

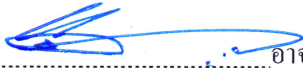
มอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี: วิถีและพลัง

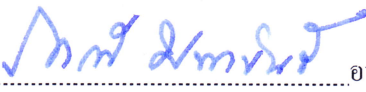
อิมฐิรา อ่อนคำ

คุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาไทยศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ตุลาคม 2560
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

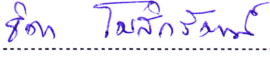
คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิตและคณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิตได้พิจารณา
คุณวุฒิบัณฑิตของ อิมธิรา อ่อนคำ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

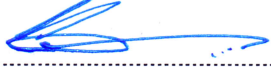
คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิต

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด หนูอิม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ภารดี มหาขันธ์)

คณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด หนูอิม)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ภารดี มหาขันธ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร สุวรรณละออง)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อนุมัติให้รับคุณวุฒิบัณฑิตฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่.....31.....เดือน.....ตุลาคม.....พ.ศ. 2560

กิตติกรรมประกาศ

การทำคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด หนูอ้อม อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ภารดี มหาจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณประธานสอบคุษฎีนิพนธ์ คือ รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อเป็นประธานสอบคุษฎีนิพนธ์ให้กับผู้วิจัย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับคุษฎีนิพนธ์ในครั้งนี้ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเนตร สุวรรณละออง ที่ได้กรุณาสละเวลาเพื่อเป็นกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและมุมมองในการแก้ไขคุษฎีนิพนธ์ ฉบับนี้ เพื่อให้ถูกต้องและครบถ้วน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และบุคลากรสาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำคุษฎีนิพนธ์ แนะนำแหล่งข้อมูล รวมถึงให้แง่คิดในการทำวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาเอกและปริญญาโท สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่าน ทั้งพี่ลำราญ พี่แหว พี่กานต์น้องฝ้าย น้องทิพย์ น้องขุนเขาและอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยชื่อไว้ที่คอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือในทุกขั้นตอนของการทำการศึกษา

ขอขอบคุณชาวมอญตำบลบ้านม่วงและชาวมอญตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ได้สอบถามข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญ โดยเฉพาะคุณน้ำสนอง และคุณน้ำสุจินต์ พัดชื่น ที่ได้ให้ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งที่พักอาศัยขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจอย่างยิ่งที่ได้รับความเมตตา และความช่วยเหลือจากชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้ ซึ่งถือเป็นประโยชน์สูงสุดกับคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้

บุคคลสำคัญที่ผู้วิจัยที่ต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงคือ นายสุวัฒน์ อ่อนคำ และนางสุนิศา อ่อนคำ บิดาและมารดาของผู้วิจัย รวมถึงนายอภิวัฒน์ อ่อนคำ น้องชาย ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนด้วยดีตลอดมา รวมทั้งนายจิตรภณ โรจน์กิตติการ อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และพี่น้อง เพื่อน ๆ ผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจตลอดมาจนคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

อิมธิรา อ่อนคำ

56810167: สาขาวิชา: ไทยศึกษา; ปร.ด. (ไทยศึกษา)

คำสำคัญ: มอญ/ วิถีชีวิต/ พลัง/ ราชบุรี

อิมฐิรา อ่อนคำ: มอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี: วิถีและพลัง

(MON IN BANMUANG SUBDISTRICT BANPONG DISTRICT RATCHABURI PROVINCE:

WAY OF LIFE AND POWER) คณะกรรมการควบคุมคดียุติพันธุ์: บุญเชิด หนูอ้อม, วท.ค.,

การดี มหาจันทร์, กศ.ม., 418 หน้า. ปี พ.ศ. 2560.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานพัฒนาการ วิถีชีวิต และบทบาทของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี รวมถึงวิเคราะห์การผสมกลมกลืนของมอญจนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยโดยการใช้พลังต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนเพื่อให้ความเป็นมอญยังคงดำรงอยู่ได้ในปัจจุบัน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอในแบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งชาวมอญที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านม่วงนี้ ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลองในจังหวัดราชบุรี การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวมอญยังได้รับความเมตตาจากพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงพระราชทานพื้นที่ให้ จึงทำให้ชาวมอญได้มีที่อยู่อาศัยและมีที่ทำกินมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อชาวมอญอพยพเข้ามา ก็ได้มีบทบาทช่วยเหลืองานราชการของไทยอยู่เสมอและยังมีบทบาทอยู่ในราชวงศ์ของไทยด้วยจึงทำให้ชาวมอญได้เป็นที่ยอมรับจากคนในสังคมไทยและทำให้ชาวมอญได้มีวิถีที่สุขสบายมาโดยตลอด ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาชีพหลักคือ การทำนา การจับสัตว์น้ำและภูมิปัญญาด้านการทอผ้า เมื่อประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศเกิดขึ้น จึงทำให้วิถีชีวิตของชาวมอญเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีวิถีชีวิตแบบพอเพียงชีพ ได้เปลี่ยนไปเป็นแบบทุนนิยมดังเช่นสังคมไทยปัจจุบัน ถือว่าวิถีชีวิตของชาวมอญได้รับผลกระทบทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในสังคมไทย จนทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญในที่สุด อย่างไรก็ตาม ชาวมอญที่นี่ก็ยังสามารถที่จะปรับตัวได้เป็นอย่างดี อันเนื่องจากการมีรูปร่างหน้าตา รวมถึงการนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทย แต่มีข้อที่แตกต่างไปจากคนไทยคือ ภาษามอญและวัฒนธรรมความเชื่อบางประการ ดังนั้นจึงทำให้ชาวมอญแห่งนี้ยังคงมีวัฒนธรรมและประเพณีที่เข้มแข็งอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากความสามัคคีของคนในชุมชนที่ร่วมใจกันอนุรักษ์ให้คงอยู่ รวมถึงพลังของชาวมอญทั้งในอดีตและพลังในปัจจุบันที่ทำให้ชาวมอญได้กล้าแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง โดยการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจากความพยายามดังกล่าวนี้ทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วงสามารถที่จะดำรงอยู่ได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

56810167: MAJOR: THAI STUDIES; Ph.D. (THAI STUDIES)

KEYWORDS: MON/ WAY OF LIFE/ POWER/ RATCHABURI

IMTHIRA ONKAM: MON IN BANMUANG SUBDISTRICT BANPONG
DISTRICT RATCHABURI PROVINCE: WAY OF LIFE AND POWER. ADVISORY
COMMITTEE: BOONCHERD NU-IM, Ph.D, PARADEE MAHAKHAN, M.Ed. 418 P. 2017.

The objective of this research is to educate the settlement, development, way of life and role of Mon in Banmuang sub-district, Banpong district, Ratchaburi province. In this research, the researcher had analyzed about the adaptive of Mon be a part of Thai's society which using the internal power to drive for keeping the identity until present. This research is qualitative research and present in a descriptive method.

The result of this research shown that Mon in Banmuang sub-district emigrated to Thailand during Ayutthaya era to the beginning of Rattanakosin era. For the first of Mon at Banmuang sub-district was emigrated to settle in this area of Mekong river, Ratchaburi province. That settlement was being helped by the king of Thailand to donate the land for settlement and be a work base until now. When Mon already emigrated to Thailand, there has a role to help Thai government and Thai royal until there has been accepted by Thai society. From this cause, Mon has a good way of life until now. For Mon at Banmuang Sub-district has a simple life, the main business is a farmer, fisheries, and craft man. While Thailand has developed, the way of life of Mon has been changed from simple life as the past to a capitalism as same as Thai society. This cause has affected not only an external cause but also internal cause of Mon that changed the way of life of Mon merged to Thai-Mon. Whatever, for Mon at Banmuang, there has a well adaptive because they have a similar looking as Thai and they respect to Buddhism. But they have another different thing as Mon Language and some unique belief. As for this reason, Mon has still conserved the own culture and tradition until now. The unite of Mon community has conserved the own race. The power of Mon's life is spreading many kinds of media. In the result, Mon in Banmuang sub-district has been lived with Thai Society until now.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
คำถามการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2 ภูมิสังคมและวัฒนธรรมของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	24
สภาพทั่วไปของชุมชนชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง	24
วัฒนธรรมที่สำคัญของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง	43
3 การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง	
จังหวัดราชบุรี	140
การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง	140
พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง	159

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	173
วิถีชีวิตและการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ	173
วิถีชีวิตของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง	173
การกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ	215
5	233
พลังการดำรงอยู่ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	233
พลังในอดีต	234
พลังในปัจจุบัน	256
6	292
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	292
สรุปผลการวิจัย	292
อภิปรายผล	303
ข้อเสนอแนะ	309
บรรณานุกรม	310
ภาคผนวก	319
ภาคผนวก ก	320
ภาคผนวก ข	333
ภาคผนวก ค	355
ภาคผนวก ง	362
ภาคผนวก จ	415
ประวัติย่อของผู้วิจัย	418

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 คณะผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง	27
2-2 รายงานสถิติประชากรและบ้าน ระดับตำบล ของตำบลบ้านม่วง	28
2-3 จำนวนหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และจำนวนประชากร	29
2-4 ลายผ้าทอมือ ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	39
2-5 ตารางเปรียบเทียบภาษามอญและภาษาไทย	49
4-1 การใช้ที่ดินในการทำเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ของตำบลบ้านม่วง	225
5-1 จำนวนหมู่บ้านและรายชื่อผู้ใหญ่บ้าน (คนไทยเชื้อสายมอญ) ที่ดำรงตำแหน่ง ในปัจจุบัน	259
5-2 คณะผู้บริหาร ที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน (คนไทยเชื้อสายมอญ)	259
5-3 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง (ที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ)	260

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2-1	แผนที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 25
2-2	นายบัญญัติ บุญเจริญ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง และ นายไพศาล มั่นจัน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง 27
2-3	อดีตผู้ใหญ่สอวงค์ พรหมอินทร์ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านม่วง..... 29
2-4	แม่น้ำแม่กลองที่ไหลมาจากจังหวัดกาญจนบุรี 31
2-5	คลองชลประทานที่มีผ่านทุกหมู่บ้าน..... 31
2-6	สะพานข้ามแม่น้ำแม่กลอง การคมนาคมระหว่างตำบลนครชุมน์และตำบลบ้านม่วง..... 32
2-7	สถานีรถไฟบ้านโป่ง เส้นทางมุ่งหน้าสู่ภาคใต้ 32
2-8	บ้านเรือนสมัยเก่าของชาวมอญ บ้านคุณยายเทิ้ม คำเอก ตำบลบ้านม่วง หมู่ที่ 4 33
2-9	บ้านเรือนสมัยใหม่ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง หมู่ที่ 4 34
2-10	ไร่นาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง หมู่ 5 34
2-11	อุปกรณ์ดักปลาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง..... 35
2-12	คุณป้าอำพร มัชฌมาน อาชีพทอผ้าภายในบ้านของตนเอง 37
2-13	ลวดลายของผ้าถุงและผ้าโสร่ง ชาวมอญตำบลบ้านม่วง 38
2-14	บรรยากาศของตลาดนัดวัดม่วง หมู่ที่ 5 40
2-15	ร้านขายผักและปลาของชาวบ้าน 40
2-16	พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านม่วง..... 43
2-17	คู่มือการเรียนภาษามอญในตำบลบ้านม่วง ผู้แต่งคือ นคร มัชฌมาน 45
2-18	แบบเรียนภาษามอญวารสารเสียงรามัญ (Voice of Mon) 48
2-19	การประสมสระในภาษามอญ วารสารเสียงรามัญ (Voice of Mon) 48
2-20	หนังสือเรียนภาษามอญสามภาษา..... 53
2-21	หนังสือเรียนภาษามอญ มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้จัดทำ..... 53
2-22	การแต่งกายของผู้หญิงชาวมอญเวลาอยู่ที่บ้าน 56
2-23	การแต่งกายของผู้ชายชาวมอญเวลาอยู่ที่บ้าน 56
2-24	การแต่งกายของผู้ชายชาวมอญขณะออกไปทำไร่ทำนา 57

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2-25 งานเจีย โม่ง โรง โมน ที่ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง.....	58
2-26 การแต่งกายของชาวมอญโบราณ.....	59
2-27 การแต่งกายของชาวมอญวัยรุ่น งานวันชาติมอญครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน จังหวัดกาญจนบุรี	60
2-28 การแต่งกายของชาวมอญวัยผู้ใหญ่ งานวันชาติมอญครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน จังหวัดกาญจนบุรี	61
2-29 เด็กผู้หญิงชาวมอญที่ไผ่ผมจุกในวัยเด็ก.....	63
2-30 วงดนตรีปี่พาทย์มอญที่มาบรรเลงในงานศพชาวมอญ จากวงภูเสนาะ.....	65
2-31 หนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย.....	67
2-32 เริ่มการละเล่นผีกระด้าง ในวันสงกรานต์ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง.....	70
2-33 การละเล่นผีกระด้าง ในวันสงกรานต์ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง	70
2-34 พิธีกรรมในรอบปีทั้ง 12 เดือนของคนไทยเชื้อสายมอญแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง.....	73
2-35 เด็กผู้หญิงชาวมอญไผ่ผมจุก ชื่อเด็กหญิงจรัสพร พัดขึ้น.....	80
2-36 เด็กผู้ชายไผ่ผมจุก	81
2-37 พานที่ตักน้ำอบกระแจะจันทร์หอม อุปกรณ์การโกนผมไฟ	82
2-38 พิธีสู่วัยเด็กจำลอง หมอขวัญเริ่มทำการสู่วัยเด็ก.....	83
2-39 งานบวชและการแต่งกายแบบชาวมอญ ของคุณน้ำสนอง พัดขึ้น.....	87
2-40 การแต่งกายให้หนักโดยหญิงสูงอายุ ภาพจากวัดม่วง ตำบลบรบือบ้านม่วง.....	88
2-41 นาคันงบนม้ที่ทรงเครื่องแห่ขบวนใหญ่ตามประเพณีของชาวมอญ.....	89
2-42 การมาช่วยเหลืองานศพของชาวมอญ.....	95
2-43 การตั้งโลงศพและญาติผู้เสียชีวิตมาถ่ายภาพก่อนจะเคลื่อนศพไปที่วัด.....	98
2-44 วงดนตรีปี่พาทย์มอญที่มาเล่นในงานศพ	99
2-45 บันไดผี ทำจากไหมไฟ.....	100
2-46 ประคูดผีและบันไดผี ทำจากไหมไฟวางไว้ที่บันไดก่อนเคลื่อนศพลงจากบ้าน	101
2-47 หมอน้ำส้มป่อยปนขมิ้นและหม้อข้าวสารที่ได้โยนหม้อทิ้งไปตรงหน้าบันได ขั้นสุดท้ายของบ้าน.....	102

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2-48 ศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	104
2-49 ภายในของศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน ตำบลบ้านม่วง	105
2-50 เสาเอกเป็นที่ตั้งกระบุงฝึชของชาวมอญ คุณบุญทรง ปันปี.....	110
2-51 พิธีส่งอะลูมตาของลูกหลานชาวมอญที่เป็นผู้หญิง ทำพิธีในวันไหว้ผีบรรพบุรุษ	113
2-52 พิธีเข้าทรงผีที่เสาเอกของบ้าน ในวันไหว้ผีบรรพบุรุษของตระกูล พัดขึ้น.....	115
2-53 การจัดเตรียมของเช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษ บ้านของคุณตาบัว พัดขึ้น	118
2-54 การจัดวางเครื่องเช่น ไหว้ที่ “เสาเอก” บ้านของคุณตาบัว พัดขึ้น	119
2-55 คนทรงกำลังเริ่มทำพิธีอัญเชิญเจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์ ผีบรรพบุรุษให้ท่านมา เข้าทรงและมารับเครื่องเช่น ไหว้ประจำปี	119
2-56 ศาลเพิงตา สำหรับบูชานางสงกรานต์ ในวันที่ 13 เมษายน ทุกปี.....	122
2-57 ข้าวแช่ของชาวมอญ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	123
2-58 ขบวนส่งข้าวแช่มอญไปวัด	124
2-59 การสรงน้ำพระมอญ งานประเพณีสงกรานต์ที่วัดม่วง.....	126
2-60 การรดน้ำขอพรญาติผู้ใหญ่ในเทศกาลสงกรานต์ของชาวมอญ.....	127
2-61 ชาวบ้านเตรียมนำพินทานไปวัด ตำบลบ้านม่วง	129
2-62 พื้นที่ในบริเวณวัดม่วงสำหรับปักพินทาน	130
2-63 การถวายพินทาน โดยมีพระสงฆ์และสามเณรทั้งวัดมานั่งฟังไฟ	130
2-64 การถวายพินทาน โดยมีพระสงฆ์และสามเณรทั้งวัดมานั่งฟังไฟ	131
2-65 วัดใหญ่นครชุมน์ ที่ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	133
3-1 แผนที่แสดงการอพยพของชาวมอญเข้าสู่ประเทศไทย พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง	142
3-2 แผนที่แสดงลำน้ำแม่กลอง.....	150
3-3 คัมภีร์ไบเบิลานผูกโบราณ และผ้าห่อคัมภีร์	152
3-4 ประตูทางเข้าวัดม่วง ตำบลบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	153
3-5 พระพุทธรูปแบบมอญและพระเจดีย์แบบมอญ ภายในวัดม่วงตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง....	154
3-6 พระอุโบสถ (หลังเก่า) และภาพจิตรกรรมฝาผนัง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2428 (รัชกาลที่ 5)	155

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3-7 อาคารพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง	156
3-8 อาคารพัฒนาแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม ส้วมอูทอ่มือภูมิปัญญาอูทอูบ้านม่วง.....	156
3-9 แผนผังการตั้งศาสนสถานในชุมชน	157
3-10 สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำแม่กลอง เมืองราชบุรี	162
3-11 เส้นทางรถไฟสถานีรถไฟนครชุมน์ไปสถานีรถไฟบ้านโป่ง.....	162
4-1 บ้านแบบมอญของคุณยายเทิ้ม คำเอก หมู่ที่ 4	175
4-2 บ้านชาวมอญ ของคุณยายเอื้อง ม่วงงาม หมู่ที่ 5	177
4-3 สภาพบ้านชาวมอญที่มีถนนตัดผ่านและมีการก่อกำแพงสูงเป็นรั้วบ้าน	177
4-4 บ้านชาวมอญ ของคุณยายเทิ้ม คำเอก หมู่ที่ 4	180
4-5 เสากระบุงผีที่อยู่ภายในบ้านของชาวมอญ เจ้าของบ้านคือคุณบุญทรง ปันปี.....	180
4-6 เครื่องยาคีชาวมอญตระกูลพัคชื่น มารวมตัวกันในวันไหว้ศิวบรรพบุรุษที่บ้านคันตี.....	183
4-7 เพจเฟซบุ๊ก “ส้วมอูทอ่มือ” ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง	189
4-8 น้ำปลาฆ่าหรือน้ำปลาทรงเครื่อง (คืด-อาจอม) กินกับขนุนอ่อนต้ม	194
4-9 แกงบอน (พะ-กราว) อาหารของชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง.....	195
4-10 แกงโอบมะรุ้มกับถั่วเขียว (พะ-สะ-นะฮ์-สะ-หน้าย-เคิง-บ่อด-กอ-เหมะ-บัว)	195
4-11 ปลาข้างจากท้องไร่ท้องนาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง.....	196
4-12 นักเรียนกำลังเค็ดโอบมะรุ้ม เพื่อนำไปแกงคั่วโอบมะรุ้ม.....	198
4-13 แกงคั่วโอบมะรุ้มผลงาน	198
4-14 นักเรียนกำลังนวดแป้งทำขนมปลากุริมเผือก.....	199
4-15 ขนมปลากุริมเผือก.....	199
4-16 เพจเฟซบุ๊ก ช่องทางการขายน้ำพริกปลาข้าง มอญบ้านโป่ง	200
4-17 “ข้าวแช่” ในงานวันสงกรานต์ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง.....	201
4-18 การก่อพินทานภายในวัดก่อนวันมาฆบูชา ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง.....	204
4-19 เจดีย์ริมแม่น้ำแม่กลอง ตั้งอยู่ในบริเวณวัดม่วง	206
4-20 ศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน ชาวบ้านเรียก “ศาลเจ้าเงินและจิม” หรือ “ศาลเจ้าพ่อช้างพัน”	207

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4-21 ศาลต้นโพธิ์ในวัดม่วง หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านม่วง.....	208
4-22 “เสาเอก” ภายในบ้านของชาวมอญที่เป็นบ้าน “ต้นผี” บ้านของคุณบุญทรง ปันปี	212
4-23 ลูกหลานของคุณตาบัว พัดชื่น ที่ยังไว้ผมจุกและได้มาร่วมเข้าพิธีการไหว้ผีบรรพบุรุษ.....	213
5-1 บรรยากาศงานวันชาติมอญที่เมืองมอญ ประเทศพม่า.....	247
5-2 บรรยากาศขบวนแห่ธงชาติมอญ งานวันชาติมอญที่เมืองมอญ ประเทศพม่า	248
5-3 ประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68.....	250
5-4 งานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี.....	251
5-5 บรรยากาศขบวนแห่ของชาวมอญ งานวันรำลึกบรรพชนมอญ	251
5-6 งานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี.....	252
5-7 ขยสินธุ์กายงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี.....	253
5-8 การประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68	254
5-9 การประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68	255
5-10 แพนเพจสมาคมไทยรามัญ	264
5-11 แพนเพจรามัญคดี-Mon Studies.....	265
5-12 เครื่องหมายชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ.....	266
5-13 ชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ	267
5-14 เว็บไซต์เฟสบุ๊ก ของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ ที่มีการประชาสัมพันธ์การจัดงาน สงกรานต์คนไทยเชื้อสายมอญทั่วประเทศ	269
5-15 วารสารเสียงรามัญ (ฉบับปฐมฤกษ์ มกราคม-กุมภาพันธ์ 2549)	270
5-16 หนังสือที่ระลึกในวาระครบรอบตั้งแต่ 10 ปี-40 ปี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ	271
5-17 วิทยากรกำลังบรรยายถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังเก่าแก่ในวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง	274
5-18 การประชาสัมพันธ์จากชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ	275
5-19 การแสดงทะเลมอญจากบางกระบือ งาน “40 ปี ชมรมเยาวชนมอญ วิถีไทยมอญ ในสังคมร่วมสมัย”.....	276

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5-20 ผู้วิจัยได้ถ่ายรูปพร้อมกับหนึ่งในคณะผู้จัดงานคือ คุณองค์ บรรจุน งาน “40 ปี ชมรมเยาวชนมอญ วิถีไทยมอญในสังคมร่วมสมัย”	277
5-21 การประชาสัมพันธ์ให้มาร่วมงานวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญ.....	278
5-22 บรรยากาศการออกร้านขายอาหารมอญและของที่ระลึกต่าง ๆ จากชาวมอญ.....	279
5-23 บรรยากาศขบวนแห่นาคจำลอง.....	279
5-24 แผ่นเพลงเฟสบุ๊กของ สมาคมไทยรามัญ ภาพการเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการ สมาคมไทยรามัญ	282
5-25 แผ่นเพลงเฟสบุ๊กของ “รามัญคดี-Mon Studies”	282
5-26 การให้ความรู้เชิงวิชาการของแผ่นเพลง เฟสบุ๊ก “รามัญคดี-Mon Studies”.....	283
5-27 ต้นโพธิ์ทรงปลูกในรัชกาลที่ 5 วัดม่วง ตำบลบ้านม่วง	284
5-28 แผ่นเพลงเฟสบุ๊กของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ.....	285
5-29 การประชาสัมพันธ์การจัดงานถนนสายวัฒนธรรมตลาดโคยกี่ 200 ปี จัดที่หอนาฬิกา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	287
5-30 การออกร้านขายสินค้าและอาหารของชาวมอญอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	287

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทยหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ทุก ๆ กลุ่มที่เข้ามาล้วนแต่มีความแตกต่างกัน กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มต่างนำเอารูปแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และภาษาของตนเองเข้ามารวมอยู่ด้วย เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้เข้ามาอยู่ในสังคมไทยต่างก็มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคม วัฒนธรรมหลักของไทยด้วยกันทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนไทยได้อย่างสงบสุขแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ จะมีวัฒนธรรมย่อย เช่น ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ฯลฯ นั้นแต่กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ก็ยังคงยึดถือ วัฒนธรรมของไทยเป็นหลักในการดำรงชีวิตเช่นกัน (ทวี ธีระวงศ์เสรี, 2517, หน้า 140) ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนได้อย่างเหนียวแน่น เช่น การรักษาภาษาของตน รักษาวัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่นักวิจัยมีความสนใจ และเห็นว่ายังเป็นกลุ่มที่ยังคงรักษาลักษณะนี้ไว้อย่างเข้มแข็งและยึดถือปฏิบัติอย่างเหนียวแน่น คือ กลุ่มชาติพันธุ์มอญ หรือเรียกว่า ชาวมอญ

ในอดีตชาวมอญมีประเทศเป็นของตนเอง มีชื่อเรียกว่า รมัญประเทศ แปลว่า ดินแดนมอญ หรือเมืองมอญ ชื่อนี้หมายรวมถึงดินแดนมอญทั้งสาม คือ ทวาราวดี หริภุญไชย สะเทิม แต่ต่อมาใช้เรียกเฉพาะดินแดนมอญในพม่าตอนล่างซึ่งหมายถึง พะสิม พะโค เมาะตะมะ ด้วยเหตุที่ชาวมอญในเมืองไทยเป็นชาวมอญที่อพยพมาจากพม่าตอนล่าง จึงไม่เกี่ยวข้องกับทวาราวดี หริภุญไชย (สุภรณ์ โอเจริญ, 2552, หน้า 1) กลุ่มชาติพันธุ์มอญหรือชาวมอญ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การรักษาภาษาเฉพาะของตนเอง รักษา วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ และเป็นกลุ่มที่ยังคงรักษาลักษณะนี้ไว้อย่างเข้มแข็งและยึดถือปฏิบัติ ชาวมอญเป็นชนชาติที่เก่าแก่ชาติหนึ่งที่ได้มีการอพยพเข้ามาในดินแดนสยามประเทศ โดยได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระมหากษัตริย์ไทยให้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งหลักแหล่งสร้างที่อยู่อาศัยและที่ทำกินตามพื้นที่ที่พระมหากษัตริย์ไทยได้พระราชทานให้ และสาเหตุที่ชาวมอญได้มีการอพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้น สุภรณ์ โอเจริญ (2552, หน้า 2-3) อธิบายว่า เพราะเกิดจากความเดือดร้อนที่ได้รับจากการกดขี่ของพม่าและยังถูกบีบบังคับเรื่องของการเก็บภาษีและการเกณฑ์แรงงาน และยังรู้สึกว่าจะไม่ปลอดภัยที่จะอยู่ในหัวเมืองมอญ เพราะกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ระหว่างไทยกับพม่าที่เป็นศัตรูกันสู้รบกันบ่อยครั้ง การอพยพ

ของชาวมอญเข้ามาสู่ประเทศไทยนั้น มาในลักษณะต่าง ๆ กันคือ ประการที่หนึ่ง การเข้ามาในฐานะเป็นเชลยสงครามช่วง พ.ศ. 2138 ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จยกทัพไปตี เมืองหงสาวดี แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ จึงได้ยกทัพกลับและได้กวาดต้อนครอบครัวมอญในมณฑลหงสาวดีเข้ามาเป็นเชลยจำนวนมาก ประการที่สอง เข้ามาโดยการหลบหนีออกจากกองทัพพม่า ซึ่งมักถูกเกณฑ์ให้ไปทำสงครามอยู่เสมอ ประการที่สาม การเข้ามาในฐานะเป็นผู้ลี้ภัยทางการเมือง เพราะถูกพม่ากดขี่ข่มเหง ซึ่งการอพยพเข้ามาในฐานะผู้ลี้ภัยนั้นมาด้วยความสมัครใจทั้งสิ้น และชาวมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นมอญจากเมืองเมาะตะมะ เป็นเมืองที่ได้รับความกดดันและบีบคั้นจากพม่ามาก เนื่องจากเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้กับพรมแดนไทยและเป็นเส้นทางที่สามารถเข้าสู่ประเทศไทยได้ 2 ทาง พม่าจึงได้ใช้เส้นทางนี้เป็นเมืองของการเตรียมเสบียงอาหารก่อนจะเข้ามาตีกับประเทศไทย ชาวมอญได้ก่อการกบฏขึ้นแต่ไม่สำเร็จดังนั้นจึงได้อพยพหนีมาเมืองไทย

การอพยพของชาวมอญครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา โปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญกลุ่มนี้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณรอบพระนคร ได้แก่ บริเวณบ้านใหม่ มะขามหย่อง บางลี่ บางขาม ปากน้ำประสม บ้านบางเพลิง บ้านไร่ ป่าฝ้าย (สุกิจ นิมมานเหมินทร์, 2515, หน้า 102) และการอพยพครั้งต่อมาเกิดขึ้นสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นครั้งที่ชาวมอญอพยพมาเป็นจำนวนมาก และในสมัยกรุงธนบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีพระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญไปตั้งบ้านเรือนที่ตำบล เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และตำบลสามโคก จังหวัดปทุมธานี ต่อมาชาวมอญอพยพเข้ามาอีกครั้งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การอพยพครั้งนี้ได้ปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2 ดังว่า สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ชาวมอญได้อพยพเข้ามาอีกครั้งทางด้านด่านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี และด่านแม่ละเมา จังหวัดตาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎเสด็จพระราชดำเนินไปปรับครอบครัวมอญที่จังหวัดกาญจนบุรี และโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอภัยภูธร สมุหนายกเดินทางไปปรับครอบครัวมอญที่จังหวัดตาก ชาวมอญกลุ่มนี้จึงได้ไปอยู่ที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แม่น้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี และตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541, หน้า 52-70)

ปัจจุบันมีชาวมอญที่อาศัยอยู่ในเขตภาคกลางของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และชนชาติมอญที่กล่าวได้ว่าเป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีอารยธรรม วัฒนธรรม พิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ และภาษาที่เป็นแบบของตนเองที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และปรากฏให้เห็นหลายอย่าง เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาวมอญที่ชาวมอญยังคงอนุรักษ์ สืบทอดกันมา เช่น ประเพณีเกี่ยวกับงานศพ ประเพณีการรำผี ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่

ทางหงส์ ชงตะขาบ และอื่น ๆ ที่เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติสืบต่อมาตั้งแต่เวลานี้จะปรากฏให้เห็นตามที่แตกต่างกัน ในหลายจังหวัดของประเทศไทย ดังเช่น มอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มอญบางกระดี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร มอญสามโคก จังหวัดปทุมธานี มอญปากลัด จังหวัดสมุทรปราการ มอญบ้านม่วง จังหวัดราชบุรี มอญท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และมอญจังหวัดสมุทรสาคร

ในการอพยพของชาวมอญแต่ละครั้งชาวมอญยังได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมเข้ามาในประเทศไทยด้วยถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวมอญ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ดนตรี นาฏศิลป์ ศิลปะ พิธีกรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและประเพณีต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา อีกทั้งยังมีประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิด การตาย รวมไปถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งของชาวมอญ โดยขณะเดียวกันชาวมอญก็นับถือผีควบคู่ไปด้วย และที่สำคัญคือระบบความเชื่อของชาวมอญในเรื่องการนับถือผี ไม่ว่าจะเป็นผีบรรพบุรุษ ผีประจำหมู่บ้านที่มีอิทธิฤทธิ์ จึงเชื่อว่าเมื่อทำสิ่งที่ต้องห้ามซึ่งมีหลายประการจะทำให้ผีโกรธและจะต้องทำพิธีกรรมเพื่อเป็นการขอขมาแล้วจะหาย ซึ่งความเชื่อนี้ก็ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษทั้งสิ้น ดังที่ ศูนย์มอญศึกษา (2550, หน้า 65) กล่าวไว้ว่า อพยพตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ชาวมอญกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เคร่งครัดในจารีตเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษ และที่สำคัญยังศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง เห็นได้จากปัจจุบันตามชุมชนต่าง ๆ จะมีวัดมอญเป็นศูนย์กลาง เช่น วัดคงคาราม วัดโพธิ์โสภาราม วัดมะขาม วัดใหญ่นครชุมน์ และวัดม่วง เป็นต้น ซึ่งจากชื่อวัดดังที่ได้ยกตัวอย่างนี้ล้วนแต่ชาวมอญในพื้นที่ได้นำมาจากชื่อเดิมที่มีอยู่ในแผ่นดินมอญในอดีตมาตั้งชื่อด้วย

ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในจังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีคนมอญอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2446 กระทรวงมหาดไทยได้มีการจัดทำสำมะโนครัวแยกตามเชื้อชาติของประชากร พบว่าชาวไทยเชื้อสายมอญ ในมณฑลราชบุรีมีจำนวนทั้งสิ้น 12,000 คน (ธิดา สาระยา, 2541, หน้า 115) และจากการสำรวจประชากรชาวมอญในประเทศไทยพบว่าใน พ.ศ. 2512-2515 มีชาวมอญในไทยรวม 94,229 คน กระจายอยู่ใน 17 จังหวัด ซึ่งจังหวัดที่มีประชากรชาวมอญอาศัยอยู่มากที่สุดคือ จังหวัดปทุมธานี 22,230 คน รองลงมาคือ จังหวัดสมุทรสาคร 20,312 คน และคือจังหวัดราชบุรี 15,480 คน (สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง, พรทิพย์ อุดุภรัตน์ และประภาสรี คำสอาด, 2542, หน้า 15) ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในจังหวัดราชบุรี มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 3 ของประเทศไทย จากการศึกษาข้อมูลพบว่าในพื้นที่จังหวัดราชบุรีที่ชาวมอญอาศัยอยู่นั้นมีพิพิธภัณฑสถานสำคัญที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของมอญให้คงอยู่ถึงลูกหลาน จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาชาวมอญที่อาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด

ราชบุรี ซึ่งชาวมอญที่นี่มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่หลายระลอก แต่ถ้าจะนับจำนวนของชาวไทยเชื้อสายมอญในปัจจุบันคงจะทำได้ยาก เพราะมีชาวบ้านบางคนได้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมากขึ้น อีกส่วนหนึ่งก็คือการย้ายถิ่นของชาวมอญออกนอกพื้นที่

ชุมชนมอญที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีแห่งนี้มีความเก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรืองมากในอดีต โดยเฉพาะชุมชนมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง ถือได้ว่าเป็นชุมชนมอญที่มีการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตในหลาย ๆ ด้าน เช่น ประเพณีต่าง ๆ ในรอบปี ภาษาพูดภาษาเขียนที่เป็นมอญ พิธีกรรม ความเชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนมอญในตำบลบ้านม่วงยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วงด้วย พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้ก่อสร้างขึ้นเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระชนมพรรษาครบ 5 รอบเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2535 เมื่อได้ก่อสร้างพิพิธภัณฑสถานดังกล่าวแล้วเสร็จ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานดังกล่าวเมื่อวันศุกร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ภายในพิพิธภัณฑสถานให้บริการความรู้เรื่องมอญ ทั้งแก่ชุมชนบ้านม่วงและชุมชน โดยรอบในละแวกใกล้เคียงทั่วลุ่มน้ำแม่กลอง (ศูนย์มอญศึกษา, 2550, หน้า 6) ซึ่งพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วงแห่งนี้ นับได้ว่าเป็นแหล่งวิทยากรที่สำคัญมากภายในจังหวัดราชบุรี ทำให้ทราบถึงวิถีชีวิตไปจนถึงวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญในเขตลุ่มน้ำแม่กลอง และยังทราบอีกว่า ชาวมอญในตำบลบ้านม่วง และตำบลต่าง ๆ ในอำเภอบ้านโป่งนั้น เมื่อถึงเทศกาลงานบุญชาวบ้านที่เป็นคนมอญก็จะไปร่วมงานบุญกันพร้อมหน้าพร้อมตา มีส่วนทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญที่แห่งนี้นี้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเข้มแข็งทั้งที่ปัจจุบันต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยปัจจุบัน

ชาวมอญ ที่ได้อาศัยอยู่ในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีแห่งนี้ยังคงรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของตนไว้ได้อย่างน่าสนใจ และชาวมอญในชุมชนยังได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน โดยการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐ เช่น การดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นนายกและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นครูหรือในตำแหน่งอื่น ๆ ซึ่งการเข้าไปทำงานในภาครัฐนั้นยังทำให้เห็นถึงความเข้มแข็งของการรักษาความเป็นมอญภายในชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพลังของชาวมอญที่ทำให้ชุมชนมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้ยังคงรักษาวิถีชีวิตของตนเองได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. ศึกษาถึงวิถีชีวิตและบทบาทของชุมชนชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
3. การผสมกลมกลืนของมอญจนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และพลังของชาวมอญที่ใช้ในการขับเคลื่อนเพื่อให้ความเป็นมอญยังคงดำรงอยู่พร้อมไปกับการพัฒนาของประเทศไทยปัจจุบัน

คำถามการวิจัย

1. ชาวมอญที่อาศัยอยู่ที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการอพยพและเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยได้อย่างไร
2. ชาวมอญตำบลบ้านม่วงมีพัฒนาการและอยู่ร่วมกับสังคมไทยได้อย่างไร
3. ชาวมอญมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไรเพื่อให้ผสมกลมกลืนกับคนไทย และกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญไปในที่สุด
4. ชาวมอญมีบทบาทต่อชุมชนและสังคมของตนเองอย่างไร
5. ชาวมอญมีพลังในการทำให้ชาติพันธุ์ตนเองยังคงอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันได้อย่างไร

นิยามศัพท์เฉพาะ

มอญ หมายถึง ชาวมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง (ฝั่งด้านตะวันตกของแม่น้ำ) ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งชาวมอญมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายกับคนไทย แต่ชาวมอญรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อภายในชุมชนของตนได้อย่างเข้มแข็ง

วิถี หมายถึง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมอญที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี รวมถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และภูมิปัญญาของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้

พลัง หมายถึง พลังการขับเคลื่อนของชาวมอญเพื่อแสดงถึงความเป็นตัวตนที่ยังคงอยู่ได้ในสังคมไทยปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะชุมชนที่มีชาวมอญอาศัยอยู่ในตำบลบ้านม่วง

อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งตำบลบ้านม่วงมีอยู่ทั้งหมด 8 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 8 ซึ่งถือว่าเป็นภาพรวมของชาวมอญที่อยู่ในอำเภอบ้านโป่ง ตำบลบ้านม่วง และผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับชาวบ้านที่มีเชื้อสายมอญ ซึ่งในตำบลบ้านม่วงนี้เปรียบเสมือนศูนย์รวมชุมชนชาวมอญของอำเภอบ้านโป่ง เพราะพื้นที่นี้เป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานบ้าน มีโรงเรียน วัด สถานีนอนามัย กลุ่มมอญมอญเพื่อการเกษตร รวมถึงตลาดนัดร้านค้าต่าง ๆ และที่สำคัญคือมีคนไทยเชื้อสายมอญอาศัยอยู่จำนวนมาก และผู้วิจัยจะสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ผู้ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ความเป็นมอญให้คงอยู่ด้วย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการตั้งถิ่นฐาน พัฒนาการของชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และวิถีชีวิตของชาวมอญรวมทั้งการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย และศึกษาถึงบทบาททางด้านต่าง ๆ รวมถึงพลังของชาวมอญที่สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้องค์ความรู้คือ

1. ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวมอญ สาเหตุปัจจัยและยุคสมัยของการเข้ามาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และการผสมกลมกลืนของชาวมอญในประเทศไทย
3. ได้ความรู้ที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ของชาวมอญในตำบลบ้านม่วง ซึ่งเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อน สร้างสรรค์ และพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ไปจนถึงการเป็นพลเมืองในการปกครองของจังหวัดราชบุรี
4. การศึกษาครั้งนี้ข้อมูลที่ได้นั้นจะช่วยส่งเสริมและสร้างความตระหนักถึงจิตสำนึกส่วนรวม วิสัยทัศน์ ตลอดจนการสืบทอดความเป็นมอญให้คงอยู่สืบไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง มอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี: วิถีและพลัง การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยค้นคว้าและรวบรวมจาก

เอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการศึกษาภาคสนาม เข้าร่วมในพิธีกรรมบางพิธีกรรม จากนั้นนำ ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผ่านกระบวนการดังต่อไปนี้

1. กำหนดหัวข้องานวิจัย
2. วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research)

ผู้วิจัยสำรวจเอกสาร บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ หรือวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูล พื้นฐาน ใช้กำหนดทิศทางในการวิจัย จากแหล่งต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยา หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นต้น

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชาวมอญที่ได้อพยพเข้ามาใน จังหวัดราชบุรี

2.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ภูมิปัญญา ของชาวมอญ ในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2.3 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวมอญในเรื่องต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าทั้งจากเอกสารชั้นต้น (Primary sources) และเอกสาร ชั้นรอง (Secondary sources) ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเอกสารเป็นประเภทต่าง ๆ ตามบริบทของเอกสาร จากนั้นจะศึกษารายละเอียด ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรรวมถึงหลักฐานที่ ไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษรร่วมประกอบการศึกษา

3. ลงพื้นที่และสำรวจพื้นที่และชุมชน

3.1 ลงพื้นที่เข้าไปสำรวจพื้นที่ชุมชนมอญ อำเภอบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3.2 ติดต่อผู้ให้ข้อมูล เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส และกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก (Indepth interview)

3.3 สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

4. กำหนดกรอบความคิด โดยการตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบข่าย และประโยชน์ ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

5. วางโครงสร้างเชิงปฏิบัติการวิจัย ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

เสนอถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำถามการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นิยามศัพท์ กรอบแนวคิดทฤษฎี

ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และวิธีการดำเนินการศึกษา

บทที่ 2 ภูมิสังคมและวัฒนธรรมของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ศึกษาถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ของตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงความเชื่อที่สำคัญของชาวมอญที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 3 การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ศึกษาถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในอดีต และการอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย และศึกษาการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมอญในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้

บทที่ 4 วิถีชีวิตและการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ

ศึกษาวิถีชีวิตที่ชาวมอญยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวมอญได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญในปัจจุบัน

บทที่ 5 พลังการดำรงอยู่ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง

ศึกษาถึงพลังของชาวมอญในอดีตที่พยายามจะรักษาความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองไว้ รวมถึงพลังของชาวมอญในปัจจุบันที่มีการแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งมีการเผยแพร่ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของตนเองโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน

บทที่ 6 บทสรุป

6. สืบค้น รวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่ใช้ลายลักษณ์อักษร ทั้งข้อมูลขั้นต้น และข้อมูลขั้นรอง พร้อมทั้งสัมภาษณ์ตรวจสอบกลับกรองความถูกต้องของข้อมูล โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเข้าไปศึกษาอยู่ในชุมชน และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับชาวบ้านที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ในตำบลบ้านม่วง (หมู่ที่1-8) อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

7. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารหลักฐานและข้อมูลจากการลงภาคสนาม มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้

8. นำเสนอใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical description)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาหัวข้อวิจัยเรื่อง มอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี: วิถีและพลัง เพื่อให้งานวิจัยได้มีความชัดเจนและมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงพื้นฐานของความเป็นชาติพันธุ์

การปรับตัวของชาติพันธุ์ รวมถึงโครงสร้างและหน้าที่อย่างมีระบบของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์มอญมีประวัติศาสตร์ยาวนาน ซึ่งชาติพันธุ์มอญในอดีตมีถิ่นแผ่นดินเป็นของตนเอง และในปัจจุบันถิ่นแผ่นดินนี้ได้เป็นพื้นที่ของประเทศพม่า แผ่นดินมอญหรือเรียกว่า รามัญประเทศนั้น มีเมืองหลวงอยู่ที่เมืองหงสาวดี แต่เมื่อครองแผ่นดินรามัญประเทศ พระมหากษัตริย์มอญได้พ่ายแพ้การทำสงครามกับพม่า จึงถูกพม่ายึดครองประเทศชาวมอญจึงได้อพยพมาอาศัยอยู่ที่แผ่นดินไทยมาจนถึงปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่าคนไทยเรานั้นมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และเมื่อก้าวถึงคำว่า ชาติพันธุ์ จึงได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงคำว่าชาติพันธุ์นี้คือ Moerman (1965) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ว่า การที่จะบอกว่าใครเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ใด ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลนั่นเองเป็นผู้วินิจฉัยว่าตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ใด Moerman (1965) ได้ค้นพบปัจจัยที่ใช้ในการวัดเอกลักษณ์ของการอ้างชาติพันธุ์คือ ใช้เอกลักษณ์ของสมาชิกของกลุ่มชาตินั้นเองเป็นปัจจัยที่ใช้วัดหรือพิจารณาจากเอกลักษณ์ของบุคคลอื่นก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Bernard and Spencer (1996, p. 292) ได้อธิบายถึง ชาติพันธุ์ ว่าเป็นกลุ่มสมาชิกที่มีสายเลือดและเชื้อชาติเดียวกันเป็นกลุ่มของสมาชิกที่มีความเหมือนกันมีวัฒนธรรมร่วมกันซึ่งความเหมือนกันนี้อาจถูกพิจารณาด้วยตนเอง หรือจากผู้อื่นบนพื้นฐานแห่งข้อจำกัดที่ผิดจากสมาชิกของกลุ่มอื่น ข้อจำกัดดังกล่าวอาจจะเป็นเรื่องของสายเลือด วัฒนธรรม ภาษา เศรษฐกิจ ศาสนาและการปกครอง ซึ่งอาจจะมีความเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันหรือไม่ก็ตาม แต่กลุ่มชาติพันธุ์จะต้องเป็นกลุ่มสมาชิกของชาติเดียวกันที่ร่วมกันเข้าเป็นกลุ่ม โดยมีขอบเขตที่อยู่อาศัยที่แน่นอน และ Francis (1976) ยังได้กล่าวถึงชาติพันธุ์ ในลักษณะขององค์ประกอบทางความรู้สึกที่มีภาษา และวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดกลุ่มชาติพันธุ์

1. ภาษา คือ การแสดงความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ซึ่งคนกลุ่มอื่นจะไม่มี ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในภาษาถิ่นของแต่ละกลุ่ม

2. วัฒนธรรม คือ รูปของสัญลักษณ์ของกลุ่มสังคม ๆ สัญลักษณ์จะมีทั้งในลักษณะนามธรรมและรูปธรรม สัญลักษณ์ในลักษณะนามธรรมได้แก่ บรรทัดฐาน ความเชื่อ ค่านิยม นิทานปรัมปราของท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ ส่วนวัฒนธรรมในลักษณะรูปธรรม ได้แก่ ศิลปะ พื้นบ้าน เครื่องดนตรี อาชีพเฉพาะของท้องถิ่น ชื่อ-สกุล รวมถึง อมรา พงศาพิชญ์ (2537, หน้า 156) ยังกล่าวไว้ว่าแนวคิดนี้หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกระเหรี่ยง คนจีน

คนลาว เป็นต้น Charles (1982 อ้างถึงใน ศิริรัตน์ แอดสกุล, เสถียร วิพรมหา และนิภา ธรรมบวร, 2542, หน้า 17) ได้เสนอแนวความคิดว่า ชาติพันธุ์เหมือนกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Ethnicity as cultural identity) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกที่จะรักษาสิ่งที่บรรพบุรุษของพวกเขาได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งก็คือวัฒนธรรมนั่นเอง การสืบทอดวัฒนธรรมของบรรพบุรุษนอกจากจะเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่แล้วยังเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า การที่เรามีการนับถือเครือญาติหรือบรรพบุรุษร่วมกัน เป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่พวก บุคคลนั้นมีพวกพ้อง มีญาติพี่น้อง ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง ทำให้เกิดพลังที่จะประพடுத்தตนไปในแบบอย่างที่คุณคนในสังคมของตนปฏิบัติ และการปฏิบัติหรือการแสดงออกที่เป็นมรดกของบรรพบุรุษ ได้แก่ ภาษา ศาสนา และนิทานปรัมปราหรือนิยายโบราณ ซึ่งกล่าวถึงความป็นมาของบรรพบุรุษในการสร้างกลุ่ม และถิ่นที่อยู่ สร้างความภูมิใจในบรรพบุรุษ ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มของตน และต้องการธำรงค์ชาติพันธุ์ของกลุ่มตนไว้ต่อไป

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ชาติพันธุ์ได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีเอกลักษณ์สำคัญคือ มีภาษาเดียวกัน มีวัฒนธรรมและประเพณีเหมือนกัน และต้องเป็นกลุ่มที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษเชื้อชาติเดียวกัน ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์มอญ หรือเรียกว่า ชาวมอญ ที่ผู้วิจัยศึกษาโดยถือว่ามีภาษา วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ดังกล่าวจากหนังสือนำชมพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วงว่า ชาวมอญถึงแม้จะสิ้นแผ่นดินแล้วแต่ไม่สิ้นชาติ เพราะชาติพันธุ์มอญนี้ ถึงแม้จะอพยพเข้ามาอยู่ในชาติไทย แต่พวกเขาก็มีการรวมตัวกันแสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์ให้สังคมไทยได้เห็นอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เนื่องจากชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วง เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้สนใจศึกษา จากการศึกษาข้อมูลชาวมอญพื้นที่นี้ ได้มีอพยพมาอยู่หลายครั้งตั้งแต่สมัยอยุธยาเรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 2 โดยชาวมอญเลือกพื้นที่อาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำแม่กลองมาครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่แผ่นดินนี้เป็นแผ่นดินไทยชาวมอญจึงจะต้องมีการปรับเปลี่ยนความเป็นอยู่ของตนเองให้มีการกลมกลืนกับสังคมไทย และเมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาจากภาครัฐเรื่อยมาจึงทำให้ชุมชนมอญ โดยเฉพาะมอญตำบลบ้านม่วงที่ผู้วิจัยศึกษานั้นจึงต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามไปด้วย ดังนั้นแนวคิดทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังที่ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2530, หน้า 22-23) ได้อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ ความแตกต่างขององค์ภาวะอย่างหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในเวลา

ที่ต่างกัน ส่วนโครงสร้างทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งครอบครัว ชนชั้น ชุมชน บรรทัดฐานทางสังคม และเป้าหมาย เป็นต้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือความแตกต่างในความสัมพันธ์เหล่านี้ และสุริชัย หวันแก้ว (2534, หน้า 155-158) ยังอธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมและการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับสนิท สมักรการ (2538, หน้า 2) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของกลุ่มคนในสังคม โดยเฉพาะการกระทำหรือพฤติกรรมทางสังคมที่สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีต่อกัน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะมากหรือน้อยนั้นต่างก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมทั้งสถานการณ์ กระบวนการคิด อุดมการณ์ เงื่อนไขของเวลา ทรัพยากร หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการเปลี่ยนแปลงก็มีอยู่มากมายหลายลักษณะ ซึ่งการศึกษาถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ก็มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาว่าจะทำการศึกษาลักษณะใดเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ รวมถึงสามารถอธิบายถึงที่มาของการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่ง Esman (1996 อ้างถึงใน อนันต์ เกตุวงศ์, 2533, หน้า 45-46) อธิบายถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (Evolutionary change) การเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าว เกิดจากการแพร่กระจายความคิดหรืออุดมการณ์ใหม่ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนสังคมเกิดความรู้สึกที่จะเปลี่ยนแปลง โดยเกิดความต้องการและเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนต่าง ๆ ของสังคม กระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างอิสระอยู่บนพื้นฐานความพร้อม ความพอใจ ผลประโยชน์ และการรวมกลุ่มของประชาชน โดยไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง

2. การเปลี่ยนแปลงแบบปฏิวัติ (Revolutionary change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง เนื่องจากไม่ยอมรับต่อสิ่งที่มีอยู่เดิม รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงเป็นการบีบบังคับทางกายภาพและจิตใจ มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ใหม่ในการเปลี่ยนแปลง โดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิแสดงออกถึงความพอใจและผลประโยชน์ของตน ประชาชนไม่มีสิทธิยอมรับหรือปฏิเสธการเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักเป็นกลุ่มคนที่มีระเบียบวินัยสูง หรือเป็นแรงกดดันของฝูงชนที่ไม่อาจควบคุมได้

3. การเปลี่ยนแปลงแบบวิภาษวิธี (Dialectical change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการต่อสู้ระหว่างกันทั้งสองฝ่ายที่ต้องการจะปกป้องคุณค่าแห่งตน ผลที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะเป็น

การประนีประนอมผลประโยชน์ระหว่างกัน และจะไม่เป็นไปตามความต้องการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเด็ดขาด ในขณะที่อาจทำให้แต่ละฝ่ายนั้นยอมรับกันและกันได้ เมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวังเดิมของตน กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงมักเป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย โดยไม่มีการบังคับ

4. การเปลี่ยนแปลงแบบบังคับ (Coercive change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากอิทธิพลที่มีทั้งจากภายในและภายนอก โดยมีผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีอำนาจทั้งภายในหรือภายนอกเป็นผู้บังคับใช้ โดยไม่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออกถึงการยอมรับหรือการปฏิเสธ

5. การเปลี่ยนแปลงแบบชี้นำ (Guidance change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความพยายามในการชักจูงให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ โดยมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ชี้แจงถึงผลประโยชน์หรือคุณค่าที่ดีต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันสังคมก็มีสิทธิในการแสดงออกต่อการเปลี่ยนแปลงว่าพอใจหรือไม่พอใจได้ด้วยเหตุผล

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม ครอบครัว การศึกษา อาชีพ เป็นต้น เป็นที่น่าศึกษาอย่างยิ่งว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสังคมไทยปัจจุบัน ไม่ว่าจะอยู่ในเขต ตำบล หรือหมู่บ้านใดย่อมได้รับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการขับเคลื่อนของสังคมอย่างเห็นได้ชัด รวมถึงชาติพันธุ์มอญยังคงมีความพยายามที่จะคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของตนอยู่ขณะนี้ ดังเช่น ชวามอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงมีความพยายามรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีแบบเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด

แนวคิดการปรับตัว

การศึกษาเรื่องการปรับตัวนี้อาจศึกษาจากด้านการปรับตัวทางกายภาพกล่าวคือเป็นการปรับตัวเรื่องของวิถีชีวิตและการปรับตัวทางวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ และการปรับตัวมักจะใช้ในความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ศึกษาซึ่งอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์กับสภาพแวดล้อมรอบตัวและแหล่งที่อยู่ (Habitat) การศึกษาในลักษณะนี้มักเป็นการพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกัน หรือการปรับเปลี่ยนของตัวมนุษย์หรือสัตว์เพื่อให้ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสม และท้ายสุดคือ การปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของมนุษย์หรือสัตว์ ดังนั้นการใช้คำว่าปรับตัวจึงมักใช้ในความหมายของการปรับเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งหลายส่วนเพื่อให้ความสัมพันธ์ลงตัว (อมรา พงศาพิชญ์, 2537, หน้า 16-17) และ Steward (1963 อ้างถึงใน รินรดา พันธุ์น้อย, 2552, หน้า 23-24) ได้กล่าวถึง กระบวนการปรับตัวว่า

เป็นกระบวนการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรม มักเกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยา เพราะสังคมปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละสังคมจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้นอย่างไร ในสังคมที่ไม่มีความซับซ้อนจะเห็นรูปแบบ โครงสร้างสังคมที่ตอบสนองความต้องการทางสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ดังนั้น การศึกษากระบวนการปรับตัวจะต้องศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ เพราะกระบวนการประวัติศาสตร์ประกอบด้วยลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมและลักษณะความซับซ้อนจากแหล่งที่หลากหลาย เช่น การอพยพของคนจากสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปยังอีกสิ่งแวดล้อมหนึ่ง การส่งผ่านมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งต่อไป และรูปแบบวัฒนธรรมที่ถูกเปลี่ยนแปลงหรือต่อเติมจากภายนอก จากกรณีสังคมที่เป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไปจนถึงสังคมซับซ้อนและจากการบูรณาการของสังคมวัฒนธรรมในระดับเบื้องต้นไปจนถึงระดับสูงกว่า การปรับตัวของมนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ทศนา บุญทอง (2528, หน้า 38-39) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Roy ไว้ว่า มนุษย์เป็นระบบหนึ่ง คือ ระบบชีวิต และมองระบบชีวิตตามแนวความเชื่อของทฤษฎีพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต (Organism behavioral theory) ซึ่งมีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นหน่วยเดียวกัน ไม่อาจแยกร่างกายและจิตใจออกจากกันได้ สิ่งกระทบใด ๆ ที่เข้ามาสู่ระบบชีวิต ไม่ว่าจะกระทบโดยตรงต่อหน่วยย่อย ๆ ใดจะมีผลกระทบไปทั้งระบบ การตอบสนองสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นการตอบสนองรวมทั้งร่างกายและจิตใจเสมอ ไม่ว่าพฤติกรรมของการตอบสนองนั้นจะปรากฏชัดเจนมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับชนิดและความรุนแรงของสิ่งที่มากระทบ ธรรมชาติและความสามารถในการปรับตัวของบุคคล

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปเป็นแนวคิดในการศึกษาการปรับตัวของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อให้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย เพราะในพื้นที่บ้านม่วงเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ ดังนั้น เรื่องของการพัฒนาจากภาครัฐต่าง ๆ รวมถึงความเจริญที่ได้เข้ามายังชุมชนนั้น จึงทำให้ชุมชนชาวมอญแห่งนี้จะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาจากภาครัฐและการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตามความเป็นชาติพันธุ์นี้ก็ยังคงอยู่กับชาวมอญบ้านม่วงได้อย่างเข้มแข็ง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการชาวมอญ ที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี: วิถีและพลัง ดังนั้นเอกสารสำคัญที่ผู้เขียนใช้ศึกษาค้นคว้าจึงอยู่ในหลายรูปแบบ ซึ่งจากการรวบรวมผลงานการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลของชาวมอญ ที่มีวิถีชีวิต ภาษาดั้งที่อยู่อาศัย วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ที่คนมอญอาศัยกระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ใน

ประเทศไทยซึ่งผู้วิจัยนำมาอ้างอิง โดยได้รวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ศึกษาเกี่ยวกับการชำระร่างกายและเอกลักษณ์ของคนมอญ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชำระร่างกายรวมถึงเอกลักษณ์ของชาวมอญ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้กับการวิจัยต่อไป

ไฉน สนสกุล (2535, บทคัดย่อ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การชำระร่างกายและการผสมกลมกลืนของชาวมอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี พบว่าชาวมอญบางชั้นหมากมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดีเพราะว่ามอญและไทยมีความสัมพันธ์แบบยอมรับโดยไม่มีอคติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงทำให้มีการผสมกลมกลืนจากมอญมาเป็นไทยส่วนใหญ่ 44 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนดังกล่าวได้แก่ นโยบายของรัฐการศึกษา อาชีพ การตั้งถิ่นฐาน และการอพยพย้ายถิ่น อย่างไรก็ตาม จากผู้วิจัยยังพบอีกว่าชาวมอญบางชั้นหมากยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มบางประการเอาไว้จนถึงปัจจุบันเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเอกลักษณ์เหล่านี้มีเพียงบางส่วนที่ผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศด้วย ซึ่งงานวิจัยของไฉน สนสกุล ได้มีความสัมพันธ์กับงานวิจัยของ อระระโท โอราชิม่า (2536, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย กรณีศึกษาในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาการดำรงชาติพันธุ์มอญในชีวิตประจำวันและพิธีกรรมต่าง ๆ โดยชาวมอญในชุมชนบ้านม่วงนี้มีลักษณะที่ซับซ้อนกัน 2 ระดับคือในระดับที่เป็นคนไทยและในระดับที่เป็นคนมอญควบคู่กันไปซึ่งการที่คนมอญในชุมชนบ้านม่วงมีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งที่เป็นคนไทยนั้นไม่ใช่ว่ามีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย แต่มีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือประเทศไทยซึ่งหลายชาติพันธุ์ซับซ้อนอยู่ในระดับที่เป็นคนไทยคนมอญในชุมชนบ้านมอญแบ่งใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ของชาติพันธุ์มอญซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกาลเทศะ เช่น การแต่งกายและการใช้ภาษา เป็นต้น นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่จะนิยามความเป็นมอญในชุมชนบ้านมอญคือ เชื้อสายของคนมอญโดยเฉพาะสายเลือดทางผู้ชายและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนับถือชะลบท้าย เช่น พิธีเลี้ยงผี และพิธีรำผีนั้นเป็นกลไกสำคัญที่จะชำระเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญโดยการสืบต่อทางสายเลือดและสืบต่อประวัติของชาติพันธุ์มอญ และองค์ บรรจุน (2550, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง สตรีมอญในราชสำนักสยามสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2475 ผลการวิจัยพบว่า สตรีมอญเข้าไปมีบทบาทในราชสำนักสยามเช่นเดียวกับสตรีไทยและสตรีเชื้อสายอื่น ๆ สืบเนื่องจากระเบียบโบราณราชประเพณีที่ขุนนางผู้ใหญ่จะนำธิดาขึ้นถวายรับราชการฝ่ายใน

ตามกลไกของระบบอุปถัมภ์ที่มีความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายผู้ปกครอง ต้องการเครื่องประกันความจงรักภักดี ส่วนฝ่ายขุนนางต้องการเครื่องประกันความมั่นคงและ ก้าวหน้าในชีวิตการงาน โดยอาศัยความสัมพันธ์อันโยงใยจากสตรี โดยเฉพาะในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ราชสำนักสยามมีความเป็นมอญอย่างมาก เนื่องจาก สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีทรงมีเชื้อสายมอญ ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้รับการอภิบาลจากพระชนนี พระนม พระพี่เลี้ยงชาวมอญ จึงทรง ค้นเคยและนิยมในศิลปวัฒนธรรมแบบมอญ สตรีมอญในราชสำนักฝ่ายในทุกรัฐกาลมีบทบาท สำคัญด้านการเมืองโดยอ้อมแต่ทรงอิทธิพลโดยการกระชับสายสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์กับขุนนาง มอญตระกูลเดิมของตน นอกจากนี้การที่สตรีมอญได้เป็นนมเหสีเทวีและเจ้าจอมมารดา จึงทำให้สตรี มอญดำเนินการช่วยเหลือเครือญาติของตนให้เข้ารับราชการในตำแหน่งสำคัญ สตรีมอญหลายท่าน เป็นพระชนนีของเจ้านายในราชวงศ์จักรีที่มีบทบาทเด่นในด้านการเมืองการปกครองของไทย ทำให้เห็นว่าผู้หญิงก็มีบทบาทสำคัญอย่างมากของชาติพันธุ์มอญ ดังงานวิจัยของ จิตรานุช ปานขาว (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ผู้หญิงมอญกับพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี: กรณีศึกษา ชุมชนมอญบางขันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อัตลักษณ์ความเป็นมอญที่ยังดำรงอยู่ผ่านพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีของคนมอญ และศึกษาบริบท เงื่อนไขและปฏิบัติการของพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีของคนมอญที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิง อำนาจระหว่างหญิงชายในชุมชนบางขันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีการ เชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยาสตรีนิยม (Feminist anthropology) ที่ต้องตระหนักในเรื่องเพศสภาวะ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีผลมาจากเพศสภาวะที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ความเป็นมอญของคนมอญบางขันหมากดำรงอยู่อย่างซับซ้อนและหลากหลาย ท่ามกลาง ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน คนมอญบางขันหมากเลือกที่จะปรับเปลี่ยน เลือกรับ และต่อรองกับความเปลี่ยนแปลง จึงทำให้อัตลักษณ์ความเป็นมอญและพิธีกรรมความเชื่อ เกี่ยวกับผีที่ปรากฏให้เห็นในลักษณะที่ไม่หยุดนิ่ง โดยปรากฏควบคู่ไปกับตำนาน ภาษา และ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้าง รักษา และการขยายพื้นที่ในการประชันขันแข่ง ระหว่าง กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกัน

จากการศึกษาการนิยามที่เกี่ยวข้องกับการธำรงค์ชาติพันธุ์และเอกลักษณ์ของคนมอญนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า ชาวมอญมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองโดยเฉพาะ ภาษา ที่ชาวมอญนั้นยังคงใช้ พูดสื่อสารกันในปัจจุบัน และรวมไปถึงวัฒนธรรม ความเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษ ชาวมอญยังมีความเชื่อในเรื่องของผี มีการกราบไหว้บูชาผีบรรพบุรุษเป็นประจำทุกปี รวมถึงประเพณีที่เกี่ยวข้อง

กับศาสนาที่ชาวมอญก็ยังคงยึดถือปฏิบัติมา โดยตลอดซึ่งถือได้ว่าชาวมอญยังคงไว้ซึ่งความเป็นมอญได้เป็นอย่างดี

2. ศึกษาเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ของคนมอญ

การศึกษาวิจัยชาติพันธุ์มอญ ผู้วิจัยจะต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับสิ่งที่ชาวมอญยังคงยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ คือเรื่องของประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้ นั้นมาเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์ประเพณี ความเชื่อของชาวมอญในพื้นที่ ตำบลบ้านม่วง ดังนี้

พิมพ์เพ็ญแข วรรณบ้าน (2549, บทคัดย่อ) เรื่องการศึกษาความเชื่อเรื่องพิธีกรรม การรำผีของชาวมอญ: กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่ ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญชุมชนมอญบางกระดี่มีความเชื่อแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่หนึ่ง ความเชื่อเกี่ยวกับผีซึ่งผีที่ชาวมอญนับถือผีประจำหมู่บ้านและผีบรรพบุรุษผีประจำหมู่บ้านมีหน้าที่คุ้มครองปกป้องรักษาดูแลคนในหมู่บ้านให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ผีประจำหมู่บ้านมอญบางกระดี่ คือ ศาลเจ้าพ่อบางกระดี่ ศาลเจ้าแม่หัวระหาญ และศาลเจ้าพ่อท้ายทุ่งซึ่งมีความสำคัญทางด้านจิตใจ และเป็นที่เคารพของคนในหมู่บ้านและผีบรรพบุรุษหรือปาโหนกเป็นผีที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษโดยจะสืบทอดกันมาทางฝ่ายชายผีบรรพบุรุษมีหน้าที่คุ้มครองกันอันตรายและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และลักษณะที่สอง คือ ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงชาวบ้านมอญบางกระดี่ มีความเชื่อถือในเรื่องการเข้าทรงเป็นอย่างมากสังเกตได้จากการทำพิธีต่าง ๆ มักจะมีการเชิญทรงมาประทับร่างซึ่งในการเข้าทรงของชาวมอญบางกระดี่แบ่งได้คือ การทรงผีประจำหมู่บ้าน และการทรงผีบรรพบุรุษซึ่งประจำหมู่บ้านประกอบด้วยการทรงเจ้าพ่อบางกระดี่ การทรงเจ้าแม่หัวระหาญ และการทรงเจ้าพ่อท้ายทุ่ง และการทรงผีบรรพบุรุษคือการเข้าทรงปาโหนกซึ่งจะเชิญประจำทุกปีเพื่อมากินเครื่องเช่น ไหว้และพุดคยุลูกหลาน มีความเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างไรปาโหนกก็จะบิดเป่าให้ฟื้น ไปซึ่งผลที่ได้จากการนับถือผีคือ ผีบรรพบุรุษเป็นที่พึ่งทางใจและมีบทบาทในระดับเครือญาติที่เป็นตระกูลเดียวกัน โดยทำให้ไม่ลืมบรรพบุรุษและเพื่อเป็นการต่อยอดความเคารพในผีบรรพบุรุษชาวมอญในแต่ละตระกูลก็จะมีการเช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นประจำทุกปีชาวมอญมีความนับถือผีมาก ดังนั้น ในด้านกฎข้อห้ามที่ไม่พึงปฏิบัติชาวมอญจึงยึดถืออย่างเคร่งครัดซึ่งจะเกรงกลัวต่อการทำผิดกฎหรือละเมิดกฎโดยผลการและการนับถือผีจะเป็นกุศโลบายที่สร้าง ความผูกพันกันทั้งในระบบเครือญาติ จากการศึกษากระบวนการแบบพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ พบว่า มีการทำพิธีเหมือนแบบดั้งเดิมทำกันในระบบเครือญาติ พิธีกรรมการรำผีจะเกิดจากคนในตระกูลทำผิดกฎจึงจัดวิธีแก้ด้วยการรำผีการรำผีเป็นงานที่ต้องใช้ระยะเวลาในการเตรียมและมีขั้นตอนในการทำพิธีกรรมการรำผีอย่างละเอียด พิธีกรรมการรำผีนี้ได้เป็นการรวมตัวของผู้ที่นับถือ

ผีเดียวกันหรือตระกูลเดียวกันและในการประกอบพิธีกรรมจะต้องมีการรำรำพร้อมทั้งมีวงปี่พาทย์ บรรเลงเพลงประกอบพิธีกรรม การรำผีเป็นความเชื่อของชาวมอญมาตั้งแต่โบราณกาลและเป็นพิธี ความเป็นอยู่ของชาวมอญ และพิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตายและยังเป็นพิธีที่ชาวมอญ เชื่อว่าเมื่อทำพิธีกรรมการรำผีแล้วสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นกับคนในตระกูลก็จะหมดไปตามความเชื่อของ ชาวมอญ ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นว่า การถ่ายทอดพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญนั้นมีลักษณะ ที่เป็นการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและการได้รับการถ่ายทอดโดยไม่มี การเรียนเป็นกิจลักษณะ แต่ เป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ด้วยตัวเองและมีการถ่ายทอดกันต่อมาล้วนแต่มีความเป็นเอกลักษณ์ ของชาวมอญ และยังยึดถือปฏิบัติอยู่จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งงานวิจัยของ วศิพร จิตต์สถาพร (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาการรำผีมอญของชาวไทยรามัญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ไว้เช่นกัน ผลการวิจัยสรุปว่า การรำผีมอญมีความเป็นมาจากความเชื่อเรื่อง ผีบ้าน หรือ ผีบรรพบุรุษ ของชาวไทยรามัญบ้านม่วง ทำให้เกิดข้อปฏิบัติ และข้อห้ามต่าง ๆ ซึ่งเมื่อทำผิดถือว่าเป็นการผิดผี ต้องมีการขอขมาหรือรำผีมอญถวาย อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการรำผีคือ มีการบนบานให้ได้ใน สิ่งที่ตนปรารถนา ไม่ว่าจะบรรลุตามความประสงค์หรือไม่ก็ต้องจัดพิธีกรรมรำผีมอญถวายเช่นกัน ซึ่งจะประกอบพิธีกรรมในเดือน 4 และเดือน 6 ก่อนเข้าพรรษา โดยมีขั้นตอนพิธีกรรม คือ การไหว้ ครุ การเชิญผีบรรพบุรุษมาร่วมพิธี การเลี้ยงแมวดาฤณี การปิดเป่าเสนียดัจจุไร การเปลี่ยนต้นผี การบวชพระการสีก การเลี้ยงผีประจำตระกูล การส่งผี การเลี้ยงผีภรรยาบ่อย ตามลำดับ พิธีรำผี มอญมีบทบาทชาวไทยรามัญ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้แก่บุคคลในสังคม บทบาท หน้าที่ในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชน บทบาทหน้าที่ในการรักษา แบบแผนและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมและบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกัน

และม้งงานวิจัยของ พชระ โชติภิญโญกุล (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง โลกทัศน์ของ ชาวไทยเชื้อสายมอญที่ปรากฏในพิธีกรรมงานบวช: กรณีศึกษาบ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ชาวมอญบ้านนครชุมน์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีความสำคัญเกี่ยวกับ พิธีกรรมบวช ในพิธีกรรมบวชมีขั้นตอนที่เชื่อมโยงคติความเชื่อการนับถือผีบรรพบุรุษและคตินับถือพุทธศาสนา อาทิ การบอกกล่าวผีบรรพบุรุษ การไหว้ผีประจำหมู่บ้าน การไหว้ผีประจำวัด งานบวชของชาวมอญจึงเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่สะท้อนโลกทัศน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ เรื่องการนับถือผีและการนับถือพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ยังสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของคน ในชุมชน บทบาทหน้าที่ และความสำคัญของเพศชายเพศหญิง โลกทัศน์ทางความเชื่อที่ปรากฏนั้น แสดงให้เห็นว่าชาวมอญบ้านนครชุมน์ ให้ความสำคัญกับความเชื่อการนับถือผีกับพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด และความเชื่อทั้ง 2 ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันในทางปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของ

ชาวมอญ และงานวิจัยที่ได้ส่งเสริมเด็ก ๆ ที่มีเชื้อสายมอญในชุมชนมีการสืบทอดประเพณี ดังเช่น งานวิจัยของ สนฉัตร จารุตามระ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาประเพณีของชาวมอญปากลัดที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1. ชนิดของประเพณีของชาวมอญปากลัด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่สามารถนำมาให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ 2. ผลของกิจกรรมตามชนิดประเพณีที่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย 3. รายนามผู้ทรงภูมิปัญญา ของแต่ละชนิดประเพณีของชาวมอญปากลัด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย

สรุปผลการวิจัยว่า ประเพณีของชาวมอญปากลัดที่เด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้ได้ 9 ประเพณี จากทั้งหมด 13 ประเพณี หรือร้อยละ 69.23 ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีแห่ธงสังฆะตยา ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีถวายสลากภัตต์ ประเพณีการเล่นสะบ้าทอย ประเพณีการเล่นสะบ้าบ่อน ประเพณีการแต่งกาย และประเพณีที่ยังสอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็กอายุ 3 ขวบ มี 3 ประเพณี เด็กอายุ 4 ขวบ มี 6 ประเพณี และเด็กอายุ 5 ขวบ มี 9 ประเพณี ในส่วนของประเพณีที่ส่งประเพณีที่ส่งผลต่อพัฒนาการสูงสุดทุกด้าน คือ ประเพณีการเล่นสะบ้าบ่อน หรือ ร้อยละ 100.00 ประเพณีที่ส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้านน้อยที่สุด คือ ประเพณีการแต่งกายหรือร้อยละ 27.50 และผู้ทรงภูมิปัญญาที่พร้อมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยมีจำนวนทั้งหมด 4 ท่าน งานวิจัยของ เกตุอัมพร ชั้นอินทร์งาม (2550, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของชาวมอญเกาะเกร็ด สรุปผลการวิจัยว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดเป็นกลุ่มชนที่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณีของตน โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย ชาวมอญแบ่งลักษณะการตาย เป็น 2 ประเภท คือ ตายแบบปกติ และตายแบบไม่ปกติ การตายแบบปกติมีขั้นตอนและพิธีกรรมคือ การบอกข่าวการตายเบื้องต้น การอาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ การนำหมากและเงินใส่ปากศพ การปิดปากศพด้วยใบพลู การมัดศพ การตั้งศพ การนำศพลงโลง การเคลื่อนย้ายและการจูงศพ การฝังศพ การจัดวางพื้นผาบนเชิงตะกอน การเผาศพ ซึ่งมีพิธีโยนผ้าราไฟ การกลับจากการเผาศพ การเก็บอัฐิ พิธีปล่อยพระ ส่วนพิธีกรรมการจัดการศพแบบไม่ปกติ มีขั้นตอนที่แตกต่างจากศพปกติ คือ เมื่อมีคนตายต้องรีบฝัง จะไม่มีการทำบุญเลี้ยงพระ จะทำได้หลังจากวันตายแล้ว 7 วัน ทำทานด้วยอาหารดิบ การขุดศพขึ้นมาเผานั้นต้องไม่ต่ำกว่า 3 ปี ยกเว้นศพที่เป็นโรคติดต่อจะไม่มีพิธีเผา การจัดพิธีศพพระภิกษุสงฆ์จะไม่แบ่งประเภท การมรณภาพ พิธีศพพระภิกษุสงฆ์จะจัดคล้ายฆราวาสที่ตายแบบปกติ ส่วนการจัดพิธีกรรมแบบการสร้างปราสาทเพื่อฌาปนกิจนั้นขึ้นอยู่กับสมณศักดิ์ตั้งแต่พระพิธีธรรมขึ้นไป และการจำพรรษานานตั้งแต่ 20 พรรษา รวมทั้งพระที่เป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส พระผู้ใหญ่ที่มีอายุมาก ซึ่งการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับศพของพระภิกษุสงฆ์ ถือเป็นปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะชาวมอญมีความเชื่อว่าได้

อานิสงส์เหมือนถวายเพลิงพระพุทธรเจ้า มีขั้นตอนการบอกข่าวการตาย โดยใช้สัญญาณการเคาะระฆัง การอาบน้ำศพ ไม่มีการมัดตราสัง ไม่ต้องนำเหรียญ หมากไล่ปากศพ และไม่มีการประพรมเครื่องหอม มีพิธีสวดพระอภิธรรม 7 วัน การฌาปนกิจจะสร้างปราสาทแทนเมรุ ไม่ต้องจุดไฟเผา จะใช้การจุดลูกหนูแทน มีมอญร้องไห้ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้ในพิธีกรรมนั้นเป็นปริศนาธรรมที่มีคุณค่าต่อชาวมอญเป็นอย่างมากต่อมาพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของชาวมอญเกาะเกร็ดเปลี่ยนแปลงไป เรื่องการจัดพิธีศพที่ตายแบบไม่ปกติเดิมจะต้องฝังแล้วขุดขึ้นมาเผา ปัจจุบันจะเผาอย่างเดียว สวดพระอภิธรรมได้ตามแต่เจ้าภาพกำหนด เพราะไม่มีสถานที่ฝังศพ รวมทั้งเป็นความยุ่งยากของเจ้าภาพ แต่สิ่งที่เด่นชัดคือ ความสามัคคี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและความเชื่อที่ชาวมอญเกาะเกร็ดยังคงอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี ซึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับการตายนั้นยังเป็นผลสืบเนื่องกับเรื่องของความเชื่อเรื่องผีหรือการนับถือผี ดังงานวิจัยของ สิริกัญญา ปิตยานนท์ (2551, บทคัดย่อ) เรื่อง ความเชื่อในการนับถือผีของชาวมอญในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อในการนับถือผีของชาวมอญยังคงมีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งผีที่ชาวมอญส่วนใหญ่นับถือ ได้แก่ ผีเจ้าพ่อ ผีเจ้าแม่ ซึ่งเป็นผีประจำหมู่บ้าน และรองลงมา คือ การนับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นผีประจำตระกูล และสาเหตุที่ยังคงมีการนับถือผีมอญอยู่ เนื่องจากชาวมอญได้รับการปลูกฝังความเชื่อนี้จากครอบครัวและมีความเกรงกลัวต่ออิทธิฤทธิ์และอำนาจของผีนั้น ๆ สำหรับสาเหตุที่ชาวมอญมีการนับถือผีบรรพบุรุษน้อยลง เนื่องจากมีการผสมผสานกลมกลืนกับชนชาติอื่น ในครอบครัวมีเพียงบุตรหญิงไม่มีบุตรชาย จึงทำให้ขาดช่วงการนับถือผีบรรพบุรุษซึ่งต้องสืบทอดจากฝ่ายชายเท่านั้น และมีการแยกครอบครัวออกมาเป็นครอบครัวเดี่ยว และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีมอญที่ชาวมอญยังคงยึดถือและปฏิบัติอยู่ ได้แก่ พิธีบูชาเจ้าพ่อและเจ้าแม่ พิธีบวงสรวงบูชาบรรพบุรุษ และพิธีรำสามภาคในงานศพ สำหรับพิธีรำผีเพื่อแก้บนหรือการทำผีดผีนั้น ได้สูญหายไปแล้วในบางชุมชน แต่การดำรงชีวิตประจำวันของชาวมอญส่วนใหญ่ยังคงยึดถือและปฏิบัติตนตามความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีมอญอยู่ ความเชื่อดังกล่าว ได้แก่ การห้ามเล่นตุ๊กตา การห้ามหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ใช่ญาติ หรือนับถือผีต่างตระกูลมานอนค้างในบ้าน การห้ามคู่สามี-ภรรยาที่ไม่ใช่ญาติ หรือนับถือผีต่างตระกูลมาร่วมหลับนอนหรือค้างอ้างแรมในบ้าน เป็นต้น

ดังนั้น ความเชื่อเรื่องการนับถือผีของชาวมอญในสังคมไทย ได้แก่ ระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบศาสนา ระบบการสืบทอดความคิดและจิตสำนึก และผู้นำชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชนที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของชาวมอญในสังคมไทย ได้แก่ ความทันสมัย การเป็นเมือง การเป็นอุตสาหกรรม และสื่อสารมวลชน ซึ่งท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและความเจริญที่เข้าสู่ชุมชนมอญที่มีความเป็น แต่ความเชื่อใน

การนับถือผีของชาวมอญมีแนวโน้มที่จะดำรงอยู่ต่อไปในสังคมไทย เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการสืบทอดความเชื่อนี้จากรุ่นสู่รุ่น และส่งผลทำให้ความเชื่อในการนับถือผีของชาวมอญไม่อาจสูญหายไปได้ในจิตสำนึกและสายเลือดของชาวมอญทุกคน

3. ศึกษาเกี่ยวกับสภาพชุมชนมอญ การอนุรักษ์วัฒนธรรมต่าง ๆ ของคนมอญ

การดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานของการลงพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ เพื่อเป็นการสังเกตถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยหลักในพื้นที่ชุมชนที่ต้องการศึกษา รวมถึงสิ่งที่ชุมชนได้เก็บรักษาอนุรักษ์ไว้ ถือได้ว่าเป็นข้อมูลสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัย ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

สิทธิโชค วินุลย์, สุเทพ บุญซ้อน และปิยะวรรณ เลิศพานิช (2554) เรื่อง การศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกรณีศึกษา: ชุมชนศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี สรุปผลการวิจัยว่า ประการที่หนึ่ง การอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ เป็นการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย สถาปัตยกรรม โบราณวัตถุ วิถีชาวมอญทั้งด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ยังถือได้ว่าชุมชนศาลาแดงเหนือยังมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ คือ คนในชุมชนยังคงปฏิบัติประเพณีหลัก ๆ เช่น ประเพณีเป็งสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีทำบุญกลางบ้าน คติความเชื่อทางศาสนา ส่วนวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต เช่น ภาษา การแต่งกาย การประกอบอาชีพของคนในชุมชนมีการอนุรักษ์ลดน้อยลง เนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นสากลทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป หรือระบบการศึกษาแผนใหม่ทำให้มีการใช้ภาษามอญในชีวิตประจำวันลดน้อยลงไป ส่วนประการที่สองคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนศาลาแดงเหนือ โดยการใช้ทุนทางทรัพยากร ธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนสภาพแวดล้อมของชุมชนมาพัฒนาโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เส้นทางท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนำมาสู่การสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงมีการทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ความเป็นมอญไว้ ซึ่งเนื้อหา มีความสัมพันธ์กับ ชาติศักรินทร์ พาหุกุล (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศูนย์มอญศึกษา ชุมชนมอญบ้านม่วง จังหวัดราชบุรี พบว่า ชุมชนมอญบ้านม่วง จังหวัดราชบุรี มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ตอนกลาง ผู้คนในชุมชนได้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีมอญตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน โดยผ่านการส่งเสริมสนับสนุนจากวัดม่วงเป็นสำคัญ วัดม่วงเป็นวัดประจำชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นคลังวิทยาการของชาวบ้าน มีการสอนภาษามอญ มีการทำพิธีกรรมทางศาสนาโดยใช้บทสวดเป็น

ภาษามอญ และเป็นที่รวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรมไว้มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คัมภีร์ไบเบิลอายุ 345 ปี ปัจจุบันวัดม่วงเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วงด้วยซึ่งใช้เป็นสถานที่บอกเล่าเรื่องราวของชุมชนและท้องถิ่น เรื่องสำหรับการศึกษาออกแบบ โครงการศูนย์มอญศึกษาวัดม่วง เพื่อขยายเนื้อหาเพิ่มเติมของพิพิธภัณฑสถานที่มีอยู่แล้ว โดยมุ่งไปที่เนื้อหาทางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของชนชาติมอญและความสัมพันธ์ระหว่างชาวมอญกับชาวไทยเป็นหลัก ทั้งยังมุ่งหมายให้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและเผยแพร่ความรู้และวัฒนธรรมของชนชาติมอญ โดยคำนึงถึงการเคารพต่อวัฒนธรรมชุมชนเป็นสำคัญ และจากการศึกษาออกแบบพบว่า การกำหนดเนื้อหา แนวคิด และรูปแบบของ สถาปัตยกรรมต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชนเป็นสำคัญ โครงการจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและสะท้อนลักษณะเฉพาะชุมชน ได้อย่างแท้จริง ซึ่งงานวิจัยดังกล่าว มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนรัตน์ ดิเลศ (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมและเพิ่มมอญในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนในการเผยแพร่วัฒนธรรมมีบทบาทดังนี้ บทบาทในการเผยแพร่วัฒนธรรม ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการมีส่วนช่วยในการณรงค์ให้คนในชุมชนรักษาวัฒนธรรมประเพณีมอญซึ่งประสานงานกับหน่วยงานราชการในการจัดประเพณี ส่วนผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ต่อไปเป็นบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีมอญ ผู้นำชุมชนจะให้ผู้รู้มาถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีมอญให้กับคนในชุมชนที่ไม่รู้ และผู้นำชุมชนมีความพยายามที่จะให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการรักษาและดำรงอยู่ไว้ และบทบาทสุดท้ายคือ การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญ พบว่าผู้นำชุมชนทั้งทางการและไม่ทางการต้องให้ผู้สูงอายุหรือผู้รู้เล่าประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมและประเพณีมอญ และต้องการให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีที่หายไปหรือหลงเหลืออยู่และให้ทุกคนในชุมชนมาร่วมกับผู้นำชุมชนในงานประเพณีที่ทางวัดจัดขึ้น และงานวิจัยของบุญผา ดิสุข (2541, บทคัดย่อ) สภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี ผลของการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวและสังคมมีการเปลี่ยนแปลง คือ ครอบครัวยังเป็นครอบครัวขยาย มีเพียงบางส่วนที่เป็นครอบครัวเดี่ยว ขนาดของครอบครัวเล็กลง มีสัมพันธ์ภาพระหว่างครอบครัวดี สังคมเปลี่ยนแปลงจากการผลิตทางการเกษตรเพื่อการยังชีพ เป็นการผลิตเพื่อขาย การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา เปลี่ยนจากการศึกษาภาษามอญของเด็กผู้ชายที่วัดเป็นเด็กทุกคนทั้งหญิงและชายเรียนที่โรงเรียนและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณสุขนิยมรักษาพยาบาล และการคลอดบุตรกับแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่าการคลอดกับหมอตำแย การรักษาด้วยตนเองกับสมุนไพร การทิ้งกะบานและการทรงเจ้าเข้าผี และความเชื่อด้านศาสนาก็ยังคงเชื่อมั่นเคร่งครัดมีทั้งด้านพิธีกรรมและการปฏิบัติกิจกรรม และด้านการปฏิบัติตน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงนี้ ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจัยด้านจำนวนลักษณะประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการสื่อสารคมนาคม ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ฯลฯ และอัตราเงินจ่าย (2550, บทคัดย่อ) ยังได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม อันดับ 1 วัฒนธรรมการประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา รองลงมาวัฒนธรรมที่ยังคงสืบทอดจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านชาวมอญ วัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมคติความเชื่อ วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมภาษาถิ่นมอญ และวัฒนธรรมลักษณะการสร้างบ้านของชาวมอญทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีประจำท้องถิ่นชาวมอญเกาะเกร็ด ร้อยละ 77.82 และจากกลุ่มประชากรผู้นำชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ร้อยละ 70.00 ซึ่งชาวมอญเกาะเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับประเพณี ดังนี้ ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรทางน้ำ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง และประเพณีค้ำต้นโพธิ์ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จากกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้นำชุมชน เคยปฏิบัติและส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีประจำท้องถิ่น โดยผู้นำชุมชนจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมและวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด นิยมตั้งบ้านเรือนแบบเกาะกลุ่มกันตามริมน้ำริมทางทำสาธารณะ และการตั้งบ้านเรือนแบบกระจายไปตามพื้นที่ทำกิน ลักษณะบ้านเรือนปลูกด้วยไม้เป็นบ้านชั้นเดียวยกพื้นสูง บ้านสองชั้นยกพื้นสูง และบ้านที่ปลูกครึ่งตึกครึ่งไม้ ซึ่งงานวิจัยได้สอดคล้องกับ สิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ: กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดราชบุรี จากการศึกษา พบว่า ชาวมอญบ้านม่วงยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างไว้ได้จนถึงปัจจุบัน เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเหล่านี้ก็มีบางส่วนที่ถูกผสมกลมกลืนให้เข้ากับสังคมไทยด้วย และจากการศึกษายังพบว่า ชาวมอญบ้านม่วงก็ได้มีการผสมกลมกลืนให้เข้ากับสังคมไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดี ปัจจัยที่ทำให้ชาวมอญเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนั้น ได้แก่ นโยบายของรัฐ การศึกษา อาชีพ การแต่งงาน การตั้งถิ่นฐาน และการอพยพย้ายถิ่น

จากการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ทำการศึกษาค้นคว้าจะเห็นได้ว่า ความเป็นมอญ หรือคนชนชาติมอญมีการกระจายตัวอยู่ในประเทศไทยจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มชาติ

พันธุ์มอญ สามารถสร้างอัตลักษณ์ของตนเองเอาไว้ได้อย่างน่าสนใจ ในขณะที่ประเด็นเรื่องกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนมอญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาคือ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาที่อธิบายถึงกระบวนการหรือวิธีการในการศึกษาความเป็นชนชาติมอญเอาไว้ในท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงวัฒนธรรมที่หลากหลาย และรวมถึงวิถีชีวิต บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม และประเพณี จึงนำมาซึ่งประเด็นหลักในการทำวิจัยเรื่อง มอญ ตำบลบ้านม่วงอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี: วิถีและพลัง

บทที่ 2

ภูมิสังคมและวัฒนธรรมของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยศึกษาภาพรวมของชาวมอญที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และการลงพื้นที่ในชุมชนชาวมอญ เพื่อให้เห็นถึงสภาพภูมิสังคมที่ยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงสภาพภูมิสังคมของชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้ได้เป็นอย่างดี ดังจะนำเสนอประเด็นต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง
 - 1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต
 - 1.2 สภาพภูมิศาสตร์และลักษณะภูมิศาสตร์
 - 1.3 การปกครอง
 - 1.4 การสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขสุข
 - 1.5 การคมนาคม
 - 1.6 ที่อยู่อาศัย
 - 1.7 สภาพเศรษฐกิจ
 - 1.8 สภาพทางสังคม
 - 1.9 แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
2. วัฒนธรรมที่สำคัญของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง
 - 2.1 ภาษา
 - 2.2 การแต่งกาย
 - 2.3 ศิลปกรรมและการละเล่น
 - 2.4 ประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา

สภาพทั่วไปของชุมชนชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพภูมิสังคมของพื้นที่โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ โดยเฉพาะเอกสารที่ได้จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ที่ได้รับการอนุเคราะห์เอกสารที่เป็นข้อมูล

พื้นฐานของชุมชน รวมทั้งผู้วิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่ชุมชนโดยรอบของตำบลบ้านม่วงตั้งแต่หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 8 ดังนี้

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลบ้านม่วง ได้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันตกของอำเภอบ้านโป่ง ชุมชนตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบ้านโป่ง ห่างจากที่ทำการอำเภอ 13 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 12.67 ตารางกิโลเมตร หรือเนื้อที่ประมาณ 7,918.75 ไร่ ตำบลบ้านม่วง มีอาณาเขตที่ติดต่อกับตำบลอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน ดังภาพประกอบที่ 2-1 และเนื้อหาต่อไปนี

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดกับ	ตำบลคู้งพยอม และตำบลหนองปากหอม อำเภอบ้านโป่ง
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดกับ	ตำบลชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดกับ	ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี โดยมีแม่น้ำแม่กลองขึ้นอยู่
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดกับ	ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี

ภาพที่ 2-1 แผนที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

จากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์ชาวมอญหลายท่านจึงทำให้ผู้วิจัยทราบว่า พื้นที่ที่มีชาว มอญอาศัยอยู่หนาแน่นมีทั้งหมด 3 ตำบลคือ ตำบลบ้านม่วง ตำบลคู้งพยอม และตำบลนครชุมน์ และชาวมอญทั้ง 3 ตำบลนี้ยังมีการเชื่อมสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา ไปมาหาสู่กันเสมอ ๆ

อย่างเช่นการร่วมกันจัดงานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ ร่วมกันอยู่เสมอและลักษณะของความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีก็ยังคงเหมือนกันเพราะพื้นที่อยู่ใกล้เคียงกันซึ่งดูจากแผนที่ภาพที่ 2-1

2. สภาพภูมิศาสตร์และลักษณะภูมิศาสตร์

ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม และมีที่ดอน บ้างเล็กน้อย เพราะเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านตั้งแต่หมู่ที่ 1-5 และยังมีแหล่ง น้ำตามธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง บึงวังมะนาว บึงกาจับ หนองบอน และยังมีคลองที่สำคัญอีกคือ คลองม่วง คลองท่าช้าง และคลองอินทนิล และลักษณะภูมิอากาศของตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับภูมิอากาศโดยทั่ว ๆ ไปของประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว แต่ในบริเวณแถบนี้ได้ตั้งอยู่ในทำเลที่ได้รับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และยังมีเทือกเขาตะนาวศรีกั้นอยู่ จึงทำให้ได้รับลมมรสุมจากมหาสมุทรอินเดียได้บ้าง จึงทำให้ บริเวณนี้มีลักษณะอากาศจัดว่าไม่ร้อนจัด ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 25-27 องศาเซลเซียส

3. การปกครอง

ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ภาครัฐได้มีการจัดเป็นรูปขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวคือ เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติสภาพตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 มีฐานะเป็น นิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น จึงนับเป็นมิติใหม่ที่รัฐบาลได้มีการบริหารท้องถิ่น ตนเอง เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง และยังเป็นเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วน ภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตลอดจนกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ในอดีตเป็นการปกครองที่มีแค่กำนัน และผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น ซึ่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 โดย ความสำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิบัติภารกิจ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชนและได้ปกครองเป็นแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นมาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และเมื่อ เวลาได้ผ่านไปมีการพัฒนาประเทศขึ้นเรื่อยมาจนได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลให้เกิดขึ้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจัดตั้งตาม พระราชบัญญัติ สภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กระทรวงมหาดไทยได้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนที่ 9 ง ข้อ 1492 ลงวันที่ 19 มกราคม 2539 มีผลบังคับ ใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2539 โดยยกฐานะจากสภาพตำบลบ้านม่วง เป็นองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านม่วง มีคณะผู้บริหารดังตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 คณะผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นายบัญญัติ บุญเจริญ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
2	นายไฉน วังมะนาว	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
3	นายไพศาล มั่นจีน	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
4	นายอ่อน เนียมทอง	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อมูล องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ซึ่งจากรัฐได้เข้ามาจัดระบบการปกครองของตำบลบ้านม่วงใหม่โดยมีการจัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงขึ้นในวันที่ 30 มกราคม 2539 นั้นจึงทำให้ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ได้เริ่มต้นการพัฒนาของชุมชนภายในตำบล ได้มีการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้มีการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ เข้ามายังตำบลบ้านม่วง จึงทำให้ชาวบ้านม่วงได้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ได้มีการเข้ามาปรับปรุงทำถนนภายในหมู่บ้าน ได้มีการจัดตั้งสถานีอนามัย ป้อมตำรวจ เพื่อทำให้ชาวบ้าน ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ภาพที่ 2-2 นายบัญญัติ บุญเจริญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง และนายไพศาล มั่นจีน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง

จากการสัมภาษณ์ท่านนายก อบต. บ้านม่วง และท่านรอง นายก อบต.บ้านม่วง ภาพที่ 2-2 สัมภาษณ์ในวันที่ 27 ธันวาคม 2559 นั้นทั้งสองท่านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปกครองในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงใน โดยท่านรองนายก อบต. แต่ก่อนการปกครองที่นี้มีเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้าน อบต. ยังไม่มีในสมัยก่อน และท่านนายก อบต. เมื่อประมาณ 16 ปีมาแล้วแต่ก่อนนั้นเป็นสภาตำบล กำนันใส่หมวก 2 ใบ เป็นประธานสภายังไม่มีชื่อนายกฯ รวมทำงานใส่หมวก 2 ใบก็ประมาณ 20 ปีมาแล้ว แต่พอกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2539 มาก็มีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงเกิดขึ้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์จึงได้ทราบว่าหลังจากที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐจึงทำให้ชาวอมญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเทียบเท่ากับพื้นที่อื่นในประเทศไทย และจำนวนประชากรที่อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง รวมถึงจำนวนของหมู่บ้านในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง ซึ่งจากข้อมูลสถิติประชากรปี พ.ศ. 2559 ตำบลบ้านม่วงมีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 3,725 คน แบ่งเป็นชาย 1,805 คน หญิง 1,920 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2549) และมีจำนวนหมู่บ้าน ดังตารางที่ 2-2 และตารางที่ 2-3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2-2 รายงานสถิติประชากรและบ้าน ระดับตำบล ของตำบลบ้านม่วง

รายงานสถิติประชากรและบ้าน ระดับตำบล ของตำบลบ้านม่วง				
ข้อมูลของวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2559				
ตำบล/ หมู่บ้าน	บ้านปกติ	ชาย	หญิง	รวม
ตำบลบ้านม่วง	1,157	1,805	1,920	3,725.00
หมู่ที่ 1 (บ้านวังมะนาว)	109	158	153	311.00
หมู่ที่ 2 (บ้านบัวงาม)	183	315	320	635.00
หมู่ที่ 3 (บ้านม่วง)	194	266	302	568.00
หมู่ที่ 4 (บ้านม่วง)	155	226	255	481.00
หมู่ที่ 5 (บ้านม่วง)	208	296	314	610.00
หมู่ที่ 6 (บ้านหนองคา)	120	189	227	416.00
หมู่ที่ 7 (บ้านหนองไม้ท่อน)	105	196	189	385.00
หมู่ที่ 8 (บ้านรับน้ำ)	83	159	160	319.00

ข้อมูล องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ตารางที่ 2-3 จำนวนหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และจำนวนประชากร

หมู่ที่ (บ้าน)	ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวนประชากร (ชาย-หญิง)	รวมประชากร ทั้งหมด
หมู่ที่ 1 (บ้านวังมะนาว)	นางสาวภานุมาศ โวทวี	163-154	317
หมู่ที่ 2 (บ้านบัวงาม)	นายอำนาจ ม่วงสวย	316-323	639
หมู่ที่ 3 (บ้านม่วง)	นายเชื้อ เสนอแก้ว	263-302	565
หมู่ที่ 4 (บ้านม่วง)	นางวัฒนา บุญนพ	223-266	489
หมู่ที่ 5 (บ้านม่วง)	นายแดง ทองอุ่น	301-318	619
หมู่ที่ 6 (บ้านหนองคา)	นายไพบูลย์ มีหระ (กำนัน)	187-231	418
หมู่ที่ 7 (บ้านหนองไม้ท่อน)	นายประพันธ์ เกิดสุข	202-187	389
หมู่ที่ 8 (บ้านรับน้ำ)	นายสันต์ วังมะนาว	154-168	322

รวมจำนวนราษฎรทั้งตำบล 3,758 คน ชาย 1,809 คน หญิง 1,949 คน (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2558 จากสำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอบ้านโป่ง)

ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ละ 1 คน และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ละ 2 คน ซึ่งในหมู่ที่ 5 บ้านม่วงนั้น ได้มีอดีตผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้หญิงท่านเดียวและเป็นท่านแรกของตำบลบ้านม่วงคือ ผู้ใหญ่สอางค์ พรหมอินทร์ ดังภาพที่ 2-3 ซึ่งท่านเป็นผู้นำชุมชนในการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญ ที่มีความสำคัญกับชุมชนเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 2-3 อดีตผู้ใหญ่บ้านสอางค์ พรหมอินทร์ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านม่วง

ท่านได้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาเป็นระยะเวลา 20 กว่าปี จนปัจจุบันนี้เกษียณอายุแล้ว และท่านคือหนึ่งในผู้ที่ร่วมก่อตั้งร่วมสร้างพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วงร่วมกับคณาจารย์มหาวิทยาลัย ศิลปากร และท่านยังใช้ร่างกายแรงใจในการทุ่มเทจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานโดยเป็นที่ประจักษ์ของ ชาวบ้าน จึงทำให้ชาวบ้านแห่งนี้ให้ความร่วมมือโดยการนำสิ่งของเก่าแก่ที่บรรพบุรุษของตน ได้นำติดตัวมาในอดีต ซึ่งมีสำคัญทางประวัติศาสตร์มามอบให้กับพิพิธภัณฑสถานเพื่อจัดแสดงภายใน พิพิธภัณฑสถานเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไปด้วย ผู้วิจัยถือว่าผู้ใหญ่สอางค์ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญ อีกท่านหนึ่งของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้และผู้วิจัยยังได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ ชาวมอญในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้เป็นอย่างมาก

4. ด้านการสาธารณสุขและสาธารณสุข

ภายในตำบลบ้านม่วงได้มีการสาธารณสุขไปทั่ว ไม่ว่าจะเป็นมีคลองชลประทานผ่าน ทุกหมู่บ้าน จึงทำให้ประชาชนไม่ค่อยเดือดร้อนเรื่องการขาดแคลนน้ำมากนัก และยังสามารถ ทำนาได้ปีละ 2 ครั้งด้วย ในตำบลบ้านม่วงในปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน ด้านการประปาภายใน ตำบลบ้านม่วงเองมีกิจการประปาหมู่บ้านบริการครบทุกหมู่บ้าน แต่ยังคงมีบางบ้านที่ชาวบ้านยังใช้น้ำบาดาลควบคู่อยู่ด้วยแต่น้อย และเรื่องของการสื่อสารภายในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ในปัจจุบันนี้ มีโทรศัพท์ใช้ในหลายครัวเรือนและนอกจากยังมีโทรศัพท์สาธารณะใช้ทุกหมู่บ้านแล้ว ภายใน หมู่บ้านมีการตั้งสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วด้วย

ภายในตำบลบ้านม่วง มีการจัดระบบสาธารณสุข คือ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านม่วง 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 และมีกองทุนยาประจำหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน

และด้านสาธารณสุขการด้านอื่น ๆ ของตำบลบ้านม่วงแห่งนี้คือ มีที่อ่านหนังสือสาธารณะ ที่ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 และมีที่ทำการ อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) และป้อมยามตำรวจ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ชุดสายตรวจตำบล 1 แห่ง และมีเจ้าหน้าที่ประจำการ 2 นาย รวมถึงยังมีร้านอาหาร ร้านขายของชำ ซึ่งมีอยู่ทั่วไปครบทุกหมู่บ้าน และภายในตำบลบ้านม่วงยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำแม่กลอง ที่ไหลผ่านหมู่บ้านตั้งแต่หมู่ที่ 1-5 ดังภาพที่ 2-4 และในพื้นที่ยังมีบึงธรรมชาติ 2 แห่ง บึงวังมะนาว (เนื้อที่ 286 ไร่ 1 งาน 61 ตารางวา) และบึงกาจับ (เนื้อที่ประมาณ 650 ไร่) มีเขตเชื่อมต่อกับ อำเภอ โพธาราม และยังมีหนองน้ำธรรมชาติ 3 แห่ง (หนองบอนใหญ่ เนื้อที่ 18 ไร่ 3 งาน หนองบอนเล็ก เนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน 37 ตารางวา หนองยายแหมะ เนื้อที่ 2 ไร่ 1 งาน 18 ตารางวา) นอกจากนี้มีแหล่งน้ำ ตามธรรมชาติแล้วยังมีแหล่งน้ำที่ทางภาครัฐได้เข้ามาสร้างและดูแลเป็นอย่างดีคือ คลองชลประทาน ภาพที่ 2-5 ที่มีไหลผ่านทุกหมู่บ้านและบ่อบาดาล (ประปาหมู่บ้าน) มีครบทุกหมู่บ้าน ซึ่งทำให้ ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพจากการจับสัตว์น้ำไปเพื่อขายและเพื่อการบริโภคได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 2-4 แม่น้ำแม่กลองที่ไหลมาจากจังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 2-5 คลองชลประทานที่มีผ่านทุกหมู่บ้าน

5. การคมนาคม

การคมนาคมภายในตำบลบ้านม่วงนั้นในอดีตเป็นการคมนาคมทางน้ำอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันได้รับการพัฒนาจากภาครัฐจึงทำให้ชาวบ้านเดินทางโดยทางน้ำน้อยลง เพราะมีถนนหนทางในการคมนาคมอย่างสะดวกสบาย ดังภาพที่ 2-6 เป็นถนนบนสะพานข้ามแม่น้ำแม่กลองเชื่อมระหว่างตำบลบ้านม่วงกับตำบลนครชุมน์ และปัจจุบันการคมนาคมที่สะดวกที่สุดในการเดินทางของชาวบ้านในตำบลบ้านม่วงคือ รถยนต์ และรถไฟ โดยเฉพาะรถยนต์ซึ่งสามารถเข้าสู่ชุมชนได้ทันที แต่การเดินทางโดยรถไฟอาจจะไม่ใช่ว่าการคมนาคมที่สะดวกที่สุด ภาพที่ 2-7 เพราะจะต้องลงที่สถานีรถไฟบ้านโป่งและจะต้องต่อรถเข้าไปยังหมู่บ้าน

ส่วนเส้นทางรถยนต์ภายในหมู่บ้านจะมีถนนประจำหมู่บ้านเดินรถในเส้นทางหลัก คือ ถนนสายบ้านม่วง-ชำระ และถนนเลียบบแม่น้ำแม่กลองอีกสายหนึ่ง ถนนทั้งสองสายนี้เป็น ถนนราดยางสายหลักของหมู่บ้าน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่ายังมีถนนสายย่อย ๆ ภายในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นถนนลูกรังและมีบางช่วงเป็นถนนปูนซีเมนต์หรือถนนราดยางด้วย

ภาพที่ 2-6 สะพานข้ามแม่น้ำแม่กลอง การคมนาคมระหว่างตำบลนครชุมน์และตำบลบ้านม่วง

ภาพที่ 2-7 สถานีรถไฟบ้านโป่ง เส้นทางมุ่งหน้าสู่ภาคใต้

6. ที่อยู่อาศัยและลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ชาวมอญตำบลบ้านม่วง มีลักษณะที่อยู่อาศัยและลักษณะการตั้งบ้านเรือนที่มีจุดเด่นสำคัญอย่างหนึ่งคือ นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง โดยเฉพาะหมู่ 1 ถึงหมู่ 5 และทุกชุมชนจะต้องมีวัดในพระพุทธศาสนาอย่างน้อยหนึ่งวัด และบ้านเรือนของชาวมอญในประเทศไทยเดิมมีลักษณะคล้ายคลึงกับบ้านเรือนของชาวไทยทั่วไป ดังภาพที่ 2-8 คือ เป็นเรือนไม้เครื่องผูก ยกพื้นสูง หลังคาทรงจั่ว และมุงหลังคาด้วยจาก แต่ในปัจจุบันนี้มีทั้งมุงด้วยสังกะสีและมุงด้วยกระเบื้อง ดังภาพที่ 2-9 การปลูกบ้านของชาวมอญนั้นต้องมีเกณฑ์โหลกตามที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

เริ่มตั้งแต่การเลือกเวลาที่จะปลูกบ้าน เลือกที่ดินตำแหน่งที่จะปลูก การขุดเสาเรือน การตั้งเสาเรือน ให้ถูกต้องตามขนาดและสัดส่วนที่กำหนด ชาวมอญมักจะอยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม และมักจะเป็นญาติพี่น้องกัน ดังนั้นรั้วบ้านจึงจะไม่ใหญ่มากนักสามารถเดินติดต่อกันได้สะดวก และบ้านมักหันหน้าบ้านไปทางแม่น้ำแม่กลอง ที่เรียกกันว่า “มอญขวาง” และในส่วนของหมู่ 6 และหมู่ 7 นั้น จะเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม และอยู่ใกล้บริเวณคลองชลประทานมากกว่าที่จะอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง แต่จากที่ผู้วิจัยลงพื้นที่มาบ้านที่ปลูกใหม่ในปัจจุบันของคนมอญมักเป็นบ้านทรงสมัยใหม่มากขึ้น

ภาพที่ 2-8 บ้านเรือนสมัยเก่าของชาวมอญ บ้านคุณยายเทิ้ม คำเอก ตำบลบ้านม่วง หมู่ที่ 4

ภาพที่ 2-9 บ้านเรือนสมัยใหม่ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง หมู่ที่ 4

7. สภาพทางเศรษฐกิจ

ด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากชาวบ้านตำบลบ้านม่วง มีพื้นที่อยู่ติดกับแม่น้ำแม่กลอง และยังมีบึงน้ำและคลองต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ยึดอาชีพหลักคือ การทำนา ดังภาพที่ 2-10 พื้นที่นาของชาวมอญตำบลบ้านม่วง หมู่ที่ 5 การทำนาของชาวบ้านที่นี่ โดยอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ เป็นการทำนาเพื่อการบริโภคหรือเพื่อการยังชีพเท่านั้น การทำนาในบ้านม่วงมักได้ผลในทีด่อนมากกว่าที่ราบลุ่มซึ่งมีพื้นที่มากกว่า และมักทำนาไม่ค่อยได้ผลเพราะแม่น้ำแม่กลองท่วมเกือบทุกปี ชาวบ้านจึงประสบปัญหาทำนาไม่ได้ผลมากนัก แต่อย่างไรก็ตามชาวนาก็ยังคงประกอบอาชีพทำนาอยู่ในปัจจุบัน จากการสำรวจพื้นที่พบว่า ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ และตำบลใกล้เคียงก็ยังคงมีการประกอบอาชีพทำนาอยู่ค่อนข้างมาก

ภาพที่ 2-10 ไร่นาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง หมู่ 5

และจากการสัมภาษณ์ทั้งผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านหลายท่าน ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าอาชีพหลักของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ก็คือ การทำนา ส่วนการปลูกสวนปลูกผักส่วนใหญ่ จะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือน แต่ก็มีบางครอบครัวที่ปลูกเพื่อนำไปขายในตลาด และชาวมอญยังชอบจับปลาที่อาศัยอยู่ตามท้องไร่ท้องนา ตามแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่อยู่ในบริเวณหมู่บ้านเพื่อนำมาบริโภคบ้างหรือนำไปตากแห้งและนำไปขายที่ตลาดประจำหมู่บ้าน ชาวมอญบ้านม่วงได้มีอุปกรณ์ในการจับปลาหลายชนิดส่วนใหญ่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านเอง ซึ่งจากภาพที่ 2-11 เป็นอุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวมอญแห่งนี้ เป็นอุปกรณ์ในการจับปลา ซึ่งคุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นผู้นำมาให้ผู้วิจัยได้ชม แต่คุณน้ำสวัสดิ์เองก็ไม่ทราบว่าผู้ใดเป็นเจ้าของและอุปกรณ์นี้ใช้จับปลาอย่างไรเพราะเป็นอุปกรณ์ที่วางไว้ภายในวัดม่วงมานานแล้ว แต่น้ำสวัสดิ์เล่าว่า คนสมัยก่อนเขาจะคิดค้น ประดิษฐ์อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในวิถีชีวิต เช่น ใช้หาปลาเพื่อดำรงชีวิตและเพื่อแลกเปลี่ยนหรือค้าขายบ้างในบางครั้ง ซึ่งชาวมอญนั้นถือว่ามีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ใช้ชีวิตแบบพอยังชีพ

ภาพที่ 2-11 อุปกรณ์ดักปลาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

และนอกจากจะมีการทำนาทำสวนแล้ว ชาวบ้านม่วงยังทำไร่อีกด้วย เช่น ไร่อ้อย ข้าวโพด และผลไม้ต่าง ๆ และการเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ สุกร โค เป็ด ไก่ เป็นต้น และชาวบ้านม่วงยังจับปลาที่ชุกชุมนานาชนิดนำมาจับประทานและทำปลาแห้งหรือปลาร้าเพื่อเป็นการถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้ได้เป็นระยะเวลานาน ๆ

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยทราบว่า เศรษฐกิจของชาวบ้านม่วงแห่งนี้มีลักษณะแบบพออยู่พอกินและอาชีพที่รองลงมาจากการทำเกษตรกรรมของชาวบ้านคือ อาชีพทอผ้า ซึ่งในอดีตนั้นชาวบ้านจะทอผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่ม ใ้เองในครอบครัว แต่หลังจากที่มีความเจริญก้าวหน้ามีเสื้อผ้าสำเร็จรูปจำหน่ายอยู่ทั่วไปจึงทำให้ชาวบ้านมีการทอผ้าในตำบลบ้านม่วงน้อยลง และตั้งแต่มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วงนั้น การทอผ้าก็ได้มีการฟื้นฟูให้กลับมาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งได้รับการฟื้นฟูจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากรและมหาวิทยาลัยมหิดลที่เข้ามาทำให้ชาวบ้านได้นำภูมิปัญญาที่ชาวมอญมีอยู่ณั้กลับมาทอเพื่อนุ่งห่ม และทอเพื่อจำหน่ายเพื่อเป็นการหารายได้ให้กับครอบครัว

ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ชาวบ้านเกี่ยวกับอาชีพของตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ พบว่าอาชีพหลักของชาวมอญตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันคืออาชีพ ทำนา ชาวมอญจะทำนาเป็นหลัก และจะ做什么ทำสวนอื่น ๆ บ้างเพื่อการยังชีพ ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองภายในครอบครัวหากเหลือจึงนำไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านในอดีต แต่ในปัจจุบันอาชีพหลักของชาวมอญที่นี้ก็ยังคงเป็นเรื่องของการทำนาอยู่ แต่ก็จะมีบ้างที่จะไปทำอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย รับจ้าง หรือทำอาชีพพนักงานบริษัทต่าง ๆ ทั่วไป การประกอบอาชีพของชาวมอญนอกเหนือจากการทำไร่ ทำนา ในพื้นที่แล้ว ยังมีการประกอบอาชีพทอผ้าด้วย

จากข้อมูลที่ได้พบว่า การทอผ้าเป็นอาชีพเสริมของชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้ แต่ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านบางครอบครัวทำเป็นอาชีพหลักเลยก็คือ อาชีพทอผ้า เหตุเพราะมีการจัดซื้อผลิตภัณฑ์จากห้างร้านต่าง ๆ อยู่เสมอ ซึ่งห้างร้านจะสั่งผลิตเป็นจำนวนมาก แต่บางครอบครัวก็มีการทอผ้าแล้วนำมาวางขายที่ตลาดประจำหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านที่ทอผ้าจะเป็นผู้ที่สูงอายุหรือเป็นวัยเกษียณ เพราะผู้สูงอายุเหล่านี้มีเวลาว่างที่จะทอผ้ามากกว่าคนหนุ่มสาวที่ออกไปทำงานนอกบ้าน ซึ่งทำให้การทอผ้าของชาวมอญนี้ไม่ได้สูญหายไปไหนเพราะชาวมอญในหมู่บ้านถือว่ายังคงร่วมกันอนุรักษ์ไว้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจากภาพที่ 2-12 เป็นภาพที่ผู้วิจัยได้ไปบ้านของคุณป้า อัมพร มั่นมาน (สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2559) คุณป้ามีอายุ 71 ปี แต่ก็ยังคงรับจ้างทอผ้า โดยมีห้างร้านไม่ไกลจากตำบลบ้านม่วงมาจ้างให้ทอผ้าจำนวนมาก และคุณป้าได้ให้ข้อมูลว่า “การทอผ้ามีความสำคัญมาก ๆ ค่ะ เพราะว่าอันนี้มันเป็น โบราณมา สมัยโบราณมาผู้หญิงมอญก็ต้องทอผ้าเป็นทุกบ้าน แต่มายุคหลัง ๆ นี้แหละเขาเรียนหนังสือเขาทำงานกัน เขาก็ทิ้งพวกนี้หมดแล้วพวกรุ่นเก่า ๆ

เขาก็ตายกัน ไปหมดแล้ว คนมอญเราผู้ชายก็ทำนา ก็เป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนผู้หญิงก็อยู่บ้าน ทอผ้า ว่างจากการทำนาก็ทอผ้านะ แต่ทอก็ไม่ได้ขายนะทอไว้ใช้เองทอถุง บางบ้านเขาก็มีลูกชายหลายคนเขาก็ทอให้ลูกชายนุ่ง สมัยก่อนผู้ชายนุ่งโจรงเขาไม่ได้มานุ่งกางเกงเหมือนสมัยนี้ เวลาไปวัดไปไหนเขาก็นุ่งโจรงผู้หญิงก็นุ่งผ้าถุง”

ภาพที่ 2-12 คุณป้าอำพร มั่นมาน อาชีพทอผ้าภายในบ้านของตนเอง

ดังนั้น ทำให้ทราบว่าในอดีตชาวมอญเกือบทุกบ้านจะต้องทอผ้าเป็น และทอผ้าเพื่อใช้เองภายในครอบครัว ทำเป็นเสื้อผ้า ผ้าถุง โจรง แต่ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงคือ คนในหมู่บ้านออกไปทำงานข้างนอกมากขึ้น จึงทำให้การทอผ้าน้อยลง การแต่งกายก็หาซื้อเสื้อผ้าตามตลาดห้างร้านทั่วไป แต่งกายเหมือนคนไทย จึงทำให้การทอผ้าเพื่อนุ่งห่มภายในบ้านน้อยลง แต่จะเป็นการทอผ้าเพื่อประกอบอาชีพส่วนใหญ่

เนื่องจากชาวมอญในตำบลบ้านม่วงนี้ยังมีการทอผ้าอยู่มากในปัจจุบัน ถึงแม้บางช่วงได้เกือบจะสูญหายไปแต่ก็ได้ได้รับการพัฒนาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งจากหน่วยงานภาครัฐ และมหาวิทยาลัย ศิลปากร มหาวิทยาลัยมหิดล และความร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้าน และผู้นำชุมชน ดังนั้น ชาวมอญบ้านม่วงมีความพยายามที่จะผลักดันให้งานผ้าทอมือของตนเองกลายมาเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบล ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลการฟื้นฟูการทอผ้าของชาวมอญบ้านม่วง จากองค์การบริหารตำบลบ้านม่วง วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ในปี พ.ศ. 2547 เนื่องจากอดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง นายปริญญา เสาทองหยุ่น ได้มีการรวมกลุ่มแม่บ้าน เพื่อทอผ้าเป็นอาชีพเสริม

เพิ่มรายได้เมื่อว่างจากการทำนา ประกอบกับชุมชนมีการทอผ้าใช้เองอยู่แล้วจึงมีความรู้ความสามารถในการทอผ้าเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการทอผ้า โสร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น ต่อมาได้มีการเสนอโครงการเพื่อของบประมาณ (CO) ในปีพุทธศักราช 2547 เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ในการทอผ้า และปรับปรุงอาคารสถานที่ และจัดตั้งเป็นกลุ่มผ้ามอญทอมือขึ้น และได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเข้าเป็นสมาชิกโครงการ OTOP ซึ่งได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์สามดาวในนาม “กลุ่มผ้ามอญทอมือ” และมีรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 6 ชนิด ดังภาพที่ 2-13 ซึ่งเป็นภาพลวดลายของผ้าที่ทอมือโดยชาวบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นลวดลายประจำถิ่นของชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีแห่งนี้

ภาพที่ 2-13 ลวดลายของผ้าถุงและผ้าโสร่ง ชาวมอญตำบลบ้านม่วง

ลวดลายที่ชาวบ้านได้ทอมือขึ้นนั้นมีหลากหลายลายคือ ถ้าทอผ้าโสร่งสำหรับผู้ชาย จะมีลาย ลายตะแกรง ลายลูกตาล ลายพุทรา ถ้าทอผ้าขาวม้า จะมีลายลายสก็อตและลายหมากรุก การทอผ้าซิ่นสำหรับผู้หญิง ก็จะมีลวดลายคือ ลายพันตัว ผ้าลายเกลือเต่า (ผ้าโบราณ) ผ้ายกดอกทอมือ เช่น ลายดอกดาหลา ลายดอกดาหลาในกรอบแก้ว และลายดอกพยอมเล็ก และถ้าเป็นผ้ายกดอกทอเครื่อง จะมีลายลายปากนกแก้วและลายกล่องไม้ขีด

ตารางที่ 2-4 ลายผ้าทอมือ ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ลำดับ	ชื่อเรียก	ภาพถ่ายอย่าง
1	ผ้าโสร่ง	
2	ผ้าขาวม้า	
3	ผ้าซิ่น (ลายพันตัว)	
4	ผ้ายกดอกทอมือ	
5	ผ้ายกดอกทอเครื่อง	

ผ้าทอมือของชาวมอญตำบลม่วง ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญกับชุมชนอย่างยิ่ง เพราะผ้าที่ทอ ล้วนแล้วแต่เป็นฝีมือที่ได้จากชาวบ้านทอด้วยความตั้งใจและใส่ใจ เพราะในอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ชาวบ้านแต่ละบ้านจะทอผ้าใส่เองและจะใส่ในวันสำคัญเช่น วันพระหรืองานบุญต่าง ๆ ชาวบ้าน ก็ใส่ผ้าทอเช่นกัน ผ้าทอของชาวมอญบ้านม่วงนั้นจะมีสีสันสวยงามหลากหลาย และผ้ามอญทอมือ ยังได้มีการตั้งกลุ่มอาชีพ กล่าวคือ ชาวบ้านได้มีการรวมตัวกันเนื่องจากเมื่อชาวบ้านมีเวลาว่างจาก การทำไร่ ทำนาแล้ว ก็จะรวมตัวกันทอผ้า และการทอผ้านั้นก็เพื่อที่จะได้สืบทอดไปจนถึงลูกหลาน เพราะบ้านที่มีที่ทอผ้าที่ลูกหลานก็ได้ฝึกและหัดทอผ้า ส่วนบ้านไหนไม่มีที่โรงเรียนวัดม่วงเอง ก็มีการเปิดสอนทอผ้าให้กับเด็ก ๆ โดยครูภูมิปัญญาในหมู่บ้านก็จะมาสอนเด็ก ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทำให้ผ้ามอญทอมือนั้นได้เข้าถึงชาวบ้านและมีความสำคัญกับชุมชนชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงอย่างยิ่ง

ภาพที่ 2-14 บรรยากาศของตลาดนัดวัดม่วง หมู่ที่ 5

ภาพที่ 2-15 ร้านขายผักและปลาอย่างของชาวบ้าน

อาชีพของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ นอกจากการทำไร่ ทำนาเพื่อเลี้ยงครอบครัวแล้ว เมื่อผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคภายในครอบครัว ชาวมอญที่นี้ก็ยังคงเอาออกมาจำหน่ายคือ การประกอบอาชีพการค้าขาย เพราะในปัจจุบันมีตลาดนัดวัดม่วงทุกวันพุธและวันอาทิตย์ ตั้งแต่ เวลา 12.00-18.30 น. ดังภาพที่ 2-14 และภาพที่ 2-15 ซึ่งที่นี่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าจำเป็นทั่วไปและอาชีพรับจ้างของชาวบ้านอีกด้วย จากการลงพื้นที่นั้นผู้วิจัย ได้เดินสำรวจตลาด พื้นที่ของตลาดวัดม่วงแห่งนี้มีบริเวณค้าขายไม่ใหญ่มาก และมีที่จอดรถ สะดวกสบาย ภายในตลาดแห่งนี้มีผู้ขายที่มาจากคนภายในชุมชนและผู้ขายที่มาจากพื้นที่ตำบล

ใกล้เคียง หรือบางร้านก็มาจากจังหวัดใกล้เคียงอย่างจังหวัดนครปฐมก็มี ในตลาดมีการขายของจากพืชผักสวนครัวที่ปลูกกันภายในหมู่บ้านแล้วนำมาวางขาย เช่น พวกผักพื้นบ้านต่าง ๆ ผักท้องถิ่น เฉพาะชาวมอญ ปลูกแห่งที่ชาวมอญชอบบริโภค ของพื้นบ้านที่แปลกแตกต่างจากพื้นที่อื่น และยังมีรายขายผ้าทอมือ ซึ่งมีทั้งผ้าโสร่งของผู้ชายและผ้าถุงของผู้หญิงก็มีวางขายหลากหลาย สีสันสวยงาม รวมทั้งมีของสด ของแห้ง มีลูกชิ้นทอดของทอดต่าง ๆ ขายเสื้อผ้า ของเล่นเด็ก และอื่น ๆ อีกมากมาย เมื่อเวลาตกเย็นตลาดแห่งนี้จะคึกคักมาก ชาวบ้านจากในตำบลบ้านม่วงหรือ ชาวบ้านที่มาจากตำบลอื่น ๆ ก็ต่างมาจับจ่ายซื้อของกินของใช้กันอย่างหนาตา ซึ่งตลาดวัดม่วงแห่งนี้ ถือเป็นตลาดที่สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้เป็นอย่างมาก

อย่างเช่นครอบครัวของคุณน้ำงาม ชาวบางเอง ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าเขาเป็นครอบครัว เศรษฐกิจพอเพียง ในบริเวณบ้าน และสวนของเขามีการปลูกพืชผักผลไม้ต่าง ๆ และเมื่อถึงวันพุธ และวันอาทิตย์ คุณน้ำงาม ชาวบางก็จะนำพืชผักผลไม้ที่ตนได้ปลูกนำมาวางขายภายในตลาดวัดม่วง แห่งนี้อยู่เสมอ เพราะเป็นการหารายได้เข้ามายังครอบครัวที่ดี คุณน้ำกล่าวว่าการมีตลาดวัดม่วง ในตำบลเช่นนี้ดีมาก ๆ ทำให้ชาวบ้านได้มาพบปะกัน ได้ซื้อข้าวของต่าง ๆ สะดวกสบายไม่ต้องออกไปซื้อยังตลาดบ้านโป่งและยังทำให้ชาวบ้านมีรายได้นำมาเลี้ยงดูคนภายในครอบครัว และเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ภายในชุมชนบ้านม่วงนั้น นอกจากจะมีตลาดแล้ว ภายในตำบลบ้านม่วงยังมีการ ประกอบธุรกิจภายในตำบลด้วย เช่น โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ 1 แห่ง มีโรงงาน อุตสาหกรรมขนาดเล็ก 1 ภายในตำบลจะมีแห่งปั้มน้ำมัน 1 แห่ง และมีโรงสี 1 แห่งด้วย นอกจาก ชาวมอญจะทำอาชีพเกษตรกรรม ค่าขายแล้วชาวบ้านม่วงบางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ภายในตำบลและตำบลใกล้เคียง และยังทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ใน ตำบลและตั้งอยู่ในอำเภอบ้านโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และในจังหวัดใกล้เคียงได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดกรุงเทพมหานครด้วย

จากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจภายในตำบลบ้านม่วงนั้น จึงทำให้ชาวมอญได้หัน มาประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการทำไร่ทำนาคือ อาชีพค้าขาย หรือแม่กระทั่งอาชีพ รับจ้างทั่วไป และชาวบ้านยังมีการไปทำงานใน โรงงานที่ตั้งอยู่ทั้งภายในและภายนอกตำบล หรือ ออกไปทำงานนอกพื้นที่ ซึ่งทำให้ทราบว่าลักษณะเศรษฐกิจของชาวมอญตำบลบ้านม่วงว่ามี การเปลี่ยนแปลงนั้นเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจของสังคมไทย และการที่มีค่าครองชีพที่สูงขึ้นกว่า ในอดีต จึงทำให้ชาวมอญภายในตำบลบ้านม่วงจำเป็นต้องประกอบอาชีพอื่น ๆ เสริม หรือจะต้อง เดินทางไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ ทั้งนี้ก็เพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงครอบครัวมากยิ่งขึ้น

8. สภาพทางสังคม

ภายในตำบลบ้านม่วงมีสภาพสังคมที่เข้าถึงกัน ภายในหมู่บ้านตั้งแต่หมู่ที่ 1-8 ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะรู้จักกัน และมีการพบปะกันอยู่บ่อยครั้ง เพราะภายในตำบลจะมีงานวัฒนธรรมงานประเพณี รวมทั้งงานบวงสรวงศาลากลางหมู่บ้าน จึงทำให้การจัดงานวัฒนธรรม ประเพณีเหล่านี้เป็นสิ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของชาวบ้านภายในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ สภาพทางสังคมได้มีการพัฒนาขึ้นตามยุคสมัยและการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศนั้นเกิดจากหลายปัจจัยเช่น การศึกษา โดยภายในตำบลบ้านม่วงมีสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดบัวงาม หมู่ที่ 2 เปิดสอนชั้นอนุบาล-ป. 6 (ปัจจุบันปิดแล้ว) โรงเรียนวัดม่วง หมู่ที่ 5 เปิดสอนชั้นอนุบาล-ม. 3 และโรงเรียนบ้านหนองคา หมู่ที่ 6 เปิดสอนชั้นอนุบาล-ป. 6 ภายในตำบลบ้านม่วงนี้ยังมีเสียงตามสายและหอกระจายข่าวมีบริการครบทุกหมู่บ้าน และมีสถาบันและองค์กรทางศาสนา คือ วัดบัวงาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 วัดม่วง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 และวัดรับน้ำ (วัดขุนสิทธิ์) ตั้งอยู่หมู่ที่ 8

ชาวบ้านภายในตำบลบ้านม่วงต่างใช้วัดเป็นศูนย์รวมในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา เพราะจากการศึกษาประวัติศาสตร์ชาวมอญจะนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัดเหมือนกับคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวมอญบ้านม่วงนับถือร่วมกัน

1. ศาลต้นโพธิ์กลางทุ่งนา เป็นต้นโพธิ์เดิมที่ชาวบ้านม่วงนับถือมานานและจะร่วมกันทำพิธีเช่นไหว้ในเดือน 6 ของทุกปี และปีใดฝนฟ้าไม่ค่อยตก ชาวบ้านม่วงจะทำพิธี “แคะขนมครกแห่งนางแมวขอฝน” ในการประกอบพิธีจะร้องว่า “...นางแมวเอ๋ย ขอฟ้าขอฝน ขอให้น้ำมนต์รดก้นนางแมว...น้ำแห้งให้ฝนตกหน่อย...” ซึ่งชาวบ้านประมาณ 20-30 คน ที่ร่วมขบวนแห่ นางแมวจะร้องขอฝน แต่ปัจจุบันไม่ให้มีประเพณีแห่ นางแมวขอฝน มีนาน ๆ ครั้ง และมีได้ทำการแคะขนมครกประกอบพิธีกันที่ศาลต้นโพธิ์กลางทุ่งนาอีกแล้ว เพราะต้นโพธิ์นี้ถูกตัดเมื่อเมื่อ 10 กว่าปีเศษ เนื่องจากเป็นจุดผ่านและตั้งเสาไฟฟ้าแรงสูง ชาวบ้านจึงย้ายไปไหว้ศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้านและไปทำพิธีแคะขนมครกกันที่วัดม่วงแทน

2. ศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน ศาลนี้ชาวบ้านเรียกว่า “เจ้าพ่อเจิมและจิม” หรือ “ศาลเจ้าพ่อข้างพัน” ที่ต้นโพธิ์กลางหมู่บ้านนี้มีเจ้าพ่อ 3 องค์ คือ เจ้าพ่อข้างพัน เจ้าพ่อกาหลง และเจ้าพ่อตุลกลี (ชอบกินฝิ่น) ปัจจุบันมีการเช่นไหว้ปีละ 2 หน คือ เดือน 4 และเดือน 6

3. ศาลต้นโพธิ์ในวัด ชาวบ้านเรียกว่า “ศาลอาหนัวก” หรือ “ศาลหลวงตา” หรือศาลหลวงปู่ ศาลนี้เมื่อมีงาน หรือกิจกรรมใด ๆ ในวัด จะต้องจุดธูปเทียนบอกกล่าว หรือขออนุญาตทุกครั้ง หรือบอกบนั้นก็ได้อีก

9. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ภายในตำบลบ้านม่วงนั้นมีแหล่งท่องเที่ยว คือ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ตั้งอยู่ภายในวัดม่วง หมู่ที่ 5 ดังภาพที่ 2-16 คือ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

ภาพที่ 2-16 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านม่วง

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงนั้นถือเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญ ภายในพิพิธภัณฑ์จะมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์เรื่องของการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ มีข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญทั่วประเทศ และข้อมูลของชาวมอญบ้านม่วง มีพระคัมภีร์โบราณที่ได้มาจากการเก็บรักษาจากชาวบ้านที่ได้นำติดตัวมาจากเมืองมอญในอดีต ข้างของเครื่องใช้โบราณต่าง ๆ ที่ชาวมอญได้ใช้สอยในอดีต ซึ่งพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้เปิดให้เข้าชมทุกวัน เพื่อเป็นการช่วยในการสืบสานความเป็นชาติพันธุ์มอญให้คงอยู่สืบไป

วัฒนธรรมที่สำคัญของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

วัฒนธรรมถือเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของกลุ่มชน กล่าวคือวัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อมีการสร้างกลุ่มและตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย ก็จะเกิดสังคมและจะมีการสร้างวัฒนธรรมที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่มของตนเอง และจะถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เพื่อการเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มคนที่มีในลักษณะนามธรรมและรูปธรรม ดังที่จะกล่าวถึงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีดังต่อไปนี้

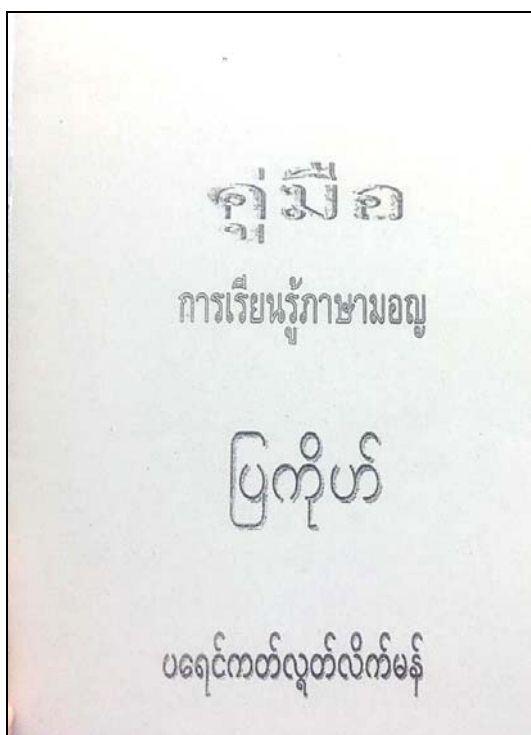
1. ภาษา

ภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมอญที่สำคัญ กล่าวคือ เพราะภาษามอญถือเป็นสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของความเป็นมอญ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนมอญตำบลบ้านม่วง สิ่งแรกที่ผู้วิจัยได้พบเห็นซึ่งเป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญ คือ ภาษามอญ เพราะภาษามอญนั้นเป็นภาษาที่มีความเก่าแก่ และภาษายังเป็นเครื่องบ่งบอกได้ถึงความเป็นชาติมอญด้วย ซึ่งภายในชุมชนเองก็ยังมีการสื่อสารภาษามอญกันอยู่ภายในชุมชน ภาษามอญเป็นภาษาที่เก่าแก่ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับ ภาษามุนดา (Munda) ของชนเผ่ามองโกลอยด์กลุ่มหนึ่งที่เป็นบรรพบุรุษของชาวพินาร์ ชาวอัสสัม และชาวยะไข่ของพม่าในปัจจุบัน

สำหรับกลุ่มภาษาตระกูลมอญดังกล่าวนี้ เป็นกลุ่มภาษาเก่าแก่ใช้กันมานานประมาณ 3,000-4,000 ปีมาแล้ว มีผู้ใช้ภาษานี้อยู่ประมาณ 35,000,000 คน ภาษาในสายนี้ได้แก่ ภาษามอญ และภาษาเนียกวล (Niakuol) ที่จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic Languages) เช่นเดียวกัน ซึ่งภาษาที่ใช้กันในแถบอินโดจีนและทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย เมื่อพิจารณาลักษณะทางไวยากรณ์ ภาษามอญ-เขมร จัดอยู่ในประเภทภาษาคำติดต่อ (Agglutinative) ในกลุ่มตะวันออกเฉียงใต้ (South Eastern Flank Group) สุภิญญา เบนนิค (สัมภาษณ์ อ้างถึงใน สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2553, หน้า 126-127) ภาษามอญ เป็นภาษาที่ไม่มีโครงสร้างซับซ้อน มีไวยากรณ์เป็นของตนเอง ลักษณะของภาษามีลักษณะเป็นคำโดดคล้ายกับภาษาไทย ลักษณะของประโยคก็จะมีการเรียงคำคล้ายกับภาษาไทยเช่นกัน โดยเรียงในแบบ ประธาน กริยา กรรม ลักษณะของคำส่วนใหญ่ในภาษามอญเป็นคำพยางค์เดี่ยวหรือคำสองพยางค์ ถ้าเป็นคำหลายพยางค์จะเป็นคำประสมหรือเป็นคำจากภาษาบาลีสันสกฤต (สุจิตลักษณ์ ดิพดุง และคณะ, 2542, หน้า 11)

และเมื่อคนมอญได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย สุภรณ์ โอเจริญ (2541) กล่าวว่า สังคมคนมอญในสังคมไทยตั้งแต่ระยะแรกคือช่วงยุคกรุงธนบุรี เป็นต้นมา ถือเป็นสังคมระดับหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านของชาวมอญจะอยู่เป็นกลุ่มหนาแน่นกว่าหมู่บ้านไทย ภายในหมู่บ้านมีวัดประจำหมู่บ้าน ซึ่งนอกจากเป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนาแล้วยังเป็นสถานที่ให้การศึกษาด้วย ซึ่งภาษาที่ใช้กันในหมู่บ้านตลอดจนในวัด ทั้งบนสวดมนต์ และบทเทศน์จะเป็นภาษามอญ ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ในหมู่บ้านก็สื่อสารกันด้วยภาษามอญเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ ก่อนวัยเรียนในหมู่บ้านจะพูดแต่ภาษามอญจนกระทั่งเข้าโรงเรียนจึงเริ่มรู้จักการพูดภาษาไทย เพราะต้องใช้แบบเรียนไทย ซึ่งเป็นกลไกในการสืบทอดอัตลักษณ์ด้านภาษามอญที่สำคัญ โดยสอดคล้องกับบุคคลที่ สุภรณ์ โอเจริญ ได้ไปสัมภาษณ์คุณย่าดงซอน บุญภาค ผู้อายุ 90 ปี ประจำชุมชนเวะระราว อำเภอพระประแดง ระบุว่า สำหรับการสื่อสารด้วยภาษามอญของคนสมัยก่อน

จะพูดมอญล้วน ๆ ทั้งหมู่บ้านไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่ระบบการศึกษาทำให้การพูดภาษามอญลดลง เนื่องจากเด็กต้องเข้าโรงเรียน ดังนั้นเมื่ออยู่ที่โรงเรียนจะพูดภาษาไทยกับทั้งคุณครูและเพื่อนนักเรียนและเมื่อพูดบ่อยเข้าจึงเกิดความเคยชินจึงไม่ค่อยพูดภาษามอญและ นคร มัชฌมาน (2550, คำนำ) ได้กล่าวถึงภาษามอญว่า หลังจากชาติพันธุ์มอญได้เสียแผ่นดินไป ภาษามอญก็อยู่ในสภาวะถดถอยมาโดยลำดับ แต่เนื่องด้วยชาติพันธุ์มอญเป็นชนชาติที่เคยเจริญรุ่งเรืองมาก่อน ได้บันทึกศาสตร์ต่าง ๆ ไว้มากมาย จึงมีผู้สนใจที่จะเรียนรู้ภาษามอญ ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวมอญเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวไทย และชาต่างชาติมาโดยตลอด และเพื่อให้ภาษามอญดำรงอยู่ต่อไป และให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ภาษามอญ จึงได้จัดทำคู่มือเรียนรู้ภาษามอญ ภาพที่ 2-17 ซึ่งมีจำหน่ายที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 2-17 คู่มือการเรียนรู้ภาษามอญในตำบลบ้านม่วง ผู้แต่งคือ นคร มัชฌมาน

อาจารย์อำไพ มัชฌมาน อดีตได้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดปลักแรด อำเภอบ้านโป่ง ถือเป็นอาจารย์อีกท่านหนึ่งที่มีความพยายามที่จะอนุรักษ์ภาษามอญ โดยอาจารย์ได้เขียนแบบเรียนคู่มือการเรียนรู้ภาษามอญ และจัดพิมพ์ทำเป็นหนังสือจำนวน 1,000 เล่ม หนังสือถูกแจกจ่ายไปตามวัดมอญต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผ่านทางชมรมเขาวงกตมอญ ซึ่งมี

ศูนย์กลางที่กรุงเทพฯ และมีสาขาที่จังหวัดลพบุรีและจังหวัดราชบุรี อาจารย์อำไพ ได้กล่าวว่า ปัจจุบันคนไทยเชื้อสายมอญสามารถอ่านและเขียนภาษามอญได้น้อยลงทุกที การเรียนการสอนภาษามอญที่เคยมีอยู่ตามวัดในชุมชนคนไทยเชื้อสายมอญก็ลดน้อยลงเช่นกัน และผู้ที่เรียนภาษามอญในวัดก็เรียนได้เฉพาะผู้ชายเท่านั้น เมื่อเรียนไปแล้วโอกาสใช้ก็ไม่มี จึงทำให้ลืมเลือนและหายลงไปในที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายและน่าวิตกอย่างยิ่ง (จารุปภา จอมภู, 2541, หน้า 132-133)

ปัจจุบันภาษามอญโดยเฉพาะภาษาพูดยังมีบทบาทอยู่มากในบ้านเรือนและชุมชน ทั้งต่อเด็กเล็ก ๆ ที่ยังไม่เข้าโรงเรียน ผู้ใหญ่วัยกลางคนขึ้นไป หรือใครก็ตามที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในชุมชน แต่ก็ปนคำไทยไปมากจนห่างจากคำมอญที่ใช้อยู่ ส่วนคำอ่าน คำเขียนนั้นแทบจะไม่ได้ใช้แล้ว นับตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ซึ่งประกาศยกเลิกการใช้ภาษารามัญในการศึกษา และการสอบปริยัติธรรมของสงฆ์มอญดั้งที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา รวมทั้งปฏิรูปการศึกษาในระบบโรงเรียน ทำให้แบบเรียนภาษาไทยค่อย ๆ เข้ามาแทนการอ่าน เขียนตัวหนังสือมอญจากใบลานกลุบุตรในห้องเรียนศาลาวัด

แต่ปัจจุบันที่บ้านม่วงแห่งนี้ก็ยังมีพระหลายรูปยังสวดด้วยภาษามอญ (สวดมนต์ภาษาบาลีสำนียงมอญ) ได้ไพเราะ แต่มักเป็นการสวดตามคำไทยที่จดตามเสียงมอญ แม้จะยังมีพระหลายรูปเทศน์มอญอย่างคล่องแคล่ว แต่ก็ขึ้นอยู่กับฆราวาสจะฟังอย่างไร และจากการลงพื้นที่ เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมงานศพของชาวมอญ ก็ยังคงได้ฟังสำเนียงการสวดของพระแบบมอญ อย่างไรก็ตามภาษามอญนั้นก็ไม่ได้แสดงถึงความเป็นตัวตนของคนมอญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่ากาลเวลาได้ล่วงเลยผ่านไป ชุมชนคนมอญที่ได้อาศัยกระจายอยู่ในประเทศไทยพวกเขาเหล่านั้นก็ยังคงพูดภาษามอญ ใช้ภาษามอญในการสื่อสารในชุมชนมอญในจังหวัดต่าง ๆ ในแต่ละชุมชนนั้นก็ยังมีสำเนียงเฉพาะที่แตกต่างไปในชุมชนที่อาศัย ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากชุมชนอื่นที่ไม่ใช่ชาวมอญซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน แต่คนมอญก็ยังคงอนุรักษ์ และสืบทอดภาษามอญในทุกวิถีทาง โดยบางชุมชนยังคงมีการสอนลูกหลานให้พูดภาษามอญกัน เพราะภาษามอญนั้นได้แสดงถึงความเป็นคนมอญ ความเป็นชาติมอญ และความเป็นตัวตนของคนมอญจากการทำวิจัยเกี่ยวกับมอญนั้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าภาษาคือ วัฒนธรรม เป็นสิ่งหนึ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญด้วย

ดังนั้น ภาษามอญ จึงจะต้องมีการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดภาษามอญในอนาคต แต่ภาษามอญนั้นมีหลาย ๆ ท่านที่ได้สอบถามผู้วิจัยว่า จริง ๆ แล้วภาษามอญกับภาษาพม่าเหมือนกันไหมผู้วิจัยได้ค้นเอกสารมากเพิ่มเติม พร้อมกับบทสัมภาษณ์ชาวบ้านมอญตำบลบ้านม่วงเพื่อเป็นความรู้เกี่ยวกับภาษามอญดังที่ Halliday (1922 a, p. 78 อ้างถึงใน ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ, 2542, หน้า 36) ได้กล่าวไว้ว่า ขอยืนยันไว้ว่าภาษามอญที่ประเทศพม่า

และภาษามอญของชาวมอญในเมืองไทยสามารถใช้พูดสื่อสารเข้าใจได้ ยกเว้นแต่ในเรื่องของ ตัวอักษรหรือคำศัพท์บางคำซึ่งไม่สามารถที่จะพูดเข้าใจกันได้ ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นคำที่ยืมมาจาก ภาษาพม่าด้วยและภาษาไทยด้วย ดังที่ ชาวมอญได้แสดงความคิดเห็น เรื่องเกี่ยวกับภาษาของชาวมอญ ซึ่งในความคิดของชาวมอญนั้น ยังคงคิดว่าภาษามอญนั้นมีความแตกต่างจากภาษาพม่า เหตุ เพราะชาวมอญเคยมีแผ่นดินมาก่อน พม่ามารุกรานจึงได้เสียดินแดนไป ภาษามอญเองก็เริ่มใช้กัน น้อยลงเพราะมีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวนมาก ภาษามอญจึงใช้พูดคุย กันก็คุยกันในครอบครัวมอญเอง แต่อย่างไรก็ตามภาษามอญกับภาษาพม่าก็มีบางคำที่เขียน เหมือนกัน แต่การออกเสียงก็จะแตกต่างกันเพราะมีการแบ่งในเรื่องของภาษามอญและภาษาพม่ากัน อยู่

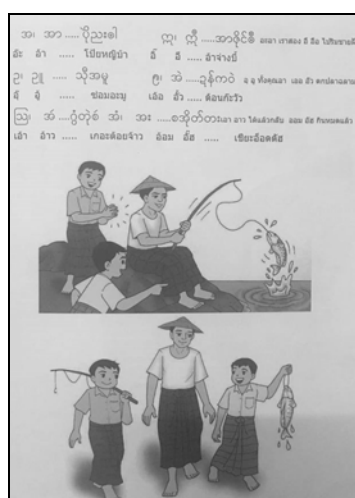
การสื่อสารภาษามอญนั้นภายในประเทศไทยมีนักวิชาการท่านหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นไว้ ว่า สุธิตรา เปลี่ยนรุ่ง. (2558, หน้า 96) สำหรับอัตลักษณ์ในด้านของภาษาที่ชาวมอญในเมืองไทย ได้เก็บรักษาไว้ในทุก ๆ ชุมชนมีทั้งสิ้น 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง การใช้ภาษามอญจะพูดกัน เฉพาะในกลุ่มของคนมอญ ประเด็นที่สอง คือ การมีสำเนียงพิเศษแบบสำเนียงมอญ ที่ชาวมอญ ระบุว่าจะเป็นลักษณะสำเนียงเฉพาะที่ชาวมอญด้วยกันเท่านั้นจึงจะฟังกันออก และประเด็นที่สาม คือ การเก็บรักษาคำราชาภาษามอญเอาไว้ในชุมชน ได้แก่ คำสอนทางพุทธศาสนา และบทสวดต่าง ๆ ที่เขียนไว้เป็นภาษามอญ ชาวบ้านก็จะนิยมนำไปเก็บรักษาเอาไว้ที่วัด เพราะเชื่อว่าเป็นของสูงและ ของสำคัญ

นอกจากการเก็บคำต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ที่วัดสาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องจากในวัดมอญมักจะมี พระสงฆ์ที่พอจะอ่านภาษามอญได้ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดมากกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นได้ ชัดเจนว่าชาวมอญมีความผูกพันกับโลกทางธรรม (Sacred) และพุทธศาสนาอย่างมาก จึงทำให้ การรักษอัตลักษณ์ด้านภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องทางธรรม สามารถสืบทอดและธำรงรักษา เอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นในยุคปัจจุบัน และปริญญา กุลปรการ (2559, หน้า 28-29) ยังได้กล่าวถึง พลัทธิศาสตร์ต่อภาษามอญว่า อักษรมอญ และภาษามอญเป็นตัวบอกเล่าเรื่องราวทุกสิ่งทุกอย่าง ของบรรพชนที่ทรงคุณค่ามาเป็นระยะเวลาช้านับพัน ๆ ปี เพื่อเป็นการถ่ายทอดตัวอักษรมอญให้ ลูกหลานได้รับทราบในรายละเอียดเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องด้วยการจดบันทึกและอ่าน บอกเล่า ความเป็นมาได้อย่างถูกต้องเพราะถ้าทุกคนไม่สามารถอ่าน เขียน และพูดมอญได้แล้วความเป็น มอญต้องลบหายไปอย่างแน่นอนก่อนสิ่งเหล่านี้จะตกทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน และเราต้องยอมรับ กันว่าปัจจุบันนั้นลูกหลานมอญทุกชุมชน (ผู้อาวุโสด้วย) อ่าน เขียน หรือพูดไม่ได้ หรือได้ก็ น้อยเต็มทนและมีแนวโน้มว่าอนาคตอันใกล้นี้ จะไม่มีใครเขียนได้พูดเป็นอีกเลย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เห็นพลังในการอนุรักษ์ภาษามอญ ภายในพื้นที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอ บ้านโป่ง ว่าพื้นที่แห่งนี้มีการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ภาษามอญเอาไว้อย่างแข็งขันในปัจจุบัน และ สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ภาษามอญนั้นก็คือ อັตลักษณ์ภาษามอญ ที่ถูก ถ่ายทอดออกมาจากผู้แตงนั้นก็คือ หนังสือเรียนภาษามอญ ผู้วิจัยจะขอนำเสนอตัวอย่างหนังสือเรียน ภาษามอญ ดังภาพที่ 2-18 และภาพที่ 2-19 จาก วารสารเสียงรามัญ (Voice of Mon) ปีที่ 43 ประจำเดือนมีนาคม-สิงหาคม 2558 (2558, หน้า 26-34)

ภาพที่ 2-18 แบบเรียนภาษามอญ วารสารเสียงรามัญ (Voice of Mon)

ภาพที่ 2-19 การประสมสระในภาษามอญ วารสารเสียงรามัญ (Voice of Mon)

ซึ่งแบบเรียนภาษามอญที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้นเป็นแค่ภาพบางส่วนภายในแบบเรียนภาษามอญเท่านั้น และยังมีนักวิชาการที่เป็นผู้รวบรวมภาษามอญที่มีการออกเสียงคล้ายคลึงกับภาษาไทยด้วย นั่นก็คือ บุปผา คีสุข (2541, หน้า 100-102) ผู้วิจัยขอแนะนำตัวอย่างภาษามอญบางส่วนดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2-5 ตารางเปรียบเทียบภาษามอญและภาษาไทย

ภาษามอญ	ภาษาไทย
กา	กา (กาน้ำ)
เป็งมาง	เป็งมาง
ปะนาว	มะนาว
เจ็ยะหมุ เจื่อหมุ	จุมุก
คะเวียง	ขว้าง
พะราบ	(นก) พิราบ

จากตัวอย่างของแบบเรียนภาษามอญ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวมอญ และในวิถีชีวิตของชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ ได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านจากสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยได้สำรวจตามสถานที่ราชการในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงคือ ที่ทำการ อบต.บ้านม่วง ได้เข้าไปสัมภาษณ์ชาวมอญที่อยู่อาศัย และรวมถึงการได้นั่งสัมภาษณ์ชาวมอญตามสถานที่สำคัญของหมู่บ้าน ได้เห็นถึงวิถีชีวิตที่หลากหลาย กล่าวคือ ได้เห็นชาวมอญโดยเริ่มจากวัยรุ่นหญิงชายที่เวลาพวกเขานั่งจับกลุ่มพูดคุยกันก็จะใช้ภาษาไทยในการสื่อสารกัน เพราะวัยรุ่นเหล่านี้ได้เข้าโรงเรียนในเมือง หรือบางคนได้เรียนถึงกรุงเทพฯ ดังนั้น ก็จะสื่อสารภาษามอญน้อยมาก หรือบางคนฟังได้แต่พูดไม่ได้ ในชุมชนมอญบ้านม่วงเมื่อได้สัมภาษณ์กลุ่มคนมอญวัยทำงาน วัยกลางคน หรือแม้กระทั่งคนชรา ก็จะเห็นว่าชาวบ้านเหล่านี้มีการจับกลุ่มเดินพูดคุย เดินสนทนากันเป็นภาษามอญ เมื่อถามว่าผู้ใหญ่หรือวัยรุ่นพูดสื่อสารภาษามอญได้หรือไม่ ชาวบ้านจะตอบกลับว่าฟังได้ พูดได้ แต่ถ้าจะเขียนได้นั้นก็ต้องเรียน

ดังนั้นในวิถีชีวิตของชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ยังคงสื่อสารกันเป็นภาษามอญ นอกจากหากมีการย้ายถิ่นเข้ามาจากกลุ่มคนอื่นก็จะสื่อสารภาษามอญไม่ได้ แต่ก็ฟังได้เป็นคำ ๆ จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบถึงการใช้ชีวิตของชาวมอญที่มีการสื่อสารภาษามอญ

กันอยู่ในชุมชน ดังที่ได้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านทั้งตำบลนครชุมน์และตำบลบ้านม่วง ท่านได้กล่าวว่า “คนมอญรุ่นนี้ผู้ใหญ่เยอะ แต่รุ่นลูกไม่พูดกันแล้ว รุ่นเล็ก ๆ นะ พอมันไปเรียน เข้าโรงเรียนก็เปลี่ยนไปตามสังคม ตอนเล็ก ๆ พวกมอญเก่ง พอโตไม่เอาแล้ว” สัมภาษณ์อดีตผู้ใหญ่บ้านสองคั พรหมอินทร์ และสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านขวัญยืน ทองอยู่ (สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2558) “คนมอญกับคนไทยไม่ค่อยเหมือนกัน แต่ว่าที่ทำงานร่วมกันได้คือ มันอยู่ร่วมตำบลกัน คนมอญฝั่งโน้น (บ้านม่วง) เขาก็จะพูดมอญพูดไทยได้ด้วย เวลาเขาคูยกันเองเขาคูยกมอญ แต่พอคุยกับเราก็คูยกไทย เขาพูดสองภาษา และคนมอญบ้านม่วงก็สอนภาษามอญเป็นคำพูด อะไรแบบนี้แหละ นี่หลานก็พูดไม่ได้มันก็มีเขื่อมอญ แม่มันก็พูดไม่ได้แม่มันก็เป็นมอญ” จึงทำให้ทราบว่าคนมอญที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่หรือวัยกลางคนจะสามารถสื่อสารภาษามอญได้ แต่ถ้าหากเป็นวัยรุ่น หรือเด็กๆ ที่ได้มีโอกาสออกไปศึกษานอกพื้นที่ หรือมีพ่อหรือแม่เป็นคนไทย ก็จะสื่อสารภาษามอญไม่ได้ เพราะจะใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันมากกว่าเพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้ในโรงเรียนหรือในสังคมไทยเป็นหลัก

ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์คุณน้ำสนอง พัดชื่น และน้ำสุจินต์ พัดชื่น (สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559) ที่ได้กล่าวถึงภาษามอญว่า “น้ำสนอง...แล้วเวลาไปไหนมาไหนในชุมชนนะ ทั้งบ้านม่วง นครชุมน์ แล้วก็คุ้มพยอม เราก็พูดภาษามอญกันเนี่ยแหละ น้ำพูดภาษามอญได้เวลาเจอเพื่อน ๆ ก็คุยกันเป็นภาษามอญเลย ไม่พูดหรือกะภาษาไทยในสมัยก่อน แต่สมัยนี้ก็ไม่ค่อยพูดกันแล้ว เพราะว่าเด็กสมัยนี้มันไม่ค่อยจะสนใจ มันไม่อยากจะพูด สอนไปก็ไม่เอาเลย สนใจภาษาไทยสนใจโลกภายนอกกันมากกว่าแล้ว น้ำจิน..น้ำเองก็มาอยู่ที่นี้ 20 กว่าปีแล้ว น้ำก็พูดไม่ได้นะ มันพูดไม่ได้เลย น้ำไม่ค่อยสนใจเท่าไร แล้วก็ลูกน้ำทั้ง 2 คนส่วนใหญ่จะอยู่กับน้ำมากกว่าอยู่กับพ่อ พวกเขาก็เลยพูดแล้วก็ฟังภาษามอญไม่ได้เลย แล้วพ่อเขาเองก็พยายามจะสอนนะ แต่ลูกมันไม่เอาเลย” จากทัศนะดังกล่าว ทำให้เห็นว่าถึงแม้ว่าชาวมอญในตำบลบ้านม่วง จะมีการอนุรักษ์ภาษามอญไว้คงอยู่อย่างไรก็ตาม แต่ภาษามอญก็ยังคงถูกบดบังต่าง ๆ ทำให้คนรุ่นหลังไม่พูดสื่อสารภาษามอญหรือถ้าพูดก็พูดน้อยลงในปัจจุบัน

ตั้งแต่อดีตชาวมอญสมัยอพยพเข้ามาในบ้านม่วงก็มีการสื่อสาร พูดคุยกันเป็นภาษามอญมาโดยตลอด ชาวมอญบ้านม่วงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมือนกับคนไทยก็จริง แต่การสื่อสารภายในชุมชน หรือแม้กระทั่งตำบลบริเวณอำเภอบ้านโป่ง ก็มีการพูดคุยสื่อสารกันเป็นภาษามอญมาตั้งแต่อดีต แต่จะมีเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เพราะ ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นของภาครัฐให้เข้ามาดูแลชุมชน มีองค์การบริหารส่วนตำบล มีผู้ใหญ่บ้าน มีอนามัยชุมชน มีการสร้างถนนหนทางให้การเดินทางภายในชุมชนสะดวกขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านภาษาที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่าง

ชัดเจนคือ มีการสร้างโรงเรียนให้มาตั้งอยู่ภายในชุมชนของหน่วยงานภาครัฐ ผลจากการพัฒนาประเทศของประเทศไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่องนั้นเพื่อให้ทันกับโลกภายนอก จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษาก็คือ การสื่อสารภายในชุมชนมากยิ่งขึ้น ชาวมอญที่ตั้งแต่เกือบจะพันปีกลางคน หรือวัยกลางคน หรือผู้อาวุโส ภายในชุมชนก็ยังมี การสื่อสารภาษามอญอยู่

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้นในชุมชน โดยมีโรงเรียนประจำหมู่บ้านเข้ามา ชาวมอญที่นี้โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ได้เรียนหนังสือ ก็มีความจำเป็นจะต้องสื่อสารกับครูเป็นภาษาไทย ไม่เช่นนั้นครูก็ไม่เข้าใจว่าสื่อสารอะไร เด็ก ๆ ชาวมอญจึงมีการใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษามอญ โดยเฉพาะที่โรงเรียน และยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเด็ก ๆ ชาวมอญเรียนจบและไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เข้าไปเรียนในเมืองหรือกรุงเทพฯ ก็ตาม การใช้ภาษามอญก็มีการใช้น้อยลง เมื่อสื่อสารกับคนในครอบครัวก็จะใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร แต่ก็ฟังภาษามอญเข้าใจ แต่จะไม่สื่อสารภาษามอญกับคนภายในครอบครัว

ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนก็ยังมี การสื่อสารกันในกลุ่มเป็นภาษามอญ เมื่อเจอเพื่อน ๆ หรือคนรุ่นเดียวกันก็จะยังสื่อสาร มีการทักทายพูดคุยกันเป็นภาษามอญอยู่ แต่พอพูดคุยกับลูกหลาน ก็จะต้องสื่อสารภาษาไทย จากบทสัมภาษณ์ ชาวมอญบางคนมีการสอนลูกหลานให้พูดและฟังภาษามอญ แต่เพราะเป็นคนยุคสมัยใหม่ก็ไม่ได้สนใจใส่ใจภาษามอญสักเท่าไร จึงทำให้พูดคุยสื่อสารภาษามอญไม่ได้ หรือถ้าได้ก็น้อยเข้าใจเป็นบางคำ หรือบางคนฟังได้แต่พูดไม่ได้ เป็นต้น

และเมื่อวันเวลาผ่านไปจนมาถึงยุคที่มีเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้คนชาว มอญในชุมชนเริ่มเล็งเห็นบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับภาษามอญว่า มันกำลังจะสูญไปในการพูดคุยหรือ การเขียนอ่านภาษามอญ ดังนั้น ชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้จึงได้กลับมาร่วมมือกันอนุรักษ์ภาษา มอญอีกครั้งหนึ่ง โดยการร่วมมือจากผู้ใหญ่ผู้ปกครองคนภายในครอบครัวของเด็ก ๆ ภายในชุมชน บ้านม่วง การร่วมมือจากผู้นำชุมชน วัด ครู โรงเรียนในตำบล และจากมหาวิทยาลัยมหิดลได้เข้ามา มีบทบาทในการร่วมมือกันอนุรักษ์ภาษามอญ ให้กลับมาอีกครั้งเพื่อไม่ให้สูญหายไปจากชาว มอญ

ดังข้อมูลจาก จิตอารีย์ กระเชื้อ (สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2559) “โรงเรียนก็มีการเรียน การสอนภาษามอญนะ เพราะว่า มหาวิทยาลัยมหิดลเขามีโครงการ สถาบันภาษาเข้ามาให้โรงเรียน จัดการเรียนการสอนภาษามอญในโรงเรียนก็คือ เป็นความต้องการของชุมชนนะ แต่เดิมชุมชน ก็ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดลนี้แหละ แต่เดิมทำเป็นวรรณกรรมก่อน แล้วนี้สร้างวรรณกรรมขึ้น มาแล้วเด็กจะไม่ได้ใช้ กลุ่มชาวบ้านนี้แหละอยากให้เข้ามาสู่โรงเรียน คราวนี้ก็ต้องเข้าไปร่วม ในโครงการวิจัย คือ การผลิตสื่อภาษามอญ คือ ภาษามอญผ่านอักษรไทย มหิดลเขามาสอนให้ ครูทำสื่อ สอนให้ชาวบ้านเข้ามามีร่วมกันทำก็มีการเรียนการสอนตั้งแต่ ป.4 ถึง ป. 6 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ช่วงที่อยู่ในงานวิจัยนี้ ป. 4 เขาจะสื่อสารโดยใช้ภาษาพูด ก็เป็นหลักสูตรสาระเพิ่มเติม

แต่ตอนนี่ ป. 4 ยังเรียน ครู ป. 4 เขาก็เป็นครูภาษามอญ ครูท้องถิ่น ก็สามารถสอนได้ แต่ที่ ป. 5 ป. 6 เนี่ยช่วงนี้ก็จะหยุดไปเพราะว่า งบที่จ้างครูภูมิปัญญาจะหมด เดิมนี้จะขอจาก อบต. บ้าง แต่ตอนนี้เขาไม่มีงบให้ แล้วก็ช่วงนี้ก็เพิ่งหยุด เพิ่งหยุดไปปีนี่เองปี พ.ศ. 2559 นี้เอง แต่ครู ป. 4 เขาก็ยังสอนอยู่เพราะว่ามีสื่อ สื่อที่มหิดลทำไว้ยังมี ก็สอนค่ะ

การพูดภาษามอญ ส่วนใหญ่ถ้าดั้งเดิมอายุมากหน่อย แต่ถ้ารุ่น ๆ เดี่ยวนี้เด็กเขาก็ไม่ค่อยจะพูด แต่สอน ไปก็คือ บางบ้านเขาก็สื่อสารกันถ้าผู้ปกครองสื่อสารเขาก็จะจำได้ เขาจะได้นำไปใช้ แต่ถ้าเป็นผู้ปกครองรุ่นใหม่เด็ก ๆ รุ่นใหม่ก็จะไม่ค่อยพูดภาษามอญ ครูพูดได้ค่ะ แต่ครูเขียนไม่ค่อยได้ค่ะ เพราะภาษามอญเขียนยาก เพราะรุ่น ๆ เด็กที่เขาเรียน ป. 6 บางคนเขาก็เขียนได้นะ ป. 4-5-6 เพราะครูก็สอนก็เลยเขียนได้ แต่รัฐเขาไม่สนับสนุนตรงภาษานะ ช่วงที่ผ่านมาอันนี้ก็มียี่ได้งบประมาณช่วยก็ของ อบต. แต่ต้องขออนุญาต แต่ปีนี่เขาตัดงบออก เพราะเขามองว่าซ้ำซ้อน แต่พอเวลาผ่านไปช่วงนี้เขามาฟื้นฟู ช่วงนี้หันกลับมาส่งเสริมเยอะมาก ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี แต่เห็นว่าจะสนับสนุนแต่ไม่รู้ว่าจะได้งบหรือเปล่า แต่ อบต. นี้ถ้าทางข้างบนขึ้นไปเขาไม่สนับสนุนเขาก็ไม่ให้ เขาบอกงบมันซ้ำซ้อน เพราะทางโรงเรียนทำโครงการไปที่ อบต. เขาบอกว่าปีนี่เขาไม่ให้เพราะว่าโครงการมันซ้ำซ้อน เพราะมีคำวิทยากร ทางข้างบนบอกโครงการมันซ้ำซ้อนเขาไม่อนุมัติ ให้เฉพาะช่วงนี้ที่ไม่อนุมัติงบ แต่ได้ยินข่าวว่าจะหันกลับมาสนับสนุน”

จึงทำให้ทราบว่า โรงเรียนวัดม่วงเองมีการสนับสนุนให้เด็ก ๆ เยาวชนภายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านโดยรอบ ได้เรียนภาษามอญจากทั้งตัวเองและครูท้องถิ่น มีการเรียนฟัง พูด อ่าน เขียนภาษามอญ โดยได้รับการอนุรักษ์และสนับสนุนจากชาวบ้านและจากมหาวิทยาลัยมหิดล ดังภาพที่ 2-20 และ ภาพที่ 2-21 ซึ่งเป็นภาพของแบบเรียนภาษามอญ พร้อมภาพประกอบ ในแบบเรียนนี้จะสอนเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีภายในท้องถิ่นของตนเอง และหากว่าไม่มีการอนุรักษ์ไว้เช่นนี้ ในอนาคตข้างหน้าผู้วิจัยคิดว่าน่าจะสูญหายจากชุมชนมอญ หรือถ้าหากภายในชุมชนหมดผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังมีการสื่อสารภาษามอญได้ หรือหมดครูภูมิปัญญาที่มาสอนภาษามอญให้กับเด็ก ๆ ภายในชุมชน ก็จะทำให้ภาษามอญนั้นกลืนหายไปกับภาษาไทย และก็จะมีการสื่อสารภาษาไทยจนกลายเป็นสังคมไทยแท้ไปนั่นเอง

ภาพที่ 2-20 หนังสือเรียนภาษามอญสามภาษา

ภาพที่ 2-21 หนังสือเรียนภาษามอญ มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้จัดทำ

ตัวอย่างของหนังสือเรียนภาษามอญนี้ถือว่าเด็กนักเรียนในโรงเรียนวัดม่วงได้ประโยชน์อย่างมาก เพราะคุณครูในโรงเรียนใช้เป็นสื่อการสอนได้ง่าย แบบเรียนมีทั้งหมด 3 ภาษา และภายในแบบเรียนยังมีภาพประกอบเพื่อทำให้เด็ก ๆ เกิดความเข้าใจ เป็นการปลูกฝังให้เด็ก ๆ ในตำบลบ้านม่วงนี้เกิดความหวงแหน มีใจรักในภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาโบราณที่บรรพบุรุษได้นำติดตัวมาตั้งแต่ครั้งอดีต และยังทำให้เกิดการอนุรักษ์ภาษาเกิดขึ้นในชุมชนด้วย

จากการลงพื้นที่เพื่อไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น ศาลากลางหมู่บ้านของตำบลบ้านม่วง ได้เห็นมีการจับกลุ่มพูดคุยกันเรื่องทั่ว ๆ ไประหว่างการรอตัดผม บางคนก็มานั่ง

พูดคุยกับเพื่อนฝูงเป็นภาษามอญ แต่เมื่อเข้าไปสอบถามข้อมูลจากชาวมอญเหล่านี้ก็พูดภาษาไทย และผู้วิจัย

ก็ได้นั่งพูดคุยสอบถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตทั่ว ๆ ไปของชาวบ้านที่นี่ด้วย

ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่ก็ยังมีการใช้ภาษามอญในการสื่อสารกัน ถือว่าเป็น ความเข้มแข็งของชุมชนอีกประการหนึ่ง ที่ยังพบเห็นจากชาวบ้านวัยกลางคน และยังได้เห็นถึง การร่วมกันอนุรักษ์ภาษามอญจากโรงเรียนภายในชุมชน และที่สำคัญคือ ได้เห็นการร่วมอนุรักษ์ ภาษามอญของวัดม่วง โดยภายในวัดม่วงนี้ มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ที่มีการนำเสนอความเป็น มอญ วิถีชีวิต ประเพณีต่าง ๆ ที่จัดแสดงอยู่ภายในพิพิธภัณฑ์ และภายในพิพิธภัณฑ์ยังมีการจำหน่าย เอกสารความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีมอญเป็นหนังสือที่อาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้เขียน หรือแม้กระทั่งจากปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้เขียนบ้าง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าภายใน วัดแห่งนี้ก็ยังมีการอนุรักษ์ด้านภาษามอญไว้อย่างชัดเจน

เมื่อชาวบ้านมีการบวชพระที่วัดม่วงแห่งนี้ ภาษามอญก็ยังเข้าไปมีบทบาทคือ ก็จะต้อง เรียนรู้พระธรรมด้วยภาษามอญ โดยพระสงฆ์ภายในวัดก็ยังคงมีการสอนภาษามอญให้กับผู้ที่สนใจ ในยามว่างด้วย แต่ในปัจจุบันก็มีผู้เรียนภาษามอญน้อยลงมาก ส่วนมากจะสอนเฉพาะพระสงฆ์ที่ บวชเรียน เพราะพระที่นี้จะต้องสวดเป็นมอญได้ หรือการเรียนการสอนภาษามอญใน โรงเรียนวัดม่วงที่ยังเห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งถือได้ว่าชุมชนภายในตำบลบ้านม่วงนี้ยังมีการสื่อสาร เป็นภาษามอญกันอยู่ และภาษามอญก็ยังคงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ถึงแม้ว่า ณ เวลานี้จะมีเด็ก ๆ ภายในหมู่บ้านไม่ใช้ภาษามอญแล้ว แต่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า อย่งไรก็ตามด้วย ความเป็นชาติพันธุ์ของพวกเขาที่จะยังคงสามารถทำให้คนในชุมชนบ้านม่วงแห่งนี้สื่อสารภาษา มอญต่อไปในอนาคต

2. การแต่งกาย

เมื่อก้าวถึงวัฒนธรรมของชาวมอญ ที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งคือเรื่องของ การแต่งกาย เพราะการแต่งกายเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง ซึ่งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองที่โดดเด่นในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่อง ของการแต่งกาย เรียกได้ว่าในละแวกตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง ยังคงรักษาวัฒนธรรม ด้านนี้ไว้ได้มาก เมื่อเทียบกับคนมอญที่อยู่ห่างออกไปจากพื้นที่นี้

เพราะการแต่งกายนั้นถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ได้แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวมอญ คือ โดยทั่วไปชาวมอญมีรูปร่างลักษณะคล้ายคนไทย แต่จะสูงลำสันกว่า และมีผิวคล้ำมากกว่า มีดวงตาสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ ผมสีดำ ลักษณะการแต่งกายของคนมอญคล้ายกับคนพม่า โดยเฉพาะผู้ชายจะนุ่งโสร่ง หรือ “สะลั่ง” ในภาษามอญ ส่วนเสื้อเป็นแบบคอกลมผ่าอกตลอด

แขนทรงกระบอก และมีเสื้อตัวสั้นแบบแจ็กเก็ตสวมทับอยู่ข้างนอก และสมัยก่อนนิยมโพกผ้าที่ศีรษะด้วย แต่เมื่ออยู่ในประเทศไทยนานก็หันมาใช้ผมแบบคนไทย ส่วนผู้หญิงนิยมนุ่งผ้า “กานิน” ซึ่งคล้าย “สะลั่ง” ของผู้ชาย แต่เล็กกว่า และมักเป็นสีพื้น หรือ ตาเล็ก ๆ ผ้านุ่งแบบนี้เรียกว่า “ผ้าตาโถง” และเวลามีงานประเพณีที่สำคัญ ๆ ผู้หญิงชาวมอญจะมีผ้าคล้องคอด้วย ส่วนผมก็นิยมไว้ยาวและมักเกล้าเป็นมวยเช่นเดียวกับพม่า แต่จะเกล้าไปข้างหลังต่างจากพม่า ซึ่งจะเกล้าสูงขึ้นไปข้างบน (พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา, 2542, หน้า 60-61)

แต่ในปัจจุบันนี้ในชีวิตประจำวันของชาวมอญมีการแต่งตัวตามสมัยนิยมแบบคนไทย แต่เมื่อถึงวาระที่สำคัญ ๆ คนมอญต่างก็จะพร้อมกันแต่งกายแบบชาวมอญ ซึ่งการแต่งกายของชาวมอญนั้นถือเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญที่แสดงถึงความเป็นชาวมอญ เพราะเมื่อถึงเวลาที่มีการจัดงานประเพณีที่สำคัญ ๆ คนมอญก็จะมีการแต่งกายที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของพวกเขา เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานวันเข้าพรรษาที่คนมอญก็ต่างพากันมาทำบุญที่วัดพร้อมกับการแต่งกายประจำชาติของตนเองออกมาทุกครั้งไป และจากการลงพื้นที่พบว่า การแต่งกายของชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไปก็จะเหมือนกับคนไทยเวลาออกไปทำธุระนอกบ้าน หรืออยู่ภายในบ้านจะแต่งกายโดยจะใส่กางเกงทั้งขาสั้นและขายาว สวมเสื้อเชิ้ต สวมเสื้อยืด และสวมเสื้อผ้าตามสมัยนิยมทั่วไป แต่เมื่อเวลาประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีมอญก็จะแต่งกายแบบมอญ

ในอดีตนั้นชาวมอญได้ทอผ้าเพื่อใช้สอยในครัวเรือน เช่น เป็นเครื่องนุ่งห่ม รวมถึงใช้สอยในรูปแบบต่าง ๆ และในอดีตชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ก็นุ่งโจรง นุ่งผ้าถุงกันในชีวิตประจำวัน และโดยเฉพาะยังเป็นวันที่สำคัญ ๆ ทางประเพณีต่าง ๆ ของชาวมอญด้วยแล้วนั้น ชาวมอญจะแต่งกายแบบมอญออกมาเพื่อเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมการแต่งกายของตนเองได้อย่างชัดเจน ซึ่งถือว่าเป็นการอนุรักษ์เอกลักษณ์การแต่งกายในแบบชาติพันธุ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อชาวมอญได้กลืนกลายเข้าไปกับสังคมไทย จึงทำให้ชาวมอญมีการแต่งกายในแบบของคนไทยมากยิ่งขึ้น โดยชาวมอญมีการนุ่งกระโปรง นุ่งกางเกง เพื่อไปทำงานในบริษัทห้างร้าน รวมถึงทำงานที่ไร่นา ทำให้ทราบว่าในเวลาที่ชาวมอญได้ใช้ชีวิตตามปกติทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะอยู่บ้านหรือทำไร่นาก็ตาม ชาวมอญก็จะแต่งกายตามปกติเหมือนกับคนไทย โดยผู้หญิงก็จะใส่เสื้อตามสมัยนิยมและนุ่งผ้าถุง มวยผมแบบชาวมอญหรือบางคนก็มัดผมตามปกติทั่วไป ดังภาพที่ 2-22 และในส่วนของผู้ชายคือ เวลาอยู่บ้านก็จะนุ่งโจรงอยู่บ้าน ถ้าไม่นุ่งโจรงก็จะเห็นว่าใส่กางเกง ดังภาพที่ 2-23

ภาพที่ 2-22 การแต่งกายของผู้หญิงชาวมอญเวลาอยู่ที่บ้าน

ภาพที่ 2-23 การแต่งกายของผู้ชายชาวมอญเวลาอยู่ที่บ้าน

ซึ่งโดยรวมแล้วจากการลงพื้นที่นั้นชาวมอญจะแต่งกายเหมือนกับคนไทย และที่ผู้วิจัยได้เห็นคือ เวลาที่ชาวมอญทำไร่ทำนาก็จะแต่งตัวด้วย นุ่งกางเกงขาสั้น บางคนกางเกงขาก้วยยาว และบางคนก็ใส่ทั้งเสื้อแขนสั้น บางคนใส่เสื้อแขนยาวเพื่อไปประกอบอาชีพทำไร่ทำสวน ดังภาพที่ 2-24 และใช้ชีวิตที่เรียบง่ายเหมือนกับคนไทยที่อยู่ตามต่างจังหวัดทั่ว ๆ ไป

ภาพที่ 2-24 การแต่งกายของผู้ชายชาวมอญขณะออกไปทำไร่ทำนา

ข้อมูลที่ได้ วันที่ชาวมอญจะแต่งกายแบบมอญคือ วันพระ ชาวมอญเมื่อเวลาที่จะไปทำบุญที่วัดก็จะแต่งกายแบบมอญไปทำบุญ ผู้หญิงจะต้องนุ่งผ้าถุง เสื้อแขนสั้นหรือแขนกระบอก และที่สำคัญคือ จะต้องมิสไบ ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่ง ใส่เสื้อขายสั้นหรือแขนยาวและจะต้องมีผ้าคาดบ่า เพื่อเข้าไปทำบุญที่วัดทุกครั้ง และยังสามารถทราบได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นในหมู่บ้านเองก็ยังนุ่งผ้าถุง นุ่งโสร่งเข้าวัดมาทำบุญกันด้วย และชาวมอญจะมีวันที่เรียกว่าเป็นวันอนุรักษ์วัฒนธรรมที่บุคคลภายนอกสามารถเข้าไปสัมผัสได้อย่างชัดเจน นั่นก็คือวันสงกรานต์ ในวันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี จะถือว่า 3 วันนี้เป็นวันที่มีความสำคัญของชาวมอญที่แห่งนี้เป็นอย่างมาก เพราะชาวมอญทุก ๆ บ้านจะต้องออกมาทำบุญใหญ่ให้กับบรรพบุรุษ และสงฆ์น้ำพระ ชาวมอญเองก็ยังถือว่าเป็นวันวัฒนธรรมของพวกเขา โดยที่ทุกคนจะแต่งกายเป็นแบบมอญทั้งหมู่บ้าน และเมื่อภายในตำบลมีงานกิจกรรมเกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญ ชาวมอญในพื้นที่ก็ต่างแต่งกายแบบมอญ ดังภาพที่ 2-25 โดยทุกคนจะพร้อมใจกัน ร่วมใจกันที่จะแต่งกายเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย อายุน้อย อายุมากทุกคนก็ร่วมใจกัน ถึงแม้ว่าจะมาการย้ายถิ่นมาจากเชื้อชาติอื่น เมื่อได้เข้ามาอาศัยอยู่ที่ตำบลบ้านม่วงนี้แล้ว ทุกคน ๆ ก็จะต้องมีเสื้อผ้าแบบมอญติดบ้านและร่วมใจกันแต่งกายแบบมอญมาประชันความสวยงามกันแทบทุกบ้าน

ภาพที่ 2-25 งานเจ็ย โมง โรง โมน ที่ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง

การแต่งกายแบบมอญที่ชาวมอญที่นี่นิยมแต่ง ไม่ใช่แค่เฉพาะวันสงกรานต์เท่านั้น แต่ยังมีวันอื่น ๆ ที่ชาวมอญแต่งกายแบบมอญ เช่น วันทางพุทธศาสนา วันประเพณีลอยกระทง งานวันชาติมอญ งานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวมอญที่นี่จัดขึ้นในอำเภอบ้านโป่ง ชาวมอญที่นี่ก็จะร่วมกันแต่งกายแบบมอญออกมาอย่างสวยงามเลยทีเดียว ซึ่งถือได้ว่า ชาวมอญนั้นถึงแม้ว่าพวกเขาจะอาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยแต่ก็ไม่เคยลืมเลือนวัฒนธรรมการแต่งกายของตนเองและยังร่วมใจกันเพื่ออนุรักษ์ให้การแต่งกายคงอยู่ต่อไป จากการบันทึกข้อมูลของ บุญผา ดีสุข (2541, หน้า 106-110) ได้กล่าวถึงการแต่งกายของชาวมอญ อำเภอบ้านโป่งไว้ว่า การแต่งกายของสตรีมอญเชื้อสายมอญกลุ่มแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี ทั่ว ๆ ไปในอดีตแรกเริ่มเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นส่วนมากจะนุ่งผ้าถุงหรือผ้าซิ่นพื้นสีพื้น ๆ เช่น ดำ น้ำตาล แดง เขียว ฟ้าย ซึ่งทอด้วยมือ เรียกว่า ผ้ากะนินหรือผ้ากานิน (กานิน แปลว่า ผ้าถุง) เย็บริมผ้าติดกันซึ่งต่างกับคนมอญหรือชาวไทยเชื้อสายมอญที่อพยพมาก่อนที่ไม่เย็บริม ชาวมอญกลุ่มแม่น้ำแม่กลองนุ่งผ้ายาวกรอมส้น ให้สูงจากเท้าประมาณ 1 ฝ่ามือ มีผ้าคาดอก บางคนเมื่อออกนอกบ้านจะสวมเสื้อลูกไม้ที่เย็บด้วยมือคอกกลมไม่มีปก ตัวเข้ารูปลง สะโพกผายออก แขนสามส่วน ผ้าหน้าตลอดทั้งตัวติดกระดุม

ต่อมาเมื่อมีผู้นิยมสวมเสื้อมากขึ้นจึงใช้ผ้าเย็บด้วยมือแบบเดิมแทนผ้าลูกไม้ เรียกว่า “อะละเนิ่นเวิน” ใช้สวมกันทั่วไป โดยมีผ้าสไบพาดไหล่ ลักษณะการพาดสไบแล้วแต่เวลาและโอกาสต่าง ๆ เช่น เมื่อไปธุระทั่ว ๆ ไปใช้ผ้าสไบพาดไหล่ซ้ายลงมาตรง ๆ และเมื่อไปสถานที่อันควรเคารพ เช่น ไปวัดเพื่อปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา หรือประกอบพิธีทางศาสนา เช่น มีพิธีสงฆ์

ที่บ้าน ก็จะพาดสไบเฉียงไปทางไหล่ซ้าย โดยให้ซ้ายผ้าด้านหนึ่งไปข้างหน้า ซ้ายผ้าอีกด้านหนึ่งไปข้างหลัง และเมื่อมีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น รำมอญ มอญซ่อนผ้า ลูกช่วง เพลงพวงมาลัย สะบ้ามอญ การเล่นผีเสือก ผีกระดังงา จะใช้สไบคล้องคอห้อยชายผ้าทั้งสองไปด้านหน้า

สุดท้ายคือ เมื่อทำพิธีราผีจะใช้สไบ 2 ผืน พาดตรง ๆ ลงมาทั้งไหล่ซ้ายและไหล่ขวา ชาวมอญสตรีเมื่อ โกงจุกแล้วนิยมไว้ผมยาวและเกล้ามวยต่ำ ๆ ด้านหน้าหวีเสยขึ้น ด้านบนเปิดหน้าผากกว้าง ใช้ปิ่นรูปเกือกม้าเหมือนกลิ้งยานัตถ์และปิ่นขัด นิยมทำด้วยโลหะ เช่น เงิน หรือทองคำเสียบไว้เพื่อช่วยในการเกล้าผมและประดับเพื่อความสวยงาม

การแต่งกายของผู้ชายชาวมอญลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ในอดีตจะนุ่งโจรงตาหมากรุก คนไทยเรียกผ้านี้ว่า ผ้าตาโค้งหรือผ้าตาโอง ชาวมอญเรียกว่า “เกล็ด” นุ่งในลักษณะลอยชาย กล่าวคือ เมื่อนุ่งแล้วจับชายผ้าที่เอวด้านหน้าทำเป็น 2 หู ไขว้แล้วก็ขมวด ลักษณะขมวดเรียวยาวกว่าการขมวดชายผ้าของพม่า ผู้ชายจะไม่สวมเสื้อ ในเวลาทำงานจะใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวและโพกศีรษะ แต่ถ้าไม่ทำงานจะไม่โพกศีรษะ ส่วนทรงผมของชาวมอญที่นี่จะเหมือนกับคนไทย และไม่นิยมสักลายตามร่างกายเหมือนกับชาวมอญถิ่นอื่น และเมื่อไปวัดหรือสถานที่ต้องเคารพก็จะแต่งกายโดยการใส่เสื้อนุ่งโจงกระเบน หรือนุ่งโจรง และมีผ้าขาวม้าพาดที่ไหล่ ดังภาพที่ 2-26 ที่เป็นรูปแบบของการแต่งกายทั้งผู้ชาย และผู้หญิงของชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 2-26 การแต่งกายของชาวมอญโบราณ (ถ่ายเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2558)

ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงในอดีตนิยมทอผ้าขึ้นใช้เอง ชาวบ้านจะทอผ้าใช้เองเพื่อนำมาทำเป็นเครื่องแต่งกาย ทำเป็นผ้าห่ม หรือแม้กระทั่งใช้ในการตกแต่งข้าวของภายในบ้าน โดยเฉพาะเสื้อผ้าที่ชาวมอญได้สวมใส่ในอดีตนั้น เป็นเสื้อผ้าที่ชาวมอญทอขึ้นเอง เรียกว่า “ผ้ามอญทอมือ”

ถึงแม้ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งจังหวัดราชบุรีก็ไม่ได้อยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ สักเท่าไรจึงทำให้ความเจริญ ความสมัยนิยมเข้ามาอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงแฟชั่นการแต่งกายที่ทันสมัยเป็นแบบสมัยนิยมที่คนในเมืองเขาแต่งกายกัน

จึงทำให้ชาวมอญที่นี่ก็ได้เปลี่ยนแปลงการแต่งกายไปแบบสมัยนิยมไปบ้าง แต่เมื่อได้ลงไปสัมผัสกับชุมชนจริง ๆ ผู้วิจัยก็ยังได้พบเห็นว่า ชาวมอญที่อยู่ตามบ้าน ชาวมอญทั้งหญิงหรือชายที่เป็นแม่บ้าน หรือชาวมอญที่มีอายุมากคนเหล่านี้จะอยู่ที่บ้านอยู่ในชุมชน และยังร่วมกันอนุรักษ์การแต่งกายแบบมอญอยู่ ชาวมอญนั้นถ้าหากเป็นวัยรุ่นหรือวัยกลางคนก็จะแต่งกายเป็นสมัยนิยมทั่ว ๆ ไป ซึ่งต่างกับคนสูงอายุเมื่อเวลาอยู่บ้านผู้หญิงก็จะนุ่งผ้าถุง หรือผ้าซิ่น สวมเสื้อคอกระเช้า ส่วนผู้ชายที่อายุมากก็จะใส่เสื้อแขนสั้นนุ่งโสร่งอยู่กับบ้าน แต่สิ่งที่ผู้วิจัยได้สัมผัสคือ อัตลักษณ์ความเป็นมอญจากการสัมภาษณ์ชาวมอญในชุมชนบ้านม่วงแห่งนี้ ว่าพวกเขาเหล่านั้นไม่ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลางานบุญใหญ่เช่น งานเข้าพรรษา ออกพรรษา วันพระ หรืองานประเพณีต่าง ๆ ชาวมอญไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่น วัยกลางคน วันชรา ทั้งหญิงและชายก็จะร่วมใจกันแต่งกายแบบมอญ ดังภาพที่ 2-27 และภาพที่ 2-28 เพื่อเป็นการรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 2-27 การแต่งกายของชาวมอญวัยรุ่น งานวันชาติมอญครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 2-28 การแต่งกายของชาวมอญวัยผู้ใหญ่ งานวันชาติมอญครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเทียน
จังหวัดกาญจนบุรี

การแต่งกายของชาวมอญนั้น ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวมอญที่ยังสามารถพบเห็นอยู่บ้างก็คือ ผู้ชายจะไว้ผมทรงเดียวกับผู้ชายไทย ๆ ไป และสวมเสื้อผ้าตามสมัยนิยม สวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต บางคนนุ่งกางเกงขาก๊วยบางคนก็นุ่งโจร่ง ก็ขึ้นอยู่กับว่าใครสะดวกอย่างไร แต่หากมีงานประเพณีที่สำคัญ ๆ หรืองานเทศกาลต่าง ๆ แล้วชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ก็จะแต่งกายแบบมอญ โดยจะนุ่งโจร่งตาหมากรุกหลากสีส้น การนุ่งโจร่งของชาวมอญที่นี่จะต้องให้ชายโจร่งยาวถึงข้อเท้า และใช้ผ้าขาวม้ามัดที่เอว และสวมเสื้อคอพวงมาลัยสีพื้นเรียบ ๆ หรือเป็นลายดอก ๆ ด้วย นอกจากนี้ยังใช้ผ้าขาวม้าพาดที่ไหล่ข้างใดข้างหนึ่งหรือพาดคล้องไหล่ทั้งสองข้าง โดยปล่อยให้ชายผ้าทั้งสองข้างทิ้งไปด้านหลัง และอีกแบบคือ การพาดพันตัวแบบสไบเฉียง ซึ่งผ้าที่ใช้ในงานเช่นนี้เรียกว่า “หะเหริมไต่ะ” และชาวมอญทุกคนจะต้องแต่งกายให้ถูกต้องเมื่อเวลาเข้าวัด เพื่อเป็นการแสดงถึงความสุภาพและเคารพต่อพระภิกษุและเคารพสถานที่และยังใช้เป็นผ้าปูรองเพื่อกราบด้วย

ส่วนอัตลักษณ์ของการแต่งกายของหญิงชาวมอญ คือ ซึ่งผู้วิจัยจะขอกว่าถึงสมัยปัจจุบันก่อนกล่าวคือ ผู้หญิงชาวมอญปัจจุบันจะนิยมไว้ทรงผมตามแบบสมัยนิยมทั่ว ๆ ไป แต่ก็ยังมีบางส่วนอย่างเช่น คนที่มีอายุมากก็จะยังคงพยายามรักษาอัตลักษณ์ไว้ คือการเกล้าผมมวยต่ำ เพราะผู้หญิงที่สูงอายุนั้นยังคงไว้ผมยาวกันอยู่และก็เกล้ามวยต่ำกันทุกคน และที่มวยผมจะประดับด้วยเครื่องประดับ คือ ปิ่นปักผมที่คล้ายกับเกือกม้า ใช้เสียบเป็นแนวตั้ง และปิ่นปักผมอีกอันหนึ่งเสียบแนวนอน เครื่องประดับนี้จะใช้ปักผมเมื่อไปงานเทศกาลต่าง ๆ หรือถ้าไม่ประดับด้วยปิ่น

ผู้หญิงมอญจะใช้ดอกไม้ในการประดับตกแต่งผม และการแต่งกายจะสวมเสื้อคอกระเช้าหรือเสื้อสี่พื้นคอปก นุ่งผ้าถุงกรอมเท้าปล่อยชายผ้าถุง มักใส่เสื้อคอปกส่วนมากจะเป็นสีขาว และหากจะต้องไปงานศพจะนุ่งผ้าถุงสีดำใส่เสื้อขาว และพาดสไบสีขาวไว้ที่ไหล่ซ้ายเหมือนการพาดแบบผู้ชาย และผ้าพาดไหล่สไบเฉียงนี้เรียกว่า “กะเหร็มโต” เนื่องจากริมของผ้าสไบเฉียงนี้ ปักแบบลายปักริมผ้าปูโต๊ะซึ่งหญิงชาวมอญจะมีคนละหลายผืนและหลากสีสัน

การแต่งกายแบบมอญ ที่ผู้วิจัยได้เห็นคือ การจัดงาน “เจีย โมง โรง โมน” ที่ได้จัดขึ้นวันที่ 19 ธันวาคม 2558 ซึ่งงานนี้เป็นงานกิจกรรมที่จังหวัดราชบุรีได้จัดขึ้น โดยใช้ผู้นำชุมชน อบต.

ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนมอญ 2 ฝั่งแม่น้ำจัดร่วมกัน ในงานมีทั้งการแต่งกายแบบมอญทั้งหมด การขายอาหารมอญ รวมถึงการแสดงแบบมอญด้วย จึงทำให้เห็นชาวบ้านจำนวนมากที่เป็นชาวมอญ ได้มาร่วมงานและแต่งกายแบบมอญ ซึ่งชาวมอญอำเภอบ้านโป่งนี้ ได้แสดงพลังในการอนุรักษ์ และการแสดงถึงอัตลักษณ์ของมอญไว้อย่างชัดเจน

สรุปคือ ภาพที่ผู้ชายทั้งอายุน้อยและอายุมากยังนุ่งโจงกระเบน ผ้าขาวม้าคาดพุง บ้างก็พาดบ่า ก็ยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไปในบ้านม่วง ดังภาพที่ 1-30 และการทอผ้าก็ยังคงเป็นงานที่ทำกันอยู่ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะผู้หญิง เพราะในตำบลบ้านม่วงนั้น ยังมีการทอผ้าก็ตามได้หมู่บ้านยังไม่หมดเสียทีเดียว แต่ก็เหลือน้อยแล้ว คาดว่าทั้งตำบลบ้านม่วงเหลือคนทออยู่ไม่มาก จากบทสัมภาษณ์ของ (ศิริศักดิ์ คุ้มรักษา, 2541, หน้า 335-339) มีหมู่บ้านที่อยู่ในหมู่ 5 ที่ยังมีการทอผ้ามอญอยู่ เขาได้ไปสัมภาษณ์บ้านว่า ในช่วงที่มีการสร้างพิพิธภัณฑน์ปี พ.ศ. 2531-2536 นั้น มีคนจากนอกพื้นที่มาหาซื้อผ้าขาวม้าบ้าง โจงกระเบนบ้าง คนในหมู่บ้านเองก็หันกลับมาใช้ผ้าในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น จึงมีการทอผ้ามากขึ้นเรื่อย ๆ แต่คนทอก็ไม่มีมาก และผ้าทอส่วนมากจะเป็นโจงกับผ้าขาวม้าก่อน ซึ่งเป็นผ้ามอญของผู้ชายมอญ

ส่วนผ้าของผู้หญิงก็ไม่มีอะไรมาก และในสมัยก่อนนิยมนุ่งโจงกระเบน ใส่เสื้อแขนกระบอกเหมือนหญิงไทยทั่วไป ไม่ค่อยได้ทอเท่าไร และก็มีทออย่างอื่นบ้าง เช่น ย่อม มุ้ง ผ้าปูที่นอน ผ้าขาวม้ากับโจงจะเป็นพระเอกของผ้ามอญมากกว่า เพราะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะผ้าขาวม้ามอญจะต่างจากผ้าขาวม้าที่ซื้อตามตลาด คือ ผ้าของมอญจะยาวกว่า เพราะคนมอญที่นี่ นิยมเอาผ้าขาวม้ามาห่มเฉียงเวลาไปวัด มีลายผ้าเป็นหมากรุกเล็ก ๆ แบ่งเป็นสองแบบคือแบบสีขาว-ดำ กับแบบ “ผ้าสี” คือมีสีต่าง ๆ สลับกันไป ที่นิยมมีสีแดง สีเหลือง สีขาว สีน้ำเงิน คนมอญหนุ่ม ๆ จะนิยมใส่สีสันมากกว่าในส่วนของลักษณะของผ้าโจงจะยาวกว่าผ้าขาวม้า ไม่มีคอหัวและชาย เช่น ผ้าขาวม้าโจงมีลายเป็นตาหมากรุก เช่นเดียวกับผ้าขาวม้าก็จริง แต่ขนาดของตาหมากรุกจะใหญ่กว่าผ้าขาวม้า มีสองลายคือ ลายลูกตาลกับลายตะแกรง ต่างกันตรงเส้นคู่ที่เป็น

กรอบตาหมากรุกนั้น ถ้าเป็นลายลูกตาลเส้นคู่นี้จะใหญ่กว่าลายตะแกรง และลายลูกตาลนิยมเป็นสีน้ำเงิน ส่วนลายตะแกรงนิยมใช้สีแดงกับสีเหลือง

การแต่งกายของเด็ก ซึ่งเด็ก ๆ ชาวมอญก็มีการแต่งกายคล้ายกับเด็กไทยทั่ว ๆ ไป ก็ได้เสื้อผ้าทั่ว ๆ ไป แต่ในอดีตนั้นชาวมอญก็จะทอผ้านุ่ง ทำเป็นผืนเล็กพอดีตัวเด็ก เพื่อใช้เป็นผ้าคลุม และทำเป็นเสื้อผ้าให้กับเด็ก ๆ และเมื่อเวลาผ่านไปการแต่งกายก็เป็นแบบสมัยนิยมมากขึ้นเหมือนคนไทยทั่วไป และจะแต่งกายแบบมอญก็ต่อเมื่อพ่อแม่จัดชุดให้ใส่เพื่อไปงานบุญ หรืองานประเพณีมอญต่าง ๆ ที่จัดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างไปจากเด็กไทยในปัจจุบันคือ เด็ก ๆ ที่เกิดในพื้นที่ และมีเชื้อสายมอญนั้น ตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 7 ขวบ จะนิยมไว้ผมที่เป็นลักษณะ 2 แบบคือ เด็กผู้หญิงจะไว้จุก โดยจะไว้ผมปล่อยให้ยาวและมัดจุกไว้ตรงกลางกระหม่อม ค่อนมาทางด้านหน้า ดังภาพที่ 2-29 ส่วนบริเวณอื่นนั้นจะโกนทิ้ง ส่วนเด็กชายจะไว้ผมจุกเฉพาะตรงขวัญ แต่ก่อนไปทางด้านหลังเรียกว่า “เปีย”

ภาพที่ 2-29 เด็กผู้หญิงชาวมอญที่ไว้ผมจุกในวัยเด็ก

ซึ่งสมัยก่อนนั้นเด็กผู้หญิงจะมีแผ่นโลหะถักด้วยเงินเป็นรูปห้าเหลี่ยม โดยทิ้งมูมมาทางด้านล่างเพื่อปกปิดวัยวะเพศเรียก “ตะปิ้ง” และเด็กชายจะมีดอกจ่าปีเล็ก ๆ ห้อยไว้ที่เอวเรียกว่า “ลูกพริก” โดยเชื่อว่าป้องกันเคี้ยวเล็บจากสัตว์ต่าง ๆ ได้ ปัจจุบันตะปิ้งและลูกพริกไม่มีให้เห็นแล้ว แต่การไว้จุกและเปียยังคงมีให้เห็นอยู่โดยทั่วไป (วดีพร จิตต์สถาพร, 2549, หน้า 18-19)

พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วงมีส่วนสำคัญทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทำให้การทอผ้าที่บ้านม่วงนั้นได้กลับมากระเหิดขึ้นอีกครั้ง ทางตรงคือ คนชราในหมู่บ้านที่กำลังจะเลิกทอผ้าหันกลับมาทอผ้า เพื่อจะได้ฝากขายที่พิพิธภัณฑสถาน ทั้งยังเป็นสถานที่ถ่ายทอดศาสตร์การทอผ้าพื้นบ้านด้วย ส่วนในทางอ้อมคือ พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้ปลูกจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวบ้านมอญ

บ้านม่วงที่เข้มขันอยู่แล้วให้กลับมาทิวขึ้นอีก ถึงแม้ว่ายุคสมัยเปลี่ยนไปความเจริญได้เข้ามาชาวบ้านในหมู่บ้านก็มีการแต่งกายที่เปลี่ยนไป ไปแต่งกายตามสมัยนิยมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการทอผ้าของพื้นที่บ้านม่วงแห่งนี้ก็ไม่ได้สูญหายไปชาวมอญก็ยังคงทอกันอยู่ เหตุเพราะชาวมอญเองก็ยังมี การแต่งกายเพื่ออนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนในเทศกาลต่าง ๆ ดังนั้นวิถีชีวิตเรื่องการแต่งกายของชาวมอญไม่เวลาจะผ่านไปนานสักเท่าไร ถึงแม้ว่าชาวมอญจะมีการแต่งกายแบบสมัยนิยมทั่ว ๆ ไปอย่างไรเมื่อถึงงานประเพณีต่าง ๆ ชาวมอญก็จะร่วมใจกันแต่งกายแบบมอญเพื่อความขำรงไว้ในชาติพันธุ์ของตนเองให้คงอยู่สืบไป

3. ศิลปกรรมและการละเล่น

ด้านของศิลปะและการละเล่น สิ่งที่ดีถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวมอญคือ ศิลปะด้านดนตรีมอญ ซึ่งจากเดิมได้คนตรีมอญ มีการเล่นในงานมงคล และงานอวมงคลในชุมชนมอญ เครื่องดนตรีที่มีลักษณะเด่นคือ ปี่พาทย์มอญ ซึ่งถูกนำมาเล่นเฉพาะงานศพเท่านั้นเพราะมีเสียงที่ฟังดูแล้วโศครวญ ดังที่สุภรณ์ โอเจริญ (2541, หน้า 167) การที่คนไทยนิยมใช้ปี่พาทย์มอญในงานศพนั้น สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงเล่าว่า พระองค์ได้ทรงทราบจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ว่า ปี่พาทย์มอญที่ใช้ในงานศพหลวงครั้งแรกเมื่องานศพสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี คนภายนอกทั่วไปไม่ทราบถึงเหตุเดิมอาจนำแบบพระศพหลวงไปใช้หรือ ไปหาปี่พาทย์มอญบรรเลงในงานศพบ้าง แล้วมีการปฏิบัติตามกันมาจนพากันเข้าใจว่างานศพต้องมีปี่พาทย์มอญจึงจะเป็นศพผู้ดี

ซึ่งข้อมูลเรื่องเครื่องดนตรีมีความสอดคล้องกับ สมโชค อึ้งสกุล. (ม.ป.ป, หน้า 5) คนตรีมอญ เช่น ปี่พาทย์มอญ และ “ทาง” ของเพลงที่เรียกกันว่าลูกมอญในเพลงไทย ในสมัยกรุงธนบุรีได้โปรดฯ ให้นำคนตรีมอญมาบรรเลงในงานฉลองพระแก้วมรกต และปี่พาทย์มอญได้แสดงในงานหลวงครั้งแรกในงานสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีในสมัยรัชกาลที่ 4 เพราะทรงมีเชื้อสายมอญและครั้งต่อมางานพระศพของพระเจ้าลูกยาเธอในรัชกาลที่ 5 ก็โปรดฯ ให้มีปี่พาทย์มอญเพิ่มขึ้น และ พิสิษฐ์ ปลัดสิงห์ (2530, หน้า 125-128) ยังได้กล่าวว่า เครื่องดนตรีปี่พาทย์มอญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีชนิดของเครื่องดนตรีไม่มากนัก มีเพียง 5 ชิ้นคือ ปี่มอญ ระนาดเอก ตะโพนมอญ เปิงมางคอก และฆ้องวง (เรียกว่า นางหงส์ ฆ้องมอญมี 15 ลูก ฆ้องไทยมี 16 ลูก)

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยในพื้นที่ใกล้เคียงตำบลบ้านม่วงนั้นก็คือ ตำบลนครชุมน์ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกัน โดยมีแม่น้ำกั้นตรงกลาง ในวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยได้รับโอกาสให้ได้เข้าไปในงานศพของคุณยายชาวมอญท่านหนึ่ง ซึ่งในงานศพชาวมอญท่านนี้มีความพิเศษเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ผู้วิจัยได้เข้าร่วมไปสังเกตการณ์ในพิธีงานศพในวันนั้นเป็นวันสุดท้ายของการตั้งศพไว้

ในบ้านเพราะเป็นวันต้องเผาศพแล้ว และได้เห็นและฟังการบรรเลงของวงดนตรีปี่พาทย์มอญแบบ เต็มวง โดยเพลงที่บรรเลงนั้น ฟังแล้วรู้สึกว่าเป็นการบรรเลงเพลงที่โศกเศร้าโดยเพลงเป็นเพลงแบบ มอญ ซึ่งผู้บรรเลงนั้นได้เดินทางมาจากจังหวัดกาญจนบุรี (ซึ่งวงดนตรีภูเสนาะ) คือ คุณฉัฐพงศ์ พวงมาลัย (วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559) พวกเรามาจากจังหวัดกาญจนบุรีครับ พวกเราทั้งหมดเป็น มอญกาญจนบุรี วงดนตรีนี้ ชื่อว่า วงภูเสนาะ ครับ วงเราก็รับเล่นงานทั่ว ๆ ไปด้วยครับ แต่ส่วน ใหญ่จะเป็นงานศพครับเพราะคนมอญ เมื่อเสียชีวิตวันจะเผาก็ต้องมีดนตรีปี่พาทย์มอญมาบรรเลง ด้วยครับ ถ้าบ้านไหนมีฐานะ มีเงิน ก็จ้างมาบรรเลงครับ อย่างวันนี้ก็มาบรรเลงกันเป็น เพลงมอญ เครื่องดนตรีที่เห็นวันนี้ก็มี เปิงมาง ฆ้องมอญ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ตะโพน แล้วก็ ฆ้องวงเล็กครับอย่างที่เราบรรเลงกันอยู่ ก็บรรเลงเพลงมอญเลขครับ เป็นจังหวะของมอญเลย เพราะว่าคนตายนี้เขาถือว่าการมีวงดนตรีมอญถือว่าเป็นสิ่งที่คนมอญทำกันมาตั้งแต่อดีตเลยครับ ปัจจุบันคนมอญก็ยังมียู่ครับ อย่างเช่น งานพระบรมศพ ขององค์รัชกาลที่ 9 ที่มีการบรรเลงดนตรี ครับ อันนี้ก็เหมือนกันเลยครับเป็นวงปี่พาทย์มอญแบบหลวงครับ

ทำให้ทราบถึงเรื่องของการบรรเลงเพลงในงานศพว่า จริง ๆ แล้วมีที่มากครั้งสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และการบรรเลงเพลงปี่พาทย์มอญในงานศพนั้นก็ได้มีการสืบทอดกันมา จนถึงปัจจุบันนี้ ดังภาพที่ 2-30 ดังจะเห็นได้จากการบรรเลงปี่พาทย์หลวงในงานพระบรมศพ ของพระมหากษัตริย์ (รัชกาลที่ 9)

ภาพที่ 2-30 วงดนตรีปี่พาทย์มอญที่มาบรรเลงในงานศพชาวมอญ จากวงภูเสนาะ

ด้านศิลปวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมอญที่ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย อีกประการหนึ่งคือ วรรณกรรมมอญ เมื่อจะกล่าวถึงวรรณกรรมนั้น ได้มีปรากฏเป็นลายลักษณ์

อักษร โดยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชนชาติมอญด้วย และเนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างเมือง เรื่องราวที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เรื่องที่เกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยกตัวอย่าง เรื่องราชาธิราช จากพงศาวดารมอญ ฯลฯ โดยเฉพาะเรื่อง ราชาธิราช มีถึง 3 ตำราวน คือ ฉบับที่หนึ่ง ราชาธิราชฉบับทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระบรมราชเจ้ารัชกาลที่ 1 ฉบับที่ สอง ราชาธิราชฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และฉบับที่สาม คือ ราชาธิราชฉบับสมเด็จพระวันรัตย์ วัดเชตุพน เรื่องมหายุทธการวงศ์ แต่งเป็นภาษาบาลี โดยฉบับของ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2423 พิมพ์ครั้งแรกโดยโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ เมื่อ จ.ศ. 1242 (พ.ศ. 2423) และถูกนำเผยแพร่ในรูปบทละคร ตีพิมพ์โดยโรงพิมพ์สะพานยศเส เมื่อ พ.ศ. 2457

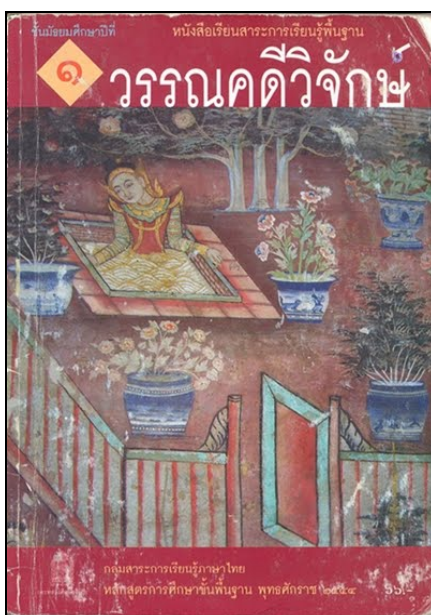
ในเวลาต่อมาได้มีผู้นำเรื่อง ราชาธิราช มาประกอบเข้ากับตำรา ทำพอนแบบพม่าและแบบมอญ เรียกว่า “พอนม่านรามัญ” ซึ่งในพม่าก็นำเรื่องนี้แปลเป็นภาษาพม่าเรียกว่า “อเยดอโปง” แปลโดยพระยาดาละ ขุนนางชาวมอญที่รับราชการในสมัยพระเจ้าบุเรงนอง (สุเนตร ชุตินธรานนท์, 2550 อ้างอิงจาก สม โษติ อังตรระกุล. ม.ป.ป., หน้า 6) ซึ่งถือได้ว่า วรรณกรรมมอญนั้นมีอิทธิพลทางความคิดต่อชนชั้นนำในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก แต่วรรณกรรมมอญที่เป็นเรื่องอื่นที่เป็นพวกนิทาน นิยาย ตำนานต่าง ๆ ที่ถูกจารึกเป็นคำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ เช่น เป็นประเภทบทกลอน เป็นพวกตำนานพงศาวดาร เป็นต้น และพวกพงศาวดารก็จะเป็นเรื่องของพงศาวดารชนชาติมอญ ตำนานเรื่อง จามเทวี ตำนานสร้างเมืองหงสาวดี นิทานเรื่องปมมาลี (ซึ่งคล้ายกับนิทานอีสป) นิทานเรื่อง สุนัขกับเสือ นิทานเรื่อง จระเข้กับลิง นิทานเรื่อง หมอรักษาโรค ฯลฯ

ซึ่งที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ก็มีผู้ที่จะพยายามแปลพงศาวดาร ตำนาน หรือพวกนิทานเหล่านี้ให้เป็นภาษาไทย แต่ก็มีผู้แปลไม่มากนักเพราะเหตุในปัจจุบันภาษามอญก็มีน้อยคนที่จะอ่านออกและเขียนภาษามอญได้อย่างคล่องแคล่ว และบุปผา ศิสุข (2541, หน้า 103) ยังได้กล่าวว่าชนชาวไทยเชื้อสายมอญมักจะได้รับฟังวรรณกรรมจากพวกคัมภีร์ไบเบิล โดยการฟังเทศน์เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้รับฟังในวันพระ และระหว่างทุกวันพระ 15 คำ เมื่ออยู่ระหว่างการออกพรรษา เพราะในวันออกพรรษานั้นจะมีการเทศน์มหาชาติของวัดต่าง ๆ เช่น วัดม่วง วัดคงคาราม และวัดอื่น ๆ เป็นต้น

จากการบอกเล่าจากชาวบ้านผู้วิจัยได้ทราบว่า วรรณกรรมที่เป็นมุขปาฐะซึ่งเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาด้วยปากเปล่า จะมีการเล่าเมื่อชาวมอญมีเวลาในยามว่าง หรืออยู่กับเพื่อนฝูงในศาลากลางหมู่บ้าน หรืออยู่ในงานศพส่วนมากเรื่องที่เล่ากันจะเป็นเรื่องของพระพุทธเจ้าของพระสาวก หรือของพระมหากษัตริย์ และในเรื่องของพระมหากษัตริย์นั้นจะนิยมเล่าเรื่องราชาธิราช ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของชาวมอญ คือ พระมหากษัตริย์ราชาธิราช ที่ได้จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์วัดคงคาราม จนทำให้ชาวมอญในตำบลบ้านม่วงและชาวมอญในตำบลอื่น ๆ

ใกล้เคียง ได้เกิดความเชื่อและยังได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดกันมาจากผู้ใหญ่ไปสู่เด็กเป็นรุ่นต่อรุ่น ซึ่งจากการเล่าเรื่องวรรณกรรมต่าง ๆ ของชาวมอญนั้นทำให้เกิดเป็นพิธีกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญในตำบลบ้านม่วง และชาวมอญบริเวณใกล้เคียง

จากการกล่าวถึงวรรณกรรมที่ได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก ดังภาพที่ 2-31 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง ราชาริราช ซึ่งเป็นวรรณกรรมพงสาวดารที่ถูกแปลและนำมาบรรจุอยู่ในหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเรื่อง ราชาริราช ก็ยังถูกแปลขึ้นจากนักแปลหลาย ๆ ท่าน และยังได้จัดทำเป็นหนังสือสำหรับอ่านนอกเวลาซึ่งเป็นวรรณคดีเชิงประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าอีกเรื่องหนึ่งของชาวมอญที่ได้เข้ามา มีบทบาทในประเทศไทย

ภาพที่ 2-31 หนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

ข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงนั้น จากคำบอกเล่าจากผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ทั้งผู้ใหญ่ สอวรงค์ พรหมอินทร์ และคุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ ท่านได้บอกกับผู้วิจัยว่า ภายในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ยังมีวรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษรอีกหลาย ๆ เรื่องที่ยัง ไม่มีผู้แปล ซึ่งล้วนแล้วเป็นภาษามอญทั้งสิ้น และวรรณกรรมเหล่านี้ก็อยู่ในตู้และถูกเก็บรักษาไว้อย่างดีภายในพิพิธภัณฑ์ตามวัดต่าง ๆ และวัดม่วงด้วย และในปัจจุบันผู้ที่อ่านแปลภาษามอญได้นั้นมีน้อยและส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้สูงอายุ

และผู้ใหญ่ยังเล่าต่อว่ามีคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมและคณะกรรมการวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี อนุมัติงบประมาณเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยให้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบ้านโป่งได้จัดทำนิทาน นิยาย ตำนานพื้นบ้านขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนชาวมอญและผู้ที่สนใจได้อ่านเพราะนิทาน นิยาย หรือตำนานของชาวมอญนั้นเป็นเรื่องที่ให้อ่านแล้วเพลิดเพลิน สนุกสนาน ให้แก่เด็กและบุคคลทั่วไปเสมอ พร้อมทั้งเป็นการเข้าใจวรรณกรรมของชาวมอญและเข้าใจถึงภาษา มอญว่ามีความงดงามและมีประวัติศาสตร์มาช้านาน และเพื่อให้เยาวชนได้เกิดความภาคภูมิใจใน ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของตนเอง และสิ่งสำคัญคือเพื่อให้ชาวมอญทุกคนได้ระลึกถึงบรรพบุรุษ วัฒนธรรมที่เก่าแก่ ซึ่งควรแก่การยกย่อง และการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและ ภาษามอญแก่คนรุ่นหลังต่อไป

การละเล่นของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ที่ยังมีปรากฏให้เห็นคือ การละเล่นของ ชาวมอญจะเล่นที่เรียกว่า “ลูกช่วง” ลูกช่วงนี้จะทำด้วยห่อผ้า โดยใส่ผ้าที่ไม่ใช่แล้วม้วนเป็น ลูกกลม ๆ แล้วใช้ผ้าห่ออีกชั้นหนึ่งแล้วมัดให้มีฟูไว้ ชาวมอญเรียกกันว่า ลูกช่วง วิธีเล่นลูกช่วงมี 2 อย่างคือ ลูกช่วงรำอย่างหนึ่ง ลูกช่วงเอาของอย่างหนึ่ง การละเล่นลูกช่วงทั้ง 2 อย่าง จะต้องแบ่ง เป็นพวกกัน พวกละ 3-5 คน

ผู้เล่นแต่ละฝ่ายจะมีทั้งหญิงและชาย ยืนห่างกันพอสมควร แล้วจากนั้นก็โยนลูกช่วงส่ง ให้ฝ่ายตรงข้ามข้าม หากฝ่ายใดรับได้ก็จะใช้ลูกช่วงนั้นปาฝ่ายตรงข้ามให้ถูกตัว ถ้าปาถูกก็จะตกลง เล่นช่วงรำกัน โดยผู้ที่ปาถูกกับผู้ที่ถูกปาโดนตัวจะต้องออกมารำกันที่กลางวง ในมือถือลูกช่วงไว้ ด้วย โดยมีทีมทั้งสองฝ่ายมาร้องเพลงเป็นลูกคู่ร่วมกันทั้งหมด โดยมาร้องเป็นเพลงรำวงและพองจบ เพลงกรี๊ดแยกย้ายเข้าหาฝ่ายของตนเองไปตั้งต้นปาหรือโยนลูกช่วงกันต่อไป แต่ถ้าปาลูกช่วงไม่โดย อีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องโยนช่วงให้อีกฝ่ายหนึ่ง หากตกลงกันเป็นช่วงปาเอาของ

ถ้าปาถูกผู้ใดผู้หนึ่งต้องเอาของปลดให้ เช่นเป็นเครื่องแต่งตัว กำไลข้อมือ สร้อยคอ นาฬิกา แหวน ผ้าขาวม้า หรือผ้าเช็ดหน้าก็ได้ ดังนั้น ฝ่ายที่ถูกปาลูกช่วงจะต้องเตรียมหลบให้ดี อย่าให้ถูกลูกช่วงได้เพราะถ้าถูกตัวก็ต้องเสียของให้กับผู้ปาถูก จะเล่นกันอย่างไร ฝ่ายที่ถูกยึดของไป จนหมดแล้วจะต้องออกมาจากวงไม่มีสิทธิ์ที่จะเล่นต่อไป จะต้องเป็นผู้คอยข้างนอกจนกว่าจะเลิก เล่น และเมื่อเลิกเล่นแล้วจึงคืนของให้กัน หากเป็นหญิงสาวที่เพื่อนหนุ่มหมายตาไว้ การคืนของให้ กันก็มักจะอ้ออึ้งแง่งอนกันบ้าง และนี่คือการละเล่นที่สืบทอดกันมาในวันสงกรานต์ที่วัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

“การละเล่นสะบ้า” ที่ชาวมอญจะเล่นกันในวันสงกรานต์เพื่อเป็นการอนุรักษ์การละเล่น มอญให้คงอยู่ ซึ่งการละเล่นสะบ้านั้น ผู้วิจัยเคยได้ชมแล้วแต่เคยชมการเล่นสะบ้าของชาวมอญ สมุทรปราการในวันสงกรานต์ และการละเล่นสะบ้าทอยนั้นจะจัดเป็นสนามทอยลูกสะบ้า

โดยเฉพาะ สะบ้าทอยเป็นสะบ้าลูกใหญ่ที่ได้จากต้นสะบ้าก็มีหรือทำเองด้วยไม่จริง ๆ ก็มีขนาดของ สะบ้าทอยใหญ่ประมาณเท่าฝ่ามือ สนามดินที่ปรับจนเรียบ หัวสนามทั้ง 2 หัว จะใช้ลูกสะบ้าขนาด เล็ก ตั้งแถวกลาง 3 ลูก และตั้งข้างตรงกับลูกกลางเป็นปีกข้างละ 1 ลูก รวมเป็น 5 ลูก

ผู้ทอยสะบ้าจะต้องทอยลูกสะบ้าที่ตั้งไว้ 5 ลูกให้กระเด็นออกไปจึงจะเป็นฝ่ายชนะ โดยผลัดกันทอยฝ่ายละครั้ง จนกว่าลูกสะบ้าทั้งหมดจะล้มหรือกระเด็นไปหมด ความยาวของ สนามยาวไว้พอสมควรทีเดียว กว่าที่จะจบเกมลงนั้นจะใช้เวลามาก

นอกจากการเล่นสะบ้าที่เล่นกันตามปกติแล้ว ยังมีการเล่น “สะบ้าเล็กยิงกัน” การเล่นสะบ้าเล็กยิงกัน เป็นสะบ้าประเภทรำซึ่งใครทำเสียทำเนาจะต้องเป็นฝ่ายรำ การเล่นนี้ จะเล่นกันเป็นทีมเป็นทีมชายหญิงผสมกัน โดยจัดทีมให้เป็นทีมละ 4 คน หรือ 6 คน ชายหญิงเป็น คู่กันทั้ง 2 ฝ่าย ฝ่ายตั้งจะต้องตั้งเป็นแถวเรียงหน้ากระดานกัน ให้ระยะห่างกันพอสมควร โดยมี เส้นขีดไว้ที่ดินเป็นแนว ฝ่ายผู้ยิงจะต้องขึ้นสะบ้าก่อนวิธีขึ้นคือ ต้องลื้อสะบ้าไป สะบ้าประเภทนี้ โดยมากจะทำด้วยงา กระจุก หรือไม้ก็ได้ ทำเป็นวงกลมเล็ก ๆ มีขนาดผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 นิ้ว จะต้องลื้อสะบ้าให้วิ่งลื้อไปตามสนามดิน ให้หยุดภายในเขตเส้นที่กำหนดตั้งสะบ้าของฝ่ายที่ตั้งไว้ จึงจะใช้ได้ หากเลยเส้นที่กำหนดไว้ถือว่าฝ่ายขึ้นสะบ้า ถือว่าฝ่ายขึ้นสะบ้าเป็นฝ่ายเสียหรือเนา จะต้องไปเป็นฝ่ายตั้งสะบ้าแทน ฝ่ายที่ตั้งอยู่ก่อนก็จะเป็นฝ่ายขึ้นสะบ้าบ้าง หากขึ้นสะบ้าแล้ว ไปหยุดลงพอดีก็จะเป็นผู้ได้ยิงสะบ้าที่ตั้งไว้ จะยิงที่พื้นดิน หรือวางที่เข้างาก็ได้ วิธีการยิงจะ ต้องใช้นิ้วชี้ติดสะบ้าของตนให้ไปถูกลูกสะบ้าของฝ่ายที่ตั้ง หากยิงถูกลูกทั้งหมดก็ขึ้นเล่นตาใหม่ กระดานใหม่ต่อไป

และหากยิงถูกลูกหรือถูกไม่หมดก็ต้องเป็นฝ่ายไปตั้งสะบ้าแทน หากได้เล่นกระดานใหม่ก็ จะต้องเปลี่ยนวิธีการเล่นสะบ้าใหม่ซึ่งมีหลายแบบ เช่น ขึ้นด้วยมือ ขึ้นด้วยหลังเท้า ลูกช้อเท้า ลูกเข้าลูกงีบ เป็นต้น การเล่นสะบ้าแบบนี้บางทีก็เล่นรำไปด้วย คือ ผู้แพ้จะต้องตั้งวงรำกันกลาง วง เมื่อจบเพลงแล้วก็เริ่มเล่นสะบ้ากันใหม่ ซึ่งสะบ้าประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคนหนุ่มสาวเล่นกัน

“การเล่นฝึกระด้าง” หรือเรียกอีกอย่างว่าการเล่น “เข้าทรงผี” ซึ่งการเล่นนี้ชาวมอญ จะมีการส่งตัวแทนออกมาแสดงการเล่นฝึกระด้าง ในงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี เช่น งาน “เจีย โมง โรง โมน” ที่จัดขึ้นที่ ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2558 และงานวันสงกรานต์ที่ชาวมอญบ้านม่วง เรียกว่า เป็นวันอนุรักษ์ วัฒนธรรม ที่ได้มีการจัดกิจกรรมวันสงกรานต์ ในวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2560 ที่ผ่าน ดังภาพที่ 2-32 และภาพที่ 2-33 เป็นภาพการแสดงการเล่นฝึกระด้างที่ผู้วิจัยได้พบเห็น และการเล่นฝึกระด้างนี้ ถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้

ภาพที่ 2-32 เริ่มการละเล่นฝึกระดิ่ง ในวันสงกรานต์ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง

ภาพที่ 2-33 การละเล่นฝึกระดิ่ง ในวันสงกรานต์ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง

การละเล่นฝึกระดิ่ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเล่นในช่วงของเทศกาลวันสงกรานต์ของชุมชนมอญลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นการเล่นกันมาตั้งแต่บรรพชน เป็นเวลานับร้อยปี เป็นการเล่นที่มหัศจรรย์ทางจิตใจของชาวมอญตำบลบ้านม่วง และยังให้ความสนุกสนาน ครื้นเครงด้วย ซึ่งชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้มักจะจัดการละเล่นกันในเวลาตอนเย็นหรือแดดร่มลมตก

วิธีเล่นฝึกระดิ่ง จะจัดที่เล่นบริเวณบนลานดินกว้าง ๆ เพราะเมื่อมีฝึเข้าสิงแล้ว ผู้เล่นจะควบคุมตัวเองไม่ได้ และหากมีการหกล้มก็จะได้ไม่เป็นอันตราย

เริ่มการเล่น โดยผู้เล่นจะหลับตาหมอบกราบลงบนสากดำข้าว ทั้งสองอัน ซึ่งปูด้วยผ้าขาว มือจับกระดิ่ง เจ้าพิธีจุดธูป เทียน เชิญผีเข้าสิง จากนั้น ผู้นำพิธีร้องคำเชิญให้ผีมาสิง

“เจ้าผีกระดิ่งเอ๋ย กระดิ่งหาย หาย น้ำตาไหล ไหล ลงไปอาบน้ำ สากเปกเปา เหล้าสองไห ไก่น้อยสองตัว กระเทียมสองหัว รักเจ้าผีกระดิ่งเอ๋ย เชิญเอ๋ย เชิญองค์ เชิญพระองค์ เขาเขี้ยว เชิญเสด็จลงมา เจ้าพระยาหงส์เอ๋ย”

คนคู่ก็จะร้องพร้อมกับปรบมือเป็นจังหวะ ดังนี้ “จ๊ะ โต้้ง โคร่งกระดิ่งยายเอ๋ย” (ร้องซ้ำ ๆ เช่นนี้ จนกว่าผีเข้าสิง) อาจร้องให้จังหวะเร็วขึ้นหากต้องการให้ผีสิงเร็ว เมื่อผีเข้าสิงแล้วผู้เล่นผีจะยืนขึ้น จับกระดิ่งผดข้าว เต็มเป็นจังหวะ

เจ้าพิธีร้องต่อ ดังนี้ “จ๊ะ โต้้ง โคร่งกระดิ่งผดข้าว จ๊ะ โต้้ง โคร่งกระดิ่งผดข้าว ผดแม่ผดกระดิ่งขาด ผดให้เต็มใจ ร้อนแม่ร้อน เอวอ่อน ร้อนให้พอใจ กระแทะกระท่อย ลอยหน้ำลอยตา นะ เจ้าแม่กระดิ่งเอ๋ย” คนคู่อาจใส่ทราข กรวด หรือดินลงในกระดิ่งให้ผู้เล่นผด ร้อนหรือกระแทะ เป็นที่สนุกสนาน เมื่อเห็นว่าผู้เล่นเหนื่อยแล้ว เจ้าพิธีก็เชิญให้ผีออกจากร่าง โดยการส่งเสียงร้องดัง ๆ ที่หู พักผ่อนให้สบาย

การละเล่นผีกระดิ่ง ถือเป็นศิลปวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต และรวมถึงความเชื่อของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ การละเล่นผีกระดิ่งนี้ เป็นการละเล่นที่บรรพบุรุษมอญได้นำมาตั้งแต่อดีต และลูกหลานชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้ก็ได้มีการสืบทอดอนุรักษ์ไว้จนมาถึงปัจจุบัน

ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้ ชาวมอญมีความพยายามที่จะอนุรักษ์การละเล่นนี้ไว้ เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดให้คงอยู่ต่อไปได้ในอนาคต การละเล่นผีกระดิ่งนี้แฝงด้วยความเชื่อที่มีคุณค่าทางจิตใจของชาวมอญ เพราะโดยพื้นฐานของชาวมอญนั้น ชาวมอญจะมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษควบคู่กับการดำรงชีวิต ดังนั้นผู้วิจัย คิดว่า การสืบทอดการละเล่นผีกระดิ่งนี้ เพื่อให้คงอยู่สืบไปในอนาคตเป็นเรื่องที่ท้าทาย เพราะสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านในหมู่บ้านยังคงมีการอนุรักษ์ แต่ลูกหลานที่ออกไปใช้ชีวิตภายนอกหมู่บ้านและจะกลับมาสานต่อกันคงจะต้องเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ เพื่อให้การละเล่นนี้ยังคงดำรงอยู่คู่กับชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ต่อไป

4. ประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา

ประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่วิถีชีวิตของชาวมอญ โดยเฉพาะชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ซึ่งไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานสักเท่าไร ชาวมอญบ้านม่วงก็ยังร่วมใจกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณีในแบบของชาติพันธุ์มอญไว้ได้เป็นอย่างดี เมื่อกล่าวถึง คำว่า ประเพณี ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของประเพณีมอญไว้ว่า ประเพณีของ

มอญเป็นสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งนอกเหนือจากภาษาที่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของมอญ ซึ่งแตกต่างไปจากไทย แม้ว่ามอญและไทยจะได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์จากประเทศอินเดีย ทำให้รับเอาคติ ความเชื่อเกี่ยวกับการทำพิธีกรรมต่าง ๆ นับตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงตอนสิ้นชีวิต และได้กระทำติดต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณี และแต่ประเพณีก็มีความแตกต่างกันไป เช่น ประเพณีของไทยจะมีรายละเอียดและการปฏิบัติของประเพณีต่าง ๆ แต่ประเพณีของชาวมอญส่วนใหญ่ ก็จะเน้นไปทางศาสนา โดยมักจะมีเรื่องของความเชื่อและการนับถือผีปะปนอยู่ด้วย ถึงแม้ว่ามอญจะนับถือพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ก็ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนับถือผีเป็นพิเศษควบคู่กันไป (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541, หน้า 86-87)

จากข้อความดังกล่าวนี้จึงมีความสอดคล้องกับ สุจริตลักษณ์ ศีพดุง และคณะ (2542, หน้า 19) ได้แบ่งประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตออกและประเพณีของชุมชนไว้สรุปได้ดังนี้ คือประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตเป็นประเพณีที่มีความสำคัญเป็นการปฏิบัติต่อกันได้อย่างถูกต้อง ประเพณีที่มีความหมายต่อบุคคลและรวมไปถึงเครือญาติของบุคคลนั้นด้วย ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการโกนผมไฟ ประเพณีการบวช และประเพณีการตาย ซึ่งชาวมอญจะมีความเชื่อเรื่องการเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนากับการเชื่อถือ โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับทั้ง 2 ความเชื่อนี้ด้วยกัน และประเพณีของชุมชน ประเพณีของชาวมอญที่มีความสำคัญ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ (ท่านอเต้) ประเพณีค้ำดันโพธิ์ (เทือก-สร้อย) ประเพณีสงน้ำพระและรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ (สะเหร็งซ่าง) ประเพณีปล่อยนกลปล่อยปลา (สะเหล่ สะเจมสะเหล่ก๊ะ) และประเพณีแห่งหงส์-ธง ตะขาบ (เกี้ยหย่ง โหน่มั่ว-อะลามเทียนะก๊ะ) และรวมถึงประเพณีการเล่นสะบ้า ประเพณีการเล่นทะเลยมอญ และประเพณีมอญรำซึ่งเป็นการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ สืบเนื่องต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ประเพณีที่สำคัญที่มีลักษณะเฉพาะของชาวไทยเชื้อสายมอญที่ยังคงปฏิบัติอยู่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทย เชื้อสายมอญตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีบางประการก็ยังคงอยู่ ยังไม่สูญหายไป

สวัสดิ์ เจิมเครือ (สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559) ได้กล่าวไว้ว่า “ปัจจุบันชาวมอญก็ยังคงทำอยู่ ปฏิบัติอยู่ เลี้ยงพระแม่โพสพ ต้องเลี้ยงเขา น้ำไม่ได้ทำนาไม่มีที่นา คนที่ทำนาก็ต้องเลี้ยงเลี้ยงเป็นพวกนั้นชวานาเขาเลี้ยงเป็นทุกอย่าง เขาสอนตกทอดกันมา ข้าวท้องตอนไหน ทดน้ำตอนไหน ข้าวไฉ่อกงาม ข้าวแปลงนี้กี่วันเขาจำเอาไว้เลยนะบางที่เขาไม่ได้จด พวกชวานานี้เก่ง เขาจำนะปลุกวันไหน ข้าวจะต้องแก่วันไหน น้ำจะต้องเพิ่มตอนไหนมันถึงจะปล่อยน้ำน้อย น้ำมาก รู้หมด” ชูติมา วังมะนาว (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2559) ยังได้กล่าวยืนยันว่า “ประเพณีชีวิต ก็ยังเป็นเหมือนเดิมนะชาวมอญ” และไพศาล มั่นจิน (สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2559) ได้กล่าวถึง

ประเพณีว่า “ประเพณีของชาวมอญนี้เขาจะถือโบราณเก่าอยู่ เช่น ว่ามีผีบ้านผีเรือนเขาก็เชื่อ แต่พอสมัยใหม่เขาไม่ค่อยเชื่อ คนมอญเราเนี่ยเชื่อว่าทำผิดไปตกนรกยังมีอยู่ถ้าบ้านมอญเราเนี่ยวัยรุ่นก็ยังเชื่ออยู่ มันก็ค่อย ๆ น้อยลงบางคนไม่เชื่อแล้วก็มี แต่ในคนอายุ 70-80 ถือว่ายังมีอยู่ และก็นั่งปฏิบัติตามประเพณีมอญอยู่”

จากเอกสารที่ปราชญ์ตำบลบ้านม่วงคือ จวน เครือวิชฌายาจารย์ (2538, หน้า 1-2) ได้กล่าวถึง ประเพณี พิธีกรรมในรอบปีทั้ง 12 เดือน เกี่ยวกับการทำกิจกรรมของคนไทยเชื้อสายมอญ แถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ดังภาพที่ 2-34 เป็นงานฝีมือของเด็กนักเรียน โรงเรียนวัดม่วงที่ได้จัดบอร์ดแสดงพิธีกรรมรอบปีของชาวมอญตำบลบ้านม่วง แสดงรายละเอียดดังนี้

เดือน 5 สงกรานต์ข้าวแช่ แห่ปลา, คำโพธิ์, โรยทราย, ชักบังสกุล และสงฆ์น้ำพระสงฆ์

เดือน 6 พิธีแรกนาขวัญ ไถ ปักคานาตามประเพณี

เดือน 7 ทำบุญ ถวายทานผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์

เดือน 8 หล่อเทียนจำพรรษา, ถวายเทียนจำนำพรรษา พานพุ่มแด่พระสงฆ์

เดือน 9 ถูการทำหว่านข้าวกล้า ปักคานา

เดือน 10 ดำข้าวเหนียวทำขนม ตักบาตร ตักบาตรน้ำผึ้ง

เดือน 11 กวนขนมกระยาสารท ตักบาตรออกพรรษา

เดือน 12 ตั้งศาลพระแม่โพสพที่ทุ่งนา เพื่อเซ่นไหว้ประจำปี

เดือน 1 (อ้าย) ดำข้าวเม่าข้าวใหม่ เช่น ไหว้ผีบ้านและถวายพระสงฆ์ที่วัด

เดือน 2 (ยี่) ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว และลงแขกนวดข้าว

เดือน 3 สารทข้าวหลาม ทำบุญฟีนก่อไฟถวายพระสงฆ์ และทำบุญวัน “มาฆบูชา”

เดือน 4 สิ้นฤดูทำนา ชายเข้าป่าตัดไม้ล่องแพ จักสาน หึงเข้าหูกทอผ้านุ่งห่ม

ของครอบครัว

ภาพที่ 2-34 พิธีกรรมในรอบปีทั้ง 12 เดือนของคนไทยเชื้อสายมอญแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

ประเพณีกิจกรรมตามที่กล่าวมาทั้ง 12 เดือนในรอบปี จากการสัมภาษณ์ท่านอาจารย์ จวน เครือวิษณาจารย์ (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2559) ท่านได้กล่าวไว้ว่า “ประเพณีที่ลูกบ้านทักไว้ มันเป็นประเพณีที่อิงตามลักษณะของชาวพุทธ วันวิสาขบูชาทำอย่างนั้น วันมาฆบูชาทำอย่างนั้น เข้าพรรษาทำอย่างนั้น เราเกิดมาราก็เห็นอย่างนั้นอยู่แล้ว แต่ถ้าเขาถามอ้างอิงมาจากอะไร ลูกก็บอกว่าอ้างอิงมาจากพุทธศาสนา”

ถึงแม้ว่าจะเข้าสู่ยุคแห่งโลกาภิวัตน์แล้วก็ตาม แต่คนไทยเชื้อสายมอญยังยึดมั่นปฏิบัติกัน อยู่ทั่วไปไม่น้อย นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชนชาติ จะเห็นได้ว่าใน ภาพรวมชาวมอญมีขนบธรรมเนียมที่ยึดถือปฏิบัติกันต่อมาซึ่งมีทั้งประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต คือ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงการตาย และประเพณีที่เกี่ยวกับชุมชน เช่น ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งชาวมอญยังคงอนุรักษ์ประเพณีเหล่านี้ไว้ได้ โดยควบคู่ไปกับการนับถือพุทธศาสนา เพราะพุทธ ศาสนากับชาวมอญนับว่ามีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้งตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน และสิ่งหนึ่ง ที่แสดงถึงความศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวมอญได้เป็นอย่างดีคือ การมีความรู้ในอักษรศาสตร์ และความสนใจในพระไตรปิฎก รวมถึงการคัดลอกเรื่องราวอันเกี่ยวกับเรื่องของศาสนาลงบนสมุด ข่อยโบราณ เพื่อเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ชาวมอญมีความผูกพันกับวัดไม่ว่าจะเป็น โอกาสในการ ทำบุญ รวมถึงวัดยังมีบทบาทกับชาวมอญในเรื่องของการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้อ่านออกและ เขียนภาษามอญได้พร้อมกับการเรียนรู้ในเรื่องของศาสนามาตั้งแต่วัยเด็ก (อมวาลี ยัมอำนวย, 2536, หน้า 225)

สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าชาวมอญนอกจากจะมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณี ของตนแล้ว ชาวมอญยังคงเป็นผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนามากที่สุดชาติพันธุ์หนึ่ง วิถีชีวิต ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันชาวมอญยังมีความเชื่อเรื่อง การนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัดมาโดยตลอด ในวิถีชีวิตของชาวมอญนั้น ศาสนาถือเป็นสิ่งสำคัญ อย่างหนึ่งที่เป็นที่เคารพนับถือและยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ภายในตำบลบ้านม่วงนั้นได้มีวัดที่ตั้งอยู่ในตำบลจำนวน 3 วัดคือ วัดบัวงาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 วัดม่วง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 และวัดรับน้ำ (วัดขุนสีห์) ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ซึ่งทั้ง 3 วัดนี้มีความสำคัญกับชาวมอญ ในพื้นที่เป็นอย่างมากและชื่อของวัดทั้ง 3 วัดนี้ยังเป็นชื่อเดียวกับวัดที่รามัญประเทศด้วย

ชาวมอญมีข้อปฏิบัติและความเคร่งครัดเกี่ยวกับศาสนา ดังเช่น การมีกฎข้อห้ามมิให้ ผู้หญิงเข้าในพระอุโบสถ ห้ามใส่รองเท้าเข้าบริเวณวัดนี่ถือเป็นกฎเกณฑ์ในอดีตแต่ปัจจุบันได้ เปลี่ยนไปคือ ใส่รองเท้าเข้าวัดได้เหมือนดังวัดไทยทั่ว ๆ ไป และเมื่อถึงวันที่สำคัญต่าง ๆ เช่น มีการฟังเทศน์ สวดมนต์ หรือการปฏิบัติธรรมในวันพระ รวมถึงเทศกาลต่าง ๆ ชาวมอญบ้านม่วง แห่งนี้ก็จะมาทำบุญที่วัดโดยพร้อมเพรียงกัน หรือในเวลาที่มีงานประเพณีต่าง ๆ ชาวมอญก็จะมา

ร่วมกันจัดกิจกรรมที่วัด โดยเฉพาะวัดม่วง ในหมู่ที่ 5 ถือเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนตำบลบ้านม่วง ทั้งทางด้านพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชาติพันธุ์มอญไว้เป็นอย่างดี ดังที่จะนำเสนอต่อไป

4.1 ประเพณีการเกิดและโกนผมไฟ

ชาวมอญถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการยึดถือวัฒนธรรมและประเพณีที่เคร่งครัด อีกชาติพันธุ์หนึ่ง ในวิถีชีวิตของคนมอญมักจะมีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ชาวมอญได้ยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ ในการดำรงชีวิต ดังเช่น วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิต ดังหัวข้อที่ผู้วิจัยจะนำเสนอคือ ประเพณี หึงตั้งครรภ์และการอยู่ไฟ ถือเป็นประเพณีการเกิดอย่างหนึ่งที่ชาวมอญได้ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ ในอดีต แต่เมื่อมาจนถึงปัจจุบันความเคร่งครัดของชาวมอญในเรื่องของการเกิดได้ลดน้อยลง เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์พร้อมไปกับยุคสมัยมาการเปลี่ยนแปลง ไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป

จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ พร้อมกับลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงนั้นจึงได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีหึงตั้งครรภ์และการอยู่ไฟ ดังที่ สุเอ็ด คชเสนี (2527, หน้า 50-51) ได้กล่าวไว้ว่า ประเพณีหึงตั้งครรภ์และการอยู่ไฟนี้ไม่มีความแตกต่างจากของไทยมากนัก แต่ที่อาจจะมีความแตกต่างไปบ้างนั้น ได้แก่ การวางมะพร้าวผลหนึ่งไว้ที่หัวนอนในขณะที่ตั้งครรภ์ และการเตรียมหม้อไว้หนึ่งใบสำหรับใส่ผงขมิ้นเพื่อใช้ผสมคัมและอาบเพื่อที่จะ ออกลูกได้ง่าย โดยในหม้อขมิ้นนั้นจะใส่เข็มเอาไว้เพื่อเตรียมเจาะลูกที่จะเกิดใหม่

คนท้องที่เป็นชาวมอญจะมีข้อห้ามต่าง ๆ คือ คนท้องห้ามนั่งกลางระเบียบบ้าน ห้ามนั่งพิงเสาบ้าน โดยเฉพาะเสาเอกหรือเสาผี ห้ามนั่งห้อยเท้าที่หัวบันไดบ้าน ห้ามเก็บผักไปส่งศพ หรือเดินทางข้ามน้ำข้ามคลอง แต่ถ้าจำเป็นต้องไปก็จะต้องนำเข็มปักที่ผมไปด้วยหนึ่งเล่ม คนท้องไม่ให้อาบน้ำในเวลากลางคืน ข้อห้ามเหล่านี้ที่ห้ามกระทำเพราะกลัวว่าผีจะกระทำเอา เชื่อกันว่า ปกตินั้นผีมักจะอาศัยอยู่ตามตำแหน่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น และขณะที่ครรภ์เจริญวัยนั้นก็จะต้องทำพิธีเสียเคราะห์เป็นรายเดือนไปจนกว่าจะคลอด เพื่อป้องกันไม่ให้ผีมาทำอันตรายต่อครรภ์ แต่ละเดือนจะต้องจัดทำกระทงด้วยกาบกล้วยรูปทรงสี่เหลี่ยม กั้นกระทงปูด้วยใบไม้ เอาแป้งมาปั้นเป็นรูปต่าง ๆ ใส่ในกระทงรวมทั้งขนมต่าง ๆ ชนิดที่บรรจุในกระทง เช่น ใบไม้ รูปปั้น (โดยมากเป็นรูปผู้ตั้งครรภ์เอง หรือไม้ก็เป็นรูปเจ้ากรรมนายเวร) และเปลี่ยนชนิดของขนมไปแต่ละเดือนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในตำรา แล้วเอาไปตั้งไว้นอกบ้านทุกเดือนจนกว่าจะครบกำหนดคลอด และยาที่นิยมใช้เพื่อรักษาครรภ์ได้แก่ ดอกบัวหลวง บัวเผื่อน เล็กหอย และแก่นมะขาง ทั้งหมดนี้นำมาผสมกัน และตำให้ละเอียดจากนั้นก็นำไปผสมกับนมวัวแล้วรับประทาน อันนี้ถูกต้องตามหลักทางการแพทย์

เพราะในเปลือกหอยกับน้ำนมมีธาตุแคลเซียมมาก ใช้กินเพื่อเสริมกระดูกให้กับทารกในครรภ์

ในส่วนของพิธีกรรมระหว่างการคลอดนั้น ไม่มีอะไรแตกต่างกับคนไทย และผู้วิจัยได้หาข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อมูลของ บุญผา ดิสฺข (2541, หน้า 124-125) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไว้ว่า เมื่อภรรยาตั้งครรภ์แรกได้ระยะเวลา 7 เดือนนั้น สามียะต้องจัดเตรียมต้นไม้ 7 ชนิด คือ ต้นฝรั่ง พุทรา มะขาม สะแก ลำไย มะม่วง มะเดื่อคา (ต้นไม้ที่มีใบคล้ายใบมะเดื่อ แต่ใบใหญ่กว่า) ตัดทอนเป็นพินให้เสร็จภายใน 1 วัน และจากนั้นนำพินที่ตัดกองไว้ เอาดุ้นพินตั้งขึ้นใช้กิ่งพุทรา หรือกิ่งไผ่มาสะไว้ข้างนอกกองพิน เพื่อกันภูตผี ปีศาจ และสิ่งสสาราสัตว์มาทำสกปรกบนกองพิน และนำพิน 7 ดุ้น ดุ้นละ 1 ชนิด คือ พินพุทรา 1 ดุ้น ฝรั่ง 1 ดุ้น มะขาม 1 ดุ้น สะแก มะม่วง มะเดื่อคา อีกอย่างละ 1 ดุ้น วางกองไว้บนบ้านทางปลายเท้าของที่ที่หญิงตั้งครรภ์แรกนอกด้วย แต่ถ้าไม่ใช่ตั้งครรภ์แรก การเตรียมพินเพื่ออยู่ไฟจะใช้ไม้อะไรก็ได้ไม่จำกัด ยกเว้นมะขามเทศกับสะเดา เตรียมพินเดือนใดก็ได้ จะไม่ให้พินสดหรือแห้งจนเกินไปเมื่ออยู่ไฟต้องตัดทอนให้เสร็จในวันเดียวเช่นกัน วางกองตั้งขึ้นที่พื้นดินทางทิศใดของที่นอนของหญิงตั้งครรภ์ก็ได้ ยกเว้นทางทิศเหนือและทางเดิน ใช้หนามสะไว้เช่นเดียวกัน ซึ่งข้อมูลการตั้งครรภ์นั้นสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ สวัสดิ์ เจริญ (สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2558) ว่า “เวลาตั้งครรภ์นะเขาจะนับถอยหลังก่อนคลอด สามียะจะไปตัดไม้พุทรา ไม้มะขาม เอาไว้ใช้อยู่ไฟ นับเดือนไว้ พอครบกำหนดคลอดไม้ยะจะแห้งพอดี ตอนที่แม่น้ำคลอดน้องคนเล็ก ๆ ก็อยู่ไฟ มีหมอดำแยมาทำให้ หมอดำแยเขาเก่ง บางทีที่บ้านนะสมัยก่อนต้องใช้จุมกมันมาตัวหนึ่ง ฆ่ามันแล้วตัดเอาจุมกมาตากแดด จุมกมันจะกันผีมารบกวน จะใช้เชือกมัดไว้เขาจะแขวนไว้ที่หน้าแม่กันผี”

เมื่อภรรยาคลอดลูกแล้วนั้นก็จะมีการฝังรก ดังที่ สุเอ็ด คชเสนี (2527, หน้า 50-51) กล่าวไว้ว่า การฝังรก ในการก่อเตาไฟสำหรับอยู่ไฟนั้น ฝ่ายสามีจะต้องไปขุดดินนอกบ้านมาทำกันเตา ถ้าเป็นลูกชายให้ขุดมา 9 ก้อน ถ้าเป็นลูกหญิงให้ขุดมา 7 ก้อน สายสะดืออาจจะฝังที่เตาหรือนอกบ้านก็ได้ แต่ต้องฝังให้ถูกทิศ เช่น ถ้าเด็กเกิดเดือน 4, 5, 6 ต้องฝังทางทิศเหนือของบ้าน ถ้าเด็กเกิดเดือน 7, 8, 9 ต้องฝังทางทิศตะวันตกของบ้าน ถ้าเกิดเดือน 10, 11, 12 ต้องฝังทางทิศใต้ของบ้าน ถ้าเกิดเดือนอ้าย เดือนยี่ หรือเดือน 3 ต้องฝังทางทิศตะวันออกของบ้าน เพื่อเกิดมาแล้วจะได้มั่งคั่งโดยโภคทรัพย์ต่อไป และบุญผา ดิสฺข (2541, หน้า 125) ได้กล่าวว่า เมื่อทราบแล้วว่าเด็กเกิดเดือนใด และเตรียมการฝังตามทิศที่กำหนด โดยวิธีการคือ เตรียมขุดดินไว้ นำเอาเศษของกล้วย ใบไม้ กิ่งไม้ เศษดินไปฝังพร้อมกับรกของเด็ก ในชุมชนบ้านม่วงจะนำมะพร้าวที่ตั้งบนหัวนอน และงอกแล้วไปปลูกพร้อมกับรกด้วย และระหว่างการเดินไปฝังรกรุนั้นจะมีคนร้องเพลงเก่ง ๆ เดินร้องเพลงไปพร้อม ๆ กัน เพราะชาวมอญเชื่อว่า การเดินร้องเพลงพร้อมกับการไปฝังรกเพื่อให้เด็กที่เกิดมาเมื่อโตขึ้นจะได้ร้องเพลงเก่งเหมือนคนที่เดินไปด้วย

สิ่งที่ภรรยาจะต้องปฏิบัติต่อไปหลักจากการคลอดลูกคือ การอยู่ไฟ สุเอ็ด คชเสนี (2527, หน้า 50-51) ได้กล่าวไว้ว่า การอยู่ไฟจะมีข้อที่แตกต่างกันบ้างกับของไทย กล่าวคือ ขณะที่มารดาอยู่ไฟนั้น เอาหวดที่ใช้หุงข้าวเหนียวพร้อมด้วยฝาปิดหวดและฝารองหวดวางไว้ที่หัวนอน มารดา เพื่อกันไม่ให้มารดาเด็กตกใจ หรือเลือดขึ้นสู่เบื้องบน

ซึ่งการอยู่ไฟนั้นผู้วิจัยจะกล่าวโดยละเอียด ดังที่ บุปผา ศิสุข (2541, หน้า 125-126) ได้กล่าวถึง การอยู่ไฟของชาวมอญ กลุ่มแม่น้ำแม่กลองว่า เมื่อสามีหรือญาติได้เตรียมทำเตาไฟเพื่อการอยู่ไฟแล้ว จากนั้นจะนำต้นกล้วยที่ตัดมาวางที่พื้นบ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะให้หญิงที่เพิ่งคลอดบุตรนอนอยู่ไฟ โดยจะวางต้นกล้วยเป็นรูปสี่เหลี่ยมโดยใช้กาบกล้วยปูพื้นบ้านด้านในสี่เหลี่ยม แล้วปูทับด้วยใบมะเดื่อกา ใช้ดินผสมเกลือใส่ในเตาสี่เหลี่ยม เหยียบดินผสมเกลือนั้นให้แน่น ถ้าคลอดบุตรคนแรกให้น้ำพิน 7 คุ้น ที่วางกองไว้ที่ปลายเท้า ก่อไฟ ถ้าไม่ใช่การคลอดบุตรคนแรกจะใช้พินกี่คุ้นก็ได้ก่อไฟ

จากนั้นให้หญิงที่คลอดบุตรหรือมารดาของเด็กนอนบนกระดานแผ่นเดียวหรือแคร่เล็ก ๆ ซึ่งวางติดกับเตาต้นกล้วย กระดานหรือแคร่เล็ก ๆ นั้นเจาะช่องไว้เพื่อเป็นประโยชน์ 2 ประการ คือ ใช้สำหรับเป็นที่ทำความสะอาดอวัยวะเพศของหญิงอยู่ไฟ และประการที่สองคือเป็นที่นำถ่านติดไฟแล้ววางไว้บนอิฐเผาไฟเพื่อให้เกิดความร้อนผ่านเข้ามา ซึ่งชาวมอญเชื่อว่าเป็นการอึ่งเพื่อให้มดลูกแห้งและมดลูกจะเข้าอยู่เร็วยิ่งขึ้น จากนั้นนำน้ำร้อนใส่หม้อตั้งข้าง ๆ กระดานหรือแคร่แล้วใช้กระบวยตักน้ำใส่กะลาค่อม จะไม่ใช่ขันหรือจะไม่จับขันเพราะเกรงว่ามดลูกจะขึ้น หญิงอยู่ไฟจะไม่ใส่เสื้อ จะนุ่งผ้าแบบโจงกระเบน แต่นุ่งสั้นมาก ต้องพยายามให้ร่างกายถูกไฟมากที่สุด และเมื่อลุกขึ้นได้จะต้องนั่งคร่อมถ่านบนอิฐเผาไฟ โดยปล่อยชายกระเบนหรือผ้าถุงให้คลุมถ่านบนอิฐนั้น ระหว่างอยู่ไฟ 7-9 วัน หรือบางคน 11 วัน มารดานั้นก็จะรับประทานข้าวกับน้ำยาซึ่งไม่ใช่ น้ำยาที่รับประทานขนมจีน น้ำยาที่มารดาที่คลอดบุตรรับประทานนั้นประกอบด้วยพริกไทยดำกับกระเทียม ใส่ปลาช่อนย่างใหม่ ๆ ใส่กระทือ หรือไพล แง่งอ่อน ๆ ตำเบา ๆ ละลายน้ำตั้งไฟ เมื่อแกงเดือดเติมน้ำปลานิดหน่อย น้ำแกงเดือดอีกครึ่งใส่ใบกระเพรา มาก ๆ

การรับประทานข้าวกับน้ำยานี้เชื่อว่า เป็นการเรียกน้ำนมเพื่อให้มารดามีน้ำนมมาเลี้ยงทารกมาก ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ สวัสดิ์ เจิมเครือ (สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559) ว่า “ผู้หญิงที่ต้องอยู่ไฟนี้ปกติ แต่เก่า ๆ ก็เคยเห็น ขนาดว่าแม่คลอดน้องเคยเห็น เพราะว่าเขาไม่ถือกันนะเราก็เดินไปพอมอตำแยมาเราก็เดิน เพราะบ้านไม่มีดซิด พิธีคือ เอาจุกหม่นมาแขวนไว้ที่แม่อยู่ไฟอะนะ จุกหม่นป่าอะนะเขาเชื่อว่าพวกปอบ พวกกระสือมันจะไม่กล้าเข้ามาทำร้ายแม่ลูกที่นอนอยู่ไฟ ก็อยู่ 15 วัน แม่ น้ำอยู่ 15 วัน ห้ามอาบน้ำดิบ ต้องอาบน้ำคัมใบมะขาม ต้องกินหัวปลีบำรุงน้ำนมให้บุตร แล้วชะอมนะอย่ามาทอดมาคัมให้คนอยู่ไฟกินนะ แสลงตายได้นะ มันวังเข้าหัวใจ สมอง

แต่เราก็ไม่รู้แน่แต่เขาห้าม เขาก็เอาใบกระเพราะกับปลาอย่างคัม กินบำรุงทำยั้งไงไม่ให้หุ้มดลูกแห้ง หมอตำแยเขารู้เขาทำเป็น”

การอยู่ไฟนั้น เนื่องจากยุคสมัยเปลี่ยนไป รูปแบบของการอยู่ไฟจึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพราะปัจจุบันชาวมอญ มีลักษณะการอยู่ไฟที่เหมือนกับคนไทย คือ อยู่ไฟในกระโจม โดยมีร้านที่เปิดบริการอยู่ไฟสำหรับมารดาที่เพิ่งคลอดบุตรด้วย เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายของมารดา ในยุคปัจจุบัน ดังนั้น รูปแบบการอยู่ไฟมีการเปลี่ยนแปลงสำหรับบางครอบครัว แต่บางครอบครัวก็จะใช้วิธีแบบมอญอยู่ เมื่ออยู่ไฟจนครบตามกำหนด 7-11 วัน แล้วจะออกไฟโดยนำขมิ้น โรยบนอิฐเผาใช้ใช้น้ำหยดลงไปบนอิฐให้เกิดไอ ให้มารดาที่คลอดบุตรนั่งคร่อมอิฐนั้น ให้ผ้าที่นุ่งคร่อมปิดอิฐเมื่ออิฐเย็นจนไม่มีไอแล้วให้หญิงที่อยู่ไฟนั้นเข้ากระโจมได้ โดยพิธีการเข้ากระโจมนั้นจะนำน้ำคัมกับใบส้มป่อยให้เดือดจัดจนกลายเป็นไอ เตรียมผ้าห่ม และส้มไก่อมาไว้บนบ้าน นำผ้าห่มคลุมส้มไก่อไว้ให้มิดชิด ให้หญิงที่อยู่ไฟเข้าไปอยู่ในส้มไก่อ ซึ่งเรียกว่า กระโจม แล้วนำน้ำคัมกับใบส้มป่อยที่เดือดจัดปิดฝาหม้อไว้ ยกหม้อน้ำเข้ามาในส้มไก่อ แล้วค่อย ๆ เปิดฝาหม้อให้น้ำออกมากวนน้ำในหม้อเย็นจนไม่เกิดไอแล้ว หญิงที่เข้ากระโจมออกมาจากกระโจม เหงื่อจะออกแล้วเย็นสบายแล้วพักสักครู่จนเหงื่อแห้งแล้วจึงอาบน้ำ เมื่อออกจากกระโจมแล้วจึงเสร็จพิธีการอยู่ไฟ ดับไฟ เอาเตาด่าน และแคร่หรือไม้กระดานออก นำมะพร้าวตากเป็นต้นเล็ก ๆ มาปลูกและบำรุงรักษาดูแลให้งอกงาม

การคลอดลูกนั้นในปัจจุบันจะคลอดที่โรงพยาบาลเพราะสะดวกและปลอดภัยเพราะการแพทย์มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้า และในส่วนของกาอยู่ไฟนั้นมีทั้งการอยู่ไฟแบบในอดีตที่ชาวมอญบางบ้านก็ยังคงทำอยู่และการอยู่ไฟที่เป็นแบบคนไทยทั่วไป รูปแบบก็ยังคงใช้กระโจมในการอยู่ไฟเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยคิดว่าพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์และการอยู่ไฟนั้นกำลังจะหายไป เหตุผลเพราะว่าความเจริญก้าวหน้าของยุคสมัย และเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะความเจริญทางการแพทย์ รวมถึงรูปแบบความเจริญของการอยู่ไฟ ที่ในยุคปัจจุบันมีการบริการ การอยู่ไฟตามบ้านเกิดขึ้น รวมถึงประเพณีนี้ไม่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาแต่ก็ยังมีความเชื่อของมอญบางอย่างแฝงอยู่เท่านั้น ซึ่งด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะทำให้ประเพณีแบบมอญเช่นนี้กำลังเลือนหายไปได้ในอนาคต

ประเพณีการโกนผมไฟนี้เป็นประเพณีที่สำคัญและยังคงเป็นประเพณีที่ยังมีอยู่ที่ชุมชนมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีแห่งนี้ ความหมายของคำว่า “ผมไฟ” ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ (2542, หน้า 110) ได้อธิบายความหมายว่า เป็นผมแรกเกิดของเด็กตั้งแต่ยังอยู่ภายในท้องแม่ เมื่อเด็กคลอดออกมาเราจะเห็นอยู่บนศีรษะของเด็กแล้ว และจวน เกรือวิชฌยาจารย์ (2548, หน้า 51) ยังได้กล่าวต่อไปว่า ชาวไทยเชื้อสายมอญในแถบลุ่มแม่น้ำ

แม่กลองนี้ ได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตามแบบบรรพชนตั้งแต่เด็กดำบรรพมาแล้ว เป็นวัฒนธรรม ประเพณีที่ถือว่าเป็นสิ่งดีงาม เป็นสวัสดิมงคลแก่ครอบครัวและลูกชาย-หญิงที่เกิดมา และยังเป็นเอกลักษณ์

ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นวัฒนธรรมประเพณีประจำชาติของตน และเป็นสิ่งจำเป็นอย่าง que ทุกคนต้องถือปฏิบัติ ต้องกระทำเมื่อถึงเวลา จะเพิกเฉยหรือละเว้นไม่ได้ และจากการลงพื้นที่ที่ตำบลบ้านม่วง ผู้วิจัยก็ได้เห็นเด็กเล็กในตำบลบ้านม่วง ไร่ผมจุก ซึ่งการไร่ผมจุกนี้ชาวบ้านหลายท่านที่ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์จะให้ข้อมูลว่าจะมีการ โกงผมไฟหรือ โกงจุกกันในเดือน 4 และ 6 จะ โกงในวันที่มีการ ไหว้

ผีบรรพบุรุษ

ประเพณีการ โกงผมไฟหรือผมจุกนั้นมีความสำคัญกับชาวมอญเป็นอย่างมาก เป็น ประเพณีที่ถือว่าเมื่อทุกบ้านมีลูกหลานกำเนิดเกิดขึ้นมา ก็จะต้องให้เด็กผู้ชาย ไร่ผมจุก เด็กผู้หญิง ไร่ผมเปีย ซึ่งประเพณีนี้เป็นประเพณีเก่าแก่ที่ชาวมอญปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน และเมื่อถึงเวลา จะ โกงผมจุกนั้น ผู้ใหญ่ก็จะต้องนับวัน โดยกำหนดวัน โกงผมไฟให้เป็นวันที่ตรงกับวัน ไหว้ผี บรรพบุรุษ ซึ่งชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้จะไหว้ผีบรรพบุรุษกันในเดือน 4 และเดือน 6 เป็นส่วนใหญ่ จากการสัมภาษณ์จึงทำให้ผู้วิจัยเข้าใจในประเพณีการ โกงผมจุกนี้อย่างมาก และจากข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์นี้ได้เป็นสิ่งที่ เป็นข้อมูลยืนยันแล้วว่าประเพณีการ โกงผมจุกยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร ถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของการประกอบพิธีการ โกงผมไฟหรือผมจุกจากข้อมูล จาก จวน เกรือวิชฌยาจารย์ (2548, หน้า 52-53) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ของการ โกงผมไฟ ดังนี้

1. ในวงศ์ตระกูลที่ถือผีเดียวกัน หากว่าเกิดมีคนเสียชีวิตขึ้น ในปีนั้นห้าม โกงผมไฟ ให้กับลูกหลานให้เดือนไปยังปีถัดไป
2. ในวงศ์ตระกูลเดียวกันนั้นหากสมาชิกในครอบครัวคนใดคนหนึ่งมีบุตรที่ค้างยังไม่ ได้ โกงผมไฟแต่ภรรยาได้มีการตั้งครรภ์ขึ้นนั้น จะทำพิธี โกงผมไฟไม่ได้ จะต้องรองจนกว่าหญิงมีครรภ์ คลอดจึงจะทำการ โกงผมไฟให้บุตรได้พร้อมกันทั้งสองคน
3. การที่จะ โกงผมไฟนั้นจะต้องทำการ โกงผมไฟในวันเดียวกับพิธีการเช่น ไหว้ ผีบ้านหรือผีบรรพบุรุษไปพร้อมกัน
4. หากไม่สามารถที่จะทำพิธีการ โกงผมไฟให้ลูกหลานได้ พ่อและแม่จะต้องเป็นผู้ที่เก็บ รักษาผมไฟนั้น โดยวิธีการคือเก็บเอาไว้ทั้งหัวเลยแบบผมเปีย แบบผมจุก และมีข้อแม้ว่าห้ามพ่อแม่ โกงผมไฟนั้นทิ้งไปเพราะยังไม่ถึงเวลา แต่หากว่าพ่อแม่ โกงทิ้งไปโดยไม่ทำพิธีจะถือว่าเป็น อัปมงคลแก่เด็กและครอบครัวได้ และอะระระ โท โอลิมา (2536, หน้า 75) ได้กล่าวต่อไปว่า หากว่า

ไม่ติดข้อห้ามของการ โคนผมไฟที่ได้กล่าวมาข้างต้น ชาวมอญจะนิยมจัดพิธีการ โคนผมไฟในเดือน 4 เดือน 5 เดือน 6 หรือเดือน 12 และเมื่อเด็กเกิดมาจะไว้ผมไฟ บุปผา ดีสุข (2541, หน้า 126-127) โดยจะ โคนผมไฟแต่โคนออกไม่หมด เด็กผู้หญิงจะเหลือผมจุกไว้ 1 จุกข้างหน้า ตรงกลาง กระหม่อม ดังภาพที่ 2-35

ภาพที่ 2-35 เด็กผู้หญิงชาวมอญไว้ผมจุก ชื่อเด็กหญิงจรัสพร พัดชื่น

ส่วนเด็กผู้ชายจะไว้ผมเปีย 1 เปีย ตรงกลางศีรษะก่อนไปด้านหลังเล็กน้อย ซึ่งอาจจะถักเป็นเปียหรือเกล้าไว้ หรือปล่อยให้คลาย ๆ ก็ได้ ดังภาพ 2-36 จากคำกล่าวโบราณชาวมอญมีความเชื่อว่าเด็กผู้ชายนั้น ถ้าหากว่าเลี้ยงยาก หรือจี้โรคเจ็บป่วยง่าย ก็จะทำให้ไว้ผมแกละคือ จะไว้ผม 2 ข้าง ผมแกละอาจจะถักเป็นเปีย 2 เปียก็ได้ หรือเกล้า 2 แกละก็ได้หรือปล่อยให้คลาย ๆ ก็ได้

ภาพที่ 2-36 เด็กผู้ชายไว้ผมจุก

ตามโบราณนั้นถ้าโกนผมไฟลูกหลานเป็นจำนวน “สี่” ถือว่าดี แต่ถ้าเป็นจำนวน “คู่” ถือว่าไม่ดี เป็นอัปมงคลทั้งต่อเด็กและต่อครอบครัว และเด็กอาจจะเจ็บป่วยได้ในภายหลัง แต่ถ้าหากว่าต้องการ โกนและให้เป็นมงคลนั้น ก็อาจจะใช้สัตว์เลี้ยงภายในบ้าน โดยให้สมมติว่าเป็นตัวแทนเพิ่มขึ้นอีกหนึ่ง เช่น ถ้ามีเด็กโกนผมไฟ 2 คน ก็อาจจะใช้สัตว์เลี้ยงคือแมวเพิ่มสมมติเป็น 3 คน และจะต้องจัดเครื่องสังเวทตามจำนวนคนด้วยโดยจัดเป็น 3 ชุดเครื่องสังเวท (อมวสี ยัมอำนวย, 2536, หน้า 226) การโกนผมไฟนั้นทำได้ 2 แบบ คือแบบประหยัด และแบบจัดงานใหญ่ ผู้จัดสามารถพิจารณาตามฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวได้ตามสะดวก ซึ่งจากการสัมภาษณ์อดีตผู้ใหญ่ สอวงศ์ พรหมอินทร์ (สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2557) ท่านได้เล่าให้ฟังว่า “บ้านม่วงเรายังมีโกนผมไฟอยู่ เมื่อสองสามวันนี้ก็มีโกนผมไฟลูกแฝด พิธีจะจัดเล็ก จัดใหญ่สุดแต่มีเงิน มีเงินก็จัดใหญ่เลี้ยงพระแล้วก็พาชาวบ้านมาใส่บาตรทำเป็นประเพณีไปเลย ถ้าจัดแบบมีเงินใช้น้ำ 2 ไห น้ำเปล่า น้ำขมิ้นเท่านั้นได้ ถ้าไม่มีเงินก็ทำได้เหมือนกัน เพราะถ้าจัดใหญ่จะเสียเงินเยอะหลายหมื่นอย่างคู่แฝดที่เพิ่งโกนผมไฟไป หมดเงินประมาณ 6-7 หมื่น มองดูแล้ว เพราะว่าเชิญคนเยอะ ต้องกินเยอะ ถ้าเขาเชิญก็ต้องไป ไม่เชิญก็จะไม่ไป งานแบบนี้เขาไม่ไปกัน จะต้องเชิญเป็นพิธี แล้วพิธีโกนผมไฟก็ทำเหมือนโบราณเลย มีตักเบ็ดด้วย เหมือนโบราณเป็บเลย”

จึงทำให้ทราบว่ามีการทำพิธีโกนผมไฟ 2 แบบอธิบายดังที่ จวน เครือวิษณาจารย์. (2548, หน้า 53-54) ได้อธิบายไว้ว่า แบบที่ 1 คือ การโกนผมไฟแบบประหยัด การโกนผมไฟแบบประหยัดนี้เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ค่อยดีเท่าไร จึงทำแบบประหยัด

เจียบ ๆ โดยในพิธีจะมีพ่อแม่และพ่อแม่จะต้องเชิญญาติพี่น้อง และหมอดำแย (คนที่ทำคลอดให้) มาร่วมพิธี และเมื่อได้ฤกษ์งามยามดี ก็จัดหาเสื่อหรือลำแพนลงไปปูที่ลานหน้าบ้าน และจากนั้นก็ตั้งหม้อทะนนใบใหญ่ 2 ใบตรงที่ปูเตรียมไว้ โดยหม้อใบที่ 1 จะบรรจุน้ำผสมขมิ้น ใบส้มป่อย และกระแจะจันทร์ และหม้อใบที่ 2 จะบรรจุน้ำใสบริสุทธิ์ พร้อมทั้งจัดหา มีด พร้า ขวานตาก จอบ และเสียมเตรียมไว้ข้าง ๆ หม้อทั้ง 2 ใบ รวมทั้งมีกระบวยตักน้ำด้วย และพร้อมทั้งเตรียมพานที่ตักน้ำอบกระแจะจันทร์หอมด้วยดังภาพที่ 2-37

ภาพที่ 2-37 พานที่ตักน้ำอบกระแจะจันทร์หอม อุปกรณ์การ โกงนมไฟ

และเมื่อพิธีพร้อมแล้ว ก็ลงมือทำการ โกงนมไฟเด็กได้ เมื่อ โกงแล้ว พ่อและแม่จะต้อง ตักน้ำจากหม้อที่ 1 รดที่ลูกจนทั่วตัว แล้วจึงค่อยตักน้ำบริสุทธิ์จากหม้อที่ 2 อาบชำระล้างให้สะอาด แล้วทาตัวเด็กด้วยแป้งกระแจะจันทร์ น้ำอบ เป็นอันเสร็จพิธี โกงนมไฟ และต่อจากนั้นแม่ของเด็ก จะต้องตักน้ำจากหม้อที่ 1 และหม้อที่ 2 รดที่ฝ่ามือทั้งสองข้างของพ่อเด็กแล้วทาแป้งกระแจะจันทร์ และน้ำอบตามลำดับ ต่อจากนั้นก็รดให้กับหมอดำแย และญาติผู้ใหญ่ กระทำในลักษณะเดียวกัน ตามลำดับ และข้อสำคัญที่สุดคือ เวลาที่รดน้ำจากหม้อที่ 2 จะต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก พ่อของเด็ก หมอดำแย และญาติผู้ใหญ่ ต้องรดให้ราดลงบนกองมีดพร้า ขวานตาก จอบ เสียมทุกครั้งด้วย จากนั้นเป็นอันเสร็จพิธี

แบบที่ 2 คือการ โกงนมแบบการจัดงานใหญ่ โดยมากจะเป็นครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจดี เมื่อได้กำหนดวันฤกษ์งามยามดีแล้ว โดยจะกำหนดงานออกเป็น 2 วันคือ วันที่ 1 เรียกว่า “วันสุกดิบใหญ่” จะเริ่มโดยการเชิญญาติพี่น้องมารวมกันในวันนี้เพื่อมาช่วยกันจัดเตรียมของกิน

ของใช้ในวันงานต่าง ๆ เช่น เตรียมของถวายพระภิกษุสงฆ์ และเตรียมของให้ญาติมิตรที่เชิญมาเป็นเกียรติ และวันที่ 2 เรียกว่า “วันงาน” ในวันงานนั้นก่อนที่พระภิกษุสงฆ์จะเดินทางมาถึงบ้าน จะต้องมีการจัดเตรียมการปูเสื่อหรือลำแพนที่ลานหน้าบ้าน ทำแบบเดียวกันกับการโกนผมไฟแบบประหัด ทำเตรียมไว้ให้ครบทุกอย่าง จากนั้นจัดให้เด็กนั่งอยู่ในวงของสายสิญจน์พร้อมกับพ่อและแม่ของเด็ก จากนั้นให้เด็กขยับเข้าไปนั่งใกล้กับพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นองค์ประธาน ให้ท่านตัดผมเด็กให้พ่อเป็นพิธี จากนั้นพระสงฆ์ทั้งหมดก็จะสวดชยันโตพร้อมกัน จนกว่าเสร็จพิธีโกนผมไฟ ซึ่งในการนี้จะต้องกระทำให้เสร็จสิ้นพิธีก่อนเวลาเที่ยงวัน และหลังจากโกนผมไฟเสร็จแล้วก็จะถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ต่อไป

ภาพที่ 2-38 พิธีสู่ขวัญเด็กจำลอง หมอขวัญเริ่มทำการสู่ขวัญเด็ก

และในระหว่างพระภิกษุสงฆ์กำลังฉันภัตตาหารอยู่นั้น หมอขวัญจะเริ่มทำการสู่ขวัญเด็กในสถานที่ที่ได้จัดเตรียมไว้ ดังภาพที่ 2-39 โดยจะมีเครื่องสังเวดต่าง ๆ หลาย ๆ อย่าง แล้วหมอขวัญเริ่มพิธีการสู่ขวัญเด็กโดยให้เด็กถือแหวนที่ผูกเอาไว้ปลายคันเบ็ด แหวนที่ใช้จะต้องมีหัวเป็นพลอยหรือเพชรก็ได้

พิธีดำเนินต่อไปโดยหมอขวัญสวดเรียกสู่ขวัญเด็กจนจบตอนหนึ่ง ก็จะทำพิธีตักเบ็ดเครื่องสังเวदनั้นครั้งหนึ่ง ทำเช่นนี้จนจบ 7 ครั้ง และเมื่อครั้งที่ 7 หมอขวัญจะร้อง “โห้-โห้-ฮิ้ว” และบรรดาญาติมิตรทั้งหลายก็จะขานรับพร้อมกันด้วยคำว่า “สาธุ สาธุ สาธุ” จำนวน 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธีสู่ขวัญเด็ก และในขณะที่บรรดาญาติมิตรทั้งหลายก็จะมอบสิ่งของเงินทองหรือของเล่นต่าง ๆ หรืออาจจะเป็นของกิน ของใช้ให้แก่เด็กไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นการรับขวัญเด็กด้วย จากนั้นเมื่อพระภิกษุฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว พ่อแม่ของเด็กรวมถึงญาติมิตรทั้งหลายจะต้องกรวดทำ

เพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลทั้งแก่เด็กและบรรพชน รวมไปถึงเจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย ถือเป็นอันเสร็จพิธีการ โคนผมไฟ หลังจากนั้นเจ้าภาพก็จัดเลี้ยงข้าวปลาอาหารกับแขกที่มาร่วมในพิธีเป็นอันจบสิ้นงานในวันนั้น

พิธีการ โคนผมไฟนั้นถือได้ว่ายังคงมีให้เห็นอยู่ในพื้นที่มอญลุ่มแม่น้ำแม่กลอง แต่ผู้วิจัยคิดว่าพิธีการทำขวัญในพิธี โคนผมไฟนั้นจำเป็นจะต้องใช้หม้อทำขวัญ ซึ่งในปัจจุบันในพื้นที่มีผู้สืบทอดในการเป็นหม้อทำขวัญน้อยลง จึงอาจจะทำให้พิธีการทำขวัญน้อยลงได้ในอนาคต และปัจจัยอีกประการหนึ่งคือความเจริญของสังคม รวมถึงการพัฒนาของประเทศที่ได้มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว อาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้พิธีกรรมนี้ลดน้อยลงไปจนถึงไม่มีก็อาจจะเป็นไปได้ในอนาคต

4.2 ประเพณีการบวช

ชาวมอญตำบลบ้านม่วงที่มีลูกชายอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ก็จะให้บวช หรือเริ่มจะแนะนำให้ลูกชายบวช เหตุเพราะชาวมอญมีความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา และพิธีการบวชของชาวมอญถือว่าเป็นพิธีมงคลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลชาวมอญจะจัดขึ้น การบวชเป็นพิธีอย่างหนึ่งในพุทธศาสนานิกายเถรวาทซึ่งมีความหมายเดียวกับพิธีการบวชของคนไทย พิธีการบวชของชาวมอญหลังจากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสารจะมีพิธีที่แตกต่างจากพิธีการบวชของคนไทยตั้งแต่เริ่มพิธี ไปจนถึงก่อนที่นาคจะเข้าโบสถ์ แต่หลังจากที่นาคเข้าโบสถ์แล้วก็จะมีพิธีกรรมที่เหมือนกับคนไทยเพราะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสงฆ์ในสังคมไทย

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณีของชาวมอญตำบลบ้านม่วง จึงได้ทราบว่า ชาวมอญจะให้ความสำคัญกับประเพณีการบวชอย่างมาก เพราะชาวมอญมีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ดังนั้นในขั้นตอนและพิธีของการบวชของชาวมอญจึงมีรายละเอียดมากและจำนวนของวัดที่บวชก็มีหลายวันพร้อมทั้งการบวชของชาวมอญนั้นการแต่งกายในการเข้าพิธีบวชนั้นก็มีการแต่งกายที่ไม่เหมือนกับพิธีบวชของคนไทย ดังข้อมูลที่ชาวบ้านได้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาว่าชาวมอญก็ยังมีพิธีกรรมการบวชแบบมอญอยู่ยังคงมีการประกอบพิธีกรรมและให้ผู้บวชแต่งกายสวมชฎาและห่มสไบเช่นในอดีต แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มีราคาสูงชาวมอญจึงลดวันจัดงานบวชจาก 3 วันเป็น 2 วันบ้าง สุดแท้แต่ครอบครัวผู้บวช

แต่พิธีกรรมการบวช เช่น เรื่องการแต่งกาย หรือกราบไหว้ขอมาสิ่งศักดิ์ต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านก็ยังคงถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด และผู้วิจัยจะขอเสนอรายละเอียดพิธีกรรมการบวชของชาวมอญที่ผู้วิจัยได้รับข้อมูลมาจากการบอกเล่า และได้ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ กล่าวคือพิธีกรรมขั้นตอนการบวชมอญนั้นจะเริ่มจากที่เมื่อลูกหลานชาวมอญได้ตกลงที่จะบวชพ่อแม่

ก็จะนำลูกชายไปปรึกษาหารือกับท่านเจ้าอาวาส หรือพาไปหาท่านพระอุปัชฌาย์เพื่อให้กำหนดวันบวชให้และมอบลูกชายให้อยู่กับวัดเพื่อฝึกหัด ฝึกซ้อมการว่าขานนาค ฝึกระเบียบพิธีการต่าง ๆ ของสงฆ์ จากการสัมภาษณ์ของชาวมอญนั้นช่วงเวลาที่ผู้ชายส่วนใหญ่จะบวชคือ บวชในเดือน 5 เพราะถือว่าเป็นช่วงปิดเทอมของการศึกษา เพราะจะใช้เวลาบวชไม่นาน หรือในขณะเดียวกันผู้ชายที่บวชก็บวชเรียนอย่างน้อย 1 พรรษาก็มี แต่ในปัจจุบันก็มักจะบวชในช่วงเวลาสั้น ๆ คือก่อนวันเข้าพรรษา

การบวชของชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหลาย ๆ ท่านได้ให้ข้อมูลว่า การบวชพระนั้นส่วนใหญ่จะทำพิธีการบวช 3 วัน กล่าวคือ เมื่อกำหนดวันบวชและนิมนต์พระอุปัชฌาย์แล้วเมื่อใกล้จะถึงวันบวชพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่จะพานาคไปกราบลาญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ด้วยการเอาดอกไม้ธูปเทียนใส่พานไปกราบลากันจนถึงปัจจุบันก็ยังกระทำเช่นนี้ (จะไม่ใช้ดอกไม้เทียนแพ) ส่วนญาติผู้ใหญ่ผู้ได้รับการบอกกล่าวให้สละให้พรแก่นาคให้มีความเจริญรุ่งเรืองในพุทธศาสนา อนุโมทนาในการบวชด้วยความชื่นชม

ในอดีตหากจะมีการจัดงานบวชเจ้าภาพหรือผู้บวชจะมีการเชิญด้วยปากเปล่า แต่ปัจจุบันก็มีการเชิญด้วยบัตรเชิญ จากข้อมูลการลงพื้นที่และจากข้อมูลในเอกสารของการสำรวจงานบวชของ อรรถโท โອສີມາ (2536, หน้า 76) และจวน เกรือวิชฌชาจารย์ (2548) ผู้วิจัยสรุปข้อมูลเกี่ยวกับวันสุกดิบน้อย ดังนี้

วันสุกดิบน้อย เป็นวันที่ไม่ค่อยมีพิธีอะไรที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อมากนัก ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า วันนี้เป็นวันเตรียมงานต่าง ๆ ของในอีก 2 วันข้างหน้า และวันสุกดิบน้อยนี้เป็นวันที่นาคจะได้ใช้ชีวิตของการเป็นฆราวาสวันสุดท้าย ในวันนี้เวลาเช้าตรู่ญาติพี่น้องทั้งทางบิดาและมารดา เพื่อนบ้าน รวมทั้งเพื่อนฝูงของนาคจะมาช่วยงานกันจะช่วยกันทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จำเป็นเกี่ยวกับงานบวชร่วมกันแทนเจ้าภาพ ไม่ว่าหนุ่มสาว เฒ่าแก่ตามประเพณีด้วยความยินดีไม่มีการจ้างวานอะไรทั้งสิ้น

การช่วยเป็นการมุ่งบุญกุศลเป็นที่ตั้งหรือเป็นความสามัคคี “ที่เราที่เขา” เจ้าภาพเพียงแต่บอกว่าให้ทำอะไรบ้าง เช่น ช่วยกันจัดเตรียมอาหาร จัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้ในการประกอบพิธี โดยในช่วงเวลาบ่ายของวันสุกดิบน้อย ต้องมีผู้สูงอายุได้เป็นผู้ขออนุญาตเจ้าอาวาสเพื่อพานาคกลับบ้าน เมื่อถึงบ้านนาคก็จะตัดผมสั้น ๆ เป็นทรงดอกกระพุ่ม แล้วอาบน้ำ แต่งตัวนุ่งโสร่ง ใส่เสื้อสีขาวแขนยาว และเอาผ้าขาวม้ามาพาดที่ไหล่ซ้ายแบบสไบเฉียงโดยให้ปลายผ้ามาอยู่ด้านขวามือ และนำผ้าขนหนูผืนเล็ก ๆ ซึ่งปักดินทองวางทับลงบนบ่าอีกผืนหนึ่ง จากนั้น แต่งหน้าทาปากเจิมหน้าแบบนาค เอาดอกไม้ทัดที่หูซ้าย ใส่กำไลเท้าทั้งสองข้าง ใส่สร้อยคอและสร้อยข้อมือด้วยเมื่อนาคแต่งตัวเสร็จแล้ว มีเพื่อนหนุ่มหลายสิบคนยกขบวนกันไปลาขอขมาโทษผู้ใหญ่เวลาเคลื่อนขบวน

ก็จะมีการโห่ 3 ลาก่อน และเพื่อน ๆ ของนาคที่เป็นผู้ชายก็จะไปกับนาคพานาคไปลาญาติผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการขอขมา ตามบ้านญาติ ๆ ของทั้งฝ่ายบิดาและมารดา เมื่อถึงบ้านผู้ใหญ่ท่านใดก็จะหยุดที่บ้านนั้น โดยจะถือพานดอกไม้ รูป เทียนไปด้วย ซึ่งจะมีการจัดดอกไม้รูปเทียนให้พอดีกับจำนวนของญาติผู้ใหญ่ โดยผู้นำกล่าวคำขอขมาแล้วนาคก็ว่าตาม แล้วเมื่อนาคกล่าวจบญาติผู้ใหญ่ก็จะรับคำขอขมา ด้วยคำว่า สาธุ-สาธุ-สาธุ 3 ครั้งเพื่อเป็นการอภัยอวยชัยให้พร จากนั้น นาคจึงยกพานดอกไม้รูปเทียนให้ให้แก่ญาติผู้ใหญ่ ญาติผู้ใหญ่ก็จะมอบเงินหรือสิ่งของใส่พานนั้นกลับคืนมาให้ นาค แล้วนาคก็ก้มกราบ และนาคจึงลาเดินทางไปยังบ้านของญาติผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ต่อไป

ซึ่งการลาญาติผู้ใหญ่นี้ระหว่างทางเดินจากบ้านหนึ่งไปยังอีกบ้านหนึ่งเพื่อน ๆ นาคจะโห่รับกันสนุกสนาน คล้ายกับการบอกให้ชาวบ้านร้านตลาดรู้ว่า “พ่อนาคมาแล้ว” เพื่อเป็นความปลอบปลื้มใจต่อญาติผู้ใหญ่และชาวบ้านใกล้เคียง ซึ่งอาจารย์จวนได้เล่าว่า “การลาเพื่อขอขมาของนาค ถือเป็นวัฒนธรรมของชาวมอญลุ่มแม่น้ำแม่กลองครั้งศึกดำบรรพ์โบราณมาแล้ว คนที่จะบวชต้องปฏิบัติตามขนบประเพณีนี้ทุกคน โดยเคร่งครัด จะให้ขาดเสียมิได้” และเมื่อนาคทำการขอขมาจนเสร็จแล้ว ในเวลาตอนเย็นนาคก็จะกลับบ้านมารับประทานอาหาร มีการเลี้ยงข้าวปลาอาหารและนั่งดื่มกินกับครอบครัว เพื่อนฝูงก็จะมีพระสงฆ์ที่ได้รับอาราธนามาเจริญพระพุทธมนต์ต่อไป จนเสร็จจากการเจริญพระพุทธมนต์แล้ว ในเวลาค่ำคืนก็จะนิยมเปิดเพลงเต้นรำกันอย่างสนุกสนาน จนถึงเวลาค่ำมืด บางบ้านจะมีการจัดหาลิเกมาหนึ่งคณะมาแสดง บางบ้านที่ร่ำรวยในเวลากลางคืนก็จะมีภาพยนตร์มาฉายให้ชาวบ้านได้ดูด้วย เมื่อการแสดงลิเกหรือการฉายภาพยนตร์แสดงไปสักพักหนึ่งแล้ว นาคจะแต่งตัวใหม่ด้วยชุดขาว ใส่เสื้อครุยขาวขลิบเงินหรือทอง ผัดหน้าทางเป้งสวยงามสวมชฎาไว้บนศีรษะ ดังภาพที่ 2-39 (โดยมากจะมีชฎาประจำหมู่บ้านสำหรับใช้ในการนี้ โดยเฉพาะ) แล้วจะมีผู้นำพานาคไปนั่งดูลิเก หรือฉายภาพยนตร์ ซึ่งจะมีเก้าอี้จัดตั้งไว้ที่โรงลิเก โดยเฉพาะ นาคจะนั่งสงบเสงี่ยมเรียบร้อยนั่งชมเป็นเวลานานพอสมควรแล้วจึงขึ้นบ้าน แต่การแสดงลิเกหรือภาพยนตร์ก็จะฉายไปจนจบเรื่อง

ภาพที่ 2-39 ภาพงานบวชและการแต่งกายแบบชาวมอญ ของคุณน้ำสนอง พัดชื่น

วันสุกดิบใหญ่ ถือว่าเป็นวันสำคัญ เป็นวันบวชอย่างแท้จริง โดยมีการเริ่มปฏิบัติงาน ตั้งแต่เช้า เจ้าภาพจะมีการเปิดเพลงผ่านลำโพงตั้งแต่ประมาณตี 5 ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านแบ่งหน้าที่กันไปตามความถนัด ฝ่ายบริการอาหาร ฝ่ายบริการน้ำดื่ม คนดูแลจดบันทึกผู้ร่วมทำบุญ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นตามประเพณีของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ แยกที่มาร่วมงานจะเริ่มทยอยกันมาตั้งแต่เวลา 10.30 น. เป็นต้นไป โดยเจ้าภาพจะให้การต้อนรับ บริการอาหารเครื่องดื่มที่ได้เตรียมไว้ และภายในงานบวชก็จะมีการเปิดเพลงจากเครื่องขยายเสียงเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศให้งานบวชครึกครื้นอยู่ตลอดเวลา เมื่อถึงเวลาประมาณบ่ายโมงสาว ๆ ในหมู่บ้านซึ่งเจ้าภาพได้นัดหมายไว้ก็พากันมาที่บ้านของนาค โดยสาว ๆ จะแต่งกายด้วยชุดไทยโบราณพร้อมกับแต่งหน้าและในขณะที่เดียวกันนาคก็แต่งกายสวยงาม ดังภาพที่ 2-40

โดยมีหญิงสูงอายุเป็นผู้แต่งกายให้ ซึ่งในตำบลบ้านม่วงนั้นก็จะมีคุณยายโสน นิยมทอง อาศัยอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง เป็นผู้แต่งกายนาคประจำหมู่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปพบคุณยายและสอบถามข้อมูลการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับงานบวช คุณยายได้ให้ข้อมูลว่าวันสุกดิบใหญ่นั้นคุณยายจะมาแต่งกายนาค การแต่งกายนาค ถือว่าเป็นประเพณีสำคัญของชาวมอญ ซึ่งจะมีอุปกรณ์ เสื้อผ้า เครื่องประดับต่าง ๆ ที่จะต้องแต่งกายออกมาตามธรรมเนียมของชาวมอญเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นสำคัญสำหรับชาวบ้านม่วง

ภาพที่ 2-40 การแต่งกายให้นาคโดยหญิงสูงอายุ ภาพจากวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง

นาคจะแต่งกายด้วยผ้าม่วงปล่อยชายแบบจีบหน้านาง คาดเข็มขัดห่มผ้าสไบเฉียงไหล่ ซ้าย ผ้าพาดบ่าอยู่บนไหล่ขวา ใต้อำไหล่มีมือ กำไลเท้า สร้อยคอ การแต่งกายแบบนี้ชาวบ้านบางคน เรียกว่า การแต่งกายแบบเทวดา เมื่อนาคแต่งกายเรียบร้อยแล้วทุกคนก็จัดพิธีขบวนแห่นาค ดังภาพที่ 2-41 โดยในตอนเริ่มแรกนาคจะบูชาผี ซึ่งเจ้าของบ้านจะยกผีไปไว้ที่ศาลพระภูมิ เพราะฉะนั้นคนทรงจึงจัดพิธีบูชาผีที่หน้าศาลพระภูมิซึ่งอยู่หน้าบ้าน จากนั้นคนทรงกล่าวเชิญ ผีบรรพบุรุษ เจ้าพ่อและผีต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณบ้านเพื่อที่นาคจะได้บูชาและกล่าวขอขมา ต่อจากนั้น นาคจะขี่คอเพื่อน ไปยังศาลกลางหมู่บ้าน เพื่อบูชาและขอขมา จากนั้นนาคจึงขี่ม้าไปเข้าขบวนแห่ที่ จัดเตรียมไว้โดยข้างหน้าขบวนจะมีผู้ชายสองคนถือบายศรี ผู้หญิงอีกสามคนถือต้นเทียนและพุ่ม ดอกไม้ และพวกผู้หญิงอีกยี่สิบกว่าคนถือเครื่องไทยทาน โดยเดินเรียงแถวกันและมีการเล่นกลอง ยาว ถัดมาเป็นนาคขี่ม้าตามมา โดยมีการตกแต่งม้าอย่างสวยงาม และมีเพื่อนนาคคอยถือสัปทนให้ ในขณะที่เดินแห่ก็จะมีพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และชาวบ้านรำตามจังหวะกลองยาวอย่างสนุกสนาน

ภาพที่ 2-41 นาคนั่งบนม้าที่ทรงเครื่องแห่ขบวนใหญ่ตามประเพณีของชาวมอญ

ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลจากการบันทึกของอาจารย์จวน เครือวิษณาจารย์ว่า การแห่ไปลาและขอขมานั้น จะแห่ไปวัดพระอุปัชฌาย์ก่อนแล้วจึงไปลาที่วัดพระคู่สวด เมื่อถึงเขตวัดเมื่อไร นาคจะต้องลงจากหลังม้า แล้วไปชื้อคอกเพื่อนนาคเพื่อเข้าไปในวัดเพื่อขอขมาลาโทษพระอุปัชฌาย์ โดยการถวายพานดอกไม้ รูปเทียนเมื่อพระอุปัชฌาย์รับพานนี้แสดงว่าอนุญาตให้นาคบวชได้ เมื่อขอขมาเสร็จแล้วจึงกลับมาขึ้นม้าใหม่ต้องทำแบบนี้ทุกวัด และยังมีการไปที่ศาลเจ้าพ่อในบริเวณวัดและทำการบูชาขอขมาลาโทษด้วย

อาจารย์จวน ได้อธิบายไว้ว่าการที่นาคไม่นั่งบนม้าเข้าไปในบริเวณวัด เหตุเพราะเพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และการใช้เวลาในการแห่ลาครั้งนี้ อาจใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง การแห่ถือเป็นความสนุกสนานในชีวิตของลูกผู้ชาย เมื่อรู้วขบวนกลับมาถึงบ้านของนาค นาคก็จะลงจากหลังม้าและไปยังบริเวณหน้าศาลพระภูมิเพื่อบูชาผีอีกครั้ง หลังจากนั้น เจ้าภาพก็จะมีการเลี้ยงอาหารจนอิ่มแล้วจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน จนมาถึงเวลาหัวค่ำ เจ้าภาพได้นิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์ในตอนหัวค่ำของวันสุกดิบใหญ่แทนการทำขวัญนาค ในช่วงเวลานี้มีผู้เฒ่าผู้แก่ญาติผู้ใหญ่ทยอยกันมายังบ้านนาคเพื่อฟังพระสงฆ์เทศน์แทนพิธีทำขวัญนาคเนื่องจากในพิธีไม่มีหมอขวัญนาค แต่ถ้าหากว่ามีหมอขวัญมาทำพิธีทำขวัญนาค

วันที่สามเรียกว่า วันบวช ในเช้าวันบวช 5 นาฬิกา จะมีการแห่นาคเที่ยวหรือแห่แบบเดินเที่ยวภาคจะ โคนคิ้ว นุ่งผ้าจีบหน้านางปล่อยชายสีขาว คาดเข็มขัดเงิน ห่มสไบเฉียง ไม่สวมเครื่องประดับกาย สวมชฎา ขบวนแห่จะเหมือนวันสุกดิบใหญ่แต่ไม่นั่งบนหลังม้า ไม่มีสาวอุ้มตันเทียนเข้าริ้วขบวนแห่ มีนาคพนมกร มีพวกหนุ่มสาวเพื่อนนาคกับดนตรีเข้าเป็นขบวนแห่ การแห่จะต้องแห่กลับมาให้ถึงบ้านทันพระภิกษุฉันภัตตาหารเช้าเพื่อให้ นาค ได้มีโอกาสตักบาตรและ

ถวายภัตตาหารเช้า

และหลังจากนั้นก็จะมีการทำพิธีปลงพมณาค เวลาประมาณ 8.30 น. การปลงพมณาคพ่อแม่จะต้องเป็นผู้ปลงพมณาคก่อน จากนั้นจะตามด้วยญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงตามลำดับ โดยมารดาจะเป็นผู้ถือถาดปูลาดบนถาดด้วยใบบัวใบใหญ่เพื่อคอยรับเส้นผมของนาค เมื่อปลงพมเสร็จแล้วแม่ของนาคจะห่อเส้นผมทั้งหมดนั้นด้วยใบบัวแล้วอธิษฐานขอให้ลูกหลานบวชเรียนอยู่ร่มเย็นในพุทธศาสนา จากนั้นก็นำห่อใบบัวเสียบเก็บไว้บนคาคบไม้ใหญ่ต่อไป หลังจากการปลงพมและสร่งน้ำเสร็จแล้วซึ่งต้องเสร็จก่อนการถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์จำนวน 25 รูป เรียกว่า เลี้ยงฉลองก่อนเข้าโบสถ์ การแต่งกายของนาคหลังปลงพมจะต้องนุ่งขาวห่มขาวและห่มสไบขาว ไม่สวมเครื่องประดับ

ในตอนบ่ายจัดขบวนแห่นาคไปวัดโดยพ่อของนาคเป็นผู้ถือตาลปัตรและสะพายบาตร เดินนำหน้า ตามด้วยมารดาถือพานผ้าไตร ต่อจากนั้นญาติพี่น้องทั้งหลาย และสาว ๆ จะเป็นคนถือพุ่มต้นเทียน และไทยทานดอกไม้บายศรี และถัดมาในขบวนจะเป็นคนตรีแถว ส่วนนาคก็จะเดินพนมมือถือดอกไม้รูปเทียนไปจนถึงวัด เมื่อถึงวัดนาคจะต้องหยุดอธิษฐานบอกพระภูมิเจ้าที่ของวัด เพื่อให้ปกป้องรักษาคุ้มครองนาค จากนั้นนาคเข้าไปในบริเวณโบสถ์ เพื่อแห่นาคโดยเดินวนขวาทั้งหมด 3 รอบ เพื่อแสดงความเคารพสถานที่ตามประเพณี และเมื่อนาคเดินผ่านลูกนิมิตลูกหนึ่งต้องนำกรวยดอกไม้จากมีอนาคที่พนมอยู่ไปวางไว้ที่โบสถ์ 1 กรวย แล้วเอากรวยดอกไม้ใหม่ใส่มีอนาคอีก ทำแบบนี้จนครบสามทั้ง 3 รอบ การเดินรอบสุดท้าย นาคต้องกล่าวขอขมาลาโทษต่อพทธสี่มหาหน้าโบสถ์ จากนั้นพ่อและแม่ของนาคก็นั่งคุกเข่าประนมมือแล้วก็ส่งผ้าไตรให้นาคโดยวางพาดลงบนแขนทั้งสองข้าง

จากนั้นก็เข้าสู่พิธีโปรดญาติพี่น้องได้เกาะชายผ้าเหลือง เริ่มจากพ่อของนาคจนนาคออกไปนอกเขตกำแพง โดยมีแม่ของนาคและญาติพี่น้องเดินตามหลัง เดินไปจนสุดที่ผู้คนนั่งรออยู่สองข้างทางเดิน พ่อของนาคเดินจนนาคหันหน้ากลับเข้าโบสถ์นาคจะเดินพนมมือถือผ้าไตรมาอย่าง ๆ ระหว่างนั้นญาติพี่น้องเพื่อนฝูงผู้มาร่วมงานบุญที่ยืนรออยู่ และเมื่อนาคเดินผ่านมาถึงใครคนนั้นจะพนมมือไหว้และเอามือแตะชายผ้าเหลืองจากไตรเบา ๆ แล้วเอาเงินใส่มีอนาคจนกระทั่งถึงประตูโบสถ์นาคก็จะโปรยเงินทั้งหมดซึ่งเรียกว่า โปรยทาน แล้วจึงเดินข้ามธรณีประตูเข้าโบสถ์เมื่อนาคเข้าไปในโบสถ์เรียบร้อยแล้วพิธีต่าง ๆ ก็เหมือนกับพิธีของคนไทย เพราะพิธีการบวชต้องปฏิบัติตามระเบียบของคณะสงฆ์ไทย แต่ชาวมอญพิธีการบวชผู้ชายจะเข้าไปในโบสถ์ได้เท่านั้น ผู้หญิงไม่สามารถเข้าโบสถ์ได้ต้องนั่งรอประกอบพิธีกรรมอยู่ภายนอกเนื่องจากเป็นกฎข้อห้ามของชาวมอญ

ประเพณีการบวชพระของชาวมอญ ถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่ละเอียดอ่อน และจำนวนวันในการจัดการบวชมีหลายวัน ซึ่งการบวชพระนั้นในปัจจุบันจะมีค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้น การบวชพระของชาวมอญในยุคปัจจุบันผู้วิจัยได้เห็นว่า จำนวนวันในการบวชลดน้อยลง การประกอบพิธีกรรมหรือขั้นตอนบางอย่างก็จะน้อยลงไปด้วย เหลือไว้แต่ขั้นตอนสำคัญ ๆ และสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมไปนั้นเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ที่ผู้คนจะต้องออกไปทำงานเพื่อหาเงินเลี้ยงชีพ เลี้ยงดูครอบครัวมากขึ้น และในสภาวะการทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้ดีสักเท่าไรในยุคปัจจุบันนี้ จึงทำให้ชาวมอญมีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมไปเพื่อให้สอดคล้องกับฐานะทางการเงินของแต่ละครอบครัว ซึ่งถือว่าชาวมอญก็ยังคงมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคม และเศรษฐกิจที่ชาวบ้านกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ได้เป็นอย่างดี

4.3 ประเพณีการจัดงานศพ

ประเพณีการจัดงานศพ ถือเป็นประเพณีที่ชาวมอญต่างล้วนแล้วให้ความสำคัญอย่างมากเพราะชาวมอญจะมีการไปช่วยเหลืองานศพด้วย ชาวมอญในแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลองนี้ต่างมีความเชื่อว่า การที่ได้ไปช่วยเหลืองานศพนั้น ถือว่าจะได้บุญได้ ชาวมอญมีความเชื่อในเรื่องบาปบุญ และเชื่อในพุทธศาสนาอย่างมาก ดังนั้นเมื่อมีบ้านไหนเสียชีวิต ชาวมอญต่างก็ร่วมใจกันไปช่วยเหลืองานศพ บ้างก็ไปจัดแจงช่วยทำอาหาร ช่วยล้างจาน ช่วยรับแขก สิ่งเหล่านี้ชาวมอญได้ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว การจัดงานศพของชาวมอญนั้นถือเป็นการสืบทอดประเพณีนี้มาตั้งแต่บรรพชน แต่การจัดงานศพของชาวมอญในลุ่มแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้ต่างก็มีการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปจากคนไทย หรือชาติพันธุ์อื่น ๆ ไปบ้าง เพราะบางศพจะจัดการแบบนั้นได้ แต่บางศพก็จัดการแบบนี้ไม่ได้ มีกฎข้อห้ามมากมายในการที่จะปฏิบัติต่อศพรวมไปจนถึงการดูแลลักษณะของการเสียชีวิตด้วย เช่น สาเหตุการตาย สถานที่ที่ตาย และวันที่ตาย เป็นต้น ที่ชาวมอญลุ่มแม่น้ำแม่กลองนี้ก็มีเชื่อและยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต

จากการที่ได้มีการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงขึ้นในปี พ.ศ. 2535 นั้น มีนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านได้พบกับคัมภีร์โบราณ ที่ได้จารไว้โดยมีเรื่องราวเกี่ยวกับวิธีการจัดงานศพต่าง ๆ ของชาวมอญด้วยซึ่งปราชญ์ชาวบ้านท่านหนึ่งได้แปลคัมภีร์นี้ที่เป็นภาษามอญ และได้แปลมาเป็นภาษาไทย ซึ่งคัมภีร์นี้มีชื่อว่า คัมภีร์โลกสมุตติ ผู้แปลคือ จวน เครือชฌยาจารย์ (2536, หน้า 270) ซึ่งท่านได้กล่าวไว้ว่า ชาวมอญมีความยึดมั่นในประเพณีต่าง ๆ ตามรอยบรรพบุรุษไว้ได้อย่างเหนียวแน่นถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยมาหลายศตวรรษก็ตาม เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีออกพรรษา ประเพณีเทศน์มหาชาติ เป็นต้น โดยเฉพาะประเพณีการจัดงานศพที่มีการจัดการศพที่เสียชีวิตในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ และตำบลบริเวณใกล้เคียงลุ่มแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้ยังมีการปฏิบัติกันอยู่จนมาถึง

ปัจจุบัน และผู้ที่ได้บันทึก “คัมภีร์โลกสมุตติ” คือ พระครูถัน เจ้าอาวาสวัดวังหิน ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้บันทึกไว้เมื่อเมื่อปีพุทธศักราช 2484 สาเหตุที่บันทึก อาจารย์จวน เครือชมยาจารย์ (2536) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า “ท่านมีความสนใจในประเพณีนี้มาก เมื่อท่านได้จาริกไปแสวงบุญในประเทศอินเดีย ขากลับท่านได้แวะยังประเทศพม่า โดยพักที่เมืองหงสาวดี (ร่างกุ้ง) และท่านจึงได้คัมภีร์โลกสมุตติเล่มนี้มา เมื่อท่านกลับมายังวัดวังหิน ท่านจึงได้จาริกลงในโบราณ ของท่านและได้ถวายแด่วัดม่วง”

ดังนั้นท่านอาจารย์จวนได้เห็นว่ามีความสำคัญ และภายยังเป็นภาษารามัญที่ยากที่คนในยุคปัจจุบันจะแปลและเข้าใจความหมายได้ ท่านอาจารย์จวน จึงได้พยายามแปลความ โดยได้คัดเลือกเอาข้อความที่สำคัญ ๆ โดยมีข้อปฏิบัติกับผู้เสียชีวิตในลักษณะต่าง ๆ ทั้งสิ้นรวม 42 ลำดับเรื่อง ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางส่วนต่อไปนี้ เช่น คนตายทั้งครรภ์ (ตายทั้งกลม) ทารกมีชีวิตอยู่แล้วนำเอากลับจากป่าช้า แบบจัดการศพ คนตายทั้งครรภ์ (ตายทั้งกลม) แบบจัดการศพตั้งไว้ในบ้าน แบบจัดการคนบ้า 8 พวก แบบจัดการทำแครงงาน เป็นต้น ซึ่งจากลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 42 นั้นมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มากมายโดยท่านอาจารย์ได้แปลเอาไว้เฉพาะข้อความคำอธิบายที่สำคัญ ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะนำรายละเอียดต่าง ๆ นี้ไปอธิบายไว้ใน ภาคผนวก ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถค้นหาอ่านได้จากในงานวิจัยนี้

จากการทำวิจัยในพื้นที่ชาวมอญลุ่มแม่น้ำแม่กลองนี้ นอกจากจะศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ แล้วผู้วิจัยยังได้มีโอกาสเข้าไปสังเกตพิธีกรรมของประเพณีงานศพของชาวมอญในวันที่จะมีพิธีเผาศพด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะขอเสนอเนื้อหาจากการค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ พร้อมกับการนำเสนอเนื้อหาจากการเข้าร่วมสังเกตการประเพณีงานศพควบคู่กันไป การเสียชีวิตของคนมอญนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ศพที่ตายไม่ดี และศพที่ตายดี ซึ่ง จวน เครือชมยาจารย์ (2548, หน้า 118-119) ได้อธิบายไว้ว่า

ประเภทที่ 1 คือ ศพที่ตายไม่ดี ก็คือ ศพคนที่ผูกคอตาย รถชนตาย ถูกยิง ถูกแทงตาย จมน้ำตาย ตกต้นไม้ตาย กินยาตาย ฯลฯ ชาวบ้านจะเรียกคนตายประเภทนี้ว่า ศพตายโหง จัดเป็นพวกประเภทตายไม่ดี ซึ่งมีข้อปฏิบัติที่บันทึกไว้ใน คัมภีร์โลกสมุตติ ซึ่งการช่วยเหลือศพคนตายประเภทนี้ ชาวบ้านหรือผู้ที่มาช่วยงานศพจะต้องเร่งรีบช่วยกันต่อโลงบรรจุศพหรือหีบศพ ช่วยกันบรรจุศพลงโลงหรือหีบศพ ซึ่งปัจจุบันสามารถหาร้านขายหีบศพได้เพื่อความสะดวกรวดเร็ว โดยเมื่อบรรจุศพลงโลงแล้วจะต้องรีบเอาไปฝังหรือใส่โกดังที่วัดทันที จะไม่มีการเผา ไม่มีการจัดตั้งศพ และไม่มีการบำเพ็ญกุศลใด ๆ ทั้งสิ้น จะมีเพียงนิมนต์พระภิกษุสงฆ์สวดปากหลุมฝังศพเท่านั้น ในประเพณีของชาวมอญนั้นจะใช้ระยะเวลาในการเก็บศพไว้เช่นนี้ประมาณ 1 ปี

และจากนั้นจะทำการขุดศพหรือกระดูกขึ้นมาจัดงานบำเพ็ญกุศลตามปกติ และสาเหตุที่จะต้องปฏิบัติต่อศพที่ตายไม่ดีเช่นนี้ เพราะชาวมอญมีความเชื่อจากโบราณประเพณีว่า ศพคนตายไม่ดี ถ้าหากว่ามีการจัดงานต่าง ๆ ในขณะนั้น เชื่อว่าจะเกิดความหายนะ เสนียดจัญไร จะเกิดการตายไม่ดี สืบเนื่องต่อไปแก่วงศ์ตระกูล ไปจนถึง 7 ชั่ว โศคร ดังนั้นจากความเชื่อเช่นนี้ชาวมอญจึงได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมาจนถึงปัจจุบันนี้

การตายประเภทที่ 2 ศพของคนที่ยากจน ยากจนอย่างเช่น ศพของผู้สูงอายุที่ตายด้วยโรคชรา หรือตายเพราะเจ็บไข้ได้ป่วย ธรรมดาทั่ว ๆ ไป ฯลฯ ศพคนตายประเภทนี้ถือว่าเป็นศพที่ดีแบบสามัญ โดยความเชื่อของชาวมอญนั้นให้ถือตามคัมภีร์โลกสมุตติ เป็นหลักสำคัญ โดยลักษณะของการตายดีนั้น อรรถโท โอลิม่า (2536, หน้า 84) ได้อธิบายไว้ว่า การตายดีนั้นมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ ผู้ตายต้องเป็นผู้สูงอายุและผู้ตายต้องตายด้วยโรคชราหรือเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยและจะต้องเป็นการตายในบ้านของตนเอง เพราะถ้าหากว่าไปตายนอกบ้านคนมอญจะห้ามนำศพเข้าบ้านจึงทำให้จัดงานศพที่บ้านไม่ได้ ดังนั้น หากว่าคนมอญไม่สบายแล้วจะต้องไปรักษาที่โรงพยาบาลและหากว่าไม่มีโอกาสจะรักษาให้หายได้นั้นญาติพี่น้องก็จะนำตัวผู้ป่วยกลับมารักษาตัวที่บ้านจนกว่าจะถึงวาระสุดท้ายและจัดงานศพที่บ้าน

ซึ่งข้อมูลสอดคล้องกับ ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ (2542, หน้า 115) ได้อธิบายว่า จากการสังเกตลักษณะของงานศพชาวมอญนั้น สามารถจำแนกออกได้ 3 ลักษณะคือ ลักษณะที่ 1 ถ้าตายภายในบ้าน (เฉพาะบนตัวบ้าน) จะจัดงานศพที่บ้าน ลักษณะที่ 2 คือ ถ้าตายนอกบ้าน (นอกตัวบ้าน) หรือตายที่โรงพยาบาล แต่จะต้องไม่ใช่การตายจากอุบัติเหตุจะต้องจัดงานศพที่วัดเลย ไม่จัดงานศพเข้าบ้าน และลักษณะที่ 3 คือ ถ้าตายจากอุบัติเหตุ จะเก็บศพฝังไว้ที่วัดเป็นระยะเวลา 1 ปี และหลังจากนั้นจึงจะขุดขึ้นมาบำเพ็ญกุศลและฌาปนกิจ และจากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวมอญข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วชาวมอญในพื้นที่ที่จะทราบเกี่ยวกับประเพณีงานศพเป็นอย่างดี เพราะชาวมอญที่สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่ในบ้านม่วงแห่งนี้ ไม่ได้ย้ายถิ่นและเดิมโตจากในพื้นที่นี้ ดังนั้นจึงทำให้ชาวมอญทราบถึงความสำคัญและวิธีปฏิบัติรวมถึงกฎข้อปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการตายและการจัดงานศพ และในลำดับต่อมาเมื่อสมาชิกในครอบครัวได้มีคนตายเกิดขึ้น ญาติพี่น้องในบ้านก็ต้องบอกบรรดาเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง และบอกญาติที่อยู่ไกลเพื่อเป็นการส่งข่าวมาสมาชิกในวงศ์ตระกูลได้เสียชีวิต โดยไม่ต้องออกบัตรเชิญหรือขอร้องให้มาช่วยงานศพเลย ถือว่าเป็นธรรมเนียมโบราณเรื่องการตายเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องบอกกล่าวกัน เมื่อมีการทราบข่าวถึงการตายแล้ว ชาวบ้านละทิ้งภารกิจต่าง ๆ และมาช่วยงานที่บ้านคนตายทันที เพราะชาวมอญถือกันว่าที่เขามาที่เรามา

การมาช่วยงานนั้น ทั้งชาย-หญิง ต่างก็รวมกันไปที่บ้านของคนตายเพื่อช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้ และโดยส่วนมากพวกเขาจะรู้ว่าผู้ชายจะต้องช่วยทำอะไร และผู้หญิงจะต้องช่วยทำอะไร และเขาก็จะแยกย้ายกันไปช่วยเหลือ เช่น ผู้ชายช่วยเหลือในการทำหน้าที่นิมนต์พระภิกษุสงฆ์ให้มาสวดพระอภิธรรม สวดมาติกา บังสุกุลวันเผา และผู้ชายบางคนก็จะรับหน้าที่ไปวัดชวนพรรคพวกให้ไปขณของพวกเครื่องตั้งศพ โลงทอง โต๊ะหมุ่มบูชา เครื่องสวดอภิธรรมเลื้อ พรม ตาลปัตร เป็นต้น และพวกผู้ชายบางคนชำนาญการทำไม้ก็จะจัดคนไปซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำโลงศพหรือหีบศพ แต่ในสมัยก่อนจะทำโลงศพกันเอง แต่ปัจจุบันแค่ไปติดต่อกับร้านขายหีบศพได้เลย บางคนพากันไปปิ่นกอไม้แล้วตัดไม้ไผ่มาจัดเป็นซีกเล็ก ๆ กว้างประมาณ 2 นิ้ว ยาวขนาดพอใส่ในโลงหรือหีบศพได้ ต้องถักเป็นแผ่นคล้ายฟาง มีกำหนดผู้ชายใช้ 7 ซีก ผู้หญิงใช้ 6 ซีก สำหรับรองรับศพเตรียมเอาไว้ และส่วนผู้หญิงก็จะพากันออกไปที่วัดไปช่วยกันขนของ จำพวกหม้อข้าว หม้อแกง จาน ชาม ช้อนต่าง ๆ ตามขนาดของงานเพื่อนำไปไว้ที่บ้านของงานศพ ส่วนผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งก็จะไปตลาดเพื่อนไปหาซื้อของสดมาทำอาหาร รวมถึงเครื่องอาบน้ำศพ เช่น ใบส้มป่อยปนขมิ้น กระป๋องใส่น้ำบริสุทธิ์ จัดเตรียมให้พร้อม และผู้ที่ชำนาญเย็บผ้าก็นำผ้าขาวมาเย็บเป็นรูปทรงกางเกงกว้าง มีสายยาวทำจากผ้าร้อยรัดเอาไว้ได้ 1 ตัว

จากนั้นเมื่ออาบน้ำศพแล้ว ศพทุกศพจำเป็นต้องสวมใส่ชุดนี้จะละเว้นไม่ได้เด็ดขาด เป็นประเพณีที่สืบต่อมาแต่โบราณ เมื่อกกล่าวถึงการจัดงานศพแล้ว สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยทราบข้อมูลคือ เรื่องของการมาช่วยงานศพ ดังภาพที่ 2-42 ซึ่งการมาช่วยงานศพนั้น ได้มีชาวบ้านหลายท่านได้แสดงทัศนะ ซึ่งสรุปได้ว่า การช่วยเหลืองานศพถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับชาวมอญ เพราะเป็นการแสดงถึงความมีน้ำใจที่เขาที่เรา และการที่ได้ไปช่วยเหลืองานศพเช่นนี้ชาวมอญเชื่อว่าจะได้บุญกุศลมาก

ภาพที่ 2-42 การมาช่วยเหลืองานศพของชาวมอญ

จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปร่วมงานศพของผู้สูงอายุ ที่เสียชีวิตภายในบ้าน และได้จัดงานศพภายในบ้าน เจ้าภาพได้อนุญาตให้ผู้วิจัยได้ร่วมในบรรยากาศพร้อมทั้งถ่ายภาพและให้สัมภาษณ์เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย วันที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ เป็นวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งวันนั้นเป็นวันกำหนดพิธีการเผาศพของคุณชาย และผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ชาวบ้านที่ได้มาช่วยเหลืองานศพในครั้งนี้คือ สมพร เกษม (สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2559) ได้กล่าวไว้ว่า “วันนี้เข้ามาช่วยเขาล้างจาน มาช่วยเขาทำกับข้าวเลี้ยงแขก อาหารวันนี้มีหลายอย่างเลยนะ เพราะวันสุดท้ายแล้วก็มีทั้งอาหารมอญและอาหารไทยนั่นแหละ อาหารมอญกับไทยก็คล้าย ๆ กันนะ วันนี้ก็มีพวกยารวมมิตร แกงส้มผักรวม (อันนี้คนมอญก็ชอบกิน ถือเป็นอาหารท้องถิ่นก็อาหารมอญนั่นแหละ) แล้วก็มีอีกอย่าง มีทอดมันด้วยค่ะ

วันนี้เป็นวันเผาแล้วค่ะ แล้วก็ศพเนี่ยก็อยู่บนบ้านนี้แหละ นี่เป็นวัฒนธรรมประเพณีของคนมอญเลย เพราะคุณป้าท่านก็ชราแล้ว แล้วแกก็ล้มแล้วแกก็เสียชีวิตเลยตั้งไว้บนบ้านนี้ วันนี้ก็จะเผาแล้ว เคลื่อนเผาประมาณบ่ายโมง เผาไม่กินบ่าสองหรือก ให้กินไม่ได้

คนมอญเนี่ยนะถ้ารู้จักกัน รู้ว่าบ้านไหนมีงานเขาก็มาช่วยกันแล้ว ไม่ต้องรอให้บอกหรือทักก็มาช่วยกัน ถือว่ามาทำบุญร่วมกันเนี่ยแหละ ทุกคนก็เต็มใจมาช่วยกัน นี่ก็คือคนมอญเลยนะ ก็มาช่วยกันล้างถ้วย ล้างชาม ทำกับข้าวแล้วก็นั่งฟังพระสวดด้วยนะ ถ้ามาช่วยงานแต่ก่อนจะนุ่งผ้าถุง ใส่เสื้อดำ ผ่าสไบมอญเนี่ยแหละ แต่วันนี้เข้ามาช่วยงานก็เลยไม่ได้ใส่ชุดมอญมา ใส่ชุดปกติเหมือนคนทั่ว ๆ ไป ก็จะมีแต่คนเฒ่าคนแก่ที่เขาแต่งกายชุดดำ นุ่งผ้าถุงมีสไบมานะ เดี่ยวนี้คน

รุ่นใหม่ที่แต่งกายไว้ทุกข์ปกติเหมือนคนทั่วไปแล้ว แต่ถ้าเป็นลูกหลานนะ เขาจะให้ผู้หญิงมาทำพิธีด้วยนะ ก็ที่ผู้หญิงมาสวมทาบเนี่ยนะเป็นเพราะถือว่าเป็นการไว้ทุกข์ให้กับคนตาย นี่ถือเป็นธรรมเนียมของเขาเลย” จากการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าชาวมอญมีความเชื่อเรื่องของการทำบุญ เพราะถือว่าหากมาช่วยงานจะได้บุญกุศล พร้อมทั้งยังเป็นการแสดงความมีน้ำใจกับชาวมอญด้วยกัน เพราะคนที่มาช่วยงานศพมีความยินดีและทำด้วยใจจริงที่จะมาช่วยงานศพและยังเป็นที่ที่ชาวมอญได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน

ข้อมูลของการมาช่วยงานศพของชาวมอญนั้น ยังมีขั้นตอนในการปฏิบัติต่อศพอีกหลายขั้นตอน ซึ่งศพที่เสียชีวิตในบ้านนั้น ถือว่าเป็นศพที่ตายดี ลูกหลานที่ดูแลยังต้องปฏิบัติต่อศพซึ่งลำดับต่อไปคือ “เวลาอาบน้ำศพ” ซึ่งข้อมูลที่อาจารย์จวน ได้เป็นทักเป็นข้อมูลไว้ว่าเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาแต่โบราณ การอาบน้ำศพนั้นจะต้องรอจนถึงเวลาบ่ายโมงเป็นต้นไปจนถึงหัวค่ำ ในช่วงเวลานี้ลูกหลานสะดวกเวลาใดก็สามารถอาบน้ำศพได้เลย แต่ข้อห้ามคือห้ามอาบน้ำศพในเวลาเช้าจนถึงเวลาเที่ยงเท่านั้น เหตุเพราะชาวมอญปฏิบัติเช่นนี้มาตั้งแต่ในอดีตแล้ว และเมื่อได้เวลาในการอาบน้ำศพแล้ว ผู้ชายที่มีความชำนาญก็จะช่วยกันยกศพออกจากที่วางไว้ และจากนั้นจัดให้ครอบครัวและญาติพี่น้องของผู้ตาย รวมทั้งคนที่รักใคร่นับถือกัน ได้ร่วมกันอาบน้ำศพ โดยจะต้องตักน้ำที่เตรียมไว้และน้ำชั้นแรกนั้นจะต้องเป็นน้ำที่ผสมกับน้ำส้มป่อยปนขมิ้นรกที่ศพก่อน จากนั้นจึงเอาน้ำบริสุทธิ์รดตามที่หลัง ต้องทำแบบนี้จนครบทุกคน

วิธีการอาบน้ำศพนั้น จะรดตั้งแต่ปลายเท้าของศพขึ้นไปจนถึงศีรษะของผู้ตายทุกครั้ง และทุกคนที่เข้าร่วมในการอาบน้ำศพจะต้องปฏิบัติเช่นนี้ทุกคน หลังจากอาบน้ำศพเสร็จแล้วก็จะทำการแต่งตัวให้กับศพ โดยจะนำผ้าสีขาวที่ได้เย็บไว้ก่อนหน้านี้อัดกับกางเกงในสวมให้กับศพก่อน โดยจะต้องกลับด้านหน้าให้เป็นด้านหลัง และต่อจากนั้น จึงจะเลือกเสื้อผ้าชุดสวย ๆ หรือชุดเครื่องแบบอะไรก็ได้สวมทับอีกชั้นหนึ่ง จากนั้นลำดับต่อไปคือการหิวผมให้ศพ โดยจะต้องหิวผมลง 3 ครั้ง และจึงหิวผมขึ้น และลำดับต่อไปคือทาแป้ง พรมน้ำหอมให้กับศพถือเป็นอันเสร็จพิธีการอาบน้ำศพ และลำดับต่อไปคือ “วิธีจัดการมดตราสังข์” โดยพวกผู้ชายจะต้องช่วยกันมัดศพ วิธีการคือ ใช้ด้ายขาวที่มีขนาดเดียวกับสายสิญจน์ผูกมัดหัวแม่มือศพทั้ง 2 ข้างรวมเข้าด้วยกันให้แน่นบนหน้าอกของศพ ยกมือให้เป็นท่าประนมมือไหว้แล้วจากนั้นก็มัดที่หัวแม่เท้าทั้ง 2 ข้างเข้าด้วยกัน ในมือขอศพนั้นให้นำดอกไม้ ธูป เทียน ไปใส่ไว้ซึ่งมีความหมายว่า “ผู้ตายนั้นได้ไหว้บูชาพระธาตุเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์” ส่วนที่ปากของศพให้ใส่หมากพลูดำละเอียด 1 คำ พร้อมกับเหรียญเงิน 1 บาท ใบพลู 1 ใบเพื่อปิดปากศพ จากนั้นฉีกใบพลูเป็น 2 ซีก ซีกที่ 1 โยนไปด้านหลังศพ ส่วนซีกที่ 2 รอปิดปากศพรอเวลาบรรจุศพ ในระหว่างการรอนั้นห้ามวางศพลงกับพื้น จะต้องช่วยกันพยุงหรืออุ้มศพเอาไว้ก่อน ในขณะที่เดียวกันพวกที่กำลังต่อโลงจนเสร็จแล้วก็จะหาย

โรงศพขึ้น แล้วเอาน้ำส้มป่อยที่ผสมกับขมิ้นราดลงบนโรงศพก่อนแล้วจึงเอาน้ำบริสุทธิ์ราดตามที
หลัง เมื่อราดแล้วผู้ราดจะต้องโยนกระบองน้ำทั้ง 2 ทิ้งไปเลย และก่อนที่จะเอาโรงศพหรือหีบศพ
ขึ้นบนบ้าน ต้องเอาฟากไม้ไผ่ 7 ซี่ หรือ 6 ซี่ที่ถักไว้ ไล่ลงไปโรงหรือหีบรองรับศพ ต่อจากนั้น
ให้นำค้ายาวเส้นใหญ่โดยมีความยาวพอที่จะมัดศพได้ วางบนฟากนั้น 3 ตอน แล้วจึงปูเสื่อหรือ
ผ้าและผูกทับไว้จึงนำศพลงโลงได้

ก่อนที่จะมัดศพนั้นตามความเชื่อมอญมาตั้งแต่สมัยโบราณ ให้หาผ้าขาวบางผืนเล็ก ๆ
ทับซ้อนกันให้ได้ 7 ชั้นปิดที่หน้าของศพ รวบเสื่อเข้า มัดด้วยด้ายทั้งหมด 3 ตอนให้แน่น จากนั้นจึง
นำผ้ามาปิดปากโรงศพหรือหีบศพ (หากไม่มีฝาปิดโรงศพ) ยกศพขึ้นตั้งบนแท่นที่เตรียมไว้ แล้ว
ตกแต่งให้สวยงาม และในขณะเดียวกันนั้นญาติพี่น้องจะต้องจัดเตรียมถาดไว้ 2 ถาด โดยถาดใบ
ที่หนึ่ง จะมีเสื่อผ้าไหม 1 ชุด แหวนทอง 1 วง ตะเกียง 1 ดวงโดยต้องจุดไฟไว้ด้วย เตรียมแป้ง
กระจก หวี ส่วนถาดใบที่สอง จะต้องเตรียมผ้าสีขาวขนาดใหญ่ 1 ผืน ขนาดเล็ก 1 ผืน มะพร้าว 2 ลูก
จี๊ไต๋ก่อไฟ 1 มัด ขมิ้น ใบส้มป่อย รูปเทียน โกศบรรจุกระดูก ต่อจากนั้น จึงนำถาด 2 ใบนี้ไปวางไว้
ที่ด้านปลายเท้าของศพ โดยนำกระดางรูปสำหรับปักธูปของผู้ที่มาสักการะมาวางไว้ตรงกลาง
ระหว่างถาดทั้ง 2 ใบ

จากนั้นเมื่อถึงเวลาประมาณ 1 ทุ่มพระที่เจ้าภาพได้นิมนต์ไว้ตั้งแต่ 2-4 รูป ก็จะมาสวด
พระอภิธรรมแบบมอญ และเมื่อสวดเสร็จแล้วเจ้าภาพก็จะถวายวัตถุปัจจัยไทยทาน และกรวดน้ำ
อุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ส่วนผู้ที่มาร่วมงานศพฟังพระอภิธรรมเจ้าภาพก็จะเลี้ยงอาหารให้กับแขก
ที่มาร่วมงาน จากนั้นแขกก็จะแยกย้ายกันกลับบ้าน และส่วนของคนที่นอนเฝ้าศพ ก่อนนอนจะมี
การสวดมนต์ไหว้พระกันก่อนแล้วจึงนอน หรือบางคนอาจมีการอ่านหนังสือประวัติพระพุทธเจ้าให้
ฟังกัน โดยไม่มีการเลี้ยงเหล้าหรือเล่นการพนันใด ๆ เช้าวันรุ่งขึ้นพระที่มาสวดพระอภิธรรมเมื่อคืน
ก็จะมาฉันอาหารเช้าที่บ้านจัดงานศพ กล่าวคือ เป็นการทำบุญในเวลาเช้าจะต้องปฏิบัติเช่นนี้จนถึง
วันกำหนดเผา ผู้วิชัยได้เก็บภาพของการตั้งโรงศพไว้บนบ้านดังภาพที่ 2-43

ภาพที่ 2-43 การตั้งโลงศพและญาติผู้เสียชีวิตมาถ่ายภาพก่อนจะเคลื่อนศพไปที่วัด

เมื่อถึงวันเผาซึ่งวันนั้นเป็นวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และได้ไปร่วมในงานศพของคุณชายที่จัดงานที่บ้านด้วย ในวันนั้นผู้วิจัยไปถึงเวลาประมาณ 10 โมงเช้า จึงได้สัมภาษณ์ อรุณ เกศนรินทร์ (สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2559) เกี่ยวกับการจัดงานศพของคุณชายภายในบ้านกับเจ้าภาพที่จัดงานศพ “นี่บ้านของป้าเองนะ งานศพจัดที่บ้าน ผู้ตายคือ คุณชายเช เกตุเจริญ อายุ 96 ปี ค่ะ งานศพของคุณชาย สวดทั้งหมด 3 คืนค่ะ แล้ววันนี้เป็นวันเผาแล้วค่ะ ปกติเวลาสวดก็ป้าก็ไปนิมนต์พระมาจากวัด มาสวด 3 คืนเลยค่ะ ก็จัดงานศพที่บ้านเพราะว่าตายที่บ้านนะ ส่วนพวกขั้นตอนของงานศพก็ทำเป็นคนมอญทั้งหมดเลยค่ะ ตามที่มีผู้บันทึกไว้เลย ที่นี้ไม่เปลี่ยนแปลงอะไรเลย ทำตามประเพณีมอญทุกอย่างเลยค่ะ ก็นิมนต์พระมาสวด สวดเป็นภาษามอญเลย แต่พระก็สวดไทยได้นะ แต่ที่นี้จะสวดภาษามอญ นิมนต์มาสวดเวลาเหมือนคนไทย

วันนี้ก็เป็นวันเผาแล้วค่ะ เดี่ยวเวลาบ่ายโมงตรง ก็จะเคลื่อนศพลงมา แล้วก็เคลื่อนศพไปเผาที่วัดแล้วจะ จะเผาเสร็จก็ไม่เกินบ่าย 2 โมงประมาณนี้ เป็นประเพณีของมอญเลยค่ะ คือเผาต้องบ่าย 2 โมง วันนี้ก็ป้าก็ไปจ้างวงปี่พาทย์มอญมาบรรเลงด้วยตั้งแต่ช่วงเช้า จนถึงตอนนี้เลย เพราะว่าถ้างานศพของชาวมอญนะเวลาจะเผาก็ต้องมีปี่พาทย์มอญมาบรรเลงค่ะ ป้าจ้างมาแพงเหมือนกันนะ เพราะเขาต้องเดินทางมาจาก จังหวัดกาญจนบุรี เพราะแถวบ้าน ไปงเดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ต้องไปจ้างมาจากที่อื่น แล้วเวลามอบรรเลงนะ ก็บรรเลง 2 เวลาเลยกลางวันด้วย กลางคืนด้วยวันที่จะเผานะคะ

การเคลื่อนศพก็ ลูกหลานก็จะไปหาไม้ไผ่มาแล้วก็เหล่า ๆ นำมาต่อกันทำเป็นประตูไม้ไผ่ ใ้ข้างตรงขึ้นบันได เพื่อให้ศพลอดนะ เป็นความเชื่อของคนมอญว่าเป็นการส่งคนตาย ดวง

วิญญาณคนตายไปอีกโลกหนึ่งแล้วจะ แล้วเนี่ยนะเดี๋ยวจะต้องมีการทูปหม้อข้าวด้วย ในหม้อดินนั้น ก็มีข้าวสาร และเครื่องพิธี พอศพลดลงมาจนสุดบันได ก็ถูกหลานคนหนึ่งทูปหม้อข้าวเลยตรง บันไดขั้นสุดท้าย ที่ทูปก็เพราะว่า จะได้เป็นการหมดแล้วนะ โลกมนุษย์ ตัดขาดออกจากบ้านหลังนี้ ตัดขาดออกจากโลกมนุษย์แล้ว ดับสูญแล้วการตาย ประมาณนี้ค่ะ แล้วก็พอไปที่วัดก็ทำเหมือนคนไทยเลย เดินรอบเมรุเผาศพ 3 รอบเหมือนประเพณีไทย มีการสวด แล้วก็เผาประมาณนี้จ๊ะ”

จากการสัมภาษณ์ อรุณ เกศนรินทร์ (สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2559) เป็นเจ้าภาพในการจัดงานศพได้ครั้งนี้ คุณป้าท่านได้อธิบายขั้นตอนการจัดงานศพในแบบของมอญ คุณป้ายังบอก ว่าทุกขั้นตอนที่จัดงานศพนั้น เป็นไปตามที่ชาวมอญได้บันทึกไว้ทำตามแบบโบราณของชาวมอญ เลย ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากเอกสารดังกล่าวไว้ และที่สำคัญ ในวันเผาคูณป้าได้ให้ข้อมูล ว่าจ้างวงดนตรี ปี่พาทย์มอญให้มาเล่นในงานศพครั้งนี้ด้วย ซึ่งเล่นในวันเผาศพวันสุดท้าย ดังภาพที่ 2-44

ภาพที่ 2-44 วงดนตรีปี่พาทย์มอญที่มาเล่นในงานศพ

จากการสัมภาษณ์กับเจ้าภาพในการจัดงานศพแล้ว ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์กับนักดนตรีท่านหนึ่งคือ ณัฐพงศ์ พวงมาลัย (สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2559) ให้ข้อมูลในการเล่นวงปี่พาทย์มอญในงานศพว่า “พวกเรามาจากจังหวัดกาญจนบุรีครับ พวกเราทั้งหมดเป็นมอญกาญจนบุรี วงดนตรีนี้ชื่อว่า วงภูเสนาะ วงเราก็รับเล่นงานทั่ว ๆ ไป ด้วยครับ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นงานศพครับ เพราะคนมอญ เมื่อเสียชีวิต วันจะเผาก็ต้องมีดนตรีปี่พาทย์มอญมาบรรเลงด้วยครับ ถ้าบ้านไหนมีฐานะ

มีเงิน ก็จ้างมาบรรเลงครับ อย่างวันนี้ก็มาบรรเลงกัน ส่วนเครื่องดนตรีที่นำมาวันนี้ก็ต้องมีนะครับ เปิงมาง ม้องมอญ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ตะโพน แล้วก็ฆ้องวงเล็กครับ และอย่างเพลงที่เราบรรเลงกันอยู่ ก็บรรเลงเพลงมอญเลยครับ เป็นจังหวะของมอญเลย ที่บรรเลงเพลงมอญเพราะว่าคนตายนี้เป็นคนมอญ และการมีวงดนตรีมอญถือว่าเป็นสิ่งที่คนมอญทำกันมาตั้งแต่อดีตเลยครับ ปัจจุบันคนมอญก็ยังมียู่ครับ แต่อย่างเช่น งานพระบรมศพขององค์รัชกาลที่ 9 ที่มีการบรรเลงดนตรีครับอันนี้ก็เหมือนกันเลยครับ แล้วการมีการบรรเลงปี่พาทย์มอญในงานศพของคนมอญ ถือเป็นสิ่งที่คนมอญสืบทอดมาเลยครับ ผมเองที่บ้านเป็นมอญ ก็เห็นตั้งแต่เด็ก ๆ เลยครับ แล้วผมก็ชอบเครื่องดนตรีของมอญด้วย ก็เลยหัดเล่นจนเป็น จนมาอยู่วงนี้ครับ ได้เป็นการช่วยอนุรักษ์ด้วยครับ”

งานศพของชาวมอญที่จัดภายในบ้าน พร้อมกับพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานศพ ชาวมอญ รวมทั้งยังได้ฟังการบรรเลงเพลงจังหวะแบบมอญ จากวงปี่พาทย์มอญโดยเฉพาะด้วย เมื่อวงปี่พาทย์มอญได้บรรเลงดนตรีอีกครั้งในเวลาเที่ยง นั้นหมายความว่าใกล้ถึงเวลาที่จะเคลื่อนศพเพื่อไปเผาที่วัดแล้ว จากข้อมูลที่ได้มานี้จึงทำให้ทราบว่าในวันเผาชาวบ้านทุกคนจะรวมใจกันมาช่วยเหลืองานศพโดยจะทยอยกันมาตั้งแต่เช้า ผู้หญิงก็จะช่วยกันจัดเตรียมอาหาร และผู้หญิงสูงอายุที่มีความรู้เรื่องศพ ก็จะจัดเตรียมน้ำส้มป่อยปนขมิ้น และน้ำบริสุทธิ์ใส่หม้อไว้ และเตรียมข้าวสารไว้ 1 ถ้วย ส่วนผู้ชายก็จะช่วยกันทำประตุมิ และบันไดผี ดังภาพที่ 2-45

ภาพที่ 2-45 บันไดผี ทำจากไหม้ไฟ

ส่วนผู้ชายอีกกลุ่มหนึ่งก็จะช่วยกันเตรียมพื้นไว้ให้เข้าภาพสำหรับเผาศพ จำนวน 32 ท่อน โดยแบ่งเป็นพื้น 3 สอก จำนวน 23 ท่อน พื้นขนาด 1 สอก จำนวน 9 ท่อน โดยจะนำไปวางไว้ที่เชิงตะกอนให้เสร็จก่อนที่จะทำการเคลื่อนศพออกจากบ้าน เมื่อพระฉันเพลที่บ้านเสร็จแล้วก็จะให้เจ้าภาพทำบุญกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย หลังจากนั้นชาวบ้านก็รับประทานอาหารร่วมกันจนเสร็จ เมื่อถึงเวลาบ่ายก็จะเคลื่อนศพออกจากบ้าน โดยจะนำประตูลี้ไปทาบไว้กับประตูทางออกที่จะให้ศพผ่าน และนำบันไดผีซึ่งทำด้วยไม้ไผ่พาดตรงบันไดบ้านก่อน ดังภาพที่ 2-46 และคุณป้าอรุณ ได้อธิบายถึงการทำประตูลี้และบันไดผีไว้ว่า การเคลื่อนศพ ลูกหลานก็จะไปหาไม้ไผ่มาแล้วก็เหล่า ๆ นำมาต่อกันทำเป็นประตูลี้ไม้ไผ่ ใช้งานตรงขั้นบันได เพื่อให้ศพลอด เป็นความเชื่อของคนมอญว่าเป็นการส่งคนตาย ดวงวิญญาณคนตายไปอีกโลกหนึ่งแล้ว

ภาพที่ 2-46 ประตูลี้และบันไดผี ทำจากไม้ไผ่วางไว้ที่บันไดก่อนเคลื่อนศพลงจากบ้าน

เมื่อทำการเคลื่อนศพมาถึงประตูลี้แล้วผู้หญิงที่ทำหน้าที่ถือหมอน้ำทั้ง 2 ใบ ที่ได้เตรียมไว้ พร้อมกับข้าวสาร 1 ถ้วย ก็จะตักน้ำส้มป่อยผสมขมิ้นราดไปตามทาง แล้วก็ตักน้ำบริสุทธิ์ราดตาม หลังจากนั้นจึงใช้ข้าวสาร โปรยไปตลอดทาง และเมื่อนำศพลงมาถึงพื้นดินแล้ว ผู้หญิง

ที่ถือหม้อน้ำส้มป่อยปนขมิ้นและหม้อข้าวสารก็จะโยนหม้อทิ้งไปตรงพื้น ใกล้กับบันไดชั้นสุดท้าย ส่วนหม้อน้ำบริสุทธิ์ก็คว้าเอาไว้บนบ้าน ดังภาพที่ 2-47 ซึ่งการโยนหม้อน้ำทิ้งนี้ คุณอรุณ เจ้าภาพงานได้กล่าวไว้ว่า ลูกหลานคนหนึ่งทุบหม้อข้าวเลยตรงบันไดชั้นสุดท้าย ที่ทุบก็เพราะว่า จะได้เป็นการหมดแล้วนะ โลกมนุษย์ ตัดขาดออกจากบ้านหลังนี้ ตัดขาดออกจากโลกมนุษย์แล้ว ดับสูญแล้ว การตาย

ภาพที่ 2-47 หม้อน้ำส้มป่อยปนขมิ้นและหม้อข้าวสารที่ได้โยนหม้อทิ้งไปตรงหน้าบันไดชั้นสุดท้ายของบ้าน

และหลังจากเคลื่อนศพลงจากบ้านแล้ว ผู้ที่แบกโลงศพก็จะเคลื่อนศพลงมาวางบนคานหามศพ ซึ่งปัจจุบันจะใช้เป็นรถเข็นเคลื่อนศพแทนเพื่อความสะดวกมากยิ่งขึ้น การวางศพบนรถเข็นเคลื่อนศพนั้น โดยจะต้องให้ปลาเท้าของศพชี้ขึ้นไปทางข้างหน้าแล้วให้ลูกหลานที่ได้บวชเณรหน้าไฟในตอนเช้าของวันเผาเดินตามหลังพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ถือเชือกนำขบวน โดยเชือกนี้จะโยงมาจากรถเข็นศพมีความยาวประมาณ 100 เมตร ต่อจากนั้นชาวบ้านที่มาร่วมงานก็จะจับเชือกนี้เดินตามหลังกันมา และต่อจากชาวบ้านก็จะเป็นลูกหลานญาติพี่น้องของผู้ตายซึ่งจะถือรูปของผู้ตาย และธาด 2 ใบ ที่บรรจุสิ่งต่าง ๆ ดังได้กล่าวไว้ในข้างต้น พร้อมกับจับเชือกเดินต่อกันมา ซึ่งทั้งหมดนี้จะเรียกว่าขบวนนำศพ พวกที่เดินตามหลังรถเข็นศพเรียกว่า “ขบวนส่งศพ”

การเคลื่อนศพออกจากบ้านนั้นเพื่อไปเผาที่วัดนั้น เจ้าภาพจะจัดให้มีแถววงบรรเลงเพลงไปเรื่อย ๆ จนถึงที่วัด เมื่อไปถึงวัดพระภิกษุสงฆ์ที่ได้นิมนต์ไว้ ก็จะสวดให้ศีลมาติกาอนุโมทนา และกรวดน้ำตามลำดับ ในขณะที่พระสงฆ์สวดอยู่ผู้ชายส่วนหนึ่งก็ช่วยกันวางพื้นไว้บนเชิงตะกอน โดยนำพื้นขนาด 3 สอกจำนวน 3 ท่อนวางก่อน แล้วเอาพื้นขนาด 1 สอกวางทับลง

ไปอีก 3 ท่อน ทำเช่นนี้สลับกันจนพินขนาด 1 สอกหมด ส่วนพินที่เหลือเก็บเอาไว้วางข้างโลง จากนั้นยกโลงศพมาที่เชิงตะกอน โดยเดินเวียนขวารอบเชิงตะกอนหรือรอบเมรุเผาศพจำนวน 3 รอบ เดินแบบทวนเข็มนาฬิกาพร้อมกับขยับโลงเบา ๆ 3 ครั้ง โดยครั้งสุดท้ายเอาขึ้นไปวางไว้บนเชิงตะกอนหรือ เมรุเผาศพ และเจ้าภาพก็ทอดผ้าบังสกุลโดยพระรูปสุดท้ายที่ทำการชักผ้าบังสกุลเป็นผู้ตั้งสอนสามเณรที่บวชหน้าไฟในตอนเช้า หลังจากนั้นพวกผู้ชายก็ทำหน้าที่ผ้ามะพร้าวเพื่อเอาน้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ แล้วพลิกศพให้นอนตะแคงแล้วเอาพินมาวางไว้บนโลงศพหรือข้าง ๆ และหลังจากนั้นเจ้าภาพจุดไฟเผาศพเป็นปฐมฤกษ์ ตามด้วยญาติพี่น้อง ชาวบ้าน เรียงลำดับจนครบทุกคน บางศพเจ้าภาพจัดสิ่งของที่ระลึกให้ผู้มาเผาศพคนละ 1 ชิ้นด้วย

และในขณะที่ไฟกำลังลุกโชนขึ้นนั้น มีพิธีกรรมหนึ่งเรียกว่า โยนผ้าราไฟ ที่ชาวมอญจะต้องปฏิบัติคือ เจ้าภาพที่เป็นผู้สูงอายุคนหนึ่งจะถือขันน้ำพร้อมกับกิ่งไม้สด ตามด้วยญาติพี่น้อง เดินตามหลังเป็นแถวเกาะกัน ไป เดินวนขวารอบเมรุหรือเชิงตะกอน คนที่เดินนำหน้าจะถือใบไม้สด แล้วจุ่มน้ำในขันสวดเข้ากองไฟ หรือรอบเมรุเผาศพเรื่อย ๆ จนครบ 3 รอบ และผู้ชายที่ทำหน้าที่เผาศพ 2 คนจะอยู่กันคนละด้าน คนหนึ่งเอาผ้าขาวผืนหนึ่งมาม้วน ๆ เข้าพอเหมาะ แล้วจึงโยนผ้าขาวข้ามไปอีกด้านหนึ่งบนกองไฟ คนอีกด้านหนึ่งรับผ้าแล้วแล้วจึงโยนกลับไปมา ทำเช่นนี้ 3 ครั้ง

ส่วนขบวนที่เดินวนรอบเชิงตะกอนเมื่อครบ 3 รอบก็นั่งลงกราบ โดยหัวขบวนจะต้องชักไฟออก 1 คู่ ชาวมอญเรียกพิธีกรรมนี้ว่า โยนผ้าราไฟ และในขณะที่เดียวกันพระภิกษุสงฆ์ก็สวดมาติกาบังสกุลหน้าไฟในเวลานั้นด้วย เมื่อไม่มีพิธีกรรมใดแล้วชาวบ้านจึงแยกย้ายกันกลับบ้านของตน มีบางส่วนจะอยู่เฝ้าในการทำหน้าที่เผาศพ และเจ้าภาพจะกลับบ้านเพื่อไปเตรียมตัวมาเก็บกระดูกในเวลาเย็น และเจ้าภาพจะมีการจัดซื้อน้ำดื่ม บุหรี่มาให้ผู้ที่ทำหน้าที่เผาศพ เมื่อการเผาศพได้เสร็จสิ้นลงผู้ชายก็จะช่วยกันเก็บกวาดเต้ากระดูกออกจากเชิงตะกอน แล้วนำไปกองไว้ด้านทิศเหนือของเชิงตะกอนจนหมดจากนั้นจึงช่วยกันตักน้ำดับไฟ แล้วจากนั้นจัดกระดูกวางให้เป็นรูปคน พร้อมกับนำเอากิ่งไม้สดวางไว้บนกองกระดูกพร้อมกับผ้าขาวคลุมทับอีกชั้นหนึ่งแล้วพระสงฆ์ก็บังสกุลพร้อมทั้งกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ตาย

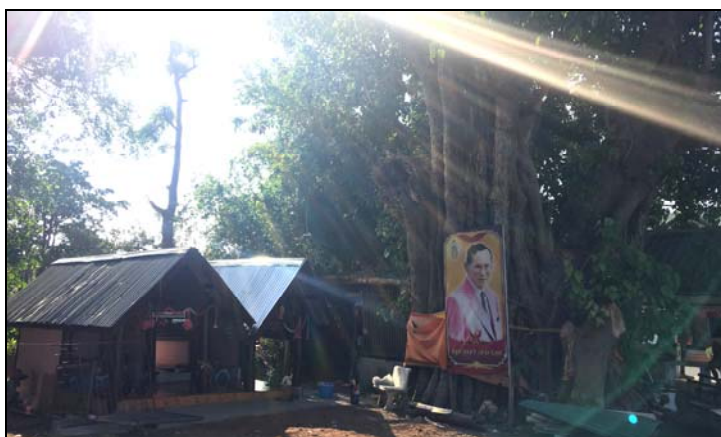
จากนั้นเอาผ้าขาวและกิ่งไม้สดออก นำใบโพธิ์ 7 ใบมาวาง โดยข้าง ๆ ใบโพธิ์ทุกใบ วางข้าวสุก 1 ปั้นกับน้ำตาลและพลู จากนั้นให้เจ้าภาพผู้สูงอายุคนแรกคืบหรือหยิบกระดูกวางบนใบโพธิ์ละ 7 ชิ้น รวมกระดูกจาก 7 ใบโพธิ์เป็นจำนวน 49 ชิ้น แล้วค่อย ๆ ยกใบโพธิ์ที่มีกระดูกเทใส่ลงบนผ้าขาวบางช้า ๆ ที่ญาติคนหนึ่งคล้องคอเอาไว้ จากนั้นนำน้ำส้มป่อยปนขมิ้นราดลงบนกระดูกตามด้วยน้ำบริสุทธิ์ และน้ำมะพร้าวเรียงตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ถือผ้าขาวบางนี้จะต้องทำเสียงร้องว่า “จู้ จู้ จู้” ไปเรื่อย ๆ จนเสร็จสิ้นการราดน้ำ หลังจากนั้นจึงเอาผ้าออกจากคอ แล้วนำกระดูกบรรจุลงโกศเพื่อเก็บไว้ทำบุญต่อไป ส่วนถ้ากระดูกก็ช่วยกันนำไปลอยอังคารบริเวณหน้าวัด

หรือฝังดินต่อไป เมื่อครบ 7 วัน และ 100 วันหลังจากการเผาศพแล้ว ก็จะมีการทำบุญให้แก่ผู้ตาย โดยจะทำที่บ้าน ที่วัด หรือจะทำการบรรจุกระดูกเก็บในเจดีย์ก็ได้ตามแต่ญาติจะสะดวก

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดถือว่าเป็นอันจบพิธีประเพณีการจัดงานศพของชาวมอญ กลุ่มแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้ พิธีกรรมของชาวมอญนี้มีรายละเอียด และมีกฎข้อห้ามมากมายที่เกี่ยวกับศพซึ่งทั้งสิ้นนี้อาจจะมาจากความเชื่อของชาวมอญเรื่องของชาตินี้ชาติหน้าซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อทางพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดของชาวมอญรวมทั้งความเชื่อเรื่องผีของชาวมอญ ดังนั้นชาวมอญจึงให้ความสำคัญกับการจัดงานศพเป็นอย่างมากเพื่อเป็นความรักและความเคารพต่อบรรพบุรุษที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว

4.4 ประเพณีการสังเวศาลกลางหมู่บ้าน

ก่อนที่จะกล่าวถึงประเพณีสังเวศาลพระภูมิประจำหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากชาวบ้านว่า ในอดีตนั้นชาวมอญบ้านม่วงและชาวมอญตำบลใกล้เคียงได้มีประเพณีการตักบาตรต้นโพธิ์กลางทุ่ง ซึ่งการทำบุญตักบาตรนั้นจะทำบุญในวันพระ และสำหรับหมู่บ้านแถบบ้านม่วงนี้มีการร่วมกันมาทำบุญตักบาตรโดยพร้อมกันที่ต้นโพธิ์ใหญ่กลางทุ่งนา ในวันขึ้น 8 ค่ำเดือน 6 ก่อนจะลงมือทำนากันอย่างจริงจังเพราะทุก ๆ หมู่บ้านต่างร่วมมือร่วมใจกันมาตักบาตรที่ต้นโพธิ์กลางทุ่งนา ซึ่งการทำบุญตักบาตรนี้ถือเป็นศูนย์รวมความสามัคคีของชาวบ้านทั่วไป และอาจถือได้ว่าเป็นการทำบุญประจำทุ่งประจำปีด้วย แต่จากการที่ได้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่สององค์ พรหมอินทร์ และคุณน้างาม ชาวบางนั้น ได้ทราบข้อมูลมาว่าต้นโพธิ์กลางทุ่งนั้นได้ถูกเคลื่อนย้ายเหตุเพราะมีการสร้างถนนหนทางและการนำไฟฟ้าเข้ามาของภาครัฐ จึงทำให้ประเพณีการตักบาตรกลางทุ่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป เหตุเพราะมีการเคลื่อนย้ายศาลกลางทุ่งมารวมอยู่ ณ สถานที่เดียวกับศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน ดังภาพที่ 2-48 ที่ชาวบ้านเรียก “ศาลเจ้าเงินและงิม” หรือ “ศาลเจ้าพ่อช่างพัน” ที่ต้นโพธิ์กลางหมู่บ้านนี้มีเจ้าพ่อ 3 องค์ คือ เจ้าพ่อช่างพัน เจ้าพ่อกาหลง และเจ้าพ่อคลุกคลี (ชอบกินฝืน) ปัจจุบันมีการเซ่นไหว้ปีละ 2 หน คือ ในเดือน 4 และเดือน 6

ภาพที่ 2-48 ศาลตันโพธิ์กลางหมู่บ้าน ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

โดยปกติแล้วในหมู่บ้านหนึ่งจะมีศาลส่วนกลางประจำหมู่บ้านเสมอเช่นเดียวกับศาลกลางหมู่บ้านประจำตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ซึ่งการมีศาลกลางหมู่บ้านนั้นจะใช้สำหรับประกอบพิธีของชาวบ้านเรียกกันว่า “เปะจุ” ซึ่งถือว่าเป็นที่เคารพสักการบูชาของชาวบ้านทั่วไป จะมีที่ตั้งปลูกห่างจากหมู่บ้านพอสมควร ซึ่งจากการลงพื้นที่ที่ตำบลบ้านม่วง พบว่าศาลกลางหมู่บ้านนี้ได้ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตรงข้ามกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ซึ่งบริเวณศาลกลางหมู่บ้านจะมีลานโล่งกว้างสำหรับประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านในตำบลแห่งนี้ และองค์การบริหารส่วนตำบลก็กำลังสร้างศาลาสำหรับการทำพิธีต่าง ๆ และสำหรับให้พระสวดซึ่งเป็นพิธีทางพุทธศาสนา

คุณไพศาล มั่นจิน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ที่ได้ให้ข้อมูลว่า การสร้างศาลกลางหมู่บ้านนั้น โดยมากมักจะปลูกตั้งอยู่ในสถานที่ที่มีต้นไม้ใหญ่อยู่รอบ ๆ มีลานกว้างพอสมควร วันกำหนดพิธีกรรมนี้จะทำก่อนวันสงกรานต์ ตกช่วงเวลาระหว่างวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปีหรือหลังจากวันกลางเดือน 4 บ้าง ซึ่งปีนี้ที่ศาลกลางหมู่บ้านของบ้านม่วงได้จัดขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากชาวบ้านคุณน้ำชอบ พงศ์ปวน ว่าจะมีการจัดพิธีการทำบุญที่ศาลกลางหมู่บ้านในวันดังกล่าวนี้

เมื่อวันงานประเพณีมาถึง ผู้เป็นประธานในการทำพิธีนี้เรียกกันว่า “โต่งเปะจุ” หมายความว่า เป็นคนทรง ปู ยา ตา ยาย บรรพบุรุษ ผู้ที่เป็นประธานนี้ต้องเป็นผู้ที่ชาวบ้านนิยมเคารพนับถือยกย่องกันทั่วไป และจะต้องเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่อเนื่องกันทุกปี และก่อนวันที่จะมีการบวงสรวงนั้นชาวบ้านจะพากันไปทำความสะอาดซึ่งผู้ที่ดูแลศาลกลางหมู่บ้านที่ผู้วิจัยเคยพบมี 2 ท่านคือ คุณนะชอบ พงศ์ปวน และคุณน้ำชูดิมา วังมะนาว เพราะขณะที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ก็ได้นั่งพูดคุยกับคุณน้ำทั้ง 2 ท่าน ทั้งชาวบ้านและผู้ดูแลศาลกลางหมู่บ้านต่างก็พากันมาดูแลทำความสะอาดศาลกลางหมู่บ้านให้เรียบร้อยก่อนวันมีพิธี ดังภาพที่ 2-49 พอเวลาตกเย็นวันขึ้น 14 ค่ำหรือเวลาเช้าของวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4 บรรดาพวกลูกช้างหรือเด็ก ๆ ในจะนำเอาตุ๊กตาช้าง ม้า วัว หรือตุ๊กตาชายหญิง ที่พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่มอบให้ไปตั้งเรียงรายไว้ที่ศาล เพื่อเอาไว้เป็นบริวาร และเมื่อถึงเวลาบ่ายของวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4 หรือวันกำหนดทำพิธีกรรม จะมีคณะพิณพาทย์มอญ ซึ่งต้องประกอบด้วยตะโพนมอญ กรับ และเครื่องอื่น ๆ พร้อมไปตั้งวงเพื่อใช้ประกอบพิธีในการไหว้รำยาระหว่างทำพิธีด้วย

ภาพที่ 2-49 ภายในของศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน ตำบลบ้านม่วง

เครื่องที่ใช้ในการสังเวยมีหลายอย่างซึ่งชาวบ้านก็ต่างช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการทำพิธีในครั้งนี้เพราะถือเป็นพิธีสำคัญและถือว่าการได้ทำบุญร่วมกัน และเป็นความสามัคคีของชาวบ้านในหมู่บ้านด้วยของที่ใช้ในการประกอบพิธีมีหลายอย่าง เช่น ผลไม้ก็จะมิกกล้วย มะพร้าว ส้ม ขนมต่าง ๆ ล้วนใส่จานไว้อย่างเรียบร้อย พร้อมทั้งเครื่องอาวูธเก่าต่าง ๆ เช่น มีดดาบ 1 คู่ พริก้า ง้าว หอก ไม้เท้า เชือก และผ้านุ่ง ผ้าขาวม้า และจะมีชาวบ้านออกไปร่วมประกอบพิธีกรรมเท่าที่มีสมควร ที่มากเป็นพิเศษคือลูกข้างเด็กหญิงชาย และรวมถึงผู้ที่สนใจพิธีกรรมอยากดูอยากเห็นการทำพิธีกรรม

จากข้อมูลที่ได้ นั่น การประกอบพิธีกรรมในปัจจุบันมีชาวบ้านเข้าร่วมในทั้งประกอบพิธีและเข้าไปดูจำนวนมากเต็มพื้นที่บริเวณทำพิธี เมื่อผู้ประกอบพิธีเห็นลูกบ้านมากันพอสมควรแล้วประธานผู้ทำพิธีสังเวย ถึงแม้ว่าจะเป็นหญิงก็ต้องแต่งตัวเป็นผู้ชาย โดยหยิบเอาผ้ามาวางทับแบบชาย คือ ปล่อยชายผ้ามาวางไว้ เอาผ้าขาวม้ามาพาดบ่า เริ่มพิธีโดยการจูดรูปเทียนบูชาศาลบอกกล่าวทำพิธีสังเวยและจะหยิบของสังเวยเช่นสรวงจนครบทุกอย่าง ในขณะที่ทำพิธีสังเวยนี้ พิณพาทย์มอญก็จะบรรเลงไปพร้อมกัน

ต่อจากนั้น ประธานผู้ทำพิธีก็จะออกกร่ำรำทำทางแบบผู้ใหญ่สูงอายุ หยิบถือเอาเครื่องสังเวยแต่ละอย่างขึ้นชูรำรำจนครบทุกหมัดทุกอย่าง หลังจากนั้นจะมองหาผู้ใดที่จะให้มาช่วยรำรำเป็นการสังเวยด้วย ประธานก็จะจับมือผู้นั้นขึ้นมา ผู้นั้นจะรำรำได้โดยไม่รู้สึกรำอยู่ในลักษณะของผู้เข้าทรงทันที หรือบางรายที่มีได้ออกมาร่วมพิธีกรรมด้วยก็จะรำรำมาจากบ้านเพื่อมาร่วม

พิธีรำรำด้วยก็มี นับว่าเป็นเรื่องแปลกอัศจรรย์อย่างหนึ่ง เมื่อมีผู้รำรำพอสมควรแล้วผู้เป็น
 ประชานก็จะรำรำโดยหิบบาธูรเก๋ต่าง ๆ ออกมารำรำที่ละอย่างจนครบ คล้ายกับว่าจะบอกวิธีใช้
 อาวุธทุกอย่างให้คุณ ต่อจากนั้นประชานจะหิบบนนมต่าง ๆ ที่สังเวแล้ว เอามาป้อนให้แก่บรรดา
 ลูกช้างทั้งหลายที่มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นั้นทั้งหมดจนทั่วหมดทุกคน ตลอดจนพวกบรรเลงพิณ
 พาทย และพวกเด็กชายหญิงด้วย

เมื่อเสร็จจากพิธีการป้อนนมแล้ว ประชานในพิธีจะรำรำพิธีการคล้องช้าง โดยจะ
 หิบบเอาเชือกที่จัดเตรียมไว้แล้วนั้นมาถือไว้ และจะมีชายหนึ่งคนแต่งตัวเป็นช้างโดยใช้ผ้าขาวม้า
 ม้วนเป็นวงช้างโพกหัวไว้เดินสายไปมาทำท่าทางเหมือนกับช้าง ให้เจ้าปู่หรือประชานในพิธีคล้อง
 ช้างด้วยเมื่อประชานได้รำรำพอสมควรแล้วก็จะทำพิธีคล้องช้างได้และถวายให้ศาลแล้วเป็นอัน
 เสร็จพิธีกรรม ในช่วงสุดท้ายของการคาดเปาะจู พิธีกรรมนี้ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน เป็นพิธีกรรม
 สำหรับทำการสักการบูชาปู่ ย่า ตา ยาย หรือที่ชาวบ้านม่วงเรียกกันว่าศาลเจ้าเงินและงิม หรือ
 ศาลเจ้าพ่อช้างพัน ซึ่งที่ต้นโพธิ์กลางหมู่บ้านนี้มีเจ้า พ่อ 3 องค์ คือ เจ้าพ่อช้างพัน เจ้าพ่อกาหลง
 และเจ้าพ่อคลุกกลี จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยจึงได้ข้อมูลยืนยันว่าในปัจจุบันยังมีการทำพิธีสังเวณี่
 อยู่ซึ่งปีนี้ชาวมอญบ้านม่วงได้จัดพิธีกรรมนี้ขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมาและรูปแบบ
 ของพิธีกรรมที่ผู้วิจัยได้เขียนเป็นข้อมูลในข้างต้น ปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีการยึดหลักการสังเวเช่นเดิม
 ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งถือได้ว่าเป็นความเชื่อของชาวมอญที่ชาวมอญนั้น ได้ยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลา
 ช้านาน

4.5 ประเพณีการนับถือผีบ้าน

ประเพณีการนับถือผีบ้านของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง ถือเป็นประเพณีที่มี
 ความสำคัญ เพราะเป็นประเพณีที่ชาวมอญได้มีการสืบทอดมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อครั้งที่
 บรรพบุรุษของชาวมอญได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้นก็ได้นำความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเข้ามา
 ด้วย นั่นอาจเป็นสาเหตุเพราะเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษ ระลึกถึงแผ่นดินของตนเองก็อาจเป็นไปได้

ในปัจจุบันชาวมอญได้อนุรักษ์สืบทอดประเพณีการนับถือผีบ้าน และทุกปีก็จะ
 ประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการเคารพ ระลึกถึงบรรพบุรุษ หรือบรรพชนที่ได้เสียชีวิตไปในอดีต จาก
 การลงพื้นที่ทำให้เห็นว่าภายในชุมชนมอญแห่งนี้ยังมีการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีกรรมนับถือผีบ้าน
 โดยจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และสืบทอดอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ชาวมอญนั้นได้ให้
 ความสำคัญกับประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ตั้งแต่ประเพณีการเกิด ประเพณีงานบวช ประเพณีงานศพ
 จนมาประเพณีสุดท้ายคือ ประเพณีหลังจากความตาย ชาวมอญเชื่อว่า บรรพบุรุษ เมื่อได้เสียชีวิตลง
 ไปแล้วดวงวิญญาณก็จะมาสถิตอยู่ภายในบ้าน และที่สถิตอยู่ก็คือ เสาเอกของบ้าน เพื่อจะได้
 ปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้อยู่ดีมีสุขต่อไป ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ประเพณีการนับถือผีบ้านได้มี

การยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยมีขั้นตอนของประเพณี มีกฎเกณฑ์ข้อห้ามต่าง ๆ และรวมถึงหากลูกหลานได้ปฏิบัติตนผิดกฎเกณฑ์ ก็จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการขอขมาลาโทษ

จากการศึกษาข้อมูลทั้งเอกสาร และการลงในพื้นที่นั้นพบว่า ถึงแม้ว่าชาวมอญจะนับถือศาสนาพุทธ (ธรรมยุติกนิกาย) แต่ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ก็มีการนับถือผีควบคู่ไปด้วย ซึ่งผีที่ชาวมอญนับถือนั้นนอกจากผีบรรพบุรุษแล้ว ยังมีการเคารพนับถือ ศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน และศาลต้นโพธิ์ในวัดม่วงด้วย

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีบ้านหรือความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษนั้น ถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวมอญ ซึ่งมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติเป็นอย่างมาก ในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงจะมีผีบ้านประจำเกือบทุกบ้าน ซึ่งชาวมอญจะเรียกกันติดปากว่า “ผีบ้าน” หรือภาษามอญเรียกว่า (อาตี กฮอย) จวน เจริญวิเศษยาจารย์ (2548, หน้า 85) ได้อธิบายความหมายว่า ผีที่ชาวไทยเชื้อสายมอญมีการนับถือและเช่น ไหว้ ซึ่งเป็นผีที่จัดอยู่ในประเภทนามธรรม ไม่มีผู้ใดพบเห็นหรือสัมผัสได้ เมื่อคนในครอบครัวผู้เป็นที่รักได้สิ้นชีวิตจากพวกเราไปแล้ว ชาวมอญจะต้องแสดงการเคารพนับถือ โดยการเช่นไหว้บูชาซึ่งจะละเลยไม่ได้เด็ดขาด มิฉะนั้น จะเกิดความเสียหายแก่คนในวงศ์ตระกูล โดยไม่สามารถบอกถึงสาเหตุได้ ซึ่งอาจจะถูกประณามจากสังคมชาวมอญด้วยว่า เป็นผู้ออกตัญญูต่อบรรพชน ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ ก็เป็นได้ และเมื่อบรรพชนเหล่านี้ได้จากวงศ์ตระกูลไปแล้ว ก็จะคงเหลือเพียงแค่ชื่อที่ชาวมอญเรียกกันว่าผีบ้าน เพราะท่านจะอยู่ประจำบ้านเพื่อให้ลูกหลานได้ทำพิธีกราบไหว้บูชาเช่นนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ (2542, หน้า 77-78) ได้กล่าวถึงผีมอญหรือผีบ้านไว้ว่า ถือว่าเป็นบรรพชน บุพการี รวมถึงญาติพี่น้องที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งในแต่ละตระกูลของชาวมอญนั้นจะเชิญให้มาสถิตอยู่ที่เสาเอกของบ้าน โดยผีบ้านในแต่ละตระกูลนั้นอาจจะมีสัญลักษณ์ที่เหมือนหรือต่างกันได้ เช่น อาจจะเป็น ผีเต่า ผีไก่ ผีงู ผีปลา ผีม้า หรือผีข้าวเหนียว เป็นต้น และสัญลักษณ์ของผีบ้านนั้น จวน เจริญวิเศษยาจารย์ (2548, หน้า 86-87) ได้เพิ่มเติมว่า การมีผีบ้านประจำแต่ละตระกูลของชาวมอญนั้นจะมีสัญลักษณ์เฉพาะตระกูลและไม่ซ้ำกัน ทุกตระกูลจะต้องมีสัญลักษณ์ตระกูลของตนเอง โดยใช้จำพวกสัตว์ต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์ เช่น เต่า งู ไก่ เป็นต้น ปัจจุบันเรียกสั้น ๆ ว่า ผีเต่า ผีงู ผีไก่ เป็นต้น

ซึ่งการถือผีเหล่านี้ถือเป็นสัญลักษณ์ของบรรพบุรุษในแต่ละตระกูล ชาวมอญบ้านม่วงก็ยังคงมีการถือผีเช่นนี้มาจนถึงปัจจุบันนี้ และเมื่อกล่าวถึงสัญลักษณ์ของผีบ้านเพิ่มเติมว่า หากบ้านไหนถือผีม้า ก็จะห้ามเล่น หรือขี่ม้า หรือทุบตีม้า ซึ่งจะสัมพันธ์กับประเพณีการบวชว่า เมื่อบวชขนาดและจะแห่ภาคก็ให้ขี่คอกนแทนม้า

ผีเสื้อ หากเมื่อได้พบปะงูทุกชนิด ห้ามทุบตีงูให้หลีกเลียงไปเสีย

ผีไก่ เมื่อเวลาแกงไก่ ก่อนกินต้องแบ่งส่วนหัวไก่ หรือถ้าไม่มีหัว ก็ต้องเอาส่วนอื่นไป เช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษก่อนทุกครั้ง

ผีเต่า หากเมื่อได้พบเต่าที่แห่งใดก็ตาม ต้องนำเต่าไปต้มหรือแกง แล้วแบ่งเช่น ไหว้ ก่อนทุกครั้ง เช่นในครัวไฟก็ได้ให้พอเป็นพิธีการ จากนั้น จึงจะนำไปกินกันได้ แต่หากว่าได้พบเต่า แล้ว แต่ไม่ต้องการนำไปต้มหรือแกง ไม่อยากฆ่าเต่าตัวนั้น ก็จะต้องพูดกับเต่าตัวนั้นว่า “โอย เต่า เน่า ๆ เต่าเหม็น ๆ ก็ละเว้นได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบความเชื่อถือสัญลักษณ์ผีบ้าน ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ และหากผู้ใดในวงศ์ตระกูลได้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนหรือ ข้อห้ามดังกล่าวแล้ว ก็อาจจะมีอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ โดยไม่ทราบสาเหตุได้

จากข้อมูลของชาวบ้านนั้นผู้วิจัยได้เห็นถึงความแตกต่างของสัญลักษณ์ของผีบ้านที่ แตกต่างกัน รวมถึงยังมีการปฏิบัติที่แตกต่างอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ถือแม้ว่าจะมีการนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด ก็ตาม แต่ชาวมอญก็มีการตั้งศาลพระภูมิภายในบ้านเหมือนกับคนไทยควบคู่ไปด้วย เพราะในพื้นที่ นั้นเนื่องจากการแต่งงาน หรือการย้ายถิ่น จึงทำให้ตำบลบ้านม่วง ได้มีคนไทยเข้ามาอาศัยร่วมกันกับ ชาวมอญ ซึ่งอาจจะทำให้บางบ้านกลายเป็นนับถือผีไทย และถึงแม้ว่าจะมีการตั้งศาลพระภูมิ แต่บ้านที่ยังนับถือผีมอญนั้นก็ยังคงนับถือผีมอญเหมือนเดิม

ซึ่งจากข้อมูลของ ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ (2542, หน้า 78) ได้อธิบายไว้ว่า ชาวมอญบางครอบครัวมีการเลิคนับถือผีมอญ และมานับถือผีไทยแทน โดยสามารถดูได้จากการตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ไว้หน้าบ้าน และเมื่อบ้านใดที่มีการตั้งศาลพระภูมิไว้หน้าบ้านแสดงว่าบ้านนั้นจะไม่ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีมอญอีกแล้ว และบ้านนั้นจะไม่เป็นที่ตั้งของผีบรรพบุรุษที่เสียดอกของบ้าน เป็นต้น และการเลิคนับถือผีมอญนั้น เป็นการเลิกทำพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีมอญหรือผีบ้าน แต่ในความจริงชาวมอญยังให้ความเคารพนับถือเช่นเดิม รวมถึงยังปฏิบัติตามความเชื่อเดิมเพียงแต่เลิกทำพิธีกรรมเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การนับถือผีบ้าน หรือผีบรรพบุรุษของชาวมอญถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชาวมอญอย่างมาก ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นเกี่ยวกับสัญลักษณ์ของผีบ้านหรือผีมอญที่เป็นตัวแทนทุกบ้านและยังมีสิ่งที่เป็นตัวแทนของผีบ้านอีกก็คือ การใช้เสื้อผ้าแทนบรรพบุรุษทั้งชาย-หญิง ดังที่ จวนเครือ วิชมชยาจารย์ (2548, หน้า 86-87) อธิบายว่า ชาวมอญจะใช้เสื้อผ้าแทนผีบรรพบุรุษผู้ชาย ได้แก่ ผ้านุ่งผืนยาว ๆ เสื้อคอกลมสีขาวแขนยาวผ่าอกตลอด โดยจะใช้ผ้าผูกแทนกระดุม ผ้าโพกหัวสีแดง และแหวนทองมีหัวพลอย ส่วนผีบรรพบุรุษผู้หญิง ได้แก่ ผ้านุ่งมีเชิงสีแดงหรือสีขาว ผ้าสไบเฉียงยาวสีขาว ซึ่งการจัดเก็บเสื้อผ้านั้น ลูกหลานจะต้องจัดเก็บโดยเอาเสื้อผ้า

ทุกชิ้นมาพับให้เรียบร้อย และจัดวางเรียงลำดับให้ถูกต้องตามแบบโบราณมีวิธีการคือ เอาผ้าผืนที่
 สำหรับใช้ปูรองรับลงเสียก่อน จากนั้นจึงเอาผ้าถุงของผู้หญิงลงชั้นแรกบนผ้าถุงนั้นจะวางผ้าสไบ
 ด้วย และบนสไบจะวางผ้าถุงของผู้ชาย และบนผ้าถุงจะวางเสื้อที่ตัดเย็บแบบคอกลมผ่ากลางอก
 ใช้ผ้าเป็นเชือกผูกแทนกระดุมทั้ง 5 เม็ด เพื่อผูกเวลาสวมใส่และวางผ้าขาวม้า (ผ้าคลุมหัว) ไว้บนสุด
 ส่วนแหวนจะต้องเป็นแหวนทอง หัวแหวนจะต้องเป็นพลอยแดงจะเป็นสีอื่นไม่ได้ โดยผูกติดไว้กับ
 เชือกแทนกระดุมเสื้อผู้ชาย

เมื่อเตรียมเสร็จแล้วก็จะต้องเตรียมภาชนะที่จะใช้บรรจุต่อไป ซึ่งภาชนะที่ใช้ส่วนมาก
 มักจะเป็นกระบุง เรียกว่า กระบุงผี โดยจะสานด้วยไม้ไผ่ มีสวดลายสวยงาม หรืออาจจะใช้หีบไม้
 หีบสังกะสี หรือหีบทองเหลืองก็ได้ตามฐานะ และเมื่อนำสิ่งของที่เตรียมไว้จัดลงในหีบหรือ
 กระบุงเรียบร้อยแล้วให้ปิดโดยจะต้องปิดอย่างมิดชิดที่สุดเพื่อกันพวกหนูหรือแมลงต่าง ๆ จะ
 เข้าไปทำลายเสียหาย

ภาพที่ 2-50 เสาเอกเป็นที่ตั้งกระบุงผีของชาวมอญ คุณบุญทรง ปันปี

สถานที่ตั้งผีบ้านของชาวมอญนั้นจะต้องมีการจัดที่ไว้ตั้งแต่การเริ่มสร้างบ้าน
 โดยชาวมอญจะต้องกำหนดตำแหน่งให้ชัดเจนเพื่อเป็นที่สำหรับการตั้งผีบ้าน กล่าวคือ ชาวมอญนั้น
 เวลาที่จะสร้างบ้านหรือปลูกบ้านเป็นของตนเองนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ จะต้องมิเสาเอกเป็นหลัก

ของบ้าน เพราะที่เสาเอกนั้นจะเป็นที่ตั้งของผีบ้าน เพราะว่าถ้าเป็นกระบุงผีก็จะใช้เสาแทรกใส่แล้วแขวนไว้ที่เสาเอก มีความสูงประมาณศีรษะคน แต่ถ้าใช้พวกหีบก็จะใช้ชั้นรองตั้งติดกับเสาเอกของบ้าน จะเป็นชั้นไม้หรือชั้นไม้ลายทองก็ได้ ความสูงก็สามารถกำหนดเองได้ตามความเหมาะสม และเมื่อมีการจัดวางแล้ว โบราณว่าให้เอาไม้ไผ่ขนาดพอเหมาะ ตัดเป็นกระบอกสูงประมาณ 1 คืบ โดยกระบอกนั้นสามารถใส่น้ำในกระบอกได้ด้วย ตัดไว้จำนวน 7 กระบอก ลักษณะกระบอกคล้ายกับแจกันหรือบางบ้านก็อาจจะใช้แจกันแทนเลยก็ได้ จากนั้น ให้ปักใบขาไก่ดำลงกระบอกกระบอกละ 7 ยอด จนครบทุกกระบอก แล้วพ่นด้วยสายสิญจน์หลาย ๆ รอบ มัดรวมกันให้แน่น จากนั้นก็นำไปใส่ในกระบุงเสื้อผ้า หรือถ้าทำชั้นวางจะต้องไว้ข้างใต้หีบหรือใต้กระบุงก็ได้ ดังภาพที่ 2-51 ซึ่งเป็นภาพเสาเอกของบ้านที่มีกระบุงผีและมีหีบใส่เสื้อผ้าของชาวมอญ

เมื่อลูกหลานได้จัดเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ไว้ที่เสาเอกของบ้านแล้ว ลูกหลานภายในบ้านก็ต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งของต่าง ๆ ให้เป็นของใหม่และสวยงามอยู่เสมอ อย่าให้เกิดการชำรุดเสียหายจากพวกหนูหรือแมลงต่าง ๆ ได้โดยเด็ดขาด เพราะหากว่ามีรอบชำรุดเสียหายมากหรือน้อยก็ตาม ชาวมอญเชื่อว่าจะมีโทษภัยต่าง ๆ เกิดขึ้นแก่พ่อแม่และลูกหลานในวงศ์ตระกูลคนใดคนหนึ่งอย่างแน่นอน ยกตัวอย่างเช่น อาจจะมีบุคคลภายในครอบครัวคนใดคนหนึ่งรู้สึกปวดศีรษะ ตาพร่ามัวผิดปกติ ใจเหม่อลอย หวาดกลัวโดยไม่มีเหตุผล ฯลฯ และอาการเหล่านี้แม้ว่าจะไปพบแพทย์เพื่อตรวจอาการเจ็บป่วยดังกล่าว แพทย์ก็จะลงความเห็นว่าร่างกายผิดปกติทุกอย่าง

ดังนั้น ชาวมอญจึงจะหวนกลับไปนึกถึงผีบ้าน ไปตรวจดูที่เสื้อผ้าอาภรณ์หรือข้าวของท่านแล้ว หากพบว่าเสื้อผ้าชิ้นใดชิ้นหนึ่งฉีกขาด หรือทะลุเช่นนี้ ลูกหลานก็ต้องไปจุดธูปเทียนเพื่อบอกกล่าวถึงการชำรุดของเสื้อผ้าและสิ่งของต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักฐานตามประเพณีของชาวมอญว่า เมื่อถึงวันที่จะเช่นไหว้วันหน้า จะเปลี่ยนเสื้อผ้าให้ท่านใหม่ทันทีในวันเช่นไหว้นั้น และคนที่ไปรับปากยืนยันกับผีบ้านนี้ ต้องเป็นคนอื่น เช่น คนทรง เพราะคนในตระกูลยืนยันรับปากไม่ได้ คล้ายกับให้เขามาเป็นพยาน หลังจากนั้นพวกโรคภัยต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาของคนภายในครอบครัวคนนั้น อาจจะเบาเทาเบาบางลง หรือหายเป็นปกติได้โดยง่ายจนแทบไม่น่าเชื่อ ดังนั้นชาวมอญจึงดูแลนะวังรักษาในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

จากการบอกเล่าของชาวบ้านถึงความเชื่อเรื่องการไหว้ผีบ้านนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการไหว้ผีบ้าน และเข้าใจความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชาวมอญ ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่ชาวมอญได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยนั้นจึงเป็นเหตุผลที่ว่าชาวมอญจะต้องดูแลและวังรักษาเสาเอกของบ้าน กระบุงผี หรือหีบเก็บเสื้อผ้าของบรรพบุรุษไว้เป็นอย่างดีที่สุด เพราะหากถ้าเก็บรักษาไม่ดีก็จะถูกลงโทษจากบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วมีอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ โดยไม่ทราบสาเหตุเกิดขึ้นกับบุคคลคนใดคนหนึ่งภายในครอบครัวได้ จะต้องทำพิธีขอขมาผีหรือรำผี ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบาย

ถึงขั้นตอนพิธีกรรมการรำผีในลำดับต่อไป และเมื่อกล่าวถึงความเคร่งครัดในการดูแลเสาเอกหรือสิ่งของต่าง ๆ ของบรรพบุรุษนั้น ผู้ที่จะต้องสืบทอดผีบ้าน ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชาวมอญ ที่เมื่อเกิดมาแล้วจะต้องเรียนรู้พร้อมต้องสืบทอดประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ตามพ่อแม่ และญาติพี่น้องภายในครอบครัวเพื่อให้คงอยู่สืบไป

ประเพณีการไหว้ผีบ้านนั้นมีความสัมพันธ์กันกับการสืบทอดผีบ้านอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นมรดกทางนามธรรมที่สำคัญของชาวมอญ โดยผู้ที่เป็นลูกหลานทุกคนจะต้องยอมรับผีบ้านประจำตระกูลของตนเอง และจะต้องมีการสืบทอดต่อ ๆ กันไปโดยไม่ขาดสาย ซึ่งการสืบทอดผีบ้านนั้นจะสืบทอดจากผู้ชาย และจะต้องสืบทอดจนกว่าจะหมดสิ้นพวกผู้ชายในตระกูลนั้น ส่วนลูกหลานที่เป็นผู้หญิงก็ต้องสืบทอด ไปจนกว่าจะแต่งงานไปกับผู้ชายอื่น การสืบทอดผีบ้านของชาวมอญนี้มีมาแต่โบราณ เช่น สืบทอดทางฝ่ายชาย จากทวด ปู่ พ่อ ลูก หลาน เหล่น ๆ โดย ไ่ลงมาจนมาเป็นลำดับชั้นจนถึงรุ่นปัจจุบันที่เป็นฝ่ายชาย และเมื่อคนใดสืบทอดผีบ้านแล้วก็ต้องเชิญผีบ้านไปไว้ ณ เสาเอกที่บ้านของคนนั้น หรือจะนำไปไว้ที่บ้านของผีบ้านที่อยู่เก่าก็ได้ แต่อาจจะไม่สะดวกในการดูแลรักษาและการเซ่นไหว้ประจำปี แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ชายคนอื่น ๆ ในตระกูลจะไม่เกี่ยวข้องด้วย เพราะทุกคนจะต้องเข้าไปร่วมการเซ่นไหว้ผีบ้านร่วมกันประจำปี จะขาดเสียไม่ได้เพราะต่อไปในอนาคตอาจจะเป็นคนใดคนหนึ่งที่จะต้องสืบทอดผีบ้านต่อเพียงแต่ต้องรอให้ถึงเวลา และส่วนของผู้หญิงในตระกูลนั้นจะต้องเคารพนับถือผีบ้านด้วย จะต้องร่วมกันเซ่นไหว้ผีบ้านไปจนกว่าจะแต่งงานออกจากบ้านไป แต่หากว่ายังไม่แต่งงานจะต้องเคารพนับถือผีบ้านของตระกูลไปจนกว่าจะตายจากไป

ในวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ผู้วิจัยได้ลงไปยังพื้นที่และยังได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การประกอบพิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษ และในวันนั้นเองยังมีพิธีกรรมที่ทำพร้อมกันคือ พิธีการส่งอะลูมตาด้วย วันนั้นผู้วิจัยได้สังเกตว่าชาวมอญได้เริ่มเตรียมข้าวของเครื่องใช้ อาหาร คาวหวานตั้งแต่เช้านั้น หลังจากเตรียมอาหารเสร็จแล้วก็ต้องจัดวางอาหารใส่ภาชนะต่าง ๆ เตรียมเอาไว้สำหรับประกอบพิธีกรรม โดยมีคนทรง หรือภาษามอญเรียกว่า “โด้ง” มาช่วยในการจัดเตรียมข้าวของต่าง ๆ ด้วย เมื่อถึงเวลาประกอบพิธีกรรมคนทรงก็ได้เริ่มพิธีพิธีกรรม โดยเริ่มจากพิธีกรรมการส่งอะลูมตาค่อน พิธีกรรมการส่งอะลูมตานี้จะมีสำหรับลูกหลานที่เป็นผู้หญิงและไปแต่งงานกับผู้ชายข้างนอกโดยจะถือว่าฝ่ายหญิงจะต้องไปถือผีทางฝ่ายชายและตัดขาดกับผีบรรพบุรุษของตนเอง จึงต้องมีพิธีกรรมให้ถูกต้องตามหลักของชาวมอญ เมื่อเสร็จพิธีการส่งอะลูมตาจากนั้น จึงขึ้นไปยังเสาเอกบนบ้านเพื่อทำพิธีการไหว้ผีบรรพบุรุษต่อไป และผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์เจ้าของบ้านที่ไหว้ผีบรรพบุรุษคือ คุณตาบัว พัดชื่น (สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2557) ซึ่งคุณตาได้ให้ข้อมูลในวันนั้นว่า “ที่นี่ เขาทำบุญบรรพบุรุษ เขาจะทำเป็นมอญ 3 ปี 1 ครั้ง ต้องรวมตระกูล

ตระกูลพัคชื่น ทางฝ่ายผู้ชายเขาเรียกว่า ต้นตอ ต้นตอ คือทางฝ่ายผู้ชาย ถ้าฝ่ายผู้หญิงก็ไปอีกเรื่องหนึ่ง ที่มารวมกัน มาเลี้ยงกัน เลี้ยงให้ได้ต้องใช้ทรง การไหว้ผีเริ่มไหว้จากบ้านที่ชายผมก่อนหลังนี้ เขาเป็นพี่ชายคนโต ต่อมาก็รุ่นผม ต่อไปก็รุ่นลูก รุ่นหลาน เป็นรุ่น ๆ ไป พี่ชายคนโตเรียกว่า “ต้นผี”

วันนี้ก็ต้องเตรียมขนมให้เขา มีกล้วย ขนมทอด มอญเราต้องทอดขนมคั่วด้วยนะ มีขนมเมื่ดงา ข้าวเหนียว ขนมทำเป็นข้อมือ ข้าวต้มมัด นี้เมื่ดงา ขนมฟักหรือแฟง ฟักเชื่อม บรรพบุรุษเรา เขาทำมาแบบนี้ขนมพวกนี้ใช้สำหรับไหว้บรรพบุรุษ

ปีนี้เขาเป็นพิเศษหน่อย ไหว้บรรพบุรุษแล้วก็ส่งตัวด้วย ถ้าไม่ได้ส่ง ต้องรอเขาไหว้ 3 ปี 1 ครั้งแบบนี้ แต่ส่งตัวเสร็จจะมาเที่ยวอะไรแบบนี้ก็ได้ ผู้หญิงมอญจะแต่งงานออกจากบ้านไป แล้ว ก็สามารถกลับมาร่วมงานได้เหมือนเดิม ถ้าเขานับถือก็กลับมาไหว้บรรพบุรุษถือว่าเป็นปู่ย่าตายาย เนี่ยนะหนูฝ่ายลูกผู้หญิงเขาต้องมาไหว้ถ้าเป็นผู้หญิง ถ้าใครแต่งงานก่อน ในวันที่เลี้ยงผีต้องไปส่ง เขาเรียกว่าส่งอะลุมตา ไล่ตามลำดับ ลูกลูกก็มีคนสุดท้อง แล้วมาส่งนี่นะก็เหมือนเขาไปทางแฟนเขาแล้ว ไม่ต้องมาอยู่แล้วพอเขาแต่งงานจดทะเบียนสมรส เขาก็ไปทางแฟนเขาแล้ว มอญเรียกว่าส่งอะลุมตา ก็เรียก “พิธีส่งตัว” แล้วเวลามาส่งตัวก็มาส่งที่บ้านต้นตอบ้านใหญ่นี้แหละมาส่ง พอส่งเรียบร้อยแล้วก็เอาปลามาแกง แล้วก็ให้ญาติในตระกูลกินกันถือว่าเป็นการส่งตัว ดังภาพที่ 2-52 พิธีกรรมในการส่งหลวงตา

ภาพที่ 2-51 พิธีส่งอะลุมตาของลูกหลานชาวมอญที่เป็นผู้หญิง ทำพิธีในวันไหว้ผีบรรพบุรุษ

และการนำของในพิธีเข้าไปวางไว้ข้างในตัวบ้านที่ประกอบพิธีเพื่อเป็นการบอกกล่าวบอกบรรพบุรุษรุ่นแรก ๆ ไปบอกเขา (เขาเรียกว่า ปาโหนก) ไปบอกเขาว่า เรามาทำแล้วนะ 3 ปีครั้ง

เราจะมาเลี้ยง บอกให้เขามากินกัน เหมือนของเช่น ไหว้แบบนี้แหละ แล้วถ้าลูกหลานทำผิดถ้าเราทำผิด เราต้องรำล้างให้เขาก็เป็นการไหว้บรรพบุรุษ 3 ปีครั้ง และเมื่อสักครู่นี้ตอนเช้าทรงศี เป็นพี่ชายผม พี่ชายคนที่ 3 เสียไปแล้ว คือว่าเขาปลื้มใจที่เห็นมาไหว้บรรพบุรุษเลยมาเข้าทรง

วันเลี้ยงผีลูกหลานทั้งหมดต้องมานั่งกินข้าวมาป้อนข้าวกันในพิธีด้วย จะมีข้าววางใส่จานอยู่ด้วย ลูกหลานที่กินข้าวในพิธีก็เชื่อว่าจะมีชีวิตที่ดี แล้วส่วนพวกข้าวที่อยู่ในใบตองต้องทำ 3 ใบนะ ไหว้เลี้ยงเมียน้อย ก็บอกให้เขารับรู้ไว้บรรพบุรุษเราก็เลี้ยงเขาเหมือนกัน ทั้งหมดต้องให้ไต้ังเป็นคนจัดวางนะ เพื่อให้สวย สะอาด ลูกหลักบรรพบุรุษสมัยก่อนถ้าจะไหว้ต้องทำแบบนี้ เหมือนกับอดีตเลย ลูกหลานอยู่ที่ไหนก็ต้องบอก เรียกมารวมกัน วันที่มาเลี้ยงก็เหมือนวันที่รวมญาติ

พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ บ้านอื่นเขาก็ไหว้แบบนี้เหมือนกันทุกอย่าง เพราะเขาเป็นมอญเหมือนกัน ทำแบบเดียวกันหมด แล้วคนที่จะมาทำพิธีต้องเข้าใจ ต้องเป็น ไต้ัง (คนทรงศี) ไม่อย่างนั้นทำไม่ได้

และเนี่ยนะในวันไหว้ผีบรรพบุรุษนะ ลูกหลานของมอญเราเมื่อเกิดมาก็จะต้องไว้ผมจุกด้วยนะ คนมอญผู้ชายเกิดมาต้องไว้จุกหมด ผู้หญิงก็ต้องไว้จุกเหมือนกัน ต้องนิมนตร์พระมาทำ ถ้าจะโกนก็ต้องเมื่อวันที่เลี้ยงผีนี้แหละ ให้ทรงโกนให้เลย คนที่ไว้จุกต้องรอโกนวันที่เลี้ยงผี ไม่ก็ ต้องทำพิธีเลี้ยงพระให้พระโกน”

จากการได้เข้าร่วมพิธีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ของตระกูลพัคชื่น ในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นการลำดับพิธีที่สำคัญ การจัดของเช่น ไหว้ การเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมพิธีของลูกหลานตระกูลพัคชื่นในครั้งนี้อย่างมาก ผู้วิจัยได้เข้าร่วมพิธีที่สำคัญครั้งนี้ตั้งแต่เริ่มจนจบพิธี ได้เห็นถึงความรัก ความสามัคคีของครอบครัวชาวมอญอย่างมาก บางครอบครัวก็เดินทางมาสะดวกเพราะอาศัยอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว แต่บางครอบครัวเดินทางมาจากกรุงเทพฯ เพื่อเข้าร่วมการไหว้ผีบรรพบุรุษ และเป็นภาระระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเองอย่างดีมาก ๆ และยังมีอีกครอบครัวหนึ่งที่เดินทางมาจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้หญิงเป็นคนมอญแต่งงานกับหนุ่มชาวสุราษฎร์ธานีมาร่วมพิธีเพื่อมาทำพิธีส่งอะลูมตา และเป็นการบอกกล่าวถึงบรรพบุรุษว่าจะลาไปมีครอบครัวและจะต้องถือศีลทางฝ่ายชายแล้วด้วย

พิธีในวันนั้นมีการทำพิธีส่งอะลูมตาค่อน แล้วจากนั้นจึงได้เริ่มขึ้นไปทำพิธีภายในบ้านของชาวมอญเพื่อดำเนินพิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษและเข้าทรงผีบรรพบุรุษ การเข้าร่วมพิธีกรรมในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยประทับใจอย่างมากเพราะผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปยังห้องทำพิธี เพื่อเก็บภาพมาประกอบกับงานวิจัย และยังได้ยินเสียงของคนทรงในขณะที่ยกผู้เสียชีวิตไปแล้วดวงจิตได้กลับมาพบกับลูกหลานอีกครั้งในวันที่มีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ดังภาพ 2-52 ที่ไต้ัง หรือคนเข้าทรง

กำลังเข้าทรงผีบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งการได้เข้าร่วมพิธีในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับคำเชิญให้มาเข้าร่วมพิธีกรรม จากคุณน้ำสนอง พัดชื่น ซึ่งเป็นลูกหลานคนสำคัญอีกคนหนึ่งที่จะต้องเข้าร่วมพิธีกรรมในครั้งนี้

ภาพที่ 2-52 พิธีเข้าทรงผีที่เสาเอกของบ้าน ในวันไหว้ผีบรรพบุรุษของตระกูล พัดชื่น

จากการลงพื้นที่ที่ได้ทราบว่า การไหว้ผีบรรพบุรุษว่ายังมีความสำคัญและยังมีการไหว้ผีบรรพบุรุษกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และชาวบ้านยังได้ให้ข้อมูลเรื่องพิธีการส่งหลวงตา หรือส่งอะลูมตา รวมทั้งการสืบทอดผีบรรพบุรุษซึ่งเกี่ยวกับชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้ และทราบว่า ประเพณีการไหว้ผีบ้านนั้น ในแต่ละตระกูลจะมีช่วงเวลาของการไหว้ที่แตกต่างกันบางตระกูลจะไหว้ทุก 1 ปี บางตระกูลจะไหว้ทุก 3 ปี แต่อย่างไรก็ตาม ก็จะต้องมีพิธีกรรมการไหว้ผีบ้านเกิดขึ้นทุกตระกูล และจะต้องไปไหว้ยังบ้านที่เป็นต้นผี เพราะบ้านของต้นผีนั้นจะมีเสาผีหรือกระบุงผีอยู่ รายละเอียดขั้นตอนการไหว้ผีบ้านหรือผีบรรพบุรุษของชาวมอญนั้นมีหลายขั้นตอนซึ่งล้วนแล้วแต่น่าสนใจทั้งสิ้น

การทำวิจัยเรื่องเกี่ยวกับมอญและยังได้ร่วมพิธีกรรมการไหว้ผีบ้าน ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความใส่ใจครอบครัวเครือญาติของชาวมอญและความใส่ใจในการดำรงชีวิตของชาติพันธุ์มอญ ตั้งแต่เกิดไปจนถึงตายและยังมีความเชื่อเรื่องผีควบคู่กันไปไปด้วย รวมถึงชาวมอญก็ยังให้ความสำคัญอย่างมีเกี่ยวกับผีโดยเฉพาะผีบรรพบุรุษของพวกเขา การทำพิธีการไหว้ผีบรรพบุรุษเอง

ก็ยังสอดคล้องกับเรื่องของการทำพิธี โคนจุกของชาวมอญอีกด้วยซึ่งจะต้องทำในวนที่มีพิธีกรรมการไหว้ผีบ้านเท่านั้น และรวมถึงพิธีของการแยกครอบครัวของชาวมอญ หากชาวมอญเป็นผู้หญิงและไปแต่งงานกับผู้ชายครอบครัวอื่น หรือเป็นคนไทยก็ตามก็จะแปลว่าต้องไปถือผีตามฝ่ายชายแต่ก็จะไม่ได้ถือผีเครื่องครัดดังชาวมอญ และเมื่อแต่งงานอยู่กันเป็นครอบครัวแล้ว ผู้หญิงมอญก็ต้องมาทำพิธีเพื่อเป็นการบอกลากับบรรพบุรุษว่าจะไปถือผีอื่นแทนและพิธีนี้ชาวมอญเองก็เรียกกันอย่างหลากหลายมาก เช่น พิธีส่งตัว พิธีส่งหลวงตา และพิธีส่งอะลูมตา เป็นต้น

เนื่องจากการประกอบพิธีกรรม มีขั้นตอนการเตรียมพิธีกรรมต่าง ๆ ซับซ้อนอย่างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าเอกสารและจะนำเสนอพิธีกรรมขั้นตอนการเช่นไหว้ผีบ้านซึ่งปราษฎ์ชาวมอญบ้านม่วงเป็นผู้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรดังนี้ จวน เครือวิชฌยาจารย์ การเช่นไหว้ผีบ้าน จะทำการเช่นไหว้ผีบ้านบางตระกูลก็เช่นไหว้ทุกปี โดยจะกำหนดวันเช่นไหว้ในเดือน 4 เดือน 6 เดือน 12 และเดือน 2 (ยี่) โดยผีตระกูลใดเคยเช่นไหว้เดือนใด ก็ต้องเช่นไหว้ในเดือนนั้นประจำเสมอ จะยกวันวันเสาร์ และวันพระ แต่จะเลื่อนไปจากเดือนประจำไม่ได้เด็ดขาด เพราะถ้าหากเลื่อนไปจะถือว่าไม่เคารพประเพณี และอาจจะทำให้ผีบ้านนั้นโกรธ จนลูกหลานในตระกูลอาจจะมีการเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ

แต่ในขณะที่เดียวกันการไหว้ผีบ้านนั้น ก็ยังมีข้อยกเว้น โดยไม่ต้องมีการเช่นไหว้ผีบ้านประจำปี โดยข้อยกเว้นนี้คือ ประการที่หนึ่ง คนในตระกูลเดียวกันได้เสียชีวิตไป ประการที่สอง ผู้หญิงในตระกูลเดียวกันเกิดตั้งครรภ์แก่ หรือเพิ่งเริ่มตั้งครรภ์ก็ต้องรอจนกว่าจะคลอดลูก ประการที่สาม คนในตระกูลผีบ้านเดียวกัน จัดการรำผีให้แก่ผีบ้านแล้ว ทั้ง 3 ประการนี้ถือว่าเป็นข้อยกเว้นในที่ในปีนั้นไม่ต้องจัดงานไหว้ผีบ้านแล้ว แต่หากว่ายังมีการเช่นไหว้ผีบ้านตามปกติ ลูกหลานในตระกูลจะต้องจัดเตรียมเครื่องเช่นไหว้ ซึ่งการจัดเตรียมเครื่องเช่นไหว้ผีบ้านนั้นมีความสำคัญอย่างมาก ลูกหลานมอญทุกคนจะต้องช่วยกันจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ให้ครบถ้วนเหมือนดังในอดีต โดยไม่ให้ขาดตกบกพร่อง

จากการเข้าไปสังเกตการณ์ เข้าร่วมพิธีกรรมการการไหว้ผีบ้านของตระกูลพัคชั่นนั้น ทำให้เห็นว่าลูกหลานภายในบ้านได้จัดเตรียมสิ่งของต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งของคาว ของหวาน ขนมต่าง ๆ รวมทั้งผลไม้ ถ้วยชามต่าง ๆ ที่จะใช้ในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งชาวมอญถือว่าเป็นสิ่งทีจำเป็นอย่างมากและจะต้องเตรียมให้กับบรรพบุรุษของพวกเขาอย่างดีที่สุดและถูกต้องตามรูปแบบของชาวมอญในการไหว้ผีบรรพบุรุษ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอดังต่อไปนี้

เครื่องเช่นไหว้ที่จำกั้ดเอาไว้ว่าต้องมี คือ

1. ขนมลูกสะบ้าทอด ทำด้วยแป้งข้าวเหนียวปั้นทอดด้วยน้ำมัน
2. ขนมนางแอบ ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า ใส่น้ำมันงาแบบขนมจีนนี้

3. ขนมหันเหลา ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า ปั้นให้มีขนาดเล็กและยาวทั้งหมด 3 อัน แล้วนำมา รวมกันโดยบีบตรงกลางให้ติดกัน จากนั้นนำไปนึ่ง

4. ขนมห่อใบตองมีทั้งสีแดงและสีขาว จะทำด้วยแป้งข้าวเหนียวแล้วนำมาผสมกับ น้ำตาลปีบสำหรับขนมสีแดง และส่วนสีขาวใช้น้ำตาลทรายขาวผสม จากนั้นจึงนำไปห่อให้มีรูปทรง แบบขนมกล้วยแล้วนำไปนึ่ง

5. ข้าวเหนียวนึ่งธรรมดา ไม่ต้องผสมกะทิ

6. ขนมหีบยกปูน

7. ขนมห่อข้าวตอก และงา โดยจะนำข้าวตอกและงาคลุกรวมกับน้ำตาล จากนั้นปั้น เป็นก้อน

8. แกงต้มยำ 1 ถ้วยโดยจะแกงตามได้สัญลักษณ์ของผีตระกูล เช่น บ้านไหนเป็นผีเต่าจะ ใช้เต่าต้มยำ บ้านไหนผีไก่ก็จะใช้ไก่ต้มยำ แต่หากว่าไม่สามารถหาสัญลักษณ์ของผีตระกูลมาแกงได้ ก็สามารถนำแป้งข้าวเจ้ามาปั้นเนรูบเต่า หรือไก่ แทนได้ในการทำต้มยำ

9. มะพร้าวแห้งจำนวน 3 ผล โดยจะแบ่งใช้ทั้งลูก 2 ผล แล้วนำไปผ่าซีก 1 ผล ผลที่ผ่าซีก แล้วให้แบ่งออกเป็นใช้ทั้งซีก 1 ซีก และอีก 1 ซีกจะหั่นออกเป็น 15 ชิ้น

10. กล้วยน้ำว้าสุก 3 หวี โดยแบ่งใช้ 2 หวี ส่วนอีก 1 หวีแบ่งออกเป็นผล 15 ผล (จะต้องเลือกกล้วยให้ใครบตามจำนวน)

11. ปลาช่อนย่าง 3 ตัว

12. ข้าวปากหม้อ 1 ถ้วย

13. เทียนเล่มเล็ก 18 เล่ม

14. น้ำบริสุทธิ์ 1 ชัน พร้อมกับกรวยที่ทำจากใบตองม้วนให้ก้อนแหลม 1 อัน

ลักษณะการจัดวางของในพิธีจะต้องใช้ “โต้ง” หรือผู้ชำนาญการผีบ้าน ดังนี้

1. ใช้จานหรือถาดใหญ่ 2 ที่ โดยจะจัดวางขนมทั้ง 7 อย่างครบถ้วน และจะวางเพิ่มพิเศษ คือ กล้วย 1 หวี มะพร้าว 1 ผล ปลาช่อนย่าง 1 ตัว ปักเทียน 1 เล่ม

2. ใช้จานหรือถาดใหญ่ 1 ที่ โดยจะจัดวางขนมทั้ง 7 อย่างครบถ้วน และจะวางเพิ่มพิเศษ คือ กล้วย 1 ผล มะพร้าว 1 ซีก ปลาช่อนย่าง 1 ตัว และปักเทียน 1 เล่ม

3. ใช้จานหรือถาดเล็กลงมา 15 ที่ โดยแต่ละจานจะจัดวางเหมือนกันคือ จัดวางขนมทั้ง 7 อย่างครบถ้วน และจะวางกล้วย 1 ผล มะพร้าวหั่น 1 ชิ้น ปักเทียนทีละ 1 เล่ม ดังภาพที่ 2-53 และ เป็นการการจัดวางสิ่งของต่าง ๆ เพื่อเตรียมไว้สำหรับเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ

ภาพที่ 2-53 การจัดเตรียมของเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ บ้านของคุณตาบัว พัดขึ้น

ขั้นตอนของพิธีกรรมการเซ่นไหว้ (สะเจียะอาล็ก) จะทำพิธีโดยคนทรงผี หรือภาษามอญเรียกว่า “โด้ง” หรือผู้ชำนาญการเซ่นไหว้ผี จะทำการจัดวางเครื่องเซ่นไหว้ตามตำแหน่งที่กำหนด ไหว้ให้ถูกต้อง ที่เสาเอกหรือเสาผีบรรพบุรุษ โดยจะนำถาดเครื่องเซ่นไหว้ถาดใหญ่วางก่อนและวางถาดเครื่องเซ่นไหว้เล็กเรียงกันตามลำดับดังภาพที่ 2-54 เมื่อจัดวางจนครบแล้ว จึงเริ่มอัญเชิญหีบหรือกระบุงเสื้อผ้าของบรรพชนลงมาตรวจสอบความเรียบร้อย จากนั้นผู้เข้าทรงผีจึงเริ่มกล่าวอัญเชิญเจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์ ผีบ้าน สมุนไพร่ป่าว ให้ท่านมารับเครื่องเซ่นไหว้ประจำปี ตามลำดับขั้นตอนจนครบถ้วนทุกประการ คนทรงหรือคนทำพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษนั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้หญิงสูงอายุ ส่วนผู้ชายที่เป็นผู้ทำพิธีจะมีมาก ดังภาพที่ 2-55 คนทรงผีเป็นผู้หญิงกำลังเริ่มพิธีอัญเชิญเจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์ ผีบ้าน สมุนไพร่ป่าว ให้ท่านมารับเครื่องเซ่นไหว้ประจำปี

ภาพที่ 2-54 การจัดวางเครื่องเซ่นไหว้ที่ “เสาเอก” บ้านของคุณตาบัว พัดขึ้น

ภาพที่ 2-55 คนทรงกำลังเริ่มทำพิธีอัญเชิญเจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์ ฝิบรรพบุรุษให้ท่านมา
เข้าทรงและมารับเครื่องเซ่นไหว้ประจำปี

ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการค้นคว้าเอกสารและจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่อง
ของความเชื่อเรื่องฝิบรรพบุรุษนั้น ถือได้ว่าสิ่งเหล่านี้ได้มาควบคู่ไปกับการนับถือศาสนาของ

ชาวมอญทั้งสิ้น ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ มีการนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด ทั้งโดยกาย วาจา ใจ รวมถึงเรื่องของการเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน และความเชื่อ ความเคารพที่มีต่อผีบรรพบุรุษ จากการศึกษาข้อมูลครั้งนี้ ทำให้เห็นว่าชาวมอญแห่งนี้มีความเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษอย่างเข้มแข็งและยังเคร่งครัดในการปฏิบัติด้วย สาเหตุเพราะความเชื่อผีบรรพบุรุษของชาวมอญนั้นมีความสัมพันธ์กับกฎข้อห้ามต่าง ๆ หากมีการกระทำที่ไม่ถูกต้อง หรือที่เรียกว่า “การผิดผี” จะถือเป็นเรื่องใหญ่และเชื่อว่าจะทำให้คนภายในครอบครัวเกิดจากเจ็บป่วย รักษาไม่หาย จะต้องมีการทำพิธี “ขอขมา” โดยการจัดพิธี “รำผีมอญ” ขึ้น ถ้าผิดมากจะต้องจัดพิธีใหญ่เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษต่อผีบรรพบุรุษ และการจัดพิธีรำผีมอญนั้นมักจัดในเดือนคู่ ยกเว้นวันพระ และวันเข้าพรรษา

ความเชื่อของชาวมอญนั้นเรื่องการนับถือผีนี้ มีผลทำให้ครอบครัวของชาวมอญบ้านม่วงมีความสัมพันธ์ภายในหมู่เครือญาติที่แน่นแฟ้น และเป็นพื้นฐานที่ดีในการควบคุมคนในชุมชนบ้านม่วงให้มีระเบียบอีกด้วย จากการนับถือพุทธศาสนาของชาวมอญอย่างเคร่งครัดแล้วจึงจะเห็นว่าชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ยังมีความเชื่อเรื่องการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และรวมไปถึงการเคารพต่อผีบรรพบุรุษ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากการดำรงชีวิตวิถีชีวิตประจำวันของชาวมอญบ้านม่วง รวมไปถึงสะท้อนให้เห็นถึงขั้นตอนพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ชาวมอญให้ความสำคัญ ซึ่งถือว่าชาวมอญตำบลบ้านม่วงนี้ยังคงจะอนุรักษ์และมีการสืบทอดให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

4.6 ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ถือว่าเป็นประเพณีที่เก่าแก่ประเพณีหนึ่งดินแดนแถบสุวรรณภูมินี้ ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศอินเดีย ศรีลังกา พม่า มอญ ไทย ลาว เขมร ซึ่งเป็นดินแดนประเทศที่อยู่ในแถบอากาศที่ค่อนข้างร้อน และจะนับตั้งต้นเป็นปีใหม่ หรือขึ้นปีใหม่ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน โดยถือเอาตามฤดูกาลเหมือนกัน เพราะเป็นแถบประเทศที่มีการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน คือมีการทำกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่และหยุดพักผ่อนในฤดูร้อน แล้วเริ่มต้นใหม่ในฤดูหนาว ฤดูร้อน หมุนเวียนกันอยู่เช่นนี้เสมอ

ประเพณีสงกรานต์ นับว่าเป็นประเพณีที่มีความเก่าแก่มาก สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ประเทศไทยก็สืบทอดประเพณีสงกรานต์นี้มานานเช่นเดียวกัน และในสมัยก่อนยังยึดถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันสิ้นปีเก่าและขึ้นปีใหม่ แต่ปัจจุบันก็ใช้วันสิ้นปีเก่าขึ้นปีใหม่แบบสากล และสำหรับประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ โดยเฉพาะชาวมอญที่อาศัยตั้งแต่วัดปากกลัดลงไปในกลุ่มแม่น้ำแม่กลองนี้ โดยเฉพาะตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ที่มีการจัดงานวันสงกรานต์ที่วัดม่วงทุกปี และประเพณีสงกรานต์ที่แตกต่างจากที่อื่น คือจะมีประเพณีการทำบุญถึง 6 วัน โดย 3 วันแรกมีประเพณีการทำบุญด้วยการส่งข้าวแช่ 3 วันคือวันที่ 13, 14, 15 เมษายน และหลังจากนั้นจะทำบุญ

ตักบาตรอีก 3 วันคือวันที่ 16, 17 และ 18 เมษายน จะมีการทำบุญตักบาตรที่วัดในตอนเช้า พอถึงช่วงเวลาประมาณบ่าย 2 โมง ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะทำพิธีชักบังสุกุลที่วัดเพื่ออุทิศบุญกุศลให้แก่บรรพชนของตนเอง แล้วสร่งน้ำ และประพรมน้ำอบน้ำหอมให้กระดูกปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งบรรจุไว้ในเจดีย์ของแต่ละตระกูลพร้อมกับบอกกล่าวให้ท่านเหล่านั้นรับทราบว่าคุณหลานทั้งหลายได้มาคารวะและขอพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข

ชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ สรุปได้ว่า ชาวมอญบ้านม่วงยังคงยึดถือและยังคงอนุรักษ์ประเพณีสงกรานต์อย่างเหนียวแน่น และมีการจัดงานประเพณีในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่น วัยหนุ่มสาว หรือวัยชราต่างก็พากันร่วมในมาจัดงานประเพณีวันสงกรานต์ และเมื่อถึงวันสงกรานต์ชาวมอญจะมีวิธีการปฏิบัติกล่าวคือ ก่อนที่จะถึงวันสงกรานต์ในวันที่ 12 เมษายน ทุก ๆ บ้านจะต้องทำความสะอาดบ้านเรือนของตนเอง โดยเก็บกวาดจัดแจงตกแต่งให้บ้านเรือนเรียบร้อยสะอาดตา ซึ่งจัดว่าเป็นวันสาธารณสุขวันหนึ่ง เพราะเป็นที่รู้จักและปฏิบัติกันมาเช่นนี้เสมอเพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับวันขึ้นปีใหม่โดยเริ่มจากการทำความสะอาดบ้านเรือนก่อนวันสงกรานต์ ชาวมอญบ้านม่วงถือเป็นวันสุกดิบ ชาวบ้านทุกคนทุกบ้านไม่ว่าชายหญิง ต่างช่วยกันจับจ่ายหาวัสดุสิ่งของต่าง ๆ มาประกอบอาหารคาวหวาน ฝ้ายชายจัดหาไม้ฟ้ายาวและปลุกศาลเพียงตาหน้าบ้านสูงแค่ออกโดยประมาณ ใ้สว่างเครื่องสังเวบุญขานางสงกรานต์หรือเทพีสงกรานต์ เพื่อไว้สังเวในตอนเช้าวันสงกรานต์ต่อไป (พันธุ์ แก้วนุ้ย, 2557, หน้า 27)

และในวันที่ 13 เมษายนของทุกปี ถือเป็นวันมหาสงกรานต์เป็นวันที่เทวดารักษาโลกเสด็จกลับสู่สวรรค์ เป็นวันสิ้นปีเก่า และในวันที่ 14 เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่หรือวันเถลิงศก เป็นวันที่เทวดาองค์ใหม่เสด็จลงมารักษาโลกมนุษย์ ชาวมอญจึงจัดทำศาลพร้อมเครื่องบูชาอาหารเพื่อต้อนรับเทวดาองค์ใหม่ที่บริเวณหน้าบ้านตนเองแทบทุกครัวเรือนดังภาพที่ 2-56 เรียกว่าศาลเพียงตา

ภาพที่ 2-56 ศาลเพียงตา สำหรับบุชานางสงกรานต์ ในวันที่ 13 เมษายน ทุกปี

และก่อนถึงวันสงกรานต์ในวันที่ 12 เมษายน ชาวมอญที่บ้านม่วงมีการร่วมกันกับคนในครอบครัวทำข้าวแช่ไปส่งที่วัดต่าง ๆ เรียกว่า “วันส่งข้าวแช่” การทำข้าวแช่ข้าวที่หุงแล้วขัดสีให้เกลี้ยงเกลาแล้วใส่แต่น้ำไว้ สมัยก่อนจะใส่ข้าวแช่ไว้ในหม้อคนนเป็นหม้อดินเผามีลวดลายที่คอหม้อและตัวหม้อเล็กน้อย มีขนาดเล็กพอสมควร สมัยก่อนใช้ใสน้ำตาลโตนด น้ำตาลมะพร้าวก็ได้ เมื่อนำมาใช้ใส่ข้าวแช่จะทำให้เย็นชุ่มฉ่ำคล้ายกับใสมือเย็น และน้ำของข้าวแช่นั้นจะต้องอบด้วยกลิ่นของดอกมะลิเล็กน้อย จะทำให้ข้าวแช่มีกลิ่นหอมอบอวลดีเหมาะที่จะใช้ในฤดูร้อน

แต่ปัจจุบันนี้หม้อคนนดูเหมือนจะหายไปหรือหายาก จึงเป็นมาใช้เป็นภาชนะอื่นใส่แทน เช่น ขันลงหิน ขันอลูมิเนียม เป็นต้น ดังภาพที่ 2-57 อาหารที่รับประทานกับข้าวแช่นั้น ได้แก่ กะเจียหรือปลาป่นหวาน ยำขนุนอ่อน ยำมะม่วง ผัดผักกาดหวาน ผัดก้วยเตี่ยว กะปิทอด กระเทียมดองผัดไข่ อาหารที่ผัดคนมอญจะผัดด้วยหัวกะทิสดทำให้ได้รสชาติที่อร่อยกว่า

ส่วนขนมก็คือ กะละแม เป็นต้น ส่วนภาชนะที่ใส่กับข้าวแช่นั้น โดยมากจะเย็บเป็นกระทงใบตองเล็ก ๆ ใส่ เพราะเป็นกับข้าวแช่เป็นพื้น ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นกับข้าวที่เหมาะสมกับการกินกับข้าวแช่และฤดูร้อนอย่างดี

ภาพที่ 2-57 ข้าวแช่ของชาวมอญ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

วันที่ 13, 14, 15 เมษายน ทุกครอบครัวจะตื่นแต่เช้าพร้อมกับการแต่งกายแบบมอญ ไปนำส่งข้าวแช่ไปวัดใกล้เคียงบ้านตั้งแต่เช้าตรู่หลาย ๆ วัด ดังภาพที่ 2-58 เป็นการตั้งขบวนส่งข้าวแช่มอญไปวัดของชาวมอญในชุมชน และหลังจากนั้นจะส่งไปที่วัดไกล ๆ ด้วยการส่งข้าวแช่ โดยมากจะเป็นภาระของพวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ กันพวกเด็ก ๆ ฝ่ายพ่อแม่หรือผู้ใหญ่จะเป็นผู้จัดหาตระเตรียมอยู่ที่บ้าน เมื่อเสร็จจากการนำข้าวแช่ไปส่งถวายที่วัดแล้ว พอดกเวลาสาย ๆ จะเป็นเวลาส่งข้าวแช่เยี่ยมเยือนกัน ใครมีญาติพี่น้องอยู่หมู่บ้านไกลที่ไหนก็จะนำข้าวแช่และขนมมอญไปเยี่ยมกัน

ภาพที่ 2-58 ขบวนส่งข้าวแช่มอญไปวัด

การจะจัดข้าวแช่และสิ่งของต่าง ๆ ลงกระจาดคู่งามใบเล็ก ๆ พอเหมาะแล้วหอบกันไปส่ง การไปโดยมากจะไปกันเป็นหมู่ ๆ พอเป็นเพื่อนร่วมทางกันไปได้ มีญาติพี่น้องไปด้วยเพื่อเป็นการแนะนำให้รู้จักที่บ้านญาติพี่น้องที่บ้านไกล และภายใน 3 วันนี้จะมีการส่งข้าวแช่ทำบุญตามวัดและส่งข้าวแช่เยี่ยมเยียนกันจนทั่วบ้านญาติพี่น้องทั้งหมด เป็นการพบปะเยี่ยมเยียนกันในช่วงขึ้นต้นปีใหม่นี้เป็นประจำตลอดมา และการปฏิบัติเช่นนี้ชาวมอญบ้านม่วงก็ได้ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในวันที่ 15 เมษายน ชาวมอญในพื้นที่บ้านม่วงก็จะจัดกิจกรรมเป็นวันย้อนอดีต และชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงนี้ก็จะแต่งกายมอญออกมาร่วมกิจกรรม โดยเมื่อในช่วงวันสงกรานต์ ในช่วงวันที่ชาวมอญทำบุญชาวมอญก็จะนุ่งผ้าซิ่น นุ่งโสร่ง มีสไบเฉียงมาทำบุญโดยพร้อมเพรียงกัน จากการสัมภาษณ์ชาวมอญบ้านม่วงเกี่ยวกับวันสงกรานต์ วันที่ 15 เมษายนของทุกปีที่บ้านม่วง โดยชาวมอญบ้านม่วงจะร่วมกันทำกิจกรรม เช่น มีการจำลองการบวชนาค การสงฆ์พระโดยใช้รางไม้ไผ่โดยการไปจกดอก จัดเตรียมไม้มาสำหรับรองรับน้ำ ทำความสะอาดรางน้ำ จัดหาทางมะพร้าว กั้นทำห้องสงฆ์พระ รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ การแสดงศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นวันย้อนอดีตของชาวมอญ รวมทั้งมีอาหารมอญประจำท้องถิ่นมาขายในงานนี้รวมถึงข้าวแช่ในงานด้วย

ผู้ใหญ่สองศักดิ์ ได้ให้ข้อมูลว่า ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงทุกคนจะแต่งกายแบบมอญมาร่วมงานกันทั้งหมู่บ้าน ชาวมอญมิได้สงฆ์พระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังอาบน้ำให้พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย

ด้วยแต่ละครอบครัวจะรวมลูกหลานและญาติพี่น้อง ร่วมกันอาบน้ำผู้ใหญ่ให้น้ำอบน้ำหอม บางครอบครัวมอบเครื่องนุ่งห่มใหม่ให้ด้วย ญาติผู้ใหญ่ก็อวยพรให้ลูกหลานมีความเจริญ มีความสุข ความร่มเย็น ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวงเป็นพรที่ใคร ๆ ก็ปรารถนา แต่พรดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ญาติผู้ใหญ่บอกว่าต้องปฏิบัติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญที่ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้อย่างมาก

จากการสัมภาษณ์ชาวมอญตำบลบ้านม่วงนั้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสมัครสมาน สามัคคีของชุมชนในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านทุกคนร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมมอญที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานนี้ไว้ ชาวมอญบ้านม่วงยังคงยึดถือปฏิบัติใน การทำกิจกรรมประเพณีสงกรานต์เพื่อให้ลูกหลานในอนาคตได้เห็นถึงความเป็นมอญ วัฒนธรรมใน ตำบลบ้านม่วงจะมีกิจกรรมสงกรานต์ดังภาพที่ 2-59 โดยทุกวัดจะมีรางน้ำประจำวัดอยู่ 2 รางราง น้ำที่ว่าคือ รางน้ำสำหรับสงกรานต์ จะทำด้วยต้นตาลยาวทั้งต้น หรือไม้ไผ่ เอามาผ่าซีกเป็น 2 ซีก แล้วขุดเป็นเป็นรางน้ำ

ซึ่งจากคำบอกเล่าของ ผู้ใหญ่สองค์ พรหมอินทร์ ท่านได้กล่าวว่าปัจจุบันมันหายาก ทำยากการเอาต้นตาลยาวหรือไม้ไผ่ จึงอาจจะใช้เป็นรางน้ำฝนแทนก็ได้ ซึ่งรางดังที่กล่าวมานี้จะใช้ ในกิจกรรมสงกรานต์ในเทศกาลงานวันสงกรานต์เท่านั้น ซึ่งรางน้ำจะมีประจำอยู่ที่วัดทุกวัด ราง น้ำที่ทำจากวัสดุธรรมชาติหรือรางน้ำที่ทำจากรางน้ำฝนนั้น เมื่อถึงเวลาสงกรานต์ผู้เฒ่าผู้แก่จะ ช่วยกันยกเอารางน้ำที่ทำความสะอาดไว้แล้ว ออกมาตั้งบนไม้ตราที่ทำด้วยไม้ไผ่ 2-3 ช่วง ทางปลาย รางจะสอดเข้าไปยังห้องสงน้ำที่ปิดกั้นไว้ด้วยทางมะพร้าวสำหรับให้พระสงฆ์สงน้ำ ทางเดินราง จะทอดยาวไว้บน ไม้ตราข้างนอกเพื่อจะให้ชาวบ้านได้เทน้ำสงลงรางสงน้ำพระ การเตรียมงาน เรื่องการสงน้ำพระนี้โดยมากแล้วจะเป็นหน้าที่ของผู้ชาย

ภาพที่ 2-59 การสงน้ำพระมอญ งานประเพณีสงกรานต์ที่วัดม่วง

ซึ่งประเพณีการสงน้ำพระ จะเริ่มโดยการนำพระพุทธรูปเก่าแก่ประจำวัดมาตั้งไว้บนแท่นเพื่อให้ชาวบ้านได้สงน้ำพระ โดยการใช้น้ำอบไทยใส่โถน้ำอบน้อย ๆ มาสงพระพุทธรูปหรือบางทีก็เอาน้ำอบมาผสมกับน้ำสงพระพุทธรูป และจะนำเอาพระพุทธรูปมาตั้งไว้ก่อนโดยให้สงน้ำพระพุทธรูปกันจนเรียบร้อยแล้ว จากนั้นพระสงฆ์สามเณรที่จำวัดอยู่ทั้งหมดทุกรูปจึงค่อยลงมายังศาลาการเปรียญ ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ

โดยเฉพาะในวันสงน้ำพระนี้ชาวบ้านนิยมทำบุญ “ปุพเพตลิต” ความหมายคือ การนำเอาโกฐที่บรรจุกระดูกพ่อแม่ปู่ย่าตายายมาตั้งรวมกันไว้บนศาลา ให้พระสงฆ์สวดมาติกาบังสุกุลเพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงญาติที่ได้ล่วงลับไปแล้วในปีหนึ่งด้วย จากนั้น เมื่อรับศีลและพระสงฆ์มาติกาบังสุกุลแล้ว จึงทำการสงน้ำพระสงฆ์กันต่อไป โดยญาติโยมจะลงจากศาลาการเปรียญไปประชุมพร้อมกันที่ถังน้ำของตน ซึ่งได้ตักมาจากแม่น้ำแม่กลองเตรียมเอามาสงน้ำพระวางไว้ใกล้รางน้ำ จากนั้น ผู้ชายจะนิมนต์พระสงฆ์เริ่มต้นจากท่านเจ้าอาวาสเรื่อยไปคราวละ 1 รูป จนถึงสามเณรน้อยรูปสุดท้าย ญาติโยมหญิงชาย ผู้เฒ่าผู้แก่ หนุ่มสาวไปจนถึงเด็กเล็กจะเทน้ำจากถังของตนคนละขันน้อย ๆ ลงสู่รางน้ำ น้ำก็จะไหลไปถึงห้องสงน้ำ มีโยมชายในห้องน้ำคอยบอกให้เทน้ำเรื่อย ๆ จนกว่าจะพอ และในช่วงเวลานี้ชายหนุ่มหญิงสาวก็จะเล่นสาดน้ำเข้าหากันด้วยอย่าง

สนุกสนาน แต่หากน้ำยังไม่พอโยมชายก็จะร้องบอกให้เทน้ำอีกว่า “จ้อ ๆ ๆ” อย่างนี้เรื่อยไปจนกว่าจะตวงน้ำพระรูปสุดท้ายเสร็จ

ต่อจากนั้นเมื่อเสร็จจากการตวงน้ำพระแล้วก็พากันไปตวงน้ำตามเจดีย์ประจำวัด และเจดีย์ที่บรรจุกระดูกปู่ย่าตาทวด หลังจากนั้น ก็ต่างแยกย้ายกันกลับบ้านเพื่อไปรดน้ำผู้ใหญ่อีกภาพที่ 2-60 และเล่นสาดน้ำกันบริเวณต่าง ๆ ซึ่งในอดีตชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงหรือชาวมอญตำบลใกล้เคียงก็ต่างเล่นสาดน้ำกันที่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้

ภาพที่ 2-60 การรดน้ำขอพรญาติผู้ใหญ่ในเทศกาลสงกรานต์ของชาวมอญ

กิจกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในเทศกาลสงกรานต์ ที่ชาวมอญปฏิบัติกันมาทุกปีก็คือ ค้ำกิ่งโพธิ์และโรยทราย ซึ่งเชื่อกันว่าทำให้อายุยืนยาว การค้ำกิ่งโพธิ์หรือโรยทรายจะทำเฉพาะผู้ที่เกิดตรงกับวันเนาเท่านั้น การค้ำกิ่งโพธิ์จะทำให้กิ่งนั้นแผ่กิ่งก้านได้ต่อไป ไม่หักลงมา ให้ความร่มรื่นร่มเย็นแก่สิ่งมีชีวิต เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนการโรยทรายบนถนนที่ขรุขระ เพื่อให้สภาพถนนดีขึ้นทำให้การเดินทางสะดวก ปลอดภัย เป็นกิจกรรมที่น่าสรรเสริญ

แต่ปัจจุบันถนนแทบทุกสายเป็นถนนคอนกรีตกันหมดแล้ว การโรยทรายแทบจะไม่มีประโยชน์ กิจกรรมนี้จึงเริ่มหายไปหรือเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่น เช่น การถอนหญ้าที่เลื้อยขึ้นมาบนถนนก็เป็นได้ (อำไพ มัชฌมาน, ป.ป.ป., หน้า 43) และจากการบอกเล่าของผู้ใหญ่สององค์ ในวันที่ 15 เมษายนที่ผ่านมา จะมีการละเล่นต่าง ๆ ของชาวมอญด้วย ซึ่งผู้ละเล่นจะมีทั้งอาสาสมัครชาวมอญ และรวมถึงเด็กนักเรียนที่เป็นลูกหลานชาวมอญ ซึ่งการละเล่นของชาวมอญก็มีการละเล่นหลายประเภทด้วยกัน เช่น การละเล่นลูกช่วง การละเล่นที่เกี่ยวกับผี หรือการละเล่นผีดึง และการละเล่นที่ปรากฏอีกประเภทคือ การละเล่นสะบ้าทอย ที่ส่วนใหญ่ผู้ละเล่นจะเป็นคนหนุ่มสาว

ชาวมอญ

การละเล่นพื้นบ้านในเทศกาลสงกรานต์นั้นจะไม่มีแพ้ไม่มีชนะ ไม่มีคู่ต่อสู้ มีแต่ความร่าเริง เบิกบาน มิมิตรไมตรีต่อกัน มีความรักความสามัคคี แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ และยังเป็น การละเล่นที่หาผู้ได้ยาก เพราะเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์และควรสืบทอดให้มียุ่ตลอดไป เพราะถึงแม้ว่าลูกหลานมอญจะอยู่ในยุคสมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้าต่อสังคมและ เทคโนโลยีอย่างไร แต่การดำรงชีวิตโดยรู้ถึงรากเหง้าของตนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นความภาคภูมิใจ รวมทั้งเป็นความเข้มแข็งของท้องถิ่นชาวมอญตำบลบ้าน อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้ด้วย

นอกจากมีการละเล่นต่าง ๆ แล้วยังมีการนำสินค้าของชาวบ้านมาขายของกัน เช่น ผ้าทอมือของชาวมอญบ้านม่วง รวมไปถึงจนถึงอาหารมอญต่าง ๆ ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงนี้ให้ความสำคัญกับประเพณีมอญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีสงกรานต์ เพราะเป็นประเพณีที่ชาวมอญจะได้แสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเช่น การแต่งกายแบบมอญ การทำบุญส่งข้าวแช่ การทำบุญให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว รวมถึงการแสดงศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เป็นแบบชาวมอญแท้ ๆ ที่ยังคงมีการอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไปและเพื่อเป็นการแสดงให้ลูกหลานที่เกิดในยุคสมัยใหม่ได้ระลึกถึงบรรพบุรุษของตน ได้ระลึกถึงชาติมอญในอดีตของตนเองได้เป็นอย่างดี และชาวมอญยังมีการต้อนรับบุคคลภายนอกที่สนใจวัฒนธรรมประเพณีของพวกเขาเป็นอย่างดี เพราะชาวมอญเชื่อว่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเป็นการเผยแพร่ให้วัฒนธรรมประเพณีมอญให้เป็นที่รู้จักและให้คงอยู่ตลอดไป

4.7 ประเพณีถวายฟืนทาน (วันมาฆบูชา)

ประเพณีถวายฟืนทานนี้ถือเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาที่สำคัญของชาวมอญอีกประเพณีหนึ่ง ประเพณีการถวายนฟืนทานหรือที่ชาวมอญเรียกกันว่า “จองโอะตัน หรือโอะตัน” มีความหมายว่า ถวายไฟฟืน การถวายนฟืนทานนี้ชาวมอญตำบลบ้านม่วง ยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ประเพณีไม่ค่อยได้พบในท้องถิ่นอื่น ๆ จะมีที่อำเภอบ้านโป่งใน 3 ตำบลนี้เท่านั้น ที่ผู้วิจัยได้เห็นและสอบถาม คือ ตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ และตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประเพณีนี้มีช่วงเดือน 3 ขึ้น 15 ค่ำ (ตามปฏิทินโบราณ) จะตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งในช่วงเวลานี้จะยังอยู่ในฤดูหนาวจึงมีการจัดถวายไฟฟืนนี้ขึ้นตรงกับวันที่ 11 เดือนกุมภาพันธ์

การจัดถวายไฟฟืนผู้วิจัยได้ภาพถ่ายจากชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วง และตำบลนครชุมน์ เมื่อวันที่ 10 และวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 โดย ในวันที่ 10 นั้นจะเป็นวันจัดเตรียมการถวายไฟฟืนทานและพอวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งตรงกับวันมาฆบูชา ก็จะเป็นวันที่ชาวมอญถวายไฟฟืนกันตั้งแต่เช้าตรู่และเผาข้าวหลามเพื่อถวายพระ การจัดไฟฟืนนี้เมื่อถึงเวลาที่จะต้อง

จัดถวาย พวกผู้ใหญ่จะคอยบอกให้พวกเด็ก ๆ ให้ไปหาไม้มาทำไฟฟืน ไม้ที่จะจัดหาได้ง่ายคือ ไม้ต้นกระถินที่เป็นต้น ๆ ขนาดใหญ่พอสมควร ลอกเปลือกตั้งแต่โคนต้นขึ้นไปจนเกือบจะถึงยอด และให้เก็บยอดไว้พร้อมทั้งใบกิ่งพองามตามสมควร

จากนั้นส่วนของลำต้นที่ลอกเปลือกออกหมดทั้งต้นแล้ว ให้ใช้ขมิ้นผงทาลำต้นให้มีสีเหลืองอร่าม บนยอดติดธงกระดาษไว้ และเมื่อเวลาตกเย็นวันขึ้น 14 ค่ำ พวกผู้ใหญ่ก็จะให้พวกเด็ก ๆ ที่หาต้นกระถินไว้เอาไปยื่นต้นฟิงไว้ที่เสา ซึ่งทางวัดจะจัดเตรียมพื้นที่ปักไว้ให้ที่บริเวณวัด โดยที่ทางวัดเป็นผู้กำหนดพื้นที่ และเมื่อรวม ๆ หลาย ๆ ต้น ก็จะเป็นกองใหญ่เพราะ ๆ ทุก ๆ บ้านก็ได้เตรียมจัดไว้ทุกบ้าน ดังข้อมูลจาก คมสธร จัจับ (สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2560) “บุญข้าวหลามของคนมอญคงเช่นเดียวกัน ที่จะถวายข้าวใหม่ซึ่งเชื่อกันว่าได้อานิสงค์แรงกล้า พิเศษสุดในการทำบุญให้ทานยิ่งไปกว่านั้นการได้ถวายฟืนทาน เพื่อสร้างความอบอุ่นแก่พระสงฆ์ในอารามตามวัดก็นับว่าเป็นการถวายทานอีกอย่างหนึ่ง เพราะพระท่านไม่สามารถจะจุดไฟก่อฟืนเองได้จะขัดพระวินัยเป็นอาบัติ คนมอญยึดถือมาแต่สมัยนานกาลมาแล้ว

ในการก่อไฟนั้นมักก่อและจุดช่วงเช้าของวันมาฆบูชาประมาณตีสี่ ผู้เฒ่าผู้แก่จะมาก่อนใครมาสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนธรรมกัน พอรุ่งสาง ไฟมอดจึงนิมนต์พระสงฆ์ท่านมารับอาหารบิณฑบาต ซึ่งญาติโยมผู้หญิงจะออกกันมานำอาหาร เช่น ข้าวหลาม ข้าวต้ม เครื่องขนมต้มที่ทำจากข้าวใหม่ พระท่านสวดถวายพร พระจึงฉันท์แล้วจึงสวดให้พรญาติโยม จากนั้นชาวบ้านจึงมาร่วมวงทานอาหารกัน” ดังภาพที่ 2-61 ชาวมอญกำลังจะนำฟืนทานไปรวมไว้ที่วัดประจำหมู่บ้าน และภาพที่ 2-62 เป็นกองฟืนทานที่ชาวบ้านได้นำมาวางไว้เพื่อรอเวลาเผาฟืนภายในวัดประจำหมู่บ้าน

ภาพที่ 2-61 ชาวบ้านเตรียมนำฟืนทานไปวัด ตำบลบ้านม่วง

ภาพที่ 2-62 พื้นที่ในบริเวณวัดม่วงสำหรับปักพินทาน

และในช่วงเวลาค่ำของวัน 14 ค่ำ เดือน 3 นั้นชาวบ้านก็จะเริ่มทำการเผาข้าวหลามกัน ในวันนี้เป็นวันแรกด้วย โดยตามปกติแล้วการเผาข้าวหลามจะยังไม่ทำกัน จะเริ่มเผากันได้ตั้งแต่วัน ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 3 นี้ พอวันรุ่งเช้าขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งเป็นวันถวายไฟพินทานนั้นจะได้นำไปถวายพระสงฆ์ให้ ถันด้วย พอถึงเวลาเช้าตรู่วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ทางวัดพร้อมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ชายจะออกไปพร้อม กันที่วัด เพื่อไปจุดไฟพินทานแล้วนิมนต์พระสงฆ์สามเณรทั้งวัดไปผิงไฟ ดังภาพที่ 2-63 พอรุ่งสาง พระสงฆ์สามเณรผิงไฟกันเสร็จแล้วมีคหบดีจะนิมนต์ไปนั่งบนอาสนะที่จัดไว้ โดยมาก จะเป็นแถบลานวัดที่สะดวกที่ใดที่หนึ่ง ดังภาพที่ 2-64

ภาพที่ 2-63 การถวายพินทาน โดยมีพระสงฆ์และสามเณรทั้งวัดมานั่งผิงไฟ

ภาพที่ 2-64 การถวายฟืนทาน โดยมีพระสงฆ์และสามเณรทั้งวัดมานั่งผิงไฟ

จากนั้น ชาวบ้านจะนำข้าวต้มมาถวายให้ฉันและนำเอาข้าวหلامที่เผาจนสุกแล้วมาถวายเป็นของหวานพร้อมทั้งน้ำตาลทรายสำหรับจิ้มข้าวหلامด้วย เมื่อกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์แล้วจึงพากันกลับบ้าน นี่จัดเป็นการถวายไฟทานประเภทหนึ่ง ที่ชาวมอญพอหลังจากที่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตจากการทำนา โดยเฉพาะข้าวเหนียวแล้วเอามาทำเป็นข้าวหلامเป็นครั้งแรกถวายพระสงฆ์ก่อนแล้วจึงนำไปเก็บเข้ายุ้งฉางข้างต่อไป จะเรียกว่าเป็น “ทานคค” ทานอันยอดทานอันเลิศถือเป็นทานแรกก็ว่าได้ และประเพณีนี้ยังคงทำกันสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้

ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลวิถีชีวิตของชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้ ชาวมอญที่นี่ยังคงรักษาอนุรักษ์ประเพณีไว้อย่างเหนียวแน่น เพราะเมื่อผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ชาวมอญบ้านม่วงในหัวข้อของวัฒนธรรมประเพณีที่ชาวมอญยังคงปฏิบัติอยู่ ชาวมอญบ้านม่วงก็ยังกล่าวถึง ประเพณีการถวายนไฟทาน หรือที่ชาวมอญเรียกกันว่า “จอง โอะดั้น หรือ โอะดั้น”

จากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ชาวมอญบ้านม่วงสรุปได้ว่า ที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการมีประเพณีการถวายไฟทาน ซึ่งชาวมอญถือว่าเป็นการทำบุญใหญ่ถวายให้แก่พระพุทธเจ้า และเป็นการทำบุญเพื่อให้ผลบุญส่งถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญถวายไฟทานนั้นหรือที่ชาวบ้านเรียกกันภาษามอญว่า “โอะดั้นหรือจอง โอะดั้น” ถือว่าเป็นประเพณีที่จัดขึ้นทุกปีที่ชุมชนแห่งนี้ และชาวบ้านในตำบลก็ต่างร่วมมือร่วมใจกันไปทำบุญที่วัด ก่อนวันทำบุญก็จะทำฟืนทานกันซึ่งถือว่าการช่วยเหลือในการสร้างบุญกันภายในครอบครัว

และเป็นการปลูกฝังลูกหลานให้เห็นความสำคัญของประเพณีนี้ และการทำบุญเพื่อบำรุงพุทธศาสนา และหลังจากการทำพินทานเสร็จแล้ว และก็จะพากันนำไปวางไว้ที่วัดในพื้นที่ที่วัดจัดให้ และจากนั้น ก็จะมาเตรียมตัวกันทำข้าวหลามและเผาข้าวหลามเพื่อไปถวายพระในวันรุ่งขึ้นตั้งแต่เช้ามีด ชาวมอญก็พากันจัดเตรียมอาหารและข้าวหลามเพื่อไปถวายพระแต่ก่อนที่จะถึงเวลาที่พระจะฉันนั้นจะต้องมีการจุดไฟเผาไฟทานกันก่อน พระสวดให้ศีลให้พร และพระก็ฉันอาหารและข้าวหลามที่ชาวมอญได้นำมาถวายกันในวันมาฆบูชาของทุกปี

ประเพณีถวายไฟทานหรือจองโอะตัน ถือเป็นประเพณีที่อยู่คู่กับชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้มาตั้งแต่อดีตล่วงเวลามาจนถึงปัจจุบัน ชาวมอญแห่งนี้ก็ยังคงอนุรักษ์และยังคงยึดถือปฏิบัติประเพณีและให้ความสำคัญกับงานบุญนี้ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นประเพณีที่มีคุณค่าอีกประเพณีหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์มอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้

4.8 ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา

ประเพณีการทำบุญเข้าพรรษาและออกพรรษาถือเป็นประเพณีที่สำคัญสำหรับพุทธศาสนิกชน ไม่ว่าจะเป็ชนชาติใดหากแต่มีการนับถือศาสนาพุทธแล้ว ก็จะต้องถือเอาวันการเข้าพรรษาและวันออกพรรษาเป็นประเพณีที่สำคัญทางพุทธศาสนา โดยชาวพุทธ จะมีการไปวัดเพื่อทำบุญตักบาตร ถวายสิ่งของ หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญสำหรับพระสงฆ์ เพื่อเป็นการทำนุบำรุงให้พุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

เนื่องจากชาวมอญนั้นถือว่าเป็นชาติพันธุ์ที่มีความกลมใส และศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ไม่ว่าจะถึงงานประเพณีที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับศาสนางานใดก็ตาม ชาวมอญก็พร้อมเพรียงกันออกมาทำบุญอย่างสม่ำเสมอ ดังเช่น งานประเพณีการเข้าพรรษา เมื่อผ่านพ้นช่วงเวลาการขึ้นปีใหม่ในประเพณีสงกรานต์มาแล้ว ชาวบ้านมอญทั่วไปก็ต่างพากันไปประกอบอาชีพอย่างที่เคยทำมาของตนเอง โดยอาชีพส่วนใหญ่ของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้คือ การทำไร่ ทำนา เป็นต้น และงานประเพณีการเข้าพรรษานี้ ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลเรื่องของประเพณีจากข้อมูลเอกสาร รวมถึงการสัมภาษณ์จากชาวบ้านที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของวันเข้าพรรษา และยังกล่าวว่าถือเป็นงานบุญสำคัญที่ชาวบ้านม่วงยังปฏิบัติอยู่ถึงปัจจุบันว่า ชาวมอญที่นี่ได้ให้ความสำคัญกับการทำบุญ โดยเฉพาะวันสำคัญทางพุทธศาสนาชาวมอญจะร่วมใจกันทำบุญใหญ่เสมอมา ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้านเกี่ยวกับงานประเพณีสำคัญ ๆ ชาวมอญก็จะกล่าวถึงงานบุญวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือแม้กระทั่งการทำบุญจองโอะตันในวันมาฆบูชาด้วยเสมอ

จึงทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวมอญในเรื่องของการทำบุญได้เป็นอย่างดี และเมื่องานบุญใหญ่หรือประเพณีการเข้าพรรษาได้มาถึง ฝ่ายทางวัด พระสงฆ์

ผู้บวชใหม่ก็เริ่มท่องบทสวดมนต์เพื่อใช้ในกิจการของสงฆ์ ในเทศกาลประเพณีวันเข้าพรรษานี้ พระสงฆ์สามเณร ได้มีการจัดเตรียมการต่าง ๆ เช่น ทำการเหลาไม้ชำระ ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจาก คุณงาม ขาวบาง ได้กล่าวว่า ในช่วงเข้าพรรษานี้ พระสงฆ์ในวัดเตรียมบอกให้ศิษย์วัดไปบอกญาติ โยมให้จัดหมากพลูเป็นพลูชองตามจำนวน และศิษย์วัดยังต้องจัดเตรียมหาดอกไม้เข้าพรรษา สำหรับเหน็บพลูชอง และดอกไม้เข้าพรรษาก็มีในท้องถิ่นอยู่ตามพื้นดินบริเวณวัด หรือ ตามไร่นา ชาวบ้านทั่ว ๆ ไปดอกไม้เข้าพรรษามีลักษณะเหมือนกับต้นกระชาย ภาษามอญเรียกว่า “กาวสะเก็น” ซึ่งดอกไม้จะบานสวยงามพอดีกับช่วงเวลาเข้าพรรษา และศิษย์วัดต้องไปจัดเตรียมเพื่อมาเหน็บ ข้างพลูชองทั้งสองข้าง และจัดใส่ถาดเรียงไว้เรียบร้อย

ในช่วงเวลาประเพณีเข้าพรรษาจะมีการทำบุญตักบาตรกันถึง 3 วัน คือวันขึ้น 14 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ โดยเฉพาะวันแรม 1 ค่ำเดือน 8 ซึ่งเป็นวันเข้าพรรษานี้ วัดละแวก บ้านโป่งทั้งสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง จะมีการไปร่วมชุมนุมประชุมสงฆ์ที่วัดใหญ่นครชุมน์ ตั้งอยู่ที่ ตำบลนครชุมน์ อยู่ฝั่งตรงข้ามวัดม่วง โดยมีแม่น้ำแม่กลองกั้นอยู่ตรงกลาง ซึ่งข้อมูลการเข้าพรรษานั้นสอดคล้องกับการสัมภาษณ์คุณคมสร จับจุ ที่ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ ที่อำเภอ บ้านโป่ง จะมารวมกันที่วัดใหญ่นครชุมน์ ดังภาพที่ 2-65 เนื่องจากวัดใหญ่นครชุมน์เป็นวัดที่กว้าง และยังเป็นศูนย์กลางของวัดทั้งหมดในหมู่บ้านมอญเขตอำเภอบ้านโป่ง

ภาพที่ 2-65 วัดใหญ่นครชุมน์ ที่ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

โดยพระสงฆ์มาประชุมพร้อมกันที่วัดใหญ่ทั้งหมดในวันแรม 1 ค่ำ เมื่อหลังจากที่พระสงฆ์เสร็จกิจในเวลาฉันเช้าจากการทำบุญตักบาตรแล้ว พระสงฆ์ทุกวัดก็จะพากันเดินมุ่งหน้าตรงไปที่วัดใหญ่ตามริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองเป็นแถว เป็นระเบียบเรียบร้อย งดงานนำเดือนมาใส่ ชาวบ้านที่ได้พบเห็นก็จะนั่งลงกับพื้นดินประนมมือไหว้ด้วยความเคารพ ศรัทธาในพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันนั้นชาวบ้านประจำวัดต่าง ๆ ก็จะหาบสำหรับกับข้าวอาหารไปถวายพระเพลร่วมกันที่วัดใหญ่ ซึ่งมีพระสงฆ์มาชุมนุมกันทั้งหมด

และเมื่อพระฉันเพลเสร็จแล้วในช่วงบ่ายพระสงฆ์ก็จะไปรวมกันในโบสถ์เพื่อทำพิธีขอขมากัน (ไม่ใช่การอธิษฐานพรพรยา) ตามลำดับพระอาวุโส หรือพระอาจารย์คู่สวดกรรมอาจารย์พลุของไม้ชำระที่นำไปก็จะเอาไปถวายพระอาจารย์กันในตอนนี้ เสร็จแล้วจึงเดินทางกลับวัดมาอธิษฐานเข้าพรรษาที่วัดของตน

กิจกรรมเช่นนี้ พระมอญและญาติโยมปฏิบัติกันมาเป็นประจำทุกปี นับว่าเป็นเรื่องของสังคมสามัคคี ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ชาวมอญที่อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้ก็ยังคงร่วมใจกันปฏิบัติตามประเพณีของตนที่มีมาตั้งแต่อดีตล่วงเลยมาจนถึงปัจจุบันอย่างน่าชื่นชม และหลังจากที่พระสงฆ์อธิษฐานอยู่จำพรรษาแล้ว ตามธรรมเนียมโบราณการอยู่จำพรรษาจะต้องอธิษฐานถืออุคตคืออีกในบรรดาอุคต 13 ข้อ ข้อใดข้อหนึ่งตามแต่จะเลือกอธิษฐาน จะเป็นอุคตข้อของฉันหนเดียว หรือการบิณฑบาตตามบ้าน หรือรับบาตรบ้านเดียวก็ได้ และจะกำหนดกี่วันก็ได้นี่ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของวัดตามหมู่บ้านมอญทั่วไปในแถบนี้

เมื่อถึงเวลาเทศกาลวันออกพรรษา ชาวมอญที่อยู่ในอำเภอบ้านโป่ง โดยเฉพาะชาวมอญตำบลบ้านม่วง จะมีการทำบุญที่พิเศษและมีลักษณะที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นอีกอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการบอกเล่าจากชาวมอญ และเอกสารในท้องถิ่นว่า โดยปกติในท้องถิ่นอื่นนิยมทำบุญผ้าอาบน้ำฝนกันในเทศกาลเข้าพรรษา เรียกว่า “วัสสิกสาฎก” แต่ในท้องถิ่นหมู่บ้านมอญบ้านม่วง นครชุมนี้ ไม่นิยมถวาย จะนิยมถวายผ้าจำนำพรรษาที่เรียกกันว่า “วัสสาวาสิกจิวร” ในเทศกาลออกพรรษาเรียกเป็นภาษามอญ “เซาะปะวา” ซึ่งเป็นวันที่ตรงกับวันสารทมอญพอดี และวันสารทมอญตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งสารทมอญก็จะไม่ตรงกับสารทไทยหรือสารทจีน

ประเพณีการถวายผ้าจำนำพรรษาในวันออกพรรษานั้น ตามความหมายเดิมของคำว่าผ้าจำนำพรรษา หมายถึง ผ้าที่ทายก (แปลว่าผู้ให้) ได้ถวายแก่ภิกษุสงฆ์อยู่จำพรรษาครบ 3 เดือนแล้ว มีกำหนดขอบเขตที่ทายกจะถวายและพระสงฆ์จะรับได้ภายในกำหนด เวลาหนึ่งเดือนนับจากวันที่ออกพรรษาแล้ว คือ ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 เรียกว่า เขตจิวรกาล เวลาที่พระสงฆ์จะรับผ้าเพื่อตัดเปลี่ยนผ้าที่ใช้มาจนตลอดพรรษาได้เฉพาะในเวลาที่ยังไม่ได้รับผ้า

กลิ่น หากได้รับผ้ากลิ่นอีกเขตจักรกาลนี้จะขยายออกไปอีกถึงวันกลางเดือน 4 ขึ้น 15 ค่ำ นี้เป็นผ้าที่เกิดจากอนิสงฆ์ของการอยู่จำพรรษาของพระสงฆ์

การถวายผ้าจำนำพรรษาของชาวมอญตำบลบ้านม่วง คุณน้างาม ขาวบั้ง และคุณน้ำชุตินา วังมะนาว ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีความศรัทธาที่จะถวายผ้า จะต้องจัดแจงจัดหาผ้าพร้อมทั้งของบริวารตั้งแต่วัน โคนขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 และพอวันรุ่งขึ้นที่ 15 ค่ำ จะเป็นวันพระพอดี ซึ่งถือว่าเป็นการทำบุญตัดกบฏที่วัดบนศาลาการเปรียญเป็นปกติอยู่แล้ว และก็จะนำผ้าจำนำพรรษามาพร้อมกันไปด้วย เมื่อทำบุญตัดกบฏถวายภัตตาหารพระสงฆ์สามเณรแล้ว มรรคทายกวัดจะจัดสลากรให้ผู้นำผ้าจำนำพรรษามาจับสลากว่าจะถวายพระรูปใดเรียงลำดับไปตามลำดับเบอร์ ผู้ใดจับได้เบอร์ไหนตรงกับพระสงฆ์สามเณรรูปใดก็จะนำผ้าของตนไปถวายกับรูปนั้น

เมื่อพระสงฆ์สามเณรเสร็จจากการฉันภัตตาหารแล้ว มรรคทายกก็จะเชิญชวนให้นำผ้าจำนำพรรษามาวางตั้งไว้ตรงกลางแล้วกล่าวถวายแด่พระสงฆ์ และเมื่อพระสงฆ์รับสาธุแล้ว ทายกก็จะนำผ้าจำนำพรรษาของตนพร้อมทั้งของบริวาร ไปถวายพระสงฆ์สามเณรที่ตนจับสลากได้จนครบหมดทุกรูป หลังจากนั้นจึงมากรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์เป็นการเสร็จพิธีการถวายผ้าจำนำพรรษาในวันออกพรรษา

ประเพณีการทำบุญวันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา ถือเป็นวันที่สำคัญของชาวพุทธศาสนิกชนทุกเชื้อชาติที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเฉพาะชาวมอญตำบลบ้านม่วง รวมถึงชาวมอญในภูมิภาคอื่น ๆ ต่างให้ความสำคัญกับงานประเพณีทางพุทธศาสนานี้ เนื่องจากตั้งแต่ออดีตเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ชาวมอญมีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้ามาโดยตลอด จึงทำให้เป็นที่ประจักษ์ว่า กลุ่มชาติพันธุ์มอญจะเป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีการนับถือศาสนาพุทธด้วยความรักความศรัทธาแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์มอญนี้ยังเป็นพลังในการรักษาพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไปตราบนานเท่านาน

4.9 ประเพณีเทศน์มหาชาติ (เทศกาลเรือยาว)

เมื่อผ่านช่วงเวลาประเพณีวันออกพรรษาแล้วนั้น ชาวมอญตำบลบ้านม่วง และตำบลใกล้เคียงจะมีการจัดประเพณีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งชาวมอญได้ถือปฏิบัติและให้ความสำคัญทุก ๆ ปี และถือว่าเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับชาวพุทธศาสนิกชน อาจารย์จวนเครือวิชฌยาจารย์ ท่านได้กล่าวไว้ว่า ชาวมอญนั้นมีความเชื่อมั่นในพุทธศาสนา เชื่อมั่นในการเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกที่สุด เพราะตามพระสังฆกรรมที่ท่านพระมาลัยมหาเถระอรหันต์ได้แสดงไว้ว่า “ถ้าท่านใดได้สดับรับฟังพระธรรมเทศนามหาเวสสันดรตั้งแต่เริ่มต้น ไปจนจบแล้ว จะได้รับผลานิสงฆ์หากุศลยิ่งใหญ่มาก เมื่อสิ้นชีพจากมนุษย์โลกแล้ว ท่านผู้นั้นจะได้ไปสุดไปเกิดในสวรรค์ชั้นฟ้า ไม่ต้องเกิดทุกข์ทรมานในนรก”

และโดยส่วนมากการจัดงานวันเทศน์มหาชาติในชุมชนของชาวมอญ อำเภอบ้านโป่ง จะนิยมจัดทำกันในเทศกาลออกพรรษาภายใน 3 วันนี้ คือวันขึ้น 14, 15 ค่ำและแรม 1 ค่ำเดือน 11 แต่สำหรับชาวมอญที่ อำเภอบ้านโป่ง ชาวบ้านในหมู่บ้านมอญแถบนี้ รวมถึงชาวมอญตำบล บ้านม่วง จะนิยมทำร่วมกันในวันออกพรรษา กล่าวคือ จะไปรวมกันจัดทำที่วัดใหญ่นครชุมน์ ซึ่งเป็นวัดที่มีการชุมนุมสงฆ์ในเทศกาลวันเข้าพรรษานั้นเอง และจะนิยมทำในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยจะให้เสร็จภายในวันเดียว การเทศน์นั้นจะมีทั้งคาถาพันเป็นภาษาบาลีล้วน และเป็น คัมภีร์แยกเป็นกัณฑ์ ๆ ด้วย โดยชาวบ้านทั่ว ๆ ไปทุกหมู่บ้านจะรับเป็นเจ้าภาพแต่ละกัณฑ์และ นำไปบูชากัณฑ์เทศน์ที่วัดใหญ่นครชุมน์ที่ ตำบลนครชุมน์

ประเพณีการเทศน์มหาชาติผู้วิจัย ได้ข้อมูลจากเอกสารของอาจารย์จวน เกรือวิชฌยาจารย์ ได้กล่าวถึง การเทศมหาชาติไว้ว่า เป็นธรรมเนียมที่กล่าวถึงพระชาติสุดท้ายใน จำนวนทศชาติยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระชาติสุดท้ายเสวยพระชาติเป็น “พระมหาเวสสันดร” หรือ เรียกขานกันภาษาธรรมเทศนาว่า “มหาชาติ” และเทศมหาชาตินี้ชาวมอญ เรียกว่า “พระคาถาพัน (และจัมมคาถา)” ซึ่งมีพระคาถา 1,000 พระคาถา แบ่งออกเป็น 13 กัณฑ์ (จำนวน 13 เล่ม) และอาจารย์จวน ยังได้อธิบายถึงเรื่องการจัดเตรียมงานในวันเทศน์มหาชาตินี้ว่า ก่อนที่จะถึงวันเทศน์ของวัด ต้องระดมพวกชาวบ้านทั้งชาย-หญิง ทุกเพศทุกวัยจำนวนมาก ให้ ออกไปรวมตัวกัน ณ ท่าวัดเพื่อจัดเตรียมงานก่อนหลังตามลำดับขั้นตอน

โดยจะเริ่มจากการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์แสดงเทศนามหาชาติภาษามอญจากวัดต่าง ๆ ที่ ท่านแสดงเทศน์มหาชาติได้ และนำไปถือคาถาบทบุญรับเป็นเจ้าภาพขันกัณฑ์เทศน์ 1 ขันด้วย ก่อนที่จะถึงวันเทศน์อย่างน้อย 20 วันขึ้นไป และจัดหาวงพิณพาทย์ด้วย และจากนั้นกำหนดให้ชาวบ้าน ออกจากวัด ทำฉัตรใหญ่ปักทางเข้าวัดทุกทางพร้อมทั้งราชวัตรด้วย เมื่อการติดฉัตรใหญ่เสร็จ เรียบร้อย จึงมาทำร่มฉัตรเล็ก ๆ จำนวน 1,000 อัน จีบหมากพลู 1,000 คำ และจัดรูปเทียนมัดรวมกัน อย่างละ 1,000 ชุด

และหลังจากถึงวันเทศน์จะมีการจัดขบวนชาย-หญิง ในเมื่อถึงวันเทศพระมาลัยให้ ออกไปเก็บดอกบัว ดอกบัวสาย และดอกไม้ต่าง ๆ อย่างละ 1,000 ดอกในตอนเช้าและจัดตั้งให้ เรียบร้อย และเมื่อถึงวันเทศน์ใหญ่คือ รวม 13 กัณฑ์ อาจารย์จวน ได้อธิบายว่า ชาวบ้านต่างหมู่บ้าน ที่รับใบถือคาถาบทบุญจะมาร่วมงานกันในวันนี้จำนวนมากประมาณ 600-1,000 คน โดยจะเริ่มเทศน์ ตั้งแต่เวลา 7.00 น. เป็นต้นไป เรียงตามลำดับไม่มีหยุดพัก และเมื่อเทศน์จบกัณฑ์หนึ่งปีพาทย์จะ บรรเลงเพลงรับเทศน์ครั้งหนึ่ง ซึ่งจะมีการเทศน์ไปจนถึงกัณฑ์สุดท้ายจบ เวลาประมาณ 23.00 หรือ 24.00 น. ทุกปีและอาจารย์ยังได้ทิ้งท้ายไว้ว่า วัฒนธรรมการเทศน์มหาเวสสันดรชาดกนี้ ชาวมอญ ทั้งหลายมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างมาก และจำนวนผู้ที่มีจิตศรัทธาเลื่อมใสนั้นก็ยังมีเพิ่มมากขึ้น

ขึ้นทุกปี ถึงแม้ว่าจะอยู่ในยุคสมัยของโลกาภิวัตน์ก็ตาม อาจารย์จวน จึงมีความเชื่อว่าวัฒนธรรม ประเพณีเทศกาลเทศน์มหาชาติของชาวมอญลุ่มแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้ เป็นพุทธมรดกที่สูงส่งและจะ สติตสถาพรคงอยู่คู่กับชาวมอญตลอดไป

เมื่อถึงช่วงเวลานอกพรรษาและวันเทศน์มหาชาติแล้ว ได้จัดขึ้นและได้ผ่านพ้น ไป แล้ว ชาวมอญที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองนี้ ตั้งแต่อำเภอบ้านโป่งไปจนถึงอำเภอโพธาราม ก็จะเริ่ม เข้าสู่เทศกาลที่สำคัญของชาวมอญคือ เทศกาลการแข่งเรือยาวลุ่มแม่น้ำแม่กลอง เพราะเนื่องเป็น เทศกาลที่มีความสนุกสนานอย่างมากและจัดขึ้นหลังจากการทำบุญใหญ่ได้ผ่านพ้นไปแล้ว ข้อมูลจาก ชาวบ้านหลาย ๆ ท่าน และข้อมูลจากเอกสารชาวบ้านเล่าว่า ในอดีตมาจนถึงปัจจุบันตามปกติ วัดมอญทั่วไป จะมีเรือยาวอยู่ 2 ลำจะนำลงแม่น้ำและพายเรือเล่นกัน ในช่วงเทศกาลออกพรรษา ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลากและน้ำเริ่มจะลดลงบ้างแล้ว

พวกหนุ่ม ๆ ชาวมอญ หรือพวกฝีพายก็จะออกไปวัด ไปจัดการจัดสังฆวิวรรณ์ทำความ สะอาดเรือยาว และหามลงแม่น้ำแม่กลองในวันขึ้น 14 ค่ำและวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เอาไปซ่อมพาย กัน และจัดคนลงให้เรียบร้อย พอถึงเวลาแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เมื่อพระสงฆ์ที่วัดของตนไปเทศน์ที่วัด ใหญ่พวกเรือยาวทั้ง 2 ลำมีหน้าที่ที่จะต้องไปรับพระเทศน์ และรับกระจาดกัณฑ์เทศน์กันเป็นประจำ

ในเวลาบ่าย ๆ หน่อยราว 4-5 โมงเย็น เรือยาวของวัดต่าง ๆ จะไปรวมพร้อมกันที่ ทำน้ำหน้าวัดใหญ่ ลำหนึ่งจะรับพระสงฆ์วัดของตน พร้อมทั้งกระจาดเครื่องกัณฑ์เทศน์ตั้งวางไว้ ตรงกลางลำเรือ และชาวบ้านผู้เฒ่าผู้แก่ผู้มากับพระสงฆ์ลงเรือมาด้วย เอาเชือกผูกโยงกับเรือยาวอีก ลำหนึ่ง ซึ่งเป็นลำบรรจุฝีพายเต็มลำสำหรับชักลากเรือยาวที่พระสงฆ์นั่งมากับกระจาดกัณฑ์เทศน์ ซึ่งมีฝีพายพอสมควร และเมื่อพร้อมพร้อมแล้ว เรือยาวฝีพายชักลากนำหน้าก็จะพายออกชักลากเรือ ไป เรือยาวลำหลังก็จะพายตามและร้องเพลงเรือยาวกันเสียงดังสนั่นตามลำน้ำ จนกว่าจะถึงท่าวัด ของตน เมื่อส่งพระและเครื่องกัณฑ์เทศน์ขึ้นวัดเสร็จแล้ว พวกฝีพายก็จะจัดฝีพายใหม่ นัดเรือยาวลำ อื่น ๆ มาประชุมแข่งกันในลำน้ำบ้าง แข่งกันเองบ้าง เล่นน้ำสาดกันเองบ้าง มีการพายเรือโชว์ร้อง เพลงลำนำกัน สนุกสนานอย่างมาก

และจะมีการเล่นเรือกันอยู่อย่างนี้ประมาณหนึ่งเดือนตั้งแต่เดือน 11 วันกลางเดือน 12 ในช่วงนี้วัดไหนมีการทอดกฐินก็จะมีการแข่งเรือยาวกันด้วย พอถึงวันกลางเดือน 12 ก็จะนำเรือยาว ไปแข่งขันกันที่สนามหน้าวัดบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง เป็นสนามสุดท้าย แล้วนำเรือขึ้นเก็บที่วัด ตามเดิม เพราะช่วงนี้เป็นระยะที่คอยข้าวในนาออกรวงแก่สุกเพื่อเก็บเกี่ยวชาวบ้านมอญที่นี่จึงมีเวลา ว่างสนุกสนานกัน

ดังการสัมภาษณ์จากคุณสมชาย ปรีชาชาญ ในวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ได้ กล่าวถึงการแข่งเรือไว้ว่า ถึงเวลาช่วงออกพรรษานะสมัยก่อนได้เริ่มมีการแข่งขันเรือยาวเกิดขึ้น

การแข่งขันเรือยาวมีประวัติว่าจริง ๆ แล้วเขาไม่ได้มาทำเพื่อแข่งเรือหรอกนะ เขามาส่งพระกัน สมัยก่อนพระเยอะมาก แล้วเรือเนี่ยก็ต้องรอพระใช้ใหม่ เรือก็จอดกันเต็มทำน้ำเลยจอดกันเฉย ๆ อยู่กันว่าง ๆ ไม่รู้จะทำอะไรก็เลยชวนกันมาแข่งเรือกันดีกว่า แล้วรางวัลนะรางวัลที่ 1 น้ำมันปีปหนึ่ง เอากลับไปวัดแล้วไปจุดต่อ

แต่ปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป ที่อำเภอบ้านโป่งนี้ จะมีแต่การแข่งขันเรือหางยาวกันอย่างเดียว ประเพณีการชักลากพระสงฆ์กัณฑ์เทศน์ และตัวพระจาดกัณฑ์เทศน์ ชาวบ้านได้เปลี่ยนมาเป็นการใช้รถยนต์แทน เนื่องจากการเดินทางสะดวกสบายถนนภายในหมู่บ้านของอำเภอบ้านโป่ง ที่ถนนมีการลาดยางจึงทำให้ชาวบ้านใช้รถยนต์หรือรถจักรยานในการเดินทางสัญจรไปมาเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้การใช้เรือลดน้อยลง

อาจารย์จวน ได้กล่าวถึงประเพณีการแข่งขันเรือยาวไว้ว่า ริมแม่น้ำแม่กลองทุก ๆ ปีจะมีกำหนดวันแข่งเรือที่แน่นอน การแข่งขันทุก ๆ ปีก็จะมีวัดใหญ่นครชุมน์บ้านโป่ง วัดไทรอารีรักษ์ อำเภอโพธาราม แข่งขันกันอย่างสนุกสนานทุก ๆ ปี และ จุดประสงค์ของการแข่งขันเรือยาวของชาวมอญมาตั้งแต่สมัยบรรพชน อาจารย์จวนได้รับฟังจากการบอกเล่าของท่านหลวงปู่ วัดม่วงว่าการแข่งเรือยาวเป็นการฉลองเทศกาล ขนบกระยาสาธมอญ และต้อนรับการออกพรรษาของพระภิกษุสงฆ์ และยังเป็นการสรรค์สร้างสามัคคีของชาวพุทธของแต่ละวัดและชาวบ้านในหมู่บ้าน ก็จะได้พบปะกันฉันพี่น้อง และในสมัยก่อนชาวบ้านริมแม่น้ำแม่กลองจะใช้เรือเพื่อการลากจูงเรือแท่งหินผ้ำป่า และขันหรือกระจาดกัณฑ์มหาชาติเวสสันดรชาดก ประเพณีของวัดนั้น ๆ และยังเปิดโอกาสให้พวกหนุ่มสาวต่างบ้านได้พบปะสังสรรค์กันสามัคคีต่อกัน ปัจจุบันนี้ประเพณีก็มีแต่การแข่งขันเรือเท่านั้นเพราะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสกาลเวลา

ชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นนี้มาตั้งแต่สมัยอดีต ชาวมอญแห่งนี้ได้ประกอบอาชีพทำไร่ ไร่ถั่ว และจับสัตว์น้ำเป็นหลัก เพื่อการค้าขาย และระยะต่อมามีการแลกเปลี่ยนค้าขายภายในชุมชน และเมื่อเวลาผ่านไปได้รับการพัฒนาจากทางภาครัฐโดยเท่าเทียมกับพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทย ตำบลบ้านม่วงจึงได้มีระบบสาธารณสุข ระบบการปกครอง ระบบการศึกษาที่เข้ามาพัฒนาชาวมอญในชุมชนให้มีความรู้และพัฒนาเทียบเท่ากับจังหวัดอื่น ๆ แต่ถึงจะมีการพัฒนาไปอย่างไรก็ตามชาวมอญเองก็ยังคงรักษาความเป็นมอญของตนได้อย่างดี ไม่ว่าจะป็นความเชื่อ การประกอบพิธีกรรม หรือประเพณีต่าง ๆ ชาวมอญก็ได้อนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ และได้มีหน่วยงานภาครัฐคือ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เข้ามาร่วมจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ เพราะจากการลงพื้นที่ที่ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงและตำบลใกล้เคียงมี

การเก็บรักษาความเป็นชาติพันธุ์ของตนไว้อย่างเข้มแข็ง เมื่อการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ได้จัดตั้งขึ้นจนสำเร็จ จึงได้มีการพัฒนาเข้าอีกอย่าง ไม่ขาดสาย การพัฒนาด้านถนนหนทาง การทำสะพานเชื่อม เพื่อให้ได้ใช้รถเป็นยานพาหนะ ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านที่นี่มีความสะดวกสบายมากกว่าในอดีต ชาวมอญภายในชุมชนมีการเดินทางไปค้าขายนอกพื้นที่ รวมถึงมีการย้ายถิ่นฐานของตนเองเพื่อไปประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น แต่ถึงจะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ก็ยังคงรักและหวงแหนความเป็นชาติพันธุ์ของตนไว้อย่างเข้มแข็ง

ดังเช่นสิ่งที่ถือเป็นการแสดงออกอย่างเข้มแข็งคือ การรักษาวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของตนเองไว้ ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของของตนเองไว้ได้ดีในระดับหนึ่ง การสืบสานและการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของตนเองไว้นั้นถือเป็นเรื่องที่มีความหมายต่อตัวบุคคลและต่อเครือญาติของชาวมอญด้วย ชาวมอญตำบลบ้านม่วง ได้มีการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีของตนเองมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดังที่ Keyes (1982) ได้กล่าวไว้ว่า เอกลักษณ์ที่เป็นด้านของวัฒนธรรมนั้น เราสามารถพบได้ในขนบธรรมเนียมและพิธีในการดำรงชีวิตในรอบของวงจรชีวิตมนุษย์ เช่น การเกิด การบวช หรือการตาย ซึ่งจะออกมาในรูปแบบของพิธีกรรม รวมทั้งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่ชาวมอญ ยังมีการสืบทอดด้วยความรัก และความศรัทธา แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลภายในพื้นที่นั้นทำให้พบว่า ถึงแม้ว่าชาวมอญจะมีการสืบทอด อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ไว้ แต่ก็ไม่อาจจะต้านกระแสในด้านการพัฒนาประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยไปได้ และเนื่องจากปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ด้วยสภาพของสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบของประเพณีต่าง ๆ ที่มีมาในอดีต และการเปลี่ยนแปลงนี้ ก็ยังคงทำให้ชาวมอญมีการปรับตัวเพื่อให้ความเป็นชาติพันธุ์มอญยังคงอยู่ และให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีของชาติพันธุ์ตนเองไว้ ให้อยู่คู่ไปกับแผ่นดินของไทยตลอดไป

บทที่ 3

การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ชาวมอญได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในแผ่นดินไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน นับตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน และการที่จะศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชาวมอญเพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องเข้าใจที่มาที่ไปของการตั้งถิ่นฐาน และรวมถึงสาเหตุของการอพยพเข้ามาในประเทศไทย และศึกษาไปจนถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิตของชาวมอญ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลดังที่ได้กล่าวมานั้น จะทำให้นำไปสู่ความเข้าใจในชาติพันธุ์มอญได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง
 - 1.1 สาเหตุและการอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย
 - 1.2 ที่อยู่อาศัยของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง
2. พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง
 - 2.1 การปกครองในรูปแบบมณฑลเทศาภิบาล
 - 2.2 การสร้างทางรถไฟ การเปิดการค้าข้าวแบบเสรี และการมีตลาดในชุมชน
 - 2.3 พระราชบัญญัติสัญชาติไทย และพระราชบัญญัตินามสกุล
 - 2.4 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ และพระราชบัญญัติการประถมศึกษา
 - 2.5 นโยบายการสร้างลัทธิชาตินิยม
 - 2.6 การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง
 - 2.7 การสร้างคลองชลประทาน
 - 2.8 การพัฒนาทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข
 - 2.9 การตั้งโรงงานผลิตนมหนองโพ

การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

ศึกษาการย้ายถิ่นของชาวมอญที่เข้าสู่ประเทศไทย เนื่องด้วยสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้ชาวมอญนั้นได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย พร้อมกับปัจจัยในเลือกพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในบริเวณริมแม่น้ำแม่กลองที่ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีแห่งนี้

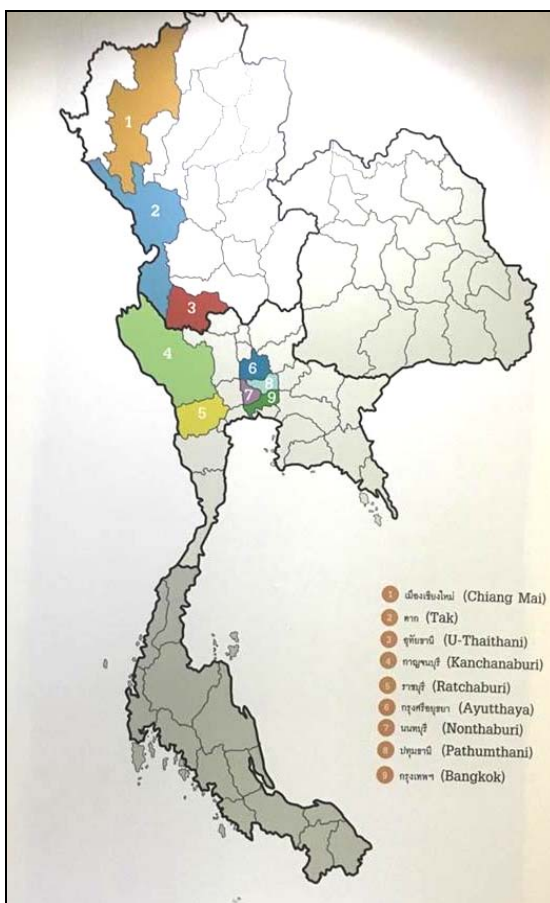
1. สาเหตุการอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย

การอพยพในที่นี้หมายถึง การอพยพของมอญจากเมืองมอญ หรือพม่าตอนใต้ในปัจจุบัน เพื่อเข้ามายังแผ่นดินไทย การอพยพของชาวมอญนั้นส่วนใหญ่มาจากอาณาจักรมอญ ดังที่ อดัม บรจัน (2558, หน้า 25-26) กล่าวไว้ว่า มอญได้อพยพมาจากอาณาจักรมอญทั้ง 3 คือ สะเทิม หงสาวดี และเมาะตะมะ เมืองมอญตกอยู่ในภาวะสงครามมาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มตั้งอาณาจักร การตกอยู่ในภาวะสงคราม และการถูกกดขี่ข่มเหงเมื่อตกเป็นเมืองขึ้น จึงเป็นเหตุทำให้ชาวมอญได้รับความเดือดร้อนและต่างพากันอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในแผ่นดินไทยหลายครั้ง และมูลเหตุสำคัญที่ทำให้มอญต้องอพยพออกจากดินแดนของตนเป็นเพราะมอญไม่พอใจที่ต้องอยู่ใต้อาณาจักรพม่า การถูกกดขี่ และการถูกเกณฑ์แรงงานเข้าทัพ (อดัม บรจัน, 2558, หน้า 25-26) ชาวมอญได้รับการบีบบังคับข่มเหงทางด้านการเมืองการปกครองทำให้มอญซึ่งรักความสงบต้องพากันอพยพหลบหนีเข้ามายังประเทศไทยทั้งนี้ยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีก เช่น เมืองมอญนั้นอยู่ระหว่างพรมแดนไทยกับพม่า ครั้นใดที่เกิดสงครามระหว่างไทยกับพม่า เมืองมอญซึ่งเป็นทางผ่านสำคัญของการเดินทัพของพม่าก็จะต้องเดือดร้อนไปด้วยทุกครั้ง และไม่ว่าพม่าจะทำสงครามกับใครอื่น มอญก็ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน ไปด้วยทุกครั้ง แม้ในยามที่มอญสงบมอญ ก็ยังคงถูกเบียดเบียนจากพม่าอยู่นั่นเอง (สุจริตถักษณ์ ดีผดุง และคณะ, 2542, หน้า 8-9)

ประชาชนมอญต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่ออิสรภาพ และความอยู่รอดของตนเอง แต่เมื่อต่อสู้จนถึงที่สุดแล้ว ก็ยังถูกพม่ากดขี่จนสุดท้าย จึงพากันอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยโดยที่พระมหากษัตริย์ไทยเต็มพระทัยในการต้อนรับ ดังนั้นมอญจึงไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองเป็นเชลยแต่อย่างใด และสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกันคนไทยได้

การอพยพของชาวมอญ สุด แสงวิเชียร (2513, หน้า 55) เขียนไว้ถึงการอพยพของมอญเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2127 โดยเข้ามาประเทศไทยเป็นหมู่ใหญ่ครั้งแรกและได้กล่าวถึงการอพยพของมอญต่อ ๆ มาในอีกหลายสมัยจนถึงสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่มีการอพยพของชาวมอญครั้งใหญ่จำนวนถึง 40,000 คน และพลาตีสัย สิทธิชัยกิจ (2537, หน้า 41-44) ได้เขียนไว้เกี่ยวกับการอพยพของชาวมอญที่มีมาตั้งแต่ครั้งแรกคือ พ.ศ. 2127 ในสมัยเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช และอพยพกันเรื่อยมาจนครั้งท้ายสุดคือ พ.ศ. 2367 ในสมัย แผ่นดินสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือรัชกาลที่ 3 ในการอพยพแต่ละครั้งก็ได้อาศัยอยู่แถวริมแม่น้ำ เช่น ที่เมืองสามโคก ปทุมธานี เมืองปากเกร็ด นนทบุรี และเมืองพระประแดง สมุทรปราการ ในการอพยพรวมทั้งหมดมี 9 ครั้ง และตามหลักฐานโบราณคดีทำให้ทราบว่า ในอดีตคนมอญส่วนหนึ่งอยู่ตามลุ่มน้ำเจ้าพระยา ในภาคกลางของประเทศไทย เช่น จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ในภาคเหนือ เช่น ที่จังหวัดลำพูน ในประเทศลาว เช่น เวียงจันทน์ ชาวไทยเชื้อสายมอญที่อพยพจาก

ดินแดนที่เป็นประเทศพม่าในปัจจุบัน เข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา การอพยพเข้ามาแต่ละครั้ง อพยพเข้ามาจำนวนมาก ๆ (บุปผา ดิสสุข, 2541, หน้า 35-37)

ภาพที่ 3-1 แผนที่แสดงการอพยพของชาวมอญเข้าสู่ประเทศไทย พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง

จากภาพที่ 3-1 คือ ภาพของการเดินทางเข้ามายังประเทศไทยของชาวมอญ ซึ่งกระจายตัวอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย จากหลักฐานการอพยพเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่ ที่พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง และข้อมูลจากเอกสารนั้น จึงสรุปได้ว่า ชาวมอญได้เดินทางเข้ามายังประเทศไทยทั้งหมด 9 ครั้งคือ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวโดยสรุป ดังนี้

ครั้งที่ 1 รัชสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราช (พ.ศ. 2077-2090) พระเจ้าตบงชเวตี้แห่งพม่าตีหงสาวดีเมืองหลวงของมอญได้ในปี พ.ศ. 2081 และตีเมืองเมาะตะมะเมืองท่าสำคัญของมอญได้ใน พ.ศ. 2084 ทำให้ชาวมอญอพยพเข้าสู่ล้านนา และเมืองในภาคกลางของสยาม

ครั้งที่ 2 รัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช (พ.ศ. 2108-2133) สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จพระราชดำเนินไปช่วยกรุงสวางคบุรีทำสงคราม พระยาเกียรติพระยาราม (ชนชาวมอญเชื้อสายไทย เรียกพระยาเกียรติพระราม) พร้อมด้วยพระมหาเถรคันฉ่องได้ทราบข่าวพระเจ้าหงสาวดีคิดร้ายต่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จึงเสด็จกลับกรุงศรีอยุธยา และยังได้ชักชวนพระยาเกียรติพระยาราม และพระมหาเถรคันฉ่อง พร้อมครอบครัวมอญหลายหมื่นคน เดินทางมากรุงศรีอยุธยาด้วย เมื่อมาถึงกรุงศรีอยุธยาโปรดเกล้าฯ ให้พระมหาเถรคันฉ่องไปอยู่วัดมหาธาตุ พระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระสังฆราชมอญคณะหนึ่ง โปรดเกล้าฯ ให้พระเกียรติพระยาราม พร้อมครอบครัวมอญไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ ตำบลบ้านขมิ้น ใกล้วัดขุนแสน (ปัจจุบัน คือ ที่ใกล้วังจันทร์เกษม) ญาติโยมของพระมหาเถรคันฉ่องนั้น โปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่หลังวัดติดกับวัดล้างขาว (ปัจจุบัน คือ ตำบลหัวแหลม) บางพวกก็ให้อยู่ที่ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง บางที ลางขาม เหตุการณ์หลังจากพระเจ้าบุเรงนองสิ้นพระชนม์เมืองใหญ่น้อยที่เคยขึ้นต่อพม่า เริ่มคิดแยกตัว เช่น พ.ศ. 2127 เกิดกบฏที่เมืองอังวะ พระนเรศวรได้ช่วยพระเจ้านันทบุเรงปราบกบฏ แต่ได้ทราบจากพระยาเกียรติพระยารามว่าพมามีแผนปลงพระชนม์พระองค์ จึงทรงประกาศไม่ขึ้นต่อหงสาวดี และชักชวนชาวมอญสวามิภักดิ์ (คาดการณ์ว่าชาวมอญบ้านม่วงอาจอพยพเข้ามาช่วงนี้)

ครั้งที่ 3 รัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2133-2148) เหตุการณ์ที่ชาวมอญในเมืองเมาะตะมะก่อกบฏ พระเจ้านันทบุเรงจึงปราบปรามอย่างรุนแรง ชาวมอญจึงอพยพเข้ามาทางกาญจนบุรี ราชบุรี กรุงศรีอยุธยา อีกทั้งกองทัพยะไข่ได้เผาเมืองหงสาวดี (เดิมเป็นเมืองหลวงของมอญ) จึงทำให้ประชาชนมอญในเมืองหงสาวดีได้อพยพหนีตายเข้ามายังแผ่นดินไทยจำนวนมาก

ครั้งที่ 4 รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2172-2199) พระเจ้าอโนเพตลุน ส่งกองทัพปราบปรามหัวเมืองมอญ ต่อมาสมัยพระเจ้าสุทโธทรมหาราชได้เกิดกบฏชาวมอญในหงสาวดี เมื่อทางพม่าเข้าปราบปรามก็ทำให้เกิดการอพยพเข้าสู่กาญจนบุรี กรุงศรีอยุธยา ปทุมธานี กรุงเทพฯ (บางกอก) และในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2223 ชาวมอญราชบุรี ซึ่งได้สร้างบ้านเรือนมั่นคงแล้ว ได้เป็นชุมชนมอญที่ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านและสร้างวัดตามชื่อชุมชนเดิมในเมืองมอญ วัดมอญเก่าแก่ที่สุด ในชุมชนมอญจังหวัดราชบุรีตามทะเบียนของวัดคือ วัดม่วง ตำบลบ้านม่วง ประกาศตั้งเมื่อ พ.ศ. 2223 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช รองลงมาคือ วัดใหญ่นครชุมน์ วัดมะขาม และวัดคงคาราม (จารุปลา จอมู, 2541, หน้า 113-115)

ครั้งที่ 5 รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) ช่วงพ.ศ. 2203 เกิดศึกจีนฮ่อ ยกกองทัพมาตีกรุงอังวะ พระเจ้าอังวะโปรดเกล้าฯ ให้มังนันทะมิตตะแดนลงมาครองเมืองเมาะตะมะ มังนันทะมิตตะจึงเกณฑ์มอญชาวเมืองเมาะตะมะรวมสามพันคน ให้อยู่เป็นกองหนุนพม่าช่วยรักษากรุงอังวะด้วย ขุนนางพม่าคุมกองทัพมอญถึงกลางมอญไม่เต็มใจไปด้วย จึงจับขุนนาง

พม่าฆ่าเสียแล้วพากันหนีมาเมืองเมาะตะมะหมายจะจับมั่งนันทะมิตฆ่าเสีย แล้วหนีมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารกรุงศรีอยุธยา

โดยพากันอพยพและกวาดต้อนครอบครัวชายฉกรรจ์ประมาณหนึ่งหมื่นคนเศษ มีสมิงเปอเป็นหัวหน้า หนีพม่ามาทางด่านพระเจดีย์สามองค์ สมเด็จพระนารายณ์โปรดเกล้าฯ ให้ทหารมอญเกณฑ์นายไพร่ออกไปรับมอญที่อพยพเข้ามาทางกาญจนบุรี แล้วให้มอญเหล่านั้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ตำบลสามโคก เรียกว่า มอญเก่า จนมาถึง พ.ศ. 2204-2205 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) เป็นแม่ทัพไปตีกรุงอังวะ เมื่อยกกองทัพกลับมาได้กวาดต้อนครอบครัวมอญชาวเมืองเมาะตะมะมาด้วย ประจวบกับช่วงเวลานั้น เกิดกบฏชาวมอญในเมาะตะมะ พม่าส่งกองทัพเข้าปราบปรามทำให้เกิดการอพยพเข้าสู่เมืองนครนายก กาญจนบุรี ราชบุรี อยุธยา

ครั้งที่ 6 รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) พระเจ้าอลองพญา ได้ครอบครองดินแดนมอญตอนล่าง เมืองสำคัญ ๆ ของมอญถูกยึดครอง ชาวมอญจำนวนมากจึงได้อพยพเข้าล้านนาและสยามอีกครั้ง และครั้งนั้นเจ้าเมืองเมาะตะมะพาครอบครัวมอญเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ในกรุงศรีอยุธยา จึงได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ริมวัดมณเฑียร มอญอพยพครั้งนี้มีประมาณสามพันเศษเท่านั้น พ.ศ. 2303 ในแผ่นดินพระที่นั่งสุริยามรินทร์ พระเจ้าแผ่นดินองค์สุดท้ายในกรุงศรีอยุธยา ครั้งนั้นสมเด็จพระเจ้ามังฆอล กรุงอังวะ ตีเมืองหงสาวดีได้แล้ว ฝ่ายพวกมอญชาวเมืองเมาะตะมะไม่เต็มใจเป็นข้าในการปกครองของพม่า จึงหนีเข้ามาทางด่านพระเจดีย์สามองค์ประมาณหนึ่งพันเศษคน ถึงบ้านท่าขนุน จึงโปรดให้พระยากาญจนบุรีต้อนรับมอญไว้ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เขตแดน จังหวัดกาญจนบุรี

ครั้งที่ 7 รัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325) ช่วง พ.ศ. 2316 อะแซหวุ่นกี้ปราบปรามชาวมอญในย่างกุ้งอย่างรุนแรง โดยสั่งการให้เผาเมืองย่างกุ้ง ชาวมอญได้อพยพเข้าสู่ไทยโดยมีพระยาแจ้งเป็นหัวหน้า โปรดเกล้าฯ ให้อยู่ที่ เชียงใหม่ ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี อยุธยา นนทบุรี (ปากเกร็ด) ปทุมธานี (สามโคก) ใกล้วัดประดิษฐาราม (วัดรามัญประดิษฐ์) บางไผ่ก็ได้สะพานเจริญพาสณ์ ในปี 2317 เมืองมอญเกิดจลาจลอีกขึ้นหลายตำบล ชาวมอญพากันอพยพหนีพม่าเข้ามาทางเมืองตากพันคนเศษ โปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีรับไว้ พระราชทานบ้านเรือนให้อยู่ที่บ้านปากน้ำโพ แขวงเมืองนครสวรรค์

ครั้งที่ 8 รัชสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. 2325-2352) ในช่วง พ.ศ. 2336 สมัยพระเจ้าปดุงแห่งพม่า สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ตีได้เมืองทวายซึ่งเป็นเมืองท่าถิ่นฐานชาวมอญ แล้วกวาดต้อนชาวมอญมาตั้งบ้านเรือนในราชบุรี นนทบุรี กรุงเทพฯ

ในสมัยรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ แล้วให้มอญพวกพระยาแจ้ง ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นเจ้าพระยามหาโยธาไปอยู่ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์

ครั้งที่ 9 รัชสมัย สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. 2352-2369) พ.ศ. 2358

สมิงเปื้อสอดเบา (หงส์ทอง) กิจจะพาครอบครัวมอญออกจากเมืองเมาะตะมะเข้ามาไทย จึงชักชวนพวกมอญพร้อมใจกันหลายพันคนยกเป็นกองทัพ มีเครื่องศาสตราวุธพร้อมกันทุกคน เข้าไปจับข้าหลวงพม่าที่ก่อตั้ง ทำการลี้กพระสงฆ์ แล้วฆ่าเสียทั้งเมืองเมาะตะมะ พวกมอญจึงพาครอบครัวอพยพหนีพม่าเข้ามาทางเมืองกาญจนบุรี อุทัยธานี เมืองตาก

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ ให้สมิงเปื้อสอดเบา ซึ่งเข้ารับราชการเป็นพระยารัตนจักรี พระยารัตนจักร (หงส์ทอง) ครั้นเดือน 4 ปีเดียวกัน เจ้าเมืองกรมการเมืองกาญจนบุรี เมืองอุทัยธานีและเมืองตากมีหนังสือบอกขอราชการ ครั้งมอญอพยพมาจำนวนสามฉบับ เจ้าพนักงานกรมมหาดไทยได้นำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาได้ทราบแล้ว จึงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระกรมพระราชวังบวรฯ เสด็จราชดำเนินคุมคนและเสบียงอาหาร รวมทั้งจากเสา และไม้ ไปคอยรับครอบครัวมอญ สมเด็จพระกรมพระราชวังบวรฯ ประทับแรมอยู่ที่พลับพลาบ้านสามโคกแล้วโปรดเกล้าฯ ให้กรมการเมืองอุทัยธานี จ่ายเสบียงอาหารให้ครอบครัวมอญ แล้วให้จัดส่งลงมายังบ้านสามโคก แขวงกรุงเก่าแล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระยาภูธร คุมคนและเสบียงไปต้อนรับที่ จังหวัดตาก ครั้นเดือน 4 แรม 4 ค่ำ ปีกุน มีใบบอกจากพระยากาญจนบุรีอีก 1 ฉบับ ใจความว่า ชาวมอญเมืองเมาะตะมะประมาณสามหมื่นครอบครัวเศษ อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยา ลูกเทอเจ้าฟ้ามงกุฎ พระชนมายุ 12 พรรษา พร้อมกับเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรีไปเมืองกาญจนบุรี สมเด็จพระเจ้ายาลูกเธอเจ้าฟ้ามงกุฎโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการต้อนครอบครัวมอญเข้ามากรุงเทพฯ และแยกย้ายไปตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองสาครบุรี (สมุทรสาคร) นครเขื่อนขันธ์ (อำเภอพระประแดง) บ้าง เมืองนนทบุรีบ้าง ให้อยู่ในอาณาเขตระหว่างกรุงเก่า (อยุธยา) และเมืองนนทบุรี คือที่ตำบลสามโคก แล้วให้ยกขึ้นเป็นเมือง พระราชทานนามว่า “เมืองปทุมธานี” และโปรดเกล้าฯ ให้มอญที่อพยพมานี้ เป็นเจ้าเมืองกรมการเมืองปทุมธานี และเมืองนครเขื่อนขันธ์ และโปรดเกล้าฯ ตั้งสมิงทอมาบุตรชายคนรองของพระพุทธเจ้าพระยามหาโยธารามัญธิบดี ศรีพิไชยณรงค์ (แจ้ง) ซึ่งเป็นเชื้อสายสกุลผู้ตีมอญ ต้นสกุล “คชเสนี” เป็นพระยานครเขื่อนขันธ์รามัญชาติ ชาวมอญกลุ่มนี้ เรียกว่า “มอญใหม่” จนมาถึง การอพยพในครั้งสุดท้าย เมื่อ พ.ศ. 2367 ในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยามหาโยธารามัญ (ทอเรียะ) บุตรชายคน

โตของเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) หัวหน้าน้ำคูมครอบคร้ามมอญสามพันอพยพเข้ามาอยู่ ณ ตำบล
ทุ่งหลวงช้าง แขวงเมืองกาญจนบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้พระยามหาโ
ธารามัญไปตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา นอกกำแพงพระนครตรงหน้าวัดชนะสงคราม
ต่อมาพระยามหาโยธารามัญได้เข้ารับราชการ และได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนยศพระยามหาโยธา
รามัญ เป็นเจ้าพระยามหาโยธาแทนบิดาซึ่งถึงแก่อสัญกรรม เจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) เป็นบิดา
ของเจ้าจอมมารดาอ้อม และเจ้าจอมมารดาเอม ในรัชกาลที่ 3 ทั้ง 2 เคยเป็นนางละครในวัง เจ้าจอม
มารดาอ้อม เป็นเจ้าจอมมารดาที่ทรงโปรดปราน เคยแสดงเป็นอิเหนา ส่วนเจ้าจอมมารดาเอม เคย
แสดงเป็นบาทย่นพระพี่เลี้ยง เจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) ยังเป็นปู่ของเจ้าจอมมารดากลิ่น ซึ่งเป็น
ธิดาของพระยาดำรงราชพลขันธ์ (จู้ย คชเสนี)

เจ้าจอมมารดากลิ่น มีชื่อปรากฏอยู่ในเรื่อง เดอะคิงแอนด์ไอ ของ นางแอนนา
เลียวโนเวอร์ส เจ้าจอมมารดากลิ่น เป็นเจ้าจอมมารดาของกรมพระนเรศวรฤทธิ์ พระองค์เจ้า
กฤษฎาภินิหารตันราชกุล “กฤดากร ฌ อยุชยา” เจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) เป็นผู้มีสติปัญญา
และไหวพริบ ปฏิภาณดีมาก สามารถโต้ตอบคำถามของผู้อื่นได้เป็นอย่างดีและรวดเร็ว

มอญที่อพยพเข้ามาสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่จะได้รับพระราชทานที่ดินทำกินบริเวณ
สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่จังหวัดปทุมธานีลงมาจนถึงจังหวัดสมุทรปราการ ตลอดลุ่มน้ำ
แม่กลอง และลุ่มน้ำท่าจีน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระ
กรมพระราชวังบวรมหาเสนาอนุรักษ์ สร้างป้อมปราการที่ปากน้ำ ได้ตัดเอาท้องที่แขวง
กรุงเทพมหานคร กับแขวงเมืองสมุทรปราการ รวมกันตั้งเป็นเมืองใหม่ แล้วพระราชทานชื่อว่า
“เมืองนครเขื่อนขันธ์” (อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ) และให้ย้ายคร้ามมอญเมือง
ปทุมธานี

พวกเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) ที่อพยพเข้ามาสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชไปอยู่ เมื่อสร้าง
เมืองและป้อมค่ายเสร็จแล้วจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งสมิงทอมา บุตรเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) เป็น
พระยานครเขื่อนขันธ์รามัญชาติ เสนาบดีศรีสิทธิสงคราม ผู้รักษาเมือง 2 ต่อมา พ.ศ. 2371 รัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้พระยาโชฎึกราชเศรษฐี (ทองจีน) ไปสร้าง
ป้อมที่ปากคลองมหาชัย และให้แบ่งคร้ามมอญในเจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) บุตรเจ้าพระยามหา
โยธา (เจ่ง) ไปตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร อยู่ดูแลป้อม และบุคคลออกคลอง
สุนัขหอน

ครั้นเมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อังกฤษเข้ายึดพม่าและมีความคิดที่
จะตั้งประเทศมอญขึ้นใหม่ โดยขอตัวเจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) ไปจากไทย เพื่อตั้งเป็นกษัตริย์

มอญแต่ทางการไทยไม่เห็นด้วย เพราะหากมีประเทศมอญเกิดขึ้นใหม่ไพร่บ้านพลเมืองมอญที่อพยพเข้ามา ก็จะพากันกลับบ้านเมืองของตน และจะเกิดประโยชน์กับฝ่ายอังกฤษ ฝ่ายเจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) ก็ต้องการอยู่สนองพระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์ไทย อีกทั้งไม่ต้องการไปอยู่ใต้อาณัติอังกฤษ

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดเหตุ มีชาวมอญพากันอพยพ กลับเมืองมะละแหม่งเป็นจำนวนมาก สร้างความไม่พอใจแก่ทางการไทย เพราะจะทำให้ไพร่บ้านพลเมืองเหลือน้อย เกิดความอ่อนแอขึ้นได้ จึงมีการออกพระราชบัญญัติควบคุมการหลบหนีออกนอกประเทศของมอญ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของพระมหากษัตริย์ในทุกรัชกาลที่ผ่านมา ที่ต้องการแรงงานมอญไว้ใช้ประโยชน์ในพระราชอาณาจักรไทย

สำหรับหัวเมืองชายแดนตะวันตกด้านจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดราชบุรี ซึ่งติดต่อกับประเทศพม่า และเป็นอาณาเขตมอญแต่เดิมนั้นเป็นเส้นทางผ่านในการอพยพ มีการอพยพเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ ชาวมอญตั้งหลักแหล่งกระจายกันอยู่ ทางราชการจึงจัดให้คนเหล่านี้อยู่รวมกันตามเมืองหน้าด่าน เป็นเมืองหน้าศึกกับพม่า รวม 7 เมือง เรียกว่ารามัญ 7 เมือง ได้แก่ เมืองสิงห์ เมืองลุ่มสุม เมืองท่าตะกั่ว เมืองไทรโยค เมืองทองผาภูมิ เมืองท่าขนุน และเมืองท่ากระดาน ขึ้นตรงกับเมืองกาญจนบุรี เป็นเมืองหน้าด่านคอยสอดแนมสืบข่าวความในฝั่งพม่าแล้วรายงานให้ทางการทราบ และคอยสกัดทัพพม่าก่อนเข้าโจมตีไทย

ชาวมอญเมื่อเข้ามายังพระราชอาณาจักรไทย จะสร้างบ้านเรือนและประกอบอาชีพยังสถานที่ที่พระมหากษัตริย์พระราชทานให้ ต่อมาเมื่อที่ทำกินคับแคบ จึงมีการกระจายตัวของชาวมอญ จากพระประแดง ปทุมธานี นนทบุรี และราชบุรีเข้าไปยังบริเวณต่าง ๆ ตามลุ่มน้ำท่าจีนและแม่กลอง และหลังจากนั้นนายลิล (Leal) ล่ามของร้อยเอกเฮนรี เบอร์นี่ (Henry Burney) ทูตการค้าชาวอังกฤษ ที่ได้เข้ามาทำสัญญาการค้ากับไทยช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวว่า มีมอญมากถึง 30,000 คน จากช่วงแม่น้ำเจ้าพระยาถึงปากแม่น้ำแม่กลอง ตอนเหนือของแม่น้ำแม่กลองเหนือเมืองราชบุรีมีหมู่บ้านมอญเป็นหย่อม ๆ และทางตอนเหนือของกาญจนบุรี นายลิล ยังได้พบเมืองที่มีประชากรประมาณ 5,000 คน โดยมากเป็นมอญที่ย้ายมาจากกรุงเทพฯ เป็นมอญเก่ามีมอญใหม่ปนบ้าง

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการทำสำมะโนพลเมือง พ.ศ. 2446 แยกตามเชื้อชาติของประชากรทั้ง 12 มณฑล โดยละเอียดพบว่า ชาวไทยเชื้อสายมอญในมณฑลราชบุรีทั้งสิ้น 12,000 คน หรือร้อยละ 3.84 ของประชากรทั้งมณฑล ต่อมาระหว่าง พ.ศ. 2512-2515 ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุเอ็ด คชเสนี และคณะ สัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายมอญที่ราชบุรี จำนวน

15,480 คน ในสองอำเภอ 10 ตำบล 47 หมู่บ้าน จาก 2,378 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.33 ของประชากรทั้งจังหวัด ผลการสำรวจห่างกันเกือบ 70 ปีนี้ถือว่าตัวเลขไม่ต่างกันมาก

สอวงศ์ พรหมอินทร์ (สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2558) ได้กล่าวไว้ว่า ถ้านับจำนวนชาวไทยเชื้อสายมอญในปัจจุบันคงทำได้ยาก เพราะมีคนออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมากขึ้นเรื่อย ๆ บ้างก็แต่งงานกับคนไทย ถ้าจะให้ประมาณตามความรู้สึก ผู้ใหญ่สอวงศ์ เชื่อว่า จำนวนลูกมอญแท้ ๆ ในชุมชนสองฝั่งแม่น้ำแม่กลองที่บ้านโป่งและโพธารามมีอยู่ไม่ต่ำกว่าหมื่นคน แต่หากจะนับกันให้ละเอียดก็คงยาก (จารุปภา จงมู, 2541, หน้า 115-116)

นอกจากนี้ยังพบว่า มีมอญอาศัยอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย อาจเป็นการโยกย้ายกันเองในภายหลัง มีการอพยพตามรายทางแต่เดิมที่เป็นเส้นทางเดินทัพและเส้นทางอพยพหลบหนี รวมทั้งการหนีเข้าป่าลึก เพราะหวาดกลัวสงคราม เมื่อความเจริญเข้าไป มีการทำสำมะโนพลเมือง จึงปรากฏเป็นชุมชนมอญในภายหลัง เช่น ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปางตาก พิชณุโลก อุทัยธานี ลพบุรี นอกจากนี้ ยังมีชุมชนมอญเล็ก ๆ กระจายอยู่ในหลายจังหวัด เช่น นครสวรรค์ นครราชสีมา สระบุรี ปราจีนบุรี ชัยภูมิ นครปฐม พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี นครนายก กรุงเทพมหานคร ฉะเชิงเทรา สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และสุราษฎร์ธานี อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยมีชาวมอญที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ แต่บริเวณบริเวณที่มีชาวมอญอาศัยอยู่เป็นกลุ่มหนาแน่น ได้แก่ อำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอเมือง และ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร (องค์ บรรจุน, 2550, หน้า 26-28)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ชาวมอญได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 ครั้ง ซึ่งสาเหตุของการเดินทางอพยพเนื่องมาจาก การเข้ามาในฐานะเป็นเชลยสงครามตั้งแต่สมัยอยุธยา ก่อน และหลังจากที่สถานการณ์ภายในประเทศมอญมีการสู้รบกับพม่าจนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ชาวมอญจึงได้อยู่ใต้การบังคับบัญชาของพม่า ทำให้ชาวมอญบางส่วนหลบหนีออกจากกองทัพพม่า สาเหตุเพราะชาวมอญมักจะถูกเกณฑ์ให้ไปทำสงครามอยู่บ่อยครั้ง และยังถูกพม่ากดขี่เบียดเบียน ซึ่งการอพยพเข้ามาในประเทศไทยในฐานะผู้ลี้ภัยนั้น ชาวมอญต่างก็มาด้วยความสมัครใจทั้งสิ้น จากข้อมูลการอพยพของชาวมอญทั้งหมด 9 ครั้งนั้น ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ชาวมอญที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง โดยเฉพาะชาวมอญตำบลบ้านม่วงนั้น ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ตำบลบ้านม่วง ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ก็มีชาวมอญได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดราชบุรี ริมแม่น้ำแม่กลองเรื่อยมา

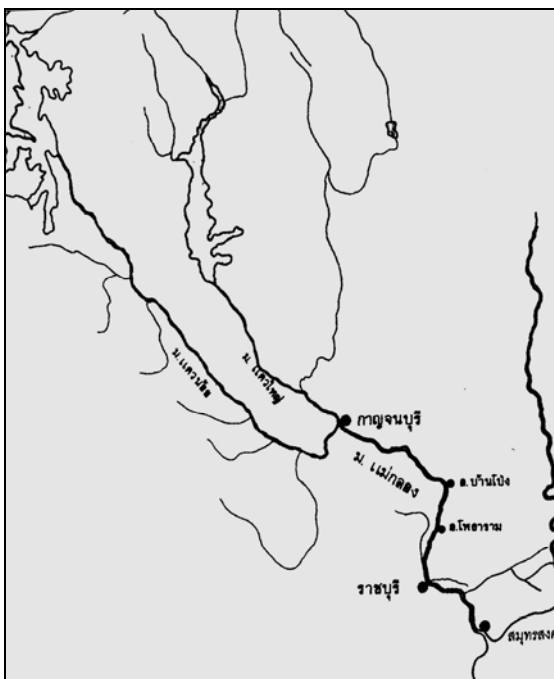
เมื่อชาวมอญอพยพเข้ามาสู่ผืนแผ่นดินไทย ได้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย โดยได้ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยตามพื้นที่ที่พระมหากษัตริย์ไทยได้จัดไว้ให้ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ตามริมแม่น้ำ ตั้งแต่แม่น้ำแม่กลองตอนบนจนถึงแม่น้ำเจ้าพระยา การใช้ชีวิตของชาวมอญ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความเป็นอยู่ที่เหมือนกับคนไทย และยังนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทยด้วย จึงทำให้ชาวมอญที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมีการปรับตัวไม่ยาก สามารถเข้ากับคนไทยได้เป็นอย่างดี รวมทั้งชาวมอญที่มีเชื้อสายเจ้า ยังได้เข้ารับราชการทำงานเพื่อตอบแทนคุณให้กับพระมหากษัตริย์ไทยเสมอมา และนับตั้งแต่ชาวมอญได้ตั้งหลักแหล่งปลูกสร้างบ้านเรือนในแผ่นดินไทย ชาวมอญก็ได้มีวิถีชีวิตที่ดี และยังได้รับการพัฒนาพื้นที่ที่มีความเจริญไปพร้อมกับพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศไทย

2. ที่อยู่อาศัยของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

ชนชาติมอญมีอารยธรรมมากกว่า 2,500 ปี จึงทำให้ชนชาติมอญมีบทบาทและความผูกพันเกี่ยวเนื่องกับชนชาติไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทั้งทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม ชาวมอญเป็นชนชาติที่รักสงบและสร้างสมอารยธรรมความเจริญต่าง ๆ ไว้มากทั้งทางด้านวัฒนธรรม ศาสนาและการค้า ทำให้ มอญเป็นชนชาติที่น่าสนใจในฐานะที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

ชาวมอญได้มีฐานะที่ทัดเทียมกับคนไทยอันเนื่องมาจากว่าชาวมอญเป็นชนชาติที่นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทยและสิ่งที่แตกต่างกันอีกประการหนึ่งคือ ชาวมอญยังมีตัวตนแสดงถึงความป็นชาติพันธุ์ในตนเองแต่ไม่มีผืนแผ่นดินหรือประเทศเป็นของตนเองแล้วในปัจจุบัน เพราะพื้นที่เมืองมอญได้กลายเป็นประเทศพม่าไปทั้งหมด แต่ทั้ง ๆ ที่ในอดีตมอญเป็นเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญแห่งหนึ่ง แต่ในปัจจุบันได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยและพม่า แต่ชาวมอญก็ยังสามารถดำรงกลุ่มชาติพันธุ์ของตนไว้ได้ ทั้งในแง่การดำรงชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี ที่ยังคงสืบทอดมาจนทุกวันนี้

เมื่อกล่าวถึงประเด็นการตั้งถิ่นฐาน ชาวมอญที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอคือ ชาวมอญที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่หลายระลอก ตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งจากภาพที่ 3-2 คือ แผนที่แสดงลำน้ำในแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่างหรือช่วงลำน้ำตั้งแต่จุดบรรจบของแม่น้ำแควน้อยกับแม่น้ำแควใหญ่ที่ปากแพรก เมืองกาญจนบุรี ลงมาจนถึงปากแม่น้ำที่ไหลออกสู่อ่าวไทยที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ภาพที่ 3-2 แผนที่แสดงลุ่มน้ำแม่กลอง (สุภาภรณ์ จินตามณี โรจน์, 2547, หน้า 2)

มีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นที่ลุ่มเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานและทำการเพาะปลูก ทั้งยังมีการคมนาคมที่สะดวก จึงทำให้มีกลุ่มชนโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้จำนวนมาก และในพุทธศตวรรษที่ 18 เกิดเมืองราชบุรีขึ้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ลุ่มน้ำแม่กลองในช่วงนั้นเป็นเส้นทางคมนาคมหลักของบ้านเมืองในลุ่มน้ำนี้อย่างแท้จริง เป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนบ้านเมืองที่อยู่กันอย่างสลับเนื่องมาจนปัจจุบัน ตั้งแต่สมัยลพบุรีลงมามีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมมาก เกิดเส้นทางคมนาคมติดต่อกันได้ทั้งภายในและภายนอกทำให้ผู้คนจากหลาย ๆ แห่งมีการติดต่อถึงกันจึงก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนต่าง ๆ อาทิ มอญ เขมร ลาว ไทยได้ผ่านเข้ามาหรือโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นี้เพิ่มขึ้น และชาวมอญที่เมืองมอญในพม่าตอนล่างซึ่งตามประวัติศาสตร์บอกว่าได้มีความสัมพันธ์กับไทยมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงอาณาจักรสุโขทัยก็เป็นกลุ่มชนหนึ่งที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง

ตามตำนานเมืองราชบุรี ศรีศักร วัลลิโภดม (2536, หน้า 43) กล่าวว่า แต่เดิมที่ตั้งอำเภอบ้านโป่ง เป็นอาณาเขตทวารวดี แต่เดิมมีชาวอินเดียและชาวเขมรตั้งหลักแหล่งที่ทำมาหากินอยู่ในแถบนี้ ปรากฏตามหลักฐานว่าชาวอินเดียได้นำเอาชื่อเมืองในอินเดียมาตั้งเป็นชื่อในท้องถิ่น ด้านตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น เรียกว่า หมู่บ้าน โกลินารายณ์ ซึ่งปัจจุบันเป็นหมู่บ้านอยู่ในตำบลท่าผา ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ชาวมอญได้อพยพครอบครัวเข้ามาทางด้าน

เจดีย์สามองค์เรือยมาตามลำน้ำแม่กลอง เพื่อหาทำเลประกอบอาชีพ โดยยึดพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำกลอง เป็นที่อยู่อาศัย และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสันนิษฐานว่า ต่อมาได้จัดตั้งชุมชนเป็นอำเภอที่ตำบลท่าผาเป็นครั้งแรก ตำบลท่าผาเป็นป่า มีสัตว์ป่ามากโดยเฉพาะเลี้ยงผา อำเภอบ้านโป่งเดิมตั้งอยู่ที่ตำบลท่าผา ตั้งแต่ ร.ศ. 116 เรียกว่า อำเภอท่าผา

ต่อมา ร.ศ. 124 รัฐบาลได้สร้างทางรถไฟผ่านตำบลบ้านโป่ง การคมนาคมไปอำเภอท่าผาไม่สู้สะดวก จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งที่ ตำบลบ้านโป่ง เรียกว่า อำเภอบ้านโป่ง ซึ่งปัจจุบันนี้ อำเภอบ้านโป่ง ได้มีคนไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็ไม่มีหลักฐานใด จะกล่าวถึงความเป็นมาของชนชาติมอญไว้อย่างชัดเจน เอกสารส่วนใหญ่กล่าวเพียงแต่ว่า ชาวมอญเป็นชนเผ่ามอง โกลอยด์ซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ก่อนจะอพยพลงใต้และตั้งอาณาจักรขึ้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิรวดีในพม่าตอนล่าง บ้างกล่าวว่า อาณาจักรมอญในชื่อ “ทวาราวดี” เคยรุ่งเรืองและมีศูนย์กลางอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และพงศาวดารพม่ากล่าวถึง ชาวมอญไว้ว่าเป็นชนชาติแรกที่เข้ามาอยู่ในพม่าหลายศตวรรษก่อนคริสตกาล ขณะที่พงศาวดารมอญเองกล่าวถึงการก่อตั้งอาณาจักรสะเทิม หรือสุธรรมวดี บริเวณปากอ่าวมะละกวมะ ก่อน พ.ศ. 241 ซึ่งนับเป็นอาณาจักรเก่าแก่ที่สุดของมอญเท่าที่มีการบันทึกไว้ (จารุปภา จอมมู, 2541, หน้า 116-118) และความเป็นมาของ “บ้านม่วง” ชุมชนมอญนี้

ชาวบ้านที่นี้ตระหนักรู้ และมั่นใจว่าบรรพบุรุษรุ่นแรกอพยพมาจากพม่าในสมัยอยุธยา ราวรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2133-2148) โดยติดตามพระมหาเถรคันฉ่อง ซึ่งเป็นพระสงฆ์เชื้อสายมอญนิกายมหายานเข้ามาตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำแม่กลอง ให้ชื่อหมู่บ้านเหมือนเดิมในพม่าว่า “บ้านม่วง” และตั้งชื่อวัดประจำหมู่บ้านว่า “วัดม่วง” ต่อมาในทะเบียนวัดกรมการศาสนาได้ระบุว่า “วัดม่วงประกาศจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2223 ซึ่งตรงกับสมัยอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) และดังที่ สุภาภรณ์ จินตคามณี โรจน์ (2547, หน้า 115-116) กล่าวไว้ว่า จากการค้นคว้าและอ่านคัมภีร์ไบลาน (ภาษาและอักษรมอญ) จำนวนมากที่มีในวัดม่วงของท่านอาจารย์จวน เครือวิชฌยาจารย์ และคุณศิริพรรณ ชิริศิริโชติ (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา) พบว่า คัมภีร์ส่วนใหญ่ระบุจารที่วัดม่วง และระบุศักราชการจารอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางจนถึงปัจจุบัน และคัมภีร์ไบลานที่จารเก่าที่สุด คือ คัมภีร์ไบลาน หมายเลข 321 เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระปริต (12 ตำนาน) ในตอนท้ายจารไว้ว่า

“...ศักราช 1000 เดือน 6 แรม 5 ค่ำ วันศุกร์ จารเสร็จเมื่อตะวันบ่าย
กระผมชื่อ อุตตะมะ จารเอาไว้ในวัดม่วง เป็นชื่อเมื่อเป็นพระ...”

วัดม่วง เรียกภาษามอญว่า “เพลียเกริก” “ศักราช 1000” นั้นเป็นจุลศักราช เมื่อเทียบเป็น พุทธศักราช จะเท่ากับ พ.ศ. 2181 ซึ่งตรงกับสมัยอยุธยาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2173-2198) และหลังรัชกาล สมเด็จพระนเรศวรประมาณ 30 ปีเศษ และจากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ไปยังพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วงนั้น ตำบลบ้านม่วง หมู่ที่ 5 ได้พบการบันทึก ถึงประวัติของวัดม่วง (วัดม่วงในภาษามอญเรียกว่า “เพลียเกริก”) ดังนั้น วัดม่วงจึงเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดวัดหนึ่งของ ชาวมอญในกลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง อย่างไรก็ตาม อายุการจารคัมภีร์ใบลานผูกนี้ แสดงว่าในปี พ.ศ. 2181 สมัยอยุธยาในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง ได้มีวัดม่วงแล้ว และวัดม่วงมีอายุไม่ต่ำกว่า 354 ปีมาอย่างแน่นอน (สุภาภรณ์ จินตคามณี โรจน์, 2547, หน้า 115)

ภาพที่ 3-3 คัมภีร์ใบลานผูกโบราณ และผ้าห่อคัมภีร์

ดังนั้น จึงทำให้ทราบว่า ชาวมอญมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้เก่ากว่าที่คนส่วนใหญ่คิดว่า เพียงแค่สมัยกรุงเก่า ตอนต้นเท่านั้น เหตุเพราะชื่อของวัดม่วงนี้มีมาแล้วแต่ในเมืองมอญ เช่นเดียวกับชื่อวัดนครชุมน์ ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกัน นอกจากสมุดคัมภีร์ใบลานแล้ว ความเก่าแก่ของ วัดม่วงยังจะเห็นได้จากภาพที่ 3-3 เป็นภาพตัวอย่างของคัมภีร์โบราณ รวมถึงผ้าห่อคัมภีร์ที่เป็น ของสวยงามที่เป็นของในสมัยกรุงศรีอยุธยา และ โบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น เครื่องทองเหลือง เครื่องถ้วยชาม เครื่องแก้ว พระพุทธรูปและ โบราณวัตถุที่นำมาจากเมืองมอญประเทศพม่า

ชาวมอญที่จังหวัดราชบุรี ได้มีการตั้งถิ่นฐานกระจุกตัวอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ตั้งแต่เมืองมอญที่อยู่บ้านโป่งไปจนถึงเมืองบ้านโพธาราม และบริเวณนี้จะมีมอญอาศัยมากกว่าบริเวณ อื่นของแม่น้ำแม่กลอง สุภาภรณ์ จินตคามณี โรจน์ (2554, หน้า 19-21) ได้กล่าวไว้ว่า คนไทย คนลาว

คนเขมร อาศัยอยู่กระจายตัวไม่หนาแน่น และยังมีชาวจีนที่อาศัยอยู่ร่วมกับชุมชนไทย มอญ ลาว และเขมรอย่างหนาแน่น มหาวิทยาลัยศิลปากร เข้ามาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่บ้านม่วง โดยได้ข้อมูลว่าบ้านม่วงมีประชากรประมาณ 500 คน มีบ้านราว 100 หลังคาเรือน คนบ้านม่วง ร้อยละ 90 เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญแท้ ที่เหลือก็คือ เป็นลูกเขย สะใภ้ ทั้งคนไทยแท้ คนจีน และคนลาว ซึ่งถูกเรียกต่างกันไปตามลักษณะเชื้อชาติ หน้าตาผิวพรรณ และถิ่นเกิด คนมอญหมายถึงลูกมอญแท้ คนลาวคือคนอีสาน และคนภาคกลางคือคนไทย (จารุปภา จงมู, 2541, หน้า 113) พื้นที่ศึกษาที่เกี่ยวกับชาวมอญนั้นคือพื้นที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เมื่อกล่าวถึงมอญ ตำบลบ้านม่วง ขจรพรรณ ธารฉัตร (2554, หน้า 93) ได้กล่าวว่า บ้านม่วง ได้ตั้งอยู่ทางริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวมอญ ที่เก่าแก่มากนับตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง และจากการสำรวจตรวจสอบคำภีร์โบราณผูกซึ่งเป็นหลักฐานขั้นต้นที่มีความสำคัญ และยังสามารถนำมาเทียบเคียงให้เห็นถึงอายุของชุมชนบ้านม่วงได้

ซึ่งอาจจะมีความเป็นไปได้ว่า ชาวมอญรุ่นแรกของบ้านม่วงนั้น จะอพยพมาอาศัยอยู่บริเวณนี้ตั้งแต่ในสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และใช้เวลาในการสร้างชุมชน สร้างวัด และจารึกคำภีร์โบราณที่เก่าที่สุดในเวลาอีก 30 ปีเศษต่อมา ชุมชนมอญบ้านม่วงบ้านจึงมีอายุเก่าแก่ถึง 354 ปี จากการลงพื้นที่ เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ได้เห็นสภาพชุมชนของพื้นที่บ้านม่วงยังเป็นชุมชนที่ยังคงมีการรักษาหลักฐานและรักษาวัฒนธรรมมอญให้ผู้คนภายนอกศึกษาอยู่ โดยเฉพาะวัดม่วง ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ซึ่งถือเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดในละแวกนี้ตามทะเบียนวัดของจังหวัดราชบุรี ประกาศตั้งเมื่อ พ.ศ. 2223 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ภาพที่ 3-4 ประตูทางเข้าวัดม่วง ตำบลบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

จากภาพที่ 3-4 นี้ เป็นภาพด้านหน้าประตูทางเข้าของวัดม่วง ซึ่งภายในวัดม่วงเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง และสภาพถนนภายในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง วัดม่วง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2223 (ตามที่เอกสารประวัติวัดของกรมศาสนา) จากเดิมที่ตั้งของวัดอยู่กลางแม่น้ำแม่กลอง ต่อมาเมื่อน้ำกัดเซาะตลิ่งจนพื้นที่ของวัดเหลือน้อยลง จึงย้ายเข้ามาตั้งวัดอยู่บริเวณปัจจุบัน ซึ่งอยู่ห่างจากริมแม่น้ำเป็นระยะ 50 เมตร และริมแม่น้ำแม่กลองซึ่งอยู่ในบริเวณของวัดยังเป็นที่ตั้งของพระเจดีย์และพระพุทธรูปแบบมอญด้วย ดังภาพที่ 3-5 ซึ่งพระเจดีย์นี้มีการเคลื่อนย้ายตามพื้นที่ของวัดเช่นกัน

ภาพที่ 3-5 พระพุทธรูปแบบมอญและพระเจดีย์แบบมอญ ภายในวัดม่วงตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง

และภายในวัดประกอบด้วยพระอุโบสถ (หลังเก่า) ที่ได้จัดสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2427 อาคารเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณีตกแต่งด้วยภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วาดขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ดังภาพที่ 3-6 ส่วนพระอุโบสถ (หลังใหม่) ที่อยู่ด้านหลังเป็นอาคารแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในปัจจุบัน

ภาพที่ 3-6 พระอุโบสถ (หลังเก่า) และภาพจิตรกรรมฝาผนัง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2428 (รัชกาลที่ 5)

และภายในวัดม่วงยังมีศาลาการเปรียญ วิหาร หอระฆัง พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง ภาพที่ 3-7 ที่รวบรวม โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชาวมอญบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งวเนื้อหาที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วงนั้น ปราณี วงษ์เทศ (2536, หน้า 12-15) ได้แบ่งไว้ 5 เรื่องคือ เรื่องที่หนึ่ง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับแม่น้ำแม่กลอง สภาพแวดล้อม รวมไปถึงเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนและผู้คนที่ย้ายอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง เรื่องที่สอง ภายในพิพิธภัณฑสถานยังแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านม่วงและชุมชนใกล้เคียง เรื่องที่สาม เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน รวมถึงความเชื่อเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชาวมอญ เรื่องที่สี่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับบ้านม่วงและภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับภาษามอญ เรื่องความศรัทธาในพุทธศาสนารวมไปถึงการยึดมั่นในจารีตของประเพณีของบรรพบุรุษ และเรื่องที่ห้า คือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวมอญบ้านม่วง เป็นต้น

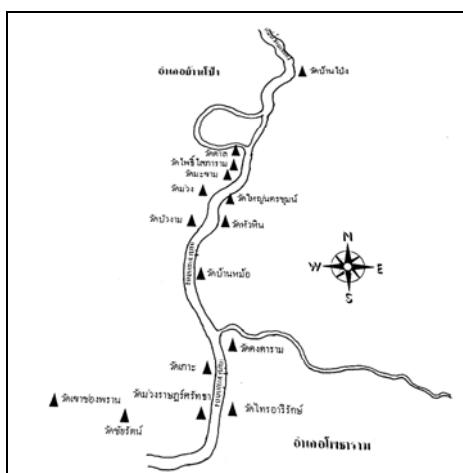
ภาพที่ 3-7 อาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

และภายในวัดม่วงนั้นยังมีอาคารที่สร้างเพิ่มเติมล่าสุดคือ ศูนย์การเรียนรู้การทอผ้า ภาพที่ 3-7 ที่ได้รับการสนับสนุนการสร้างจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ ยังคงมีการสืบสาน ภูมิปัญญาเรื่องการทอผ้ามอญให้ยังคงอยู่ต่อไป โดยที่ชาวมอญในชุมชนบ้านม่วง ได้มีการตั้งกลุ่มผ้ามอญทอมือขึ้น เพื่อเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมของบรรพบุรุษที่ได้นำคิดตัวมาในอดีต การที่ได้จัดตั้งกลุ่มผ้ามอญทอมือนั้นถือได้ว่าเป็นการแสดงภูมิปัญญา อีกอย่างหนึ่งของชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้

ภาพที่ 3-8 อาคารพัฒนาแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม ผ้ามอญทอมือภูมิปัญญามอญบ้านม่วง

จากที่ได้กล่าวถึง วัดม่วงซึ่งเป็นวัดที่มีความเก่าแก่ในพื้นที่แห่งนี้แล้วนั้นทำให้เห็นว่า จากภาพที่ 3-9 ชาวมอญในพื้นที่อำเภอบ้านโป่ง ได้มีการตั้งศาสนสถานในชุมชนอย่างหนาแน่น และวัดที่มีความสำคัญรองลงมาคือ วัดใหญ่นครชุมน์ ตำบลนครชุมน์ ที่ประกาศตั้งเมื่อ พ.ศ. 2320 สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ วัดมะขาม ตำบลกุ่มพยอม ประกาศตั้งเมื่อ พ.ศ. 2311 สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ร่วมสมัยกับวัดคงคาราม ตำบลคลองตากคต เมื่อ พ.ศ. 2320

ภาพที่ 3-9 แผนผังการตั้งศาสนสถานในชุมชน (สิโรตม์ ภินันท์รัชต์ธร, 2558)

นอกจากนั้นยังมีการบันทึกเพิ่มเติม ใน พ.ศ. 2428 มีการสร้างโบสถ์วัดม่วง ใน พ.ศ. 2428 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนวัดที่อยู่ใกล้เคียง เช่น วัดมะขาม (สร้าง พ.ศ. 2311) วัดตาล (สร้าง พ.ศ. 2323) เป็นวัดสมัยกรุงธนบุรี มีชาวมอญอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และยังเป็นกลุ่มมอญที่ใหญ่ บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง ส่วนของฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลอง คือบริเวณวัดคงคาราม (สร้าง พ.ศ. 2320) วัดโชค (สร้าง พ.ศ. 2323) เป็นกลุ่มชาวมอญที่ขยายชุมชนลงมาตอนล่างคือ บ้านโพธาราม ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี

ในสมัยรัตนโกสินทร์ ชุมชนมอญขยายเพิ่มที่วัดป่าไผ่ (สร้าง พ.ศ. 2334 สมัยรัชกาลที่ 1) วัดไพรอารีรักษ์ (สร้าง พ.ศ. 2353 สมัยรัชกาลที่ 2) วัดโพธาราม (สร้าง พ.ศ. 2404 สมัยรัชกาลที่ 4) และฝั่งตรงข้ามกับวัดคงคาราม ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลองคือ วัดเกาะ (สร้าง พ.ศ. 2393 สมัยรัชกาลที่ 3) วัดม่วงราชศรีพรหม (สร้าง พ.ศ. 2403 สมัยรัชกาลที่ 4) และวัดเฉลิมอาสน์ (สร้าง พ.ศ. 2410 สมัยรัชกาลที่ 4) ชาวมอญบริเวณกลุ่มแม่น้ำแม่กลองตั้งบ้านโป่งถึงโพธารามนี้ อยู่รวมกันกับกลุ่มชาวไทย ลาว เขมร และจีน แต่ไม่พบว่ามีความขัดแย้งกัน อาจเป็นเพราะ นับถือศาสนาเหมือนกัน (สุภาภรณ์ จินตมาณีโรจน์, 2547, หน้า 166-169)

ตลอดระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร สองฝั่งแม่น้ำแม่กลองระหว่างอำเภอบ้านโป่งถึงอำเภอโพธาราม มีชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญ ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น แทรกด้วยกลุ่มคนจีนในย่านการค้าขาย กลุ่มคนไทยและคนลาวซึ่งมีปะปนไม่มากนัก อาณาเขตของบ้านมอญถ้านับจากสะพานข้ามแม่น้ำที่ตลาดบ้านโป่งโดยหันหน้าไปทางทิศใต้ตามทางน้ำไหล จะเริ่มที่ประมาณกิโลเมตรที่ 2 ทางฝั่งซ้าย และกิโลเมตรที่ 4 ทางฝั่งขวา เกะเขินสองฝั่งลำน้ำเรื่อยไปจนถึงสะพานข้ามแม่น้ำที่โพธาราม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลุ่มพยอม บ้านม่วง และนครชุมน์ของอำเภอบ้านโป่ง ตำบลชำแระ สร้อยฟ้า และคลองตากของอำเภอโพธาราม (จารุภา จงมู, 2541, หน้า 115)

ชุมชนมอญบางส่วนได้ขยับขยายย้ายที่อยู่จากสองฝั่งลำน้ำแม่กลอง บุกเบิกหาที่ทำกินไกลเข้าไปในแผ่นดิน เช่น ที่เขาช่องพราน ตำบลเตาปูน และที่ตำบลคอนกระเบื้อง อำเภอโพธาราม หรือที่ไกลออกไปอีกก็เช่น ที่อำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอจอมบึง และที่อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

จากการศึกษาทั้งเอกสารและการลงพื้นที่ชุมชนนั้น จึงสรุปได้ว่า ทักการบันทึกจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ของชาวมอญที่ได้กล่าวถึง การตั้งถิ่นฐานของตำบลบ้านม่วงนี้ มีการสันนิษฐานว่า ได้มีชาวมอญอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยชาวมอญจะอาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้มาตั้งแต่ครั้งที่ได้มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และในปัจจุบันก็ยังคงมีชาวมอญอาศัยอยู่บริเวณนี้อย่างหนาแน่น ซึ่งสาเหตุของการอพยพเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง เพราะว่าบริเวณริมแม่น้ำแม่กลองมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การประกอบอาชีพการเกษตร และรวมถึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐาน มีความสะดวกในการคมนาคมเพราะอยู่ริมแม่น้ำซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการการค้าขาย และพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้ยังเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เส้นทางอพยพเพื่อเข้าสู่ตอนใต้ของประเทศพม่าซึ่งจะทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วง หรือชาวมอญที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงมีความสะดวกต่อการกลับไปเยี่ยมบ้านเกิดที่เมืองมอญ ประเทศพม่าได้ หรืออาจจะเดินทางไปไหว้เจดีย์ชเวดากองได้สะดวกด้วย ซึ่งการเดินทางนั้นจะใช้เส้นทางด่านเจดีย์สามองค์ หรือทางด่านบ้องตี้ ของจังหวัดกาญจนบุรีได้สะดวก

ซึ่งจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาทำให้ทราบว่า ภายในตำบลบ้านม่วงนั้นมีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน จากการสำรวจพบว่า ภายในพื้นที่ตำบลบ้านม่วง จะเป็นพื้นที่ที่มีชาวมอญอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด และภายในตำบลจะเป็นที่ตั้งของบ้านเรือนของชาวมอญ รวมไปถึงพื้นที่ที่เป็นที่ทำกิน เช่น พื้นที่ทางการเกษตรด้วย ซึ่งถือได้ว่าชาวมอญพื้นที่แห่งนี้นอกจากจะยังคงอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นแล้ว ชาวมอญกลุ่มนี้ยังมีการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตนเองไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ถึงแม้ว่าภายในชุมชนจะมีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นจากภาครัฐ ซึ่งการพัฒนาทำให้ชุมชนแห่งนี้

มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมที่เกิดขึ้นทั่วประเทศตามลำดับ

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

เนื่องจากชาวมอญได้เข้ามาอยู่อาศัยในแผ่นดินไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมชาวมอญบ้านม่วงเป็นหมู่บ้านที่มีความสงบเงียบ ชาวบ้านใช้การสัญจรทางน้ำเป็นหลัก เช่นเดียวกับชาวมอญในหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ ชาวมอญบ้านม่วงนั้นประกอบอาชีพหลักคือ การทำนา เพราะมีน้ำฝน และมีแม่น้ำที่สามารถช่วยในการเพาะปลูกได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ชาวมอญที่นี่มีวิถีชีวิตที่พอมือพอกิน เป็นลักษณะเศรษฐกิจแบบพอยังชีพ และในบางปีก็ต้องประสบกับปัญหาการทำนาได้ผลน้อย เพราะพื้นที่เป็นที่ลุ่มเยอะกว่าที่ดอน จึงทำให้ชาวบ้านที่นี่ไม่ค่อยมีฐานะที่ร่ำรวย แต่ชาวมอญที่นี่ก็มีความพอใจในวิถีชีวิตแบบสมัยก่อน เพราะชาวบ้านยังมีทรัพยากรอื่น ๆ ที่สามารถเลี้ยงชีพได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ชุมชนมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ก็ย่อมที่จะได้รับการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ พร้อมกับพื้นที่อื่น ๆ ภายในประเทศไทยด้วยเช่นกัน

การพัฒนานั้นเกิดจากสายพระเนตรอันกว้างไกลจากพระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ ที่ทรงเล็งเห็นว่า ประเทศไทยจะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้มีความเจริญทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ดังนั้น พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ จึงได้มีพระราชดำริให้ประเทศไทยได้มีการพัฒนา โดยการให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เข้ามาพัฒนาภายในชุมชนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านม่วงแห่งนี้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยของสังคมไทยตั้งแต่อดีตไปจนถึงปัจจุบัน ดังจะนำเสนอดังต่อไปนี้

1. การปกครองในรูปแบบมณฑลเทศาภิบาล

ในพื้นที่ตำบลบ้านม่วง ได้มีการพัฒนาด้านการปกครองจากภาครัฐเข้ามามีบทบาทเป็นสำคัญ การพัฒนานั้นจะเริ่มเข้ามาจากศูนย์กลางของจังหวัดราชบุรี และจึงเริ่มพัฒนาเข้ามาสู่ชุมชน กล่าวคือ หลังจากช่วงของการศึกสงครามในแผ่นดินไทยได้ลดลง ชาวมอญในทุก ๆ พื้นที่ รวมถึงชาวมอญตำบลบ้านม่วง ก็ได้มีวิถีชีวิตที่ดี ได้ปลูกสร้างบ้านเรือน มีที่ทำกินเป็นของตนเองโดยประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายตามสถานภาพของพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งชาวมอญนั้นเป็นกลุ่มที่มีภาษาเป็นของตนเอง มีสังคมที่มีการสื่อสารกันเฉพาะภายในหมู่บ้านเท่านั้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปเนื่องจากเริ่มมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นและประเทศไทยก็ได้มีการพัฒนาประเทศจึงทำให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

ประเทศไทยได้เริ่มเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ และที่มีการพัฒนาอย่างชัดเจนนั้นเริ่มขึ้นในช่วงของสมัยรัชกาลที่ 5 ดังที่ มรกต งามดี (2543, หน้า 34-38) ได้บันทึกไว้ว่า ในช่วงสมัย

รัชกาลที่ 5 มีการจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นใหม่ในจังหวัดราชบุรี โดยแบ่งการปกครองส่วนใหญ่ออกเป็นมณฑล เรียกว่า “ระบอบมณฑลเทศาภิบาล” โดยมีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้รับผิดชอบมณฑล ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จังหวัดราชบุรี และรวมถึงชาวมอญตำบลบ้านม่วงก็ได้รับการพัฒนา กรมศิลปากร (2543, หน้า 73) จังหวัดราชบุรี ได้มีข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลราชบุรีคนแรกคือ พระยาสุรินทรฤาไชย (เทศ บุญนาค) พ.ศ. 2437-2442 ได้ดำเนินการปรับปรุงกิจการหลายด้านของมณฑลราชบุรีให้ดีขึ้น

ดังนั้น ในด้านการปกครองได้มีการยกเลิกการปกครองแบบกินเมือง แล้วจัดรูปแบบการปกครองใหม่เป็นระบอบมณฑลเทศาภิบาลขึ้น โดยมีหน่วยงานและตำแหน่งทางราชการประกอบด้วยกองบัญชาการมณฑล ที่มีตำแหน่งเป็นข้าราชการประจำเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑล

ในด้านการป้องกันและรักษาความสงบ ได้มีการกระจายอำนาจการปกครองให้ทั่วถึง โดยการจัดตั้งอำเภอเพิ่มขึ้นตามท้องที่ห่างไกล เพื่อให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถตรวจตราดูแลได้อย่างสะดวก มีการสำรวจบัญชีสำมะโนครัว เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปกครองและป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้าย

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เสด็จประพาสราชบุรี พระองค์ทรงตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

“...คนในพื้นที่เมืองเป็นคนไทย จีนมิเป็นพื้น เขมรและมอญมีหลายพวกหลายเหล่ามาก มอญเจ็ดเมืองก็อยู่ในแขวงราชบุรีทั้งนั้น เขมรนั้นเป็นเขมรเขลย แต่ครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พวกลาวก็มีบ้าง แต่ถึงคั้งนั้นคนยังน้อยกว่าที่แผ่นดินอยู่มาก”

สังคมเมืองที่ราชบุรีนั้น เกิดขึ้นเป็นกระแสน้อยต่อเนื่องจากความริเริ่มของรัฐ การขยายตัวเติบโตทางเศรษฐกิจของกรุงเทพฯ นำไปสู่การขูดคูดอง เปิดพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำแม่กลองเป็นไร่ เป็นสวน เปลี่ยนจากป่าให้เป็นนาข้าว จะเห็นได้ว่า คลองดำเนินสะดวกซึ่งเริ่มขุดในสมัยรัชกาลที่ 4 จนขุดเสร็จในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411) จนได้กลายเป็นเส้นทางบุกเบิกเปิดเศรษฐกิจของราชบุรีให้สัมพันธ์กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกรุงเทพฯ มากขึ้นเนื่องจากการสะดวกในการคมนาคมระหว่างแม่น้ำแม่กลองออกไปยังชุมชนอื่น ๆ (ชิตา สาระยา, 2541, ความนำ) และในช่วงรัชกาลที่ 5 ก็ได้ทรงประกาศเลิกระบบไพร่ มีแรงงานที่เสรีเกิดขึ้น จึงทำให้ชุมชนมอญได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สุภาภรณ์ จินตมาณีโรจน์, 2554, หน้า 19)

ปี พ.ศ. 2456 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) มีการรวมมณฑลต่าง ๆ เข้าเป็นภาค โดยมีอุปราชเป็นผู้บังคับบัญชาและมีอำนาจเหนือสมุหเทศาภิบาล บริหารการปกครองขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ มณฑลราชบุรีจึงกลายเป็น

ส่วนหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย

และในระยะเวลาต่อมา ได้มีการจัดการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือในช่วงรัชกาลที่ 7 ซึ่งขณะนั้นได้ทรงมีพระราชประสงค์ให้โดยโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาปรับปรุงแก้ไขการสุขาภิบาล ให้เป็นรูปการบริหารส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล และยังทรงให้คณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นใน พ.ศ. 2473 เป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกในเมืองไทย แต่ยังไม่ทันได้ประกาศใช้ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 เสียก่อน

แต่อย่างไรก็ตาม ชาวมอญโดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทย และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งใหญ่ คือ ประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ทรงใช้อำนาจแห่งปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จนมีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้านในปัจจุบัน

ชาวมอญในชุมชนบ้านม่วงแห่งนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการปกครอง โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นได้สอดคล้องไปกับการพัฒนาประเทศ ซึ่งในปัจจุบันนั้นการปกครองในอดีตได้พัฒนามาสู่การปกครองในยุคปัจจุบันที่มีการดูแลโดย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง พร้อมทั้งยังมีการดูแลภายในหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้าน และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการดูแลลูกบ้านให้อยู่กันอย่างสงบสุขมาจนถึงปัจจุบัน

2. การสร้างทางรถไฟ การเปิดการค้าข้าวแบบเสรี และการมีตลาดในชุมชน

การสร้างทางรถไฟถือเป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจนมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจากเดิมชาวมอญตำบลบ้านม่วง ได้ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของภายในชุมชนมอญด้วยกันเองเท่านั้น ครั้นในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เป็นต้นมา ชาวมอญที่อาศัยอยู่ที่จังหวัดราชบุรี ก็ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหตุเพราะ ดังที่ สุภภรณ์ จินตามณี โรจน์ (2554, หน้า 19) ได้อธิบายไว้ว่า เมื่อไทยทำสนธิสัญญาเบาริง จึงได้ยกเลิกการผูกขาดทางการค้า โดยมีการเปิดการค้าเสรีคือ “ข้าว” เป็นสินค้าที่สำคัญ

ในช่วงของปลายรัชกาลที่ 5 มีการพัฒนาได้มีการพัฒนาเกิดขึ้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจได้อย่างชัดเจนคือ มีการประกาศสร้างทางรถไฟสยามเกิดขึ้น เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ร.ศ. 109 และครั้นปี ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) ทางรถไฟสร้างเสร็จเป็นสายแรกโดยเส้นทางระหว่างสถานีกรุงเทพฯ ถึง สถานีอยุธยา เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2439 ตั้งแต่ครั้งนั้นมาก็ได้มีการสร้างรถไฟไปอีกหลายเส้นทาง

ซึ่งเส้นทางที่มีบทบาทกับชาวมอญที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างมากคือ เส้นทางรถไฟที่สร้างทางจากบางกอกน้อย (ธนบุรี)-จังหวัดเพชรบุรี โดยผ่านทางด้านตะวันออกของแม่น้ำแม่กลอง ดังภาพที่ 3-10 ผ่านจังหวัดราชบุรี ผ่านสถานีอำเภอบ้านโป่ง สถานีบ้านกล้วย สถานีเจ็ดเสมียน สถานีโพธาราม สถานีคลองตากุด สถานีบ้านนครชุมน์ ดังภาพที่ 3-11 และสถานีบ้านโป่ง และเสด็จพระราชดำเนินเปิดการเดินทางเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2446 (ส. พลายน้อย, 2553, หน้า 240-242)

ภาพที่ 3-10 สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำแม่กลอง เมืองราชบุรี (ส. พลายน้อย. 2553 หน้า 241)

ภาพที่ 3-11 เส้นทางรถไฟสถานีรถไฟนครชุมน์ไปสถานีรถไฟบ้านโป่ง

ซึ่งประโยชน์จากการสร้างทางรถไฟในครั้งนี้ทำให้จังหวัดราชบุรี รวมไปถึงจนถึงชาวมอญ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม ได้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก

และจากการสร้างทางรถไฟนี้ชาวมอญบ้านม่วงก็ไม่ได้รับผลกระทบมากนักในระยะแรก เพราะว่
สถานีรถไฟจะอยู่อีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำแม่กลอง ตรงข้ามกับสถานีนครชุมน์ ชุมชนบ้านม่วงยังคง
มีวิถีชีวิตอยู่เช่นเดิม เหตุเพราะอยู่ในบริเวณที่มีการการคมนาคมทางบกพัฒนาช้ากว่าพื้นที่อื่น ๆ

เนื่องจากการคมนาคมที่มีความสะดวกขึ้นกว่าอดีต และความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำ
แม่กลอง ธิดา สารธา (2541, ความนำ) จึงมีการเสด็จประพาสมายังพื้นที่แห่งนี้ กล่าวคือ เมื่อครั้ง
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เสด็จประพาสมณฑลราชบุรี ย่านโพธาราม
ซึ่งอยู่ติดกันกับอำเภอบ้านโป่ง เมื่อปี พ.ศ. 2420 ที่ย่านโพธารามนี้ เป็นตลาดขนาดใหญ่ในขณะนั้น
เหมือน “สำเพ็ง” ที่กรุงเทพฯ และพระองค์ทรงบันทึกไว้ในพระราชหัตถเลขาฉบับที่ 4 เกี่ยวกับการ
เสด็จประพาสว่า

“ตำบลโพธารามนี้เป็นตลาดอย่างสำเพ็ง ยืดยาวมาก ผู้คนแน่นหนา จำนวนคนใน
อำเภอโพธารามถึง 40,000 คน มากกว่าอำเภอเมืองราชบุรี”

“มีเรือนสองฟากเป็นตลาด ฟากข้างริมน้ำนั้นเป็นเรือค้า ๆ เหมือนเรือแพ ปลูกริมตลิ่ง
ที่เดียว ข้างในก็เป็นตลาดอีกแถวหนึ่ง ฝากระดานมากกว่าเป็นฝาจาก ...มีร้านขายของต่าง ๆ ร้าน
เหล้า ร้านไซ้หู้ ที่โกนผม และขายของเครื่องใช้สอย มีร่ม รองเท้า เป็นต้น ขนมมีขายมากหลายแห่ง
มีสาकु และขนมด้วยตะไล ทั้งเล็กทั้งใหญ่เป็นอย่างมาก...”

ในปี พ.ศ. 2431 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบรรยายถึงเมืองราชบุรีว่า
มั่งคั่ง เพราะอยู่ตรงชุมทางคมนาคมท้องถิ่น

“ริมคงคา เป็นตลาดแผงกราดราย มีของสดสารพัดไม่ขัดขวาง ผักต่าง ๆ ผลไม้วางไว้ขาย
จะซื้อหาสิ่งใดได้สบาย คู่ค้าคล้ายกระถันตัน เป็นทางจร ร้านของแห่งต่างตั้งทั้งสองข้าง มีต่าง ๆ
ตามจะหา คือ ผ้าผ่อน ล้วนสินค้ำมาแต่ในนคร...”

ตั้งแต่จังหวัดราชบุรี ได้รับการพัฒนาที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ ช่วงของรัชกาลที่ 5 นั้น
จึงทำให้ชาวมอญบ้านม่วง และชุมชนมอญใกล้เคียงก็ได้มีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต
ดังที่ สุภาภรณ์ จินดาภิโรจน์ (2554, หน้า 120-121) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวมอญมีความสัมพันธ์
กับชุมชนอื่นมากขึ้น ตลอดสองฝั่งแม่น้ำแม่กลองตั้งแต่บ้านโป่งถึงโพธาราม เพราะความเคร่งครัด
ในพุทธศาสนาเป็นแกนนำ

จากการสร้างทางรถไฟนั้นเป็นผลทำให้เศรษฐกิจเริ่มมีการพัฒนาไปในทางที่ดี กล่าวคือ
ชาวมอญบ้านม่วงต้องพึ่งพาการซื้อขายจากตลาดภายนอกหมู่บ้าน คือ ตลาดทุ่งพยอม ตลาดบ้าน
โป่ง และตลาดโพธาราม จึงทำให้ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้าน
เศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้าน ในเรื่องของการเดินทางไปซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน และใน

เรื่องของการประกอบอาชีพของชาวบ้านม่วงเองด้วย และจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านมอญที่ตำบลบ้านม่วง รวมถึงชาวบ้านมอญตำบลนครชุมน์ ได้ข้อมูลเรื่องการเดินทางไปสู่ชุมชนภายนอกในอดีต จนมาถึงปัจจุบันของชาวมอญ ณ พื้นที่แห่งนี้และการเดินทางนี้ก็เพื่อไปแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าต่าง ๆ จากภายนอก จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวมอญที่อาศัยอยู่ที่ตำบลบ้านม่วงและตำบลนครชุมน์นั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นที่ชาวมอญมีการออกไปซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าต่าง ๆ กับสังคมภายนอกมากขึ้น เพราะในสมัยก่อนชาวมอญก็มีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันแต่ภายในชุมชน แต่พอมีการเดินทางที่สะดวกกว่าในอดีต จึงมีการออกไปสู่ภายนอกชุมชนบ้านม่วง ชุมชนนครชุมน์เองก็ได้รับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการสร้างทางรถไฟในสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)

การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจซึ่งหลังจากการมีการสร้างรถไฟ ผ่านชุมชนมอญในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา จึงทำให้สภาพเศรษฐกิจของชุมชนค่อย ๆ เข้าสู่ “ระบบการค้าข้าว” มากขึ้น แต่ก็จะเป็นไปในลักษณะพ่อค้าคนกลางจากภายนอก โดยการนำสินค้าอุปโภคมาแลกเปลี่ยนกันด้วยเหตุนี้ ชาวมอญบ้านม่วงเองก็ยังไม่ได้มีฐานะที่ร่ำรวยกว่าแต่ก่อน หรือการแลกเปลี่ยนนี้ก็ไม่ได้ทำให้เกิดภาวะการแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจภายในหมู่บ้านที่มากนัก เพราะชาวบ้านได้มุ่งการผลิตข้าวเป็นอาชีพหลักมากขึ้น จึงทำให้การทอผ้า หรือการค้าข้านั้นค่อย ๆ หายไป โดยเปลี่ยนมาใช้ในการแลกเปลี่ยนผ้า หรือใช้บริการแลกข้าวกับโรงสีชาวจีน และจ่ายค่าแรงเป็นข้าวแทนมากขึ้น (สุภาพรณี จินตามณี โรจน์, 2554, หน้า 126-129) การค้าขายภายในหมู่บ้านของตำบลบ้านม่วง เนื่องจากมีการเดินทางที่ไม่ยากลำบากดังเช่นในอดีต ดังนั้นจึงเคยมีชาวจีนเข้ามาเร่ขายของภายในหมู่บ้าน โดยเป็นพ่อค้าคนกลางที่นำสินค้าอุปโภคบริโภคมาแลกข้าว กับชาวบ้านเสมอ ๆ และในเวลาต่อมาชาวจีนบางคนจึงได้ตั้งถิ่นฐานและได้เปิดร้านขายของอยู่บริเวณริมน้ำไกลี่ ๆ กับวัดม่วง ประมาณ 3-4 ร้าน จึงทำให้ชาวมอญบ้านม่วงมักจะนำ “ข้าวและปลาที่จับได้” ไปแลกอยู่สม่ำเสมอ จึงทำให้ชาวจีนเหล่านี้มีฐานะที่ดีขึ้น จนมีเรือโยงบรรทุกข้าวหลายลำเพื่อบรรทุกข้าวล่องแม่น้ำไปขายที่กรุงเทพฯ ด้วย

ซึ่งจากการที่บริเวณตำบลบ้านม่วงนั้น ในอดีตมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันเฉพาะชาวมอญด้วยกันเอง เมื่อมีการพัฒนาทางด้านการคมนาคมที่สะดวกจึงทำให้เศรษฐกิจของชาวมอญบ้านม่วงได้เปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่มีชาวจีนเข้ามาอาศัยภายในตำบลบ้านม่วง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 ชาวมอญบ้านม่วงได้มีการจัดตั้งตลาดนัดบริเวณศาลากลางหมู่บ้าน เดือนละ 4 ครั้ง ซึ่งเป็นตลาดนัดที่แตกต่างจากอดีตคือ “ใช้เงิน” ในการซื้อขายสินค้าส่วนใหญ่ ซึ่งสินค้ามาจากภายนอกโดยเฉพาะมาจากกรุงเทพฯ จึงทำให้เศรษฐกิจของชาวบ้านม่วงก็คึกคักขึ้นกว่าในสมัยก่อน

และนอกจากการซื้อขายนั้น มีตลาดนั้นภายในตำบลบ้านม่วงแล้ว ยังมีตลาดนัดภายนอกด้วย คือ ตลาดคู้งพยอม ตลาดบ้านโป่ง และตลาดโพธาราม ซึ่งตลาดทั้ง 3 แห่งนี้ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวมอญภายในตำบลบ้านม่วงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ

สุภาภรณ์ จินคามณี โรจน์ (2554, หน้า 120-125) กล่าวคือ ตลาดคู้งพยอมนั้น เป็นย่านรวมของคนจีนไหหลำ แต่จีนแต่จิวจำนวนหนึ่ง ลักษณะของตลาดจะเป็นห้องแถวชั้นเดียว โดยสร้างขึ้นก่อนประมาณปี พ.ศ. 2470 ในระยะแรกตลาดนี้เป็นจุดรวมการคมนาคม คือ มีการนำข้าวมาขายที่ตลาดคู้งพยอม มีชาวจีนและชาวไทย นำสินค้าพวกของแห้งมาขาย และยังมีเรือสวนจากอัมพวา สมุทรสงคราม นำมะพร้าว หมา กะปิ น้ำปลา ปลาทุ น้ำตาล ใ้เรือแจวแล้วพายเรือมาขายที่ตลาดคู้งพยอมแห่งนี้ ตลาดคู้งพยอมเป็นจุดของชาวบ้านที่จะมาข้ามเรือไปตลาดบ้านโป่งหรือลงเรือไปจังหวัดอื่น ๆ จึงทำให้ตลาดคู้งพยอมกลายเป็นจุดนัดพบแลกเปลี่ยนสินค้าระดับท้องถิ่นที่สำคัญแห่งหนึ่งในอดีต โดยชาวบ้านม่วงก็มักจะเดินทางไปตลาดคู้งพยอมเพื่อซื้อสินค้าต่าง ๆ และส่วนมากชาวมอญบ้านม่วงก็จะเป็นผู้ซื้อมากกว่าผู้ขาย

ตลาดบ้านโป่งและตลาดโพธาราม ซึ่งตลาดโพธารามมีความเจริญกว่าตลาดบ้านโป่ง แต่หลังจาก พ.ศ. 2500 ตลาดบ้านโป่งเจริญกว่าตลาดโพธาราม เพราะตลาดบ้านโป่งเป็นชุมทางน้ำและยังเป็นชุมทางรถทั้งจากเมืองกาญจนบุรีและตอนใน มาลงที่ตลาดบ้านโป่งเพื่อมาเข้ากรุงเทพฯ หรือไปยังที่อื่น ๆ จึงทำให้ตลาดบ้านโป่งเติบโตอย่างรวดเร็วและมีสินค้ามากมาย จึงทำให้ชาวมอญบ้านม่วงนิยมไปจับจ่ายซื้อของที่ตลาดบ้านโป่งมากกว่าในอดีตตลาดทั้ง 2 แห่งนี้ ชาวมอญบ้านม่วงมักจะข้ามฟากด้วยเรือไปฝั่งบ้านนครชุมน์ก่อน โดยไปเป็นกลุ่ม ๆ (8-10 คน) แล้วเดินเลาะริบทางเดินริมน้ำไปถึงตลาดบ้านโป่งหรือตลาดโพธารามตอนกลางวันพอดี ชาวมอญบ้านม่วงนั้นจะชอบมาที่ตลาดบ้านโป่งเพราะว่าเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ และยังมีสินค้าที่มาจากกรุงเทพฯ มากกว่าตลาดอื่น ๆ รวมทั้งยังเป็นแหล่งพบปะกันของคนจีน คนไทย คนลาว และรวมถึงคนมอญด้วยกัน เป็นความหลากหลายของผู้คน ชาวมอญเริ่มมีการพบปะกับผู้คนภายนอกมากขึ้น จึงทำให้ชาวมอญนำไปสู่การเรียนรู้และการปรับตัวกับสังคมภายนอกได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบ้านม่วงก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ ในปี พ.ศ. 2445 ซึ่งยังคงเป็นช่วงของพระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ 5 เนื่องจากช่วยปลายรัชกาลที่ 5 นั้นได้มีการคมนาคมที่สะดวกมากยิ่งขึ้น จึงทำให้สังคมภายในหมู่บ้านได้เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ชาวมอญในตำบลบ้านม่วงก็ได้มีการออกไปพบปะสังสรรค์กับกลุ่มคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นคนไทย คนจีน หรือคนกลุ่มอื่น ๆ จึงทำให้ผู้คนในตำบลบ้านม่วงเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงไปกว่าในอดีตที่ผ่านมา และเศรษฐกิจของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้เปลี่ยนแปลงไป โดยไม่ใช่ในลักษณะแบบยังชีพอีกต่อไปแล้ว เนื่องจากชาวบ้านมีการพึ่งพาสินค้าจากภายนอกมากขึ้น และต้อง

ใช้ระบบเงินตราเข้ามาแทนการแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน วิถีชีวิตของชาวบ้านก็ยังคงพึ่งพาการทำนาอยู่ แต่มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ปลาและพืชผักต่าง ๆ เริ่มลดน้อยลง จึงทำให้ชาวบ้านต้องประสบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และเผชิญหน้ากับการทำลายสิ่งแวดล้อมที่มีผลมาจากปัจจัยภายนอก จนไม่อาจจะต้านความรุนแรงและการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้

3. พระราชบัญญัติสัญชาติไทย และพระราชบัญญัตินามสกุล

มีการพัฒนาการปกครองประเทศที่เข้มข้นขึ้น กล่าวคือ การปกครองที่มีการพัฒนาขึ้นในประเทศไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง และสังคมทุกสังคมในประเทศไทยคือ ปีพ.ศ. 2456 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ซึ่งในยุคนั้นมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติไทยขึ้น ซึ่งนโยบายนี้ทุกคนที่เกิดในผืนแผ่นดินไทยให้ถือสัญชาติไทย

ซึ่งทำให้ชาวมอญที่อยู่ทั่วประเทศ และชาวมอญตำบลบ้านม่วงเองก็ต้องมีการเปลี่ยนสัญชาติของตนเองจากสัญชาติมอญมาเป็นสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติของประเทศไทย และชาวมอญเองก็ปฏิบัติตามได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยดีมาก

หลังจากนั้น มีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินามสกุล ซึ่งสืบเนื่องมาจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติไทย ซึ่งชาวมอญทุกคนนั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงนามสกุลของตนเองตามพระราชบัญญัตินามสกุลของประเทศไทย ซึ่งชาวมอญตำบลบ้านม่วงก็ได้ปฏิบัติตามและได้เปลี่ยนนามสกุลมาเป็นภาษาไทยกันครบถ้วนทุกคน

จากการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพระราชบัญญัติต่าง ๆ นั้น ชาวมอญตำบลบ้านม่วงได้ให้ความร่วมมือกับทางราชการไทยเสมอมา เพราะชาวมอญถือว่า ตนได้มาอาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทย จึงต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของทางการไทยโดยไม่ขัดข้อง ซึ่งผลของการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้นยังผลทำให้ชาวมอญได้รับการยอมรับจากคนไทย โดยที่คนมอญเองไม่ได้รู้สึกแตกต่างกับคนไทยแต่อย่างใด และอีกประการหนึ่งคือ ชาวมอญก็นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทย จึงทำให้ชาวมอญอยู่ในประเทศไทยได้อย่างสงบสุขโดยเสมอมา

4. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ และพระราชบัญญัติการประถมศึกษา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ขึ้น ซึ่งมีผลทำให้พระสงฆ์รามัญนิกายเหลือคงไว้แต่ชื่อ และให้พระสงฆ์ทุกรูปศึกษาเล่าเรียนตามแบบของประเทศไทย โดยใช้หลักสูตรเดียวกับพระภิกษุสงฆ์ไทย ในปี พ.ศ. 2454 ซึ่งพระภิกษุภายในตำบลบ้านม่วง หรือตำบลใกล้เคียงต่างต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ แต่พระสงฆ์ที่นี้ก็สามารสดูคได้ทั้ง 2 ภาษา เพราะเป็นการอนุรักษ์อีกรูปแบบหนึ่งของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2464 ได้มีการออกพระราชบัญญัติการประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับครั้งแรก จึงทำให้มีโรงเรียนเกิดขึ้นทั่วประเทศ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังราชบุรี เพื่อทรงเปิดโรงเรียนเบญจมราชูทิศ เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2456 พร้อมทั้งทรงรับไว้เป็นโรงเรียนหลวง เป็นผลให้มีสถานศึกษาเกิดขึ้นในราชบุรีอีกหลายแห่ง และหนึ่งในนั้นคือ ภายในตำบลบ้านม่วงก็ได้มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาเกิดขึ้น ซึ่งบ้านม่วงก็ได้รับการพัฒนาให้มีโรงเรียนในปี พ.ศ. 2456 โดยมีการจัดตั้งโรงเรียนวัดม่วง (ศรีประชา) ซึ่งพระครูชยคีรีศรีสวัสดิ์ (หลวงปู่เข็ม) เจ้าอาวาสวัดม่วงในสมัยนั้นได้สร้างอาคารเรียนหลังแรกขึ้นใน พ.ศ. 2456 และถือว่าเป็นโรงเรียนแห่งแรกในชุมชน ตั้งอยู่ในตำบลบ้านม่วง หมู่ที่ 5 ทำให้เด็ก ๆ ชาวมอญได้มีโอกาสได้เรียนหนังสือและใช้ภาษาไทยในชุมชนมากขึ้นและได้ทำให้ชาวบ้านม่วงรุ่นหลัง ๆ รู้หนังสือไทยพูดภาษาไทยกันมากขึ้น (ในขณะที่ชาวบ้านรุ่นเก่าพูดภาษาไทยไม่ค่อยได้) และมีโอกาสไปศึกษาต่อยังตลาดบ้านโป่งและไปศึกษาต่อยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น กรุงเทพฯ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมภายในตำบลบ้านม่วง เมื่อมีการศึกษาเข้ามาจึงทำให้ชาวมอญในชุมชนจะต้องพูดสื่อสารเป็นภาษาไทย รวมทั้งการไปศึกษาหาความรู้ภายนอกพื้นที่จึงทำให้ชาวมอญที่มีการศึกษาเหล่านี้ได้รับความเป็นสังคมเมือง และเข้ามายังชุมชนบ้านม่วงแห่งนี้ด้วย

5. นโยบายการสร้างลัทธิชาตินิยม

ในปี พ.ศ. 2481 ของการปกครองของพระมหากษัตริย์ไทยคือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร (รัชกาลที่ 8) ซึ่งขณะนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2487) ด้วยความที่จอมพล ป. นั้นมีนโยบายเกี่ยวกับการสร้างลัทธิชาตินิยมไทย จึงได้มีการออกกฎหมายเพื่อให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยอย่างเต็มที่ โดยกำหนดให้ทุกคนจะต้องพูดและใช้ภาษาไทยและจะต้องให้อ่านออกเขียนได้ด้วย

ยังมีการประกาศใช้กฎหมายกำหนดวัฒนธรรม ซึ่งมีนโยบายเน้นให้คนไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีความรักชาติและสำนึกในความเป็นไทย ซึ่งชาวมอญตำบลบ้านม่วงเองก็ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และเข้าเรียนในโรงเรียนและใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาประเทศที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จึงเป็นผลทำให้ชุมชนชาวมอญตำบลบ้านม่วงค่อย ๆ กลืนไปกับสังคมไทย ด้วยนโยบายการสร้างชาติดังกล่าว

6. การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง

จากการพัฒนาประเทศและสายพระเนตรของในหลวงรัชกาลที่ 9 นั้น จึงได้มีการพัฒนาการปกครองและพัฒนาตามถิ่นฐานกันดาร ให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกันทั่วประเทศ

ซึ่งภายในตำบลบ้านม่วงเองก็ได้เริ่มมีการเข้าพัฒนาของท้องถิ่นจากภาครัฐ และหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการเป็นชาติพันธุ์กลุ่มชาวมอญ

โดยเริ่มด้วยการเข้ามาสำรวจชุมชนและมีการริเริ่มในการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานที่บ้านวัดม่วง แหล่งรวมความรู้ทางประวัติศาสตร์ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง และหลังจากที่มีการเปิดพิพิธภัณฑสถานภายในวัดม่วงเกิดขึ้น ชุมชนมอญบ้านม่วงก็ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการเข้ามาของภาครัฐ กล่าวคือได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงขึ้นเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2537 หลังจากที่มีการเปิดพิพิธภัณฑสถาน ในปี พ.ศ. 2536 จากการสัมภาษณ์ท่านบุญญวัติ บุญเจริญ นายท.บ้านม่วง และท่านไพศาลมันจัน รองนายกฯ อบต.บ้านม่วง (สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2559) ก็ได้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาของชุมชนบ้านม่วงเรื่องของการปกครองว่า “ในอดีตแต่ก่อนมีเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ยังไม่มี และประมาณ 16 ปีมาแล้ว แต่ก่อนนั้นก็ เป็น สภาตำบล กำนันใส่หมวก 2 ใบ เป็นประธานสภา ยังไม่มีชื่อนายกฯ แต่รวมทั้งหมวก 2 ใบก็ประมาณ 20 ปี”

จากข้อมูลเรื่องการปกครอง ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลจาก เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ว่าการจัดรูปองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

นับเป็นมิติใหม่ที่รัฐบาลได้มีการบริหารท้องถิ่นตนเอง เพื่อให้สนองต่อความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง และยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตลอดจนกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนที่ 9 ง ข้อ 1492 ลงวันที่ 19 มกราคม 2539 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2539 โดยยกฐานะจากสภาตำบลบ้านม่วง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านการปกครองที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยได้กลายเป็นคนไทยมากยิ่งขึ้น เหตุเพราะเนื่องด้วยการพัฒนาด้านการปกครอง การมีพระราชบัญญัติต่าง ๆ หรือการเปลี่ยนรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่น มีนโยบายการเปลี่ยนมาใช้นามสกุลเป็นแบบไทย หรือรวมถึงพระราชบัญญัติสัญชาติไทย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านการปกครองนี้จึงทำให้ชาวมอญได้

กลืนกลายมาเป็นคนไทยมากกว่าในอดีต รวมทั้งในส่วนของกรปกครองท้องถิ่นชาวมอญที่มีการศึกษาเล่าเรียนอยู่ในระดับสูงก็ได้เข้ามาปกครองในท้องถิ่นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงนายกและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล บุคคลเหล่านี้ก็ล้วนเป็นชาวมอญที่ได้เข้ามามีบทบาททำงานบริหาร โดยเป็นหน่วยงานภาครัฐ โดยสมบูรณ์ จากการพัฒนาด้านการปกครองจึงทำให้วิถีชีวิตของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีดั่งเช่นพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทย

7. การสร้างคลองชลประทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ทรงได้มีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยทรงให้จัดสร้างคลองชลประทานในพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรี รวมถึงการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ (ปี พ.ศ. 2527) เนื่องจากอาชีพของชาวมอญตำบลบ้านม่วงเป็นอาชีพทางการเกษตร พื้นที่เป็นที่ลุ่มมากกว่าที่ดอน จึงทำให้ชาวมอญบ้านม่วงทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง เพราะต้องอาศัยฝนฟ้าในฤดูฝน และบางครั้งเกิดภาวะน้ำท่วมจึงทำให้ข้าวเสียหายมาก ดังนั้น การสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์นี้ จึงเป็นประโยชน์อันสูงสุดกับชาวมอญบ้านม่วงที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างมาก ด้วยจากเหตุผลที่ว่า เพื่อให้ประชาชนได้อยู่ดีกินดี และประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ นั้นพระองค์ได้ทรงพัฒนาให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องในทุกพื้นที่ ทุกจังหวัดของประเทศไทย โดยมีการพัฒนาประเทศคือ ให้ไฟฟ้าได้เข้าสู่ทุก ๆ จังหวัดทุก ๆ หมู่บ้าน ซึ่งจากการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะชาวมอญตำบลบ้านม่วง และตำบลใกล้เคียง ได้มีการพัฒนาขึ้นโดยชาวบ้านภายในตำบลบ้านม่วงนั้นมีการซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าที่ใช้ภายในบ้านมากยิ่งขึ้น เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น หม้อหุงข้าว พัดลม และเตารีดผ้าไฟฟ้า เป็นต้น จึงทำให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นกับการรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาภายในบ้าน

ซึ่งการพัฒนาที่เกิดขึ้นนั้นผู้นำประเทศต่างก็มีบทบาทสูงในการพัฒนา จึงทำให้บ้านม่วงมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ฉบับที่ 1 มาจนถึงฉบับที่ 12 ในปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนานั้นภาครัฐ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และการพัฒนาที่เกิดขึ้นทำให้ชาวมอญจะต้องมีการปรับตัวพร้อม ๆ กับการพยายามแก้ปัญหาและเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเหมือนดังเช่นสมัยก่อน ดังนั้นบทบาทของภาครัฐเป็นสิ่งจำเป็นในการเข้ามาช่วยในการปกครอง เข้ามาพัฒนาด้านสาธารณสุข โภคภัณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงดูแลชุมชนให้ได้รับการพัฒนาเช่นเมืองหลวงมาจนถึงปัจจุบัน

8. การพัฒนาทางการแพทย์และสาธารณสุข

ในสมัยพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ) ทรงใช้อำนาจอธิปไตยแห่งปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ พระองค์ได้ทรงมีความพยายามพัฒนาประเทศมาโดยตลอด และการพัฒนาในช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา โดยได้มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัดโดย คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2543, หน้า 354-365) ในปี พ.ศ. 2512 ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพัฒนาทางการแพทย์และการสาธารณสุขคือ ทรงเสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเปิดศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 7 จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ประชาชนในทุกพื้นที่ที่มีสถานอนามัยแม่และเด็กเกิดขึ้น ในทุกชุมชนรวมทั้งภายในตำบลบ้านม่วงด้วย

และยังทรงพระราชทานเกลือไอโอดีนให้แก่ประชาชน เพราะทรงพิจารณาเห็นว่าประชาชนขาดสารไอโอดีนอันเป็นสาเหตุให้ป่วยเป็นโรคคอพอก จึงพระราชทานให้กลุ่มอาสาเหล่ากาชาดจังหวัดราชบุรีกับประชาชนภายใต้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยและสภากาชาดไทย นำเกลือไอโอดีนพระราชทานไปแจกจ่ายแก่ประชาชนทุกหมู่บ้านในจังหวัดราชบุรีตั้งแต่ พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา

9. การตั้งโรงงานผลิตนมหนองโพ

พื้นที่ของชาวมอญในตำบลบ้านม่วงและตำบลนครชุมน์เอง มีการเลี้ยงโคนมเพื่อเป็นอาชีพเสริมจากการทำนาทำไร่ กรมศิลปากร (2543, หน้า 355-356) นับย้อนหลังในปี พ.ศ. 2505 กรมปศุสัตว์ได้เปิดสถานีผสมเทียมที่ตำบลหนองโพ ในเขตอำเภอโพธาราม เป็นสถานีแห่งที่ 3 ของประเทศไทย เมื่อสถานีได้จัดตั้งขึ้นแล้วปรากฏว่าได้รับความนิยมจากรายกรมาก จนมีปริมาณเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมาก

จึงทำให้ในปี พ.ศ. 2513 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งคณะกรรมการสร้างโรงงานขึ้น เพื่อมาก่อนสร้างและจัดตั้งโรงงานนมผงขึ้น ณ ตำบลหนองโพ โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล ออกแบบพระราชทานชื่อ “โรงงานนมหนองโพ” ต่อมาเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2515 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเปิดโรงงานนมผงหนองโพ และทรงกำหนดให้โรงงานดำเนินการบริหารในรูปของบริษัทจำกัด ใช้ชื่อ “บริษัท ผลิตภัณฑ์หนองโพ จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)

และในเวลาต่อมา พ.ศ. 2518 มีการเปลี่ยนชื่อมาเป็น “สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ซึ่งการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมหนองโพ เป็นไปด้วยความเจริญก้าวหน้า ชาวบ้านและสมาชิกสหกรณ์มีความเป็นอยู่ดีขึ้นมากและทำให้การเลี้ยงโคนมเป็น

อาชีพหลักของชาวบ้านบางกรอบครัว ซึ่งผลของการมีสหกรณ์โคนมหนองโพนี้ ยิ่งทำให้เศรษฐกิจภายในตำบลบ้านโป่ง และตำบลโพธารามมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก

“มอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง และชุมชนแห่งนี้ยังเป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีประวัติศาสตร์คู่กับประเทศไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน ชาวมอญได้ผ่านช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศของสังคมไทยมาโดยตลอด จนมาสู่ในยุคปัจจุบัน ชาวมอญบ้านม่วงเริ่มออกจากหมู่บ้าน โดยเฉพาะคนในวัยเรียนและทำงานเพื่อศึกษาต่อและหางานทำ การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ทุกหมู่บ้านในสังคมไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการพัฒนาเข้าสู่ระบบทุนนิยม และในอดีตรัฐมีบทบาทในการพัฒนาสังคม และกำหนดการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมากขึ้น และการเดินทางสัญจรจากในอดีตใช้การสัญจรทางเรือปัจจุบันชาวบ้านก็หันมาใช้เส้นทางถนนแทน จากการพัฒนาอย่างรวดเร็ว นั้นจึงทำให้ชาวบ้านม่วงได้โหยหาอดีต และชาวบ้านม่วงก็มี “วัดม่วง” เป็นศูนย์รวมจิตใจนั้น ก็ได้มีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

จากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถือว่าเป็นการพัฒนาของประเทศไทย ที่จะพัฒนาเพื่อให้ทัดเทียมกับต่างชาติทั้งสิ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุค แต่ละช่วยสมัยนำผลอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์มอญในพื้นที่แห่งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่อยู่ผืนแผ่นดินไทย ได้อยู่ดีกินดี มีอาชีพเลี้ยงปากเลี้ยงท้องและเลี้ยงดูครอบครัว รวมถึงให้ชาวมอญได้มีคุณภาพที่ดีในทุกด้านสมกับพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 เรื่องการอยู่แบบพอเพียง หรือเศรษฐกิจพอเพียง

และจากการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของทั้งสังคม เศรษฐกิจและการปกครองนั้น เป็นผลทำให้ภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้ความเป็นชาติพันธุ์มอญค่อย ๆ เบางบางลง จึงทำให้ผู้นำชุมชน รวมถึงพระสงฆ์ และสถาบันการศึกษา ได้ร่วมมือกันสร้างแหล่งความรู้เรื่องมอญศึกษา (A resource centre for Mon studies) เรียกชื่อว่า “พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง” เพราะกลัวว่าในอนาคตอาจจะไม่มีประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์มอญของตนให้ลูกหลานได้เรียนรู้ และเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเองในอดีต ดังนั้น จึงได้มีการร่วมมือร่วมใจกันจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง ตั้งอยู่ภายในวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง การจัดสร้างครั้งนี้ ได้จัดตั้งขึ้นเนื่องในวโรกาสมหามงคลสมัย เฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งตรงกับวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2535 ด้วย และโดยได้รับพระราชทานคำแนะนำจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทำให้ชาวมอญบ้านม่วงร่วมมือ

ร่วมใจ โดยมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาคือ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้รวบรวมและจัดแสดง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่พระสงฆ์วัดม่วงได้รวบรวมไว้ใน อาคารพิพิธภัณฑ์ที่สร้างขึ้นใหม่ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงแห่งนี้ เมื่อวันศุกร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536

ชาวมอญที่นี่ก็ได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น คือ มีการเข้ามาปรับปรุงถนนหนทางภายในบ้านม่วงให้ดียิ่งขึ้นอีก ซึ่งการปรับปรุง และพัฒนาชุมชนบ้านม่วงในครั้งนี้ได้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงแห่งนี้ ถือเป็นผลพลอยได้ของชาวมอญในชุมชนบ้านม่วง ที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ภายในชุมชนมีความเจริญทัดเทียมกับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย พร้อมกับการปรับตัวของชาวมอญในชุมชน เพื่อให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมไทยปัจจุบัน โดยควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของคนได้เป็นอย่างดี

บทที่ 4

วิถีชีวิต และการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวมอญ ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และได้เห็นถึงวิถีของชาวมอญที่ยังคงดำรงอยู่จากอดีตมาจนถึงในปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาสาเหตุของการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ อันเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นในสังคมไทย จนส่งผลให้ชาวมอญเกิดการกลืนกลายมาเป็นคนไทยเชื้อสายมอญในปัจจุบัน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิถีชีวิตของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

1.1 การสร้างบ้านเรือน

1.2 ลักษณะครอบครัว

1.3 การประกอบอาชีพ

1.4 อาหาร

1.5 ความศรัทธาในศาสนาและความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ

1.6 การรักษาโรค

2. การกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ

2.1 ปัจจัยภายใน

2.1.1 การตั้งถิ่นฐานหลักแหล่ง

2.1.2 การรวมกลุ่มเป็นชุมชน

2.1.3 การยึดมั่นในความเป็นเชื้อชาติ

2.2 ปัจจัยภายนอก

2.2.1 นโยบายภาครัฐ

2.2.2 ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

2.2.3 สังคมและสิ่งแวดล้อม

วิถีชีวิตของชาวมอญ

“วิถีชีวิต” ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 1075) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทางดำเนินชีวิต เช่น วิถีชีวิตชาวบ้าน นันทพร ศรีสุทระ (2544, หน้า 8) ยังได้กล่าวไว้ว่า วิถีชีวิต หมายถึง การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการกระทำเหล่านี้จะสะท้อนถึงทัศนคติและวัฒนธรรมของบุคคลรวมถึงเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล เช่น ในเรื่องที่อยู่อาศัย ลักษณะของ

ครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น ซึ่งจะได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมคือ เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความแตกต่างของรายได้ การศึกษา อาชีพ ความเชื่อของบุคคล จะเป็นตัวกำหนดและทำให้เกิดความแตกต่างของกิจกรรมในชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา สุภาพ (2541, หน้า 103) ได้กล่าวไว้ว่า วิถีชีวิตของคนถูกกำหนดขึ้นให้มีความแตกต่างกันด้วยวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ยกตัวอย่าง ชาวเขาก็แตกต่างจาก ชาวเมือง คนไทย อิสลาม ก็แตกต่างจากคนไทยพุทธ ดังนั้น วิถีชีวิต คือการมีลักษณะที่เป็นของตนเองและไม่ถือว่าวัฒนธรรมของใครสูงหรือต่ำ ล้ำหลังหรือป่าเถื่อนกว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

ดังนั้น วิถีชีวิตของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่าชาวมอญ ได้มีการดำรงวิถีชีวิตเช่นเดียวกับคนไทย แต่อย่างไรก็ตามชาวมอญพื้นที่นี้ก็ยังคง ได้รับความรู้วิถีชีวิตแบบเดิมไว้ควบคู่ไปกับการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไป ซึ่งวิถีชีวิตชาวมอญยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวมอญบ้านม่วง ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น วิถีชีวิตของชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของชาวมอญ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ชาวมอญถึงจะสิ้นแผ่นดินแต่ไม่สิ้นชาติ เพราะชาวมอญยังคงมีวิถีชีวิตที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ ความเป็นมอญตัวตนไว้ได้ สุจิตรา เปลียนรุ่ง (2553, หน้า 124-125) ได้กล่าวถึง อัตลักษณ์ของมอญไว้ว่า อัตลักษณ์ความเป็นมอญ (Identity marker) ที่ปรากฏอย่างชัดเจนตั้งแต่ในยุคกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และแทบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านที่อยู่อาศัย ที่นิยมอาศัยอยู่ร่วมกัน ในหมู่บ้านเดิมริมน้ำ การสร้างเรือนไม้ให้หันหน้าจั่วไปทางทิศตะวันออก และการมีเสาเอกที่เป็นเสาผี ที่ประดิษฐานของผีบรรพบุรุษในทุกหลังคาเรือน คนมอญนิยมสร้างวัดไว้เป็นศูนย์กลางของชุมชนเนื่องจากความเคร่งครัดและศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าและรวมถึงความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ และความเชื่อเหล่านี้ยังคงได้รับการสืบทอดเรื่อยมา และเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้วิถีชีวิตต่าง ๆ ของชาวมอญ ยังคงสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของความเป็นมอญได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอ ดังนี้

1. การสร้างบ้านเรือน

ชาวมอญที่ผู้วิจัยศึกษานั้นคือ ชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ภายในตำบลบ้านม่วงนั้น มีทั้งหมด 8 หมู่บ้านรวมจำนวนราษฎรทั้งตำบล 3,758 คน ชาย 1,809 คน หญิง 1,949 คน (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2558 จากสำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอบ้านโป่ง) ผู้วิจัย ได้เห็นลักษณะบ้านเรือนของชาวมอญที่เป็นแบบมอญคือ เป็นบ้านไม้ ได้ถุนสูงคล้าย ๆ กับบ้านของคนไทย ดังภาพที่ 4-1 และเห็นบ้านที่เป็นแบบสมัยใหม่ สร้างเป็นบ้านไม้กึ่งปูนหรือบางหลังเป็นบ้านปูนชั้นเดียว ชาวมอญดำรงวิถีชีวิตตามปกติเหมือนคนไทยทั่ว ๆ ไป

ภาพที่ 4-1 บ้านแบบมอญของคุณชายเต็ม คำเอก หมู่ที่ 4

การสร้างบ้านของชาวมอญนั้น ในอดีตมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งคือ จะนิยมสร้างบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ แต่จากการลงพื้นที่พบว่าปัจจุบัน บ้านเรือนที่อยู่ใกล้ริมน้ำยังคงมีอยู่ และจะมีบ้านเรือนที่สร้างขึ้น โดยไม่ได้อยู่ริมน้ำแล้วจำนวนมากเช่นกัน เนื่องมาจากพื้นที่ของตำบลบ้านม่วง มีการจำกัดมากขึ้นและมีการถือกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดิน รวมทั้งยังมีการตัดถนนเป็นตรอกซอยชอยภายในหมู่บ้าน ดังนั้น บ้านของชาวมอญที่นี้ส่วนใหญ่เป็นบ้านที่จะสร้างไม่ห่างกันมาก สร้างติด ๆ กัน และบางบ้านมีรั้วกันแต่บ้านบางหลังไม่มีรั้วกันก็มี

สภาพความเป็นอยู่นั้นชาวมอญที่นี้ มักจะอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มและก็จะหันหน้าของบ้านไปทางแม่น้ำแม่กลองด้วย ซึ่งเป็นบ้านที่จะตั้งเรียง ๆ กัน และถ้ามีถนนตัดผ่านก็จะมี การหันบ้านเรียงกันไปอีกด้านหนึ่งเฉียง ๆ ซึ่งเรียกว่า “มอญขวาง” ซึ่งลักษณะบ้านที่ตั้งอยู่ภายในตำบลบ้านม่วงหมู่ 1 ถึงหมู่ 8 ซึ่งท่านอาจารย์จวน เครือวิเศษยาจารย์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ มอญขวาง ไว้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ว่า “บรรพบุรุษแล้ว บ้านหลังไหนปลูกไม่เหมือน ก็ชาวบ้านจะบอกว่า มันขวาง ไม่เป็นระเบียบคบกับเราอยู่กับเราไม่ได้เข่าว่ากัน ไม่ใช่วัฒนธรรมเดียวกัน นี่ก็เป็นการจัดระเบียบ แล้วก็มาบอกว่า มอญขวาง จริง ๆ ไม่ได้ขวางเขาทำถูกเขาจะขวางยัง ใจคือ ตามถนนเขาก็ปลูกไปแบบนี้ไปทางเดียวกัน หลังคาเหมือนกันหมดเป็นหมู่ ๆ และที่เขาแบ่งแยกเขาต้องมีเครื่องหมายเขา ก็เลยต้องสร้างบ้านไปอีกทางหนึ่ง เช่น มีถนนตัดผ่านหรือทางตัดไปเลย คือ ถ้าไม่เรียนรู้วัฒนธรรมอันนี้ก็ไม่รู้”

และเมื่อก้าวถึงการสร้างบ้านของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ก็จะต้องกล่าวย้อนไป ในอดีตว่า ชาวมอญมักจะนิยมปลูกบ้านให้หันไปทางทิศเหนือเหตุผลเพราะ เป็นความเชื่อที่มาจาก บรรพบุรุษของตนที่ได้อพยพมาจากทิศเหนือ ดังที่ บุญผา ดิสุข (2541, หน้า 114) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวมอญได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยเดินทางจากทางทิศเหนือลงมา และเพื่อเป็นการรำลึก ถึงบรรพบุรุษ ซึ่งมาจากทางทิศเหนือแล้วถอยร่นลงมาอยู่ในที่ปัจจุบัน ชาวมอญที่บ้านม่วงนี้ จึงได้ปลูกที่อยู่อาศัยให้หันไปทางทิศเหนือ และปลูกบ้านอยู่ตามริมน้ำในแม่น้ำต่าง ๆ หลายสาย ในประเทศไทย และส่วนใหญ่แม่น้ำนั้นมักจะไหลลงสู่ทิศใต้

ผู้คนส่วนใหญ่จะเห็นบ้านของชาวมอญปลูกหันหน้าไปทางแม่น้ำ รวมทั้งปลูกเป็น แนวเดียวกัน แต่ถ้ามีถนนตัดผ่านก็ต้องปลูกไปทางขวาง ๆ ไม่เหมือนบ้านหลังอื่น ๆ จึงเรียกว่า มอญขวาง ตามที่ท่านอาจารย์จวน เครือวิเศษอาจารย์ ได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จึงได้ทราบ เกี่ยวกับการปลูกบ้านของชาวมอญในเบื้องต้น และเมื่อจะกล่าวให้ลึกลงไปนั้นวิถีชีวิตของ ชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ มีการใช้ชีวิตก็เป็นแบบเรียบง่ายตามปกติเหมือนคนไทยโดยทั่วไป บ้านของคนไทยนั้นเมื่อสร้างแล้วบางบ้านมีศาลพระภูมิ บางบ้านมีห้องพระ ลักษณะบ้านจะคล้าย กับคนไทยคือ เป็นเรือนไม้เครื่องผูก ยกพื้นสูง หลังคาทรงจั่ว และมุงหลังคาด้วยจาก แต่เมื่อเวลา ผ่านไปมาจนถึงปัจจุบัน ก็มีบางบ้านมุงสังกะสี บางบ้านมุงกระเบื้อง เพื่อความคงทนแข็งแรง

แต่บ้านของชาวมอญนั้นได้มีบางลักษณะที่แตกต่างออกไปไม่เหมือนกับบ้านของคน ไทย เหตุเพราะบ้านเรือนของชาวมอญบางหลังก็ยังคงมีความเคร่งครัดในการสร้างบ้าน กล่าวคือ การสร้างบ้านของชาวมอญ จะต้องมีเกณฑ์โหนดตามที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เริ่มตั้งแต่การเลือกเวลา ที่จะปลูกบ้าง การเลือกดินตำแหน่งที่จะปลูกบ้าน การขุดและตั้งเสาเรือน ซึ่งจะต้องถูกต้องตาม ขนาดและสัดส่วนที่กำหนดไว้ของชาวมอญ เพราะการสร้างบ้านของชาวมอญมีความสัมพันธ์ใน เชิงที่เกี่ยวกับ มิตินของคนในครอบครัว มิตินที่เกี่ยวข้องกับผีด้วย

ข้อมูลในเบื้องต้น การสร้างบ้านเรือนที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวมอญ บ้านของชาวมอญนั้น มีลักษณะบ้านก็จะคล้าย ๆ กับของคนไทยตามต่างจังหวัดทั่วไป จะนิยมปลูกเป็นบ้านสองชั้น ดัง ภาพที่ 4-1 คือ ชั้นล่างจะเป็นใต้ถุนเปิดโล่งเพื่อจะใช้ประโยชน์หลาย ๆ อย่าง เช่น ใช้เป็นที่เก็บข้าว ของเครื่องใช้ในการทำไร่ทำสวน ใช้ในการประกอบอาหาร ทั้งทำกินเองภายในครอบครัว และเวลา มีงานต่าง ๆ ภายในบ้าน ใช้เป็นที่พูดคุย นั่งพักผ่อนหย่อนใจของลูกหลาน หรือเวลามีแขกมาหา เป็นต้น

ภาพที่ 4-2 บ้านชาวมอญ ของคุณยายเอื้อง ม่วงงาม หมู่ที่ 5

และในส่วนของหลังคานั้นในอดีตจะมุงหลังคาด้วยใบจาก แต่ปัจจุบันก็ได้เปลี่ยนแปลงไปบางบ้านมุงด้วยสังกะสี บางบ้านมุงกระเบื้องก็มี ลักษณะของหลังคานั้นจะเป็นทรงจั่ว และที่สำคัญ ภายในบริเวณบ้านมีการปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ และเมื่อเข้าไปยังพื้นที่ภายในหมู่บ้านลึกเข้าไปด้านใน บริเวณบ้านของชาวมอญจะไม่ค่อยมีการล้อมรั้วสักเท่าไร แต่หากบ้านใดล้อมรั้วก็จะล้อมด้วยต้นไม้หรือพวกกระถางไม้ดอก เป็นต้น แต่ก็มีบ้านที่ล้อมรั้วด้วยการก่ออิฐเป็นกำแพงสูง ส่วนใหญ่บ้านที่อยู่ริมถนนก็จะล้อมรั้วอย่างแน่นหนา ดังภาพที่ 4-3 เป็นบ้านที่อยู่ริมถนน ที่ชาวบ้านในหมู่บ้านใช้สัญจรภายในชุมชน ซึ่งจะมีถนนที่ตัดเข้าไปในตรอกซอกซอย เพื่อการสัญจรที่สะดวกมากขึ้นของชาวบ้านในตำบลบ้านม่วง

ภาพที่ 4-3 สภาพบ้านชาวมอญที่มีถนนตัดผ่านและมีการก่อกำแพงสูงเป็นรั้วบ้าน

การล้อมรั้วบ้านของชาวมอญบ้านม่วงนั้น หากบ้านไหนไม่ได้ล้อมรั้วด้วยการก่ออิฐสูง ก็จะล้อมแบบลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เหตุก็เพราะชาวมอญเองก็มีลักษณะครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน เป็นเครือญาติ ๆ เป็นพี่เป็นน้องกัน ซึ่งแต่ละบ้านนั้นก็จะสามารถติดต่อกันได้สะดวก แต่ในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยการสร้างบ้านของคนมอญก็จะปลูกบ้านที่เป็นแบบสมัยใหม่มากขึ้น แต่การหันหน้าของบ้าน การเลือกทำเลบ้าน ก็ยังคงเคร่งครัดในพิธีกรรมการสร้างบ้านอยู่เช่นเดิม

การสร้างบ้านหรือปลูกบ้านของชาวมอญนั้น มีขนบธรรมเนียมประเพณีในการสร้างบ้านอย่างเคร่งครัด เพราะหากจะสร้างบ้านชาวมอญก็ต้องหาผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะต้องเป็นผู้มีตำราภาษามอญ ที่บอกว่าถ้าจะสร้างบ้านจะต้องทำอะไรและไม่ให้ทำอะไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ข้อมูลสำคัญ บุญผา ดีสุข (2541, หน้า 145-147) ได้พบเอกสารโบราณเกี่ยวกับการสร้างบ้านของชาวมอญ ดังนี้ เรื่องการเตรียมพื้นที่ ชาวมอญนั้นจะต้องเลือกพื้นที่ราบเรียบ ไม่กลมมนเหมือนหลังเต่า พื้นจะต้องเสมอกันเหมือนหน้ากลอง ถ้าพื้นที่ลาดต่ำต้องลากต่ำลงทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก หรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

การเลือกวันปลูกบ้าน วันของการปลูกบ้านคือ วันยกเสาเอกหลุม ในอดีตจะยกเสาหลุมในวันอาทิตย์หรือวันจันทร์ วันอื่นจะไม่ยกเสาหลุม แต่มีบางแห่งอาจยกเสาหลุมในวันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ ได้ถ้าวันนั้นเป็นวันดี วันปลอดก็อาจยกเสาหลุมได้ แต่วันเสาร์ และวันอังคารไม่ปลูกหรือยกเสาหลุมโดยเด็ดขาด และที่กล่าวถึงวันดีหรือวันปลอดนั้น คือวันที่ตำรากล่าวว่ามีผู้หญิง พญาครุฑ วัว พระอินทร์ หรือพระพรหม เป็นผู้เฝ้าหรือรักษาดิน ถือว่าเป็นฤกษ์ดี สามารถขุดหลุมลงเสาเอกได้

ถ้าดูตำราแล้ว ตำรากล่าวว่าในวันนั้นมีผี, ช้าง, หมู, เสือ, ม้า, สุนัข หรือยักษ์ เฝ้าหรือรักษาดิน ถือว่าเป็นวันดี ห้ามขุดหลุม และยกเสาเอกหลุม ซึ่งมีรายละเอียดของวันต่าง ๆ ดังนี้

วันที่มีผู้หญิงเฝ้าหรือรักษาดิน ได้แก่ วันขึ้น 12 ค่ำ แรม 1 ค่ำ

วันที่มีพญาครุฑเฝ้าหรือรักษาดิน ได้แก่ วันขึ้น 3 ค่ำ ขึ้น 5 ค่ำ ขึ้น 14 ค่ำ แรม 6 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ

วันที่พระอินทร์เฝ้าหรือรักษาดิน ได้แก่ วันขึ้น 10 ค่ำ ขึ้น 12 ค่ำ แรม 12 ค่ำ

วันที่พระพรหมเฝ้าหรือรักษาดิน ได้แก่ วันขึ้น 13 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ แรม 9 ค่ำ แรม 14 ค่ำ

วันที่วัวเฝ้าหรือรักษาดิน ได้แก่ วันแรม 4 ค่ำ

วันที่มีผีเฝ้าหรือรักษาดิน ได้แก่ วันขึ้น 1 ค่ำ ขึ้น 4 ค่ำ ขึ้น 8 ค่ำ แรม 3 ค่ำ

และแรม 14 ค่ำ

วันที่มีช้างเฝ้าหรือรักษาดิน ได้แก่ วันขึ้น 6 ค่ำ แรม 5 ค่ำ

วันที่มีม้าเฝ้าหรือรักษาดิน ได้แก่ วันขึ้น 7 ค่ำ แรม 8 ค่ำ

วันที่มียักษ์เฝ้าหรือรักษาคน ได้แก่ วันขึ้น 9 ค่ำ แรม 10 ค่ำ

วันที่มีเสี้ยเฝ้าหรือรักษาคน ได้แก่ วันขึ้น 11 ค่ำ แรม 2 ค่ำ

วันที่มีสุนัขเฝ้าหรือรักษาคน ได้แก่ วันแรม 11 ค่ำ

วันที่มีหมูเฝ้าหรือรักษาคน ได้แก่ วันแรม 13 ค่ำ

หากจะมีการสร้างบ้านนั้น ชาวมอญจะเคร่งครัดในการเลือกวันที่จะสร้างบ้านตามวันเวลาที่ได้กล่าวในข้างต้น

การเลือกเดือนปลูกบ้าน จะเริ่มปลูกบ้านใน 5 เดือน คือ จะปลูกบ้านในเดือน 4 เดือน 6 เดือน 9 และเดือน 12 และการวางเสาก่อนลงหลุมต้องดูตำราว่าเริ่มปลูกในเดือนใด พญานาคหันหัวไปในทิศใด ต้องวางเสาทางทิศตรงกันข้ามกับหัวพญานาค เช่น ถ้าเริ่มปลูกในเดือน 12 ถึงเดือนยี่ ตำราว่า พญานาคหันหัวไปทางทิศใต้ ต้องวางเสาและยกเสาหลุมไปทางทิศเหนือ ปลูกเดือน 4 ถึงเดือน 6 วางเสาและยกเสาหลุมทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ เดือน 7 ถึงเดือน 9 วางเสาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เดือน 11 ถึงเดือน 12 วางเสาและยกเสาหลุมทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

การทำขวัญเสา ก่อนยกเสาหลุม ให้นำเสามาวางเรียงกันใช้ผ้าสี 3 สี ได้แก่ สีเขียว สีแดง หรือสีชมพู และใบพลูมาผูกประดับเสาเอก มีดอกไม้ ผลไม้ มาเช่น บูชาบวงสรวงเทวดาทั้ง 8 ทิศ ซึ่งมาชุมนุมแล้วพรหมน้ำมนต์บนเสาเอก

แต่ในสมัยต่อมาในปัจจุบัน จะใช้เป็นผ้าขาวม้าสีอะไรก็ได้ ต้นอ้อย ข้าวต้มมัด กล้วย 1 หวี และธูปบัตร์ใบละ 100 บาท มาผูกติดที่เสาเอก ใช้ผ้าถุงใหม่ ต้นอ้อย ข้าวต้มมัด และกล้วย 1 หวี ผูกที่เสาโท ผู้ทำพิธีสวดชุมนุมเทวดาและเช่นสรวงเทวดาทั้ง 8 ทิศ และพรหมน้ำมนต์บนเสาเอกและเสาโท

ความเชื่อของชาวมอญยังมีอีกกล่าวคือ ชาวมอญนั้นจะไม่ปลูกต้นไม้ใหญ่ใกล้บ้าน เพราะกลัวว่าเงาของบ้านทับต้นไม้ หรือ เงาของต้นไม้จะทับบ้าน และยังมีความเชื่อว่า จะไม่ปลูกบ้านของบุตรธิดาโดยให้เงาของบ้านบุตรธิดานั้นมาทับบ้านของบิดามารดา ปู่ตายาย จะต้องปลูกเชื่อมกันกับบ้านของบิดามารดา เพื่อเวลานอนเท้าของบุตรหลานจะได้ไม่ต้องหันไปทางบ้านของบิดามารดา

แต่ถ้าจะปลูกบ้านใหม่นั้น จะต้องทำบันไดบ้านใหม่ให้ยาวกว่าบ้านเดิม 1 ศอก และถ้าปลูกบ้านใหม่ จะต้องปลูกบ้านไม่ให้เล็กหรือแคบกว่าเดิม เป็นต้น

ภาพที่ 4-4 บ้านชาวมอญ ของคุณยายเทิ้ม คำเอก หมู่ที่ 4

จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ลักษณะบ้านของชาวมอญจะคล้ายคลึงกับคนไทย ดังภาพที่ 4-4 บ้านหลังนี้มีลักษณะเป็นบ้านไม้กึ่งปูน และเจ้าของบ้านได้ให้ข้อมูลว่า บ้านหลังนี้เป็นบ้านทรงมอญ สร้างมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ แต่คุณยายมีการปรับปรุงเพิ่มเติมนิดหน่อยคือ การลาดปูนตรงข้าง ๆ ใต้ถุนบ้าน เพื่อใช้เป็นพื้นที่นั่งพักผ่อน และแบ่งเป็นพื้นที่ในการประกอบอาหารด้วย บ้านหลังนี้สร้างโดยหันหน้าเรือนทางทิศเหนือ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวมอญ เพราะเนื่องจากมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากทิศเหนือ

ภาพที่ 4-5 เสากระบุงผีที่อยู่ภายในบ้านของชาวมอญ เจ้าของบ้านคือคุณบุญทรง ปันปี

มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่แตกต่างจากบ้านของคนไทยคือ บ้านของชาวมอญจะมีความสัมพันธ์กับมิติของคนในครอบครัว และมิติของความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ดังภาพที่ 4-5 กล่าวคือ ภายในบ้านจะต้องมีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนว่าห้องพ่อแม่อยู่ตรงไหน ห้องตนเองอยู่ห้องไหน และห้องของผีบรรพบุรุษอยู่ห้องไหน โดยทุก ๆ ห้องจะต้องผ่านการบอกกล่าวของผู้รู้ หากบ้านไหนไม่มีห้องผีบรรพบุรุษก็ต้องตรงมีเสาศระบุงผีบรรพบุรุษแทน

การสร้างบ้านของชาวมอญมีความสัมพันธ์กับมิติของผีบรรพบุรุษ คือ หากบ้านใดที่มีผีบรรพบุรุษ (ผีมอญ) อยู่ภายในบ้านแล้วบ้านนั้นจะไม่มีศาลพระภูมิตั้งอยู่หน้าบ้าน ฉะนั้นหากว่าบ้านใดที่มีศาลพระภูมิตั้งไว้หน้าบ้านก็แสดงว่าบ้านหลังนั้นไม่มีผีบรรพบุรุษ

จากการสำรวจพื้นที่พบว่า บ้านคนมอญบางบ้านที่ไม่ได้มีผีมอญอยู่ เหตุผลก็เพราะว่าผีบรรพบุรุษนั้นอาจจะไปอยู่บ้านพ่อ บ้านลุง (พี่ชายของพ่อ) บ้านพี่ชาย เป็นต้น เพราะผีบรรพบุรุษ (ผีมอญ) นั้นผู้ถือผีหรือผู้ที่สืบทอดผีบรรพบุรุษ จะต้องเป็นผู้ชาย และผู้ชายคนที่อายุมากที่สุดในพื้นที่นั้น ก็จะต้องเป็นต้นผีหรือผู้สืบทอดผีบรรพบุรุษ เพราะฉะนั้น เวลาที่มีการทำพิธีไหว้ผีมอญนั้น ก็จะต้องไปทำพิธีที่บ้านต้นผี โดยทุกคนที่เป็นเครือญาติเดียวกันจะนับถือผีมอญคนเดียวกัน ในวันนั้นก็จะรวมตัวกันร่วมกันทำพิธีที่บ้านของต้นผีนั้น ๆ ซึ่งพิธีกรรมการไหว้ผีนั้นชาวมอญแห่งนี้จะไหว้ผีบรรพบุรุษกันในเดือน 6 ของทุกปี ซึ่งบางบ้านไหว้จะไหว้ผีบรรพบุรุษทุกปี แต่บางบ้านนั้นก็จะมีการไหว้ทุก ๆ 2 ปีก็มี

จากการกล่าวถึงลักษณะการสร้างบ้านของชาวมอญ แม้ว่าลักษณะของบ้านชาวมอญจะมีความคล้ายกับคนไทย แต่บ้านของชาวมอญก็จะมีลักษณะบางประการที่มีความแตกต่างกันกับบ้านของคนไทย ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่อยู่อาศัยของชาวมอญ โดยเฉพาะ การสร้างบ้านของชาวมอญ มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณ เพราะชาวมอญมีความเชื่อเรื่องการสร้างบ้านในมิติต่าง ๆ ที่ลึกลงไปกว่าความเชื่อของคนไทย

จึงทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความสำคัญเกี่ยวกับบ้านของคนมอญ และยังทราบอีกว่าบ้านของชาวมอญนั้นมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและการสร้างบ้าน โดยจะต้องมีห้องของผี หรือ เสาศระบุงผี ที่ครอบครัวใดเป็นต้นผีนั้นจะต้องมีพื้นที่ให้กับเสาศระบุงผี หรือพื้นที่เฉพาะสำหรับผีบรรพบุรุษ ซึ่งความเชื่อโยงของการสร้างบ้านของชาวมอญที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผี และความเคร่งครัดในการสร้างบ้านตามหลักการความเชื่อของบรรพบุรุษที่ได้บันทึกไว้นั้น สำหรับบุคคลภายนอกนั้นก็ยากที่จะได้เขาไปเห็นด้วยตาของตนเอง เหตุเพราะเกรงว่าหากบุคคลภายนอกเข้าไปดูอาจจะมึอะไรที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม หรืออาจจะทำให้ผีผีได้

ทั้งนี้ ยังมีความเชื่อที่เกี่ยวกับ ข้อห้ามต่าง ๆ มากมายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและคน เช่น มิให้หนุ่มสาวมาพรอรักรันในบ้าน โดยที่ยังไม่ได้แต่งงาน เพราะจะทำให้ผีบรรพบุรุษ

ลงโทษได้ หรือชวามอญเองหากมีแขกมาพักอาศัยในบ้านก็จะต้องมีการจุกจุกบอกรับพรพรหม และห้ามให้บุคคลที่เป็นแฟนกันกล่าวคือ หลิง-ชาย ที่เป็นแฟนกันมานอนร่วมกันที่บ้านของชวามอญ เพราะจะทำให้ผิดผี และยังมีข้อห้ามอีกว่า ห้ามมิให้คนที่มึนเมา นอนในบ้านของชวามอญ เหตุเพราะจะทำให้ผิดผี โดยจะเจ็บป่วยไม่รู้ตัวเนื่องจากถูกผีพรพรหมลงโทษ วิธีแก้ไขคือ จะต้องทำพิธีขอขมา ซึ่งมีทั้งพิธีเล็กและพิธีใหญ่ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามชวามอญในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ถึงจะมีกฎข้อห้ามหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ในการที่จะสร้างบ้านนั้น ชวามอญในชุมชนก็ต่างยอมรับในเรื่องนี้มาตั้งแต่อดีต มาจนถึงปัจจุบัน เพราะว่าพวกเขาได้นำสิ่งเหล่านี้มาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตและอยู่กับวิถีชีวิตของชวามอญแบบนี้ตลอดมา แต่ก็อาจจะมีการสูญหายไปได้ในอนาคตเพราะว่า ความเจริญทางด้านต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ตัวบุคคล และชุมชนภายในบ้านม่วง หากกล่าวได้ว่า เมื่อคนรุ่นเก่า ๆ ได้หมดลงในพื้นที่แห่งนี้ นั่นหมายความว่าคนรุ่นใหม่ก็จะมาแทนที่ และเนื่องจากคนรุ่นใหม่มีความเจริญทางด้านวิชาการต่าง ๆ นั่นก็อาจจะทำให้ความเชื่อเรื่องของการสร้างบ้านแบบมอญเช่นนี้สูญหายไปได้ในอนาคต รวมถึงการที่จะมีผู้รู้ในเรื่องของการสร้างบ้านแบบมอญ อาจจะน้อยจนไม่มีผู้สืบต่อความรู้เรื่องนี้เลย ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนจะต้องมีการริบอนุรักษ์ และเก็บรักษาไว้ให้ได้ไปพร้อมกับความเจริญของผู้คนและของสังคมในขณะนี้

2. ลักษณะครอบครัว

จากที่กล่าวเรื่องการสร้างบ้านของชวามอญนั้น พบว่าชวามอญมีความสัมพันธ์ในมิติของครอบครัว เพราะชวามอญให้ความสำคัญกับเครือญาติ ซึ่งในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวคือ “ลักษณะครอบครัวของชวามอญ” ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้

เมื่อกล่าวถึงวิถีชีวิตของชวามอญนั้นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้เห็นภาพของความเป็นมอญอย่างแท้จริงนั่นก็คือ ลักษณะครอบครัวของชวามอญ ตำบลบ้านม่วง ซึ่งการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิถีชีวิตของชวามอญบ้านม่วงนั้น ทำให้ได้สัมผัสเห็นถึงความสัมพันธ์กันของคนในครอบครัวของชวามอญ รวมถึงความสัมพันธ์กันระหว่างชวามอญภายในชุมชนเอง และสิ่งที่ผู้วิจัยสัมผัสได้นั้น คือ ระบบครอบครัวของชวามอญที่นี่ เป็นแบบครอบครัวขยาย และการที่เป็นครอบครัวขยายนี้ ก็จะเป็นแบบทั้งที่ฝ่ายชายไปอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง และฝ่ายหญิงก็ไปอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายชาย หรือในบางครั้งคู่สามีภรรยาที่แยกบ้านออกมาอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว

แต่จะมีลักษณะที่ไปสร้างบ้านเรือนใหม่แต่ก็จะอยู่ไม่ไกลกับบ้านของพ่อกับแม่ หรือในบางครั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันกับบ้านของพ่อแม่ เป็นต้น อย่างเช่น ภาพที่ 4-6 เป็นบ้านของครอบครัวตระกูลพัชร์ ซึ่งสร้างไม่ไกลจากบ้านของพ่อแม่ และญาติพี่น้องในตระกูลพัชร์

ภาพที่ 4-6 เครื่องมือวิชาวมอญตระกูลพัคชั่น มารวมตัวกันในวันไหว้ผีบรรพบุรุษที่บ้านต้นผี

ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวใหญ่ และบ้านหลังนี้ เป็นบ้านต้นผีของ ตระกูลพัคชั่น โดยลูกหลานของตระกูลพัคชั่น คือ คุณน้ำสนอง พัดชั่น ได้ให้ข้อมูลว่า น้ำได้แต่งงานและแยกครอบครัวออกมาสร้างบ้านใหม่อยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว แต่บ้านคุณน้ำสนองก็อยู่ไม่ไกลจากบ้านเดิมของคุณน้ำสนองและส่วนญาติคนอื่น ๆ บางคนก็สร้างบ้านอยู่บริเวณเดียวกันกับคุณตาบัว พัดชั่น แต่ก็จะมีลูกสาวที่แต่งงานออกไปกับคนนอกพื้นที่ จึงต้องแยกครอบครัวออกไปเป็นต้น

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปอาศัยในบ้านของชาวมอญขณะเก็บข้อมูล จึงทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความรักความสามัคคี และความแน่นแฟ้นของครอบครัวชาวมอญอย่างมาก และการที่ครอบครัวชาวมอญได้สร้างบ้านไว้อยู่อาศัยกับครอบครัวใกล้เคียง ๆ บ้านของพ่อแม่ เนื่องจากชาวมอญในรอบ 1 ปีจะมีพิธีกรรมที่สำคัญหลาย ๆ พิธีกรรม เช่น พิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษ โดยการนับถือผีนั้นประเพณีของชาวมอญจะนับถือผีทางฝ่ายชายเป็นหลัก และพิธีกรรมเช่นนี้จะต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจกันในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของคนภายในครอบครัว ดังที่ ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ (2542, หน้า 54-55) ได้อธิบายไว้ว่า ลักษณะครอบครัวของชาวมอญ มีลักษณะเป็นระบบหมุนเวียน โดยเริ่มจากครอบครัวเดี่ยวก่อนแล้วจึงเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวขยาย

ซึ่งภายในครอบครัวเดี่ยวนั้นตอนแรกจะประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูกอาศัยอยู่ร่วมกันในบ้าน และต่อมาเมื่อลูกชายแต่งงานก็จะมีภรรยาอยู่ร่วมกันในบ้าน ทำให้สภาพครอบครัวกลายเป็นครอบครัวขยาย อันประกอบด้วย ครอบครัวเดิมของพ่อแม่ และครอบครัวใหม่ของผู้ชายที่แต่งงาน

แล้ว และส่วนครอบครัวไหนมีลูกสาวส่วนใหญ่เมื่อแต่งงานก็จะไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายสามี แต่ก็มีบางส่วนที่นำสามีเข้ามาอยู่กับพ่อแม่ตนเอง อาจเป็นเพราะว่าเป็นลูกสาวคนเดียวหรือเกิดปัญหาเกี่ยวกับฐานะทางฝ่ายชายมีเงินไม่มากพอที่จะสร้างบ้านใหม่เพื่อแยกครอบครัวออกไป และเมื่อน้องชายหรือน้องสาวคนรองแต่งงานก็จะพาภรรยาหรือสามีมาอยู่ในบ้านอีก เป็นต้น หรือถ้าสร้างบ้านใหม่ก็จะอยู่ใกล้ ๆ กับพ่อแม่ และเมื่อลูก ๆ ในครอบครัวออกเรือนกันหมดทุกคนแล้ว ครอบครัวก็จะกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวอีกครั้งหนึ่งและบ้านหลังที่เป็นของพ่อแม่เคยอยู่ก็จะเป็นสมบัติของลูกคนสุดท้ายของแต่ละครอบครัว

จากการลงพื้นที่และได้เข้าไปสัมภาษณ์ชาวบ้านในตำบลบ้านม่วงส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะได้สัมภาษณ์กับผู้อาวุโส หรือผู้ใหญ่วัยเกษียณ นั่นเพราะว่าชุมชนมอญบ้านม่วง มีผู้อาวุโสหรือคนเฒ่าคนแก่จะอยู่กับบ้านเป็นส่วนใหญ่ โดยทำหน้าที่ดูแลบ้าน ดูแลลูกหลานภายในบ้าน หรือคนเฒ่าคนแก่บางคนก็แข็งแรงก็นั่งทอผ้าอยู่กับบ้าน ไปพร้อมกับดูแลลูกหลาน และจัดเตรียมกับข้าวอาหารให้กับลูก ๆ ้วยทำงานหรือวัยหนุ่มสาว ซึ่งคนวัยทำงานหรือวัยหนุ่มสาวนี้ก็จะออกไปทำงาน ตั้งแต่เช้าออกไปประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น รับราชการ ค้าขาย ทำไร่นา เป็นต้น

ดังนั้นจากการลงจึงได้พบเห็นคนวัยเกษียณหรือคนเฒ่าคนแก่ออกมานั่งคุยนั่งเล่นอยู่บริเวณบ้านของตนและเพื่อนบ้าน ผู้ชายวัยสูงอายุหรือวัยเกษียณก็มักจะมานั่งจับกลุ่มคุยกันอยู่ที่ศาลากลางหมู่บ้านใต้ต้นโพธิ์ใหญ่ และส่วนผู้หญิงก็จะพบเห็นว่า กำลังเลี้ยงหลานที่ยังเล็กอายุยังไม่ถึงหกขวบเข้าที่จะเข้าโรงเรียน จึงทำให้เห็นว่าบุคคลเหล่านี้ได้ใกล้ชิดกับลูกหลานและได้รับความเคารพนับถือจากลูกหลานอย่างมาก และคนเฒ่าคนแก่เหล่านี้ไม่ได้แค่เลี้ยงดูเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ล้วนแต่อบรมสั่งสอนลูกหลาน สอนลูกหลานพูดภาษามอญให้ฟังภาษามอญตั้งแต่ยังเด็ก และยังถ่ายทอดคติความเชื่อต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมความเป็นมอญ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตลอดจนอาหารการกินที่เป็นแบบมอญด้วย

ชาวมอญนั้นเมื่อกว่าถึงเรื่องของลักษณะครอบครัวก็ต้องกล่าวถึงเรื่องของการนับถือผีด้วย ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ชาวมอญจะนับถือผีบรรพบุรุษทางฝ่ายบิดา และคนในครอบครัว ภรรยา และลูก ๆ ทุกคนก็ต้องถือผีทางฝ่ายพ่อ และหากครอบครัวไหนมีลูกสาวแล้วแต่งงานออกไปก็ต้องไปนับถือผีทางฝ่ายสามีของตน จึงทำให้ชาวมอญส่วนใหญ่อยากที่จะมีลูกชายเพื่อจะได้สืบสกุลและทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดผีมอญหรือผีบรรพบุรุษต่อไป และหน้าที่ที่ลูกชายจะต้องปฏิบัติก็คือการทำหน้าที่เลี้ยงผีบรรพบุรุษอันหมายถึง ผีปู่ ยา ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว และส่วนลูกสาวนั้นเมื่อแต่งงานออกไปชาวมอญก็จะถือว่าอยู่คนละผีกัน

จากการสัมภาษณ์นั้นทำให้ทราบว่า ลักษณะครอบครัวของชาวมอญนั้นอยู่กันเป็นครอบครัวขยาย และลูกผู้ชายมีความสำคัญอย่างมากภายในครอบครัว โดยเฉพาะหากมีลูกผู้ชายเป็น

ลูกคนโต เพราะลูกคนโตจะต้องทำหน้าที่ในการสืบทอดสืบบรรพบุรุษต่อไป และหากบ้านไหนมีลูกผู้ชายหลายคน และลูกคนโตเสียชีวิต ก็จะต้องให้ลูกผู้ชายคนรองลงมารับตำแหน่งที่ชายคนโต และนี่ก็ถือว่าเป็นลักษณะสำคัญของครอบครัวชาวมอญ และเมื่อกกล่าวถึงลูกชายแล้วจะต้องกล่าวถึงลูกผู้หญิง คือ หากบ้านใดมีลูกผู้หญิงทั้งบ้านก็ถือว่าสืบบรรพบุรุษบ้านนั้นก็จะหมดไปมากที่สุด แต่ถ้าหากว่าบ้านไหนมีทั้งลูกผู้หญิงและลูกผู้ชาย สืบบรรพบุรุษก็จะสืบต่อไป เพราะลูกผู้หญิงเมื่อแต่งงานออกไป ก็ถือว่าขาดจากสืบบรรพบุรุษเดิมของที่บ้าน เรียกว่า “อะลุมตา” และจะต้องไปนับถือผีทางฝ่ายชายแทนจากการสัมภาษณ์ชาวมอญบ้านม่วง

ดังนั้น ในเรื่องของลักษณะครอบครัวชาวมอญ สิ่งที่จะต้องกล่าวถึงคือเรื่องของการแต่งงาน เพราะผู้หญิงนั้นเมื่อแต่งงานแล้วก็ต้องมาทำพิธีในการขอออกจากสืบบรรพบุรุษเดิม กล่าวคือ การแต่งงานของชาวมอญบ้านม่วงทั้งหญิงและชายจะไม่นิยมเป็น โสดจนอายุมาก แต่ก็มีหลายคนที่ครองโสดอยู่จนเกินวัยที่จะแต่งงาน แต่เดิมชาวมอญจะแต่งงานกับชาวมอญด้วยกันเท่านั้น แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ความเจริญก็เริ่มเข้ามา บุคคลภายนอกเริ่มมีการเข้ามาออกนอกในภายในชุมชนมากขึ้น ชาวมอญเองจึงมีสังคมกับคนภายนอกมากขึ้นจึงทำให้การแต่งงานเปลี่ยนไปคือ ไม่จำกัดแค่เฉพาะกลุ่มของคนมอญแล้วเท่านั้น ในชุมชนชาวมอญได้มีการแต่งงานกับคนไทย คนจีน คนลาวด้วย แต่ถ้าหากเป็นชาวมอญแต่งงานกันเองนั้นในส่วนของกรรมันหมายและการแต่งงานนั้นหากในบ้านที่แต่งงานนั้นทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ปู่ ย่า ตา ยาย ยังมีชีวิตอยู่การแต่งงานก็จะไม่มีการเช่นผี แต่ถ้าหากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายมีญาติผู้ใหญ่ถึงแก่กรรมไปแล้ว ก็ต้องมีพิธีเช่นสืบบรรพบุรุษด้วยเพื่อเป็นการให้วิญญาณของท่านเหล่านั้นรับทราบ เพราะ ชาวมอญเชื่อว่าจะได้ให้ศีลให้พรแก่คู่บ่าวสาวในชีวิตสมรส

การศึกษาเรื่องลักษณะครอบครัวของชาวมอญ ผู้วิจัยยังได้เรียนรู้ การใช้คำแยกเครือญาติด้วย จากการสัมภาษณ์ คุณครร จับจุ และคุณสมชาย ปรีชาชาญ (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2559) สรุปได้ดังนี้ คำที่ใช้เรียกพ่อ (เหมะ อะปา) แม่ (มี) ลูกชาย (โกนปล้ำย) ลูกสาว (โกนหวัด) ปู่และตา (อะน่ก) ย่าและยาย (คุณ, อิเต๊ะ) ลุง (อะน่าย) ป้า (อิน่าย) น้าชาย (อาเต๊ะโต๊ด) น้าสาว (อิเต๊ะโต๊ด) และชื่อของชาวมอญนั้น พ่อแม่ที่เป็นชาวมอญก็ตั้งชื่อให้ลูกเป็นภาษามอญ เช่น คุณสมชาย ปรีชาชาญ มีชื่อภาษามอญว่า ติวด (แปลว่า เล็ก ลูกคนเล็ก) นายเถ๊ะ (แปลว่า สนุก) นางจิ่ง (แปลว่า เรียบร้อย) นางค้ำ (แปลว่า หวาน) และชาวมอญยังใช้คำว่า “หน่าย” นำหน้าชื่อผู้ชาย และใช้คำว่า “วุ๊ด” ในการเรียกหญิงสาวทั่วไปด้วย

จากการศึกษาพบว่า ภายในชุมชนยังคงมีการดำรงลักษณะของครอบครัวแบบเดิม คือ อยู่กันแบบเครือญาติและมีการรับการสืบทอดบ้านกันรุ่นต่อรุ่น และบางครอบครัวที่มีการแต่งงานแล้วจะต้องแยกบ้านออกไปก็จะสร้างบ้านที่ไม่ไกลจากพ่อแม่ อย่างไรก็ตาม ก็มีบางครอบครัวที่มี

การเปลี่ยนแปลงไปเพราะมีการแต่งงานไปมีครอบครัวกับคนพื้นที่อื่น ๆ จึงต้องมีการย้ายที่อยู่อาศัย ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ลักษณะของครอบครัวของชาวมอญ ยังคงมีการดำรงอยู่โดยมีสิ่งที่เป็น การเชื่อมความสัมพันธ์ ก็คือ ผิบรรพบุรุษ แต่ก็มีมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามลักษณะทางสังคม ที่เป็นสมัยใหม่ เนื่องจากอาจจะเป็นไปได้ว่า สังคมภายนอกจะเน้นการประกอบอาชีพ การทำงาน เพื่อหาเลี้ยงครอบครัวให้อยู่รอด โดยไม่ได้เน้นในเรื่องของการกราบไว้บรรพบุรุษเท่าไรนัก หาก เป็นเช่นนี้ พิธีกรรมการไหว้ผิบรรพบุรุษของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อาจจะถูกให้ความสำคัญ ลดน้อยลงไปก็เป็นได้ แต่นั่นก็เป็นเรื่องในอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้นในขณะนี้

3. การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เนื่องจากว่า พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ติดกับแม่น้ำแม่กลอง และภายในหมู่บ้านยังมีคลองชลประทานที่ ผ่านทุกหมู่บ้าน จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก เพราะว่ามีแหล่งน้ำ ที่ช่วยให้ชาวนาได้ทำนาตลอดทั้งปี และยังมีเขื่อนวชิราลงกรณ์ในการช่วยในการเพาะปลูกของคน ในหมู่บ้าน การทำนาข้าวของชาวมอญที่นี้บางปีก็ประสบกับปัญหาน้ำท่วม จึงทำให้ชาวมอญ ในพื้นที่แห่งนี้ไม่ได้มีฐานะที่ร่ำรวยมากนัก

แต่เมื่อมีเกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ 9 เข้ามาภายในชุมชน ชาวบ้านภายใน ชุมชน ก็ได้มีการเพาะปลูกตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยแบ่งพื้นที่ในการปลูกข้าวทำนา และปลูก พืชไร่อื่น ๆ ผสมไปกับการปลูกข้าวด้วย และทำบ่อน้ำเลี้ยงเพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อบริโภค หากเหลือจึง นำไปขายที่ตลาดวัดม่วงได้ด้วย ชาวบ้านได้ดำเนินตามเกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ 9 เหตุเพราะในบางครั้งการทำนาอย่างเดียวไม่ได้ผลที่ดีเท่าไร และหากเกิดน้ำท่วมชาวบ้านก็ยังมี พืชอื่น ๆ ที่ช่วยในการบริโภคและสร้างรายได้ ภายในครอบครัวด้วย

จากการสำรวจภายในชุมชนตำบลบ้านม่วง ผลผลิตที่ได้จากการทำนาคือ ข้าว ชาวบ้าน ที่นี้ก็นำไปขายที่โรงสีที่อยู่ทั้งภายในหมู่บ้านและภายนอกหมู่บ้าน ไม่ได้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อ ช่วยในการสร้างช่องทางการขายข้าวภายในครัวเรือน และหากเป็นผลผลิตอื่น ๆ เช่น พืชไร่ พวก พืชผักสวนครัวที่ปลูกภายในสวนหรือครัวเรือน รวมถึงพวกสัตว์น้ำต่าง ๆ ชาวบ้านก็จะนำมาขาย ภายในตลาดวัดม่วงรวม ทั้งนำไปขายในตลาดสดบ้านโป่ง เพื่อเป็นการสร้างรายได้ภายใน ครอบครัวของตนเอง

เมื่อกล่าวถึงลูกหลานของชาวมอญที่นี้ เมื่อพวกเขามีการศึกษา ได้เรียนจบในระดับที่ สูงขึ้น หรือระดับปริญญาชั้น ลูกหลานเหล่านี้ก็จะออกไปทำงานตามต่างจังหวัด หรือทำงานใน กรุงเทพฯ เป็นต้น แต่จากการสำรวจข้อมูลนั้นก็ยังมีลูกหลานของชาวมอญที่มีการศึกษา พวกเขา ก็ยังกลับมาทำงานภายในจังหวัดของตนเอง หรือทำงานในพื้นที่ที่ใกล้กับครอบครัวอาศัยอยู่เดิม

ซึ่งอาชีพส่วนใหญ่ก็จะเป็นการรับราชการในหน่วยงานภาครัฐภายในตำบล อำเภอ จังหวัด
รับราชการครู เป็นต้น แต่บางครอบครัวก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปคือ ผันตัวเองประกอบอาชีพธุรกิจ
ส่วนตัว หรือค้าขาย เป็นต้น

แต่ในส่วนของชาวบ้านที่ไม่ได้ไปทำงานนอกพื้นที่นั้น หลังจากที่ว่าการทำนาทำไร่
แล้ว ชาวบ้านที่นี่ก็จะประกอบอาชีพเสริมคือ การทอผ้าด้วย แต่การทอผ้านั้นก็ไม่ได้มีคนทอ
จำนวนมากเหมือนดั้งสมัยก่อน เพราะการทอผ้าได้มีคนทีเลิกทอไปมากเนื่องด้วย
เจริญก้าวหน้าของสังคม ที่เสื้อผ้าสามารถหาซื้อใส่ได้สะดวกกว่าในอดีต จึงทำให้การทอผ้าเกือบที่
จะสูญหายไป แต่เมื่อมีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยศิลปากรและมหาวิทยาลัยมหิดลเข้าไปภายในชุมชน
ก็ได้มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ให้กลับมาอีกครั้ง

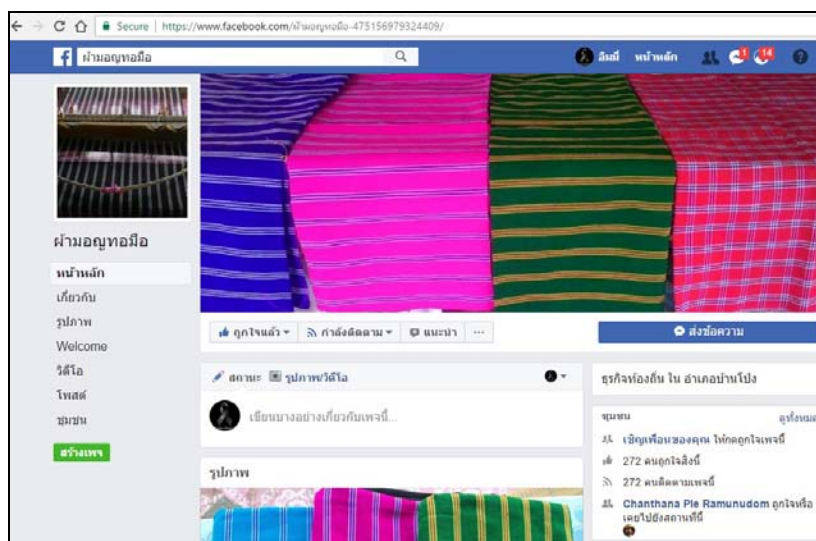
โดยมีการตั้งศูนย์การเรียนรู้ฝักทอผ้า ที่ตั้งอยู่ในวัดม่วง หมู่ที่ 5 ซึ่งชาวบ้านและผู้นำ
ชุมชนได้ตั้งเป็น ผลิตภัณฑ์กลุ่มพัฒนาอาชีพ ฝ้ามอญทอมือขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านภายในชุมชน ได้มา
เรียนรู้ ฟื้นฟูความรู้เรื่องของการทอผ้า ซึ่งก็ได้รับการตอบรับจากชาวมอญในพื้นที่เป็นอย่างดี และ
การทอผ้านั้นยังได้มีการเข้ามาช่วยเหลือหรือเข้ามาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก “โครงการขยายบทบาท
ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it center)” โดยวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี 2 ด้วย ซึ่งวิทยาลัยได้เข้ามา
มีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น

รวมถึงมีการฝึกหัดให้นักเรียนในโรงเรียนวัดม่วงให้ได้เรียนรู้และฝึกการทอผ้า เพื่อเป็น
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไปในอนาคตด้วย ด้วยเหตุนี้ภายในชุมชนตำบลบ้านม่วง
จึงมีการทอผ้ามากขึ้นแต่ก็ไม่ได้มีจำนวนมากหรือทอกันทุกบ้านเหมือนในอดีต เมื่อชาวบ้านว่างจาก
การทำไร่ทำนาก็จะมาทอผ้ากัน มีทั้งผู้ที่ที่เป็นวัยกลางคน ไปจนถึงผู้สูงอายุ เพราะคนวัยที่กล่าวมา
นี้ส่วนใหญ่จะทำอะไรทำนาและก็จะอยู่บ้านเลี้ยงลูกหลานไปด้วย และเมื่อผ้าที่ทอออกมาสำเร็จเป็น
ผืนผ้าแล้ว ชาวบ้านก็จะทำมาวางขายที่ศูนย์ภายในวัดม่วง หรือบางคนก็นำไปวางขายเองที่ตลาด
ภายในวัดม่วงเพื่อเป็นการหารายได้เข้าในครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ซึ่งการขายผลิตภัณฑ์ฝ้ามอญทอมือนั้น ในระยะเวลาช่วงหนึ่งชาวบ้านภายในชุมชน
ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐได้มีการจะนำผลิตภัณฑ์ฝ้ามอญทอมือ โดยจะจัดตั้งเป็น “หมู่บ้านหนึ่ง
ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” และจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง คือ
มีการจัดตั้งเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกิดขึ้น เรียกว่า (สินค้า OTOP) ซึ่งชาวบ้านม่วงจะรวมตัวกัน
เป็นกลุ่มเพื่อจัดทำผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งมีกลุ่มผลิตภัณฑ์เด่น ๆ คือ กลุ่มทอผ้า บ้านม่วง
โดยมีการทอด้วยกี่มอญและกี่กระตุก เป็นผ้าขาวม้า ผ้าจก ผ้าโสร่ง และผ้ายกดอก โดยจัดตั้งเป็น
สหกรณ์ “บ้านม่วงร่วมใจ” ในปี พ.ศ. 2549

จากข้อมูลที่ได้กล่าวคือ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ในปี พ.ศ. 2549 นั้น ชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP การทอผ้าเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยรามัญ และเป็นการอนุรักษ์วิธีการทอผ้าไว้ให้คนรุ่นหลัง ได้มีความรู้ในด้านการทอผ้าของชาวไทยรามัญ และใช้แรงงานของสตรีภายในหมู่บ้านที่มีเวลาว่างจากการทำนา มีการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน คิด ริเริ่ม การพัฒนาลายผ้าให้ทันสมัย จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้ามอญทอมือนี้ ได้เข้าคัดสรร OTOP ประจำปี พ.ศ. 2549 แต่ช่วงของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการเกิด เหตุการณ์ทางการเมืองไทย จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาครัฐต่าง ๆ จึงส่งผลทำให้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้ามอญทอผ้า ให้เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป คือไม่ได้ มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของภายในชุมชนให้โดดเด่น หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขายดี หรือเป็นที่ต้องการ ของบุคคลภายนอก เนื่องจากขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้ชาวบ้านกลับมา ดำรงชีวิตเช่นเดิม คือการทอผ้าในศูนย์ทอผ้า หรือทอผ้าที่บ้านแล้วนำผลิตภัณฑ์มาวางขายภายใน ศูนย์สำหรับผู้ที่สนใจ และมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานในวัดม่วง หรือนำไปวางขายที่ตลาดตามเดิม

จากเหตุการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นผลทำให้ชาวมอญที่ทำอาชีพเสริม โดยการทอ ผ้า มีการขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่มากนัก เพราะผ้ามอญทอมือบ้านม่วง ไม่ได้เป็นที่รู้จักของ บุคคลภายนอก และไม่ได้รู้จักอย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาได้ผ่านไป โดยสังคม ได้มีการพัฒนาเข้ามาสู่ยุคเทคโนโลยี ชาวมอญที่นี่จึงมีการพยายามในการขายผลิตภัณฑ์อีกครั้งหนึ่ง คือ การขายใน โซเชียลมีเดียที่เรียกว่า “เฟสบุ๊ก” โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้ามอญทอมือ ได้มีสมาชิก ของกลุ่มได้พยายามตั้งตั้ง เพจเฟสบุ๊ก โดยใช้ชื่อว่า “ผ้ามอญทอมือ” ดังภาพที่ 4-7 ที่ชาวมอญใน ตำบลบ้านม่วง ได้มีการพยายามที่จะมีช่องทางการขายโดยใช้สื่อเทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ เนื่องจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ไม่ประสบผลสำเร็จกับชุมชนบ้านม่วงมากนัก

ภาพที่ 4-7 เพจเฟซบุ๊ก “ผ้ามอญทอมือ” ของชาวมอญตำบลบ้านม่วง

ซึ่งจากการตั้งเพจเฟซบุ๊ก “ผ้ามอญทอมือ” เพื่อเป็นช่องทางการขายอีกช่องทางหนึ่ง ก็ได้ผลตอบรับจากบุคคลภายนอกอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร มีการขายผลิตภัณฑ์โดยได้ลูกค้าจากทางเฟซบุ๊ก เช่น เป็นลูกค้าที่เป็นชาวมอญที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อื่น บุคคลภายนอกที่สนใจผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ของชาวมอญได้รับผลตอบรับที่ดี

จากการกล่าวถึงอาชีพของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า เศรษฐกิจของชาวบ้านม่วงแห่งนี้มีลักษณะแบบพอเพียงชีพ และอาชีพของชาวมอญภายในตำบลบ้านม่วงประกอบอาชีพทำเกษตรกรรมโดยอาศัยแหล่งน้ำจากเขื่อนและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ส่วนอาชีพเสริมคือ อาชีพทอผ้า ซึ่งในอดีตนั้นชาวบ้านจะทอผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่ม ใช้อุปโภคบริโภค แต่หลังจากที่มีความเจริญก้าวหน้ามีเสื้อผ้าสำเร็จรูปจำหน่ายอยู่ทั่วไป จึงทำให้ชาวบ้านมีการทอผ้าในตำบลบ้านม่วงน้อยลง แต่ก็มีการนำภูมิปัญญานี้กลับมาสู่ชุมชนอีกครั้ง จึงทำให้ชาวบ้านได้นำผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่ายทั้งในตลาดภายในชุมชน และจำหน่ายผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดียหรือเพจเฟซบุ๊ก ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอีกช่องทางหนึ่ง และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนด้วย และยังทำให้ทราบถึงลักษณะเศรษฐกิจของชาวมอญตำบลบ้านม่วงว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจของสังคมไทย และเนื่องจากยุคปัจจุบันสังคมไทยมีค่าครองชีพที่สูงขึ้นกว่าในอดีต จึงทำให้ชาวมอญภายในตำบลบ้านม่วงจำเป็นต้องประกอบอาชีพอื่น ๆ เสริม หรือการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเป็นสื่อในการค้าขายผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน รวมทั้งชาวบ้านบางคนจะต้องเดินทางไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ ทั้งนี้ก็เพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงครอบครัวมากยิ่งขึ้น

4. อาหาร

อาหารมอญ ถือเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและยังเป็นอัตลักษณ์ของชาวมอญที่สำคัญ อีกประการหนึ่ง เนื่องจากอาหารชาวมอญได้สืบเนื่องมาจากในอดีต เมื่อครั้งยังมีแผ่นดินมอญที่เจริญรุ่งเรือง มีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ มีภาษา มีวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง แต่หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ มีการอพยพผู้คนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และได้รับพระราชทานที่ดินให้ตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งริมน้ำเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะตามลุ่มน้ำแม่กลอง แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่ริมน้ำที่สามารถประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ เพราะเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์อย่างมากในอดีต

จึงทำให้ชาวมอญที่มีวิถีชีวิตตามลุ่มแม่น้ำแม่กลองในจังหวัดราชบุรี ได้ประกอบอาชีพหลักคือ การทำนาเหมือนกับคนไทย อาหารหลักก็มาจากแหล่งน้ำที่คนอาศัยอยู่ พวกพืชผักต่าง ๆ ก็สามารถปลูกและนำมาประกอบอาหารได้ตามฤดูกาล ดังที่ อำไพ มัชฌมาน (2552, หน้า 229-235) ได้กล่าวไว้ว่า พืชผักที่ชาวมอญได้นำมาใช้ทำอาหารนั้นมีอยู่หลากหลาย และนำมาประกอบอาหารได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี ส่วนต่าง ๆ ของพืชผักที่นำมาใช้รับประทาน ได้แก่ ใบ ดอก ยอด ผล ผักเมล็ด ต้น หน่อ หัว ราก ซึ่งรับประทานผักเหมือนคนไทย ส่วนอาหารที่ประจำครัวเรือนของมอญส่วนใหญ่มีรสเปรี้ยว เพราะปรุงมาจากพืชผักที่มีรสชาติเปรี้ยว ได้แก่ กระเจี๊ยบมอญ ใบมะขามอ่อน พุทรา มะตาด มะข่าน มะม่วงอ่อน กระท้อน กะลิงปิง เป็นต้น และชาวมอญในแต่ละท้องถิ่นที่มีพืชผักที่แตกต่างกันตามสภาพทางภูมิศาสตร์ การทำอาหารในครัวเรือนจึงมีความหลากหลาย อาหารมอญที่ปัจจุบันยังมีการรับประทานกันอยู่ในท้องถิ่นบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทำให้ได้ทราบว่า การตั้งที่อยู่อาศัยของชาวมอญทั้งอำเภอ บ้านโป่ง วมไปจนถึงชาวมอญอำเภอโพธาราม ได้สร้างบ้านเรือนให้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองตลอด ทั้งสองชายฝั่ง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ ชาวมอญตำบลบ้านม่วงที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองมาโดยตลอด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงได้เห็นชาวมอญมีวิถีชีวิตของชาวมอญที่เรียบง่าย และพื้นที่ตำบลบ้านม่วงนั้นเป็นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ ดังนั้น ชาวมอญตำบลบ้านม่วงส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำนา และยังสามารถหาอาหารหลัก ๆ คือ ข้าว และพวกกับข้าวต่าง ๆ ที่ได้จากสัตว์ที่อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำธรรมชาติ อย่างเช่น ปลา หอย กุ้ง และโดยเฉพาะปลาดุกใหญ่รวมถึงปลาดุกเล็ก หรือชาวมอญเรียกว่า ปลาชิว ปลาสร้อย ปลาพวกนี้จะหาได้ตามแหล่งน้ำที่มีอยู่ทั่วไป

วิถีชีวิตในเรื่องของอาหารการกินของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ เนื่องจากในชุมชนนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ความเจริญจากเมืองกรุง จึงเข้ามาอย่างง่ายดาย รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ทำให้ชุมชนได้มีการผสมกลมกลืนไปกับคนไทยและโดยเฉพาะเรื่องอาหาร ผู้คนในชุมชนมอญก็มีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับคนไทยการหุงหา

อาหารก็มีความคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น บางครอบครัวก็มีการปรุงอาหารเป็นเหมือนกับคนไทย กล่าวคือ เป็นอาหารทั่ว ๆ ไปที่คนไทยรับประทานกัน

แต่ถึงอย่างไรก็ตามอาหารในแต่ละมื้อของชาวมอญที่นี้ถึงแม้ว่าจะรับประทานกัน เหมือนกับคนไทย แต่ด้วยชุมชนมอญบ้านม่วงแห่งนี้มีทั้งพิพิธภัณฑน์ มีทั้งกลุ่มคนสูงอายุที่ยังคงมี วิถีชีวิตเป็นแบบมอญ ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งชาวบ้านที่นี้ก็ยังคงประกอบ อาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้เองก็ไม่ได้ทำให้อาหารมอญของตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ อาหารรูปแบบเดิมเช่นในอดีตไม่ได้หมดสิ้นไปสักทีเดียว และอาหารมอญที่ชาวมอญตำบล บ้านม่วงแห่งนี้ยังจัดหามาปรุงมารับประทานกันก็มีหลากหลายเมนู ดังที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ ชาวมอญตำบลบ้านม่วง พบว่า อาหารมอญในปัจจุบันชาวมอญที่นี้ก็ยังคงทำรับประทานกันภายใน ครอบครัว วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในการปรุงอาหารชาวมอญก็ยังคงหาจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของชาวมอญ เอง เช่น พวกปลาที่อยู่ในนา หรือแม้กระทั่งพวกพืชผักต่าง ๆ ชาวมอญเองก็ยังคงปลูกกินกัน ตามท้องนา หรือตามบริเวณบ้าน ชาวมอญที่บ้านม่วงแห่งนี้ ยังมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เรื่องอาหาร การกินก็ยังคงกินกันแบบเดิมอยู่

และข้อมูลการสัมภาษณ์ยังทำให้ผู้วิจัยทราบว่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนมอญ ในเรื่อง ของอาหาร ไม่ว่าจะตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนี้ ชาวมอญยังคงรับประทานอาหารแบบดั้งเดิมของ ตนเอง ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีความเจริญจากเมืองกรุงเข้ามายังชุมชนก็ตาม แต่ชาวมอญที่นี้ก็ยัง คงดำรงชีวิตในเรื่องของอาหารการกินของตนเองมาโดยตลอด อาหารมอญได้รับการอนุรักษ์ไป โดยอัตโนมัติเพราะคนมอญที่นี้นำอาหารเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของตน

กล่าวคือ อาหารมอญได้อยู่ในชีวิตประจำวันตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ชาวมอญหาอาหารมา รับประทานกันอย่างไร ปัจจุบันก็ยังคงใช้ดำเนินชีวิตเช่นเดิมคือ หาปลาเล็กปลาน้อยตามท้องไร่ท้อง นา เพื่อนำมาประกอบอาหารบ้าง หาพวกพืชผักจากตามท้องไร่ท้องนา และปลูกผักไว้ในบริเวณ บ้านเพื่อบริโภค หรือแม้แต่พืชผักเฉพาะที่จะต้องปลูกให้ต้นโตใหญ่ จึงจะกินผลของมันได้ ชาว มอญที่นี้ก็ยังคงปฏิบัติเช่นเดิม ยังรับประทานอาหารพืชผักตามฤดูกาลที่หาง่ายตามท้องถื่นของ ตนเอง ช่วงไหนถึงเวลาก็จะเอาพืชผักนั้นนำมาปรุงอาหาร เป็นต้น

และอาหารในวิถีชีวิตของชาวมอญที่ได้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชาวมอญกลุ่มแม่น้ำแม่ กลองแห่งนี้ อ่ำไพ มัชฌมาน. (2552, หน้า 229-235) ได้แบ่งประเภทของอาหารมอญออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 คือ อาหารคาว ซึ่งเป็นอาหารประจำครัวเรือนมีดังนี้ “แกงเผ็ด” ได้แก่

แกงกล้วยดิบ (พะ-ปราด-กรอง), แกงหัวตาล (พะกะ-ต้อบ-ตา), แกงใบยอ (พะ-ตะ-นะส-เม็ยะ-โญะ), แกงมันเทศหรือมันพวง (พะ-วีน) “แกงส้ม” ได้แก่ แกงมาซ่าน (พะ-คะ-ลือด), แกงมะตาด (พะ-คะ-เปรา), แกงดอกงิ้วกับพุทรา (พะ-กาว-เกริจ-กอ-ซ้อด-เพ็ยะ-โต), แกงดอกสันตะวากับพุทรา (พะ-ตะ-นะส-เก็ยะ-เจบ-กอ-ชะ-เน-กู), แกงบอน (พะ-ทาญ-กราว), แกงผักปลัง (พะ-ฉลอน), แกงใบส้มป่อยกับกล้วยดิบ (พะ-กะ-โม-เล็ยะ-โป-กอ-ปราด-กรอง), แกงหยวกกล้วยกับใบมะขามอ่อน (พะ-ตะ-นอม-ปราด-กอ-กะ-โม-แม็ง-โกถ่น), แกงใบหมักกับมะม่วงอ่อน (พะ-ตะ-นะส-กะ-ซอน-กอ-กะ-ตัว-เกริก) “แกงเลียง” ได้แก่ แกงหัวปลี (พะ-คะ-โต๊ะ-ปราด), แกงผักปลัง (พะ-ฉลอน), แกงมันมือเสือ (พะ-เซ็ย), แกงผักทอง (พะ-คะ-ปอย-ทอ), แกงใบอัญชัญ (พะ-ตะ-นะส-โย่น), แกงใบกะเพรา (พะ-ว่าญ-เก็ยะ-เพรา), แกงเผือก (พะ-คะ-คอบ-กราว), แกงกระทือ (พะ-คะ-มาจ), แกงน้ำนมข้าวโพดปักอ่อน (พะ-ดาจ-ตอช-ชะ-โก่น) “แกงคั่ว” ได้แก่ แกงใบมะรุ้ม (พะ-ตะ-นะส-คะ-นาย-เด็ง), แกงหัวปลี (พะ-คะ-โต๊ะ-หรวด), แกงผักบุ้งนา (พะ-ตะ-เน็ง-วุ่น-เว็ย) “แกงจืดหรือแกงชด” ได้แก่ ต้มปลาข่าใบมะขามอ่อน (พะ-กะ-เก็ยะ-เตอ-กอ-กะ-โม-แม็ง-โกถ่น), ต้มน้ำเต้า (พะ-เล่อ) “ข่า” ได้แก่ ข่ามะม่วง (กะ-วอจ-เกริก), ข่าขนุน (กะ-วอจ-ปะ-นอส), ข่าลูกขอย (กะ-วอจ-เม็ยะ-โญะ), ข่าหัวปลี (กะ-วอจ-คะ-โต๊ะ-ปราด) “น้ำพริกหรือเครื่องหลนหรือเครื่องจิ้ม” ได้แก่ (น้ำพริกปลาข่า (ดาจ-เม็ยะ-ร้อจ-กะ), ปลาร้าหลน (ปะ-ร้อก-กะ-เซ็ย), น้ำปล่าข่าหรือน้ำปล่าทรงเครื่อง (ดาจ-กะ-วอจ-กะ-จอม), น้ำพริกมะเขืออ่อน (ดาจ-เม็ยะ-ร้อจ-กะ-โดง), น้ำพริกมะขามอ่อน (ดาจ-เม็ยะ-ร้อจ-แม็ง-โกถ่น-ชะ-เน็ย)

ประเภทที่ 2 คือ อาหารหวาน ชาวมอญนั้นจะทำขนมตามฤดูกาลของพืชผล มักจะทำในช่วงตอนเย็นของวัน โคนเพื่อนำไปทำบุญตักบาตรที่วัดในวันพระ อาหารหวานของชาวมอญบ้านโป่ง มีดังนี้ ขนมตาล (หว่าญตา), ขนมข้าวต้มลูกโยน (กวาญ-คะ-โล่ม-เอ็จ-เกล็จ), ขนมด้วง (กวาญ-ตอ-กะ-นะส), ขนมข้าวตอกน้ำกะทิ (กวาญ-เป็ยะ-กะ-กอ-ดาจ-ตอช-ชะ-เพ็ร็ย), ขนมข้าวเม่าน้ำกะทิ (กวาญ-ปะ-งาน-กอ-ดาจ-ตอช-ชะ-เพ็ร็ย), ขนมข้าวตอกคลุกมะพร้าว (กวาญ-เป็ยะ-กะ-คะ-ลาว-ชะ-เพ็ร็ย), ขนมข้าวเม่าคลุกน้ำตาล (กวาญ-ปะ-งาน-คะ-ลาว-กอ), ขนมต้ม (กวาญ-เพ็ล็บ-ดาจ), ขนมเม็ดแมงลักน้ำกะทิ (กวาญ-เม็ยะ-กะ-แจะ-กอ-ดาจ-ตอช-ชะ-เพ็ร็ย), ขนมดอกโสน (กวาญ-กาว-กะ-ลือด), ขนมกล้วย (กวาญ ปราด), ขนมวงช้าง (กวาญ-คอส-เจ็ญ)

ประเภทที่ 3 คือ อาหารเทศกาล เนื่องจากชาวมอญเป็นผู้ที่เลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เทศกาลที่สำคัญจะเกี่ยวกับศาสนาได้แก่ วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา ตักบาตรน้ำผึ้ง ออกพรรษา เป็นต้น อาหารที่ทำขึ้นจะนำไปทำบุญที่วัด และส่งให้ญาติผู้ใหญ่หรือผู้ที่เคารพนับถือ อาหารเทศกาลของชาวมอญบ้านโป่งมีดังนี้ ข้าวต้มเครื่อง “ข้าวหลาม (เป็ง บอส ละ ลาม)” นำไปทำบุญถวายวัดในเวลาเช้าตรู่ของวันมาฆบูชา เดือน 3 อากาศหนาวชาวบ้านเผาฟืนถวายเป็นความอบอุ่น

พระสงฆ์นั่งฉันรอบกองไฟ อาหารมือนั้นเรียกว่า เปิง ปะ เยอ “ข้าวแช่ (เปิงชันกราน)” รับประทานกับปลาป่นหวาน ยำขนุน ยำมะม่วง หัวผักกาดหวานผัดไข่ กระเทียมคอง ผัดไข่ จะรับประทานกันในวันสงกรานต์ “ขนมกาะแม (กวางญ กระ ยา ซาด)” จะจัดทำในเทศกาลออกพรรษา เดือน 11 “ข้าวยาญ (เยี้ย กู)” จัดทำในเดือน 12 เมื่อต้นข้าวตั้งท้อง จำนำไปถวายพระทุกวัดในชุมชน “ขนมจีน (คะ นอม)” จัดทำขึ้นช่วงเวลาที่มิงงานในชุมชน เช่น งานบวชรับประทานกับน้ำยา น้ำพริก มีผักเคียงได้แก่ ใบแมงลัก ยอดกระถิน ถั่วงอก เป็นต้น “ขนมทอด (กวางญ ก๊อก จ่าง ก๊อก ตั่ว)” จัดทำในงานพิธีเช่น ทำขวัญ โคนผมจุก ผมเปีย และบวชนาค

ประเภทที่ 4 คือ อาหารว่าง เป็นอาหารที่รับประทานระหว่างมื้อ มักทำในโอกาสพิเศษ เช่น เลี้ยงแขก หรือมีเวลาว่างจากงาน เป็นต้น อาหารว่างของชาวบ้าน ไปงมีดังนี้ “ข้าวต้มกะทิ (เปิง คะ ค้อจ)” รับประทานกับปลาเค็มหรือน้ำตาลทราย “ข้าวมัน (เปิง กลอญ)” รับประทานกับส้มตำมอญ หรือปลาเค็ม “ส้มตำมอญ (คะ ว้อจ ก้อด จิ)” รับประทานกับข้าวเหนียว แกล้มผักเคียงได้แก่ ใบขนุนอ่อน ใบทองหลวง ใบคูณ ใบชะพลู ใบมะยม ยอดกระถิน ยอดผักบุ้ง เป็นต้น

ประเภทที่ 5 คือ อาหารผู้ป่วย ในช่วงเวลาที่มีการแพทย์ยังไม่เจริญรุดหน้า และการคมนาคมยังไม่สะดวกดังเช่นในปัจจุบัน หากมีคนในครอบครัวเจ็บป่วย ไม่สบายก็ต้องพึ่งพาหมอในชุมชน ทำการรักษาด้วยยาสมุนไพร ควบคู่ไปกับคาถาอาคมซึ่งทำให้จิตใจของผู้ป่วยเข้มแข็งหายเร็วขึ้น การรับประทานอาหารจึงต้องระวังและต้องหลีกเลี่ยงอาหารบางอย่างที่ทำให้แสดง อาการเจ็บป่วยอาจจะทรุดหนักลงไป อาหารที่ชาวมอญบ้าน ไปงทำให้ผู้ป่วยรับประทาน เป็นอาหารจากข้าวเจ้า ปรุงรสชาติอ่อน ๆ ด้วยเกลือกับน้ำตาล มีดังนี้ “ขนมเบื้องมอญ (กวางญ คะ เวียก)” ใช้แป้งข้าวเจ้าปรุงรส ทอดให้เป็นแผ่น “ข้าวปิ้ง (เปิง บอส)” ใช้ข้าวเจ้าต้มให้เปื่อย ปรุงรสอ่อน ๆ ด้วยเกลือ อาจจะผสมน้ำตาลทรายเล็กน้อยเพื่อให้มีรสชาติดกมกล่อมยิ่งขึ้น

สภาพสังคมของชาวมอญบ้าน ไปงปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป เหตุเพราะมีความเจริญก้าวหน้าด้านต่าง ๆ เข้ามาสู่ชุมชนแห่งนี้ จึงทำให้ชีวิตของชาวบ้านได้รับความสะดวกสบาย ทั้งทางอนามัยก็มีการบริการทางการแพทย์มาสู่ชุมชนทุกแห่ง ดังนั้น จึงทำให้ผู้ป่วยไม่ต้องระมัดระวังในเรื่องอาหารการกินดังเช่นในสมัยก่อน ดังนั้น จึงทำให้อาหารของผู้ป่วยแทบจะไม่มีอยู่ในชุมชนมอญบ้าน ไปงอีกต่อไป ส่วนอาหารคาว อาหารหวาน อาหารตามเทศกาล และอาหารว่างนั้น ก็ยังคงมีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญบ้าน ไปงอย่างโดดเด่น และยังเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงชาติพันธุ์ของตนเองในสังคมไทย เช่น การปรุงอาหารมอญก็ยังคงมีความคล้ายคลึงกับอาหารไทย แต่พืชผักบางชนิดนั้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เพราะอาหารคาวของชาวมอญส่วนใหญ่จะมีรสชาติเปรี้ยว เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ชาวมอญยังทราบข้อมูลว่า ในอดีตชาวมอญไม่ค่อยนิยมที่จะรับประทานเนื้อสัตว์จากหมู ไก่ หรือเนื้อสัตว์เท่าไร เหตุเพราะมันมีราคาแพง ชาวมอญจึงนิยมที่จะรับประทานจำพวกปลาที่หาได้ตามท้องไร่ท้องนามากกว่า และยังสามารถนำมาถนอมอาหารได้และยังเก็บไว้ได้นาน ถือว่าเป็นภูมิปัญญาในเรื่องของการถนอมอาหารของชาวมอญได้เป็นอย่างดี

อาหารที่ชาวมอญตำบลบ้านม่วงที่ยังกินกันอยู่ ก็จะมี น้ำพริกปลาอย่าง (อะ-ระ-จ-กะ-สะ-เต๋อ) น้ำปลาขำหรือน้ำปลาทรงเครื่อง (คี้ด-อาจอม) กินกับขนุนอ่อนต้มดั่งภาพที่ 4-8 แกงส้ม (พะ-สะ-จ๊ะ-ห้) ไบมะขามอ่อนใส่ปลาอย่าง แกงบอน (พะ-กราว) ภาพที่ 4-9 แกงส้มมะตาด (พะ-สะ-เปรี๊ยะ) แกงลูกสั้น (พะ-อะ-ล๊อด) แกงใบมะรุมกับถั่วเขียว (พะ-สะ-นะ-ฮ์-สะ-หน่าย-เค็ง-บ่อด-กอ-เหมะ-บัว) ใส่เนื้อปลาและผักต้ม ภาพที่ 4-10 เป็นต้น

ภาพที่ 4-8 น้ำปลาขำหรือน้ำปลาทรงเครื่อง (คี้ด-อาจอม) กินกับขนุนอ่อนต้ม

ภาพที่ 4-9 แกงบอน (พะ-กราว) อาหารของชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง

ภาพที่ 4-10 แกงใบมะรุมกับถั่วเขียว (พะ-ชะ-นะฮ์-ชะ-หน้าย-แดง-ปอด-กอ-เหมะ-บัว)

เรื่องของการถนอมอาหารของชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ ชาวมอญที่นี้ยังมีการถนอมอาหารมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ในเรื่องของการทำน้ำปลาไว้กินเอง หรือเมื่อถึงเวลาหน้าแล้งชาวมอญก็จะหาปลาไว้ล้งหน้าและจะนำมาย่าง เพื่อเก็บไว้ล้งหน้าก่อนที่จะถึงเวลาหน้าแล้ง เมื่อถึงช่วงหน้าแล้งก็นำปลาอย่างที่ตนเองได้ถนอมอาหารเอาไว้นำมาปรุงอาหารหรือกับพืชผักสวนครัวที่ขึ้นตามฤดูกาล บุปผา ศีลสุข (2541, หน้า 150-151) ได้กล่าวถึงเรื่องของการถนอมอาหารของชาวมอญว่า การถนอมอาหารนั้นในอดีตชาวมอญจะเตรียมแลกข้าวกับเกลือจากชวานาเกลือในจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งนำมาแลกกันถึงในหมู่บ้านทางเรือ ชาวมอญนั้น

จะนำเกลือใส่ในไหใบเล็ก และจะใส่ไว้ในกระพ้อมใบใหญ่ด้วยเพื่อเก็บเกลือไว้ใช้ในการถนอมอาหาร เช่น การทำผักดอง การทำหน่อไม้ดอง เพราะในอดีตมีดินไผ่บริเวณบ้านม่วงมีจำนวนมาก และยังทำปลาตากแห้ง ดังภาพที่ 4-11 หรือทำปลาข้าวสุก ปลาข้าวคั่ว หรือทำน้ำปลาใส่โอง

โดยการทำน้ำปลานั้น ชาวมอญจะหมักปลา โดยจะปิดให้มิดชิดไม่ให้น้ำฝนเข้าโองได้ และจะตั้งโองหลาย ๆ ใบเรียงรายไว้กลางแดด การหมักปลาเพื่อทำน้ำปลานั้นจะใช้ระยะเวลา 1-3 ปี จึงจะเปิดฝาน้ำปลามาใช้ในปีที่ 3 และยังมีการถนอมอาหารอื่น ๆ เช่น นำถั่วเขียว พริกแห้ง รวมถึงปลาอย่างรมควันมาใส่ปีบไว้เพื่อเก็บไว้กินได้ และยังมีกรนำซี่โครงวัวตากเกลือทั้งแผ่น แล้วร้อยเชือกแขวนกับเสาไม้ไผ่สูงเพื่อตากแดดจนแห้งสนิท แล้วจึงนำมาแขวนไว้ในบ้าน แล้วตัดแบ่งได้สะดวกในการทำอาหาร

ชาวมอญยังมีการนำมะขามเปียกมาใส่ในโองหรือไห และนำปลาข้าวสุก ปลาข้าวคั่ว มาหมักใส่ในไหเล็ก ๆ ปิดปากไหด้วยใบตองแห้งและไม้ไผ่ให้มิดชิด แล้ววางไว้ที่ชานบ้านไม่ให้โดนฝนด้วย และมีการนำหัวปลาช่อนมาใส่เกลือตากแห้งแล้วร้อยเป็นพวงแขวนไว้ในการทำอาหารได้ต่อไปอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารของชาวมอญทั้งสิ้นและทำให้ชาวมอญได้เนิ่นชีวิตกันมารุ่นต่อรุ่นได้จนถึงปัจจุบันนี้

ภาพที่ 4-11 ปลาจากท้องไร่ท้องนาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

แต่เมื่อกาลเวลาได้หมุนเวียนผ่านไปยุคสมัยก็เปลี่ยนตามกาลเวลา เนื่องจากปัจจุบันชาวมอญมีการย้ายถิ่นออกไปอาศัยอยู่นอกหมู่บ้านบ้าง หรือมีคนภายนอกย้ายเข้ามาอาศัยภายในพื้นที่บ้าง จึงทำให้อาหารมอญกับคนรุ่นใหม่เริ่มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง คนรุ่นใหม่ก็กิน

อาหารมอญกันไม่มาก คังนั้น จากการที่ผู้วิจัยลงสัมภาษณ์ในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนวัดม่วง ซึ่งโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่อยู่ภายในพื้นที่ของวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง และโรงเรียนวัดม่วงแห่งนี้ได้มีการสืบสาน การอนุรักษ์วิถีชีวิต และการสืบสานอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญ เช่น เรื่องของอาหารมอญให้คงอยู่สืบไป

ทั้งนี้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีความพยายามที่จะปลูกฝังเด็ก ๆ นักเรียน เรื่องของอาหารมอญ โดยจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนเพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้และการสืบสานวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่สืบไป จากบทสัมภาษณ์ คุณครูจิตอาวีร์ กระจือ (สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2559) “การเรียนในระดับมัธยมจะมีสาระเพิ่มเติมเหมือนกัน อาหารพื้นบ้าน พวกขนมก็ทำอยู่ในรูปโครงการอะไรแบบนี้ พยายามเน้นให้เขาช่วยดู ช่วยสืบสาน ช่วยอนุรักษ์ ทำเป็น โครงการขนมปลากริมเผือก และให้เขาทำโดยมีการเชิญวิทยากรมาช่วยสอน ปลากริมเผือกนี้เป็นของชุมชนที่นี่ เป็นขนมของที่นี่เลย และการเรียนอาหารพื้นบ้านที่นี่ก็จะเรียนชั้น ม. 2 แต่ชั้นอื่นก็จะสอดแทรกอย่างการทำอาหารก็จะมีตำส้มตำมอญ ส้มตำมอญก็ใส่ปลาอย่าง แล้วยังมีลูกยอดด้วย เราก็จะมีสอดแทรก แต่ที่หลัก ๆ ก็คืออาหารพื้นบ้านก็เปิดเป็นสาระเพิ่มเติม บ้านม่วงเขาก็เคยมาทำ งานพวกเทศกาลมอญเช่น งานสงกรานต์ ก็จะให้แต่ละตำบล 3 ตำบล มีอะไรก็มาทำอาหารกัน เป็นการช่วยสืบสาน และทำให้เด็กได้รู้จักอาหารมอญ ช่วยส่งเสริมความเป็นมอญทุกอย่างเท่าที่ทำได้”

จากการสัมภาษณ์ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงวิถีชีวิตของชาวมอญที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย โดยเฉพาะพวกอาหารการกินต่าง ๆ ก็ทำตามสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ตามท้องไร่ท้องนา ปลูกพืชผักไว้กินเองในครัวเรือน และกินอาหารตามฤดูกาล ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายถึงแม้ว่าที่จังหวัดราชบุรีแห่งนี้จะอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง มีทางรถไฟตัดผ่าน และยังใกล้กรุงเทพฯ แต่ชาวมอญที่นี่ก็ยังคงอนุรักษ์ความเป็นมอญในเรื่องของอาหารเอาไว้เป็นอย่างดี

การนำอาหารมอญเข้ามาอยู่ในชีวิตของตนเอง ซึ่งวิถีชีวิตเช่นนี้ชาวมอญก็ดำรงอยู่มาได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าปัจจุบันยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีแล้วก็ตาม แต่ชาวบ้านภายในชุมชนหรือแม้กระทั่ง โรงเรียนในชุมชนเองก็ยังคงร่วมกันอนุรักษ์อาหารมอญไว้เป็นอย่างดี ยกตัวอย่างเช่น การนำอาหารเข้ามาในบทเรียน โดยให้เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เป็นการเรียนรู้อาหารมอญในโรงเรียน หรือเวลาที่ม้งงานประเพณีสำคัญ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ก็มีการนำเสนออาหารมอญออกมา เพื่อให้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอก และอีกทั้งชาวมอญที่นี่ยังคงกินอาหารมอญที่ได้สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้อาหารมอญก็ยังคงอยู่ในวิถีชีวิตของตนเองและยังคงอยู่ในครัวเรือนของชาวมอญมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ข้อมูลภาพการจัดกิจกรรมการทำอาหารของนักเรียน โรงเรียนวัดม่วง

ภาพที่ 4-12 และภาพ 4-13 เป็นภาพที่นักเรียนกำลังร่วมกันทำแกงใบมะรุ้ม และภาพที่ 4-14 และภาพ 4-15 เป็นภาพที่นักเรียนกำลังทำขนมประจำท้องถิ่นของบ้านม่วงคือ ขนมปลากริมฝือก ที่โรงเรียนวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง โดยภาพกิจกรรมนี้ได้รับจาก เจ้าหน้าที่ของ อบต. บ้านม่วง เพื่อเป็นการส่งเสริม อนุรักษ์อาหารมอญ โดยให้เด็กนักเรียนเป็นผู้ปรุงอาหารมอญในครั้ง นี้ร่วมกับผู้สอนคือ ชาวบ้านภายในตำบลบ้านม่วง ได้รับข้อมูลภาพวันที่ 15 ธันวาคม 2559

ภาพที่ 4-12 นักเรียนกำลังเด็ดใบมะรุ้ม เพื่อนำไปแกงคั่วใบมะรุ้ม

ภาพที่ 4-13 แกงคั่วใบมะรุ้มผลงาน

ภาพที่ 4-14 นักเรียนกำลังนวดแป้งทำขนมปลากริมเผือก

ภาพที่ 4-15 ขนมปลากริมเผือก

จากการศึกษาข้อมูลได้เห็นว่าชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ มีเอกลักษณ์ในเรื่องของอาหารมอญเป็นอย่างมาก เพราะชาวมอญที่นี่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้อย่างเข้มแข็ง ถึงแม้ว่าอาหารของชาวมอญนั้นจะมีความคล้ายคลึงกับของไทย คือ มีข้าวเป็นอาหารหลัก ใ้รับประทานกับแกงชนิดต่าง ๆ ทั้งแกงจืด แกงเผ็ด แกงกะทิ แกงส้ม และผักที่คนมอญนิยมใช้แกงมากเป็นพิเศษคือ ลูกมะตาด (เป็นลูกขาว ๆ เป็นกลีบ ๆ ผลเท่ากำปั้น) กระจับปักษ์ และลูกมะสัน (คล้ายลูกมะขมมีสีเขียว) ก็ตามแต่ชาวมอญก็มีรูปแบบของอาหาร รวมทั้งรสชาติของอาหารที่เป็นแบบของตนเอง

นอกจากนี้ ยังมีน้ำพริกปลาอย่างหรือเครื่องจิ้มประเภทปลา ร้า ผักสุก ผักดิบ เนื้อสัตว์ และปลา ซึ่งจะเห็นได้ว่าอาหารของคนไทยและคนมอญมีความคล้ายคลึงกันมาก เมื่อกล่าวถึงน้ำพริกปลาอย่างนั้น หลังจากที่ภายในชุมชนได้มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล ได้เข้ามาศึกษาในเรื่องของอาหารมอญ และจึงได้ช่วยพัฒนาต่อยอดเรื่องของการสร้างผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนมอญ อำเภอบ้านโป่ง จึงทำให้ในปัจจุบันชาวมอญทั้งตำบลบ้านม่วงและตำบลนครชุมน์ได้มีการนำเสนอเอกลักษณ์ในเรื่องของอาหารภายในชุมชน ซึ่งอาหารนี้คือ น้ำพริกปลาอย่าง ที่ชาวมอญเองก็ได้รับประทานกันอยู่ในชีวิตประจำวัน แต่ก็ได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกมาขายตามงานวัฒนธรรม หรือขายภายในครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์คุณปริษา เลี้ยวเจริญ (สัมภาษณ์, 18 สิงหาคม 2559) นั้น ได้ทราบว่ามหาวิทยาลัยมหิดลได้เข้ามาพัฒนาเรื่องรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน ซึ่งชุมชนนั้นรับประทานน้ำพริกปลาอย่างกันในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว และขั้นตอนการทำน้ำพริกปลาอย่างนั้นชาวมอญได้มีกระบวนการทำที่เป็นการถนอมอาหารไปในตัว จึงทำให้น้ำพริกปลาอย่างนั้นมีอายุที่เก็บไว้ได้หลายเดือน เมื่อผลิตภัณฑ์ออกมา ชาวมอญจึงได้นำมาใส่ในผลิตภัณฑ์ที่สวยงาม มีป้ายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน และยังมีการขายลงในสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก อีกด้วย ดังภาพที่ 4-16 เป็นภาพที่มีผลการขายลงในเฟสบุ๊ก ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับ คุณปริษา กล่าวว่าได้รับผลตอบรับในเรื่องของยอดขายเป็นอย่างดี

ภาพที่ 4-16 เพจเฟสบุ๊ก ช่องทางการขายน้ำพริกปลาอย่าง มอญบ้านโป่ง

จากการพัฒนาทั้งอาหารและผลิตภัณฑ์ที่มีในท้องถิ่นของตนเองนั้น ทำให้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกเช่นนี้ ถือว่าชาวมอญได้มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เป็นอย่างดี โดยใช้สื่อที่ทุกคนมีอยู่ในปัจจุบัน และการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย ยังทำให้เกิดการอนุรักษ์อาหารดั้งเดิมของชาติพันธุ์ของตนเองไปโดยอัตโนมัติ ซึ่งถือว่าการนำภูมิปัญญาเรื่องน้ำพริก มาผสมผสานกับยุคสมัยได้อย่างลงตัว

และยังมีอาหารของชาวมอญที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ข้าวแช่ ซึ่งการทำข้าวแช่ของชาวมอญจะทำขึ้นในโอกาสที่สำคัญ ๆ นั่นก็คือ วันสงกรานต์ คนมอญจะมีการทำอาหารพิเศษคือ “ข้าวแช่” หรือภาษามอญเรียกว่า “เป็งสังกราน” เมื่อช่วงไหนที่มีข้าวแช่ ช่วงเวลานั้นก็จะเป็นเครื่องบ่งบอกว่า ถึงเวลางานประเพณีที่สำคัญในรอบปีคือ วันสงกรานต์กำลังจะมาถึง ซึ่งถึงแม้ว่าอาหารมอญกับอาหารไทยจะมีความคล้ายกัน แต่อาหารมอญก็ยังคงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างเช่น “ข้าวแช่” ดังภาพที่ 4-17 ที่เป็นอาหารประจำชาติของมอญ ทั้งยังมีชื่อเสียงในผืนแผ่นดินไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 4-17 “ข้าวแช่” ในงานวันสงกรานต์ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

เรื่องของอาหารมอญ เมื่อกาลเวลาผ่านไปจนมาถึงยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี จึงทำให้อาหารของชาวมอญที่มีความหลากหลายนั้น เริ่มลดน้อยลง เหตุเพราะจากพื้นที่ชาวมอญตำบลบ้านม่วง ก็ยังคงหุงหาอาหารมอญกันอยู่บ้างในครัวเรือนแต่ก็มีอาหารบ้างอย่างที่ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ไม่ได้ทำกินกันบ่อย ๆ หรือบางอย่างไม่ได้ทำกินเลย เหตุเพราะวัตถุดิบต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการปรุงอาหารก็เริ่มหายากขึ้น พืชผักบางอย่างก็ไม่มีเหมือนในสมัยก่อน

ดังนั้นชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ยังคงประกอบอาหารมอญกินภายในครัวเรือนอยู่แต่ก็ใช้วัตถุดิบในการปรุงอาหารที่สามารถหาได้รอบตัว เช่น พืชผักสวนครัวที่ปลูกบริเวณรอบบ้าน หรือที่ปลูกตามท้องไรท้องสวนต่าง ๆ และเนื้อสัตว์ที่คนมอญที่นี่นิยมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ ปลา ที่สามารถหาได้ตามคลองชลประทานที่ไหลผ่านทุกหมู่บ้าน ห้วยหนองคลองบึงตามท้องไรท้องนาต่าง ๆ ชาวมอญที่นี่ก็ยังคงนิยมหากินแบบเรียบง่ายตามวิถีดั้งเดิม และอาหารที่ชาวมอญยังปรุงกันอยู่และยังอยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้คือ แกงขี้เหล็ก ข้าวแช่ น้ำปลาข่า แกงลูกสั้น แกงบอน แกงส้มผักบุ้งใส่พุทราฝือก และปลาข่าง แกงมะตาด แกงใบมะรุมนอ่อนกับถั่วเขียว แกงหัวตาลกับถั่วเขียว แกงหอยขมกับกะทือ ส้มตำลูกยอกกับกล้วยดิบ ขนมปลากริมฝือก และข้าวตอกลอยแก้ว เป็นต้น

อาหารทั้งหมดที่ผู้วิจัยกล่าวมานี้ ต่างได้รับคำยืนยันจากชาวมอญที่อาศัยอยู่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี หลาย ๆ ท่านจากการสัมภาษณ์ว่ายังมีการทำกินกันอยู่และยังอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชน และรวมไปจนถึงยังมีการสอนในโรงเรียนวัดม่วงให้เป็นการทำกิจกรรมหนึ่งเพื่อเป็นการสืบทอดอาหารของมอญ ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์อาหารของมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ให้คงอยู่สืบไป พร้อมทั้งชาวมอญยังมีการปรับตัว มีการพัฒนาอาหารในท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอก โดยการใช้สื่อเทคโนโลยี ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชาวมอญมีการปรับตัว ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัย จึงได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาหารมอญ วิธีการปรุงอาหาร รวมไปถึงประโยชน์ของอาหารมอญที่ยังคงอัตลักษณ์ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จากหนังสือที่ คุณงาม ขาวบาง ได้มอบให้คือ หนังสือชื่อ “อาหารพื้นถิ่นชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี” ซึ่งหนังสือเล่มนี้ผู้จัดทำคือ สำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี เผยแพร่เมื่อปี พ.ศ. 2554 (สำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, 2554, หน้า 103-130) ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลส่วนนี้ไว้ที่ภาคผนวก ไว้สำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาหารมอญต่อไป

5. ความศรัทธาในศาสนาและความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ

ชาวมอญมีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างมาก กล่าวคือ ชาวมอญมีความผูกพันกับวัดมาตั้งแต่ครั้งอดีต เมื่อชาวมอญมีการสร้างบ้านเรือน สร้างชุมชน ก็มักจะตั้งมีวัดอยู่ภายในชุมชนด้วย เพราะวัดเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวมอญเสมอมา ชาวมอญมีความรักความศรัทธาในพุทธศาสนาและยังมีความเชื่อเรื่องการทำบุญ ดังนั้น วัดจึงบทบาทกับชาวมอญอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้อ่านออกและเขียนภาษามอญได้ คำว่า ศาสนา

ที่ใช้ในที่นี้หมายถึง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าคำสอนเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ได้เป็นคำสอนของศาสนาแต่ความเชื่อในภูตผีปีศาจ ก็รวมเรียกเป็นความเชื่อทางศาสนา เพราะเป็นความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ลักษณะของสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์มีตัวอย่างเช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า ฯลฯ (อมรา พงศาพิชญ์, 2537, หน้า 8-9) และความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านดี ด้านร้าย คนโบราณจึงสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ลูกหลาน เช่น ความเชื่อเรื่องภูตผี ว่ามีอิทธิฤทธิ์ที่จะบันดาลความสุขสวัสดิมาให้ และหากทำให้ผีโกรธ ก็จะนำความทุกข์ยากลำบากมาให้ด้วย เมื่อมีการพูดและการนำไหว้กราบ เช่น สร้างสักการะบ่อน้ำ เข้าทำปลุกความเชื่อให้ลึกลงไปในสำนึกของแต่ละคนจนไม่สามารถถอดถอนได้ เมื่อความเชื่อมีเต็มที่แล้ว จะทำสิ่งที่ตนต้องการมากขึ้นกว่าเดิมความเชื่อนับเป็นพื้นฐานแห่งการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนา

วิถีชีวิตของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันชาวมอญยังมีความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัดมาโดยตลอด ในวิถีชีวิตของชาวมอญนั้น ศาสนาถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นที่เคารพนับถือและยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ภายในตำบลบ้านม่วงนั้น ได้มีวัดที่ตั้งอยู่ในตำบลจำนวน 3 วัด คือ วัดบัวงาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 วัดม่วง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 และวัดรับน้ำ (วัดขุนสีห์) ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ซึ่งทั้ง 3 วัดนี้มีความสำคัญกับชาวมอญในพื้นที่เป็นอย่างมากและชื่อของวัดทั้ง 3 วัดนี้ยังเป็นชื่อเดียวกับวัดที่รามัญประเทศด้วย เพื่อเป็นการระลึกถึงแผ่นดินของตนเอง

ชาวมอญมีข้อปฏิบัติและความเคร่งครัดเกี่ยวกับศาสนา ดังเช่น เมื่อผู้วิจัยได้เดินทางไปยังวัดมอญในตำบลบ้านม่วงหรือวัดมอญในตำบลอื่น ๆ นั้นผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลเรื่องของ กฎข้อห้ามมิให้ผู้หญิงเข้าในพระอุโบสถ ห้ามใส่รองเท้าเข้าบริเวณวัดนี้ถือเป็นกฎเกณฑ์ในอดีตแต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปคือ ใส่รองเท้าเข้าวัดได้เหมือนดังวัดไทยทั่วไป และเมื่อถึงวันที่สำคัญต่าง ๆ เช่น มีการฟังเทศน์ สวดมนต์ หรือการปฏิบัติธรรมในวันพระ รวมถึงเทศกาลต่าง ๆ ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ก็จะมาทำบุญที่วัด โดยพร้อมเพรียงกัน ชาวมอญนั้นจะนิยมบริจาคเงินให้กับวัด เหตุเพราะความเชื่อว่าเป็นการทำบุญอุทิศเพื่อการทำนุบำรุงศาสนาให้คงอยู่สืบไป รวมทั้งยังเป็นผลบุญให้วิญญาณไปสู่สวรรค์ชั้นฟ้าด้วย

จากการข้อมูลที่ได้ ชาวมอญไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ วัยทำงาน หรือวัยหนุ่มสาวนั้น เวลาเช้า ๆ หากผู้ใดมีเวลาที่สะดวกก็จะทำบุญใส่บาตรในยามเช้าเพราะในเวลาเช้านั้นจะมีพระออกบิณฑบาตรซึ่งพระก็จะออกบิณฑบาตรจากทั้ง 3 ภายในตำบลบ้านม่วงนี้ และชาวมอญในชุมชนก็จะปฏิบัติโดยการใส่บาตรในยามเช้าหรือบางคนก็จะเข้าไปทำบุญที่วัด และการแต่งกายของชาวมอญในอดีตนั้นเวลาจะเข้าไปทำบุญที่วัด ผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงมอญมีการพาดสไบเฉียงแต่งกายแบบมอญ ส่วนผู้ชายก็จะนุ่งโสร่งมีผ้าขาวม้าที่พาดที่บ่าซึ่งกายเช่นนี้ถือเป็นวัฒนธรรมของชาวมอญ และ

ถือว่าเป็นการแต่งกายที่สุภาพเมื่อเวลาเข้ามาทำบุญที่วัด แต่ปัจจุบันเมื่อกาลเวลาผ่านไปชาวมอญก็มีการแต่งกายตามปกติ (สุภาพ) และการแต่งกายแบบมอญอยู่ และการแต่งกายแบบมอญนั้นเมื่อเวลาเข้าวัด ชาวมอญที่อายุยังน้อยก็จะถูกปลุกฝังจากปู่ย่าตายายที่เลี้ยงดูมาว่า เมื่อเวลาจะเข้าวัดทำบุญนั้นจะต้องนุ่งสไบ นุ่งผ้าถุง มีสไบ เพราะถือว่าเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายแบบมอญและเป็นการเคารพสถานที่ จึงทำให้การแต่งกายแบบมอญเช่นนี้ไม่ได้หมดไป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยังได้เห็นการเข้าวัดทำบุญของชาวมอญที่มีการแต่งกายแบบมอญอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น วิถีชีวิตของชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ถือว่ายังมีความแน่นแฟ้นในเรื่องของศาสนาอย่างมากและเมื่อถึงวันสำคัญ ๆ ประเพณีงานบุญใหญ่ เช่น ประเพณีเทศกาลเทศน์มหาชาติ ประเพณีสงกรานต์ วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา หรือวันออกพรรษา ชาวมอญก็จะร่วมใจกันเข้าวัด ทำบุญ ประกอบกิจกรรมทางด้านพุทธศาสนาโดยพร้อมเพรียงกัน ดังตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้พบเห็นคือ เมื่อวันมาฆบูชาที่ผ่านมา คือวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมามีชาวมอญบ้านม่วงได้มีการประกอบศาสนกิจร่วมกันคือ การเผาข้าวหลามของชาวมอญ ซึ่งเรียกว่า “จองโอะด้าัน” ดังภาพที่ 4-18 คือ การเผาข้าวหลามร่วมกันของครอบครัวชาวมอญในแต่ละบ้าน และนำไปทำบุญถวายพระสงฆ์ในช่วงเช้าของวันมาฆบูชาเป็นการถวายฟืนทานและเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลในการทำบุญให้กับศิบรรพบุรุษของชาวมอญ ซึ่งในวันมาฆบูชานี้ก็จะได้ใกล้เคียงกับวันชาติมอญที่จะมีการทำบุญให้กับบรรพชนที่ได้เสียสละชีวิต สู้รบกับศัตรู ซึ่งเป็นการทำบุญครั้งใหญ่ของชาวมอญ โดยเฉพาะชาวมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีแห่งนี้

ภาพที่ 4-18 การก่อฟืนทานภายในวัดก่อนวันมาฆบูชา ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง

ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เมื่อถึงวันสำคัญทางพุทธศาสนา ชาวมอญบ้านม่วงหรือชาวมอญบริเวณใกล้เคียงก็จะร่วมใจกัน ปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีเช่นนี้มาโดยตลอด ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้มีความใกล้ชิดกับวัดมาตั้งแต่อดีต ดังที่เอกสารของ สมาคมไทยรามัญ (2547, หน้า 193-194) ได้บันทึกไว้ชาวมอญบ้านม่วงมีการนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัดสะท้อนให้เห็นจากวิถีชีวิตประจำวัน คือ พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตและพิธีกรรมในรอบปีของชาวมอญบ้านม่วงและ “วัดม่วง” ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจและการศึกษาของชาวบ้านม่วง เพราะว่าตลอดชีวิตของชาวมอญบ้านม่วงนั้นจะเกี่ยวข้องกับวัดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย จากการสัมภาษณ์คุณน้ำสวัสดิ์ เจริญเครือ (สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559) ได้กล่าวไว้ว่า “คนมอญถ้ามีลูกชายก็ต้องมาอยู่วัดสมัยก่อนนะ มาเรียนภาษามอญ และมาเป็นลูกศิษย์วัด พ่อแม่ก็เต็มใจมาฝากให้อยู่ที่วัด เด็กวัดเยอะได้เรียนภาษามอญและได้เรียนพุทธศาสนาด้วย คนไหนก้าวหน้าสมองดีก็เรียนเกี่ยวกับพระไป เรียนทั้งยังไม่ได้บวชก็มี ส่วนผู้หญิงก็ไม่มีสิทธิ์ได้เรียนภาษามอญ สตรีมอญต้องไปหาฟัน ผ่าฟัน ต้องไถนาเลี้ยงวัวเป็น ต้องดำเนินเกี่ยวกับข้าวเป็น คนสมัยเก่าเจ็บหลังเวลาแก่ ๆ ไปไหนมาไหนต้องเดินเท้าเป็นกิโล ในวัยหนุ่มสาวผู้ชายก็มาอยู่วัด ได้ฟังธรรมะเล็ก ๆ น้อย ๆ กับวัดตลอดทั้งวัน มากกว่าไป ไ้มาฟังพระพูดสอนเรื่องอะไร ปลูกต้นไม้ให้วัด และต้องเรียนภาษามอญด้วย”

โดยเฉพาะท่านเจ้าอาวาสจะมีบทบาทต่อชาวมอญด้านผู้นำทางจิตใจ การศึกษา และการพัฒนาชุมชน เพราะในสมัยก่อนพ่อแม่พาเด็กไปทำบุญที่วัดและเด็กชายทุกคนจะต้องไปอยู่ประจำที่วัดเพื่อเล่าเรียนหนังสือมอญ โดยมีพระครูเป็นผู้สอนให้เขียนอ่านภาษามอญ ส่วนเด็กผู้หญิงมอญบ้านม่วงเริ่มมีโอกาสเรียนหนังสือแต่เป็นการเรียนหนังสือแบบภาษาไทย เมื่อทางจังหวัดราชบุรี ชาวบ้านม่วง และหลวงปู่เข็ม (พระครูชัยศิริศรีสวัสดิ์) เจ้าอาวาสวัดม่วงในสมัยนั้นได้สร้างอาคารเรียนหลังแรกในวัด พ.ศ. 2456 ให้ลูกหลานชาวบ้านได้ศึกษา และต่อมาได้เปิดโรงเรียนเป็นทางการใน พ.ศ. 2480 ชื่อโรงเรียนวัดม่วง (ศรี ประชา) และโรงเรียนก็ได้เปิดให้มีการเรียนการสอนโดยอยู่ภายใต้การสังกัดของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

จนมาถึงปัจจุบัน และหลังจากมีหลวงปู่เข็มเป็นเจ้าอาวาสแล้ววัดม่วงก็ได้มีท่านเจ้าอาวาสท่านต่อมาคือ หลวงปู่โวะ หลวงปู่ดวง (พระครูสังวรวิวัฒน์) พระอาจารย์ถม (พระครูวรธรรมพิทักษ์) และพระอาจารย์อู่ (พระครูภัทรุทธิธรรม) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ซึ่งชาวมอญบ้านม่วงได้ให้ความเคารพท่านเจ้าอาวาสวัดม่วงมาก นั่นเพราะเมื่อมีเรื่องราวความกันก็จะได้รับการว่ากล่าวจากท่านมักจะยุติ ชาวบ้านม่วงจึงอยู่กันอย่างสันติ แต่ปัจจุบันเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปจากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่นั้น เมื่อชาวบ้านม่วงมีปัญหาเรื่องราวกันชาวบ้านม่วงจะไปที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง (อบต. บ้านม่วง) เพื่อหาข้อยุติ ซึ่งในวันที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ขณะนั้น

ผู้วิจัยได้อยู่ที่ อบต.บ้านม่วง มีชาวบ้านมาร้องทุกข์กันเรื่องพื้นที่หน้าบ้าน ชาวบ้านจึงมา
 อบต.บ้านม่วง เพื่อให้ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นต้น

ชาวมอญบ้านม่วงมีความสัมพันธ์และมีความเคร่งครัดในพุทธศาสนาอย่างมากแล้วนั้น
 ซึ่งการนับถือศาสนาของชาวมอญ ผู้วิจัย จึงกล่าว ไปถึงเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชาวมอญบ้านม่วง
 แห่งนี้ด้วย และสิ่งที่ผู้วิจัยเห็นคือเรื่องของความเชื่อ ชาวมอญบ้านม่วงมีความเชื่อในเรื่องของ
 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในตำบลบ้านม่วง มีความเชื่อเรื่องผี โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษและความเชื่อ
 เกี่ยวกับชีวิตซึ่งความเชื่อเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาด้วยทั้งสิ้นกล่าวคือ
 สิ่งศักดิ์ที่ชาวมอญบ้านม่วงได้ให้ความเคารพนับถือมากที่สุดคือ เจดีย์หน้าวัดม่วง ดังภาพที่ 4-19
 ชาวมอญนั้นในสมัยก่อนเมื่อเวลาผ่านไปผ่านมาก็คงต้องกราบ เพราะต่างเชื่อว่าเจดีย์นี้มีมานานแล้ว
 และมีปาฏิหาริย์ให้น้ำเซาะตลิ่งพัง ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่กับวัดม่วง ในวันลอยกระทงจะไหว้
 และจุดไฟน้ำมันที่เจดีย์ ในวันมาฆบูชาจะมีพิธีไหว้เจดีย์ และวันสงกรานต์จะเอาน้ำอบไปพรหม
 เป็นต้น

ภาพที่ 4-19 เจดีย์ริมแม่น้ำแม่กลอง ตั้งอยู่ในบริเวณวัดม่วง

งานบุญทางพุทธศาสนาของชาวมอญล้วนมีความเชื่อในเรื่องของการกราบไหว้สิ่ง
 ศักดิ์สิทธิ์ และการไหว้ผีด้วยเสมอและเมื่อมีการจัดพิธีการ ไหว้ผีหรือพิธีการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่
 สำคัญ ๆ ลูกหลานมอญต้องกลับไปร่วมพิธีด้วยเสมอและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง
 แห่งนี้ได้ให้ความสำคัญและมีการกราบสักการะรวมจัดพิธีเพื่อเป็นการเช่นไหว้บูชาคือ

1. ศาลต้นโพธิ์กลางทุ่งนา เป็น โพธิ์เดิมที่ชาวบ้านนับถือมานานและร่วมกันทำพิธีเช่น
 ไหว้ในเดือน 6 ของทุกปีและปีใดฝนฟ้าไม่ค่อยตก ชาวบ้านม่วงจะทำพิธี “เคาะขนมครกแห้งนางแมว

ขอฝน” กันที่นี่ (...นางแมวเอ๊ย ขอฟ้าขอฝน ขอน้ำมนต์รดกันนางแมว...น้ำแห้ง ให้ฝนตกหน่อย) ชาวบ้านประมาณ 20-30 คน ที่ร่วมขบวนแห่นางแมวจะร้องขอฝนตก และในเวลาต่อมาชาวบ้านก็ไม่ได้ประกอบพิธีขอฝนกันแล้วในปัจจุบัน เพราะในตำบลมีการสร้างถ้ำธารรับน้ำจากเขื่อนจึงทำให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์ในเรื่องน้ำจากหน่วยงานภาครัฐ และสิ่งสำคัญที่มิได้มีการประกอบพิธีคือ ต้นโพธิ์นี้ได้ถูกตัดไปเนื่องจากเป็นจุดผ่านของการตั้งเสาไฟฟ้าแรงสูง ชาวบ้านจึงย้ายไปไหว้ศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้านและไปแคะขนมครกกันที่วัดม่วงแทน

2. ศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน ภาพที่ 4-20 หรือชาวบ้านเรียก “ศาลเจ้าเงินและงิม” หรือ “ศาลเจ้าพ่อช่างพัน” ที่ต้นโพธิ์กลางหมู่บ้านนี้มีเจ้า พ่อ 3 องค์ คือเจ้าพ่อช่างพัน เจ้าพ่อกาหลง และเจ้าพ่อคลุกคลี (ชอบกินฝืน) ปัจจุบันมีการเซ่นไหว้ปีละ 2 หน คือ ในเดือน 4 และเดือน 6

ภาพที่ 4-20 ศาลต้นโพธิ์กลางหมู่บ้าน ชาวบ้านเรียก “ศาลเจ้าเงินและงิม” หรือ “ศาลเจ้าพ่อช่างพัน”

3. ศาลต้นโพธิ์ในวัด ภาพที่ 4-21 ชาวบ้านม่วงเรียกว่า “อาหนิวัก” หรือศาลหลวงตา หรือศาลหลวงปู่ ศาลนี้เมื่อมีงานหรือกิจกรรมใด ๆ ในวัดจะต้องจุดธูปเทียนบอกกล่าวหรือขออนุญาตทุกครั้ง หรือบอกบนก็ได้ ศาลต้นโพธิ์นี้ตั้งอยู่ในวัดม่วง หมู่ที่ 5 ข้อมูลจาก สมาคมไทยรามัญ (2547, หน้า 193) และความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์ ภายในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วง ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ภาพที่ 4-21 ศาลต้นไม้โพธิ์ในวัดม่วง หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านม่วง

ในวิถีชีวิตของชาวมอญในปัจจุบันนอกจากจะมีความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนาแล้วนั้น แต่ยังคงมีความผูกพันเหนียวแน่นต่อความเชื่อ โขกลาง โหราศาสตร์ และการนับถือผีควบคู่กันไปด้วย ผีของชาวมอญคือ ดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดคือผีเรือน หรือภาษามอญเรียกว่า “อาลี้กฮอย” ซึ่งได้แก่ ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ส่วนผีอื่น ๆ ที่ชาวมอญนับถือและเกรงกลัวก็มีผีเจ้าพ่อ สถิตอยู่ที่ศาลในวัดและศาลประจำหมู่บ้าน ผีธรรมชาติที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ ภูเขา และผีร้ายซึ่งมักเกิดจากคนตายโหง และคอยทำร้ายผู้คนโดยไม่มีเหตุผล และยังมีผีเรือนที่มีความสำคัญอย่างมากต่อชีวิตประจำวันของคนมอญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการจัดระบบความสัมพันธ์ทั้งภายในครอบครัว ระหว่างตระกูลและในสังคม

ซึ่งถือเป็นกฎเกณฑ์และข้อห้ามต่าง ๆ มากมาย เช่น ห้ามชายและหญิงในตระกูลอื่นมาประพาดใจ ๆ ทำนองชู้สาวในบ้าน ห้ามคนท้องมานอนค้ำคิ่น หรือห้ามคนตระกูลอื่นมาตายในบ้าน เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ไม่เช่นนั้นจะเกิดสิ่งที่ไม่ดีต่าง ๆ ขึ้น หรือบางรายอาจจะถึงแก่ชีวิต และการสืบทอดสายตระกูลของผีเรือนก็เหมือนกับการสืบนามสกุล เด็กทุกคนต้องรับผีเรือนของครอบครัวโดยกำเนิด เมื่อลูกสาวแต่งงานจึงเปลี่ยนไปรับผีเรือนของสามี แต่หากสามีไม่ได้นับถือผีมอญ ครอบครัวใหม่ก็ไม่ต้องนับถือผีอีกต่อไป (จารุภา จอง, 2541, หน้า 125) และชาวมอญยังมีความเชื่อที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์อยู่ 2 ลักษณะ คือ การเลื่อมใส

ศรัทธาในพุทธศาสนากับการเชื่อถือผี โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ความเชื่อเหล่านี้เห็นได้จากระเบียบข้อห้ามประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชาวมอญ ซึ่งในบางพิธีกรรมจะเห็นว่าชาวบ้านให้ความสำคัญเกี่ยวข้องกับทั้ง 2 ความเชื่อด้วยกัน (สุจิตลักษณ์ ดีผดุง, และคณะ, 2542, หน้า 15)

นอกจากการนับถือศาสนาพุทธแล้ว ชาวมอญยังนับถือผีอย่างเหนียวแน่น ซึ่งผีในโลกทัศน์ของชาวมอญแบ่งเป็น ผีดีและผีร้าย ผีดีจะคอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องเดือดร้อนต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองรักษาและในขณะเดียวกันก็อาจให้โทษได้ หากได้รับการกระทำที่ไม่พึงพอใจอันแสดงถึงการไม่เคารพ ลบหลู่ดูหมิ่น ชาวมอญจึงต้องมีการเซ่นไหว้ หรือทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงเคารพบูชาหรือเพื่อขอขมาลาโทษอยู่เสมอ คือ ผีบรรพบุรุษ

ผีบรรพบุรุษมีหน้าที่ให้ทั้งคุณและโทษแก่ลูกหลาน ผีบรรพบุรุษจะมีฤทธิ์ด้วยการที่มองไม่เห็นจึงมีอิทธิพลต่อคนในตระกูล ทำให้ไม่กล้าทำผิดเพราะกลัวจะเกิดโทษ จึงนิยมบูชาเพื่อปกป้องคุ้มครองภัย และต่อมาคือความเชื่อเรื่องผีบ้านของคนไทยเชื้อสายมอญ ไม่เพียงสะท้อนสภาพสายใยแห่งความผูกพัน ระหว่างลูกหลานรุ่นปัจจุบันกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ หากยังแฝงนัยแห่ง “อำนาจ” และพลังในการต่อรองของผู้คนในความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนซ่อนอยู่ในธรรมเนียมและข้อปฏิบัติของพวกเขามีต่อความเชื่อนี้ (เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2545, หน้า 27) และอมวดี ยิ้มอำนวย (2536, หน้า 221-222) ยังกล่าวถึง ผีดี ของชาวมอญบ้านม่วง ได้แก่ ผีเจ้าพ่อต่าง ๆ ซึ่งมีการปลูกสร้างศาลให้สถิตอยู่บริเวณต้นโพธิ์ใหญ่กลางหมู่บ้าน เช่น ศาลเจ้าพ่อช้างพัน เจ้าพ่อกาหลง เจ้าพ่อมรกต เจ้าพ่อสีชมพู และยังมีเจ้าพ่อต้นโพธิ์ในบริเวณวัดม่วง และทุกปีในเดือน 6 ก่อนถึงวันพระ ในวันใดวันหนึ่งชาวมอญบ้านม่วงจะทำพิธีเซ่นไหว้ที่ศาลต้นโพธิ์ใหญ่ ซึ่งถือเป็นผีที่คุ้มครองหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข

นอกจากนี้ยังมีเจ้าพ่อที่คุ้มครองอยู่ในอาณาบริเวณใกล้เคียงที่ชาวบ้านม่วงนับถือ อันแสดงให้เห็นถึงการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนนั้น ๆ ได้แก่ เจ้าพ่อปู่จุ่มหรือเจ้าพ่อว่าว ในเขตของวัดมะขาม และเจ้าพ่อศิลาอาสน์ในเขตวัดบัวงาม เจ้าพ่อปู่ประตุผา เจ้าพ่อปิ่นแก้ว เจ้าพ่อปิ่นทอง ในเขตของอำเภอบ้านโป่ง เป็นต้น โดยเจ้าพ่อเหล่านี้เมื่อชาวบ้านทำพิธีมักจะได้รับบริการเรียกเชื้อเชิญให้มาร่วมในพิธีเซ่นไหว้เจ้าพ่อที่ต้นโพธิ์ใหญ่ด้วย และนอกจากผีเจ้าพ่อที่ให้ความคุ้มครองในระดับหมู่บ้านกลุ่มชาวบ้านแล้ว ในระดับเครือญาติและตระกูลยังมีการนับถือผีบรรพบุรุษอันเป็นประเพณีที่เป็นความเชื่อเอกลักษณ์ของชาวมอญอีกด้วย

ซึ่งการนับถือผีของชาวมอญนั้น จะต้องมีการรับเป็นทอด ๆ จากบรรพบุรุษ ผู้ที่มีหน้าที่ก็คือ บุตรชายคนโตของตระกูล และเมื่อมีงานพิธีรำผีนั้นก็คือ จะต้องมีการเกิดการผัดผีขึ้น ซึ่งลูกชายของเจ้าของบ้านจะมีหน้าที่ทำพิธี การรำผีจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการทำผิดข้อห้ามของคณมอญ และใน

การเข้าร่วมพิธีรำผี ถ้าบ้านนั้นมีบุตรสาวซึ่งยังไม่ได้ออกรือนไปก็สามารถเข้าร่วมพิธีได้ แต่ถ้าออกรือนไปแล้วก็ต้องไปนับถือผีที่บ้านสามีแทน

ผู้ที่ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงผีของชาวมอญเรียกว่า “โด้ง” ซึ่งพิธีกรรมนั้นมีทั้งนั่งและยืน ปัจจุบันจึงไม่ค่อยมีผู้ทำได้ พิธีเลี้ยงผีจะจัดขึ้นในเดือนสี่ เดือนหก และเดือนสิบสอง ยกเว้นวันเสาร์และวันพระ ในเดือนหกซึ่งถือว่าเป็นเทศกาลเลี้ยงผีนั้น ผู้ประกอบพิธี หรือ “โด้ง” จะต้องทำพิธีตามบ้านต่าง ๆ พิธีการเลี้ยงผีนั้นมีทั้งการนั่ง คือ การเลี้ยงผีเรือนจัดขึ้นทุกปีหรือทุกสามปี ตามแต่ละตระกูลปฏิบัติสืบทอดกันมา โด้งจะทำพิธีจะจัดอาหารไหว้ผีใส่จาน ไปทำพิธีหน้าเสาเอกบนเรือนบ้านคันผี (ลูกชายคนโตของตระกูล) ซึ่งเป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ตามปกติกุหลอกหลานจะต้องบูชาและดูแลผ้าผี ซึ่งใส่ไว้ในกระบุงตะกร้า หรือหีบห่อมัดชิดแขวนอยู่ที่เสาเอกคันนี้ให้เรียบร้อยเหมือนใหม่อยู่เสมอ ผ้าผี 1 ชุด ประกอบด้วย แหวนทองหนึ่งวง เงินเล็กน้อย เสื้อผ้าแบบดั้งเดิมของผู้ชายคือ เสื้อคอ (เสื้อหม้อห้อม) โจงกระเบนผ้าขาวม้า และเสื้อผ้าของผู้หญิงคือ สไบสองผืนและผ้าซิ่นชายแดง

ส่วนการเลี้ยงผีทั้งยืนหรือการรำผี คือการทำพิธีขอมาต่อบรรพบุรุษ เช่น เมื่อต้องการแยกผีไปไว้ในเสาเรือนของครอบครัวใหม่ หรือเมื่อพระหรือคนทรงทักว่าเรื่องร้ายจะเกิดขึ้นจากการทำผิดผี ซึ่งผู้ทำอาจรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม หรือเป็นการรำแก้บนเมื่อมีคนป่วยหนักและรักษาไม่หาย และสุดท้ายคือ ผีประจำหมู่บ้านหรือแปะจุ ได้แก่ พระภูมิเจ้าที่ ผู้ปู่ตาเทพเจ้าการทรงเจ้า ซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองชาวมอญ ที่ทำถูกต้องตามกฎเกณฑ์ถูกจาริตประเพณี และลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ประพฤติตามจาริต

ชาวมอญในประเทศไทยนั้น นอกจากจะนับถือผีต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา โดยการรับเอาผีมาจากบรรพบุรุษแต่เมื่อครั้งอาศัยอยู่ในเมืองมอญแล้วก็ตาม ยังพบว่ายังมีบางตระกูลนับถือผีอื่น ๆ อีก เช่น ผีงู ผีไก่ ผีเต่า ผีข้าวเหนียว และอาจจะมีผีอื่น ๆ อีก (อนุสรณ์มอญรำลึก, 2527, หน้า 6) และสุจริตลักษณ์ ดิฬง และคณะ (2542, หน้า 17) ได้กล่าวถึงความเชื่อในผีมอญที่เป็นชื่อสัตว์หรือพืช มีชื่อห้ามต่าง ๆ ตามผีที่ตระกูลของตนนับถือ เช่น (ผีเต่า) เมื่อคนในตระกูลที่ถือผีนี้พบเต่าตามคันนา หรือที่ใดต้องจับมาแกง และแบ่งเช่นผีบรรพบุรุษ โดยอาจจะเช่นในครัวได้ วางสักครู่เป็นพิธีให้ผีบรรพบุรุษกิน จากนั้นจึงนำมากินกัน ถ้าผู้ใดพบเต่าแล้วไม่ยอมจับมาฆ่า ก็อาจจะพูดเป็นเคล็ดว่า “เต่าเนา” หรือ “เต่าเหม็น” ก็ได้ (ผีงู) เมื่อพบงู ห้ามตี (ผีม้า) ห้ามขี่ม้า เมื่อบวชนาคให้จักคอแทน (ผีไก่) เวลานั้นมาแกงต้องตัดหัวแบ่งเช่นบรรพบุรุษ ผีข้าวเหนียวเชื่อว่าผีนี้หวงข้าว ผู้อื่นจะมาขอข้าวที่บ้านไม่ได้ ถ้าผู้ใดนำข้าวไปจะทำให้มีเหตุต่าง ๆ เช่น ไม่สบาย ต้องใช้วิธีลักเอา ห้ามบอกเจ้าของบ้าน ผู้ถือผีข้าวเหนียวมักจะนำข้าวเปลือกใส่ถังนำไปวางไว้ที่เสาผี เมื่อถึงเวลาเลี้ยงผีจะตักแบ่งนำไปใช้ และเมื่อเกี่ยวได้ข้าวใหม่จะนำมาใส่ให้เต็มถึงทุกครั้ง

และสำหรับความเชื่อเรื่องผีร้าย อมาวสี ยิ้มอำนวย (2536, หน้า 224-225) ได้กล่าวว่า ผีร้าย คือผีที่ให้โทษทำร้ายผู้คนเป็นผีพวกนากแล้ว เช่น ผีปอบ ผีกระสือ ซึ่งปัจจุบันไม่ค่อยได้พบเห็นแล้วเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าด้านสาธารณสุข เพราะเมื่อมีคนเจ็บป่วยมักจะไปพบแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่าไปหาหมอผี เพื่อให้หมอแผนปัจจุบันรักษาอาการเจ็บป่วย ในอดีตนั้นผู้ใดถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบซึ่งมักจะมีการไม่สบตาคน ไม่กินเผ็ด และมักเป็นแต่ผู้หญิงนั้น เมื่อถูกกล่าวแบบนี้จะไม่มีใครคบหาเป็นเพื่อนรวมทั้งญาติพี่น้องทั้งชายหญิงก็รังเกียจ ไม่มีใครยอมแต่งงานด้วย ซึ่งความเชื่อนี้มีส่วนในการช่วยคุมระเบียบสังคมไม่ให้ผู้ใดกล้าทำผิดหรือผิดแปลกไปจากเพื่อนบ้าน รวมทั้งญาติพี่น้องก็จะช่วยควบคุมกันเองเพราะสังคมไม่ได้ลงโทษเพียงคนเดียวแต่เป็นการลงโทษทั้งกลุ่มเครือญาติ

และนอกจากนี้ผีร้ายยังมีผีที่อดอยาก ผีป่า ผีที่ตายโหง ผีที่ตายไม่ดี โดยชาวบ้านเชื่อว่าผีพวกนี้อดอยาก พเนจรอยู่ตามที่ต่าง ๆ เมื่อคนเคราะห์ร้ายผ่านไปมา ผีเหล่านี้จะเข้ามาจับหรือเข้าสิงทำให้คนผู้นั้นมีอาการเหมือนคนผีเข้า และพูดออกมาว่าอยากกินอาหารต่าง ๆ เช่น ข้าว เหล้า ของหวาน ผู้เป็นญาติจะต้องจัดเตรียมเครื่องเช่นนั้น ๆ ใส่หม้อดิน แล้วเรียกผีนั้นมากิน พร้อมทั้งเอาเมล็ดปาดจากหัวไปท้ายคนเจ็บ 3 ที จิตที่ดินอีก 3 ทีแล้วสาธตของในฝ่าหม้อดินลงไปเป็นอันเสร็จพิธี เรียกว่า “พิธีเสียดบาล” บางครั้งถ้าผีออกปากว่า ให้ไปที่ไหนก็ต้องไป เช่น ที่ทางสามแพร่ง เป็นต้น ซึ่งความเชื่อนี้ยังคงพบเห็นอยู่ในปัจจุบัน ความเชื่อว่ามีผีร้ายนั้น เป็นสิ่งที่มิได้อยู่ทั่วไปในสังคมไทย ในกลุ่มคนต่าง ๆ อันเป็นลักษณะของการผสมผสานทางความคิดความเชื่อของหลาย ๆ กลุ่มคน ดังกล่าว แต่ชาวมอญเองก็มีความเชื่อเรื่องผีที่โดดเด่นอีกชาติพันธุ์หนึ่ง ดังนั้น ชาวมอญจึงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการนับถือผี ทั้งผีประจำหมู่บ้านและผีบรรพบุรุษ ชาวมอญยังปฏิบัติตนตามระเบียบอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะอยู่ในจังหวัดใดการนับถือผีก็ยังคงมิให้เห็น ซึ่งอาจเป็นเพราะชาวมอญได้นับถืออย่างแท้จริงจึงมีการสืบทอดและยังคงอยู่ต่อไป

จากการลงพื้นที่ตำบลบ้านม่วงทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า นอกจากการนับถือพุทธศาสนาที่เคร่งครัดของชาวมอญแล้ว เรื่องของความเชื่อที่มีการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านของชาวมอญแล้วนั้นยังมีความเชื่ออีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญบ้านม่วง คือ “การนับถือผีบรรพบุรุษ” ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ยังมีการนับถือผีกันอยู่มากทุก ๆ บ้านที่เป็นบ้านของมอญ โดยเฉพาะบ้านที่เป็นต้นผีก็จะยังคงมีเสากระบุงผี หรือเสาผีบรรพบุรุษซึ่งจะเช่นไหว้กันในเดือน 6 โดยการเช่นไหว้นั้นจะต้องไม่เช่นไหว้ตรงกับวันเสาร์ เพราะวันเสาร์เป็นวันแข็งและไม่ควรทำพิธีมงคลใด ๆ และจากการที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลพบการบันทึกของ สมาคมไทยรามัญ (2547, หน้า 192) กล่าวว่าสมาชิกในครอบครัวจะได้รับการสอนให้รู้จักและนับถือผีบรรพบุรุษประจำตระกูลของตนเอง ทุกครอบครัวได้กำหนดให้ลูกชายคนโตเป็น “ต้นผี” หรือเป็น “ผู้รับผี”

ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดการเลี้ยงและการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสิริมงคล โชคดี และมีความสุขในครอบครัว ญาติพี่น้องที่อยู่ไกล ๆ ก็จะต้องกลับมามาร่วมประกอบพิธี ซึ่งเราจะเห็นได้จากการสร้างบ้านของชาวมอญ ทุกเรือนจึงให้ความสำคัญกับ “เสาเอก” ของบ้าน ภาพที่ 4-22 จะถือเป็นเสาหลัก เป็นเสาที่ชาวมอญนับถือมากที่สุด เพราะเป็นที่ไหว้ผีบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ทวด

ภาพที่ 4-22 “เสาเอก” ภายในบ้านของชาวมอญที่เป็นบ้าน “ตันผี” บ้านของคุณบุญทรง ปันปี

และยังเป็นที่น่าสังเกตว่าในการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษนั้นชาวมอญมักจะแยกเครื่องเช่นไหว้อีกชุดหนึ่งสำหรับไหว้ “เจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์” โดยจะจัดวางไว้หน้าเครื่องเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ แสดงให้เห็นถึงความเคารพในแผ่นดินและพระมหากษัตริย์ไทยอย่างเป็นทางการ อันเดียวกัน และการที่ชาวมอญเชื่อเรื่องผีจึงได้มีจารีตประเพณีเกี่ยวกับ “ผี” มาก เช่น ถ้าผู้หญิงจะแต่งงานออกเรือนไปต้องมี “พิธีคืนผี หรือพิธีอะลุมตา” เพื่อบอกกล่าวว่าจะแยกออกไปนับถือผีของฝ่ายสามีและในวันที่มีการไหว้ผีบรรพบุรุษนั้น เมื่อเด็กบ้านไหนที่เกิดมาถ้าเป็นลูกหลานชาวมอญนั้นจะมีการไว้ผมจุกตั้งแต่ยังเด็ก ๆ ทั้งหญิงและชาย ดังภาพที่ 4-23 เมื่อไว้ผมจุกแล้วชาวมอญก็จะมีวันโกนจุกให้กับลูกหลานซึ่งจะเป็นวันเดียวกับวันไหว้ผีบรรพบุรุษด้วย

ภาพที่ 4-23 ลูกหลานของคุณตาบัว พัดชื่น ที่ยังไว้ผมจุกและได้มาร่วมเข้าพิธีการไหว้ผีบรรพบุรุษ

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเรื่องการนับถือศาสนาและความเชื่อของชาวมอญไปแล้วนั้น ยังมีอีกหัวข้อหนึ่งที่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญและอยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ อย่างเข้มแข็งเช่นกันคือ ในเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญที่ล้วนมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาและความเชื่อของชาวมอญอย่างแยกกันไม่ออก เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตของชาวมอญและชาวมอญเองก็ได้ถือปฏิบัติจนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวมอญเองได้อย่างแท้จริง

และจากการที่ผู้วิจัยได้ลงไปสัมผัสกับชาวมอญนั้นทำให้ผู้วิจัยได้เห็นและรู้สึกประจักษ์ว่าชาวมอญเอง ได้มีวัดเป็นศูนย์กลางระหว่างทั้งวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญที่สุดในชุมชนของชาวมอญบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้ โดยเฉพาะวัดม่วง ที่ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ วัดม่วงได้เป็นจุดที่เป็นส่วนเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านเป็นสถานที่เรียนรู้ภาษามอญในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นสถานที่ทอผ้าของกลุ่มทอผ้ามอญบ้านม่วง และยังเป็นที่ตั้งของโรงเรียนในยุคแรก ๆ ของชุมชนตำบลบ้านม่วงด้วย ดังนั้น เมื่อเวลาที่ชาวบ้านตำบลบ้านม่วงมีกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่างก็มาร่วมตัวจัดงานประเพณีต่าง ๆ กันที่วัดม่วงและอีก 2 วัดที่อยู่ในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ และวัดม่วงยังเป็นศูนย์มอญศึกษา เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเรื่องราว ประวัติศาสตร์ของชาวมอญที่มีคุณค่าอีกด้วย มีชื่อว่า “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง” ดังนั้น วัดม่วงจึงเป็นจุดศูนย์รวมสำคัญของชาวมอญทั้งในด้าน วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ที่ตั้งอยู่ในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีแห่งนี้

6. การรักษาโรค

เมื่อกกล่าวถึงการรักษาโรคของชาวมอญนั้นผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปสำรวจตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง พบว่าชาวมอญที่นี่ ได้มีการพัฒนาภายในหมู่บ้านเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ ของคนไทย ซึ่งภายในหมู่บ้านมี อบต.บ้านม่วง มีโรงเรียน มีวัด มีป้อมยามตำรวจ และที่สำคัญคือ มีโรงพยาบาลเล็ก ๆ ภายในหมู่บ้าน จากการลงพื้นที่สำรวจ และได้ข้อมูลมาจาก อบต.บ้านม่วงนั้น พบว่า ภายในตำบลบ้านม่วงมีการจัดระบบสาธารณสุขโดยการพัฒนามาจากภาครัฐ คือ มีการสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลประจำอำเภอ และสถานีอนามัยประจำตำบลขึ้น ซึ่งชุมชนบ้านม่วงนั้นได้รับการพัฒนาด้านสาธารณสุขโดยมีการสร้างสถานียศดุจครภักข์ขึ้นก่อน ในช่วงปี พ.ศ. 2510

และต่อมามีการสร้างสถานีอนามัยขึ้นในปี พ.ศ. 2515 เพื่อให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนในชุมชน และต่อมามีการปรับปรุงสร้างสถานีอนามัยประจำตำบลบ้านม่วงขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2539 เพราะสถานีอนามัยเดิมนั้นเล็กเกินไป ดังนั้น มาจนถึงในปัจจุบันนี้ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ตำบลบ้านม่วงนั้นจึงได้เห็นว่ที่ตำบลบ้านม่วงได้ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านม่วง 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 และมีกองทุนยาประจำหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้านในปัจจุบัน

ซึ่งจากการพัฒนาด้านสาธารณสุขนั้น ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมือนดั่งกับคนไทยทั่ว ๆ ไป และเรื่องของการรักษาโรค ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ชาวบ้านหลาย ๆ ท่าน และได้ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาโรคของชาวมอญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์พบว่าวิถีชีวิตของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ชาวบ้านมีวิถีชีวิตเหมือนกับคนไทยทั่วไป กล่าวคือ การได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ

เมื่อกกล่าวย้อนกลับไปในอดีตชาวมอญและชาวไทยผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ได้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก และเมื่อเวลาที่เจ็บป่วยไม่สบาย เล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ปวดท้อง เป็นหวัด เจ็บป่วยโรคทั่ว ๆ ไป คนมอญก็จะรักษาด้วยสมุนไพรที่มีอยู่ตามป่าตามเขาหรือปลูกไว้เอง ในบริเวณรอบที่อยู่อาศัยของตนเองมารับประทาน มาทา หรือนำมาพอก เป็นต้น เพราะโดยปกติชาวมอญมักจะรับประทานอาหารที่ใช้วัตถุดิบจากพืชผักสวนครัวที่ปลูกขึ้นเอง และพวกพืชผักสวนครัวเหล่านี้ก็คือได้ว่าเป็นสมุนไพรชั้นดีในการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ได้ โดยอัด โนมัตติ

เมื่อภายในชุมชนได้มีการพัฒนาจากภาครัฐนั้นก็ได้มีการจัดตั้งอนามัยภายในตำบลขึ้น และยังมีกองทุนยาประจำหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้านอีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการทำให้คุณภาพชีวิตของชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้ ได้ใช้ชีวิตที่ดีอย่างเช่นคนไทย แต่ชาวมอญเองหากรักษาด้วยสมุนไพรในท้องถิ่นไม่หายเจ็บป่วย พวกเขา ก็จะไปอนามัยภายในตำบล และไปหาหมอที่โรงพยาบาล ซึ่งจากการสัมภาษณ์จะเห็นว่า คนในสมัยปัจจุบันนี้ไม่ค่อยได้รักษาโรคโดยสมุนไพรกันมากนัก

เหตุเพราะการไปหาหมอนั้นจะทำให้โรคร้ายไข้เจ็บหายเร็วกว่า และการเดินทางภายในหมู่บ้านที่จะไปในบ้านโป่งเองก็เดินทางสะดวก มีถนนหนทางที่ดี มีรถยนต์ รถจักรยานยนต์ขับจี้กันเกือบทุก ๆ บ้าน ดังนั้น จึงทำให้ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ได้มีชีวิตที่ดีกว่าในอดีตที่ผ่านมา เมื่อได้มีการสาธารณสุขเข้ามาภายในชุมชน

และผู้วิจัยยังได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมและได้ข้อมูลสำคัญจากนักการศึกษาคือ บุปผา ดีสุข (2541, หน้า 83-84) ว่าสมุนไพรที่ชาวมอญได้นำมารักษานั้นมีรายละเอียดดังนี้ (สมุนไพรที่มีรสขม) เช่น รากและผลของมะแว้งเครือหรือมะแว้งต้น บอระเพ็ด ฟ้าทะลายโจร และพวกดีของสัตว์ต่าง ๆ เช่น ดีของงูเหลือม ดีหมู ของพวกนี้รวมถึงสมุนไพรมีคุณสมบัติ ละลายเสมหะ แก้ไอ แก้เจ็บคอ (สมุนไพรที่มีรสเปรี้ยว) เช่น น้ำมะนาว น้ำมะกรูด แก้วขี้เสบหะและแก้ไอ (สมุนไพรที่มีรสเปรี้ยวปนขม) เช่น ผลของต้นมะม่วงก้วยผลมะกรูดแต่ผลใหญ่กว่า มีคุณสมบัติขับเสมหะที่เหนียวข้นมาก ๆ ได้ และเหมาะสำหรับขับเสมหะของผู้ที่เป็นโรคหอบหืด (สมุนไพรที่มีรสฝาด) เช่น น้ำปูนใส เปลือกมังคุด เปลือกทับทิม ใบทับทิม ใบชุมเห็ด เปลือกแค สมุนไพรพวกนี้มีคุณสมบัติช่วยสมานแผล ใช้ฝนร่วมกับยาเหลืองที่เป็นเม็ดยาแก้ท้องเสีย (ดอกตำโปง) นำมาตากแห้งหั่นแล้วนำมาสูบแก้หืดและริดสีดวงจมูก (ว่านน้ำ) มีคุณสมบัติคือช่วยขับเสมหะทำให้อาเจียน แต่ถ้าใส่มาก ๆ อาจอาเจียนถึงตายได้ (หญ้าดอกขาวป่น) นำมาละลายกับน้ำร้อนแก้ไอ แก้ปวดท้องเพราะมีประจำเดือน และลดความอยากสูบบุหรี่ (สมุนไพรอื่น ๆ) เช่น ว่านต่าง ๆ หญ้าวงช้าง ชุมเห็ด หัวหอมแดง กระเทียม ขิง ไพล กระเพราแดง กระชาย ฯลฯ ชาวมอญก็นำมาใช้เป็นสมุนไพรในการรักษาโรคต่าง ๆ และใช้ประกอบอาหารอีกด้วย

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า การรักษาโรคร้ายไข้เจ็บของชาวมอญนั้นแต่แรกเริ่มชาวมอญก็รักษาด้วยสมุนไพรต่าง ๆ และเมื่อความเจริญจากกรุงเทพฯ เข้ามารวมทั้งเป็นนโยบายจากภาครัฐเกี่ยวกับการสาธารณสุขได้เข้ามาพัฒนาจึงทำให้การรักษาโรคร้ายไข้เจ็บของชาวมอญในพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยการไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น และการรักษาโดยสมุนไพรก็น้อยลงแต่อย่างไรก็ตามก็ได้ทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

การกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชาวมอญที่มีการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากสังคมภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อ ซึ่งเป็นการนำเสนอซึ่งจะทำให้เห็นเป็นภาพได้ชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่ทำให้ชาวมอญตำบลบ้าน

ม่วงแห่งนี้ ได้กลืนกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญแต่ยังคงยังคงรักษาวิถีชีวิตบางอย่างไว้ได้ดั้งเดิม เช่นในอดีต แต่เนื่องจากการเกิดปัจจัยจากภายนอกก็ทำให้ชาวมอญมีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาวิถีชีวิตบางอย่างไปกับสังคมไทย ซึ่งจะนำเสนอดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยภายใน

การกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นและใกล้ชิดกับชาติพันธุ์มอญที่สุดคือ สิ่งที่เป็นปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายในนั้นถือเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตของชาวมอญ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญ เพราะวิถีชีวิตของชาวมอญได้มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาพร้อมกับสังคมไทยอยู่ตลอดเวลา

1.1 การตั้งถิ่นฐานหลักแหล่ง

การตั้งถิ่นฐานหลักแหล่ง ถือเป็นปัจจัยหนึ่ง ของการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ โดยชาวมอญนั้นได้เริ่มจากการอพยพด้วยเหตุผลต่าง ๆ ทางการเมืองและหนีความยากลำบากจากชาวพม่า ดังนั้น จึงทำให้ชาวมอญต่างพากันอพยพเข้าสู่แผ่นดินไทย โดยชาวมอญล่องเรือลงมาทางแม่น้ำ และได้มีตั้งถิ่นฐานภายในพื้นที่ริมแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งการตั้งถิ่นฐานนั้นได้รับความเมตตาจากพระมหากษัตริย์ไทยในการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำ โดยเฉพาะริมแม่น้ำแม่กลอง โดยจากข้อมูลที่พบ ในช่วงแรกชาวมอญไม่ได้คิดจะอาศัยอยู่ในประเทศไทยในระยะเวลาที่นาน เพราะมีความคิดว่าเมื่อได้กอบกู้ชาติรามัญกลับคืนมาได้ก็จะเดินทางกลับไปรามัญประเทศเช่นเดิม แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปชาวมอญก็ไม่ได้ฝืนแผ่นดินกลับคืนจากประเทศพม่า ดังนั้น จึงทำให้ชาวมอญที่ได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามริมน้ำนั้น ได้ก่อสร้างบ้านเรือนที่คงทนถาวรมากขึ้น เพราะชาวมอญคิดแล้วว่าคงจะต้องอยู่อาศัยที่แผ่นดินไทยนี้ยาวนานแน่นอน ชาวมอญตำบลบ้านม่วง จึงมีการสร้างบ้านเรือนที่หนาแน่นและแข็งแรงขึ้นและมีการสร้างศูนย์รวมใจนั้นก็คือ “วัด” ขึ้นพร้อมทั้งตั้งชื่อตำบล ชื่อหมู่บ้าน รวมทั้งชื่อของวัด เหมือนกับที่เมืองมอญของตนเอง เพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเอง

นับตั้งแต่ชาวมอญได้ตั้งหลักแหล่งอย่างถาวรในพื้นที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้ ชาวมอญก็ได้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นเดียวกับคนไทย มีการใช้ชีวิตเป็นเศรษฐกิจแบบพอยังชีพ และยังนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทย รวมทั้งชาวมอญมีรูปร่างหน้าตาที่คล้ายกับคนไทย ดังนั้น ชาวมอญจึงได้รับการยอมรับจากคนไทยนับตั้งแต่อดีต การดำรงชีวิตของชาวมอญในพื้นที่บ้านม่วงนี้ ชาวมอญอยู่กันอย่างสงบ ไม่ได้สร้างปัญหาไทยให้กับคนไทยและราชการไทยแต่อย่างใด ชาวมอญในระยะแรกใช้ภาษามอญในการสื่อสารกันภายในชุมชน มีการดำรงชีวิตตามความเชื่อ และรักษาประเพณีต่าง ๆ ของตนไว้ดังเช่นอยู่ที่เมืองมอญ

แต่การเปลี่ยนแปลงของสังคมของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นนับตั้งแต่ประเทศไทยได้เริ่มมีนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งการพัฒนาประเทศนั้นถือเป็นการพัฒนาจากพระมหากษัตริย์ และหน่วยงานภาครัฐ การพัฒนาประเทศที่เกิดขึ้นเพื่อให้ทัดเทียมกับชาติอื่น ๆ จึงเป็นผลทำให้ชุมชนชาวมอญในตำบลบ้านม่วงต่างก็ได้รับผลของการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ และได้เกิดการกลืนกลาย จากคนมอญมาเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ ในการพัฒนาประเทศนั้นเริ่มจากช่วงระยะเวลาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนมาถึงรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาสังคมของประเทศไทยอย่างมาก จึงเป็นผลทำให้สังคมของชาวมอญในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงก็ได้รับการพัฒนาทั้งด้านการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา และด้านสาธารณสุขไปไกล อื่น ๆ ไปด้วย ดังนั้น จึงทำให้ความเป็นมอญดั้งเช่นอดีตที่บรรพบุรุษได้นำติดตัวมาได้เบาบางลงในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตาม ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ เนื่องจากอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย จึงต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองเพื่อให้เข้ากับสังคมไทยมากยิ่งขึ้น ชาวมอญจึงมีการปรับตัวได้เป็นอย่างดี ชาวมอญบ้านม่วงได้มีการประกอบอาชีพค้าขายมากขึ้นกว่าการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว และจะต้องมีการออกไปติดต่อกับบุคคลภายนอกมากขึ้น รวมทั้งชาวมอญได้รับการศึกษาที่ทัดเทียมกับคนไทย จึงทำให้ชาวมอญได้มีการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมไทย โดยจากสภาพสังคมที่เดิมเป็นแบบมอญ ก็ได้กลายมาเป็นสังคมไทยเนื่องด้วยนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐที่เกิดขึ้น ทั้งยังมีการบังคับให้ผู้ที่อยู่ในแผ่นดินไทยที่จะต้อง ฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ ร้องเพลงชาติไทยได้ รวมถึงจะต้องใช้ชีวิตร่วมกับคนไทยให้ได้ ซึ่งจากการพัฒนาประเทศดังกล่าว ชาวมอญมีการปรับตัวที่ค่อนข้างมาก ทั้งการอยู่อาศัยและการอยู่ร่วมกับคนไทย

ดังนั้นด้วยเหตุของการตั้งหลักแหล่งดังที่ได้กล่าวมานี้ จึงเป็นผลที่ทำให้ชาวมอญได้เกิดการกลืนกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการกลืนกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ เป็นที่น่าสงสัยกันว่าชาวมอญในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ก็ยังคงมีการเก็บรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของความเป็นมอญได้เป็นอย่างดีในปัจจุบัน ซึ่งหากจะกล่าวถึงอนาคตนั้น เป็นเรื่องที่คาดเดายากว่าชาวมอญจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด เพราะเนื่องจากการพัฒนาทั้งทางสังคม และเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดนเช่นนี้ ดังนั้นจึงถือเป็นเรื่องของอนาคตว่าลูกหลานของชาวมอญที่จะมีพลังที่เข้มแข็งมีการร่วมมือร่วมใจกันรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญเช่นนี้ไว้ให้ได้มากหรือน้อย

1.2 การรวมกลุ่มเป็นชุมชน

เนื่องจากชาวมอญตำบลบ้านม่วง มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในแผ่นดินไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ดังนั้น จึงมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกิดขึ้นในชุมชน การรวมกลุ่มเป็นชุมชนนั้นเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ผู้นำชุมชน จนกลายเป็นกลุ่มสังคมที่เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งจากการรวมกลุ่มเกิดขึ้นภายในชุมชนจึงทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ขึ้นภายในชุมชนที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความรักความสามัคคีขึ้นภายในชุมชน รวมทั้งชาวบ้านยังมีความเข้าใจที่ดีต่อกันภายในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้

การรวมกลุ่มเป็นชุมชนนั้น มีพัฒนาของการรวมตัวจากการเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน กล่าวคือ การที่มีความเชื่อเหมือนกัน ซึ่งความเชื่อเป็นสิ่งที่อธิบายยาก เพราะเป็นเรื่องของนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตใจของคน เช่น ความเชื่อความศรัทธาเรื่องพุทธศาสนา และยังมีความเชื่อเรื่องของการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ ที่ยังเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดการรวมตัวกันเป็นชุมชน

ซึ่งภายในชุมชนนั้นเมื่อมีการรวมตัวเพื่อก่อให้เกิดเป็นสังคมชาติพันธุ์กลุ่มของตนเอง โดยมีผู้นำชุมชนที่เป็นบุคคลที่สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านคือ พระ เพราะในอดีตพระจะเป็นผู้นำภายในชุมชน และยังเป็นผู้คอยไกล่เกลี่ยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ทำให้ชาวบ้านอยู่กันอย่างสงบสุข แต่เมื่อเวลาผ่านไปผลของการเริ่มพัฒนาประเทศที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้บทบาทของผู้นำชุมชนเปลี่ยนไป กลายเป็นผู้นำที่ต้องทำงานให้กับหน่วยงานภาครัฐด้วยซึ่งจะมีบทบาทชัดเจน คือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น

ซึ่งในอดีตมาจนถึงปัจจุบันผู้ใหญ่ สอวงค์ พรหมอินทร์ ได้เป็นผู้นำชุมชนที่เป็นบุคคลสำคัญภายในตำบลแห่งนี้ โดยมีบทบาททำให้ที่ชาวบ้านได้เกิดการรวมกลุ่ม และร่วมใจกันอนุรักษ์รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญไว้ และภายในชุมชนยังมีปราชญ์ชาวบ้านที่ถือเป็นบุคคลสำคัญในพื้นที่และชาวบ้านม่วงรู้จักและให้ความเคารพนับถือคือ อาจารย์จวน เครือวิชมยาจารย์ รวมทั้งอาจารย์อำเภอ ฆ้องมาน ซึ่งทั้งสามท่านนี้ได้เป็นตัวแทนผู้นำชุมชน ให้ชาวมอญรวมตัวกันจนได้ก่อตั้งเป็น ชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ซึ่งจะเป็นตัวแทนในการรักษาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของชาวมอญจากชมรมที่เป็นศูนย์กลางคือ ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ซึ่งการรวมตัวโดยผู้นำชุมชนและชาวบ้านนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งยังทำให้เกิดการร่วมใจกัน เกิดความรักและหวงแหนในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองไว้ให้คงอยู่ ซึ่งจากการรวมกลุ่มของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้จึงกลายเป็นสังคม

และจากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลทั้งด้านกายภาพและสังคมนั้น ทำให้ทราบว่าชาวมอญแห่งนี้ในอดีตมีความรักความสามัคคีกลมเกลียวกันเป็นอย่างดี ทุกคนมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน

มีวิถีชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย สงบสุข ใช้ชีวิตแบบพอมือพอกิน ประกอบอาชีพทำนาทำไร่ และยังมี ผู้นำชุมชนที่ดีในการดูแลทุกข์สุขของชาวบ้าน

เมื่อความเจริญเข้ามาสู่ชุมชน จึงทำให้การรวมกลุ่มที่เคยเหนียวแน่นดังเช่นแต่ก่อน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการพัฒนาประเทศที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทำให้จิตใจของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ทุกคนที่อาศัยเริ่มมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ภายในชุมชนมีความขัดแย้งกัน ไม่ว่าจะเป็นการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน การกั้นอาณาเขตของพื้นที่บ้านชัดเจน การทำงานอย่างหนักเพื่อนำเงินมาจุนเจือครอบครัว เนื่องจากการพัฒนาประเทศอย่างก้าวกระโดดเช่นนี้ จึงทำให้ความเป็นอยู่ของชาวมอญ รวมถึงจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกันเริ่มจางหายไปอย่างช้า ๆ

จากเดิมชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อพึ่งพาอาศัยกัน แต่ก็กลายเป็นต่างคนต่างอยู่ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เช่น เรื่องอาณาเขตของบ้าน การวางสิ่งของพื้นที่รูกล้าเขตแดน ชาวบ้านก็เกิดการมีปากเสียงกัน จนต้องให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามาไกล่เกลี่ย เป็นต้น ผู้วิจัยได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในตัวบุคคลของชาวบ้านทั้งสิ้น ที่มีผลเกิดจากการได้รับการพัฒนาประเทศ พัฒนาสังคม รวมทั้งการได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญไปในที่สุด เนื่องจากปัจจัยทางสังคมไทยนั้น ได้มีผลไปกระทบกับการดำรงชีวิตของชาวมอญตำบลบ้านม่วง เป็นผลทำให้ชาวมอญในอดีตกับชาวมอญในปัจจุบันมีความแตกต่างกันไปอย่างสิ้นเชิง

1.3 การยึดมั่นในความเป็นเชื้อชาติมอญ

จากการศึกษาข้อมูลและการลงพื้นที่ภายในชุมชนชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอ บ้านโป่งแห่งนี้ ผู้วิจัยได้พบปัจจัยภายในอีกประการหนึ่ง คือ การยึดมั่นในความเป็นเชื้อชาติมอญ กล่าวคือ เมื่อกล่าวย้อนกลับไปในอดีตถึงประวัติศาสตร์ชนชาติมอญนั้น ชาติพันธุ์มอญ มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมากกว่า 2,500 ปีมาแล้ว ตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาลมาแล้ว ชาวมอญมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศาสนา ภาษา สังคมและวัฒนธรรมอย่างมาก ชาวมอญมีแผ่นดินเป็นของตนเองและอาศัยอยู่อย่างสงบสุข แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปชาติพันธุ์มอญก็ได้เกิดภาวะสงครามสู้รบกับพม่า จนทำให้ชาวมอญต้องสูญเสียประเทศของตนให้กับพม่า และอพยพหนีความยากลำบากมายังประเทศใกล้เคียงโดยเฉพาะประเทศไทย เมื่อชาวมอญอพยพเข้ามานั้นก็ได้แต่หวังว่าวันหนึ่งตนและครอบครัวจะได้กลับไปยังรามัญประเทศของตนเอง ที่ปัจจุบันเป็นของประเทศพม่า ซึ่งได้ยึดครองไว้ และชาวมอญยังหวังว่าจะได้ประเทศของตนกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง

การอยู่อาศัยของชาวมอญในดินแดนต่างถิ่นเช่น ประเทศไทยนั้น ชาวมอญไม่ได้มาแต่ตัวเท่านั้น แต่ชาวมอญที่อพยพเข้ามาได้นำวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีต่าง ๆ เข้ามาด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ชาวมอญได้ยึดถือและปฏิบัติตลอดมาตั้งแต่อดีตจนมาสู่ชาวมอญรุ่น

ปัจจุบัน ผู้วิจัยเคยได้รับฟังการสัมภาษณ์ของลูกหลานชาวมอญ ที่ได้กล่าวว่า รุ่นคุณพ่อของเขา ขณะนี้มีอายุมากแล้ว แต่ในใจลึก ๆ ก็หวังไว้ว่าอยากกลับไปยังประเทศของตน หากถ้าจะตายก็อยากกลับไปตายยังผืนแผ่นดินของบรรพบุรุษ แต่นั่นท่านก็ได้แต่หวังในใจลึก ๆ แต่ในความ เป็นจริงเป็นเรื่องที่ยาก แต่สิ่งที่ชาวมอญจะทำเพื่อเป็นการระลึกถึงชาติพันธุ์ของตน ระลึกถึงบรรพบุรุษของตนนั้นก็คือ การยึดมั่นในความเป็นเชื้อชาติ ซึ่งการยึดมั่นสามารถจะกระทำได้โดย การสืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องของการไหว้ผีบรรพบุรุษ ของตนเองไม่ให้สูญหายไป เพราะการไหว้ผีบรรพบุรุษทุกครั้งก็จะต้องมีการกราบไหว้สักการะ ไปถึงอดีตพระมหากษัตริย์ และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

ชาวมอญในตำบลบ้านม่วง มีความยึดมั่นในความเป็นเชื้อชาติอยู่ในใจลึก ๆ เมื่อได้ สัมภาษณ์ชาวมอญที่มีอายุ 50-60 ปีขึ้นไป ก็ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า อยากจะกลับไปยังแผ่นดิน มอญสักครั้ง เพื่อไประลึกถึงชาติกำเนิดของตนเอง เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเอง ชาวมอญใน ตำบลบ้านม่วง บางท่านก็เคยได้กลับไปกราบไหว้พระเจดีย์ชเวมอดอ (เจดีย์พระธาตุมูเตตา) คือ เจดีย์ สักคีลิต์ที่หมู่บ้านคู่มืองที่สำคัญของเมืองหงสาวดี และกลับไปยังเมืองมอญ ประเทศพม่ามาแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์บ้านเมืองที่เมืองมอญ ประเทศพม่านั้น ก็ไม่ได้อยู่อย่าง สงบสุขดังเช่นแผ่นดินไทย ถึงแม้ว่าจะมีการตั้งพรรคมอญใหม่ขึ้น เพื่อเป็นตัวแทนเป็นปากเป็น เสียงของกับประชาชนในเมืองมอญ แต่ความเป็นอยู่ก็ไม่ได้มีความสะดวกสบายมากนัก ในเมือง มอญนั้นยังมีทหารถือปืน และพร้อมที่จะสู้รบการทหารพม่า ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยคิดว่า เป็น เรื่องที่ยาก ที่ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยจะกลับไปอยู่อาศัยที่เมืองมอญประเทศพม่าจริง ๆ ถึงแม้ว่าชาวมอญจะมีความยึดมั่นในความเป็นเชื้อชาติสักเพียงไร แต่เมื่อเทียบกันแล้วประเทศไทย ได้ให้ทั้งพื้นที่ทำกิน ให้ทั้งความเป็นมิตร รวมถึงการยอมรับความเป็นชาติพันธุ์มอญของคนไทยก็ ไม่ได้รู้สึกได้ว่า ชาวมอญ มีความแตกต่างกับคนไทย ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อกล่าวถึง การยึดมั่น ในความเป็นเชื้อชาติมอญนั้น ชาวมอญคงจะต้องปรับเปลี่ยนเป็นการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของตนเองไว้ เพื่อเป็นการตอบแทนบรรพบุรุษของตนเอง สิ่งนี้น่าจะเป็นเหตุผลที่ดีที่จะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้ความเป็นชาติพันธุ์มอญนั้นยังคงอยู่

แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงกาลเวลาได้ผ่านไป สังคมจึงได้มีพัฒนาการไปตาม กาลเวลา เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าสู่การพัฒนาประเทศ ยังผลทำให้สังคมไทยได้เกิดการ เปลี่ยนแปลงควบคู่กันไป นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัย (รัชกาลที่ 5) มาจนถึง ปัจจุบัน ปีพ.ศ. 2560 (รัชกาลที่ 10) นี้ ก็ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาประเทศไทยไปอย่างก้าวกระโดด เพื่อให้ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุค 4.0 ซึ่งเป็นนโยบายการพัฒนาประเทศโดยภาครัฐปัจจุบัน ซึ่งจาก นโยบายดังกล่าว ได้เน้นย้ำให้คนไทยทุกคนจะต้องเข้าสู่ยุคแห่งการพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ

การเมืองการปกครอง การศึกษา เป็นต้น ซึ่งจากการพัฒนาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจเป็นเหตุผลที่ทำให้สังคมของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ เกิดการเปลี่ยนแปลงและถูกกลืนกลายเข้ากับสังคมไทยมากขึ้น จนในที่สุดทำให้ชาวมอญได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญในปัจจุบัน

2. ปัจจัยภายนอก

การกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ สิ่งที่ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชนมอญตำบลบ้านม่วง ซึ่งปัจจัยภายนอกนี้ได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นผลทำให้ชุมชนชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้เกิดการกลืนกลายมาเป็นคนไทยเชื้อสายมอญไปในที่สุด

2.1 นโยบายภาครัฐ

การกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญด้วยนโยบายของภาครัฐนี้ ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่เห็นได้อย่างชัดเจน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาถึงตัวแปรของการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผสมกลมกลืนดังการศึกษาข้อมูลของ Skinner (1957) ซึ่งสกินเนอร์ ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของรัฐที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนขึ้นได้ และจากการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ได้พบว่า นโยบายของรัฐเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนจากมอญมาเป็นไทยได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ อมรา พงศาพิชญ์. (2523, หน้า 14) ได้กล่าวไว้ว่า “มอญกับไทย” มีความสัมพันธ์แบบยอมรับกันและกัน และเป็นมิตรต่อกัน (Positive relationship) กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์แบบที่ชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่พอเข้ากันได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ นิยพรรณ วรณศิริ (2531) ยังได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมอญนั้น เป็นแบบยอมรับกัน เป็นมิตรต่อกัน และยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกไม่มีอคติต่อกัน รวมถึงไม่มีการแข่งขันกันด้วย

การทำให้ชาวมอญได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญนั้น เกิดจากนโยบายของรัฐ โดยรัฐถือว่า “คนมอญ” มีฐานะเท่าเทียมกับไทย โดยคนมอญที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นทางรัฐบาลมิได้ถือว่าเป็นชาวต่างชาติ ซึ่งอาจเป็นเพราะการนับถือศาสนาเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากบันทึกของ บาทหลวงชาวฝรั่งเศส คณะมิสซังอองส์ เอตรองแซร์ (Missions Etrangères) ซึ่งกล่าวถึงเรื่องราวใน พ.ศ. 2273 (ค.ศ. 1730) ห้ามไปเผยแผ่คริสต์ศาสนาแก่คน ไทย ลาว มอญ และห้ามรับคนไทย ลาว มอญ เข้ารีตเป็นอันขาด เพราะ 3 ชาตินี้ถือว่าเป็นศาสนาเดียวกัน คือ ศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ของไทยหมายถึง พุทธศาสนา นอกจากนี้จะไม่ถือเป็นชาวต่างชาติแล้ว รัฐยังปฏิบัติกับคนมอญในฐานะเดียวกับคนไทย

นอกจากนี้ในอดีตชาวมอญที่มีอายุครบ 20 ปี ต้องเป็น “ไพร่หลวง” ทำหน้าที่รับราชการอยู่จนถึงอายุ 60 ปี เหมือนกับคนไทยทั่วไป จึงทำให้คนมอญมีความรู้สึกที่พวกเขาเป็นเสมือนกับคนไทยด้วยเช่นกัน โดยทำงาน 2 ประเภทคือ งานฝ่ายทหารในยามสงครามและงานฝ่ายพลเรือนในยามสงบดังที่ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2505, หน้า 487) ท่านได้บันทึกไว้ว่า “ในยามศึกสงครามไม่ว่าเป็นป้องกันพระราชอาณาเขตหรือสงครามขยายพระราชอาณาเขต ไพร่หลวงรามัญจะถูกเกณฑ์เข้ากองทัพร่วมอยู่ในทัพหน้าไปสู้รบด้วยเสมอ” และสุภรณ์ โอเจริญ (2519, หน้า 105) ส่วนในยามสงบงานที่ไพร่หลวงต้องทำระหว่างเข้าเวรส่วนมากมักเป็นงานโยธาเกี่ยวกับการทำนุบำรุงบ้านเมือง สร้างและซ่อมแซมพระราชวังต่าง ๆ ตลอดจนการขุดคลอง ดังเช่นในรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เกณฑ์กองทหารรามัญเมืองนครเขื่อนขันธ์ ไปตัดไม้เสารอด เพื่อนำไปซ่อมแซมท้องพระโรงและพระที่นั่งเมืองลพบุรีใน พ.ศ. 2400 เป็นต้น

ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ทรงยกให้มอญมีฐานะเท่าเทียมกับคนไทย โดยทำหน้าที่ร่วมกับคนไทยทั่วไป และการที่ชาวมอญได้รับความช่วยเหลือเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดจิตสำนึกในบุญคุณของพระมหากษัตริย์ไทย ที่ทำให้ชาวมอญปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นพลเมืองที่ดีตลอดมา ซึ่งจะเห็นได้จากที่ชาวมอญไม่เคยสร้างปัญหาให้กับรัฐบาลไทยต้องหนักใจเหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และการที่ชาวมอญนั้นมีจิตสำนึกในบุญคุณของพระมหากษัตริย์ไทยเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนจากมอญมาเป็นไทยในระยะต่อมา การกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญนั้นยังเกิดจาก นโยบายเกี่ยวกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติไทยในปี พ.ศ. 2456 ซึ่งนโยบายนี้เป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกมีสาระสำคัญคือ “กำหนดให้ผู้ที่เกิดในพระราชอาณาจักรไทยเป็นคนไทยไม่ว่าจะมีบิดามารดาเป็นสัญชาติใด” (ขจักษ์ บุษพัฒน์, 2517, หน้า 52) และการที่รัฐบาลมีการกำหนดการให้สัญชาติแก่บุคคลที่เกิดในประเทศไทย ย่อมทำให้ชาวมอญที่เกิดในประเทศไทยมีสัญชาติไทยไปด้วยเช่นเดียวกัน การเปลี่ยนสัญชาติจากมอญมาเป็นไทยเช่นนี้ ย่อมทำให้ชาวมอญมีความสำนึกการเป็นพลเมืองไทยและก่อให้เกิดความผูกพันทางการเมืองและทางจิตใจ เพราะการที่บุคคลมีสัญชาติเดียวกันย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และในปัจจุบันนี้ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงมีสัญชาติไทยกันหมดทุกคน

การกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญโดยนโยบายเกี่ยวกับการประกาศใช้พระราชบัญญัตินามสกุล ในสมัยรัชกาลที่ 6 ในปี พ.ศ. 2456 ก็เพื่อให้คนไทยคนไทยทุกคนมีนามสกุลใช้ ดังนั้นชาวมอญที่อยู่ในประเทศไทยก็ต้องมีการตั้ง “นามสกุล” ขึ้นใช้ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งจากเอกสารของ ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ (2542, หน้า 135-136) ได้กล่าวถึงนามสกุลใน

บ้านม่วงว่า ในชุมชนจะมีนามสกุลที่แสดงว่าเป็นคนบ้านม่วง คือ นามสกุลม่วงงาม ม่วงสวย
 วังมะนาว ดอกสร้อย เสลานนท์ เสลาคุณ กุ่มแก้ว ทองอุ่น ขาวอุ่น ปิ่นปี มั่นจิน สอสะอาด มั่นวาน
 สมานแก้ว ตุ่นท่าไม้ เนียมทอง อุ่นเครือ ครือเครือ กริเครือ ฟั้นเครือ แทนเครือ คุรทเครือ ทูเครือ
 เจิมเครือ เครือวิษณาจารย์ เขี้ยเครือ เป็นต้น ซึ่งบุคคลที่มีนามสกุลเหล่านี้ ล้วนแล้วแสดงให้เห็นว่า
 เป็นคนมอญบ้านม่วงแห่งนี้

และจากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยนั้น ผู้วิจัยก็ได้สัมภาษณ์จากชาวบ้านหลาย ๆ ท่าน ที่
 เป็นคนบ้านม่วงโดยแท้ เพราะสังเกตจากนามสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย เช่น คุณสวัสดิ์
 เจิมเครือ, คุณยายเอื้อง ม่วงงาม, อาจารย์จวน เครือวิษณาจารย์, คุณชุตินา วังมะนาว, คุณขวัญชัย
 เสลาคุณ และคุณไพศาล มั่นจิน เป็นต้น จากการออกพระราชบัญญัตินามสกุลขึ้น จึงมีผลทำให้
 ชาวมอญที่พื้นที่บ้านม่วงแห่งนี้ รวมถึงชาวมอญพื้นที่อื่น ๆ ได้มีการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ
 ยิ่งขึ้น

นโยบายต่อมาคือ นโยบายเกี่ยวกับการสร้างลัทธิชาตินิยมไทยและส่งเสริมรัฐนิยม
 นโยบายนี้ได้เกิดขึ้นในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งขณะนั้นได้ดำรงตำแหน่ง
 นายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2487) จอมพล ป. ได้มีการประะใช้ระเบียบกฎหมายเพื่อการฟื้นฟู
 วัฒนธรรมอย่างเต็มที่ โดยการประกาศใช้ความเป็นรัฐนิยมต่าง ๆ เช่น การใช้ชื่อประเทศ
 ประชาชน และสัญชาติ ฯลฯ ได้กำหนดให้ทุกคนต้องพูดและใช้ภาษาไทยโดยอย่างน้อยต้องศึกษา
 ให้อ่านออกและเขียนได้ และทุกคนต้องถือว่าเมื่อก่อนมาเป็นชาติไทยก็มีเลือดเนื้อไทยและพูด
 ภาษาไทยอย่างเดียวกันไม่แตกต่างกัน และประชาชนไทยจะต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยตาม
 ประเพณีนิยม เป็นต้น

และยังมีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรม ซึ่งประชาชนชาวไทย
 จะต้องปฏิบัติตาม” (ทวี ชีระวงศ์เสรี, 2517, หน้า 140-141) ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้เน้นให้คนไทย
 และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีความรักชาติและยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทยให้เกิดขึ้น
 และสำหรับชาวมอญนั้นก็ไม่เคยปรากฏว่าเคยมีปฏิกิริยาตอบโต้ ต้านนโยบายนี้เหมือนกับคนจีน
 และชาวมอญก็ได้ปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลเมืองไทยที่ดีตลอดมา ซึ่งนับได้ว่านโยบายของภาครัฐ
 ในเรื่องของการผสมกลมกลืนนั้นได้มีผลทำให้ชาวมอญได้กลายเป็นคนไทย ทั้งด้านของจิตสำนึก
 ในเรื่องของสัญชาติไทย การใช้นามสกุลแบบคนไทย รวมทั้งคณะสงฆ์ของมอญก็ต้องขึ้นกับคณะ
 ปกครองสงฆ์ของไทยซึ่งเป็นการทำให้พระสงฆ์มอญได้ใกล้ชิดกับพระสงฆ์ไทยจนค่อย ๆ กลืน
 พระมอญและวัดมอญให้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ

2.2 ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

นโยบายพัฒนาประเทศนั้นผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อจะเป็นตัวแปรพิจารณาเรื่องการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งนโยบายของรัฐเป็นผลทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของประเทศทำให้ชีวิตประจำวันของไทยรวมทั้งคนไทยเชื้อสายมอญได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งยังมีอีกหลายปัจจัยที่จะเป็นประเด็นที่จะบอกถึงความเจริญก้าวหน้า ดังต่อไปนี้

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ซึ่ง พื้นที่ที่ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษานั้นคือ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เนื่องจากชาวมอญตำบลบ้านม่วงได้อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่นี้จำนวนมากเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ และในตำบลบ้านม่วงนั้นยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงเป็นศูนย์เรียนรู้ชาติพันธุ์มอญที่มีคุณค่าเป็นอย่างมาก ในอดีตมาจนถึงปัจจุบันชาวมอญบ้านม่วงส่วนใหญ่แล้วได้ยึดอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนาปลูกข้าว ซึ่งเป็นอาชีพหลักตั้งแต่อยู่ที่เมืองมอญแต่พออพยพเข้ามาประเทศไทยก็ยังคงประกอบอาชีพชาวนาอยู่เช่นเดิม

การค้าขายในหมู่บ้านในอดีตมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันแทนการใช้เงินตราแต่ปัจจุบันได้ใช้เงินซื้อข้าวของเครื่องใช้รวมถึงอาหารเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ในความเป็นจริงแล้วชาวมอญมีวิถีเช่นเดียวกับคนไทย ซึ่งไม่แตกต่างกันมากถ้าจะแตกต่างตรงที่ชาวมอญได้มีพิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ในรอบปีที่มากกว่าคนไทย ชาวมอญบ้านม่วงประกอบอาชีพทำไร่ทำนาโดยอาศัยน้ำฝนที่ตกต้องตามฤดูกาลในการทำนา แต่ปัจจุบันที่ตำบลบ้านม่วงได้มีคลองชลประทานทำให้ชาวมอญบ้านม่วงได้ทำไร่ทำนา รวมทั้งปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์มีความเป็นอยู่ที่ดีมาตลอดทั้งปี ชาวมอญบ้านม่วงจะมีการปลูกข้าวเป็นหลัก และปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานภายในครอบครัวถ้ามีมากก็จะนำมาขายในตลาด

ด้านเศรษฐกิจที่เห็นได้ชัดคือ หากมองในระดับจังหวัดถือว่าชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้มีพื้นที่ในการปลูกข้าวมากพอสมควร เพราะจากการลงพื้นที่ผู้วิจัยยังคงเห็นการทำนาข้าว การปลูกพืชไร่อยู่จำนวนมาก ในพื้นที่ของตำบลบ้านม่วง ถือว่าชาวมอญในตำบลบ้านม่วงก็เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจภายในจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของเศรษฐกิจภายในจังหวัดราชบุรี เศรษฐกิจที่ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งจากข้อมูลทั่วไปของจังหวัดราชบุรี (ข้อมูลทั่วไปจังหวัดราชบุรี,ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจของจังหวัดราชบุรี เมื่อกล่าวในภาพรวมแล้วจังหวัดราชบุรีทั้งจังหวัดจะมีการทำการเกษตร โดยมีพื้นที่ถือครองทั้งสิ้นประมาณ 3.25 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,152,159 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.38 ของพื้นที่ทั้งหมด และมีครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 53,779 ครัวเรือน ประเภทการเกษตร ทำนา มีพื้นที่ 280,571 ไร่ จำนวนครัวเรือน 17,608 ครัวเรือน

ซึ่งชาวมอญตำบลบ้านม่วงก็ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ใช้พื้นที่ในการทำนา และการทำไร่ 423,193 ไร่ จำนวนคร่าวเรือน 16,084 ครัวเรือน และการปลูกพืชไร่โดยเฉพาะไร่อ้อย ชาวมอญบ้านม่วงก็ยังคงปลูกคู่ไปกับการปลูกข้าว รวมถึงการปลูกพืชผักต่าง ๆ มีพื้นที่ 67,195 ไร่ จำนวนคร่าวเรือน 13,474 ครัวเรือน แต่ในอำเภอบ้านโป่ง ยังมีการเลี้ยงโคนมด้วย ซึ่งจากการลงสำรวจนั้น ชาวมอญตำบลบ้านม่วงและตำบลนครชุมน์ก็ยังคงเลี้ยงโคนมอยู่หลายครัวเรือน

จากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลโดยภาพรวมของทั้งจังหวัดราชบุรี และผู้วิจัยยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในการทำเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและอื่น ๆ ของตำบลบ้านม่วง ดังนี้

ตารางที่ 4-1 การใช้ที่ดินในการทำเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ของตำบลบ้านม่วง

ประเภทการใช้ที่ดิน	จำนวนพื้นที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. พื้นที่เกษตรกรรม		
1.1 พื้นที่ทำนา	4,815.39	60.81
1.2 พื้นที่พืชไร่	588.36	7.43
1.3 พื้นที่ไม้ผล ไม้ยืนต้น	678.64	8.57
1.4 พื้นที่พืชผัก	141.75	1.79
2. พื้นที่ชุมชน เช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรียน วัด สถานอนามัย โรงเรียน วิทยาลัย โรงเรียน อื่น ๆ	7.7.14	8.93
3. พื้นที่สาธารณประโยชน์	987.47	12.47
รวมพื้นที่ทั้งหมด	7,918.75	100.00

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรีถือเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคในภาคตะวันตกที่มีธุรกิจการค้าประเภทสินค้าเกษตร โดยมีศูนย์กลางตลาดผักผลไม้ ควบคู่กับการเลี้ยงปศุสัตว์ ดังนั้น โครงสร้างทางเศรษฐกิจจะขึ้นอยู่กับทำการเกษตรเป็นสำคัญ จุดศูนย์กลางที่สำคัญของธุรกิจต่าง ๆ จะกระจายอยู่ในอำเภอบ้านโป่งและอำเภอเมืองราชบุรี นอกจากนี้ ยังมีตลาดสดและตลาดนัดในท้องที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะตำบลบ้านม่วงในพื้นที่นั้นหากว่าชาวบ้านจะเดินทางมาค้าขาย หรือจับจ่ายซื้อข้าวของเครื่องใช้ในตัวอำเภอบ้านโป่ง ก็สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกโดยรถบัสโดยสาร รถยนต์

หรือขับจี้รถจักรยานยนต์เพราะไม่ไกลกันมาก ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตรเท่านั้น

และชาวมอญตำบลบ้านม่วงนั้นยังมีบทบาทในด้านเศรษฐกิจภายในชุมชนด้วย เพราะชาวบ้านม่วงในทุก ๆ วันพุธและวันอาทิตย์ได้มีตลาดนัดชุมชน ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดม่วง หมู่ที่ 5 ชาวบ้านในตำบลบ้านม่วงจะนำเอาพืชผักพื้นบ้าน ผลไม้ และผ้าทอมือของชาวมอญในตำบล นำออกมาค้าขายกันภายในตลาด และที่สำคัญคือ ยังมีผู้คนจากพื้นที่อื่น เช่นมาจากจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม และกรุงเทพฯ เป็นต้น ถือว่าตลาดแห่งนี้มีบทบาทต่อการประกอบอาชีพของผู้คนในจังหวัดอื่น ๆ ด้วย ตลาดแห่งนี้ได้มีการค้าขายสินค้าต่าง ๆ จึงทำให้เศรษฐกิจภายในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้คึกคักอย่างมาก เนื่องจากมีสินค้าที่หลากหลาย มีข้าวของเครื่องใช้ ของเล่นเด็ก เสื้อผ้า เครื่องประดับต่าง ๆ ก็มีขายเช่นกัน ถือว่าทำให้ชาวบ้านได้มีรายได้จากการประกอบอาชีพค้าขายซึ่งเกิดจากภายในชุมชนของตนเอง ไปสู่ระดับจังหวัด ซึ่งจากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยในครั้งนี้ถือว่าได้เห็นถึง บทบาททางด้านเศรษฐกิจของชาวมอญในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงและตำบลบริเวณใกล้เคียงที่มีส่วนในการดำเนินเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับจังหวัด

การพัฒนาด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นการรักษาแบบแผนปัจจุบันที่ได้เขาเข้ามาถึงชุมชนมอญบ้านม่วง การรักษาพยาบาลภายในชุมชนก็เหมือนกับการรักษาของไทยโบราณ คือการรักษาโดยใช้สมุนไพรและการเสกการเป่ารักษา ข้อมูลนี้เมื่อประมาณ 50-60 ปีมาแล้ว และในขณะเดียวกันชาวมอญก็ยังมีการรักษาด้วยการรำผีด้วย เพราะเมื่อมีอาการเจ็บป่วยก็เชื่อว่าเป็นการกระทำที่ผิดผี จึงต้องมีการรำผีเกิดขึ้นเพื่อเป็นการขอมมาลาโทษ และเมื่อรำผีแล้วก็จะหายจากอาการเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ แต่หลังจากที่รัฐบาลได้มีการขยายการรักษาแผนปัจจุบันไปทั่วประเทศ โดยมีการสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลประจำอำเภอ และสถานอนามัย ในชุมชนบ้านม่วงก็ได้มีการสร้างสถานี่ผดุงครรภ์ขึ้นก่อนในช่วงปี พ.ศ. 2510 และหลังจากนั้นในเวลาต่อมาได้มีการสร้างสถานอนามัยขึ้นก่อนในช่วงปี พ.ศ. 2515 แต่การสร้างสถานอนามัยในครั้งแรกนั้นใช้สถานที่ไม่กว้างใหญ่มากนักจึงไม่เพียงพอต่อการดูแลรักษาชาวบ้าน ต่อมาจึงได้มีการปรับปรุงสร้างสถานอนามัยประจำบ้านม่วงขึ้นใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 และเปิดให้บริการจนมาถึงปัจจุบัน

การพัฒนาด้านการคมนาคม ย้อนเวลากลับไปเมื่อช่วงเวลาประมาณ 50-60 ปีที่ผ่านมาชาวมอญบ้านม่วงได้ใช้แม่น้ำแม่กลองในการสัญจรไปมาระหว่างกันทั้งภายในชุมชนและกับชุมชนภายนอก และเมื่อเวลาผ่านไปจนมาถึงช่วงของการพัฒนาเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งหลังคือ ช่วยสมัยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ก็ได้มีการสร้างถนนสายโพธาราม-บ้านโป่ง ซึ่งถนนสายดังกล่าวนี้ก็ได้

ผ่านบริเวณตอนเหนือของชุมชนด้วย ทำให้มีรถโดยสารบริการ การคมนาคมติดต่อกับคนภายนอก จนสะดวกขึ้น และมีการสร้างบ้านเรือนอยู่ตามริมถนนมากขึ้นเช่นกัน ส่วนที่มีการตัดถนนเข้าไป ในชุมชนมีทั้งถนนที่ลาดยาง ถนนปูนซีเมนต์ และถนนลูกรัง และภายในชุมชนก็มีรถสองแถวขนาดเล็กคอยให้บริการคนภายในชุมชนด้วย ซึ่งการพัฒนาด้านการคมนาคมนั้นทำให้ชาวมอญในชุมชน มีความสะดวกสบายเป็นอย่างมากจนมาถึงปัจจุบัน เนื่องจากการเดินทางที่สะดวกสบายนั้นใน ชุมชนจึงมีการเปิดตลาดนัดควม่วงที่ขายเฉพาะวันพุธแต่ปัจจุบันได้เปิดขาย 2 วันคือ ทุกวันพุธ และวันอาทิตย์ตั้งแต่เวลา 12.00-18.30 น. เนื่องจากว่าตลาดนัดเปิดอยู่ในควม่วง การเดินทางเข้าออก ภายในชุมชนสะดวกมากยิ่งขึ้นจึงทำให้ชาวมอญได้มีการติดต่อซื้อขายสินค้ากับคนไทยมากขึ้นคน มอญภายในชุมชนก็มีการใช้ภาษาไทยมากยิ่งขึ้นในสมัยนั้นจึงเกิดการผสมกลมกลืนกับคนไทยได้ โดยงาน ซึ่งจากนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาทางด้านการคมนาคมนั้นทำให้ชาวมอญตำบล บ้านม่วงได้มีโอกาสติดต่อกับคนภายนอกชุมชนและได้มีการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างง่ายดาย

การพัฒนาด้านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาว มอญได้ผสมกลมกลืนกับคนไทยได้เป็นอย่างดีคือ เนื่องจากในสมัยก่อนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ วิทยุจึงเป็น สิ่งจำเป็นสำหรับชาวบ้านในชนบท ซึ่งโดยเฉพาะวิทยุที่ใส่ถ่านนั้นเป็นที่นิยมของชาวบ้านเป็น อย่างมาก เพราะสามารถทำให้ได้รับรู้ข่าวสารด้านต่าง ๆ รวมถึงฟังละคร ฟังโฆษณาต่าง ๆ ที่เป็น ภาษาไทยจึงทำให้ชาวมอญได้มีความคุ้นเคยกับภาษาไทยและยอมรับภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ใน ระยะเวลาต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ไฟฟ้าก็ได้เข้าสู่หมู่บ้านแห่งนี้ ชาวบ้านจึงได้มีการพัฒนาจาก วิทยาศาสตร์ขึ้นมา โดยมีการซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าที่ใช้ภายในบ้านมากยิ่งขึ้น เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น หม้อหุงข้าว พัดลม และเตารีดผ้าไฟฟ้า เป็นต้น จึงทำให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น กับการรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาภายในบ้าน โดยเฉพาะ “โทรทัศน์” ซึ่งเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่มีผล ทำให้ ชาวมอญได้มีการผสมกลมกลืนไปกับสังคมได้โดยอัตโนมัติ เช่น การดูข่าวสารบ้านเมืองต่าง ๆ การดูละคร ฯลฯ เป็นสิ่งที่ชาวมอญให้ความสนใจในการนั่งดูโทรทัศน์กับบุคคลภายในครอบครัว เป็นการพักผ่อนหย่อนใจหลังจากการทำงาน ด้วยเหตุนี้โทรทัศน์และวิทยุจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำ ให้ชาวมอญค่อย ๆ ที่จะคุ้นเคยกับภาษาไทยคุ้นเคยกับคนไทยและกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ

จากที่ปัจจัยภายนอกของการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ด้วยนโยบายของรัฐ ทำให้ ชาวมอญในชุมชนตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้กลมกลืนเข้ากับคนไทยและสังคมไทยได้เป็นอย่างดีมา กตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เหตุเพราะชาวมอญมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไทยและประเทศไทยมาตั้งแต่ สมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวมอญได้อยู่ในบทบาทที่สำคัญทำงานรับใช้ราชสำนักและอยู่ใต้พระบรม โภธิสมภารมาอย่างสงบเรียบร้อยและยังได้รับสิทธิที่เทียบเท่ากับคนไทยด้วย จึงทำให้ชาวมอญมี มิตรภาพที่ดีกับคนไทยมาตลอด มีการยอมรับและพึ่งพาอาศัยกันมาแต่ช้านาน จากเหตุผลที่ได้กล่าว

มา ทำให้ชาวมอญได้รู้สึกว่าคุณเองได้ผสมกลมกลืนจนเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทยโดยการพัฒนาจากภาครัฐที่มีการพัฒนาไปอย่างทั่วประเทศ โดยมีได้แบ่งแยกพื้นที่ในการพัฒนาแต่อย่างใด และขณะเดียวกันนั้นถึงจะมีการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ แต่ชาวมอญเองก็ยังไม่ถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์เดิมของตนเองไปทั้งหมดเสียทีเดียว เพราะมอญเองก็ยังคงรักษาประเพณีรวมถึงความเชื่อบางอย่างไว้อย่างเหนียวแน่นแต่ชาวมอญก็สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนไทยได้เป็นอย่างดีด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้จึงทำให้ชาวมอญที่อยู่ในผืนแผ่นดินไทยต่างได้อยู่อาศัยอย่างร่มเย็นเป็นสุขตลอดมา

2.3 การพัฒนาด้านสังคม

การพัฒนาด้านสังคมถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้ได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ดังปัจจัยที่จะนำเสนอต่อไปนี้

การตั้งถิ่นฐานและการอพยพย้ายถิ่น ถือเป็นประเด็นสำคัญที่เป็นตัวแปรเพื่อพิจารณาเรื่องการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญในสังคมไทย ซึ่งจากหัวข้อนี้หมายถึง มีการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย ที่ทำกินของชาวมอญเพื่อไปสู่สังคมไทย ซึ่งจากการศึกษาประวัติศาสตร์นั้น ชาวมอญได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีการอพยพเข้ามาเป็นระยะ ๆ ทั้งหมด 9 ครั้ง โดยครั้งที่ 9 คือสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งการอพยพเข้ามาแต่ละครั้งก็ได้รับการต้อนรับอันมิตรจากคนไทยและรัฐบาลไทยทุกครั้ง รวมถึงพระมหากษัตริย์ไทยยังได้พระราชทานที่ดินที่เหมาะสมให้กับชาวมอญได้ตั้งถิ่นฐานมีที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง

การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ได้อยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลองที่มีชาวมอญอาศัยอยู่ ตั้งแต่อำเภอบ้านโป่งไปจนถึงอำเภอโพธาราม หลังจากที่ชาวมอญได้ตั้งหลักแหล่งอย่างถาวรแล้วนั้น ก็ได้ก่อให้เกิดเป็นกลุ่มสังคมมอญตำบลบ้านม่วงขึ้น ชาวมอญตำบลบ้านม่วงมีชีวิตที่เรียบง่าย และยังปฏิบัติตามนโยบายของรัฐเสมอมา และหลังจากที่มีการพัฒนาจากนโยบายของรัฐ ชุมชนมอญจึงมีการพัฒนามากยิ่งขึ้นผู้คนภายในชุมชนอยู่ดีมีสุข มีความสะดวกสบาย และสังคมของชาวมอญก็ได้รับการเปลี่ยนแปลงไปเพราะมีการพัฒนาด้านการศึกษาจากภาครัฐ มีการประกอบอาชีพที่มีการย้ายออกไปทำงานจากถิ่นบ้านเดิมของตนเอง และมีการแต่งงานกับคนนอกพื้นที่ของตนเอง เช่น แต่งงานกับคนไทย จึงต้องย้ายถิ่นออกไปเพื่อไปอยู่กับสามีและเพื่อประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัว ดังนั้น ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วงเกิดการผสมกลมกลืนกาลเป็นคนไทยเชื้อสายมอญรวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในชุมชนตำบลบ้านม่วงแห่งนี้

และอีกประเด็นที่ทำให้ชาวมอญนั้นได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ นั่นก็คือ การประกอบอาชีพและการแต่งงาน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะเรื่องของการย้ายถิ่น กล่าวคือ การย้ายถิ่นก็เพื่อไปประกอบอาชีพและรวมถึงการย้ายถิ่นที่เกิดจากการแต่งงานกับคนภายนอก ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติของสังคมในเรื่องของการย้ายถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพและการย้ายเพื่อไปสร้างครอบครัว ซึ่งปัจจุบันประชากรในกรุงเทพฯ เองก็มาจากหลายจังหวัดเพื่อทำงานประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงครอบครัว เพื่อให้คนในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะสังเกตได้จากเมื่อถึงวันเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ผู้วิจัยก็ได้เห็นการเดินทางของผู้คนที่มาทำงานในกรุงเทพฯ ต่างเดินทางกลับไปยังบ้านเกิดของตนเอง ซึ่งทำให้บนท้องถนนในช่วงสงกรานต์นั้นไม่มีรถติดตามห้างสรรพสินค้าผู้คนก็ไม่มาก

ชาวมอญในตำบลบ้านม่วงก็เช่นกัน ซึ่งคนในชุมชนก็มีการอพยพเข้าสู่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดอื่น ๆ เพื่อหางานทำที่คิดว่าทำงานอยู่ในหมู่บ้าน จากการได้สัมภาษณ์ชาวบ้านที่อยู่ในตำบลบ้านม่วง ผู้วิจัยก็ได้ทราบถึงอาชีพต่าง ๆ ที่ลูกหลานของชาวมอญได้ไปทำเช่น เป็นข้าราชการ ครู พนักงานบริษัท เซฟตามโรงแรม หรือแม้อาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งอาชีพเหล่านี้เมื่อต้องย้ายถิ่นออกไปจากบ้านของตนเองแล้วนั้นก็หมายความว่าจำเป็นจะต้องไปทำงานร่วมกับคนไทย ได้ใช้ภาษาในการสื่อสาร และปฏิบัติตามค่านิยมของคนไทยย่อมมีผลทำให้เกิดการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ชาวมอญในตำบลบ้านม่วง เช่น อาจารย์จวน เครือวิษณาจารย์ (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2559) ได้เล่าให้ฟังว่า ลูกหลานของท่านตอนนี้ส่วนใหญ่ก็อยู่กรุงเทพฯ เรียนและทำงานที่กรุงเทพฯ กันหมดที่ไปอยู่กรุงเทพฯ เพราะได้แต่งงานกับคนกรุงเทพฯ จึงย้ายกันไปอยู่ที่นั่น แต่ก็มีลูกที่อยู่ดูแลอาจารย์จวนอยู่ที่บ้านก็มี ไปทำงานแล้วก็กลับมาอยู่บ้าน แต่เวลาถึงวันสำคัญ ๆ วันไหนมีลูกหลานก็จะมาจากกรุงเทพฯ กันหมดเลย

และส่วนคุณตาบัว พัดชื่น (สัมภาษณ์, 18 พฤษภาคม 2557) ท่านได้เล่าให้ฟังว่า ลูกหลานไปเรียนไปทำงานอยู่จังหวัดอื่น ๆ ก็มีบางคนอยู่กรุงเทพฯ บางคนก็ย้ายตามสามีไปอยู่จังหวัดสุราษฎร์ธานีก็มี แต่พอวันไหนมีก็มากันเยอะเลยคนไหนไม่แยกผีไปก็มากันครบในวันนั้น และอีกท่านหนึ่งที่ให้ข้อมูลคือ คุณเสน่ห์ ระวังาน (สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2559) ซึ่งได้เล่าให้ฟังว่าตนเองเป็นลูกหลานมอญ แต่ได้ไปทำงานเป็นเซฟที่โรงแรมแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ และได้แต่งงานมีครอบครัวและใช้ชีวิตอยู่ที่กรุงเทพฯ มาตลอด แต่ถึงแม้ว่าการใช้ชีวิตตอนนี้เป็นคนไทยหมดแล้ว แต่เมื่อถึงเวลาสำคัญ ๆ เช่น ไหว้ผีบ้าน เข้าพรรษา อะไรก็มาร่วมงานเกือบทุกครั้งไม่ให้ขาดเพราะต้องสืบทอดต่อไปประเพณีมอญ รวมถึง คุณน้ำสนอง พัดชื่น (สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559) ได้เล่าว่า อย่างน้ำก็ขับรถมอเตอร์ไซค์ออกไปทำงานทุกวัน น้ำไปทำงานที่กาญจนบุรี น้ำ

ออกไปตั้งแต่เช้าเลย พอตกเย็นมาก็ขับรถกลับบ้าน ส่วนลูกชายคนโตก็ไปทำงานที่ชลบุรี รับราชการอยู่ที่นั่นเลยแต่พอวันหยุดเย็นวันศุกร์ ก็กลับบ้านที่ราชบุรีอยู่กับพ่อแม่ ส่วนคนเล็กก็เรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐมไม่ไกลบ้านมากเป็นห่วง เป็นต้น

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชาวมอญบ้านม่วงได้ออกไปทำงานพบว่าปัจจุบันมีชาวมอญบ้านม่วงที่ออกไปทำงานที่กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ซึ่งการออกไปทำงานนั้นมีทั้งแบบไปถาวรและแบบไปชั่วคราว การไปทำงานแบบชั่วคราวนั้นส่วนใหญ่ก็จะไปเช้าแล้วก็กลับมาในเวลาเย็นหรือบางคนว่างจากการทำงานจึงไปรับจ้างทำงานที่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดอื่น ๆ ส่วนการไปแบบถาวรนั้นปัจจัยบางส่วนมาจากการแต่งงานกับคนไทยหรือคนจังหวัดอื่น ๆ จึงย้ายออกจากบ้านม่วงเพื่อไปสร้างครอบครัวใหม่ในที่อื่นด้วยเหตุนี้จึงมีการปรับตัวและการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมของคนไทยที่ตนได้อยู่ร่วมด้วย ดังนั้นการย้ายถิ่นของชาวมอญมีทั้งการย้ายถิ่นเพื่อออกไปประกอบอาชีพ และการย้ายถิ่นเนื่องมาจากการแต่งงานกับคนไทยและย้ายไปอยู่ร่วมกันกับคนไทยด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ได้ผสมกลมกลืนกับคนไทยเร็วขึ้น รวมถึงยังทำให้ความเชื่อในเรื่องผีก็ค่อย ๆ หดหายไปเลย เนื่องจากเมื่ออยู่ในสังคมไทยก็ต้องดำเนินชีวิตแบบคนไทยที่มีแต่การหาเลี้ยงชีพและอยู่เป็นสังคมเดี่ยวมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยภายนอกเรื่องของ การพัฒนาด้านการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่อดีตที่รัฐได้ออกพระราชบัญญัติการประถมศึกษาในปี พ.ศ. 2464 ซึ่งได้มีผลทำให้มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาเกิดขึ้นทั่วไปประเทศ ดังนั้น ชุมชนบ้านม่วงเองก็ได้รับการพัฒนาด้วยเช่นกันในปี พ.ศ. 2465 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนวัดม่วง (ศรีประชา) ขึ้นเป็นแห่งแรกในชุมชนตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 จึงทำให้เด็ก ๆ ชาวมอญในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงได้มีโอกาสได้เข้าศึกษาในระดับประถมศึกษากันอย่างทั่วถึงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

การพัฒนาทางด้านการศึกษานั้นเมื่อเวลาผ่านไป สังคมได้เกิดการขยายตัวมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดการย้ายออกไปเพื่อการศึกษาในพื้นที่มากยิ่งขึ้น เพราะจากการที่ได้สัมภาษณ์คุณครูจิตอารีย์ กระเครือ (สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2559) นั้นคุณครูได้ให้ความคิดเห็นว่า เด็กส่วนใหญ่ในชุมชนนี้เมื่อเรียนจบที่โรงเรียนวัดม่วงแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะไปเรียนต่อ ปวช. ที่อยู่ใกล้เคียงที่ตำบลคู้้งพยอมบ้าง และยังมีโรงเรียนในจังหวัดราชบุรีให้โควตาเด็กเพื่อให้เด็กได้ออกไปเรียนต่อที่ตัวเมือง ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ก็จะออกไปเรียนต่อนอกชุมชนกัน ครูจิตอารีย์ ได้กล่าวต่อว่า ปัจจุบันนี้เด็กก็ได้ออกจากชุมชนไปเยอะมาก จึงทำให้เด็กบางคนอาจจะลืมความเป็นมอญไป

ซึ่งจากข้อมูลที่พบเรื่องการศึกษาของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ชาวมอญที่นิยมส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาที่สูงที่สุดเท่าที่ตนจะส่งเรียนได้ ซึ่งเด็กในชุมชนส่วนใหญ่เมื่อจบ

การศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว โดยจบจากโรงเรียนในตำบลแล้ว ผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่ก็จะออกไปศึกษาต่อที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีบ้าง หรือบางคนก็ไปศึกษาที่กรุงเทพฯ ทั้งในระดับ ปวช. ปวส. รวมถึงระดับปริญญาตรีทั้งมหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนเลยก็มี

จากการสัมภาษณ์ จรัสพร พัดชื่น (สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2560) ซึ่ง อายุ 21 ปี ในวันที่ ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า เขารู้สึกว่าคนมอญก็ใช้ชีวิตเหมือนกับคนไทย และตัวเองตอนที่ยังเรียนอยู่ในระดับประถม และมัธยมก็เรียนในหมู่บ้านหรือไม่ห่างจากหมู่บ้านเท่าไรนัก แต่พอเรียนในระดับมหาวิทยาลัยตนเองก็ได้ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ซึ่งน้องได้บอกว่าตนเองไม่สามารถ ฟัง พูด ภาษามอญไม่ได้เลย เนื่องจากมีแม่เป็นคนไทย น้องอยู่กับแม่มากกว่าอยู่กับคุณพ่อจึงทำให้ตนเองไม่ได้เรียนรู้ภาษามอญจากพ่อเลย และการใช้ชีวิตในโรงเรียนหรือแม้ในมหาวิทยาลัย ตนก็ใช้ชีวิตแบบคนไทยทั่วไปเป็นวัยรุ่นคนไทยทั่วไป มีเพื่อนเป็นคนไทยทั้งหมดด้วย ตนเลยรู้สึกว่าวิถีชีวิตประจำวันก็อยู่แบบคนไทยทั่ว ๆ ไป

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนกลืนกลายเป็นคนไทย รวมถึงการพัฒนาทางการศึกษาที่ทันสมัยและครบวงจรในเรื่องของการศึกษาหาความรู้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงส่งลูกหลานให้ออกไปเรียนรู้สิ่งใหม่ สภาพแวดล้อมใหม่ ๆ และนี่ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ

จากการศึกษาทั้งปัจจัยภายในและภายนอกจนทำให้ชาวมอญในตำบลบ้านม่วง ได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญนั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดการผสมกลมกลืน โดยได้พิจารณาจากการผสมกลมกลืน โดยนโยบายจากภาครัฐ รวมถึงการผสมกลมกลืนที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เช่น การตั้งถิ่นฐานและการอพยพย้ายถิ่น การศึกษา รวมถึงการประกอบอาชีพและการแต่งงาน ซึ่งในปัจจุบันนี้ผู้วิจัยได้เห็นชาวมอญบ้านม่วงนั้นมีการผสมกลมกลืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งกับสังคมไทยไปแล้ว อันเนื่องมาจากมีปัจจัยหลายอย่างที่ช่วยให้ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

และจังหวัดราชบุรีเองนั้นก็ไม่ได้อยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก รวมถึงชาวมอญเองยังมีรูปร่างหน้าตาที่คล้ายคลึงกันกับคนไทยเมื่อลงพื้นที่แล้วผู้วิจัยก็ไม่ได้มีความรู้สึกแตกต่าง แต่จะแตกต่างก็ตรงภาษาที่ชาวบ้านบางท่านสื่อสารเป็นภาษามอญกันอยู่ แต่ก็สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ปกติเหมือนคนไทยทั่วไป และชาวมอญยังนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทย มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัจจุบันที่ภาครัฐเองพยายามที่จะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้น จึงได้ใช้นโยบายการผสมกลมกลืนเพื่อใช้ชนกลุ่มน้อยเข้าผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่คือ คนไทย ซึ่งนับจากเวลาใน

อดีตที่ชาวมอญได้เขามาอยู่อาศัยในผืนแผ่นดินไทยจนปัจจุบันนี้ในปี พ.ศ. 2560 แล้วนั่นถือว่ามีระยะเวลาเป็นร้อยเป็นปีแล้ว จึงทำให้ชาวมอญในพื้นที่ราชบุรีตำบลบ้านม่วง ได้มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพของผู้คน สภาพของพื้นที่ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งเหล่านั้นจึงนำไปสู่การผสมกลมกลืนจนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือการกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญในที่สุด

บทที่ 5

พลังการดำรงอยู่ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

พลังการดำรงอยู่ของชาวมอญในบทนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงชาวมอญที่เป็นสังคมภาพกว้าง ซึ่งจะหมายรวมถึงชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี รวมอยู่ในบริบทของชาวมอญในสังคมไทยด้วย กล่าวคือ การสร้างพลังในการดำรงอยู่ของชาวมอญนั้นถือว่าได้เริ่มเกิดขึ้นจากชาวมอญกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความคิดเรื่องของการกู้ชาติ หรือการคิดที่จะกลับไปยังประเทศของตน ซึ่งพลังที่เกิดขึ้นนี้ได้เริ่มจากกลุ่มคนมีการศึกษารวมถึงคนที่รักชาติ โดยมีการเข้าไปเป็นส่วนเชื่อมระหว่างชาวมอญที่อยู่ในประเทศไทยและชาวมอญที่อยู่ในเมืองมอญ ประเทศพม่า ซึ่งพลังการดำรงอยู่นั้นได้เกิดจากชาวมอญที่มีความคิดเดียวกัน มีหัวใจเดียวกันที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศไทย และยังได้รวมใจกันสร้างพลังของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองขึ้นมาเพื่อต่อรองอำนาจบางประการกับประเทศพม่า แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยปัจจุบันถือเป็นยุคโลกาภิวัตน์แล้วนั้น การที่จะมีการถืออาวุธมาต่อสู้กันเพื่อดินแดนนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ดังนั้น ชาวมอญจึงได้สร้างพลังความเป็นชาติพันธุ์มอญของตนเองขึ้นมา โดยเปลี่ยนรูปแบบการต่อสู้โดยการใช้พลังของคนรุ่นใหม่ ร่วมกับพลังของคนรุ่นเก่า ในการช่วยกันสืบสานวิถีชีวิตแบบมอญ วัฒนธรรม ประเพณีในแบบของมอญ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเป็นการบอกให้คนภายนอกได้รู้ว่ายังมีชาติพันธุ์มอญที่มีความเข้มแข็งและยังคงดำรงความเป็นมอญอยู่อย่างมีความสุขในปัจจุบัน แต่พลังนั้นการต่อสู้ที่ผู้วิจัยนำเสนอพลังที่เป็นพลังในอดีตและพลังในปัจจุบันของการดำรงอยู่ของชาติพันธุ์มอญ โดยเฉพาะชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พลังในอดีต

- 1.1 การมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ
- 1.2 ความสัมพันธ์กับราชวงศ์ของไทย
- 1.3 การเผยแพร่ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
- 1.4 การสร้างเครือข่ายข้ามแดน

2. พลังในปัจจุบัน

- 2.1 การมีบทบาทในชุมชน
- 2.2 การสร้างผลงานด้านวิชาการ.
- 2.3 การใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง

พลังในอดีต

พลังในอดีตถือเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับชาติพันธุ์มอญ เพราะเมื่อชาวมอญได้อพยพเข้ามาอยู่ในแผ่นดินไทย ชาวมอญได้มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีในรูปแบบต่าง ๆ กับประเทศไทย รวมทั้งยังมีการเผยแพร่ความเป็นมอญให้ยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นพลังในอดีตจึงถือเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวมอญยังคงสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขมาจนถึงปัจจุบัน

1. การมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ

ในอดีตชาวมอญยังเข้ามามีบทบาทด้านของเศรษฐกิจและด้านการปกครองของไทย กล่าวคือ โดยชาวมอญมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นส่วนประกอบของระบบเศรษฐกิจของไทยด้วย โดยเฉพาะเรื่องของ แรงงานคน (Manpower) ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีความมากที่สุด โดยเฉพาะในสมัยอยุธยา (สุภรณ์ โอเจริญ, 2519, หน้า 37-38) รัฐได้อาศัยแรงงานของไพร่หลวงรามัญ ในการก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งในรูปแบบของแรงงานเพื่อประกอบกิจการต่าง ๆ เงิน และสิ่งของ นอกจากนี้การซื้อขายแลกเปลี่ยน ตลอดจนการหมุนเวียนของเครื่องอุปโภคบริโภค และเงินตรา พร้อมกันนั้นรัฐยังได้ผลประโยชน์จากการเก็บภาษีอากรจากชาวมอญในการประกอบอาชีพต่าง ๆ อีกด้วย

และอีกประเด็นหนึ่งที่ชาวมอญมีบทบาทที่สำคัญคือ ด้านการเมืองการปกครอง โดยมีชาวมอญบางส่วนนั้นได้สร้างปัญหาและความยุ่งยากแก่รัฐบาลของไทยด้วย โดยการเป็นกบฏและการเข้าเป็นคนในบังคับฝรั่งเศส การเกิดกบฏมอญในบางครั้งชาวมอญก็เป็นผู้ดำเนินการเอง แต่ลำพัง เช่น กบฏธรรมเถียร ในสมัยสมเด็จพระเพทราชา หรือในบางครั้งก็ได้ร่วมมือกับเจ้านายหรือขุนนางไทยอื่น ๆ ในการดำเนินการ เช่น กบฏพระยาสุรศักดิ์ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ตามหลักฐานที่ปรากฏ มีกบฏมอญเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา 3 ครั้ง ในสมัยกรุงธนบุรี 1 ครั้ง และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น 1 ครั้ง รวมเป็น 5 ครั้งด้วยกัน

แต่รัฐบาลไทยก็สามารถปราบปรามได้สำเร็จทุกครั้ง แต่อย่างไรก็ตาม ก็ทำให้บ้านเมืองเกิดความวุ่นวายอยู่ระยะหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหลายทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง และทางด้านเศรษฐกิจ และในส่วนที่มีคนมอญได้เข้าเป็นคนในฝรั่งเศสนั้นเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในขณะนั้นมีชาวมอญที่ต้องการหลีกเลี่ยงการเกณฑ์แรงงาน และหวังผลประโยชน์ ตลอดจนความคุ้มครองต่าง ๆ พวกเขาไปสมัครเป็นคนในบังคับฝรั่งเศส ทำให้ฝรั่งเศสมาวางอำนาจเหนือไทยในการปกป้องคนในปกครองของไทยแล้ว ยังทำให้ไทยขาดกำลังคนใช้ในราชการทหารเรือไปจำนวนหนึ่ง และก่อให้เกิดความเลื่อมล้ำระหว่างชาวมอญทั่วไปกับมอญในบังคับฝรั่งเศส

ชาวมอญมีความสัมพันธ์กับราชสำนักไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สุภรณ์ โอเจริญ (2541, หน้า 103) ในสมัยอยุธยาคนมอญเข้ารับราชการในฐานะไพร่หลวง ในสังกัดกรมของขุนนาง และไพร่ของเจ้าในสังกัดกรมของเจ้า และมีกองมอญ โดยมีตำแหน่ง จักรีมอญยกชั้นพระยา เป็นผู้ควบคุมดูแลกองมอญทั้งในยามศึกและในยามสงคราม และมาจนถึง สมัยรัตนโกสินทร์ ชาวมอญได้เข้ามามีบทบาททางด้านการเมืองการปกครองในประเทศไทย เนื่องจากพระมหากษัตริย์ไทยได้ทรงแต่งตั้งให้ผู้ที่เจ้าเมืองมาตั้งแต่เมืองมอญทรงให้อยู่ ในตำแหน่งเดิมเพื่อเป็นการช่วยดูแลแผ่นดินไทยด้วย และในสมัยรัตนโกสินทร์ไพร่หลวงรามัญ ถูกแบ่งการปกครองเป็น 5 กรมใหญ่ คือ

1. กรมตั้งทองซ้าย	มีพระยาเกียรติ	เป็นเจ้ากรม
2. กรมตั้งทองขวา	มีพระยาราม	เป็นเจ้ากรม
3. กรมอดาบสองมือ	มีพระยานครอินทร์	เป็นเจ้ากรม
4. กรมอาตมาตซ้าย	มีพระยาภักคศิสงคราม	เป็นเจ้ากรม
5. กรมอาตมาตขวา	มีพระยารัตนจักร	เป็นเจ้ากรม

ซึ่งกรมทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้การดูแลของพระยามหาโยธา ครั้งเมื่อสิ้นพระยามหาโยธา ในสมัยรัชกาลที่ 4 ก็ได้ตั้งเจ้าพระยามหาโยธาอีก กรมรามัญจึงหมดอยู่ในบังคับของกรมกลาโหม และสำหรับกรมของเจ้า ก็มีไพร่รามัญไปสังกัดอยู่เช่นกัน กรมของเจ้านี้มีเจ้าเป็นเจ้าของ และมี ขุนนางอย่างน้อย 3 คน คือ เจ้ากรม ปลัดกรม และสมุหบัญชีเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการ ในสมัย อยุธยา มีไพร่รามัญสังกัดในกรมของเจ้าทั่วไป ครั้งหนึ่งในสมัยกรุงธนบุรีก็ได้มีการอนุญาตให้ไพร่ รามัญสังกัดกรมพระราชวังบวรฯ ได้เท่านั้น ซึ่งกรมรามัญในสังกัดกรมพระราชวังบวรฯ ได้ถูกแบ่ง การปกครองออกเป็น 3 กรมใหญ่ ได้แก่

1. กรมมอญขวา	มีพระยาปราบอั้งวะ	เป็นเจ้ากรม
2. กรมมอญซ้าย	มีพระชนะภูคาม	เป็นเจ้ากรม
3. กรมมอญกลาง	มีพระเจ้าภักคศิรเดช	เป็นเจ้ากรม

และเมื่อสิ้นกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญในสมัยรัชกาลที่ 5 และตำแหน่งกรม พระราชวังบวรฯ ได้ถูกยกเลิกไป ดังนั้น กรมรามัญในสังกัดของกรมพระราชวังบวรเดิมจึงย้ายไป อยู่ในสังกัดกรมกลาโหม โดยย้ายไปรวมอยู่กับกรมรามัญของวังหลวงทั้ง 5 กรม ซึ่งถูกย้ายมาก่อนหน้านี้แล้วในสมัยรัชกาลที่ 4

และในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวมอญเข้ารับราชการในหน่วยงานที่สำคัญ 3 หน่วย คือ กรมอาตมาต กรมกองตระเวน และกรมทหารเรือ ซึ่งมีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์สอดคล้องกับ ดังที่ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2546, หน้า 97) ได้บันทึกไว้ว่า ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในปี พ.ศ. 1254 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 โปรดเกล้าให้สมเด็จพระมหาจักรพรรดิสร้างป้อมปราการที่ปากน้ำ ตัดเอาทางที่แขวงกรุงเทพมหานครกับแขวงเมืองสมุทรปราการให้รวมกันเป็นเมืองใหม่ แล้วพระราชทานชื่อว่า “เมืองนครเขื่อนขันธ์” (อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการปัจจุบัน) และให้ย้ายมอญเมืองปทุมธานีพวกเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) ที่อพยพเข้ามาสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชไปอยู่ เมื่อสร้างเมืองและป้อมชายเสร็จแล้วจึงโปรดเกล้าให้ตั้งสมิงทอมา (บุตรเจ้าพระยามหาโยธา เจ่ง) เป็นพระยานครเขื่อนขันธ์รามัญราชชาติเสนาบดีศรีสิทธิสงคราม เป็นผู้รักษาเมือง

และต่อมา ปี พ.ศ. 2371 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3)

โปรดให้พระยาโชฎึกราชเศรษฐี (ทองจีน) ไปสร้างป้อมที่ปากคลองมหาชัย และให้แบ่งครอบครัวมอญให้เจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) บุตรเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) ไปตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร อยู่ดูแลและขุดลอกคลองสุนัขหอน (ทิพากรรมมหาโกษาธิบดี, 2547, หน้า 37) และในสมัยรัชกาลที่ 3 หลังอังกฤษยึดครองพม่า และต้องการที่จะตั้งประเทศมอญขึ้นใหม่ จึงติดต่อขอตัวเจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) บุตรเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) อดีตเจ้าเมืองเตริน พระอนุชาพระอนุชาพระยาทะเลละ กษัตริย์องค์สุดท้ายของมอญไปเป็นกษัตริย์ แต่ทางการไทยได้ปฏิเสธ เพราะอาจจะเป็นการก้าวก่ายให้อังกฤษได้ (กรมศิลปากร, 2538, หน้า 65-66) พงสาวดารไทยบันทึกว่า เจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) ต้องการอยู่สนองคุณกษัตริย์ไทย ไม่ต้องการอยู่ใต้อาณัติของอังกฤษ และชาวมอญยังได้อาศัยอยู่บริเวณหัวเมืองชายแดนตะวันตกด้านจังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ติดต่อกับเมืองมอญแต่เดิมและยังใช้เป็นเส้นทางผ่านในการอพยพ

แต่ชาวมอญนั้น ได้ตั้งหลักแหล่งอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย จึงทำให้ราชการไทยได้จัดให้คนเหล่านี้อยู่รวมกันตามเมืองหน้าด่าน เป็นเมืองศึกกับพม่ารวม 7 เมือง เรียกว่า “รามัญ 7 เมือง” ประกอบด้วย

เมืองสิงห์ พระสมิงสิงห์บุรินทร์เป็นเจ้าเมือง

เมืองลุ่มลุ่ม พระนินนะภูมินบตีเป็นเจ้าเมือง

เมืองท่าตะกั่ว พระชินดิฐบดีเป็นเจ้าเมือง

เมืองไทรโยค พระนิโครธาภิโยคเป็นเจ้าเมือง

เมืองทองผาภูมิ พระเสถภูมิบดีเป็นเจ้าเมือง

เมืองท่าขนุนและเมืองท่ากระดาน มีพระผลกดิฐบดีเป็นเจ้าเมือง

ซึ่งเมืองทั้งหมดต้องขึ้นตรงกับเมืองกาญจนบุรี เพราะเป็นเมืองหน้าด่านคอยสอดแนมสืบข่าวต่าง ๆ จากฝั่งพม่าแล้วรายงานให้ทางการไทยทราบและคอยสกัดทัพของพม่าก่อนที่จะเข้าโจมตีไทย (สุเอ็ด คชเสนี, 2525, หน้า 37) และเหตุการณ์ต่อมาเมื่อพม่าเริ่มรบกับประเทศอังกฤษ

ในปี พ.ศ. 2364 และได้เสียดินแดนให้อังกฤษในปี พ.ศ. 2428 นับตั้งแต่พม่าเริ่มทำสงครามนี้เป็นต้นมาเมืองรามัญทั้ง 7 มีบทบาทตามหน้าที่หลักน้อยลง อีกทั้งภูมิประเทศยากต่อการเพาะปลูก ดังนั้น เจ้าเมืองรามัญทั้ง 7 จึงได้ย้ายครัวมาอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนกลาง บริเวณบ้านโป่งจนถึงโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพราะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกมากกว่า และเมื่อครั้งที่มีการจัดระเบียบการปกครองปี พ.ศ. 2438 ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงทำให้บทบาทของรามัญ 7 หัวเมืองก็ถูกยุบลงเป็นหมู่บ้านและกิ่งอำเภอสังกัดอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี และในระยะต่อมามีรามัญ 7 หัวเมืองบางท่านก็ได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ที่บริเวณแม่น้ำแม่กลอง ทั้งที่ตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ และตำบลคู้้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง เป็นต้น ซึ่งหลังจากที่ รามัญ 7 หัวเมืองถูกยุบลงจึงทำให้เหลือเป็นหมู่บ้านหรือกิ่งอำเภอมียาวละเอียด ดังนี้

1. เมืองสิงห์ ยุบลงเป็นหมู่บ้านอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี
2. เมืองลุ่มสุม ยุบลงเป็นหมู่บ้านอยู่ในกิ่งอำเภอไทรโยค
3. เมืองท่าตะกั่ว ยุบลงเป็นหมู่บ้านอยู่ในกิ่งอำเภอไทรโยค
4. เมืองไทรโยค ยุบลงเป็นกิ่งอำเภอไทรโยคขึ้นกับตำบลจังกะ
5. เมืองท่าขนุน (สังขละบุรี) ยุบลงเป็นกิ่งอำเภอสังขละบุรี ขึ้นกับ อำเภออ่าววะซึ่งเป็นอำเภอตั้งใหม่
6. เมืองทองผาภูมิ ยุบลงเป็นหมู่บ้านอยู่ในเขตกิ่งอำเภอสังขละบุรี
7. เมืองท่ากระดาน ยุบลงเป็นหมู่บ้านอยู่ในเขตกิ่งอำเภอศรีสวัสดิ์ ขึ้นกับอำเภอเมืองกาญจนบุรี (สุภาพรณี จินตคามณี โรจน์, 2547, หน้า 88)

จากการอพยพมาแต่ละครั้งที่ชาวมอญได้เขามายังราชอาณาจักรไทย ชาวมอญเหล่านี้ได้สร้างบ้านเรือนและประกอบอาชีพในพื้นที่ที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงพระราชทานให้ ส่วนใหญ่ชาวมอญจะอาศัยอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำเจ้าพระยา และส่วนมากชาวมอญได้กระจายตัวอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ปทุมธานี นนทบุรี และราชบุรี บริเวณแม่น้ำแม่กลอง และยังไปตามลุ่มน้ำท่าจีนด้วย

จากการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา จึงสรุปได้ว่า ชาวมอญที่ได้อพยพเข้ามาในประเทศนั้น มีทั้งประชาชนธรรมดา และมีทั้งเชื้อพระวงศ์ และขุนนางต่าง ๆ เมื่อคนเหล่านี้ได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย พระมหากษัตริย์และทางการไทยเองก็มีความยินดีต้อนรับบุคคลเหล่านี้ และผู้ที่มีตำแหน่งต่าง ๆ ทางการไทยก็ได้ตั้งให้ชาวมอญเหล่านี้ได้มีตำแหน่ง เช่นเดิมเมื่อครั้งอยู่ที่เมืองมอญ และบุคคลเหล่านี้เองที่ได้เข้ามามีบทบาทในด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งถือว่าชาวมอญได้เข้ามาแบ่งเบาภาระของราชการไทย โดยเข้ามารับใช้แผ่นดินไทย โดยรับตำแหน่งทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ เพื่อคอยสอดส่องดูแลไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามเข้ามารุกราน

แผ่นดินไทย ซึ่งถือว่าได้ทำคุณประโยชน์ให้กับแผ่นดินไทยเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งการอพยพเข้ามาของ คนมอญนั้นยังได้นำเอารูปแบบวิถีชีวิตความเป็นชาติพันธุ์มอญของตนเขามาด้วย และชาวมอญก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตในแบบของคนไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการช่วยเหลือในการ ปกครองแผ่นดินไทยรวมทั้งยังสามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตในพื้นที่ต่างถิ่นต่างภาษาของชาติพันธุ์ ของตนเองได้เป็นอย่างดี อีกทั้งชาวมอญยังเป็นที่ยอมรับจากคนไทยมาตั้งแต่อดีต จึงเป็นผลทำให้ สิ่งที่ยับรพบุรุษของชาวมอญได้พึงกระทำมาในอดีตนั้นถือว่าเป็นพลังอีกรูปแบบหนึ่งของชาวมอญ ที่สามารถทำให้ชาติพันธุ์ของตนยังคงดำรงอยู่ได้มาจนถึงปัจจุบัน

2. ความสัมพันธ์กับราชวงศ์ของไทย

มอญกับไทยจะมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่เมื่อใดยังหาหลักฐานที่แน่นอน ไม่ได้แต่ เข้าใจกันว่าจะเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยครั้งสุโขทัยทั้งนี้ก็เพราะปรากฏในพงศาวดารมอญหรือราชาธิราช (สมบัติ พลายน้อย, 2515, หน้า 215) และมอญก็มีความสัมพันธ์กับราชสำนักไทยมาโดยตลอด กล่าวคือ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์พระมหากษัตริย์ไทยทรงปล่อยให้หัวหน้า กลุ่มคนมอญดูแลกันเอง โดยให้บรรดาศักดิ์และตำแหน่งราชการรับผิดชอบ กลุ่มหัวหน้ามอญ จึงถูกกลืนเข้าสู่ระบบราชการไทยสืบสายตระกูลขุนนางกอมอญ

และมีบางส่วนได้รับราชการอยู่ฝ่ายใน มีโอกาสเป็นพระสนม และเจ้าจอมมารดา เช่น รัชกาลที่ 3 ที่มีพระสนมเป็นชาวมอญ พระโอรสองค์หนึ่งคือ พระองค์เจ้าศิริวงศ์ ต่อมา พระองค์เจ้า ศิริวงศ์ ได้เสกสมรสกับคนมอญชั้นสูง มีบุตรธิดา 7 องค์ โดยพระธิดาเชื้อสายมอญ 2 องค์รับ ราชการฝ่ายใน สมัยรัชกาลที่ 4 องค์หนึ่งระยะเวลาต่อมาได้รับการสถาปนาเป็นกรมสมเด็จพระ เทพศิรินทรามาตย์ เป็นพระราชมารดาของรัชกาลที่ 5 (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2547, หน้า 17)

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของราชวงศ์จักรีกับชาวมอญนั้นมีความ แนบแน่นยาวนาน และการที่มอญเลือกอพยพเข้ามาไทยมากกว่าดินแดนอื่น ๆ นั้น เนื่องจาก พื้นที่ ของมอญและไทยมีเขตดินแดนต่อเนื่องกัน ทั้งยังมีสภาพภูมิอากาศคล้ายกัน ประชาชนมีการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีอาหารการกิน วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีก็เหมือนกัน ที่สำคัญคือ นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกัน จึงมีอาหารการกิน วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีก็เหมือนกัน ที่สำคัญ ก็คือ การนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกัน จึงสามารถปรับตัวได้ง่ายเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ประกอบกับไทยมีความรู้สึกเป็นมิตรไม่มีนโยบายกีดกันมอญ รวมทั้งพระมหากษัตริย์ไทยทรงยินดี ต้อนรับมอญให้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเสมอ (องค์ บรรจุน, 2558, หน้า 25-26)

มอญนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับพม่า ซึ่งจะเห็นได้จาก การที่ไทยจะไม่เข้าไปปกครองหัวเมืองมอญโดยตรง เมื่อไทยมีอำนาจเหนือหัวเมืองมอญก็จะ

แต่งตั้งเจ้าเมืองมอญนั้น ๆ เป็นผู้ดูแลว่ากล่าวตักเตือนกันเอง ส่วนมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ไทยก็เต็มพระทัยที่จะต้อนรับจะเห็นได้จากการที่ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีผู้ไปคอยรับครอบครัวมอญเกือบทุกครั้งที่อพยพเข้ามา (สุจริต ลักษณ์ดีผดุง และคณะ, 2526, หน้า 9) และโครงสร้างของสังคมมอญและไทยต่างก็เป็นสังคมชาวพุทธเพราะนับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน จึงสามารถเข้ากันได้ง่ายเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในกิจกรรมทางศาสนาซึ่งมีเนื้อหาเดียวกัน (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541, หน้า 257) ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นมอญเก่าหรือมอญใหม่มักจะอยู่ร่วมกันในสถานที่ที่ราชการจัดไว้ให้แต่เดิม แต่มีจุดเด่นที่สำคัญอย่างหนึ่งของการตั้งบ้านเรือนของชาวมอญในประเทศไทยก็คือ บ้านเรือนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมน้ำด้วยกันทุกแห่ง แม้เมื่อมีการโยกย้ายขยับขยายถิ่นฐาน ไปบ้านเรือนในที่ใหม่ก็ยังคงอยู่ริมน้ำเช่นเดิม (สุจริต ลักษณ์ดีผดุง และคณะ, 2542, หน้า 9)

ดังจะเห็นได้ว่า มอญกับไทยมีความสัมพันธ์กันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งด้วยความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างขุนนางผู้ใหญ่ชาวมอญและราชวงศ์ไทย จึงทำให้ชาวมอญได้เข้ามาพึ่งบารมีซึ่งกษัตริย์ไทยก็ให้การยอมรับและได้มาอยู่ในประเทศไทยอย่างสงบร่มเย็นจนถึงทุกวันนี้ ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถปรับตัวให้เข้ากับเจ้าสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะอยู่ในระดับทางสังคมใด ชาวมอญก็สามารถที่จะปฏิบัติตนเพื่อให้อยู่ร่วมกันกับคนไทยได้อย่างสงบสุข โดยการดำรงอยู่ของตนนั้นชาวมอญก็จะมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของตนเองได้อย่างโดดเด่นเด่นกว่าชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งทั้งนี้เกิดจากพลังของชาวมอญที่เหนียวแน่นและช่วยกันสืบสานปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง

3. การเผยแพร่ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

ชาวมอญในประเทศไทยมีบทบาทและมีความสำคัญต่อสังคมไทยทั้งด้านของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และในด้านของสังคมไทยนั้นก็ได้รับอิทธิพลจากมอญในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ประเทศไทยมีการรับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นำมาใช้เป็นแบบแผนในการออกกฎหมาย และกำหนดฐานะของพระมหากษัตริย์ รวมถึงสังคมไทยมีการรับพุทธศาสนารามัญนิกาย ซึ่งได้ชื่อว่าเคร่งครัดในด้านวินัยปฏิบัติเข้ามาเผยแพร่ และได้เป็นรากฐานของธรรมยุตินิกายในประเทศไทย รวมถึงการรับปีพาทย์มอญมาใช้บรรเลงในงานศพ ตลอดจนประเพณีบางอย่างของมอญซึ่งถือปฏิบัติอยู่ในสังคมไทย เช่น ประเพณีสังกรานต์ แต่งงาน และการบวช (สุภรณ์ โอเจริญ, 2519, หน้า 36-37)

ในด้านการศึกษาของชาวมอญนั้น ในสมัยอยุธยาที่เป็นไปในทำนองเดียวกับเด็กไทยคือ ใช้วัดป็นโรงเรียนและมีพระเป็นครู แต่เด็กมอญนั้นจะเข้าศึกษาเป็นภาษามอญในวัดมอญ

ประจำหมู่บ้าน และเมื่อมีอายุครบเกณฑ์ที่จะบรรพชาอุปสมบทก็จะทำการที่วัดนั้น ๆ ครั้นสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เด็กมอญบางส่วนเริ่มมีการศึกษาเป็นภาษาไทยในโรงเรียนของมิชชันนารี และเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวมอญก็มีแนวโน้มที่จะหันมาศึกษาเป็นภาษาไทยโดยใช้หลักสูตรของไทย ทั้งนี้เพราะนอกจากจะมีโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรทั่วไปทั้งในกรุงและหัวเมืองแล้ว วัดมอญบางวัดยังได้หันมาสอนหนังสือไทยแก่เด็กมอญโดยใช้แบบเรียนของไทย การศึกษาของพระสงฆ์มอญตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง เป็นต้นมา ก็มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมตามหลักสูตรบทเรียนรามัญ ซึ่งแตกต่างหากจากของไทย

ในด้านของศาสนานี้คณะสงฆ์รามัญนิกายก็ได้รับการยกย่องและอนุเคราะห์ทัดเทียมกับมหานิกายที่ไทยได้รับมาจากลังกา มีเจ้าคณะปกครอง และมีพระราชคณะชั้นรอง ๆ ลงมาเป็นผู้ช่วยคณะและตำแหน่งสมณศักดิ์ของพระสงฆ์รามัญนิกายก็แยกออกจากมหานิกาย ครั้นเมื่อมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2445 ซึ่งมีผลทำให้พระสงฆ์รามัญนิกายเหลือคงไว้แต่ชื่อ เพราะมิได้ยกเป็นคณะหนึ่งต่างหากดังในอดีต แต่ให้ไปขึ้นกับเมืองหรือคณะตามเขตที่วัดนั้น ๆ ตั้งอยู่และตำแหน่งเจ้าคณะในฝ่ายรามัญนิกายก็เป็นอันสิ้นสภาพไปด้วย

คณะสงฆ์รามัญนิกายนี้นอกจากจะมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้เกิดคณะสงฆ์ธรรมยุตินิกาย ภายใต้ในการนำของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎแล้วยังมีบทบาทในการสวดพระปริตร ทำน้ำพระพุทธมนต์สำหรับใช้ในพระราชพิธีต่าง ๆ และใช้เป็นน้ำสรงพระพักตร์และสรงพระองค์พระเจ้าอยู่หัว และถือเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์รามัญที่ต้องเข้าไปสวดพระปริตรทำน้ำพระพุทธมนต์ในหอศาสตราคมทุกวัน การสวดพระปริตรนี้ถือเป็นประเพณีมาแต่โบราณที่ต้องให้พระสงฆ์รามัญแต่เพียงผู้เดียวทำการสวดตามแบบรามัญและปฏิบัติต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

และในเวลาต่อมา พ.ศ. 2454 ก็ได้มีการยกเลิกการศึกษาพระปริยัติธรรมแบบรามัญ ให้พระภิกษุสามเณรรามัญในประเทศไทยต้องศึกษาเล่าเรียนตามแบบไทยโดยใช้หลักสูตรเดียวกับพระภิกษุไทย ซึ่งนโยบายดังกล่าว ได้มีผลปรากฏในปัจจุบันคือ พระสงฆ์มอญและวัดมอญบางแห่งแทบจะไม่มีลักษณะที่แตกต่างกับพระสงฆ์ไทยและวัดไทยเลย เช่น วัดปทุมทอง วัดสำแล บนฝั่งตะวันออกของคู่งสามโคกในจังหวัดปทุมธานี เป็นวัดมอญที่กลายเป็นไทยเพราะไม่มีการสวดหรือเทศน์ในแบบมอญแล้ว (สุภรณ์ โอเจริญ, 2519, หน้า 240-241)

แต่จากการลงพื้นที่ตำบลบ้านม่วงและตำบลใกล้เคียง ได้พบข้อมูลจากชาวบ้านได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันนั้นวัดมอญแถบนี้ยังคงมีความเป็นมอญอยู่มาก เพราะจากข้อมูลว่าพระมอญที่นี้ยังมี

การสวดบาลีสำนึกมอญอยู่ เช่น การสวดในงานศพ เจ้าภาพก็สามารถเลือกได้ว่าจะให้พระสงฆ์ทำนสวดแบบไทยหรือสวดเป็นมอญ เพราะพระที่นี้สามารถสวดบาลีได้ทั้งสองภาษา เพราะในพื้นที่ตำบลบ้านม่วงและตำบลใกล้เคียง ยังคงมีการสอนการสวด โดยให้พระสวดได้ทั้งแบบมอญและสวดแบบไทยได้อยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะวัดม่วงซึ่งเป็นศูนย์กลางของชาวมอญแห่งนี้ ยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่นำเสนอประวัติศาสตร์ของชาวมอญ รวมทั้งเป็นที่รวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ พระคัมภีร์รวมถึงรวบรวมผ้าห่อคัมภีร์โบราณซึ่งเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นมอญได้เป็นอย่างดี ดังนั้น พระวัดม่วงแห่งนี้จึงจะต้องเรียนรู้การสวดทั้งสองภาษาให้ได้ เพื่อถือเป็นสืบทอด และอนุรักษ์ภาษามอญในรูปแบบพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

เนื่องจากการอพยพเข้ามาในประเทศไทยอยู่หลายระลอก จึงทำให้ชาวมอญมีบทบาททั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และศาสนาแล้วนั้น การอพยพของคนมอญคนมอญเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมมอญทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรมาเผยแพร่กับบุคคลภายนอกไปด้วย กล่าวคือ ในอดีตยาวนานยุคทวาราวดีและหริภุญไชยมีจารึกภาษามอญและอดีตยุคกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมามีเอกสารโบราณจารด้วยภาษามอญอยู่ในวัดที่เป็นศูนย์กลางชาวมอญในภาคกลางประมาณ 200 วัด ซึ่งนักภาษาผู้รู้ภาษามอญอธิบายว่าคำไทยประมาณ 700 คำ มีรากมาจากภาษามอญ

เช่น “ทลาย” มาจากภาษามอญว่า “เตะลาย” เบียด มาจากภาษามอญว่า เบียด คำว่า “ประเคน” มาจากภาษามอญว่า “เปียะเคน” พลาด มาจากภาษามอญว่า เปลด คำว่า “พวก” มาจากภาษามอญว่า “โป๊ก” คำว่า “มะนาว” มาจากภาษามอญว่า “ปะนาว” คำว่า “ห่าน” มาจากภาษามอญว่า “ห่าน” คำว่า “เชือก” มาจากภาษามอญว่า “เจ๊ก” คำว่า “เช็ด” มาจากภาษามอญว่า “เจ็ด” คำว่า “โรง” มาจากภาษามอญว่า “เร็ง” และคำว่า “ขนมจีน” มาจากภาษามอญว่า “หนอมจันระ” ซึ่ง (หนอม แปลว่า ขนม และ จันระ แปลว่า สุกแล้ว) (พิสันท์ ปลัดสิงห์, 2530, หน้า 131-132)

ภาษามอญได้เข้ามาอยู่ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก และคนไทยเองก็ยังนำคำเหล่านี้มาใช้พูดในชีวิตประจำวันจนถึงปัจจุบันนี้ ด้วยสาเหตุที่ภาษาไทยได้นำภาษามอญมาใช้พูดใช้เขียนนั้น จึงทำให้ปัญญาชนชาวมอญในไทย เช่น มหาพวน รามัญวงศ์ ได้รวบรวมคำมอญ-ไทย เป็นพจนานุกรมมอญ-ไทย ของมหาพวน รามัญวงศ์ จัดทำเป็นพจนานุกรม มอญ-ไทย ฉบับมอญสยาม เผยแพร่ใน พ.ศ. 2548 (Phūan Rāmanwong, 2005)

ด้านศิลปวัฒนธรรม ที่เห็นได้ชัด คือ เรื่องของดนตรี ซึ่ง พิสันท์ ปลัดสิงห์ (2530, หน้า 125-128) กล่าวว่า ปี่พาทย์มอญ และ “ทาง” ของเพลงที่เรียกว่าลูกมอญในเพลงไทย สมัยกรุงธนบุรี ได้โปรดเกล้าฯ ให้นำดนตรีมอญมาบรรเลงในงานฉลองพระแก้วมรกต ปี่พาทย์มอญได้แสดงงาน

หลวงครั้งแรกในงานศพของสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีในรัชกาลที่ 4 เพราะทรงมีเชื้อสายมอญและงานศพของพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 5 ก็โปรดให้มีปีพาทย์มอญเพิ่มขึ้น เครื่องดนตรีปีพาทย์มอญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีชนิดของเครื่องดนตรีไม่มากนัก มีเพียง 5 ชิ้นคือ ปีพาทย์มอญ ระนาดเอก ตะโพนมอญ เปิงมางคอก และฆ้องวง (เรียกว่า นางหงส์ ฆ้องมอญมี 15 ลูก ฆ้องไทยมี 16 ลูก) ในปัจจุบันคนไทยได้รับอิทธิพลในการใช้ดนตรีปีพาทย์มอญ โดยเฉพาะการบรรเลงวงปีพาทย์มอญในงานศพของชาวไทยเชื้อสายมอญ หรือในงานพระราชพิธีพระบรมศพในหลวง (รัชกาลที่ 9) ถือว่าคนไทยได้รับเอาศิลปด้านการดนตรีแบบชาวมอญ ให้เข้ามามีบทบาทภายในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

เมื่อกล่าวถึงดนตรีมอญแล้วก็ต้องกล่าวถึง วรรณกรรมประวัติศาสตร์ของชนชาติมอญด้วย คือ เรื่องราชาธิราช พงศาวดารมอญ ฯลฯ โดยเฉพาะเรื่องราชาธิราชมีถึง 3 ตำรานั้นคือ ฉบับที่ 1 ราชาธิราชฉบับทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระบรมราชเจ้ารัชกาลที่ 1 ฉบับที่ 2 ราชาธิราชฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และฉบับที่ 3 คือ ราชาธิราชฉบับสมเด็จพระวันรัตน์ วัดเชตุพน เรื่องมหายุทธการวงศ์ แต่งเป็นภาษาบาลี โดยฉบับของ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2423 พิมพ์ครั้งแรกโดยโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ เมื่อ จ.ศ. 1242 (พ.ศ. 2423) และถูกนำเผยแพร่ในรูปแบบละคร ตีพิมพ์โดยโรงพิมพ์สะพานยศเส เมื่อ พ.ศ. 2457 ต่อมาผู้มีนำเรื่องราชาธิราชมาประกอบเข้ากับทำรำ ทำฟ้อนแบบพม่าและแบบมอญ เรียกว่า “ฟ้อนม่านรามัญ” ซึ่งในพม่าก็นำเรื่องนี้แปลเป็นภาษาพม่าเรียกว่า “อเขตโปง” แปลโดยพระยาดาละ ขุนนางชาวมอญที่รับราชการในสมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ (สุเนตร ชุตินทรานนท์, 2550 อ้างอิงจาก สมโชติ อ๋องตระกูล. ม.ป.ป., หน้า 6) รวมทั้งเรื่องราชาธิราชก็ได้เข้ามาอยู่ในแบบเรียนภาษาไทยด้วย

พลังในอดีตได้ส่งผลมาถึงในปัจจุบัน เนื่องจากการเผยแพร่ศาสนา รวมถึงศิลปวัฒนธรรม ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยอย่างมาก เพราะคนไทยต่างก็รับเอาสิ่งเหล่านี้ตามแบบฉบับมอญ มาปฏิบัติ และปรับใช้เพื่อให้เข้ากับคนไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นการผสมกลมกลืนกับสังคมไทยได้อย่างลงตัว นั่นก็แปลว่าพลังของบรรพบุรุษชาวมอญในอดีตนั้นไม่ได้สูญเปล่า เพราะยังคงมีพลังของลูกหลานมอญที่จะยังคงทำให้ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของตนเองนั้นเกิดการอนุรักษ์และยังคงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

4. การสร้างเครือข่ายข้ามแดน

การสร้างเครือข่ายข้ามแดนนี้ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงสองประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ ประเด็นที่หนึ่ง การสร้างเครือข่ายข้ามแดนโดยบุคคล นับเป็นเวลาหลายร้อยปีที่ชาวมอญได้เดินทางมาตั้งรกรากอยู่ในแผ่นดินไทย ตลอดระยะเวลาของการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาสั้นสักเท่าไร ชาวมอญก็ไม่เคยลืมเลือนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันที่

อยู่เมืองมอญ ประเทศพม่าเลย ชาวมอญในประเทศไทยได้มีการติดต่อสร้างความสัมพันธ์กับชาว มอญในเมืองมอญ ประเทศพม่ามาโดยตลอด จากการสัมภาษณ์คุณ องค์กร บรรจุน (สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2560) ได้กล่าวว่า อาจารย์พิสัณ ปลัดสิงห์ เป็นผู้ที่มีเชื่อมโยงกับคนมอญในเมืองมอญ ประเทศพม่ามาโดยตลอด และนับเป็นกลุ่มคนแรก ๆ ที่ได้มีการเชื่อมความสัมพันธ์ ซึ่งคุณองค์กร กล่าวต่อไปว่า ในกลุ่มเขามีหลายคน อาพิสัณ เขาก็เป็นคนหนึ่งในกลุ่มรุ่นที่ก่อตั้งชมรม รุ่นที่ ประสานกับคนมอญที่อยู่พรมมอญใหม่ พรรคกู้ชาติ และส่วนใหญ่ที่พรมมอญใหม่ พรรคกู้ชาติ ที่เมืองมอญประเทศพม่า ก็จะอยู่รัฐมอญ ซึ่งมีชื่อว่ารัฐมอญเลย ในประเทศพม่าเนี่ยมันจะมีพื้นที่ที่เป็นพม่าแท้ อยู่ตรงกลาง ๆ ตอนบนขึ้นไป ทางเนบิโดขึ้นไป แต่รอบ ๆ แผ่นที่หมดจะเป็นชนกลุ่ม น้อยหมด ซึ่งมีตั้ง 135 กลุ่มชาติพันธุ์ แต่กลุ่มหลัก ๆ จะเป็น ชนชาติมอญ กระเหรี่ยง ไทยใหญ่ ว่า ระกัน คะฉิ่น ก็จะเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ที่มีรัฐในชื่อของตัวเอง รัฐมอญ รัฐกระเหรี่ยง รัฐไทยใหญ่ รัฐ ฉานของไทยใหญ่ ซึ่งมอญก็จะเป็นรัฐมอญ 1 กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นชาติพันธุ์เก่าแก่ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ในพม่า 5-6 กลุ่ม 7 กลุ่ม พวกกลุ่มชาติพันธุ์เล็ก ๆ นี้นะเยอะ เพราะฉะนั้นมอญก็จะอยู่ในส่วนนี้

แต่มอญก็ไม่ได้มีอำนาจก็มีแค่รัฐในกระดาศ เอาใจต่างชาติ แต่จริง ๆ แล้วมันยังมี กองกำลังกู้ชาติของแต่ละกลุ่ม ทุกกลุ่มมีกองกำลังหมด ไทยใหญ่ก็มี กระเหรี่ยงก็มี มอญก็มี แต่ละ กลุ่มก็อาจจะมีการ มีศักยภาพทางอาวุธอะไรที่ไม่เท่ากัน มอญก็มีกองกำลังนี้อยู่ ที่ต้องการเอกราช ของตนเอง เขาจะมีการประสานระหว่างมอญ 2 เมือง คือ มอญเมืองมอญ กับมอญในเมืองไทย โดยมีกลุ่มของอาจารย์พิสัณห์ เป็นตัวเชื่อมระหว่างมอญทั้ง 2 นี้อยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

และผู้วิจัยยัง ได้ข้อมูลจาก อาจารย์พิสัณห์ ปลัดสิงห์ ซึ่งท่านเป็นลูกหลานชาวมอญ อีกบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะท่านเป็นผู้ที่มีความรักในแผ่นดินของบรรพบุรุษ และมีความ ภาวภูมิในที่เกิดมามีสายเลือดมอญ และท่านยังคิดหวังในใจเสมอว่าสักวันหนึ่งจะได้ประเทศมอญ กลับคืนมาเป็นของชาวมอญอีกครั้งหนึ่ง **และพิสัณห์ ปลัดสิงห์ (2543)** ยังกล่าวต่อไปว่า ภายใน เมืองมอญประเทศพม่านั้น ได้มีการต่อสู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพของคนมอญมาโดยตลอด แต่ไม่เคย ปรากฏเป็นข่าว จึงทำให้คนไทยหรือคนไทยเชื้อสายมอญมักไม่ค่อยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับคนมอญ ในประเทศพม่า เพราะชาติมอญไม่มีการประชาสัมพันธ์ หรือติดต่อกับโลกภายนอก จะกระทำ ก็เพียงการต่อสู้เพื่ออย่างเดียว ซึ่งจากการที่อาจารย์พิสัณห์ ได้เดินทางไปยังประเทศพม่า ท่านก็ได้ พบกับเหตุการณ์ว่า ทางพม่าไม่ยอมอนุญาตให้เดินทางเข้าไปในรัฐมอญ และทางการพม่า จะไม่ให้ให้นักทัศนจารได้เดินทางเข้าไปได้เลย ยกเว้นเฉพาะประชาชนของเขาเท่านั้น ซึ่งอาจารย์ พิสัณห์ ได้แสดงทัศนะไว้ว่า “สิ่งที่พม่ากลัวที่สุด คือ ถ้าปล่อยให้มอญทั้งสองฝ่ายได้พบกัน จึงมีความพยายามทุกวิถีทางที่จะกีดกัน เพราะพม่ารู้ว่าถ้ามอญเมืองไทยได้พบกับมอญที่

เหมาะลำเลียงมากเข้า ประชาชนที่เป็นพลเมืองในเหมาะลำเลียงเป็นคนมอญประมาณเก้าสิบเปอร์เซ็นต์ ในอนาคตอะไรมันจะเกิดขึ้นก็ลองเดาเอาที่แล้วก็แล้วกัน”

จากการวิเคราะห์ของอาจารย์พิศมภ์ ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความกลัวของประเทศพม่า ที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของชาวมอญในเมืองไทย และชาวมอญในเมืองมอญประเทศพม่า ด้วยเพราะรัฐบาลพม่ารู้ว่าสิ่งที่ชาวมอญต้องการคืออะไร ซึ่งผู้วิจัยมีความมั่นใจเป็นอย่างยิ่งว่าไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานสักเท่าไร แต่ถ้าหากชาวมอญทั้งสองฝ่ายมีโอกาสที่จะกอบกู้ประเทศชาวมอญทั้งสองประเทศก็จะร่วมมือร่วมใจกันกอบกู้แผ่นดินของบรรพบุรุษให้กลับคืนมาดังเดิม

ผู้วิจัยได้พบเอกสารที่ พิศมภ์ ปลัดสิงห์ (2543, หน้า 50-51) ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นการยืนยันว่า ท่านถือเป็นบุคคลหนึ่งที่มีการติดต่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมอญในเมืองไทยกับมอญในเมืองมอญ ประเทศพม่า ดังเช่น ข้อมูลที่ได้เขียนถึง “นายอองโทน” ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มขบวนการกู้ชาติมอญคนแรก ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มช่องทางกำลังชาวมอญที่อยู่ในแถบชนบทตามหมู่บ้าน ซึ่งกำลังพลที่ได้ส่วนใหญ่คือชาวนา ชาวสวนยาง และชาวนาเกลือ โดยนายอองโทน นั้นได้รวบรวมกำลังทั้งคนและอาวุธได้มากมาย ซึ่งกลุ่มขบวนการกู้ชาติของนางอองโทนในขณะนั้น ใช้ชื่อว่า เอ็ม.เอ็น.ดี. โอ. (Mon National Defense Organization: MNDO) ซึ่งพลพรรคทุกคนจะได้รับการฝึกอาวุธ และบางครั้งก็มีการปะทะกับกองกำลังพม่า จนในที่สุดการต่อสู้จากกองกำลังของนายอองโทนนั้นไม่ประสบผลสำเร็จสมดังที่ตั้งใจไว้ว่าจะสู้รบเหตุผลเพราะเพื่อกอบกู้ชาติบ้านเมืองกลับมา แต่อย่างน้อยนั้นนายอองโทนก็เป็นบุคคลที่ชาวมอญทั้งหลายได้เริ่มมีพลังจากการที่นายอองโทนได้วางแนวทางในการปฏิบัติของชนชาติมอญ เป็นจุดเริ่มต้นในการไขว่คว้าหาเอกราชให้กับชาติของตนเอง

จากนั้นอาจารย์พิศมภ์ ยังได้มีโอกาสเข้าพบกับนาย “โนนลาร์” ซึ่งเป็นผู้นำมอญในการกู้ชาติอีกท่านหนึ่งด้วย โดยท่านได้บรรยายไว้ว่า เป็นอีกครั้งที่ได้พบกับผู้นำของขบวนการกู้ชาติมอญเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 ซึ่งนางโนนลาร์นั้น เป็นผู้ที่ถูกทางการพม่าจองจำในฐานะนักโทษทางการเมือง ที่เรือนจำเหมาะลำเลียงเป็นระยะเวลา 9 ปี นายโนนลาร์ ถือเป็นบุคคลที่เคยเข้าร่วมกับขบวนการของนายอองโทนตั้งแต่ต้นนายอองโทนเริ่มสร้างขบวนการมอญกู้ชาติขึ้นมาด้วย

จากข้อมูลที่ได้นายโนนลาร์กล่าวกับอาจารย์พิศมภ์ว่า ตัวเขามุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อต้องการกอบกู้เอกราชให้กับชนชาติมอญอย่างจริงจัง ผู้ที่รับผิดชอบทั้งหมดมีจำนวน 5 คน ซึ่งจัดเป็นรูปคณะกรรมการทำหน้าที่บริหารงานของกระบวนการกู้ชาติมอญ และประเด็นสำคัญก็คือเป็นความเชื่อมโยงและเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมอญในเมืองไทยกับมอญในเมืองมอญคือคนไทยเชื้อสายมอญได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กองกำลังมอญกู้ชาติเกิดกำลังใจว่าพวกเขาไม่ได้โดดเดี่ยวในการไขว่คว้าหาเอกราช

และนายโนนลาร์ได้กล่าวต่อไปว่า บรรดาคนไทยเชื้อสายมอญที่อยู่ในเมืองไทยนั้น เป็นเสมือนยาชูกำลังให้กับคนมอญที่อยู่ในแผ่นดินพม่าได้มีกำลังใจในการสู้รบ เพื่อเรียกร้องหา อิสรภาพ ซึ่งพวกเขาพร้อมจะตายเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชอธิปไตยของชนชาติมอญ

ซึ่งสำหรับกลุ่มคนไทยเชื้อสายมอญที่นายโนนลาร์ได้กล่าวถึงนั้น ก็เป็นเพราะจากข่าวคราวที่ปรากฏออกมาในเรื่องการแสวงหาอิสรภาพของชนชาติมอญ ที่กำลังดำเนินในเรื่องการกู้ชาติ ในประเทศสหภาพพม่า เป็นกลุ่มของผู้ที่มีเชื้อสายมอญที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุน แต่ทั้งนี้ ไม่ได้หมายถึงการที่จะไปดำเนินการร่วมในการต่อสู้กับคนมอญที่นั่นแต่อย่างไร เพราะคนไทยเชื้อสายมอญเหล่านี้ ต้องเรียนรู้ถึงกฎข้อบังคับของกฎหมายไทย จึงไม่สามารถที่จะทำอะไรให้ผิด หรือฝืนในตัวของกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้ในประเทศไทยได้เกิดกลุ่มชนที่มีเชื้อสายมอญมาหลายกลุ่มด้วยกัน (พิสิทธิ์ ปลัดสิงห์, 2543, หน้า 55-58)

ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายข้ามแดนด้วยบุคคลนั้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความพยายามที่จะมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนไทยเชื้อสายมอญและคนมอญในประเทศพม่า ซึ่งชาวมอญทั้งสองฝ่ายนี้ยังมีความรู้สึกเดียวกันอยู่คือ หากชาวมอญได้กอบกู้ชาติบ้านเมืองกลับคืนมา ก็จะทำให้ชาวมอญที่อยู่ในเมืองไทยได้ไปร่วมกันสร้างชาติบ้านเมืองของตนเองให้มีความสุข ความเจริญดังเช่นในอดีต ดังนั้น จึงมีการพยายามติดต่อเชื่อมสัมพันธ์ข้ามแดนกันอยู่ตลอดเวลา แต่ประเทศพม่าเองก็คอยห้ามไม่ให้มีการได้พบกัน โดยตรงระหว่างคนมอญในเมืองไทยกับคนมอญในพม่า ซึ่งเกรงว่าหากถ้าได้พบกันจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มความคิดและเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ก็เป็นไปได้ และผู้วิจัยคิดว่า ชาวมอญที่ประเทศพม่าเองก็ยังคงมีพลังใจในเรื่องของการกอบกู้ชาติอยู่ ซึ่งได้กำลังใจในการกอบกู้ชาติบ้านเมืองจากมอญในเมืองไทยด้วย รวมถึงอาจารย์พิสิทธิ์ ปลัดสิงห์เองท่านก็เป็นคนไทยเชื้อสายมอญอีกคนหนึ่ง ที่พิสูจน์แล้วว่า ท่านเองก็มีความคิดในการกอบกู้บ้านเมือง จึงได้ใช้วิชาความรู้ที่มีในการติดต่อเชื่อมความสัมพันธ์ข้ามแดนกับมอญในประเทศพม่าเสมอมา แต่อย่างไรก็ตามการที่คนไทยเชื้อสายมอญนั้นจะठीป็นไปร่วมกอบกู้ชาติกับชาวมอญในประเทศพม่านั้นก็ถือเป็นเรื่องยากเพราะคนไทยเชื้อสายมอญจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศไทย ดังนั้น อาจารย์พิสิทธิ์ ปลัดสิงห์ รวมถึงลูกหลานชาวมอญที่อาศัยในประเทศไทย ก็ได้มีแต่หวังว่าสักวันหนึ่งชาติพันธุ์มอญ จะมีประเทศมอญกลับคืนมาเป็นของชนชาติมอญทุกคนอีกครั้งหนึ่ง

ประเด็นที่สอง ที่ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นว่าคุณมอญในเมืองมอญประเทศพม่า กับคนไทยเชื้อสายมอญนั้น ไม่ได้ตัดขาดความสัมพันธ์จากกันเลย มีแต่จะสร้างพลัง โดยสร้างเครือข่ายข้ามแดนระหว่างกันตลอดเวลา ดังนั้น จึงมีการจัดตั้งสัญลักษณ์บางอย่างที่จะเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่าง

มอญในประเทศพม่าและมอญที่อาศัยอยู่ทั่วโลกคือ การสร้างเครือข่ายโดยการจัดงานวันชาติมอญ (ตะงัวโกนแคะกาวโม่น)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องราว วิถีชีวิตของชาวมอญ พลังในการสร้างเครือข่ายจากตัวบุคคลแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจในความเป็นมอญในหลายแง่มุมทั้งเรื่องการอนุรักษ์ ทั้งเรื่องความสามัคคีโดยการแสดงพลังของชาวมอญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การใช้ชีวิตตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และเนื่องจากชาวมอญนั้น ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาสั้นสักเท่าไรแต่ชาวมอญก็ยังคงรักษาความเป็นมอญไว้อย่างเข้มแข็ง

ในประเทศไทยชาวมอญได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย นั่นก็เป็นเพราะเกิดจากความพระเมตตาขององค์พระมหากษัตริย์ไทยในอดีต จึงทำให้ชาวมอญได้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี พอยังชีพเลี้ยงตนเองได้มาจนถึงปัจจุบัน มีคำกล่าวที่ว่า “ชาวมอญสิ้นแผ่นดิน แต่ไม่สิ้นชาติ” คำกล่าวนี้ จึงทำให้ชาวมอญนั้นไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ใด โดยเฉพาะชาวมอญในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ที่มีผู้ขับเคลื่อนสำคัญ เป็นพลังในการทำให้ชาวมอญในพื้นที่ต้นตัวคือ ผู้ใหญ่สอางค์ พรหมอินทร์ ผู้ใหญ่หมู่ที่ 5 ซึ่งผู้ใหญ่นี้มีการเชิญชวนชาวบ้านในตำบลบ้านม่วง และมีการประสานงานกับชาวมอญในตำบลใกล้เคียงให้มาร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นเครือข่ายสังคมเสมอ ๆ เกือบทุกกิจกรรมที่ผู้วิจัยไปร่วมด้วยก็จะมี การนัดพบกับผู้ใหญ่บ้านเสมอ และผู้วิจัยยังเห็นว่าชาวมอญทั่วประเทศเมื่อถึงเวลาหนึ่งก็จะมารวมตัวกันด้วยความเต็มใจ และวันที่รวมตัวกันนั้นก็คือ “วันชาติมอญ” นั่นเอง

องค์ บรรจุน (2557, หน้า 261-265) ได้ให้รายละเอียดของวันชาติมอญไว้ว่า งานวันชาติมอญจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2491 หลังจากพม่าได้รับเอกราชที่อังกฤษ และจากการที่รัฐบาลพม่าได้ปฏิเสธสนธิสัญญาปางโหลง ทำให้ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ แยกตัวออกเป็นอิสระจับอาวุธ เรียกร้องอธิปไตยเหนือดินแดนตน หลายกลุ่มจัดงานรำลึกถึงวันสำคัญนี้ เพื่อแสดงออกถึงความเป็นชนชาติและอิสระในการปกครองตนเอง สำหรับวันชาติมอญได้มีกำหนดให้ตรงกับวันแรม 1 ค่ำเดือน 3 เนื่องจากเป็นวันแรกสร้างหงสาวดีเมื่อ พ.ศ. 1116 โดยกษัตริย์สองพี่น้องคือพระเจ้าสมละและพระเจ้าวิมลละ

เหตุที่ถือเอาวันแรกสร้างเมืองหงสาวดีแทนที่จะเป็นวันแรกสร้างกรุงสุพรรณวดีอาณาจักรมอญก่อนหน้านี้นั้น เนื่องจากคนมอญรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของรามัญประเทศ ในสมัยพระเจ้าราชาธิราช กษัตริย์รามัญสมัยหงสาวดีและเป็นระยะเวลาหลายร้อยปีมาแล้วก่อนที่ยังไม่มีการจัดงานวันชาติมอญขึ้นช่วงวันมาฆบูชา ขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 หลังจากทำบุญตักบาตรแล้วในวันขึ้น 1 ค่ำเดือน 3 คนมอญจะทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพชนผู้ล่วงลับ

เป็นปกติเสมอมา โดยจะนำข้าวปลาอาหารไปที่สุสานบรรพชน โดยคนมอญเมืองมอญ ประเทศพม่าได้ยึดถือปฏิบัติเช่นนี้มาจนกระทั่งมีงานวันชาติมอญความหมายของงานก็ยังคงเดิม คือ การระลึกถึงบรรพชนผู้ล่วงลับ พระเจ้าสมณะและวิมลละที่สร้างเมืองหงสาวดี อธิบดีบุรพกษัตริย์ และทหารผู้เสียสละเลือดเนื้อแก่ชนชาติมอญ และคนมอญเมืองมอญนั้น ได้เรียกงานวันชาติมอญว่า “ตะงัวโกนเกาะกาโม่น” แปลว่า วันชาติมอญ หรือเรียกว่า “มากัจมั่วจะเวียก” แปลว่า แรมหนึ่งค่ำ เดือนสาม วันชาติมอญครั้งแรกจัดขึ้นที่บ้านเกาะสะมาง เมืองมะละแหม่ง เมื่อปี พ.ศ. 2491 และจัดต่อเนื่องมาทุกปี

เมื่อถึงวันสำคัญนี้คนมอญทุกพื้นที่จะพร้อมใจกันจัดงานใหญ่บ้างเล็กบ้างขึ้นอยู่กับสถานที่และทุนทรัพย์ หากจัดในเขตรัฐมอญ เช่น มะละแหม่ง สะเทิม หรือพื้นที่ควบคุมของพรรคมอญใหม่ เช่น เมืองเย ชายแดนไทย-พม่า บ้านเจดีย์สามองค์ ก็จะสามารถจัดงานใหญ่และแสดงออกด้านสัญลักษณ์ทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ ดังภาพที่ 5-1 ได้แก่ ขบวนแห่ของประชาชนหมู่บ้านต่าง ๆ การร้องเพลงชาติมอญ การเชิญธงชาติมอญขึ้นสู่ยอดเสา การกล่าวสดุดีบรรพชนมอญ การสวนสนามของกองทัพมอญ ดังภาพที่ 5-2 การกล่าวปราศรัยและอ่านแถลงการณ์ของพระสงฆ์ และผู้นำมอญ รวมทั้งการละเล่น คนตรี นาฏศิลป์ เพื่อการเฉลิมฉลอง แต่การจัดงานวันชาติมอญนอกเขตรัฐมอญ เช่น พะโค ทวาย ตะนาวศรี มั่นทะเลย์ และเมืองย่างกุ้งทางการพม่าจะคุมเข้ม ไม่สามารถทำกิจกรรมเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองได้ โดยจะเน้นไปที่การทำบุญตักบาตรและอุทิศส่วนกุศลให้บรรพชนผู้ล่วงลับ

ภาพที่ 5-1 บรรยากาศงานวันชาติมอญที่เมืองมอญ ประเทศพม่า (ภาพจากวารสารเสียงรามาญ, 2558)

ภาพที่ 5-2 บรรยากาศขบวนแห่ธงชาติมอญ งานวันชาติมอญที่เมืองมอญ ประเทศพม่า
(ภาพจากวารสารเสียงรามัญ, 2558)

และสำหรับหมู่บ้านที่ไม่มีการจัดงานเมื่อถึงวันสำคัญนี้ ในแต่ละบ้านจะมีทำพิธีบูชา “เสาศิ” ในบ้านซึ่งเป็นตัวแทนบรรพชน ที่ผ่านมาบางปีเคยมีการจัดงานวันชาติมอญในเมืองย่างกุ้ง โดยกลุ่มนักเรียนมอญ เนื่องจากเมืองย่างกุ้งมีคนมอญดั้งเดิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ที่อนุญาตให้จัดก็เพื่อเป็นการลดความกดดัน แต่ก็อยู่ในการควบคุมดูแลอย่างเข้มงวด และนี่คืออดีตที่ผ่านมาตลอด 64 ปี นับแต่มีการจัดงานวันชาติมอญขึ้นในเมืองมอญ (ประเทศพม่า) ยกเว้นงานวันชาติมอญครั้งที่ 65 ที่ผ่านมาซึ่งทางการพม่าอนุญาตให้จัดงานวันชาติมอญใจกลางเมืองย่างกุ้ง ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ทางการพม่าต้องการบอกประชาคมโลกว่า พม่าเปิดประเทศ ให้เลิกคำว่าบารพม่า เชิญนานาชาติเข้าไปค้าขายในพม่าได้แล้วเพราะพม่าต้องการทุนและความร่วมมือจากประชาคมโลก

และในประเทศไทยก็ได้มีการจัดงานวันชาติมอญขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 โดยสมาชิกรวมชนเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ที่เคยไปร่วมงานวันชาติมอญในรัฐมอญ วันชาติมอญครั้งแรกจัดในกรุงเทพฯ เป็นลักษณะงานเลี้ยงสังสรรค์สัมมนาแลกเปลี่ยนว่าด้วยเรื่องมอญ โดยใช้โรงแรมเป็นสถานที่จัดงาน แต่หลังจากปี พ.ศ. 2537 ได้เปลี่ยนมาจัดงานที่วัด เน้นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพชนและการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมมอญ จากนั้น ก็มีการจัดต่อเนื่องมาทุกปีตามวัดมอญในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยใช้ชื่องานว่า “วันรำลึกชนชาติมอญหรือวันรำลึกบรรพชนมอญ ในเรื่องของงานวันชาติมอญนั้น ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ ผู้ที่เป็นพลังสำคัญสำหรับ

การประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับวันชาติมอญ ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คุณองค์ บรรจุน (สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2560) ในเรื่องของการจัดงานวันชาติมอญไว้ว่า “งานวันชาติมอญ มอญที่เมืองมอญยังจัดอยู่ เพราะมอญที่เมืองมอญเขาเป็นคนเริ่ม เพราะคติเรื่องชาติของเขาแรง เพราะเรามันมอญในเมืองไทย เราอยู่สบาย ประเทศไทยให้สิทธิเสรีภาพ ก็กลืนกลายอาจจะไม่ค่อย รู้สึกสำนึกเรื่องนี้มาก มีแต่มันไม่มาก แต่เขานี้ย เขายังอยู่ในพม่า เขาเป็นชนกลุ่มน้อย เขาถูก กระทบ เขาถูกรีดไถ ข่มขืน ปล้นชิง เสบียงข้าว เขายังมีความสำนึกเรื่องชาติ เกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่หลังจากพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้ว ปี พ.ศ. 2491 หลังจากสนธิสัญญาปางโหลง ถูกฉีก ชนกลุ่มน้อยไม่มีสิทธิแยกตัวออกไปปกครองได้เอกราชอีกแล้ว ถูกฉีกสัญญา ชนแต่ละกลุ่มก็ เลยเข้าป่าจับอาวุธเพื่อใช้กำลังในการกู้เอกราช มอญก็เป็นหนึ่งในนั้นที่เข้าป่า แล้วก็ตั้งพรรคมอญ ใหม่มาสู้ ตั้งกองทัพขึ้นมา ทุกชาติ ชาติใหญ่ ๆ ก็จะตั้งวันชาติของตัวเองขึ้นมา เพื่อเป็นการรำลึก ทวง เรียกร้องสิทธิของตนเอง มีธงชาติ มีงานรำลึก เพื่อรวมใจ รวมพลังคน มอญเองก็ใช้ ถ้าขึ้นมา พ.ศ. 2491 ก็เหมือนกัน โดยมอญจะเลือกใช้วันแรก ของการสร้างกรุงหงสาวดี เมื่อปี แรม 1 ค่ำ เดือน 3 ปี 1116 เป็นวันชาติทุกปี ก็จะจัดวันชาติ

ในความคิดนี้มันก็เลยแพร่มาสู่มอญในเมืองไทย มอญเมืองไทน์มาจัดหลังจากนั้นอีก 20 ปี จัดครั้งแรกที่ กรุงเทพฯ นี่แหละ จัดในมหาวิทยาลัยรามคำแหงนะถ้าจำไม่ผิด นักศึกษารุ่นนั้น รุ่นพวกก่อตั้งชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ เป็นคนเอาความคิดนั้นมาจัดงานวันชาติขึ้นที่ เมืองไทย แล้วก็จัดต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ครั้งนี้ก็ปีที่ 70 จัดตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2491 จัดมาเรื่อย ๆ แนวความคิดก็จะมาจากทางโน้นเป็นหลัก จากทางมอญเมืองมอญ แม้แต่การตั้งสมาคม ชมรม ก็มี แนวคิดมาจากมอญทางโน้นทั้งนั้น เพราะมอญเมืองไทยก็อย่างที่รู้กันอยู่เป็นคนไทยได้ ได้สิทธิตามกฎหมาย เราไม่ได้กดดัน กีดกัน การแสดงออกจากคนไทย มันก็กลืน ๆ ไป แต่พวกเขาที่โน้นก็จะ ถูกกดขี่อยู่ตลอดเวลา ความคิดเรื่องชาติมันมีเยอะ ที่เราจัดงานอะไร เราก็แค่รักษาประเพณี ที่ให้ ชาวมอญได้มารวมตัวกัน ความคิดของมอญในเมืองไทยมีแค่นี้ รักษาประเพณีอย่างปู่ตาตายทำกัน มา ส่วนฝั่งโน้นเขาจะคิดเรื่องการรวมชาติ ต้องการเอกราช คติ ไอเดียจะต่างกัน”

ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์นั้นทำให้ผู้วิจัยทราบถึง ความ เป็นมาของการจัด งานวันชาติมอญ ว่าได้มีการริเริ่มมาตั้งแต่เมืองมอญ ประเทศพม่า และชาวมอญ ในเมืองไทยเองก็รับเอาแนวคิดการจัดงานวันชาติมอญมาจัดขึ้นที่ประเทศไทย เพื่อเป็นการสร้าง เครือข่ายมอญที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศไทยให้มารวมตัวกันในวันนี้ รวมทั้งการจัดงานวันชาติมอญ ในประเทศไทยยังเป็นการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญอีกอย่างหนึ่งด้วย เพราะถึงแม้ว่ามาจนถึงปัจจุบันนี้ชาวมอญก็ยังไม่สามารถที่จะกู้เอกราชมาได้จากพม่า แต่ชาวมอญ

ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยก็ยังคงอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป แต่ผู้วิจัยคิดว่า สิ่งที่ชาวมอญในเมืองไทยในขณะนี้ที่ยังทำได้คือ การสร้างเครือข่ายมอญให้คงอยู่ โดยใช้งานวันชาติมอญเพื่อเป็นการรวมตัวกันของมอญทั่วประเทศ และมีการร่วมใจกันจัดกิจกรรม ร้องรำทำเพลง จัดการแสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมมอญเพื่อให้คงอยู่สืบไปได้

ดังจะเห็นได้จากที่ผู้วิจัย ได้ลงไปสัมผัสกับบรรยากาศงานวันชาติมอญมาแล้ว ซึ่งงานวันชาติมอญนั้น ในประเทศไทยจะใช้ชื่อว่างานวันรำลึกชนชาติมอญหรือวันรำลึกบรรพชนมอญ (ตะงัวโกนแคะกาโรมัน) ซึ่งที่ผู้วิจัยได้ไปร่วมงานนั้นคือ งานวันชาติมอญครั้งที่ 68 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 24-25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ไปร่วมงานในครั้งนี้ด้วย ซึ่งงานวันรำลึกชนชาติมอญนี้ได้จัดขึ้น ณ ที่วัดพุทธะเคียน (เป็นวัดมอญ) ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี งานในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทราบข่าวจาก โซเชียลมีเดียหนึ่งคือ เฟสบุ๊ก ของชาวมอญ ดังภาพที่ 5-3 เพราะการทำวิจัยในครั้งนี้ของผู้วิจัยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อเรื่องของ พลังของชาวมอญ ซึ่งพลังของชาวมอญอีกรูปแบบหนึ่งในเรื่องของการเล่น โซเชียลมีเดียนั่นเอง ชาวมอญมีการสร้างเฟสบุ๊กจำนวนมาก สร้างเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญโดยเฉพาะ ซึ่งตัวผู้วิจัยก็ได้เข้าไปร่วมอยู่ในเฟสบุ๊ก ของชาวมอญจำนวนมาก ผู้วิจัยได้ทราบข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญในเมืองไทย และในเรื่องของการจัดงานวันรำลึกชนชาติมอญนั้นก็ได้รับทราบข้อมูลและกำหนดการจาก โซเชียลมีเดียนี้

ภาพที่ 5-3 ประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68
(ข้อมูลจาก เฟสบุ๊ก ชื่อว่า รามัญคดี-MON Studies, 2558)

ภาพที่ 5-4 งานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

การเดินทางไปร่วมงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ณ วัดพุทธะเคียน ภาพที่ 5-4 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยก็ได้ไปเห็นการตั้งขบวนแห่ของชาวมอญที่มาจากทั่วประเทศ รวมถึงชาวมอญที่มาจากราชบุรี ด้วยซึ่งมากันเป็นร้อยชีวิต และมีความพร้อมเพรียงกันที่จะมาร่วมงานในวันชาติมอญนี้ การได้มาร่วมงานครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความรู้เป็นอย่างมาก เพราะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความเข้มแข็งของชาวมอญทุก ๆ พื้นที่ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในจังหวัดใดก็ตาม เมื่อถึงวันเวลาที่กำหนดก็จะมีชาวมอญเดินทางมาร่วมงานร่วมรำลึกบรรพชนของตนเองเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 5-5 บรรยากาศขบวนแห่ของชาวมอญ งานวันรำลึกบรรพชนมอญ

และชาวมอญในพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ทำวิจัยคือ ชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ก็ได้มาร่วมงานอย่างแข็งขันในครั้งนี้ด้วย ประชาชนชาวไทยเชื้อสายมอญนอกจากมากันอย่างแน่นหนาแล้ว ทุกคนที่มาล้วนแต่งกายเป็นมอญทุกคนก็ว่าได้ ดังภาพที่ 5-5 ผู้วิจัยรู้สึกตื่นเต้นเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาร่วมงานในครั้งนี้ ได้เห็นชาวมอญที่มารวมตัวกัน เป็นตัวแทนมาจากทั่วประเทศไทย ทุกคนมีสีหน้ายิ้มแย้ม เหมือนกับว่าทุกคนที่มาจะได้มาพบญาติมิตรของตนเองเลยก็ว่าได้ บรรยากาศภายในงานผู้วิจัยได้เดินชมไปรอบงาน ได้มีการจัดเวทีไว้ใหญ่โตมาก มีเสถียรและได้มีการประดับตกแต่งไว้ บนเสถียรนั้น ได้มีพระบรมฉายาลักษณ์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ดังภาพที่ 5-6 และอีกเสถียรก็คือ รูปของพระมอญคือหลวงพ่อดุตะมะ ประดับตกแต่งอย่างสวยงาม ใช้สำหรับเดินแห่ในพิธีการเปิดงานในวันนี้ด้วย และเมื่อมองไปรอบ ๆ ชาวมอญแต่ละพื้นที่ นอกจากจะมาร่วมกับรำลึกถึงบรรพชน มาร่วมกันทำบุญตักบาตรกันแล้ว ชาวมอญมาจากหลายพื้นที่ยังได้มีการเปิดร้านขายทั้งผ้ามอญ ผ้าถุงมอญ เสื้อผ้าที่เป็นแบบลักษณะของมอญ ดังภาพที่ 5-7 มีร้านขายขนมมอญ อาหารมอญ รวมทั้งร้านที่เป็นของกลุ่มของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ที่ได้ นำวารสารเสียงรามัญ และหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นชนชาติมอญมาจำหน่ายอีกด้วย บรรยากาศภายในงานสนุกสนานอย่างมาก

ภาพที่ 5-6 งานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 5-7 ภาพขายสินค้าภายนอกงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68 ณ วัดพุทธะเคียน ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

บรรยากาศของงานนั้นตั้งแต่เช้าตรู่ชาวมอญจากหลายพื้นที่เดินทางมาด้วยรถบัสจำนวนมาก ทุกคนแต่งกายแบบมอญทั้งหมด เมื่อถึงเวลาจะเริ่มตั้งขบวนเดินแห่เข้าไปในงาน มอญที่มากจากพื้นที่ที่แตกต่างกันทุก ๆ กลุ่มจะมีป้ายชื่อของพื้นที่ของตนเองว่าเป็นชาวมอญมาจากพื้นที่ใด และก็ตั้งแถวเพื่อเดินขบวนเข้ามายังในวัดพุทธะเคียนสวยงามมาก

และจากนั้นก็มีการกล่าวเปิดงานจากประธานในพิธีบนเวที และพิธีส่งมอบธงสัญลักษณ์งานวันรำลึกบรรพชนมอญให้กับเจ้าภาพที่จะจัดงานในปีต่อไป มีพิธีการทำบุญตักบาตร มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมของมอญ และมีกิจกรรมต่าง ๆ อีกมากมายที่เป็นเรื่องราวของชาวมอญในครั้งนี้นี้ ผู้วิจัยได้เห็นสายตาของชาวมอญที่ทุกคนมีความสุข ทุกคนมาที่นี่มาเพื่อรำลึกถึงบรรพชนของตนในอดีตในเมืองมอญ ที่ปัจจุบันคือประเทศพม่า ได้เห็นรอยยิ้มของผู้คน ได้เห็นความเป็นมอญความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ได้เห็นพลังที่มหาศาลของชาวมอญ ถึงแม้ว่าจะอาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทย แต่ชาวมอญก็ยังคงรวมพลัง ร่วมใจกันอนุรักษ์ชาติพันธุ์ของตนเองให้มีความเข้มแข็งและไม่ให้สูญหาย นับตั้งแต่มีการจัดงานวันชาติมอญนี้ตั้งแต่เมืองมอญ จนมาถึงการจัดงานวันชาติมอญในเมืองไทย ผู้วิจัยต้องการจะทำให้ผู้อ่านงานวิจัยเล่มนี้ได้เห็นถึงพลังของชาวมอญที่แท้จริงและการร่วมใจกันอนุรักษ์ของชาวมอญในแต่ละพื้นที่ยังคงเข้มแข็งแบบนี้สมกับคำกล่าวที่ว่า “มอญถึงจะสิ้นแผ่นดิน แต่ไม่สิ้นชาติ” อย่างแท้จริง และจะยังมีการจัดงานวันรำลึกบรรพชนมอญในครั้งต่อไปทุก ๆ ปีสืบต่อไป

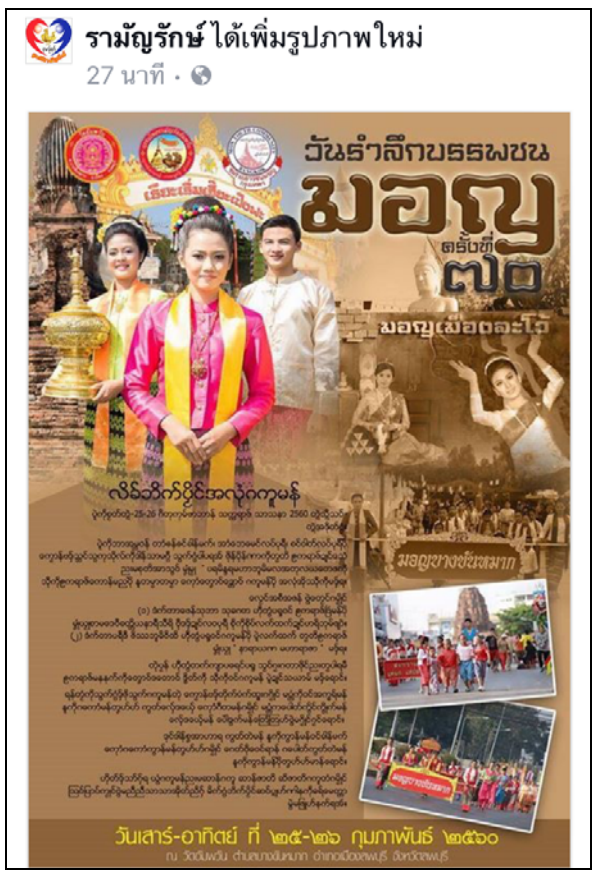
งานวันรำลึกบรรพชนมอญที่ผู้วิจัยได้ไปร่วมงานนั้นเป็นครั้งที่ 68 จัดขึ้นในวันที่ 24-25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 และมาถึงการจัดงานรำลึกบรรพชนมอญในครั้งที่ 69 ได้มีการกำหนดการจัดงาน

ขึ้นในวันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 จัดขึ้น ณ วัดบางกระดี่ แขวงสามตำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ดังภาพที่ 5-8 ซึ่งข้อมูลข่าวสารในวันจัดงานผู้วิจัยได้ทราบจาก โซเชียลมีเดียเช่นเดิม จากการติดตามเพจต่าง ๆ ของชาวมอญ

ภาพที่ 5-8 การประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68
(ข้อมูลจาก เฟสบุ๊ก ชื่อว่า รามัญคดี-MON Studies, 2559)

งานวันรำลึกบรรพชนมอญในครั้งที่ 69 ได้ผ่านไปแล้วนั้นมาจนถึงปีนี้คือ ปี พ.ศ. 2559 ปีนี้ก็ได้มีการจัดงานรำลึกบรรพชนมอญขึ้นอีก คือครั้งที่ 70 ดังภาพ 5-9 ซึ่งจะเกิดขึ้นในวันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งงานครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับข่าวสารเช่นจากแหล่งที่มาเช่นเดิม คือ โซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก ซึ่งงานในครั้งนี้จะจัดขึ้น ณ วัดอัมพวัน ตำบลบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ซึ่งรูปแบบของชาติผู้วิจัยคิดว่ามีความคล้าย ๆ กับที่จัดขึ้นในทุก ๆ ปี

ภาพที่ 5-9 การประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมงานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 68 (ข้อมูลจาก เฟสบุ๊ก ชื่อว่า รามัญรักษ์, 2559)

พลังในเรื่องของการจัดงานวันชาติมอญหรืองานวันรำลึกบรรพชนมอญ ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจและได้เห็นถึงพลังของชาวมอญที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย ถึงแม้ว่าตนจะอยู่ที่ประเทศไทยแต่ภายในใจของชาวมอญทุกคนก็ยังคงหวลคิดและรำลึกถึงเมืองรามัญหรือเมืองมอญของตนเองเสมอ และการที่ชาวมอญได้มาร่วมตัวกันในวันที่สำคัญเช่นนี้ ถือว่าได้มาทำบุญร่วมกันเพื่ออุทิศให้แก่พระมหากษัตริย์ ที่ทรงสร้างเมืองมอญ และเหล่าทหารกล้าที่ได้ช่วยพระมหากษัตริย์สร้างเมืองมอญขึ้นมา ทำให้ผู้วิจัยยังได้ทราบที่ชาวมอญชอบทำบุญและยังยึดมั่นในศาสนาอย่างมีเลื่อมศลาลัย และผู้วิจัยเชื่อว่า ทรายใดก็ตามที่ยังมีการจัดงานวันรำลึกถึงบรรพชนมอญเช่นนี้ ก็จะทำให้พลังของชาวมอญนั้นคงอยู่อย่างเข้มแข็งสืบไปทราบนานเท่านาน

พลังในปัจจุบัน

พลังในปัจจุบันนั้นผู้วิจัยคิดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก สำหรับการมีบทบาทในชุมชนของชาวมอญด้วยกันเองรวมไปถึงพลังในการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นภายในชุมชนมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ซึ่งพลังในปัจจุบันผู้วิจัยมองว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะยังคงทำให้ชาวมอญยังคงดำรงอยู่ได้ และยังสามารถทำให้ความเป็นชาติพันธุ์มอญนั้นได้เป็นที่รู้จักถึงบุคคลภายนอกด้วย ซึ่งชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี รวมถึงชาวมอญทั่วประเทศ ก็ได้มีส่วนร่วมในการสร้างพลังและสร้างเครือข่ายความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง โดยใช้วิธีการในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงพลังของชาติพันธุ์มอญดังที่ผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปนี้

1. การมีบทบาทในชุมชน

ชาวมอญได้เข้ามามีบทบาทต่อประเทศไทยเป็นอย่างมากนับตั้งแต่สมัยอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ และชาวมอญบางคนก็ยังได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งต่าง ๆ ทำงานรับใช้ราชการแผ่นดินไทยเพื่อเป็นการช่วยป้องกันประเทศจากศัตรู

ชาวมอญได้มีบทบาทด้านการปกครองให้กับแผ่นดินไทยมาโดยตลอด ซึ่งจังหวัดราชบุรีถือเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นี่ และยังเป็นพื้นที่ที่มีชาวมอญอาศัยอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวมอญที่นี่ยังมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ต่างจากอดีตสักเท่าไรนัก ถึงแม้กาลเวลาจะผ่านไป และจากการสัมภาษณ์ชาวมอญนั้น ผู้คนเหล่านี้ก็ยังคงซาบซึ้งและระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเองที่ได้รับใช้แผ่นดินไทย และยังทราบซึ่งถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์

ในอดีตนั้นครั้งที่ยังไม่ได้มีการพัฒนาประเทศมากนัก ชาวมอญตำบลบ้านม่วงก็ได้มีวิถีชีวิตตามแบบที่เคยอยู่ยังเมืองมอญของตนเอง ชาวมอญจะมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเมื่อเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทกันก็จะมีพระที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวมอญมาช่วยในการไกล่เกลี่ยทุกครั้งไป ในครั้งรัชสมัยรัชกาลที่ 5 กระทรวงมหาดไทยได้ทำการสำรวจสำมะโนครัวใน 12 มณฑลขึ้น มีประชากรทั้งหมด 3,308,032 คน เป็นชาวมอญรวม 29,156 คน แยกอยู่ในหลายมณฑล และหนึ่งในนั้นคือ มณฑลราชบุรี มีชาวมอญทั้งสิ้น 12,806 คนจากพลเมืองทั้งหมด 344,402 คน (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541, หน้า 101-103) และต่อมาได้มีการสำรวจประชากรมอญในไทยพบว่าใน พ.ศ. 2512-2515 มีคนมอญอาศัยอยู่ในประเทศไทยรวม 94,229 คน กระจายอยู่ใน 17 จังหวัด และจังหวัดราชบุรีมีประชากรมอญอาศัยอยู่ 47 หมู่บ้าน 2,378 ครัวเรือน จำนวน 15,480 คนซึ่งจังหวัดราชบุรีมีชาวมอญอาศัยอยู่มากเป็นอันดับ 3 ของ 17 จังหวัด อันดับหนึ่งคือ มอญปทุมธานี จำนวน 22,230 คน อันดับที่สองจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 20,312 คน (สุจริตลักษณ์ ดีผดุง และคณะ, 2542, หน้า 15)

นับตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ชาวมอญที่อำเภอบ้านโป่งถึงโพธารามก็ได้มีการพัฒนา โดยภาครัฐยังเช่นจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 ได้มีการก่อตั้งของความคิด และระบบรัฐชาติ ที่ทำให้ผู้นำไทยพยายามสร้างความเจริญก้าวหน้าของประเทศสร้างความเป็น เอกภาพขึ้นในสังคมที่มีหลายเผ่าพันธุ์ ดังจะเห็นได้จากความคิดของ จอมพล ป. พิบูลสงครามใน การสร้างชาติ ตามความหมายตะวันตก คือรัฐเดี่ยว และวัฒนธรรมเดียว (One state, One culture) จากนั้นยี่ต่อมา เช่น รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เน้นความคิดเรื่องความมั่นคง เช่น บูรณภาพ แห่งดินแดน (Territorial integrity) และเอกราช (Sovereignty) ความคิดของคนไทยต่อประชาชนใน ประเทศเพื่อนบ้าน จึงคิดอยู่ในกรอบชาตินิยม หลายสิ่งหลายอย่างได้นิยมตามความคิดเรื่อง ผลประโยชน์แห่งชาติ (ประเสริฐ ทองประสม, 2540, หน้า 9)

จากการพัฒนาประเทศที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วงเองก็ได้รับการพัฒนาไปด้วย ซึ่ง บัญญัติ บุญเจริญ (สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2559) และไพศาล มั่นจิน (สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2559) ท่านทั้งสองได้กล่าวถึง การปกครองของพื้นที่ตำบลบ้านม่วง แห่งนี้ว่า แต่ก่อนนะการปกครองที่นี่มีเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ยังไม่มีนะสมัยก่อน และ ประมาณ 16 ปีมาแล้วแต่ก่อนนั้นเป็น สภาตำบล กำนันใส่หมวก 2 ใบ เป็นประธานสภายังไม่มีชื่อนายกฯ รวมทำงานใส่หมวก 2 ใบก็ประมาณ 20 ปี และผู้วิจัยยังได้ข้อมูลจากเกี่ยวกับการจัดตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบล จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงมาประกอบด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นหน่วยการบริหาร ราชการส่วนท้องถิ่นจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนที่ 9 ง ข้อ 1492 ลงวันที่ 19 มกราคม 2539 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2539 โดยยกฐานะจากสภาตำบลบ้านม่วง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง โดยมี ด.ต.บุญพา วังมะนาว กำนันตำบลบ้านม่วงเป็น ประธานกรรมการบริหาร อบต. บ้านม่วงคนแรก โดยในอดีตมีพื้นที่รับผิดชอบทั้งตำบล ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 1 หมู่บ้านวังมะนาว หมู่ที่ 2 บ้านบัวงาม หมู่ที่ 3 บ้านม่วง หมู่ที่ 4 บ้านม่วง หมู่ที่ 5 บ้านม่วง หมู่ที่ 6 บ้านหนองคา หมู่ที่ 7 บ้านหนองไม้ท่อน และปัจจุบันมี 8 หมู่บ้าน ซึ่งหมู่ที่ 8 คือ บ้านรับน้ำ โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ละ 1 คน และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีกหมู่ละ 2 คน (ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนั้น ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่จะเป็นผู้เลือกเอง) ซึ่งจากข้อมูลของ ศิริรัตน์ แอดสกุลและคณะ (2541, หน้า 43) กล่าวว่า ผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่ทางด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ฝ่ายป้องกัน ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายวัฒนธรรม ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายสวัสดิการและฝ่ายสังคม ผู้ใหญ่บ้านจะอยู่ภายใต้การปกครองของกำนัน กำนัน ของตำบลบ้านม่วงคือ ด.ต.บุญพา วังมะนาว ซึ่งท่านดำรงตำแหน่งทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านใน

หมู่ที่ 3 ด้วย ซึ่งปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 คือ นายเชื้อ เสนอแก้ว

จากการสัมภาษณ์ชาวมอญตำบลบ้านม่วง ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงการเข้ามาทำงานให้ภาครัฐเข้ามาปกครองท้องถิ่นของชาวบ้านตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคนมอญในพื้นที่ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และนายก รองนายก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง แต่จะมีบ้างที่เป็นเจ้าหน้าที่ทั่วไปที่มาจากภาคอื่น อันเนื่องมาจากการมีครอบครัวกับคนมอญที่ตำบลบ้านม่วง และด้วยเหตุนี้เนื่องจากหากว่าเป็นคนมอญด้วยกันจะมีความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีมอญที่ลึกซึ้งกว่าบุคคลภายนอก เมื่อเวลาจะมีการจัดงานประเพณี หรืองานใด ๆ ก็ตาม ก็จะเป็นที่ยอมรับของชาวมอญตำบลบ้านม่วง

และข้อมูลจากอดีตผู้ใหญ่บ้านสอาด พรหมอินทร์ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านล้วนแล้วแต่เป็นผู้ชายทั้งหมด ยกเว้นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ที่มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้หญิงเพียงคนเดียว ซึ่งผู้ใหญ่สอาด เป็นคนมอญบ้านม่วงมาตั้งแต่กำเนิด และเป็นผู้ใหญ่บ้านมายาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 รวมระยะเวลากว่า 20 ปี และปัจจุบันเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งยังมีบทบาททางด้านการปกครอง รวมถึงบทบาททางด้านการเป็นผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ซึ่งท่านได้กลายเป็นที่รู้จักของชาวมอญทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนอย่างดี ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้ไปสัมภาษณ์ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง และท่านรองนายก จากการสัมภาษณ์ก็ได้ข้อมูลว่าท่านเองก็เป็นคนมอญที่ตำบลบ้านม่วงเช่นกัน สามารถฟัง และพูดภาษามอญได้เป็นอย่างดีเช่นกัน และท่านยังดูแลชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ได้อย่างเข้าใจและเข้าถึง ชาวบ้านได้ดีด้วย และท่านทั้ง 2 ยัง ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทการปกครอง และการส่งเสริมชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ของตำบลบ้านม่วง ในฐานะคาร์เป็นนายกอบต. และเป็นรองนายกอบต.

สรุปได้ว่า คนในชาวมอญตำบลบ้านม่วงมีการยอมรับและเลือกผู้ที่เข้าไปทำงานในภาครัฐ โดยจะเป็นคนในท้องถิ่นของตนเอง และเหตุผลก็เพราะว่าการเลือกผู้ที่เป็นคนมอญจะทำให้การสื่อสารที่สามารถสื่อสารภาษามอญได้ พร้อมทั้งยังเข้าใจในความเป็นมอญของพื้นที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ดังนั้น จึงทำให้ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนี้ผู้ที่ดูแลตำบลบ้านม่วง ในทุก ๆ ตำแหน่งล้วนแล้วแต่เป็นคนมอญทั้งสิ้น ซึ่งถือว่าชาวมอญที่นี่มีบทบาทในชุมชนของตนเองและยังมีบทบาทด้านการปกครองท้องถิ่นนี้เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้มีข้อมูลจาก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง เกี่ยวกับโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ที่ทำให้ทราบว่าชาวมอญบ้านม่วงได้เข้ามามีบทบาทภายในชุมชนด้วยการดำรงตำแหน่งในภาครัฐ พร้อมทั้งยังเข้ามาช่วยพัฒนาและดูแลพื้นที่ของตำบลบ้านม่วง เพื่อให้เกิดประโยชน์อันสูงสุดภายในชุมชนมอญบ้านม่วงแห่งนี้ และนี่ถือเป็นพลังจากภายนอกที่เข้ามาสู่ชาวมอญภายในชุมชนบ้านม่วง ให้มีการพัฒนาตนเอง เพื่อ

จะได้ทำงานเพื่อสานต่อหนึ่งงานภาครัฐและยังได้ดูแลชุมชนชาติพันธุ์มอญของตนเองให้คงอยู่สืบไปได้

ตารางที่ 5-1 จำนวนหมู่บ้านและรายชื่อผู้ใหญ่บ้าน (คนไทยเชื้อสายมอญ) ที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน

หมู่ที่ (บ้าน)	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 1 (บ้านวังมะนาว)	นางสาวภานุมาศ โวทวี
หมู่ที่ 2 (บ้านบัวงาม)	นายอำนาจ ม่วงสวย
หมู่ที่ 3 (บ้านม่วง)	นายเชื้อ เสนอแก้ว
หมู่ที่ 4 (บ้านม่วง)	นางวัฒนา บุญนพ
หมู่ที่ 5 (บ้านม่วง)	นายแดง ทองอุ่น
หมู่ที่ 6 (บ้านหนองคา)	นายไพบุลย์ มีหอร (กำนัน)
หมู่ที่ 7 (บ้านหนองไม้ท่อน)	นายประพันธ์ เกิดสุข
หมู่ที่ 8 (บ้านรับน้ำ)	นายสันต์ วังมะนาว

(ข้อมูล ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2558 จากสำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอบ้านโป่ง)

ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งตามพระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนที่ 9 ง ข้อ 1492 ลงวันที่ 19 มกราคม 2539 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2539 โดยยกฐานะจากสภาตำบลบ้านม่วง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง โดยมีคณะผู้บริหาร ที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ดังนี้

ตารางที่ 5-2 คณะผู้บริหาร ที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน (คนไทยเชื้อสายมอญ)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นายบัญญัติ บุญเจริญ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
2	นายไฉน วังมะนาว	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
3	นายไพศาล มั่นจิน	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
4	นายอ่อน เนียมทอง	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ 5-3 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง (ที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นายประภาท พลศักดิ์	ประธานสภา อบต.บ้านม่วง
2	นางสำเนาวิ์ สง่างาม	รองประธานสภา อบต.บ้านม่วง
3	นายไพฑูรย์ โวทวี	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
4	นายชัย ทองเย็น	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
5	นายเจเลียว ชูบคำ	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
6	นายสมโภชน์ วังมะนาว	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
7	นายพิภพ แพงคำ	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
8	นายผดุงศักดิ์ จนากร	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
9	นางชุตติมา วังมะนาว	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
10	นางเนาวนิตย์ ศิริธร	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
11	นางสาวอรอนงค์ รุดเครือ	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
12	นายเจียม นุเงิน	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
13	นายไชย ไกลเลิศ	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
14	นายประเสริฐ แก้วเขียว	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
15	นายสำเภา โพเงิน	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง
16	นายบุญลือ ศรีเครือ	สมาชิกสภา อบต.บ้านม่วง

ซึ่งจากการแสดงตารางดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ชาวมอญในตำบลบ้านม่วง ได้เข้ามา มีบทบาทภายในหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน ซึ่งการได้เข้ามา มีบทบาท เช่นนี้ เหตุเพราะ เป็นความต้องการของชาวมอญภายในตำบลที่จะได้เข้ามาพัฒนาและเข้ามามี บทบาทภายในชุมชนของตนเอง เพราะจะได้รับการยอมรับจากชาวมอญด้วยกันเอง ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าบุคคลที่จะเข้ามา มีบทบาทภายในชุมชนของตนนั้น อย่างน้อยจะต้องมีสายเลือดมอญด้วย เพราะ ชาวบ้านมีความคิดว่าผู้ที่เข้ามา มีบทบาทในชุมชนก็จะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจในความเป็นชาติพันธุ์มอญ มากที่สุด ดังนั้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน การดูแลปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนตำบล ลงมาสู่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น ก็จะเป็นคนไทยที่มีเชื้อสายมอญ ซึ่ง ถือว่าชาวมอญก็มีความรู้ ความสามารถในการดูแลชุมชนของตนเอง โดยเป็นการแสดงบทบาทอัน

ชัดเจนในการเข้ามาดูแลชุมชนเพื่อให้ชาวบ้าน ได้มีความเป็นอยู่ที่สงบสุข พร้อมกับมีความเจริญ ทัดเทียมกับพื้นที่อื่น ๆ ได้จนถึงปัจจุบัน

2. การสร้างผลงานด้านวิชาการ

ชาวมอญหรือที่เรียกกันว่าชาวไทยเชื้อสายมอญ เมื่อได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ก็ได้อาศัยกระจายอยู่ทั่วประเทศในประเทศไทย การอาศัยอยู่ในประเทศไทยมอญเองต่างก็ได้กลืน กลายไปกับสังคมไทยไปด้วย การกลืนกลายนั้นก็จะมีการกลืนกลายทั้งการแต่งงาน การประกอบ อาชีพ รวมถึงการศึกษาเป็นต้น

โดยเฉพาะการศึกษา ชาวมอญเองต่างก็ทำงานส่งให้ลูกหลานของตนเองได้เรียนสูงที่สุด จนในสังคมของชาวไทยเชื้อสายมอญได้มีนักคิดนักเขียน หรือนักวิชาการ หรือกลุ่มนักศึกษาไทยที่มีเชื้อสายมอญเป็นจำนวนมาก และด้วยเหตุผลนี้เองจึงมีการรวมกลุ่มกันของชาวมอญ ซึ่งผู้ที่ รวมกลุ่มในระยะแรกเป็นชาวมอญที่มีแนวคิดเรื่องการกอบกู้ชาติ อยากให้ประเทศของตนกลับมา มีเอกราช มีผืนแผ่นดินดั้งเดิม ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปความรู้สึกเรื่องการ กอบกู้ชาติก็ได้จางลงไปตามกาลเวลา จะเหลือแต่ผู้ที่มีความหัวคิดก้าวหน้า ซึ่งจะมีอีกมุมมองอีกรูปแบบ หนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีหัวคิดทันสมัยใหม่ โดยใช้พลังที่มีอยู่บอกเป็นกระบอกเสียงเพื่อให้บุคคล ภายนอกได้รู้จักชาติพันธุ์มอญของตนเอง

ดังนั้น ลูกหลานชาติพันธุ์มอญได้มีการร่วมกันก่อตั้งสมาคมมอญ โดยการก่อตั้งกลุ่มแรก เรียกว่า “สมาคมไทยรามัญ” ซึ่งสมาคมไทยรามัญนั้น ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2500 ผู้ก่อตั้งสมาคม ไทยรามัญส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีแนวคิดเรื่องการกอบกู้ชาติอยู่เนื่อง ๆ มีความระลึกในความเป็นชาติ พันธุ์มอญอย่างมาก เหตุเพราะผู้ก่อตั้งสมาคมไทยรามัญ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ไปจนถึง ผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความเชื่อมสัมพันธ์กับชาวมอญในเมืองมอญ ประเทศพม่า ซึ่งได้ดำเนินงานอยู่ ในสมาคมนี้

และในระยะเวลาต่อมา ก็ได้มีลูกหลานชาวมอญที่มีหัวคิดก้าวหน้า มองในเรื่องของการ พัฒนา การประกาศ การเป็นกระบอกเสียง การสื่อสารในความเป็นชาติพันธุ์มอญ เพื่อให้คน ภายนอกได้รู้จักชาติพันธุ์มอญมากขึ้น โดยลูกหลานชาวมอญรุ่นนี้ได้มีการตั้งชมรมเยาวชนมอญ กรุงเทพฯ ขึ้นอีกในปี พ.ศ. 2518 ซึ่งการก่อตั้งของ 2 สมาคมนี้นี้มีลักษณะการทำงานที่สอดรับกัน

ซึ่งข้อมูลการก่อตั้งสมาคมนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คุณองค์ บรรจุน (สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2560) และที่ผู้วิจัยเลือกที่จะสัมภาษณ์คุณองค์ บรรจุน เหตุผลเพราะคุณองค์ บรรจุนเป็นนักวิชาการ อิศระ และยังเป็นลูกหลานชาวมอญโดยแท้ที่มาจากสมุทรสาคร รวมทั้งคุณองค์ บรรจุน ยังมี บทบาททางด้านมอญในประเทศไทยทั้ง 2 สมาคมนี้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อมูล โดยให้คุณองค์ บรรจุน ได้เป็นตัวแทนจาก 2 สมาคมดังกล่าวนี้ “สมาคมไทยรามัญ” ได้ก่อตั้งเป็น

สมาคมแรกของชาวมอญในประเทศไทย ซึ่งได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2500 และต่อมาก็มีการก่อตั้ง ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ก่อตั้งปี พ.ศ. 2518 หลัก ๆ มีแค่ 2 อัน แต่ว่ามันก็จะมีการกระจาย เช่น ให้สมาชิกแต่ละจังหวัด ก็จะไปตั้งชมรมย่อยของตัวเอง ในจังหวัดของตัวเอง เพื่อเป็นกิ่งก้านสาขา เวลาที่มีกิจกรรมก็มารวมกันที่จุดศูนย์กลางในกรุงเทพฯ พวกสมาชิกชมรม สมาชิกสมาคมก็ไป ตั้งเครือข่ายของตัวเอง เรามีกิจกรรมจะได้เอาเครือข่ายอะไรมาช่วยส่วนกลาง

แต่วันนี้สถานการณ์โลกมันก็เปลี่ยนแปลงไปบ้าง เพราะว่าการเข้าถึงชุมชน นโยบาย รัฐบาลมันไปกระจายสิทธิโอกาสทางวัฒนธรรม ชุมชนมันก็เข้มแข็งมากขึ้นเวลาจัดกิจกรรมอะไร ดำเนินงานด้วยตัวเองได้ การมาลงในส่วนกลางมันก็จะลดน้อยลง พอหน่วยงานราชการบางที่ก็จะ สนับสนุนให้ชุมชนทำในชุมชนของตัวเอง บางที่อาจจะมึบตบตาเด่นกว่าส่วนกลางด้วยซ้ำ แต่ผมว่าก็ดีแล้ว ส่วนกลางจะได้ไม่ต้องเหนื่อย เลิกจากกิจกรรมมาทำเป็นงานเชิงวิชาการซะ ก็จะ เปลี่ยนบทบาทไป

โครงสร้างของสมาคมไทรามัญเนี่ยมันก็เป็นนิติบุคคลนะ ทำถูกต้องตามกฎหมาย มี กรรมการอะไรตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยอะไรทุกอย่างเลย เป็นปกติ มีการดำเนินงาน มี รายรับรายจ่าย มีประชุมประจำปี เหมือนใช้ระเบียบการประชุมแบบรัฐสภาเป็นมาตรฐาน

ส่วนชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ เหมือนกับเป็นหน่วยงาน เป็นองค์กรที่ใครจะตั้งก็ได้ ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับกฎหมาย แต่ชมรมเราก็ก่อตั้งถูกต้อง แล้วก็ใช้กฎระเบียบการประชุม รายงานอะไรแบบรัฐสภาเหมือนกัน จะมีมาตรฐาน แต่มันไม่ได้จดทะเบียนถูกต้อง แต่พอพูดคำว่า ไม่ถูกต้องก็ไม่ได้หมายความว่าผิดนะ ก็เหมือนกับเช่น ชมรมคนรักวง ของร. 6 นี่ก็เป็นชมรมที่ ไม่ต้องจดทะเบียนแต่ก็ทำงานระดับชาติระดับโลกที่ได้รับมอบหมาย ก็เช่นเดียวกัน

คนที่เข้ามาทำงานก็เป็นอาสาสมัคร ไม่มีรายได้ ไม่มีค่าตอบแทน ส่วนใหญ่ก็เป็นเป็นคน ไทยเชื้อสายมอญ แต่คนไทยก็มีนะหรือคนอื่น ๆ ที่สนใจกิจกรรมก็มาเป็นกรรมการ สมาชิกก็มีเยอะ แต่กรรมการส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ แล้วก็อาสาสมัครมีเวลา เพราะมานี่เสีย อย่างเดียว มาประชุมก็เสียค่ารถแล้ว

ในส่วนของกรรมการก็จะเป็นกรรมการแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ เพียงแต่ชื่อเราใช้ชื่อว่า เยาวชนมอญกรุงเทพฯ เริ่มแรกเพื่อให้อันนี้ดูเหมือนจะเป็นศูนย์กลาง เป็นความร่วมมือ สมัชชา มีอยู่ทั่วประเทศ ตำแหน่งเลขาก็มี เหรียญกฐิน กรรมการฝ่ายต่าง ๆ ก็เหมือนกับองค์กรทั่วไป

ส่วนตัวของผมเริ่มแรกผมเข้าชมรมก่อน เพราะว่าสมาคมเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ทำงานกับ ผู้ใหญ่เป็นทางการ แต่ชมรมนี้ต้องบอกก่อนมันก็มีคนหนุ่มสาวสมัยนั้นที่ก่อตั้งขึ้นมา พวกนักศึกษา มหาลัย คนไทยเชื้อสายมอญอะไรเงี้ย ก็จะมีแนวคิดเรื่องกู้ชาติหน่อย กู้ชาติคือเอาบ้านเอาเมือง จะกู้แผ่นดินจากประเทศพม่า ความคิดของคนยุคนั้นสมัยนั้น แต่ยุคนี้อาจจะมองว่าล้าสมัย

หรืออะไรก็ได้แล้วแต่ แต่ว่ามันเป็นความคิดของคนยุคนั้นต้องการ ซึ่งพอผมเองก็ยังเป็นอย่างนี้ การกู้ชาติอยากมีแผ่นดิน อยากมีประเทศ ผมว่าเรื่องนี้จะว่าเขยมันก็ไม่เขยหรือกมันก็จะมีการลงประชามติแยกประเทศ เช่น พวกสเปน กับกะตาลันย่า ก็จะแยกประเทศ ความคิดนี้มันไม่เขยนะ อุตลักษ์ณ์ความต้องการเอกลักษณ์ของแต่ละชาติ แต่ละกลุ่มคน จะบอกว่าเขยล้ำสมัยแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราต้องใช้ความรุนแรง เราใช้วัฒนธรรม ใช้สื่อ ได้

ผมเข้าไปในส่วนของชมรมก่อน โดยเป็นหน่วยงานของเด็ก ๆ ยุคนั้น ส่วนสมาคมผู้ใหญ่ว่าทำงานกันเขาคุยกันเป็นเรื่องเป็นราว เราก็เข้าชมรม ผมก็เข้าไปได้ 2 ปี ก็ได้เป็นเลขา ผมก็ช่วยงานได้หลายอย่างก็เลยได้เป็นเลขา พอปีที่ 3-4 ผมก็ได้ขึ้นเป็นประธานชมรมเลย ผู้ใหญ่เขาหนุนด้วยเขาก็เห็นเราทำงาน ก็เลยเป็นประธานอยู่ 2 ปี จากนั้นผมก็ลาออกเพื่อมาเรียนปริญญาโท แต่ผมก็ยังเป็นที่ปรึกษาชมรมอยู่ สักพักหนึ่งผมก็ได้มาช่วยงานสมาคม และก็ได้เป็นเลขาสมาคมอยู่ 2 สมัย หลังจากนั้นผมก็ติดเรื่องเรียนป.เอก อีกแล้ว ผมก็เลยออกมา ตอนนั้นผมก็เลยไม่ได้มีตำแหน่งอะไร ก็เป็นกรรมการ เป็นที่ปรึกษาอะไรทั่วไปครับ”

จากการสัมภาษณ์ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าสมาคมของมอญนั้นมีทั้งสิ้น 2 สมาคม คือ สมาคมไทยรามัญ และชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ซึ่งทั้ง 2 สมาคมนี้เกิดขึ้นจากชาวไทยเชื้อสายมอญที่มีอยู่ทั่วประเทศ และทั้ง 2 สมาคมนี้ต่างก็มีบทบาทในการช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญ รวมทั้งยังเป็นการมารวมตัวกันของคนที่ต้องการทำงานเพื่อชาติพันธุ์ของตนเองให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และยังเป็นกระบอกเสียงของชาวไทยเชื้อสายมอญที่มีต่อสังคมชาวมอญที่อยู่ทั่วประเทศและสังคมไทยด้วย ซึ่งคุณองค์ บรรจุนเองก็ได้เข้าไปมีบทบาททั้งสองสมาคมนี้อย่างมาก

สมาคมไทยรามัญ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2500 ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาว่า ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินงานที่เป็นทางการภายในสมาคมจะมีผู้ใหญ่ทำงานกันมาก และการทำงานของสมาคมไทยรามัญก็จะมียุคออกมาในรูปแบบตัวแทนของชาวไทยเชื้อสายมอญ กล่าวคือ “สมาคมไทยรามัญจะดำเนินงานเพื่อให้เกิดความสามัคคี เกื้อกูล ผดุงศาสตร์และศิลป์ชาวมอญ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งเสริมความหลากหลายทางสังคมสยามอย่างกลมกลืน” **ที่มา เฟสบุ๊ก สมาคมไทยรามัญ. เข้าถึงเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2560**

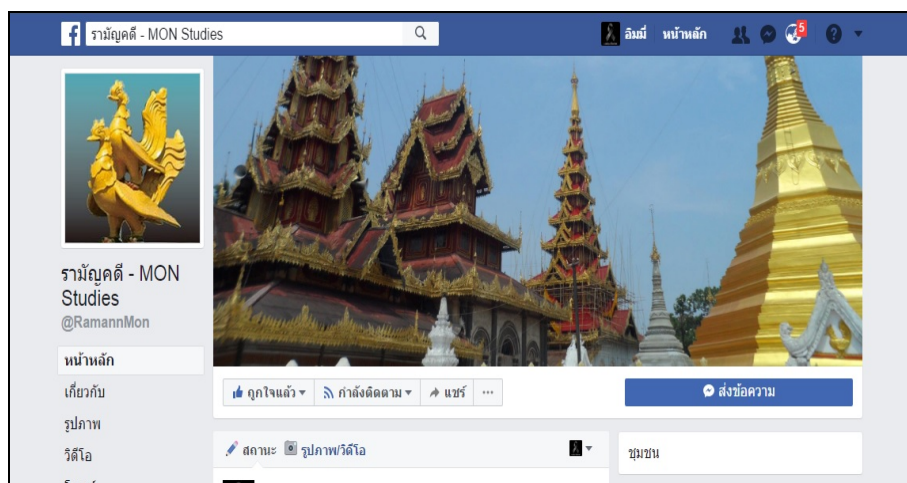
และภายใต้สมาคมไทยรามัญนั้น ก็ได้มีการสร้างเว็บเพจเพื่อให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องของชาติพันธุ์มอญในประเทศไทยด้วย นั่นก็คือเว็บไซต์ www.monstudies.com ซึ่งได้เปิดให้บริการครั้งแรกวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2549 และถือเป็นเว็บไซต์ ที่บรรจุองค์ความรู้ และภูมิปัญญาของมอญศึกษาในเมืองไทยไว้ และแหล่งข้อมูลที 2 คือ เว็บไซต์ www.monstudies.org ของพิพิธภัณฑวัดม่วง ที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการของชนชาติมอญที่อยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะในชุมชนวัดม่วงจะเป็นศูนย์กลางในการรวบรวม

องค์ความรู้และภูมิปัญญาของชาวมอญไว้ ซึ่งชาวมอญบ้านม่วงเองก็เป็นส่วนหนึ่งในการให้ข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบเว็บไซต์ พร้อมทั้งยังเป็นกลุ่มที่ช่วยให้พิพิธภัณฑ์วัดม่วง ได้รวบรวมของเก่าแก่โบราณไว้มากที่สุดอีกที่หนึ่งด้วย ซึ่งปัจจุบันนี้ทั้ง 2 เว็บไซต์นี้เนื่องจากไม่มีผู้ดูแลเว็บไซต์ และการเปิดเว็บไซต์นั้นไม่มีค่าใช้จ่ายรายปี ดังนั้น 2 เว็บไซต์นี้จึงได้ปิดตัวลงแล้วในปัจจุบัน

ดังนั้น ปัจจุบันบทบาทของสมาคมไทยรามัญจึงได้มีบทบาทน้อยลงกว่าในอดีตเพราะได้ดำเนินงานร่วมมือกับชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ และปัจจุบันยังมีแฟนเพจในเฟซบุ๊กจำนวน 2 แฟนเพจ คือ แฟนเพจ “สมาคมไทยรามัญ” ดังภาพที่ 5-10 และแฟนเพจ “รามัญคดี-Mon Studies” ดังภาพที่ 5-11 ซึ่งปัจจุบันนี้ทั้ง 2 แฟนเพจ เป็นแฟนเพจที่คอยให้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชนชาติมอญ การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญทั่วประเทศ ซึ่งว่าการสร้างแฟนเพจนั้นได้รับการตอบรับที่ดีจากชาวมอญทั่วประเทศและจากผู้ที่สนใจในเรื่องราวของชาวมอญดังที่ผู้วิจัยก็ได้ร่วมเป็นเพจแฟนทั้ง 2 แฟนเพจนี้

ภาพที่ 5-10 แฟนเพจสมาคมไทยรามัญ

ภาพที่ 5-11 เฟซเพจรามัญคดี-Mon Studies

นอกจากมีสมาคมไทยรามัญแล้วก็ยังมี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ที่โดดเด่นขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ซึ่งชมรมฯ นี้เป็นชมรมที่เป็นศูนย์รวมของคนทำงานที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญที่อายุไม่มากนัก ดังนั้น การทำงานจึงมีการอัพเดทข้อมูลข่าวสาร จัดงานเอกสารทางวิชาการ รวมถึงงานประชุมต่าง ๆ เรื่อยมาจนมาถึงปัจจุบัน

แต่อย่างไรก็ตามทั้ง 2 แห่งนี้คือ สมาคมไทย-รามัญ กับชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ก็ยังคงเป็นจุดศูนย์รวมของคนไทยเชื้อสายมอญในเมืองไทย เป็นหน่วยงานที่ประสานการจัดงาน ประเพณีสงกรานต์ของคนไทยเชื้อสายมอญและวันรำลึกวันชาติมอญด้วย ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยใช้ชื่อชมรมว่า “ชมรมเยาวชนมอญ” ใช้ชื่อย่อว่า ช.ม. มีชื่อภาษาอังกฤษว่า “Mon Youth Community ใช้ชื่อย่อว่า MYC” รูปแบบการดำเนินงานของชมรมเยาวชนมอญเป็นไปในลักษณะเป็นสังคมนคราตรภาพ ซึ่งชมรมนี้มีเครื่องหมายของชมรม ดังภาพที่ 5-12

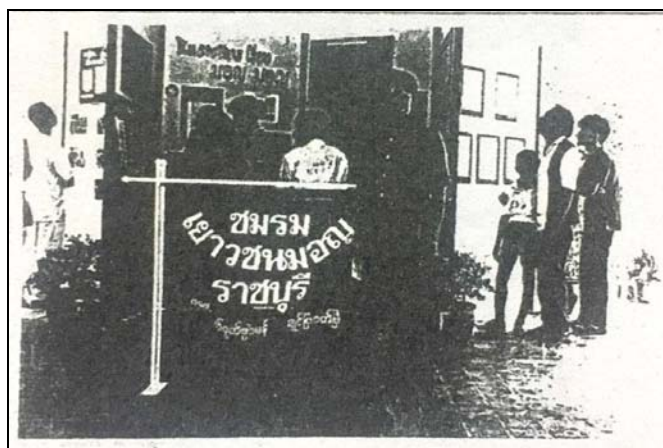
ภาพที่ 5-12 เครื่องหมายชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ

ซึ่งเป็นรูปกราฟฟิคอาร์ตประกอบด้วย อักษรวงกลมรอบนอก ความว่า “Mon Youth Community” มีชื่อสำนักงานสาขาอยู่ด้านล่าง ตรงกลางมีรูปเจดีย์ทรงมอญอยู่ ตรงกลางซ้ายมีอักษรภาษามอญมีความหมายว่า “ชมรมเยาวชนมอญ (กรุงเทพฯ)” มีหงส์เหินหรือหงส์บินอยู่ระหว่างตัวอักษรมุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตก ส่วนด้านล่างของวงกลมรอบนอก มีภาษาไทยว่า “ชมรมเยาวชนมอญ-กรุงเทพฯ”

ผู้วิจัยได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากอดีตประธานชมรมคือ พิศาล บุญผูก (2538) อดีตประธานชมรมคนที่ 7 และคนที่ 8 ประธานชมรม 2 สมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2537-2540 ยังได้ให้ข้อมูลเมื่อครั้งยังได้ดำรงตำแหน่ง ประธานชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ไว้ว่า “จากวันนั้นในปี พ.ศ. 2518 ที่ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ได้เริ่มดำเนินการ ด้วยความริเริ่มที่ดียิ่งของพี่น้องชาวไทยเชื้อสายมอญกลุ่มหนึ่ง ซึ่งพวกเราได้สืบทอดเจตนารมณ์ของผู้ริเริ่มนั้นรู้สึกภูมิใจและรำลึกถึงตลอดมา การดำเนินงานของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ได้มีความก้าวหน้าและได้ดำเนินกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปีที่ 20 การดำเนินงานต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากได้รับความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจ จากทั้งคณะกรรมการชมรมฯ และพี่น้องชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งได้เสียสละทั้งร่างกาย เวลา และทุนทรัพย์เพื่อให้งานของชมรมฯ และของชนชาติมอญสำเร็จ ลุล่วงเป็นอย่างดี”

ซึ่งจากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชาวมอญได้มีความร่วมมือร่วมใจกันแสดงพลังของความเป็นมอญเพื่อให้ได้เป็นที่รู้จักของสังคมภายนอก ซึ่งการก่อตั้งชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ นั้น ได้มีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง ซึ่งบอกไว้อย่างชัดเจนว่า ประการที่หนึ่ง เพื่อการอนุรักษ์ และส่งเสริมการพูด การอ่าน การเขียนภาษามอญให้คงอยู่ ประการที่สอง ส่งเสริมและฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมของมอญ และการที่สาม เพื่อส่งเสริมเยาวชนไทย

เชื้อสายมอญ ให้มีสี่สัปดาห์ผลทางการศึกษา เพื่อที่จะได้ดำเนินงานของชมรมฯ และสืบทอดเจนา
 รมณ์ต่อไป ประการที่สี่ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานฟื้นฟูชนชาติมอญให้คงอยู่ในความทรงจำของ
 ชาวโลก ประการที่ห้า เพื่อส่งเสริมความสามัคคี ความกลมเกลียว และการมีส่วนร่วมระหว่างคน
 ไทยเชื้อสายมอญ และส่งเสริมให้เกิดการครหาภาพเพื่อความมั่นคงของสังคมไทย ประการที่หก
 พิทักษ์และปกป้องสถาบันชาติ ศาสน์ และกษัตริย์ ส่งเสริมและจรรโลงแนวทางแห่งค่านิยม
 ประชาธิปไตยของประเทศไทย เหนือสิ่งอื่นใด นอกจากชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ยังมีบทบาท
 ที่สำคัญ ๆ เช่น ร่วมกับสมาคมไทยรามัญในการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของมอญ
 เป็นผู้ประสานงานเพื่อให้ได้จัดกิจกรรมวันชาติมอญ นอกจากนี้ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ
 ยังมีสมาชิกอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ก็ได้เป็น
 สมาชิกอยู่ร่วมในสมาคมนี้ด้วย ดังภาพที่ 5-13

ภาพที่ 5-13 ชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ

คุณองค์ บรรจุน (2558) ได้กล่าวเกี่ยวกับการเข้าร่วมชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ที่ได้เข้า
 ร่วมกับชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ไว้ว่า “ก็อย่างส่วนกลางมีการรวมกลุ่มชมรมเยาวชนมอญ
 กรุงเทพฯ ราชบุรีก็มีการรวมกลุ่มเยาวชนมอญราชบุรี เพื่อให้ล้อกับส่วนกลาง เป็นเครือข่าย
 เวลาทำงานได้มาร่วมกัน เช่น ราชบุรี เวลาประชุมใหญ่ส่วนกลางในกรุงเทพฯ สมมติง่าย ๆ ราชบุรี
 รับของทำบุญ รับของผ้าป่าไป 100 ซอง พอรับไปแล้วเขาก็จะไปประชุมที่ราชบุรี แล้วเขาก็ไป
 กระจายของผ้าป่าไป มันจะง่าย ”

และชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ผู้วิจัยได้ข้อมูลจาก อำไพ มัชฌมาน (ม.ป.ป., หน้า 18-22)
 ได้กล่าวถึงสมาคมเยาวชนมอญราชบุรีไว้ว่า ด้วยความที่ชมชนชาวมอญจังหวัดราชบุรีได้

ตระหนักถึง เรื่องของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของชาวมอญราชบุรีให้คงอยู่ไว้ จึงมีการเชื่อมต่อกับชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ และได้จัดตั้งองค์กรชุมชนให้เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานมรดกของบรรพบุรุษมอญให้ยั่งยืนต่อไป จึงได้มีการก่อตั้งชมรมเยาวชนมอญราชบุรีขึ้น ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2536 และกิจกรรมของชมรมเยาวชนมอญราชบุรีนั้นได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมคุณค่าของความเป็นมอญหลายประการ ภายในจังหวัดราชบุรี เช่น ในด้านของการส่งเสริมภาษามอญคือ สร้างแบบเรียนภาษามอญสำหรับเด็กมอบให้วัดในชุมชนและผู้สนใจนำไปใช้ สร้างหนังสือหลักการอ่านภาษามอญเพื่อนำไปใช้ศึกษาด้วยตนเอง

ในด้านประวัติศาสตร์และบทบาทของคนไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดราชบุรีคือ มีการจัดนิทรรศการที่สำคัญต่าง ๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติ รวมทั้งบทบาทของคนมอญในอดีตและปัจจุบัน เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจและปลุกจิตสำนึกให้รักชนชาติและสืบทอดให้ยั่งยืนต่อไป ซึ่งในชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานเปิดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 งานบำเพ็ญพระราชกุศลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันกาญจนาภิเษก ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี ที่หอประชุมพระพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2539 มีการจัดประชุมตามวาระ 3 เดือนครั้ง โดยมีการเชิญสมาชิกและผู้สนใจเข้าร่วมประชุม รวมทั้งมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของชนชาติ พร้อมทั้งชมรมเยาวชนราชบุรียังได้มีการส่งข่าวสารหรือจดหมายข่าว พร้อมกับการประสานงานกับชมรมเยาวชนกรุงเทพฯ โดยส่งจดหมายข่าวไปยังผู้อ่านที่เป็นหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน วัด หรือผู้นำชุมชนประจำทุก 2 เดือนด้วย

ในด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญราชบุรีนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแต่งกาย อาหาร การดำรงชีวิต การละเล่น รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ชมรมเยาวชนมอญราชบุรีก็มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เกิดความคงอยู่ต่อไป โดยทางชมรมเยาวชนมอญราชบุรีได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านงานวัด และงานในหมู่บ้านให้ร่วมกันอนุรักษ์สืบทอดมรดกของบรรพบุรุษมอญให้ยั่งยืน โดยกรรมการชมรมของเยาวชนมอญราชบุรีและสมาชิกจะเป็นผู้นำในการอนุรักษ์มรดกด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการแต่งกายและภาษาพูด

นอกจากนี้ชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ได้ร่วมตัววัดใหญ่นครปฐมจัดงานประกวดธิดารามัญ ในงานประเพณีสงกรานต์ ในปี พ.ศ. 2538 และทุก ๆ ปี ก็จะมีการส่งเสริมเพื่อให้ในชุมชนมอญตำบลบ้านม่วง หรือตำบลมอญบริเวณใกล้เคียงให้จัดงานประเพณีสงกรานต์ประจำทุกปี เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม การแต่งกายภาษาพูด และวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดราชบุรีไว้

ซึ่งในปัจจุบันนี้ ชมรมเยาวชนมอญราชบุรีที่อยู่ภายใต้ของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ นั้นก็ยังคงมีการจัดงานส่งเสริมความเป็นชาติพันธุ์มอญของตนเองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญในจังหวัดราชบุรีนั้นต่างร่วมแรง ร่วมใจกันสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของตนไว้อย่างเข้มแข็งมาก และความรวมมือร่วมใจนี้รวมไปถึงชาวมอญที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศด้วย ซึ่งจะเห็นได้จาก เว็บบเฟนเพจของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ก็ยังคงมีการประชาสัมพันธ์ การเชิญชวนเพื่อการศึกษาและท่องเที่ยวงานประเพณีสงกรานต์ที่จัดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ที่เป็นชุมชนชาวมอญอาศัยอยู่ทั่วประเทศ ดังภาพที่ 5-14 ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบว่า บทบาทของชมรมเยาวชนมอญนั้นทำให้ชาวมอญที่อาศัยอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ต่างมีความตื่นตัวในการรัก และหวงแหน ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง โดยให้แสดงออกผ่านทางการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีมอญของตนให้ลูกหลานได้เห็นและได้สืบทอดต่อไป

ภาพที่ 5-14 เว็บบเฟนเพจของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ประชาสัมพันธ์การจัดงาน สงกรานต์คนไทยเชื้อสายมอญทั่วประเทศ

ผู้วิจัยได้พูดถึงบทบาทของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ และเครือข่ายของชมรมที่อยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไปแล้วนั้น สิ่งที่เป็นอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ คือ “การสร้างวารสารเสียงรามัญ” ที่อยู่ภายใต้การก่อตั้งของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ดังภาพ 5-15 และนี่ถือว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ได้จัดทำขึ้นให้เป็นในเชิงวิชาการ เพื่อเป็นความรู้และได้กระจายไปยังพื้นที่อื่น ๆ ได้ง่ายอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 5-15 วารสารเสียงรามัญ (ฉบับปฐมฤกษ์ มกราคม-กุมภาพันธ์ 2549)

ซึ่งการจัดสร้างวารสารเสียงรามัญนั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คุณองค์ บรรจุน ไ้วด้วย ซึ่งคุณองค์เคยดำรงตำแหน่งเป็นบรรณาธิการวารสารเสียงรามัญ ซึ่งคุณองค์ได้ให้สัมภาษณ์ถึงแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับวารสารเสียงรามัญ และจากการสัมภาษณ์คุณองค์ บรรจุนทำให้ทราบว่า การจัดทำวารสารนั้นก็เพื่อจะได้เชื่อมชุมชนมอญที่อยู่ทั่วประเทศ รับรู้แลกเปลี่ยนข่าวสาร และยังเป็นกระบอกเสียงต่าง ๆ ของชาวมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ด้วยความถนัดขีดเขียนในเชิงวิชาการของคุณองค์ บรรจุนนั้น จึงทำให้คุณองค์ได้ทำหน้าที่บรรณาธิการได้อย่างสมบูรณ์ พร้อมกับเป็นการสนับสนุนให้ชาวมอญที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศนั้น ได้เห็นคุณค่าในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง เป็นกระบอกเสียงที่จะส่งข่าวให้ชาวมอญในพื้นที่อื่น ๆ หรือคนไทยก็ได้รู้จักวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงความเชื่อต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกด้วย ซึ่งภายในเล่มวารสารเสียงรามัญนั้นยังได้มีการบอกถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารขึ้นเพื่อ 1. เผยแพร่ข่าวสารมอญแก่ผู้ที่สนใจ 2. เผยแพร่ความรู้ ธรรมะ

และศิลปวัฒนธรรมสู่สาธารณชน 3. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมูกณะ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ทำงานวิจัยเรื่องเกี่ยวกับมอญนี้ ผู้วิจัยได้เข้าเป็นสมาชิกวารสารเสียงรามัญ จึงมีการจัดส่งวารสารมายังผู้วิจัยด้วย

ซึ่งเนื้อหาในวารสารเสียงรามัญนั้น ก็จะมีการนำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตของชาวมอญในพื้นที่ที่แตกต่างกัน นำเสนอศิลปวัฒนธรรม นำเสนอประเพณี ความเชื่อในชุมชนที่แตกต่างกัน ซึ่งวารสารนั้นมีทั้งภาษาไทยและภาษามอญอยู่ภายในเล่มด้วย ในวารสารเสียงรามัญจะมีบทความที่เป็นบทความประจำฉบับ และมีคอลัมน์ประจำ โดยนักเขียนก็จะเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศ

ดังนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอหัวข้อที่เขียนอยู่ในวารสารเสียงรามัญ เพื่อให้ทราบว่าเป็นข้อมูลที่มาจากชาวมอญที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศไทย ผู้วิจัยมีวารสารเสียงรามัญอยู่จำนวนทั้งสิ้น 6 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอไว้ในภาคผนวก และนอกจากชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ จะมีการจัดทำวารสารของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ด้วย เมื่อชมรมฯ มีอายุครบทุก ๆ 10 ปี ทางชมรมก็จะมีการจัดทำหนังสือที่ระลึกในวาระครบรอบขึ้น ซึ่งจากที่ก่อตั้งชมรมมานี้ ได้มีหนังสือที่ระลึกออกมาทั้งสิ้น 4 เล่ม โดยจะออกหนังสือทุก 10 ปี ดังภาพที่ 5-16

ภาพที่ 5-16 หนังสือที่ระลึกในวาระครบรอบตั้งแต่ 10 ปี-40 ปี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ

ซึ่งการจัดทำหนังสือที่ระลึกในวาระครบรอบ 10 ปี ไปจนถึง 40 ปี นั้นเป็นสิ่งที่ไม่แสดงให้เห็นถึงพลังของชาวมอญที่มีส่วนผลักดันให้ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ได้ตั้งเป็นชมรมเป็นระยะเวลาเกินกว่า 40 ปี แล้วก็ตามด้วยความร่วมมือจากชาวมอญที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศ และผู้วิจัยได้ข้อมูลเรื่องการจัดทำหนังสือที่ระลึกในวาระครบรอบ 30 ปี และ 40 ปี ที่คุณองค์ บรรจุน ได้ทำหน้าที่เป็นทั้งประธานชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ เป็นบรรณาธิการ และเป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้หนังสือเล่มนี้ได้ออกมาอย่างสมบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าคุณองค์ บรรจุน ยังเป็นพลังของชาวมอญอีกบุคคลหนึ่งที่มีหัวใจก้าวหน้าในการสานต่อ สืบสาน อนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์มอญของตนให้คงอยู่สืบไปนานเท่านั้น

จากข้อมูลทั้งหมดในการก่อตั้งสมาคมไทยรามัญ และชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ รวมถึงชมรมย่อย ดังพื้นที่การศึกษาของผู้วิจัยคือ ชมรมเยาวชนมอญราชบุรี ผู้วิจัยได้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจกันของชาวไทยเชื้อสายมอญ ที่หลาย ๆ ท่านได้เป็นผู้ก่อตั้ง รวมทั้งลูกหลานของชาวมอญเองก็เป็นผู้ต่อยอด สืบต่องานสมาคม งานกิจกรรม รวมทั้งงานวารสารเสียงรามัญ มาได้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานจนถึงปัจจุบัน

ซึ่งนับตั้งแต่ชาวมอญอพยพเข้ามาในประเทศไทย ก็ต่างใช้ชีวิตที่เรียบง่าย มีความสุขสบาย ซึ่งเนื่องมาจากพระบรมโพธิสมภารที่พระมหากษัตริย์ไทยได้ทรงมีพระเมตตาต่อกลุ่มชาติพันธุ์มอญจนมีวิถีชีวิตต่างเลยมารุ่นต่อรุ่นนั้น ชาวมอญทุกคนก็ต่างมีความซาบซึ้งต่อพระมหากษัตริย์ไทยและแผ่นดินไทยอย่างมากดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งสมาคมไทยรามัญหรือชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ที่ต่างก็มีการร่วมใจกันจัดกิจกรรมที่แสดงถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทยมาอย่างต่อเนื่อง

และนอกจากนั้นแล้ว การก่อตั้งสมาคมไทยรามัญ ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ และการจัดสร้างวารสารเสียงรามัญนั้น ก็ยังเป็นเสียงสะท้อนของชาวมอญดังคำกล่าวที่ว่า “มอญสิ้นแผ่นดิน แต่ไม่สิ้นชาติ” เพราะชาวมอญยังคงมีการรวมตัวกัน ร่วมมือร่วมใจกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม และประเพณีมอญในท้องถิ่นที่ชาวมอญอาศัยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ อย่างเสมอมา รวมถึงการบริหารงานในสังกัดของงานสมาคม และงานวิชาการต่าง ๆ ก็ต่างล้วนแล้วเป็นลูกหลานชาวมอญทั้งสิ้นที่ได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารงานทางชาติพันธุ์มอญเหล่านี้เพื่อให้คงอยู่ต่อไปตราบชั่วลูกชั่วหลาน และเมื่อลูกหลานมอญทั้งหลายได้มีการศึกษาในระดับสูง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี หลาย ๆ ท่านก็ได้เรียนจบในระดับที่สูง ยังมีสิ่งที่เป็นการแสดงออกทางชาติพันธุ์ของชาวมอญอีกประการหนึ่ง

การจัดงานวิชาการเกี่ยวกับเรื่องชาติพันธุ์มอญ กล่าวคือ งานวิชาการที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญนั้น ไม่ว่าจะจัดโดยคนไทย จัดโดยมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งหน่วยงานองค์กร

ต่าง ๆ เมื่อมีกำหนดการจัดขึ้นก็มีนักวิชาการทั้งชาวไทยแท้ ๆ และชาวไทยเชื้อสายมอญ ก็ต่างเข้ามา ร่วมในงานวิชาการ เข้ามาร่วมในการนำเสนองานวิชาการ ร่วมเสวนาให้แง่คิด มุมมองต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตต่าง ๆ เกี่ยวกับชาวมอญที่อาศัยอยู่ ภายในประเทศไทย และอาศัยอยู่ในเมืองมอญ ประเทศพม่าอยู่เสมอมา

จากการทำงานวิจัยด้านมอญนี้ ผู้วิจัยก็ได้เริ่มลงพื้นที่ที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และมีการติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 คืออดีตผู้ใหญ่สองรงค์ พรหมอินทร์ ซึ่งเป็น อดีตผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้มาเป็นระยะเวลาช้านาน และผู้ใหญ่กับผู้วิจัยก็มักจะ มีการติดต่อสื่อสาร ส่งข่าวถึงงานประเพณีในชุมชน รวมถึงงานวิชาการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเกี่ยวกับชาวมอญ ซึ่งในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิชาการต่าง ๆ ที่นำเสนอเป็นเชิงวิชาการมีการเสวนา และ งานที่ผู้วิจัยคิดว่า เป็นงานกึ่งงานวิชาการที่เป็นงานกึ่งวิชาการเพราะอาจจะมีกิจกรรมอื่นเสริม ด้วยเช่น การแสดง งานวัฒนธรรมอาหารมอญ เป็นต้น และงานที่ผู้วิจัยได้ลงไปสัมผัสงานแรก คือ งาน วันรำลึก (บรรพ) ชน (ชาติ) มอญ ครั้งที่ 68) ซึ่งงานรำลึกนี้จะจัดขึ้นในแรม 1 ค่ำเดือน 3 โดยถือว่าเป็นวันมงคล เป็นวันสร้างกรุงหงสาวดี พุทธศักราช 1116

และงานครั้งนี้จัดขึ้นในวันที่ 24-25 มกราคม พ.ศ. 2558 ณ วัดพุทธะเกียน หมู่ 4 ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งบรรยากาศภายในงานนั้นจากที่ผู้วิจัยได้ไปมาก็คือ จะประกอบด้วยนิทรรศการต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์สังคมเชิงวิชาการ นิทรรศการการแต่งกาย ของชาวมอญในชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ และภายในงานยังมีการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับ บรรพชนมอญรวมถึงการทำบุญให้กับบูรพกษัตริย์ไทย กิจกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ มีการ เสวนาวิชาการในหัวข้อ “ย้อนรอย 7 หัวเมืองมอญ รอยประวัติศาสตร์ที่หายไป” โดยนักวิชาการชาวไทยเชื้อสายมอญด้วย ซึ่งงานนี้ก็ได้รับความร่วมมือร่วมใจกันจัดงานโดยชาวมอญทั่วประเทศ ซึ่งชาวมอญทั้งอำเภอบ้านโป่งและชาวมอญโพธารามเองก็เป็นส่วนหนึ่งของการจัดงาน ในครั้งนี้ด้วย

และหลังจากที่ผู้วิจัยได้ไปร่วมงานวันชาติมอญครั้งที่ 68 แล้ว ผู้วิจัยก็ได้ไปร่วมเรียนรู้กับ โครงการ ไทยคดีสัญจร “เยือนถิ่นไทย-มอญ ราชบุรี” ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2558 โดยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โครงการนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ร่วมไปกับ นักวิชาการที่เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับมอญหลายท่าน ซึ่งต้องลงพื้นที่ ณ ชุมชนชาวมอญ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การลงพื้นที่ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ฟังวิทยากรบรรยายในสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ข้อมูลการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวมอญ แผนผังการตั้งศาสนสถานในชุมชนซึ่งอ้างอิงไปตามแนวของลำน้ำแม่กลอง ภาพลายเส้นที่อธิบายส่วนประกอบต่าง ๆ ของเจดีย์ในศิลปะมอญ สังเขปพุทธประวัติ ฯลฯ

รวมทั้งโครงการนี้เป็นโครงการเพื่อการสืบสานวิถีที่เป็นเอกลักษณ์ในหลายด้าน เช่น ภาษา อาหาร ศิลปกรรม ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้เดินทางร่วมกับคณะไปที่วัดโพธิโสภาราม (วัดโพธิ์ราชมณู วัดโพธิ์มอญ) อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีเป็นที่แรก เพื่อชมสถาปัตยกรรมมอญที่น่าสนใจพร้อมฟังการบรรยายจากวิทยากร เรื่อง หอเก็บพระไตรปิฎกที่เป็นเรือนไม้เสาเดียว ชั้นหลังคาทรงปราสาทมอญแบบมอญ และหอเรียนพระปริยัติเป็นอาคารไม้จตุรมุขยอดปราสาท มีอายุเก่าแก่กว่าร้อยปี

และสถานที่ที่ 2 คือ วัดมะขาม อำเภอบ้านโป่ง โดยวิทยากรได้พาไปชมเจดีย์แบบมอญที่สวยงามที่สุดองค์หนึ่งในประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวมอญที่ยังคงดำรงอยู่และวิถีความเชื่อในพุทธศาสนาของชาวมอญ และสถานที่ที่ 3 คือ วัดใหญ่นครชุมน์ ฟังวิทยากรบรรยายถึงพระพุทธรูปไสยสนับนอาคารที่สร้างซ้อนไว้บนฐานเจดีย์แบบมอญขนาดใหญ่ และได้ชมอุโบสถหลังเก่าของวัดซึ่งมีการสร้างและตกแต่งแบบผสมผสานตามศิลปะไทย-จีน-ฝรั่ง และจากนั้นไปสถานที่ที่ 4 รับประทานอาหารสำหรับมอญ ณ วัดม่วง และชมภาพจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดม่วง ซึ่งวิทยากรได้บรรยายว่า วาดขึ้นในช่วงรัชกาลที่ 5 ดังภาพ 5-17 และชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงซึ่งจัดแสดงเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและศิลปวัฒนธรรมของชาวมอญในจังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 5-17 วิทยากรกำลังบรรยายถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังเก่าแก่ในวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง

และสถานที่ที่ 5 คือวัดคงคาราม ตั้งอยู่ที่อำเภอโพธาราม ซึ่งศิลปกรรมที่สำคัญของที่นี่คือ ภาพจิตรกรรมในพระอุโบสถ ที่บางภาพนั้นเก่าแก่ถึงสมัยอยุธยา ซึ่งมีภาพพุทธประวัติมารผจญ ภาพชาวต่างชาติที่มีท่าทางการแต่งกายและอิริยาบถต่างกันไปเป็นต้น และจากนั้นเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดคงคารามที่จัดแสดงโบราณวัตถุทั้งของมอญและของไทย และที่ที่ 6 ซึ่งเป็นที่สุดท้ายคือ วัดไทรอารีรักษ์ อำเภอโพธาราม โดยได้ชมภาพจิตรกรรมในพระอุโบสถ สักการะพระพุทธรูปบาทจำลองซึ่งถูกครอบด้วยอาคารทรงตึกแบบเก็งจินที่มีความงดงามหาชมได้ยากอีกด้วย ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความรู้ความเข้าใจในงานศิลปะแบบมอญมากขึ้น รวมถึงเข้าใจถึงความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวมอญว่าชาวมอญนั้นมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา รวมถึงชาวมอญราชบุรีต่างก็ร่วมใจกันดูแลรักษาวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของตนได้อย่างเข้มแข็ง

งานวิชาการมอญที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมอีกงานหนึ่งคืองาน “40 ปี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ วิถีไทยมอญในสังคมร่วมสมัย” งานได้จัดขึ้นวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ซึ่งงานนี้ผู้จัดคือ ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ซึ่งมีการประชาสัมพันธ์งานผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย อย่างเฟสบุ๊กด้วย ดังภาพ 5-18 การประชาสัมพันธ์เชิญผู้สนใจเข้าร่วมงาน

ขอเชิญร่วมงาน

40 ปี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ: วิถีไทยมอญในสังคมร่วมสมัย
๑๐ วรรุ กอรวรรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุ : ุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุ

วันอาทิตย์ ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๘ เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
ณ อาคารสุวิฬ ุญญานภาพ (B5) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา
ออรุอรุอรุ ๑๑ ออรุอรุอรุอรุอรุ ออรุอรุอรุอรุ ๑๑๑๑ (13 - 12 - 2015)
อรุอรุ ออรุอรุอรุอรุอรุอรุ ุอรุอรุอรุอรุ (B5) ออรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุ ออรุอรุอรุอรุ

เชิญชมนิทรรศการเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ วิถีวัฒนธรรมมอญ และนิทรรศการมีชีวิต สาคิตสาธยาย
วิทัศน์ "๔๐ ปี ชมรมฯในสังคมร่วมสมัย" เลือกซื้อสินค้าพื้นบ้านมอญนานาภัณฑ์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์บำลิมอญ
เสนาวิชาการถึงสารถึงศิลป์ - โบราณมอญประดับานใหญ่ผู้อาเซียน (พิศาล ุญญอรุ) สไบมอญอาณานิคมทางแพรฟ้าอากรณ
(สุกัญญา เนาเน็ด) ดนตรีไทยกลืนอายจากคนศรีมอญ (ผศ.สนัน มีชินหมาก) ปิดเวทีด้วย อาหารมอญก่อนกระแเสอาหารกลืน
(บุษผา ศิลุช) จากนั้นรับประทานอาหารมอญร่วมกัน ชมดนตรีนาฎศิลป์มอญ อาทิ มอญรำเกาะเกร็ด ระบำมอญสังขละบุรี
ปีพาทมอญพระประแดง เครื่องสาอมอญบ้านเกาะ ทะแอมอญบางกระดี ปิดท้ายด้วยลูกทุ่งมอญบ้านกระทุ่มมีด
เชิญแต่งกายด้วยมอญหลากหลายสไตล์ร่วมงาน ุอรุอรุอรุอรุอรุอรุอรุ "สี่สิบยังสวย"

ภาพที่ 5-18 การประชาสัมพันธ์จากชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ โดยคุณองค์ บรรรจน

ซึ่งภายในงานมีกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งผู้วิจัยได้เดินสำรวจและอยู่ร่วมงานงานได้จบงานภายในงานมีนิทรรศการเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ วิถีวัฒนธรรมมอญ และนิทรรศการมีชีวิต สาคิตสาธยาย วิทัศน์ "40 ปี ชมรมฯ ในสังคมร่วมสมัย ภายในงานสินค้าพื้นบ้านมอญหลายชนิด และมาจากจังหวัดต่าง ๆ

การเปิดงานมีพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์บาลีมอญ และยังมีบุคคลสำคัญได้เดินทางมากล่าวเปิดงานในครั้งนี้ด้วยคือ หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล ซึ่งขณะนั้นท่านได้ดำรงตำแหน่งปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และยังมีการเสวนาวิชาการ “ถึงสารถึงศิลป์” ไบลานมอญ ประตูปานใหญ่สู่อาเซียน (โดยอาจารย์พิศาล บุญผูก) เรื่อง สไบมอญอาณานิคมทางแพรฟ้าอาภรณ์ (โดยสุกัญญา เบนานิด) เรื่อง คนตรีไทยกลืนอายจากคนตรีมอญ (ผศ. สนั่น มีขันหมาก) และเรื่องสุดท้ายคือ เรื่อง อาหารมอญก่อนกระแสอาหารกลืน (โดยบุบผา ดีสุข) จากนั้นมีการจัดเลี้ยงอาหารไทย-มอญสำหรับผู้เข้าร่วมงาน และหลังจากเสร็จงานเสวนานั้นยังมีการแสดงโชว์วงดนตรีนาฏศิลป์มอญ เช่น มอญรำเกาะเกร็ด ระบำมอญสังขละบุรี ปี่พาทย์มอญพระประแดง เครื่องสายมอญบ้านเกาะทะแยมมอญบางกระดี่ ดังภาพที่ 5-19 และลูกทุ่งมอญบ้านกระท่อมมีด ซึ่งภายในงานนั้นผู้ที่มาร่วมงานจะแต่งกายวิถีมอญหลากหลายสไตล์ เพราะสามารถลุ้นรับรางวัลโสภารามัญ “สี่สิบยังสวย” ในงานอีกด้วย ในวันนั้นผู้วิจัยได้แต่งกายแบบชาวมอญ บ้านม่วงไปร่วมงานด้วยดังภาพ 5-20 ที่ผู้วิจัยได้แต่งกายด้วยการนุ่งผ้าถุงมอญแบบมอญราชบุรี

ภาพที่ 5-19 การแสดงระบำมอญจากบางกระดี่ งาน“40 ปี ชมรมเยาวชนมอญ วิถีไทยมอญในสังคร่วมสมัย”

ภาพที่ 5-20 ผู้วิจัยได้ถ่ายรูปพร้อมกับหนึ่งในคณะผู้จัดงานคือ คุณองค์ บรรจุน งาน “40 ปี ชมรมเยาวชนมอญ วิถีไทยมอญในสังคมร่วมสมัย”

จากการเข้าร่วมงาน 40 ปี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ วิถีไทยมอญในสังคมร่วมสมัย ในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และความเข้าใจในความเป็นชาติพันธุ์เป็นอย่างมาก ได้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจกันจัดงานของชมรมเยาวชนมอญและสมาชิกที่อยู่ทั่วประเทศรวมถึงชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงก็ได้มาร่วมงานในครั้งนี้นำทีมโดยผู้ใหญ่สององค์ พรหมอินทร์ที่พาชาวบ้านทั้งตำบลบ้านม่วงและตำบลใกล้เคียงมาร่วมงานวิชาการในครั้งนี้

ภายในงานได้รับความรู้จากการจัดนิทรรศการเป็นเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญ และที่สำคัญที่สุดคือการเสวนาเชิงวิชาการจากนักวิชาการที่เป็นลูกหลานมอญได้ศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในชาติพันธุ์และในท้องถิ่นของตนเองและนำเสนอจุดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ โดยเป็นการเสวนาให้ความรู้กับผู้ที่มาร่วมงานได้เป็นอย่างดี รวมถึงผู้วิจัยยังได้ชมศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่เป็นแบบชาวมอญอย่างแท้จริงซึ่งถือว่างานวิชาการในครั้งนี้ผู้ที่เข้าจะได้รับความรู้ และได้เห็นคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมมอญ พร้อมกับเห็นความร่วมมือกันของลูกหลานมอญที่มีความพยายามที่จะสืบสานมรดกต่าง ๆ เหล่านี้ให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมงานสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีที่สำคัญอีกงานหนึ่ง ซึ่งงานวัฒนธรรมนี้เป็นงานที่ได้งบประมาณมาจากสำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี และได้รับความร่วมมือร่วมใจกันจากชาวมอญอำเภอบ้านโป่ง ทั้ง 3 ตำบลที่มาร่วมมือร่วมใจกันจัดงานในครั้งนี้คือ ตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ และตำบลคู้งพยอม ทั้ง 3 ตำบลเป็นบทบาทที่สำคัญที่ทำให้งานได้จัดขึ้นและสำเร็จไปได้ด้วยดีคืองาน “เจ็ย โมง โรง โมน์ เฌง

ราชบุรี” งานนี้จัดขึ้นในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2558 งานครั้งนี้เป็นการจัดงานครั้งที่ จัดที่วัดใหญ่ นครชุมน์ ตำบลนครชุมน์ ซึ่งตรงตรงข้ามกับวัดม่วงตำบลบ้านม่วง ซึ่งงานนี้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูล การจัดงานจากผู้ใหญ่สอวงค์ พรหมอินทร์ และทราบข้อมูลจากเฟสบุ๊คของกลุ่มชาวมอญ บ้านบางตะไนย์ดังภาพที่ 5-21 ซึ่งเป็นภาพการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชาวมอญที่อยู่ทั่วประเทศ และผู้ที่มาสนใจเข้าร่วมงานในวันและเวลาดังกล่าวนี้

ภาพที่ 5-21 การประชาสัมพันธ์ให้มาร่วมงานวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญ

การเข้าร่วมงาน “เจียะ โม่ง โรง โม่ น เดิงราชบุรี” ในครั้งนี้ถือเป็นการรวมตัวของชาวมอญ ที่อยู่ทั่วประเทศที่งานหนึ่ง ซึ่งภายในงานนั้นมีการจัดงานเป็นรูปแบบของนิทรรศการอาหารมอญ ที่ได้รับความร่วมมือในการออกร้านขายอาหารมอญและของที่ระลึกต่าง ๆ จากชาวมอญในพื้นที่และ ชาวมอญที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ ด้วยดังภาพที่ 5-22 ภายในงานมีการแสดงถึงวิถีชีวิตพื้นบ้านมอญ ของชาวมอญอำเภอบ้านโป่งคือ การจัดงานบวชมอญจำลอง ที่มีการจัดงานแบบจำลองที่ใหญ่มาก โดยมีการจำลองโดยมีผู้ชายที่เป็นลูกหลานมอญแต่งกายเพื่อเป็นขบวนแห่นาค และมีการจำลอง ขั้นตอนการทำพิธีการบวชแบบมอญดังภาพที่ 5-23 รวมถึงยังมีการจำลองพิธีการ โคนผมจุกของ ชาวมอญ ซึ่งก็ได้ผู้ทำพิธีและลูกหลานของชาวมอญมาสาธิตการทำพิธีการ โคนผมจุกในครั้งนี้ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมงานอย่างมากรวมทั้งตัวของผู้วิจัยด้วย

ภาพที่ 5-22 บรรยากาศการออกร้านขายอาหารมอญและของที่ระลึกต่าง ๆ จากชาวมอญ

ภาพที่ 5-23 บรรยากาศขบวนแห่ناقจำลอง

ภายในงานผู้วิจัยได้รับความรู้เกี่ยวกับอาหารมอญที่มีความหลากหลาย ได้ลองชิมอาหารมอญ พร้อมกับการชมการแสดงเกี่ยวกับวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ของชาวมอญที่มาร่วมใจในการแสดงครั้งนี้ ผู้วิจัยชมการแสดงต่าง ๆ เกี่ยวกับศิลปะมอญ เช่น การแสดงทะเลมอญ ระบายหงส์ และรำผีกระดิ่ง จากชาวบ้านมอญ

ซึ่งการมาร่วมงานในครั้งนี้ชาวมอญต่างพร้อมใจกันแต่งกายแบบมอญมาร่วมงานทั้งเด็กผู้ใหญ่ คนชราซึ่งมีความสุขอย่างมาก ถือว่าเป็นอีกหนึ่งงานหนึ่งที่เป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาวมอญได้เป็นอย่างดี เพราะในงานชาวมอญเองก็ต่างพากันหลานมอญมาร่วมงาน ซึ่งถือว่าการถ่ายทอดความเป็นมอญให้กับลูกหลานได้สืบสานต่อไปอย่างไม่จบสิ้น และเมื่อไม่นานมานี้ได้มีการจัดงาน “เจ็ย โมง โรง โมน เดิงราชบุรี” ขึ้นเป็นครั้งที่ 2 แต่ครั้งนี้ไปจัดที่ตำบลคู้งพยอม

ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ติดกับตำบลบ้านม่วง การจัดงานครั้งนี้ก็ยังเป็นทีมงานเดิมอย่างที่เคยจัดขึ้นในครั้งที่ 1 ซึ่งงานได้จัดขึ้นที่วัดมะขาม ในวันที่ 14 มกราคม 2560 ที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลการจัดงานจากคุณ คมสธร จับจุ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีมอญของตำบลนครชุมน์ ภายในงานก็มีการจำลองวัฒนธรรมประเพณี และเน้นในเรื่องของการนำเสนออาหารมอญเช่นเดิม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดงานนั้นสิ่งสำคัญที่งานได้สำเร็จลุล่วงเนื่องมาจากหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน พร้อมยังเป็นความร่วมมือ ร่วมใจกันของชาวมอญในพื้นที่ทั้ง 3 ตำบลด้วย

ผู้วิจัยได้ร่วมงานทางในเชิงวิชาการและร่วมงานในเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมอญนั้น ทำให้ได้เห็นถึงความรัก ความสามัคคีของผู้คนในชาติพันธุ์มอญ ซึ่งไม่ว่าชาวมอญจะมาจากจังหวัดใดก็ตาม แต่ชาวมอญก็ยังรักและเคารพต่อกันเพราะถือว่าเป็นมอญแล้วก็คือเป็นเหมือนพี่น้อง เป็นเหมือนเพื่อนที่มาจากแผ่นดินมอญเดียวกัน ชาวมอญหลาย ๆ ท่านได้ศึกษาหาความรู้จนในวันนี้ก็ได้เข้าไปมีบทบาททั้งในเชิงการทำงานรับราชการ ชาวมอญบางท่านเป็นนักวิชาการ บางท่านเป็นนักพัฒนา ซึ่งชาวมอญเองก็ต่างร่วมมือร่วมใจกันแสดงผลงานในการสืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมของความเป็นชาติพันธุ์ตนเองไว้อย่างเข้มแข็ง

ซึ่งจะเห็นได้จากการตั้งสมาคมไทยรามัญ ตั้งชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ และตั้งสมาคมย่อย ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ รวมถึงความร่วมมือร่วมใจในการจัดงานเชิงวิชาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวมอญเองและผู้สนใจ ซึ่งทั้งหมดนี้ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นมอญนั้นถือว่ามีได้เห็นถึงคุณค่าซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติพันธุ์มอญรวมถึงสิ่งเหล่านี้ที่ลูกหลานมอญได้สร้างขึ้นเพื่อให้คงอยู่เช่นนี้ถือเป็นพลังอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นพลังบริสุทธิ์ของลูกหลานมอญเพื่อวัตถุประสงค์คือให้คงอยู่สืบไปตราบนานเท่านาน

3. การใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง

สิ่งที่ผู้วิจัยถือว่าเป็นพลังจากภายนอกที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งเมื่อก้าวถึงยุคปัจจุบันนี้นั้นถือว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ โลกาภิวัตน์ ในความหมายของผู้วิจัยนี้คือผู้คนจำนวนมากในสังคมไทยหรือแม้แต่สังคมต่างประเทศต่างก็มีการก้าวทันเทคโนโลยีและติดตามข่าวสารทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ในปัจจุบัน การเริ่มต้นเทคโนโลยีนั้นเริ่มต้นกันง่าย ๆ โดยการอ่านติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทางคอมพิวเตอร์ และก็มีการพัฒนา มาจนถึงยุคโทรศัพท์มือถือที่ทุกวันนี้ต่างก็มีความคมชัด รูปทรงของโทรศัพท์ที่บางเบาพกพาได้สะดวก และยังช่วยให้ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างทันใจด้วย

ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ชัดเจนมาก ๆ ในการใช้ชีวิตของผู้คนในยุคโลกาภิวัตน์นี้ รวมถึงผู้คนต่าง ๆ ที่อยู่ในเมืองหลวงหรืออยู่ในชนบทเองก็มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน หรือแม้แต่ครูในโรงเรียนเองก็หาสื่อการสอนในรูปแบบต่าง ๆ จากโซเชียลมีเดียนี้

มีการส่งข้อมูลข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์ ชื่อหรือขายสินค้าต่าง ๆ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียทั้งสิ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคดิจิทัลโดยแท้ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การใช้โซเชียลมีเดียในที่นี้ผู้วิจัยหมายรวมถึงการใช้สื่อของชาติพันธุ์ในกลุ่มต่าง ๆ ด้วย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่างก็มีการใช้เทคโนโลยีใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการประชาสัมพันธ์เรื่องของการแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรม และประเพณีความเชื่อของตนเองเพื่อให้ได้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกด้วย

ซึ่งชาติพันธุ์มอญก็เป็นอีกชาติพันธุ์หนึ่งที่มีการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ไปสู่บุคคลภายนอกได้ทราบว่าพวกเขายังมีตัวตนอยู่ในปัจจุบัน หลังจากที่ผู้วิจัยได้เริ่มทำวิจัยโดยการศึกษาคำจารงชีวิตรวมถึงพลังในด้านต่าง ๆ ของชาวมอญ สิ่งที่ผู้วิจัยพบคือ พลังของการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย การค้นคว้าข้อมูล หรือแม้แต่การทำความรู้จักของผู้คนที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญนั้นผู้วิจัยต่างก็ใช้สื่อเป็นตัวแทนในการเข้าไปทำความรู้จักกับชาติพันธุ์มอญทั้งในด้านบุคคลและด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมรวมถึงการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ ของชาวมอญ

ผู้วิจัยได้ศึกษาชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แต่ผู้วิจัยก็ยังได้พบว่าชาวมอญไม่ใช่แค่ตำบลบ้านม่วงเท่านั้น แต่ก็มีชาวมอญในตำบลใกล้เคียงที่ต่างก็ช่วยกันร่วมกันประชาสัมพันธ์งานวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเองภายในอำเภอบ้านโป่งนี้ สื่อที่ผู้วิจัยได้พบและเป็นปัจจัยสำคัญของชาวมอญในขณะนี้คือ สื่อโซเชียลมีเดีย ที่เรียกว่า เฟสบุ๊ก (facebook) เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยก็ต่างรู้จัก และเรียนรู้การเล่นเฟสบุ๊กซึ่งบางคนอาจจะใช้เฟสบุ๊กเป็นที่ระบาย เป็นที่เช็กอินบอกถึงการไปเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ แล้วนั้นแต่สื่อเฟสบุ๊กนี้ยังเป็นกระบอกเสียง พร้อมกับเป็นทูตในการเผยแพร่ ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีด้วย ผู้วิจัยได้เข้าไปเริ่มเข้าไปอยู่ในกลุ่มของชาวมอญโดยการติดตามชาวมอญในแฟนเพจต่าง ๆ ที่เป็นเฟสบุ๊กของชาวมอญและก็ได้มาจนได้รู้จักกับชาวมอญรายบุคคลซึ่งสามารถพูดคุยกันแบบส่วนตัวได้ เป็นต้น

ในยุคแรก ๆ เราอาจจะมีการติดตามความเคลื่อนไหวของชาติพันธุ์มอญ ผ่านวารสารเสียงรามัญ หรือตามงานวิชาการที่จัดเกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญตามมหาวิทยาลัย องค์กรต่าง ๆ ทางภาครัฐ ในในยุคปัจจุบันนั้นสถานการณ์โลกได้เปลี่ยนแปลงไป มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาแทนกระดาษ เอกสารต่าง ๆ ซึ่งการใช้สื่อโซเชียลมีเดียนี้มีความรวดเร็วในการส่งข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะขอเริ่มการอธิบายจาก ในอดีตการสื่อสารกับสมาคมไทยรามัญหรือสมาคมชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ นั้น ดูเหมือนว่าจะติดต่อก็เป็นเรื่องที่ยาก แต่ในปัจจุบันทางสมาคมไทยรามัญและชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ เองก็ได้มีการตั้งกลุ่มแฟนเพจขึ้นมาหลายแฟนเพจ ซึ่งแฟนเพจเฟสบุ๊กหลัก ๆ คือ เฟสบุ๊กแฟนเพจ “สมาคมไทยรามัญ” แฟนเพจ “รามัญคดี-Mon Studies”

และแฟนเพจ “ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ” ซึ่งทั้ง 3 แฟนเพจนี้จากการสังเกตของผู้วิจัยมาเป็นระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา ทั้ง 3 แฟนเพจนี้จะมีการทำงานที่แตกต่างกันคือ แฟนเพจเฟซบุ๊กที่ 1 คือ สมาคมไทยรามัญ ด้งภาพที่ 5-24 จะมีลักษณะของการทำงานที่เป็นรูปแบบของผู้ใหญ่ที่เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญเข้ามามีบทบาทในการทำงานเช่น เรื่องการประชุมสามัญ เรื่องการไปกราบพระบรมศพของรัชกาลที่ 9 เรื่องของการทำงานที่เป็นภาพใหญ่ ๆ แต่ก็มีเรื่องการส่งข่าวสารต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์งานวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญทั่วประเทศ

ภาพที่ 5-24 แฟนเพจเฟซบุ๊กของ สมาคมไทยรามัญ ภาพการเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการ สมาคมไทยรามัญ

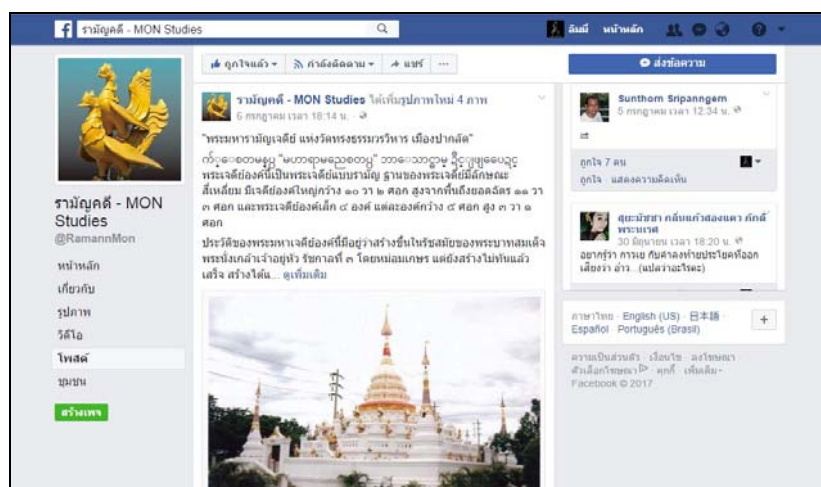

ภาพที่ 5-25 แฟนเพจเฟซบุ๊กของ “รามัญคดี-Mon Studies”

และอีกแฟนเพจเฟซบุ๊กหนึ่งที่ยังอยู่ภายใต้การดูแลของสมาคมไทยรามัญคือ แฟนเพจ “รามัญคดี-Mon Studies” แฟนเพจนี้เท่าที่ผู้วิจัยสังเกตนั้นจะมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ทั้งกดถูกใจ

เพจ และกดติดตามเพจดังกล่าว 5-25 ซึ่งภายในเฟสบุ๊คนี้จะมีผู้ดูแลเพจ และผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งในการดูแลและให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงงานประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญ

ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คุณองค์ บรรจુ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเพจเฟสบุ๊ค “รามัญคดี-Mon Studies” ซึ่งมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลแฟนเพจ และข้อมูล โซเชียลมีเดีย ซึ่งจากข้อมูลการสัมภาษณ์ของคุณองค์ บรรจุน หนึ่งในตัวแทนผู้ดูแลเพจ รามัญคดี-Mon Studies ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลว่ามีผู้ดูแลเพจทั้งหมด 7 คน โดยจะเขียนข้อมูลต่าง ๆ ในเชิงวิชาการเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของชาติพันธุ์มอญ ซึ่งจะผลัดกันเขียนคนละ 1 เรื่องต่อ 1 อาทิตย์ ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยเองนั้น ส่วนใหญ่เรื่องราวที่เขียนก็จะเป็นเรื่องในเชิงประวัติศาสตร์ ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบุคคล สถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์มอญ ดังภาพที่ 5-26 เป็นภาพตัวอย่างในเพจที่กำลังให้ข้อมูลเกี่ยวกับพระมหารามัญเจดีย์ แห่งวัดทรงธรรมวรวิหาร เมืองปากลัด ซึ่งเจดีย์รูปทรงมอญนี้จะอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ และภาพที่ 5-27 เกี่ยวกับต้นโพธิ์ ทรงปลูกในรัชกาลที่ 5 ปลูกภายในวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 5-26 การให้ความรู้เชิงวิชาการของแฟนเพจ เฟสบุ๊ค “รามัญคดี-Mon Studies”

ภาพที่ 5-27 ต้นโพธิ์ทรงปลูกในรัชกาลที่ 5 วัดม่วง ตำบลบ้านม่วง

และยังมีเรื่องของ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ บางเล็กน้อยแต่ก็ไม่มากนัก เพราะจะเน้นในการให้ข้อมูลเชิงวิชาการมากกว่า เพราะการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวมอญทั่วประเทศ รวมถึงชาวมอญในจังหวัดราชบุรีด้วยนั้นจะไปประชาสัมพันธ์ที่แฟนเพจเฟซบุ๊ก ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ เสียมากกว่า ดังการสัมภาษณ์ของคุณองค์ บรรจู่ ในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2560 ว่า “ตัวของสมาคมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ เองก็เผยแพร่ข้อมูลในแฟนเพจเหมือนกันแต่ไม่ค่อยก็อย่างที่บอกว่า เขาไม่ได้มีสายวิชาการ แล้วก็กว้างพอให้ดูแลเฟซบุ๊กได้ทุกวัน หรือว่าเอาเรื่องวิชาการข้อมูลอะไรมานำเสนอ เขาก็โพสต์เหตุการณ์ โพสต์กิจกรรมเฉย ๆ ที่จะเป็นข้อมูลวิชาการหลักส่วนใหญ่จะเป็น (รามัญคดี) คือ มันก็เป็นทีมงานที่ บางทีก็ซ้อน ๆ ทับกันนั้นแหละ ก็ทีมงานก็ช่วย ๆ กันไป สมาคมก็เหมือนกัน สมาคมก็จะเป็นข่าวสาร กิจกรรมไป ไม่ได้มีข้อมูลวิชาการ”

จากการสัมภาษณ์นั้นจึงทำให้ทราบว่า แฟนเพจที่เป็นแฟนเพจหลักในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดงานกิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญทั่วประเทศ ส่วนใหญ่จะไปประชาสัมพันธ์ที่ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ” ดังภาพที่ 5-28 เป็นแฟนเพจเฟซบุ๊กที่เป็นเพจใช้ในการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวมอญทั่วประเทศ

ภาพที่ 15-28 แฟนเพจเฟสบุ๊คของชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ

ซึ่งจากการสัมภาษณ์คุณองค์ นั้นเพจนี ไม่ได้เน้นการให้ข้อมูลเชิงวิชาการเพราะไม่ได้มีผู้ดูแลเพจอย่างชัดเจน มีแต่การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อเวลาที่เพจของ “ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ” มีการโพสต์ข้อความประชาสัมพันธ์ในเรื่องใดก็ตาม ก็จะมีคนให้ความสนใจทั้งกดไลก์ กดแชร์ข้อมูลต่อ ๆ กัน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งถือว่ามีความสะดวก และรวดเร็วเป็นอย่างมากในการกระจายข้อมูลข่าวสาร และรวมถึงตัวผู้วิจัยเองก็ยังทราบข้อมูลการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ จากเพจนี้ด้วย รวมถึงยังมีแฟนเพจเฟสบุ๊คอีกจำนวนมากที่เป็นศูนย์รวมการกระจายข่าวสารที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์คือ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวมอญทั่วประเทศ และข้อมูลเฟสบุ๊คที่ผู้วิจัยรวบรวมมาได้มีดังนี้คือ

- ชมรมไทย-มอญ ปากลัด
- ปี่พาทย์มอญ คณะผู้ใหญ่บุญธรรม
- Lady Mon
- วัดทิพพาวาส ชุมชนมอญถ้ำกอไผ่
- ชุมชนมอญบางกระดี่
- สไบมอญ “เจ็ดริ้ว”
- ประเพณีจุดลูกหนู ปทุมธานี
- สีสันชนชาติมอญ มุณิธิรามัญรักษ์
- ภาษามอญ งูๆกัๆ
- มอญกับรามัญเป็นหนึ่งเดียวกัน
- มอญคลองสี่
- รามัญรักษ์
- ทะแยมอญ หงส์ฟ้ารามัญ
- ศูนย์ภาษามอญ
- วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร
- ลูกมอญ
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปทุมธานี
- ห้องเรียนภาษามอญ
- หางหนูหางหงส์
- ไทยมอญออนเฟส

- ประเพณีวัฒนธรรมมอญ
- มอญบางชั้นหมาก...ยูวชนไทยรามัญ
- แรลตี้รามัญช่วยชาวมอญยากไร้ ตามแนวตะเข็บชายแดน
- พระราชอุดมมงคล-หลวงพ่อดุตตะมะ “อุตตะมะ อุตตะโม”
- สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญ จังหวัดปทุมธานี

ซึ่งจากข้อมูลแฟนเพจเฟซบุ๊กทั้งหมดนี้ถือเป็นประโยชน์สำหรับชาวมอญทั่วประเทศ และสำหรับผู้สนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญ ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น เพจชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ นั้นมีการประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ถือว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่อชาติพันธุ์มอญ ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของคนภายใน กลุ่มชาติพันธุ์มอญด้วยกันเองตามจังหวัดต่าง ๆ ที่มีการอนุรักษ์งานประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยใช้พลังของสื่อโซเชียลมีเดีย คือ แฟนเพจเฟซบุ๊กในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทุกคนได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็วและเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์มอญในพื้นที่ต่าง ๆ โดยการมาเข้าร่วมงานกิจกรรมมอญทั่วประเทศ

ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาเกี่ยวกับแฟนเพจเฟซบุ๊กทั้ง 3 แฟนเพจนี้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ในเชิงประวัติศาสตร์ รวมถึงข้อมูลทางวัฒนธรรม ประเพณีนั้น ทั้ง 3 แฟนเพจต่างมีการให้ข้อมูลที่ชาวมอญได้อาศัยกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมอญตำบลบ้านม่วง และชุมชนอื่น ๆ ในอำเภอบ้านโป่งด้วย ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชาวมอญทั่วประเทศ และรวมถึงเพจประชาสัมพันธ์อย่าง ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ เองก็มีการประชาสัมพันธ์ที่เป็นภาพกว้างไม่ได้จำกัดข้อมูลการประชาสัมพันธ์ใด ๆ มีการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม งานประเพณี งานวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วประเทศถือได้ว่าเป็นสื่อทางสังคมอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลภายนอกได้รู้จักชุมชนชาวมอญที่อยู่ทั่วประเทศไทย

การประชาสัมพันธ์งานวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรีนั้น เมื่อก่อนถึงข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงลงในจังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยได้ติดตามแฟนเพจเฟซบุ๊กของ สำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ซึ่งแฟนเพจนั้นนอกจากจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการประชุมในงานราชการต่าง ๆ แล้ว แฟนเพจนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ของชาวราชบุรีเองด้วย ซึ่งได้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์การจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ จากแฟนเพจนี้เช่นกัน ดังภาพที่ 5-29 และภาพที่ 5-30 เป็นการประชาสัมพันธ์งานถนนสายวัฒนธรรมตลาดโดยที่ 200 ปี ที่ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในจังหวัดราชบุรีมาออกร้านค้าต่าง ๆ ในการจำหน่ายสินค้าของชาติพันธุ์ของตนเองด้วย

ภาพที่ 5-29 การประชาสัมพันธ์การจัดงานถนนสายวัฒนธรรมตลาดโคยเกี๋ 200 ปี
จัดที่หอนาฬิกา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 5-30 การออกร้านขายสินค้าและอาหารของชาวมอญอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ติดตามข้อมูลข่าวสารของชาวมอญรวม 3 ตำบล อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีจากทั้งแฟนเพจต่าง ๆ และจากบุคคลที่เป็นชาวมอญในอำเภอบ้านโป่งด้วย เพื่อจะได้

ข่าวข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของการจัดงานกิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญที่อาศัยอยู่ใน ตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ ตำบลคู้้งพยอม เช่น เพลงเฟสบุ๊ก “ฝ้ามอญทอมือ” ที่มีการโพสต์ ข้อความไม่มากนักแต่ก็มีการนำเสนอเกี่ยวกับผ้าทอมือที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี และเพลงใหม่ที่ชาวมอญบ้านโป่งเพิ่งเปิดใช้งานคือ เพลง “น้ำพริกมอญบ้านโป่ง” ที่เปิด สำหรับรับออเดอร์สินค้าส่งน้ำพริกไปขายไปยังผู้ที่สนใจสินค้าทั่วประเทศ

และผู้วิจัยยังมีการติดตามเฟสบุ๊กของผู้นำชุมชนชาวมอญในเรื่องของการจัดงานกิจกรรม ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญ ภายในตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ และ ตำบลคู้้งพยอม ไปด้วย เพื่อเป็นการติดตามข่าวสาร และสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยก็ได้รับความช่วยเหลือข้อมูลจากบุคคลเหล่านี้ เช่น เฟสบุ๊ก “คมสรร จับจุ” เฟสบุ๊ก “Pid pueng” เฟสบุ๊ก “หงส์ทอง หงส์ทอง” เฟสบุ๊ก “องค์ บรรจุน” เฟสบุ๊ก เป็นต้นด้วย

ยังมีสื่ออีกอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้มากคือ สื่อจากโทรทัศน์ ซึ่งเป็น สื่อที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน ที่ผู้วิจัยกล่าวเช่นนี้เพราะว่า ผู้วิจัยได้ติดตามชมรายการ โทรทัศน์ รายการต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอเรื่องราวของชาวมอญในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีด้วย และการ ใช้สื่อโทรทัศน์นี้ถือว่าเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้ชมได้อย่างรวดเร็ว เป็นสื่อที่แสดงถึงพลังของชาวมอญที่จะ ยิ่งทำให้บุคคลภายนอกได้รู้จักชาวมอญ และได้รู้ว่าชาวมอญนั้นยังมีการอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีของชนชาติมอญได้อย่างเข้มแข็ง ไม่ว่าจะยุคสมัยจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเท่าใดก็ตาม แต่ ชาวมอญในพื้นที่ก็ยังมีการสืบสานสิ่งที่บรรพบุรุษของตนนั้นให้มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันนี้ และข้อมูลรายการโทรทัศน์ที่ผู้วิจัยรวบรวมมาได้คือ รายการดังต่อไปนี้

รายการจากช่อง ThaiPBS เป็นช่องที่มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชาวมอญ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และจังหวัดอื่น ๆ มากที่สุดคือ

รายการ ก(ล)างเมือง

ตอน สไบมอญ ออกอากาศเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559

ตอน บวชมอญ ออกอากาศเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2559

ตอน โลงมอญ ออกอากาศเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2559

รายการ ทุกทิศทั่วไทย

ตอน วิถีชีวิตชาวไทยเชื้อสายมอญ แห่งลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ออกอากาศเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2557

ตอน พิธีเสกบาลของชาวไทยเชื้อสายมอญ จังหวัดราชบุรี ออกอากาศเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2557

ตอน ชาวไทยเชื้อสายมอญ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สอนเยาวชนทำอาหาร

สืบสานวิถีมอญ ออกอากาศเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2558

ตอน ชาวไทยเชื้อสายมอญ จังหวัดราชบุรี รวมกลุ่มทำน้ำพริกปลาย่าง ออกอากาศ
เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2558

ตอน เรียนรู้วัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี
8 มกราคม 2559

รายการไทยบันเทิง

ตอน เรื่องนี้มีตำนาน : ความเชื่อเรื่องผีมอญ ออกอากาศเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2559

รายการภัตตาคารบ้านทุ่ง

ตอน “มะตาด” ออกอากาศเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2557

ตอน “มะลั่น” อาหารของชาวมอญ 1 ปี มี 1 ครั้ง ชุมชนมอญ อำเภอบ้านโป่ง

จังหวัดราชบุรี ออกอากาศเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2558

รายการจากช่อง MCOT HD ช่อง 30 และโมเดิร์นไนน์ทีวี

รายการบางอ้อ

ตอน ประเพณีไม่เหมือนใคร “Thailand Only” งานบวชมอญ ออกอากาศวันที่ 17

กรกฎาคม 2559

รายการจากช่อง NBT (2 HD)

รายการคนของประชาชน

ตอน ความเชื่อเรื่องผีของชาวมอญ ออกอากาศวันที่ 3 เมษายน 2559

ตอน เปิดใจคนทำงานเพื่อวัฒนธรรมมอญ ออกอากาศเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2559

ตอน เยาวชนมอญรวมพลังสืบสานของดีชุมชน ออกอากาศเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2559

รายการจากช่อง 8

รายการคุยข่าวเช้า

ตอน พาเที่ยวตลาดนัดแนวใหม่ “ตลาดนัดชาวมอญ” อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
ออกอากาศเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2560

ตอน คนเลี้ยงผี...พิธีกรรมตามความเชื่อของชาวมอญ ออกอากาศเมื่อวันที่ 12 เมษายน
2560

จากการศึกษาพลังที่มีอยู่ในอดีตและพลังที่ได้เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจ
ถึงการดำรงอยู่ของชาวมอญ ซึ่งชาวมอญนั้นมีความพยายามที่จะใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ใน
การแสดงออกถึงตัวตนของตนเอง เรียกได้ว่าเป็นการใช้พลังทางปัญญาหมากกว่าการที่จะถือปืน

ไปสู้รบเพื่อกอบกู้บ้านเมืองกลับคืนมา ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ติดตามข่าวสารทั้งจากทางแฟนเพจ เฟสบุ๊ก โดยติดตามเฟสบุ๊กส่วนตัวของชาวมอญ และรวมถึงรายการโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอที่เน้นไปในแนวทางการสืบสาน การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยได้รับรู้ และใจถึงประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญที่ใช้สื่อต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้ข้อมูล การประชาสัมพันธ์ และได้รู้จักและนัดหมายเพื่อพบปะ สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยที่ได้ข้อมูลที่เป็นจริง และได้ข้อมูลที่มาจากความคิด โดยการสัมภาษณ์ของชาวมอญในตำบลบ้านม่วงและตำบลใกล้เคียงภายในอำเภอ บ้านโป่งได้เป็นอย่างดี

ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์สูงสุดที่จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ชาวมอญทั้งชาวมอญใน อำเภอบ้านโป่ง และชาวมอญที่อยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศยังมีการรวมพลังในการสืบสาน ความเป็นชาติพันธุ์มอญของตนเองให้ดำรงอยู่ได้ต่อไป ทั้งนี้ยังมีการร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีของตนเองอย่างเข้มแข็ง โดยการใช้พลังในปัจจุบันคือ การใช้สื่อ โซเชียล มีเดียเป็นพลังในการทำให้ผู้อื่นได้รู้จักถึงความเป็นไปของชาติพันธุ์ของตนเอง และเป็นพลังในการประชาสัมพันธ์ให้ชาวมอญที่อยู่ทั่วประเทศต่างลุกขึ้นมารักษาความเป็นชาติพันธุ์มอญ ของตนเองให้คงอยู่ตลอดไป

ชาวมอญไม่ว่าจะในพื้นที่ตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ หรือชาวมอญที่อาศัยอยู่ตาม พื้นที่ต่าง ๆ ชาวมอญเหล่านี้ต่างได้มีการร่วมมือ รวมพลังในการเผยแพร่ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ อย่างเช่น เฟสบุ๊ก ซึ่งเฟสบุ๊กนั้นชาวมอญได้ใช้มากที่สุด เพราะถือว่าสามารถเปิดได้จากเครื่องมือสื่อสารที่เรียกว่าโทรศัพท์มือถือ ซึ่งในขณะนี้ถือว่าเป็น ปัจจัยที่ห้า ของสังคมมนุษย์ที่แล้ว และสื่ออีกช่องทางหนึ่งคือ สื่อโทรทัศน์ เพราะถือว่าด้วย ความเป็นชาติพันธุ์มอญ มีทั้งความเชื่อและประเพณีต่าง ๆ ที่น่าสนใจที่จะศึกษา จึงได้รับความสนใจจากสื่อโทรทัศน์รายการต่าง ๆ ได้เข้ามานำเสนอทั้งวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของชาวมอญที่มีความแตกต่างไปจากสังคมไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยกำลังโหยหาความเป็นอดีตรวมถึงกลุ่มคนชาติพันธุ์มอญด้วย จึงมีการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีรายการโทรทัศน์ไทย ที่ได้มีการนำเสนอรายการเชิงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ มากกว่าในอดีต และยังได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวบ้านด้วย

แต่ในขณะเดียวกัน เมื่อสังคมมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ซึ่งแน่นอนที่สุดว่ากลุ่มคนที่จะรับข่าวสารบ้านเมืองได้รวดเร็ว หรือกลุ่มคนที่จะมีโซเชียลมีเดียอยู่ในชีวิตประจำวันทำนั้น

ก็คือกลุ่มคนที่ยังไม่ได้สูงอายุมาก กล่าวคือ กลุ่มคนที่มีการศึกษา กลุ่มคนที่ทำงานเมืองหรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก แต่ภายในชุมชนตามชนบทต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งกลุ่มคนสูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่ได้นำปัจจัยที่ห้ามอายุในวิถีชีวิต ซึ่งอาจจะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความคิดที่ไม่ได้สมัยใหม่เหมือนกับคนในปัจจุบัน ซึ่งกลุ่มคนสูงอายุเหล่านี้เองจะเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญได้ และนี่ก็ถือได้ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีก็เป็นได้ที่กลุ่มคนสูงอายุในชนบทไม่ได้มีเทคโนโลยีเข้ามาเป็นปัจจัยที่ห้า เพราะหากบุคคลใดต้องการจะศึกษาหาความรู้ในเรื่องราวเก่า ๆ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมนั้น ก็สามารถที่จะเข้าไปร่วมอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านสูงอายุในชนบทได้ ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้และได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตในแบบชาติพันธุ์มอญได้อย่างแท้จริง

การสร้างเครือข่ายทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ของชุมชนมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง หรือชุมชนมอญอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นกระบวนการปรับตัวของชาวมอญเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยอย่างเห็นได้อย่างชัดเจนคือ จากการสร้างเครือข่ายออนไลน์ ซึ่งยุคปัจจุบันเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญที่เป็นคนรุ่นใหม่ มีการศึกษาในระดับที่สูง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการปรับตัวให้เข้าไปสู่พลังความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ประเพณี หรือตัวตนของชาวมอญ เห็นได้จากการงานทางด้านวิชาการที่มีการจัดทำวารสารเสียงรามัญ จัดทำหนังสือที่ระลึกสมาคมเยาวชนมอญกรุงเทพ มีการจัดทำงานวิชาการต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชาวมอญ รวมถึงการจัดทำเฟสบุ๊คเพื่อใช้ในการให้ความรู้เชิงวิชาการ และการประชาสัมพันธ์การจัดงาน จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญที่อยู่ทั่วประเทศ และการสื่อสารออกไปยังสาธารณชนโดยการใช้สื่อโทรทัศน์ที่เป็นการจัดรายการเพื่อนเน้นวัฒนธรรมของชาวมอญอย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้ที่ผู้วิจัยได้เขียนอธิบายมาทั้งหมดคือ พลังของชาวมอญ ที่จะทำให้คนภายนอกได้รู้จักพวกเขาว่าชาวมอญถึงจะสิ้นแผ่นดิน แต่ยังไม่สิ้นชาติ เพราะถึงแม้ว่าพวกเขาไม่มีแผ่นดินเป็นของตนเองแล้วก็ตาม แต่สิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่คือ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของพวกเขา ซึ่งถึงแม้ว่าชาวมอญในบางพื้นที่นั้นอาจจะยังมีวัฒนธรรม ประเพณีหลงเหลือไม่มากแล้วก็ตาม แต่ชาวมอญในตำบลบ้านม่วง และตำบลใกล้เคียง อำเภอ บ้านโป่ง แห่งนี้นั้นยังคงอนุรักษ์ รักษาไว้ได้เกือบทุกวัฒนธรรมประเพณี นั่นก็เพราะเป็นพลังของชุมชน พลังของผู้นำชุมชน พลังจากหน่วยงานภาครัฐ และพลังของโลกโซเชียลมีเดียที่เป็นส่วนช่วยในการสนับสนุน สร้างเสริม เพิ่มพลังให้ชุมชนมอญแห่งนี้ยังคงมีการดำรงวิถีชีวิตที่เป็นแบบดั้งเดิมไว้ได้ถึงแม้ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปสักเพียงใดก็ตาม แต่ความรักในชาติพันธุ์มอญที่อยู่ในตัวลูกหลานมอญนั้นถูกส่งต่อมายังรุ่นต่อรุ่นก็ยังคงจะรักษาสิ่งที่บรรพบุรุษได้ส่งต่อมาและสืบต่อไปตราบนาน

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง มอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี : วิถีและพลัง มีวัตถุประสงค์หลัก ๆ ดังนี้ ศึกษาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย รวมทั้งศึกษาถึงวิถีชีวิตของชาวมอญ บทบาทชุมชนของชาวมอญ รวมถึงวิเคราะห์การผสมกลมกลืนของมอญจนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และพลังของชาวมอญที่ใช้ในการขับเคลื่อนเพื่อให้ความเป็นมอญยังคงดำรงอยู่ได้พร้อมไปกับการพัฒนาของสังคมไทยปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการค้นคว้าและรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมอญ และประกอบกับผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งแบบเจาะลึก และแบบไม่เป็นทางการ จากนั้นยังมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ซึ่งส่วนใหญ่เน้นเก็บข้อมูลด้วยวิธีการบอกเล่าและการสังเกต เก็บข้อมูลซ้ำกันหลายครั้งในประเด็นเดียวกันแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคพรรณนาวิเคราะห์ห้ม และเขียนเป็นรายงานการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยผู้วิจัยนำเสนอโดยสรุปดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ชนชาติมอญมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านการค้า ศาสนา และอารยธรรม อาณาจักรมอญในอดีตเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มปากแม่น้ำอิรวดี และรอบอ่าวมะตะมะ เช่น เมืองหงสาวดี ราชภัฏ สะเทิม มะละแหม่ง เมาะลำเลิง ทวาย มะริด ตะนาวศรี อาณาจักรมอญมีกำเนิดในสมัยพุทธกาลเมื่อกว่า 2,500 ปีที่แล้ว โดยมีเมืองหงสาวดีหรือเมืองพะโล ซึ่งสร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. 1116 เป็นศูนย์กลางอีกแห่งหนึ่ง เมืองหงสาวดีกลายเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรมอญ ในเวลาต่อมาไม่นานเมืองหงสาวดีและอาณาจักรมอญก็ตกอยู่ภายใต้อาณาจักรพม่า

ชาวมอญต้องอพยพออกจากดินแดนของตนเองมาจากไม่พอใจที่ต้องอยู่ใต้อาณาจักรพม่า การถูกกดขี่ และการถูกเกณฑ์แรงงานเข้าทัพ ไม่ว่าจะพม่าจะทำสงครามกับกลุ่มใด มอญก็จะต้องถูกเกณฑ์แรงงานไปด้วยทุกครั้งแม้ในยามสงบมอญก็ยังคงถูกเบียดเบียนจากพม่า ดังนั้นชาวมอญจึงพากันอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยที่พระมหากษัตริย์ไทยได้มีพระทัยในการต้อนรับ ดังนั้นมอญจึงไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองเป็นเชลยและสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนไทยได้ ชาวมอญได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยทั้งหมด 9 ครั้งคือ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ชาวมอญเมื่อเข้ามายังพระราชอาณาจักรไทยจึงได้สร้างบ้านเรือนและประกอบอาชีพยังสถานที่ที่พระมหากษัตริย์พระราชทานให้ การอพยพเข้ามาในประเทศนั้นมีทั้งประชาชนธรรมดา และมีทั้งเชื้อพระวงศ์ และขุนนางต่าง ๆ เมื่อคนเหล่านี้ได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย ก็ได้เข้ามาจับบพาทไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ด้านเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ด้านการเมืองการปกครอง ชาวมอญยังได้เข้ามาแบ่งเบาภาระของราชการไทย โดยเข้ามารับใช้แผ่นดินไทยรับตำแหน่งทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อคอยสอดส่องดูแลไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามเข้ามารุกรานแผ่นดินไทย ซึ่งถือว่าได้ทำคุณประโยชน์ให้กับแผ่นดินไทยเป็นอย่างยิ่ง

ชาวมอญนั้นเมื่อเข้ามายังแผ่นดินไทย ยังได้นำเอาภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของตนเขามาด้วย พร้อมทั้งยังนำมาปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งชาวมอญที่ผู้วิจัยได้ศึกษานั้นคือ ชาวมอญที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองกล่าวคือ ชาวมอญตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ชาวมอญในพื้นที่นี้การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่หลายระลอก ตั้งแต่สมัยอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์

ชาวมอญบ้านม่วงได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลำน้ำในแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และยังเชื่อว่าบรรพบุรุษรุ่นแรกอพยพมาจากพม่าในสมัยอยุธยา ราวรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2133-2148) โดยคิดตามพระมหาเถรคันฉ่อง ซึ่งเป็นพระสงฆ์เชื้อสายมอญนิกายมหายาน เข้ามาตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำแม่กลอง ใช้ชื่อหมู่บ้านเหมือนเดิมในพม่าว่า “บ้านม่วง” และตั้งชื่อวัดประจำหมู่บ้านว่า “วัดม่วง” ต่อมาในทะเบียนวัดกรมการศาสนาได้ระบุว่า วัดม่วงประกาศจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2223 ซึ่งตรงกับสมัยอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) ซึ่งวัดม่วงมีอายุไม่ต่ำกว่า 354 ปี

สภาพทั่วไปของชุมชนชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 1 บ้านวังมะนาว หมู่ที่ 2 บ้านบัวงาม หมู่ที่ 3 บ้านม่วง หมู่ที่ 4 บ้านม่วง หมู่ที่ 5 บ้านม่วง หมู่ที่ 6 บ้านหนองคา หมู่ที่ 7 บ้านหนองไม้ท่อน และหมู่ที่ 8 บ้านรับน้ำ ได้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันตก ของอำเภอบ้านโป่ง ลักษณะภูมิอากาศของตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับภูมิอากาศโดยทั่ว ๆ ไปของประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว สภาพการปกครอง ของตำบลบ้านม่วงรัฐได้มีการจัดเป็นรูปขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวคือ เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบันขณะนี้

ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยรัฐบาลกำหนดให้มีการบริหารท้องถิ่นตนเอง เพื่อให้สนองต่อความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง จึงทำให้ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้เริ่มต้นการพัฒนาของชุมชนภายในตำบล ได้มีการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้มีการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ เข้ามา

ตำบลบ้านม่วง จึงทำให้ชาวบ้านม่วงได้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

อาชีพของชาวมอญตำบลบ้านม่วงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก จากการทำนาทำสวนแล้ว ชาวบ้านม่วงยังทำไร่อีกด้วย เช่น ไร่อ้อย ข้าว โปด และผลไม้ต่าง ๆ และการเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญได้แก่ สุกร โค เป็ด ไก่ เป็นต้น อาชีพที่รองลงมาจากการทำเกษตรกรรมของชาวบ้านคืออาชีพทอผ้า และในปัจจุบันชาวบ้านก็ได้ประกอบอาชีพค้าขายด้วย เนื่องจากปัจจุบันในชุมชนตำบลบ้านม่วงมีตลาดนัดวัดม่วง เปิดขายทุกวันพุธและวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 12.00-18.30 น. ซึ่งการเปิดตลาดเช่นนี้ก็ยิ่งทำให้ชาวบ้านได้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

สภาพสังคมของชาวมอญตำบลบ้านม่วง การศึกษา มีสถานศึกษาสังกัด สพฐ. จำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดบัวงาม หมู่ที่ 2 เปิดสอนชั้นอนุบาล-ป.6 (ปัจจุบันปิดแล้ว) โรงเรียนวัดม่วง หมู่ที่ 5 เปิดสอนชั้นอนุบาล-ม.3 และโรงเรียนบ้านหนองคา หมู่ที่ 6 เปิดสอนชั้นอนุบาล-ป.6 และในเรื่องของความเชื่อชาวมอญจะนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด และยังมี ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่จะต้องมีการทำพิธีทุกปีเมื่อถึงเวลา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวมอญบ้านม่วงนับถือร่วมกันภายในตำบลบ้านม่วงคือ ศาลต้นโพธิ์กลางทุ่งนา เป็นต้น โพธิ์เดิมที่ชาวบ้านม่วงนับถือมานานและจะร่วมกันทำพิธีเช่น ไหว้ในเดือน 6 ของทุกปี ศาลต้นโพธิ์กลาง หมู่บ้าน ศาลนี้ชาวบ้านเรียกว่า “เจ้าพ่อเจิมและจิม” หรือ “ศาลเจ้าพ่อช่างพัน” ที่ต้นโพธิ์กลาง หมู่บ้านนี้มีเจ้าพ่อ 3 องค์ คือ เจ้าพ่อช่างพัน เจ้าพ่อกาหลง และเจ้าพ่อคลุกคลี (ชอบกินฝืน) ปัจจุบันมีการเช่นไหว้ปีละ 2 ครั้ง คือ เดือน 4 และเดือน 6 และศาลต้นโพธิ์ในวัด ชาวบ้านเรียกว่า “ศาลอาหนัวก” หรือ “ศาลหลวงตา” หรือศาลหลวงปู่ ศาลนี้เมื่อมีงานหรือกิจกรรมใด ๆ ในวัด จะต้องจุดธูปเทียนบอกกล่าว หรือขออนุญาตทุกครั้ง

เนื่องจากชาวมอญได้มีการอพยพเข้ามาอยู่อาศัยเป็นระยะเวลาาน และชาวมอญเองก็ได้รับการดูแลจากทั้งภาครัฐและได้รับความเป็นมิตรจากคนไทยเป็นอย่างดี ดังนั้น จึงทำให้ชุมชนชาวมอญ โดยเฉพาะชาวมอญในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเสมอมา จึงทำให้เกิดการพัฒนาเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นก็นับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เป็นต้นมา จนถึงยุคปัจจุบัน

เนื่องจากชาวมอญมีการนำศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ ติดตัวมาด้วย ถึงแม้ว่าจะมีการอพยพย้ายถิ่นมาตั้งรกรากในประเทศไทย แต่ชาวมอญเองก็นำความเป็นตัวตนของพวกเขา มาปรับใช้เพื่อให้อยู่ในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี โดยลักษณะการใช้ชีวิตของชาวมอญก็มีวิถีชีวิตที่คล้ายกับคนไทยเนื่องมาจากเรื่องของรูปร่างหน้าตา ความเชื่อในเรื่องของศาสนา สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ชาวมอญมีการปรับตัวเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขตลอดมา

ชาวมอญบ้านม่วง มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมือนกับคนไทยก็จริงแต่สิ่งที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดคือ เรื่องของภาษา ซึ่งการสื่อสารภายในชุมชนก็ยังคงมีการสื่อสารพูดคุยกันเป็นภาษามอญอยู่ ชาวมอญได้สื่อสารกันเป็นภาษามอญมาตั้งแต่อดีตครั้งที่อพยพเข้ามาจนถึงปัจจุบัน แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นทั่วประเทศไทย จึงทำให้ภายในชุมชนมอญบ้านม่วงนี้ได้รับการพัฒนาไปด้วย โดยเฉพาะปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ มีการสร้างโรงเรียนไทยในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ภายในชุมชนบ้านม่วง ซึ่งการสร้างโรงเรียนนั้นเป็นผลจากการพัฒนาประเทศของประเทศไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่องนั้นเพื่อให้ทันกับโลกภายนอก จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษามอญที่ใช้สื่อสารกันตลอดเวลากลายในชุมชนชาวมอญที่ตั้งแต่เกือบจะพันวัยกลางคน หรือวัยกลางคน หรือผู้อาวุโส ภายในชุมชนก็ยังมี การสื่อสารภาษามอญอยู่ภายในพื้นที่

แต่เมื่อมีการพัฒนาโดยมีโรงเรียนประจำหมู่บ้านเข้ามา ชาวมอญที่นี่โดยเฉพาะวัยรุ่น ที่ได้เรียนหนังสือ ก็มีความจำเป็นจะต้องสื่อสารกับครูเป็นภาษาไทย เด็ก ๆ ชาวมอญจึงมีการใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษามอญ โดยเฉพาะที่โรงเรียน และยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเด็ก ๆ ชาวมอญเรียนจบ และไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น ไปเรียนในเมืองหรือกรุงเทพฯ ก็ตามการใช้ภาษามอญก็มีการใช้น้อยลง ซึ่งก็เป็นผลอีกประการหนึ่งที่เกิดจากการพัฒนาประเทศให้คนไทยทุกคนฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาไทยให้ได้หมดทุกคน แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปเริ่มมีการกลับมาอนุรักษ์ภาษามอญ เหตุเพราะคนในชุมชนสื่อสารภาษามอญน้อยลง เริ่มมีการฟื้นฟูภาษามอญขึ้นมาโดยปราชญ์ชาวบ้าน และโรงเรียนในชุมชนต่างก็มีความพยายามที่จะกลับมาให้คนในชุมชนอนุรักษ์ภาษามอญไว้ไม่ให้สูญหายไป

การแต่งกายของชาวมอญ โดยทั่ว ๆ ไปนั้นชาวมอญจะแต่งกายเหมือนกับคนไทยทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวัน โดยผู้หญิงก็จะใส่เสื้อตามสมัยนิยมและนุ่งผ้าถุง มวยผมแบบชาวมอญหรือบางคนก็มัดผมตามปกติทั่วไป และในส่วนของผู้ชายคือ เวลาอยู่บ้านก็จะนุ่งโจงอยู่บ้าน ถ้าไม่นุ่งโจงก็จะเห็นว่าใส่กางเกง แต่การแต่งกายนั้นมีข้อที่แตกต่างคือ เมื่อเวลาที่ชาวมอญจะทำบุญที่วัดก็จะแต่งกายแบบมอญไปทำบุญ ผู้หญิงจะต้องนุ่งผ้าถุง เสื้อแขนสั้นหรือแขนกระบอก และที่สำคัญคือจะต้องมีสไบ ส่วนผู้ชายจะนุ่งโจง ใส่เสื้อขาสั้นหรือแขนยาวและจะต้องมีผ้าคาดบ่าเพื่อเข้าไปทำบุญที่วัดทุกครั้ง ซึ่งเป็นภาพที่เห็นได้ในชีวิตประจำวันของชาวมอญ รวมทั้งชาวมอญในชุมชนยังนิยมให้ลูกหลานที่เป็นวัยรุ่นในหมู่บ้านเองก็ยังนุ่งผ้าถุง นุ่งโจงเข้าวัดมาทำบุญกันด้วย และอีกประการหนึ่งที่จะสามารถเห็นชาวมอญแต่งกายแบบมอญก็คือ เมื่อถึงวันงานประเพณีต่าง ๆ ของชาวมอญ เช่น วันประเพณีสงกรานต์ เพราะชาวมอญเองก็ยังถือว่าเป็นวันวัฒนธรรมของพวกเขา ในวันสงกรานต์ วันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี ชาวมอญตำบลบ้านม่วง จะถือว่า 3 วันนี้เป็นวันที่

มีความสำคัญของชาวมอญที่แห่งนี้อย่างมาก เพราะชาวมอญทุก ๆ บ้านจะต้องออกมาทำบุญใหญ่ให้กับบรรพบุรุษ โดยที่ทุกคนจะแต่งกายเป็นแบบมอญทั้งหมดบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อเป็นชาติพันธุ์ของตนเองในรูปแบบหนึ่ง

ชาวมอญบ้านม่วงมีความสัมพันธ์และมีความเคร่งครัดในพุทธศาสนาอย่างมาก เนื่องจากความเชื่อในพุทธศาสนาแล้ว ชาวมอญบ้านม่วงยังมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในตำบลบ้านม่วง และรวมถึงความเชื่อเรื่องผี โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษและความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตซึ่งความเชื่อเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาด้วยทั้งสิ้น ชาวมอญตำบลบ้านม่วงนอกจากจะนับถือพุทธศาสนาที่เคร่งครัดแล้ว มีความเชื่อเรื่องการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านของชาวมอญแล้วนั้นยังมีความเชื่ออีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวมอญบ้านม่วงคือ ประเพณีการนับถือผี ชาวมอญยังมีการนับถือผีกันอยู่มากทุก ๆ บ้านที่เป็นบ้านของมอญ โดยเฉพาะบ้านที่เป็นต้นผี ก็จะยังคงมีเสากระดูกผีหรือเสาผีบรรพบุรุษซึ่งจะเช่นไหว้กันในเดือน 6 โดยการเช่นไหว้นั้นจะต้องไม่เช่นไหว้ตรงกับวันเสาร์ เพราะวันเสาร์เป็นวันแข็งและไม่ควรทำพิธีมงคลใดซึ่งเป็นความเชื่อมาแต่โบราณ

สมาชิกในครอบครัวจะได้รับการสอนให้รู้จักและนับถือผีบรรพบุรุษประจำตระกูลของตนเอง ทุกครอบครัวได้กำหนดให้ลูกชายคนโตเป็น “ต้นผี” หรือเป็น “ผู้รับผี” ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดการเลี้ยงและการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสิริมงคล โชคดี และมีความสุขในครอบครัว ญาติพี่น้องที่อยู่ไกล ๆ ใกล้เคียงจะต้องกลับมาพร้อมประกอบพิธี ซึ่งจะเห็นได้จากการสร้างบ้านของชาวมอญทุกเรือนจึงให้ความสำคัญกับ “เสาเอก” ของบ้านจะถือเป็นเสาหลัก เป็นเสาที่ชาวมอญนับถือมากที่สุด เพราะเป็นที่ไหว้ผีบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ทวด และการไหว้ผีบรรพบุรุษนั้นหากบ้านไหนมีผู้ที่กระทำผิดผีไว้ ก็จะต้องมีการจัดพิธีราผีในวันนั้นด้วย การที่เป็นลูกหลานของชาวมอญนั้นจะต้องระวังไม่ให้มีการกระทำผิดจนทำให้ผีบรรพบุรุษโกรธ ซึ่งในข้อนี้ลูกหลานชาวมอญทุกคนจะทราบกันดี และยังคงถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปสักเท่าไรความเชื่อในเรื่องของผี สำหรับชาวมอญแล้วยังคงมีความเชื่อเรื่องนี้อย่างเต็มเปี่ยม และลูกหลานชาวมอญทุกคนก็ต่างมีความเชื่อและความเคร่งครัดเช่นนี้มาตั้งแต่สมัยอดีต และเมื่อมีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ในวันไหว้นั้นจะมีการทำพิธีขอลาจากการถือผีบรรพบุรุษ หรือเรียกว่า (ส่งหลวงตา หรืออะลุมตา) ซึ่งการทำพิธีขอลาจากผีบรรพบุรุษนี้จะเป็นลูกผู้หญิง จะต้องมีการทำพิธีตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อเป็นการบอกกล่าวว่าจะไปมีครอบครัว และจะไปถือผีทางฝ่ายสามี ซึ่งประเพณีนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้หญิงมอญที่แต่งงานจะต้องปฏิบัติทุกคน

และยังมีประเพณีที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชาวมอญ คือ ประเพณีหญิงตั้งครภ์และการอยู่ไฟ ประเพณีชาวมอญได้ให้ความสำคัญลดน้อยลง เพราะวิทยาการทางการแพทย์ได้มี

ความเจริญมากยิ่งขึ้น ในอดีตชาวมอญมีการทำคลอดโดยใช้หมอตำแย และเมื่อคลอดลูกแล้วก็จะต้องมีการทำพิธีฝังรกฝังราก และทำกระโจมอยู่ไฟ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ชาวมอญขณะนั้นยังไม่มี ความเจริญทางด้าน การแพทย์ แต่เมื่อมีความเจริญทางด้าน การแพทย์เกิดขึ้นมา การคลอดลูกก็จะไป คลอดตาม โรงพยาบาล หรือการอยู่ไฟเองก็จะมี การใช้สมุนไพรมอญโบราณบ้าง แต่รูปแบบ การอยู่ไฟก็จะทันสมัยตามยุคปัจจุบันมากขึ้น แต่การคลอดลูกนั้น เมื่อลูกที่คลอดออกมา ก็จะมี ความสัมพันธ์กับประเพณี โคนผมไฟ ประเพณีการ โคนผมไฟคือ เมื่อเด็กที่คลอดออกมา นั้น จะมีการไว้ผมจุกหรือผมเปีย ซึ่งในยุคปัจจุบันนี้ชาวมอญก็ยังคงให้ลูกหลานของตนเองไว้ผมจุกไว้ ผมเปียอยู่ เนื่องจากเป็นความเชื่อของชาวมอญสมัยโบราณว่าการไว้ผมนั้นจะทำให้เด็กมีสุขภาพ แข็งแรง เด็กว่านอนสอนง่าย และเมื่อถึงเวลาของการไหว้ผีบรรพบุรุษ จึงจะทำพิธีการ โคนผมไฟได้ หรือเรียกว่าการ โคนผมไฟ ซึ่งการ โคนผมไฟนั้น มีขั้นตอนที่ซับซ้อน และมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ชาวมอญจึงต้องมีความเคร่งครัดในการรักษาประเพณีนี้ไว้ และปฏิบัติตามขั้นตอนตามประเพณี ของชาวมอญ

ประเพณีที่ยังถือว่าเป็นความเชื่อของชาวมอญที่ยังคงมีความเข้มแข็งในความเชื่อนี้คือ ประเพณีการบวชของชาวมอญ มีรายละเอียดค่อนข้างมาก มีการจัดงานบวชทั้งหมด 3 วัน ซึ่งแต่ละ วันก็จะมีรูปแบบของประเพณีที่ต่างกัน ไป เช่น การแต่งกายห่มสไบ การสวมขฎา การจี่ผ้าแห่นาค ก่อนจะเข้าโบสถ์ พิธีกรรมการบวชของชาวมอญมีหลายขั้นตอน ซึ่งการบวชแต่ละครั้งก็จะใช้ ค่าใช้จ่ายมาก และด้วยในยุคปัจจุบันเงินทองหายากขึ้นจึงทำให้รูปแบบพิธีกรรมของชาวมอญมี การเปลี่ยนแปลงไปบ้างคือ อาจจะมีการลดจำนวนจาก 3 วันเหลือแค่ 2 วันเป็นต้น และชาวมอญเอง เมื่อได้ทราบข่าวว่าบ้านไหนจะมีงานบวชก็ต่างร่วมใจกัน ไปช่วยงานบวช โดยกระทำเช่นนี้มาตั้งแต่ ในอดีต ซึ่งชาวมอญมีความเชื่อว่าหากได้ไปช่วยงานบุญเช่นนี้ก็จะได้รับบุญกุศลไปด้วย เพราะถือว่า ได้มาร่วมอนุโมทนาบุญ และแสดงถึงความมีน้ำใจต่อเพื่อนบ้านคนรู้จัก ชาวมอญนิยมที่จะมา ช่วยงานทั้งงานบุญและงานศพเพราะชาวมอญมีความเชื่อเรื่องของบุญกุศลอย่างมาก แต่ถึงอย่างไรก็ ตามยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ความเชื่อในพุทธศาสนา ความเคร่งครัดในพิธีกรรม รวมถึงการมา ช่วยงานบวชชาวมอญก็ยังคงปฏิบัติกันมาเช่นนี้จนถึงปัจจุบัน

ประเพณีงานศพของชาวมอญมีความละเอียดอ่อนไม่ต่างจากงานบุญคืองานบวชเลย ประเพณีงานศพนั้นชาวมอญจะมีความเคร่งครัดในรูปแบบการปฏิบัติอย่างมาก การตายของ ชาวมอญในแต่ละรูปแบบของการตาย ก็จะมีการปฏิบัติต่อศพที่แตกต่างกัน ไป ซึ่งถึงแม้ว่ายุคนี้เป็น ยุคโลกาภิวัตน์แล้วก็ตาม แต่ชาวมอญก็ยังคงรักษารูปแบบประเพณีไว้อย่างเข้มแข็งมาก เช่น การตายที่เกิดจากอุบัติเหตุ นั้นชาวมอญเรียกว่าตายโหง จะต้องรีบนำศพไปฝังภายใน 24 ชั่วโมง

และฝังไว้เช่นนี้เป็นระยะเวลา 1 ปี จึงจะขุดศพออกมาทำพิธีทางพุทธศาสนาและเผาต่อไป ซึ่งในรายละเอียดพิธีกรรมก็จะมีปลีกย่อยอีกมาก และหากว่า คนตายตายด้วยเพราะ โรคชรา สิ้นอายุไขป่วยตาย ก็จะมีการปฏิบัติต่อศพในอีกรูปแบบหนึ่ง คือ จะมีการจัดงานศพที่บ้าน มีการอาบน้ำศพ แต่งตัวให้ศพ ซึ่งก็มีรายละเอียดปลีกย่อยค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน โดยจะมีการจัดงานศพที่บ้าน มีปีพาทย์มอญบรรเลง ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบการตายนี้มีขั้นตอนและพิธีกรรมที่ต่างกันมาก และยังมี การปฏิบัติต่อศพในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งบันทึกไว้ในคัมภีร์โลกสมุตติ มีผู้แปลไว้ว่าการปฏิบัติต่อศพที่มีการตายต่างกันจะมีขั้นตอนและพิธีกรรมการปฏิบัติต่อศพอย่างไรบ้าง รวมถึงการมาช่วยเหลืองานศพก็เป็นสิ่งที่ชาวมอญพึงกระทำเพราะว่าถือว่าการได้มาช่วยเหลือศพและจะได้ผลบุญติดตัวกลับไปด้วย

ชาวมอญตำบลบ้านม่วงยังมีพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งถือว่าชาวมอญที่นั่นนั้นยังคงมีการรักษา และอนุรักษ์ไว้เกือบครบทุกประเพณี อันเนื่องจากชาวมอญบ้านม่วงมีคงมีเห็นความสำคัญและระลึกถึงชนชาติของตนเองในอดีตเสมอ จึงทำให้ชาวบ้านช่วยกันในการอนุรักษ์และสืบสานงานประเพณีต่าง ๆ ไว้ อันเกรงว่าหากไม่มีการอนุรักษ์ไว้วันข้างหน้า อาจเกิดการสูญหายไปได้ในอนาคต และประเพณีประจำถิ่นในรอบปีที่ชาวมอญตำบลบ้านม่วงยังคงปฏิบัติกันอยู่อย่างต่อเนื่อง คือ ประเพณีถวายพินทานวันมาฆบูชา หรือเรียกว่า (จองโอะตัน) ซึ่งประเพณีนี้จะมีการเผาข้าวหลามและนำไปถวายให้กับพระสงฆ์ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นดูหนาว เพื่อให้พระสงฆ์ได้ออกมาผิงไฟพินพร้อมกับการรับของถวายเพื่อการทำบุญจากชาวบ้าน ประเพณีสังเวศาลกลางหมู่บ้านหรือศาลพระภูมิประจำหมู่บ้าน เป็นการบูชาสิ่งศักดิ์ประจำหมู่บ้านและเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้านให้อยู่อย่างมีความสุข ประเพณีที่เพิ่งผ่านมาก็คือ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งชาวมอญถือว่างานวันสงกรานต์นั้นเป็นงานที่สืบสานวัฒนธรรมมอญด้วย ดังนั้น ชาวมอญในหมู่บ้านต่างก็มาร่วมในกันจัดงานประเพณีสงกรานต์ มาตักบาตรทำบุญ สรงข้าวแช่กันตามวัดทุกปี ประเพณีการทำบุญเข้าพรรษา ก็ยังคงมีการเข้าวัดทำบุญทำตามธรรมเนียมของมอญทุกปี ประเพณีถวายผ้าจำนำพรรษา หรือ (ออกพรรษา) ชาวมอญก็ยังปฏิบัติอยู่ทุกปีเช่นกัน และประเพณีที่ต่อเนื่องกับประเพณีออกพรรษาคือ ประเพณีเทศน์มหาชาติและแข่งเรือยาว ประเพณีชาวมอญก็มีความเชื่อเช่นเดียวกับคนไทยว่าถ้าได้ฟังการเทศน์มหาชาติครบ 12 กัณฑ์ ก็ถือว่าจะได้ขึ้นสวรรค์ ซึ่งความเชื่อของคนไทยและคนมอญมีความคล้ายกันเนื่องจากการนับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน และในวันเทศน์มหาชาติก็จะมีกิจกรรมสนุกสนานผ่อนคลายความเครียดของชาวบ้านคือ การแข่งเรือในแม่น้ำแม่กลอง ก็เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากการทำไร่ทำนา และจะได้เห็นถึงความสามัคคีกันของหมู่บ้านด้วย

เนื่องชาวมอญได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาช้านานและเนื่องยังนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทย จึงทำให้คนมอญสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของไทยได้เป็นอย่างดี จึงนำไปสู่การผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย การผสมกลมกลืนของชาวมอญซึ่งเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

ดังเช่น นโยบายของรัฐบาลซึ่งชาวมอญได้รู้สึกว่าตนเองได้ผสมกลมกลืนจนเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทยโดยการพัฒนาจากภาครัฐที่มีการพัฒนาไปอย่างทั่วประเทศโดยมิได้แบ่งแยกพื้นที่ในการพัฒนาแต่อย่างใด การผสมกลมกลืนโดยการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพย้ายถิ่น การศึกษา การประกอบอาชีพ และการแต่งงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ที่ทำให้ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้มีการผสมกลมกลืนกับคนไทยหรือสังคมไทยได้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตของชาวมอญนั้นมีลักษณะหลายประการที่คล้ายกับคนไทยจึงนำไปสู่การผสมกลมกลืน และส่วนใหญ่ก็มาจากนโยบายของทางภาครัฐ ซึ่งลูกหลานมอญก็ได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีระบบการสอนเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการเรียนการสอนที่เป็นหลักสูตรของไทย มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ชาวมอญก็เหมือนกับคนไทย รวมถึงการประกอบธุรกิจต่าง ๆ ร่วมกันกับคนไทย และสิ่งที่เป็นการผสมกลมกลืนก็คือ การแต่งงานกับคนไทย การย้ายถิ่น ไปอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทยซึ่งถือได้ว่าชาวมอญก็มีการปรับตัวและผสมกลมกลืนกับคนไทยได้เป็นอย่างดี และขณะเดียวกันนั้นถึงจะมีการผสมกลมกลืนระหว่างมอญกับไทย แต่ชาวมอญเองก็ยังไม่ถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์เดิมของตนเองไปทั้งหมดเสียทีเดียว เพราะมอญเองก็ยังรักษาประเพณีรวมถึงความเชื่อบางอย่างไว้ อย่างเหนียวแน่นแต่ชาวมอญก็สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนไทยได้เป็นอย่างดี

ดังเช่นวิถีชีวิตในเรื่องของอาหารการกินของชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ มีการผสมกลมกลืนไปกับคนไทย ผู้คนในชุมชนมอญก็มีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับคนไทย การหุงหาอาหารก็มีความคล้ายคลึงกับคนไทย แต่ชาวมอญเองมีลักษณะของการแกลงที่มีความพิเศษ คือจะไม่ใส่กะทิ และจะมีการนำผักพื้นบ้านมาปรุงอาหารเช่น ผลมะตาด มะสัน ใบมะรุ้ม ซึ่งผักเหล่านี้เป็นผักพื้นบ้านที่ชาวมอญต่างนิยมนำมาแกลงและใส่ปลาอย่างรับประทานกันในครอบครัว และชาวมอญยังนิยมนานเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่ายตามท้องถิ่นคือ การจับสัตว์น้ำที่เป็นจำพวกปลาชิว ปลาสร้อยมาทำเป็นปลาดกแห้ง เพื่อการถนอมอาหาร สามารถเก็บไว้ได้เป็นปี

ลักษณะบ้านเรือนของชาวมอญส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ ใต้ถุนสูงคล้าย ๆ กับบ้านเรือนของคนไทย แต่ในยุคปัจจุบันการสร้างบ้านจะเป็นรูปแบบไม้กึ่งปูน หรือบางหลังก็เป็นบ้านปูนชั้นเดียว ชาวมอญนั้นในอดีตมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งคือ จะนิยมสร้างบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเพราะมีพื้นที่จำกัดและด้วยเหตุผลหลายประการ จึงทำให้มีการสร้างบ้านเรือนโดยไม่ได้อยู่ริมน้ำจำนวนมาก

บ้านของชาวมอญที่นี้ส่วนใหญ่เป็นบ้านที่จะสร้างไม่ห่างกันมาก สร้างติด ๆ กัน และบางบ้านมีรั้วกันแต่บ้านบางหลังไม่มีรั้วกันก็มี ชาวมอญจะเคร่งครัดในการเลือกวันที่จะสร้างบ้านตามวันเวลาที่ได้ออกในข้างต้น และยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่แตกต่างจากบ้านของคนไทยและยังเป็นอัตลักษณ์สำคัญคือ บ้านของชาวมอญนั้นภายในบ้านจะต้องมีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนว่าห้องพ่อแม่อยู่ตรงไหน ห้องตนเองอยู่ห้องไหน และห้องของผีบรรพบุรุษอยู่ห้องไหน ทุก ๆ ห้องจะต้องผ่านบอกล่าวของผู้รู้ หากบ้านไหนไม่มีห้องผีบรรพบุรุษก็ต้องตรงมีเสาศระบุงผีบรรพบุรุษแทน ซึ่งหากบ้านใดที่มีผีบรรพบุรุษ (ผีมอญ) อยู่ในบ้าน บ้านนั้นจะไม่มีศาลพระภูมิตั้งอยู่หน้าบ้าน ฉะนั้นหากว่าบ้านใดที่มีศาลพระภูมิตั้งไว้หน้าบ้านก็แสดงว่าบ้านหลังนั้นไม่มีผีบรรพบุรุษ ซึ่งในปัจจุบันนี้บ้านของชาวมอญส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่จะเป็นบ้านที่เป็นแบบผสมผสานและแบบสมัยใหม่มากขึ้นแต่ก็ยังคงไว้ซึ่งธรรมเนียม ความเชื่อต่าง ๆ ในการสร้างบ้านของชาวมอญ

ในอดีตการรักษาโรคต่าง ๆ ของชาวมอญก็จะมีความเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษที่ได้เข้ามาบิบทบาทในเรื่องของการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ในอดีตชาวมอญเชื่อว่า หากมีอาการเจ็บป่วยเป็นระยะเวลาสั้น ๆ นั้น ชาวมอญเชื่อกันว่าจะต้องเป็นผลมาจากการการบันดาลให้มีการเจ็บป่วยจากผีบรรพบุรุษ เนื่องจากผีบรรพบุรุษ โกรธ ซึ่งลูกหลานภายในตระกูลอาจจะมีผู้ใดกระทำความผิดกฎเกณฑ์บางอย่าง จึงทำให้คนภายในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วย หากเป็นเช่นนั้นจะต้องรีบไปพบกับคนทรง เพื่อไปทำการขอขมาผีบรรพบุรุษในตระกูล และอาการเจ็บป่วยก็จะเริ่มทุเลาลง แต่เมื่อภายในชุมชนได้มีการพัฒนาจากภาครัฐนั้นก็ได้มีการจัดตั้งอนามัยภายในตำบลขึ้น และยังมีกองทุนยาประจำหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นการทำให้คุณภาพชีวิตของชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้ได้ใช้ชีวิตที่ดีอย่างเช่นคนไทย จึงจะเห็นได้ว่า การรักษาโรคร้ายไข้เจ็บของชาวมอญนั้นแต่แรกเริ่มชาวมอญก็รักษาความเชื่อควบคู่ไปกับการรักษาด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน และเมื่อความเจริญเข้ามารวมทั้งยังเป็นนโยบายจากภาครัฐเกี่ยวกับการสาธารณสุขได้เข้ามาพัฒนาจึงทำให้การรักษาโรคร้ายไข้เจ็บของชาวมอญในพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยการไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งทำให้ชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ครอบครัวของชาวมอญบ้านม่วงมีลักษณะที่เหมือนกันกับคนไทยคือ เป็นครอบครัวขยาย การเป็นครอบครัวขยายนี้ก็จะแบบที่ฝ่ายชายไปอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง และฝ่ายหญิงก็ไปอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายชาย หรือในบางครั้งคู่สามีภรรยาแยกบ้านออกมาอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยวแต่จะมีลักษณะที่ไปสร้างบ้านเรือนใหม่แต่ก็จะอยู่ไม่ไกลกับบ้านของพ่อกับแม่ หรือในบางครั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันกับบ้านของพ่อแม่ เป็นต้น ลักษณะครอบครัวของชาวมอญมีลักษณะเป็นระบบหมุนเวียน โดยเริ่มจากครอบครัวเดี่ยวก่อนแล้วจึงเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งในเรื่องของ

ลักษณะครอบครัวชาวมอญ สิ่งที่เป็นเรื่องเด่น เพราะผู้หญิงนั้นเมื่อแต่งงานแล้วก็ต้องมาทำพิธีในการขอลออกจากบิดรพบุรุษเดิม และการแต่งงานของชาวมอญตำบลบ้านม่วงทั้งหญิงและชายจะไม่นิยมเป็นโสดจนอายุมาก แต่ก็มีหลายคนที่ครองโสดอยู่จนเกินวัยที่จะแต่งงาน แต่เดิมชาวมอญจะแต่งงานกับชาวมอญด้วยกันเท่านั้นแต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปความเจริญก็เริ่มเข้ามาบุคคลภายนอกเริ่มมีการเข้าออกภายในชุมชนมากขึ้น ชาวมอญเองจึงมีสังคมกับคนภายนอกมากขึ้น

นับตั้งแต่ในสมัยอยุธยาครั้งที่สมัยชาวมอญได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย ชาวมอญก็ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยไม่มากนักน้อย ไม่ว่าจะทั้งด้านของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะในด้านของสังคมไทยนั้นก็ได้รับอิทธิพลจากมอญ กล่าวคือ การรับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ นำมาใช้เป็นแบบแผนในการออกกฎหมายและกำหนดฐานะของพระมหากษัตริย์ การรับพุทธศาสนารามัญนิกาย ซึ่งได้ชื่อว่าเคร่งครัดในด้านวินัยปฏิบัติเข้ามาเผยแพร่ และได้เป็นรากฐานของธรรมยุตินิกายในประเทศไทย และการรับปีพาทย์มอญมาใช้บรรเลงในงานศพ ตลอดจนประเพณีบางอย่างของมอญซึ่งถือปฏิบัติอยู่ในสังคมไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ และการบวช ทั้งชาวมอญยังมีบทบาทในด้านของศิลปวัฒนธรรม เรื่องดนตรีมอญ เรื่องวรรณกรรม และเมื่อจะกล่าวถึงวรรณกรรมนั้น ได้มีเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชนชาติมอญด้วย เรื่องการสร้างเมือง เรื่องราวที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ หรือ เรื่องที่เกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นต้น

และอีกบทบาทหนึ่งของชาวมอญคือ เรื่องของเศรษฐกิจที่เห็นได้ชัดคือ หากมองในระดับจังหวัดถือว่าชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้มีพื้นที่ในการปลูกข้าวมากพอสมควร เพราะชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้มีการทำนาข้าว การปลูกพืชไร่อยู่จำนวนมาก ถือว่าชาวมอญในตำบลบ้านม่วงก็เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจภายในจังหวัดราชบุรีอย่างมาก และบทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งคือ เรื่องของด้านการปกครอง เนื่องจากในอดีตชาวมอญมีความสัมพันธ์กับราชสำนักไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ทำงานรับใช้ราชการแผ่นดินไทยเพื่อเป็นการช่วยป้องกันประเทศจากศัตรู เช่น ป้องกันภัยจากประเทศพม่า โดยได้รับมอบหมายทำหน้าที่สอดส่องความเคลื่อนไหวของพม่าครั้งในอดีต เมื่อมาถึงในยุคปัจจุบัน ชาวมอญมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และก็ได้มีโอกาสให้เข้ามารับราชการ จนชาวมอญก็ได้เข้ามามีบทบาทในหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดราชบุรี โดยบทบาทของชาวมอญตำบลบ้านม่วงนี้ก็จะได้รับโอกาสให้เข้ามาปกครองส่วนท้องถิ่นคือ ในระดับอบต. ตำบล และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคนมอญในพื้นที่ทั้งสิ้น แต่จะมีบ้างที่เป็นเจ้าหน้าที่ทั่วไปที่มาจากภาคอื่น ด้วยเหตุนี้ เนื่องจากว่าเป็นคนมอญด้วยกัน จะมีความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีมอญที่ลึกซึ้งกว่าบุคคลภายนอก และเวลาจะมีการจัดงานประเพณี หรืองานใด ๆ ก็ตาม ก็จะเป็นที่ยอมรับของชาวมอญตำบลบ้านม่วง

ตลอดระยะเวลาที่ชาวมอญอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยมาจนถึงปัจจุบัน ชาวมอญยังคงมีพลังในการดำรงอยู่ของชาติพันธุ์ตนเอง อันเนื่องจากชาวมอญได้สร้างพลังของความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองมาตั้งแต่ในอดีต กล่าวคือ นับตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาชาวมอญได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับราชวงศ์ในแผ่นดินไทย จนเมื่อมาจนถึงปัจจุบันเมื่อสังคมมอญได้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น จึงทำให้ลูกหลานชาวมอญมีการศึกษาที่สูงขึ้นและเมื่อจบการศึกษาแล้วก็ยังกลับมาดูแล ทุกข์สุขให้กับผู้คนในท้องถิ่นของตนเองโดยการรับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ที่ตนเคยได้อาศัย และการเป็นข้าราชการที่ดีมีคุณธรรมก็ยังถือเป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินไทยด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ามอญจะอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยเป็นระยะเวลาที่นานแล้วก็ตามแต่ชาวมอญรุ่นเก่า ๆ ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปภายในใจก็ยังคิดเสมอว่าอยากจะกลับไปกอบกู้ชาติมอญของตนเองให้กลับมามีเอกราชดังเช่นในอดีตอีกครั้ง ยังมีลูกหลานชาวมอญหลายท่านที่มีความคิดเรื่องการกอบกู้ชาติ เมื่อครั้งที่สังคมโลกยังไม่มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีก้าวไกลเช่นนี้

แต่เมื่อกาลเวลาได้ผ่านพ้นไป มีการพัฒนาประเทศรวมถึงการพัฒนาจากสังคมโลกอย่างก้าวกระโดด จึงทำให้ลูกหลานชาวมอญรุ่นใหม่ ๆ ที่มีการศึกษา และมีหัวคิดสมัยใหม่ ไม่ได้มีการต่อสู้ดิ้นรนไปรบเพื่อเอาประเทศกลับคืนอย่างเช่นในอดีต ซึ่งลูกหลานชาวมอญยุคสมัยใหม่เหล่านี้ต่างก็ใช้พลังจากเทคโนโลยีเพื่อเป็นกระบอกเสียงเพื่อแสดงถึงความเป็นตัวตน แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์มอญของตนเองว่ายังคงอยู่ดีมีความสุข และยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ในความเป็นชาติพันธุ์มอญได้เป็นอย่างดี เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับรู้และรู้จักชาติพันธุ์มอญมากยิ่งขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง ด้วยเหตุผลนี้จึงถือได้ว่าเป็นพลังในปัจจุบันที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ยังคงทำให้ชาวมอญได้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกจากการสร้างเครือข่าย โดยการก่อตั้งสมาคมมอญต่าง ๆ การจัดทำวารสารมอญ การจัดงานวิชาการต่าง ๆ รวมถึงการสร้างเครือข่ายโดยการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย และการสร้างเครือข่ายโดยการจัดงานวันชาติมอญ ซึ่งการสร้างเครือข่ายทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ นี้มันได้สะท้อนให้เห็นกระบวนการปรับตัวของชาวมอญเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้อย่างชัดเจนคือ จากการสร้างเครือข่ายทางสังคมออนไลน์อย่างเช่น เฟสบุ๊กนั้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวมอญมีพลังบางอย่างเกิดขึ้น จึงนำไปสู่การรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มชมรมต่าง ๆ ซึ่งถือว่าปัจจุบันนี้ชาวมอญที่เป็นคนรุ่นใหม่ มีการศึกษาในระดับที่สูง และก้าวหน้าเทคโนโลยีนั้นมีจำนวนมาก และนอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการปรับตัวที่นำไปสู่พลังความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ประเพณี และการแสดงความเป็นตัวตนของชาวมอญด้วย

ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดตั้งสมาคมไทยรามัญ การจัดตั้งชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ การงานทางด้านวิชาการเช่น จัดทำวารสารเสียดรามัญ จัดทำหนังสือที่ระลึกสมาคมเยาวชนมอญ กรุงเทพฯ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวภายในชุมชนมอญพื้นที่ต่าง ๆ และการจัดทำเฟสบุ๊คนี้ก็เพื่อใช้ในการให้ความรู้เชิงวิชาการรวมทั้งใช้เป็นสื่อมวลชนในการประชาสัมพันธ์การจัดงาน จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ของชาวมอญที่อยู่ทั่วประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นพลังที่ทำให้คนภายนอกได้รู้จักชาติพันธุ์มอญและเป็นพลังที่จะทำให้ชาวมอญ รวมถึงชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้ดำรงอยู่ต่อไปได้

อภิปรายผล

ชาติพันธุ์มอญ หรือบางกลุ่มคนเรียกว่า ชาวมอญ หรือชาวมอญ ในอดีตนั้นชาติพันธุ์มอญมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากจนประเทศมอญที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เป็นดินแดนสุวรรณภูมิ ชาวมอญมีความเคร่งครัดในพุทธศาสนา มีภาษาเป็นของตนเอง มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ตนเอง ซึ่งชาวมอญจะนับถือพุทธศาสนาพร้อมไปกับความเชื่อต่าง ๆ เหมือนกับคนไทย ดังนั้น เมื่อชาวมอญได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย จึงทำให้ชาวมอญต่างก็รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทย และชาวมอญก็ต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ จึงทำให้ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอยู่กันอย่างสงบเรียบร้อย และปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางราชการไทยและสังคมไทยมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

ด้วยวัฒนธรรมของชาวมอญที่มีความใกล้เคียงกับคนไทยอย่างมาก รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมอญเองก็ไม่ได้แตกต่างกับคนไทยสักเท่าไร ดังนั้น จึงทำให้ชาวมอญมีการปรับตัวกับสังคมไทยได้เป็นอย่างดี เมื่อกล่าวถึงอดีตของชาวมอญ ชาวมอญได้ถูกขนานนามว่าเป็นประเทศที่มีอารยอีกประเทศหนึ่ง เพราะชาติพันธุ์มอญนั้นเป็นชาติพันธุ์ที่มี ภาษาของตนเอง มีวัฒนธรรม มีประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมความเชื่อที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง

ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญนี้ โดยผู้วิจัยศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชาวมอญในพื้นที่ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีนั้น ทำให้ได้เห็นว่า ในพื้นที่วิจัยนี้ ชาวมอญยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่น เช่น การรักษาภาษามอญ รักษาวัฒนธรรม พิธีกรรมความเชื่อ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของตนเองไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องของวิถีชีวิต ความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวมอญในหัวข้อต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic group) ของ Bernard and Spencer (1996, p. 292) ซึ่งได้กล่าวถึง ชาติพันธุ์ ว่าเป็นกลุ่มสมาชิกที่มีสายเลือด และเชื้อชาติเดียวกันเป็นกลุ่มของสมาชิกที่มีความเหมือนกันมีวัฒนธรรมร่วมกันซึ่งความเหมือนกัน

นั้นอาจถูกพิจารณาด้วยตนเอง หรือจากผู้อื่นบนพื้นฐานแห่งข้อจำกัดที่ผิดจากสมาชิกของกลุ่มอื่น ข้อจำกัดดังกล่าวอาจจะเป็นเรื่องของสายเลือด วัฒนธรรม ภาษา เศรษฐกิจ ศาสนา และการปกครอง ซึ่งอาจจะมีเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันหรือไม่ก็ตาม

และแนวคิดเรื่องกลุ่มชาตินี้ยังมีความสอดคล้องกับ Francis (1976) ยังได้กล่าวถึงชาติพันธุ์ ในลักษณะขององค์ประกอบทางความรู้สึกร่วมที่มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ ประเด็นแรกคือเรื่องของ ภาษา ความแตกต่างหรือความเหมือนของภาษาเป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ซึ่งคนกลุ่มอื่นจะไม่มีเหมือนอย่างลึกซึ้งซึ่งในภาษาถิ่นของแต่ละกลุ่ม และประเด็นที่สอง คือ เรื่องของวัฒนธรรม ที่จะถูกให้คำจำกัดความในรูปของสัญลักษณ์ของกลุ่มสังคม ๆ สัญลักษณ์จะมีทั้งในลักษณะนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งสัญลักษณ์ในลักษณะนามธรรมได้แก่ บรรทัดฐาน ความเชื่อ ค่านิยม นิทานปรัมปราของท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ ส่วนวัฒนธรรมในลักษณะรูปธรรม ได้แก่ ศิลปะพื้นบ้าน เครื่องดนตรี อาชีพเฉพาะของท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาเรื่องชาติพันธุ์มอญนี้ มีความสอดคล้องไปเป็นในลักษณะเดียวกันที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์อย่างมาก

แต่เมื่อกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่ได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ชาวมอญเองต่างก็ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาประเทศชาติในทุก ๆ พื้นที่ในประเทศไทยนั้น ชาวมอญที่ตำบลบ้านม่วง เองต่างก็ได้รับการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่สมัยของรัชกาลที่ 5 ที่ชาวมอญเองต่างก็ได้รับการพัฒนา ทั้งในเรื่องของการคมนาคมที่มีการสร้างทางรถไฟไปสู่ภาคใต้ ซึ่งการสร้างรถไฟนั้นเส้นทางก็ได้ตัดผ่านชุมชนชาวมอญที่อาศัยอยู่ในอำเภอบ้านโป่งด้วย ทำให้ชาวมอญได้มีโอกาสได้ติดต่อกับบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น ชาวมอญได้พัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา และการปกครองท้องถิ่นที่มีนโยบายมาจากภาครัฐ ก็ทำให้ชุมชนชาวมอญในตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง

จนมาถึงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ (รัชกาลที่ 9) ชาวมอญในพื้นที่แห่งนี้และบริเวณโดยรอบก็ได้รับการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต โดยมีการเข้ามาบริหารงานราชการจากทางภาครัฐ มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล มีการตัดถนนเข้าหมู่บ้าน มีการพัฒนาสถานศึกษาให้สะดวกสบายยิ่งขึ้น รวมถึงภายในตำบลบ้านม่วง หมู่ที่ 5 ก็ได้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง ซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชนชาติมอญ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2536 ซึ่งหลังจากที่ชุมชนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนถึงรัชกาลปัจจุบันนี้ ทำให้ชาวมอญมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุริชัย หวันแก้ว (2534, หน้า 155-158) ได้อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง

ของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ สนิท
สมักรการ (2538, หน้า 2) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิด
ขึ้นกับพฤติกรรมของกลุ่มคนในสังคม โดยเฉพาะการกระทำหรือพฤติกรรมทางสังคมที่สืบ
เนื่องมาจากความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีต่อกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ชาวมอญ
ได้มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมาก มีความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนไทยในพื้นที่อื่น ๆ
เพราะได้รับการพัฒนาจนทำให้ชาวมอญได้มีการพัฒนาโดยการที่ชาวมอญได้มีการศึกษาสูงขึ้น
รวมถึงชาวมอญก็ไม่ได้คิดว่าคนนั้นแตกต่างจากคนไทยและระหว่างคนไทยและคนมอญก็ยังเป็น
มิตรภาพที่ดีต่อกัน

เนื่องจากการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบของประเทศไทย จึงทำให้ชาวมอญได้มีการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองที่ดีขึ้นมาก ชาวมอญได้ออกไปศึกษาเล่าเรียนใน
ระดับที่สูงขึ้น พร้อมกับชาวมอญได้มีการปรับตัวโดยได้ออกจากพื้นที่เพื่อไปประกอบอาชีพต่าง ๆ
ร่วมกับคนไทย โดยได้เข้าไปมีบทบาทในด้านการทำงานทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาเช่นนี้
จึงนำการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ซึ่งการพัฒนาเช่นนี้เป็นการพัฒนาที่
กล่าวได้ว่าไปในทางที่ดีขึ้น เพราะเป็นการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนตำบลบ้านม่วงแห่งนี้และตำบล
ใกล้เคียงมีความเท่าเทียม และมีความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งความเจริญเหล่านี้ก็
อาจจะทำให้ในอีกทิศทางหนึ่ง

ความเป็นอัตลักษณ์ของมอญเริ่มมีบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ วัฒนธรรม
ประเพณีบางอย่างก็เริ่มที่จะลดน้อยลง หรือเริ่มเปลี่ยนแปลงไป อย่างเช่น ภาษามอญ ที่ในอดีตสื่อสาร
กันภายในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อมีความเจริญเข้ามาอย่างไม่หยุดนิ่ง จึงทำให้ชาวมอญมี
การสื่อสารน้อยลงและเมื่อกาลเวลาและการพัฒนาต่าง ๆ เข้ามายังชุมชนอย่างก้าวกระโดด คน
ภายในชุมชนเองก็ต่างกลับมามีความพยายามที่จะรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง รักษาภาษามอญ รักษา
ศิลปวัฒนธรรมของตนเองอีกครั้งหนึ่ง นับตั้งแต่มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านก็ได้สร้างความ
ตื่นตัวให้กับชาวบ้านกับชุมชนที่เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญอย่างมาก

ชาวมอญเองต่างก็มีการร่วมกันอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงภาษามอญ
ของตนเองไว้เนื่องจากเพราะกลัวว่าวันหนึ่งจะสูญหายไปจนลูกหลานในอนาคตไม่มีความเป็นชาติ
พันธุ์มอญหรือไม่รู้จักความเป็นมอญอีกต่อไป

ซึ่งลักษณะการพัฒนาของชุมชนชาวมอญ มีการปรับตัวของชาวมอญเพื่อให้เข้ากับ
สังคมไทย จนมีความผสมกลมกลืนอย่างมาก จึงทำให้ชาวมอญหวลกลับมาถึงความ เป็นชาติพันธุ์
ของตนเองอีกครั้งหนึ่ง แต่วิธีการของชาวมอญได้นำความทันสมัยของเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการ
อนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง คือ การใช้สื่อ โซเชียลมีเดียต่าง ๆ ในการประชาสัมพันธ์งาน

วัฒนธรรม ประเพณีของตนเองเพื่อให้ทั้งชาวมอญเองมีความตื่นตัว และให้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกมากขึ้น ซึ่งการใช้สื่อในลักษณะนี้ก็จะทำให้ชาติพันธุ์มอญได้เป็นที่รู้จัก และรวมถึงพลังในการร่วมกันของกลุ่มชาวมอญในประเทศไทยที่ต่างรวมพลังในการจัดตั้งสมาคมไทยรามัญ ตั้งชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ และการจัดทำวารสารรวมทั้งงานวิชาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการตีแผ่ถึงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์มอญ เพื่อให้ความเป็นมอญยังคงอยู่ในสังคมไทยต่อไปได้

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ตรงกับ (อมรา พงศาพิชญ์, 2537, หน้า 16-17) และ Steward (1963 อ้างถึงใน รินรดา พันธุ์น้อย, 2552, หน้า 23-24) กล่าวถึง กระบวนการปรับตัวว่า เป็นกระบวนการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรม มักเกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยา เพราะสังคมปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละสังคมจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้นอย่างไร ในสังคมที่ไม่มีความซับซ้อนจะเห็นรูปแบบ โครงสร้างสังคมที่ตอบสนองความต้องการทางสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

ดังนั้น การศึกษากระบวนการปรับตัวจะต้องศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ เพราะกระบวนการประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมและลักษณะความซับซ้อนจากแหล่งที่หลากหลาย เช่น การอพยพของคนจากสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปยังอีกสิ่งแวดล้อมหนึ่ง การส่งผ่านมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งต่อไป และรูปแบบวัฒนธรรมที่ถูกเปลี่ยนแปลงหรือต่อเติมจากภายนอก จากกรณีสังคมที่เป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไปจนถึงสังคมซับซ้อนและจากการบูรณาการของสังคมวัฒนธรรมในระดับเบื้องต้นไปจนถึงระดับสูงกว่า การปรับตัวของมนุษย์ จึงเป็นกระบวนการที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงแนวคิดเรื่องการปรับตัวนั้นสามารถทำให้ผู้วิจัยสามารถนำไปเป็นพื้นฐานของงานวิจัยในการศึกษาโครงสร้างของสังคมของชาติพันธุ์มอญ เนื่องจากชาวมอญมีการอพยพมาอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย ได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมไทย

โดยการศึกษาชาติพันธุ์มอญนั้น ผู้วิจัยจะต้องมองอย่างเป็นระบบ เพราะระบบจะทำหน้าที่ของบุคคลและสังคม รวมไปถึงการมีการปฏิสัมพันธ์ และปรับตัวจนมีการกระบวนการผสมผสานกันของคนในสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป จึงได้เห็นชาวมอญในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีแห่งนี้ ก็ยังคงปรับตัวให้อยู่ในสังคมไทย และดำเนินชีวิตได้ตามปกติเหมือนคนไทยทั่วไปและยังสามารถที่จะรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองทั้งทางด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณีรวมถึงความเชื่อต่าง ๆ มาได้จนถึงปัจจุบัน

จากผลของการศึกษา เรื่อง มอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี: วิถีและพลัง นั้นผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดโดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของชาวมอญ การอพยพเข้ามายังประเทศไทย บทบาทของชาวมอญที่มีต่อสังคมไทย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ของชาวมอญ

และสิ่งที่ทำให้ชาวมอญนั้นได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ และพลังของชาวมอญที่มีความพยายามที่จะทำให้ชาติพันธุ์ของตนได้ดำรงอยู่บนโลกใบนี้ ซึ่งชาวมอญตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ได้ดำเนินมาได้อย่างเข้มแข็งตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาข้อมูลจากทั้งเอกสาร การลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านมอญในพื้นที่ รวมถึงการร่วมงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมอญนั้น สิ่งที่ผู้วิจัยได้พบเห็นจากในชุมชนนี้คือ ชาวมอญบ้านม่วงได้มีวิถีชีวิตที่คล้ายกับคนไทยอย่างมาก รวมถึงรูปร่างหน้าตาที่ไม่ได้แตกต่างไปจากคนไทยเลย ถึงแม้ว่าชาวมอญจะมีความคล้ายคลึงกับคนไทยแต่ก็มีส่วนที่แตกต่าง แต่สิ่งนี้ที่แตกต่างนี้คือ หัวใจของความเป็นชาติพันธุ์มอญ ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นเสน่ห์ของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงแห่งนี้ ชาวมอญที่นี่ทุกคนมีใจร่วมกัน ในชุมชนมีความพึ่งพาอาศัยกัน มีความยึดมั่นในความเป็นมอญ มีความรักสามัคคีในการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาติพันธุ์ของตนได้เป็นอย่างดี

ภายในชุมชนถึงแม้จะได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ และชาวมอญเองก็ออกไปประกอบอาชีพและออกไปเพื่อการศึกษาในพื้นที่ แต่สิ่งที่ชาวมอญมีคือ ความรักในผืนแผ่นดินมอญในอดีต ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะผ่านพ้นไป แต่ชาวมอญยังระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเอง ระลึกถึงพระมหากษัตริย์ และระลึกผืนแผ่นดินที่เคยยิ่งใหญ่ในอดีตอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้จะไม่มียุคสมัยนั้นแล้ว แต่ชาวมอญเองก็ต่างยังคงเชิดชูความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองมิเสื่อมคลาย ซึ่งชาวมอญได้แสดงออกมาจากการรักษาวัฒนธรรมทางด้านภาษา การแต่งกาย รวมถึงประเพณีต่าง ๆ และความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องของผีบรรพบุรุษ ซึ่งสิ่งนี้ผู้วิจัยถือว่าเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวมอญที่ควบคู่ไปกับความเชื่อของศาสนาพุทธ

สิ่งต่าง ๆ ที่ชาวมอญตำบลบ้านม่วงได้นำเสนอออกมาเป็นไปอย่างธรรมชาติ นั่นถือเป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลภายนอกสามารถเข้ามาสัมผัสและจับต้องได้ ชาวมอญไม่เพียงแต่รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อเท่านั้น ชาวมอญบ้านม่วงแห่งนี้ยังมีการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะของตนจากอาชีพที่นอกเหนือจากการทำนาทำไร่ คือ อาชีพการทอผ้า ซึ่งเป็นผ้าทอมือที่ชาวมอญตั้งแต่อดีตที่ได้อพยพเข้ามาประเทศไทย ชาวมอญก็ได้้นำความสามารถด้านการทอผ้าติดตัวมาด้วย จนเป็นสิ่งที่ชาวมอญบ้านม่วงในปัจจุบันสามารถประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงครอบครัวได้อีกส่วนหนึ่ง

แต่การทอผ้าของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วงนั้นยังคงประสบปัญหาอยู่คือ เรื่องช่องทางของการขายผ้ามอญทอมือ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา เมื่อปี พ.ศ. 2549 ภายในชุมชนได้มีการพยายามสร้างผลิตภัณฑ์ให้เป็นสินค้าโอท็อป (OTOP) แต่ก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และหลังจากนั้น

จึงทำให้สินค้าผ้ามอญทอมือที่จะจำหน่ายออกไปยังบุคคลภายนอกเป็นเรื่องที่ยาก เพราะจะจำหน่ายก็ต่อเมื่อมีคนสนใจจริง ๆ หรือจากการหาข้อมูล หรือจากการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์จึงจะได้พบเห็น และซื้อกลับไป ซึ่งจากปัญหานี้ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากชาวบ้านว่าไม่มีช่องทางการจำหน่ายเพื่อให้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอก

ดังนั้นผู้ใหญ่ในจังหวัดและภายในชุมชนควรจะตระหนักคิดหาวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ เพราะช่องทางที่ชาวบ้านได้ให้ข้อมูลมีแค่ช่องทางที่นำไปฝากขายในพิพิธภัณฑ์ และอีกช่องทางการขายคือ การนำไปวางจำหน่ายภายในตลาดวัดม่วงเท่านั้น ซึ่งยังไม่แพร่หลายและยังไม่เป็นที่รู้จักบุคคลภายนอกเท่าที่ควร

ผู้วิจัยยังได้พบเห็นพลังที่เกิดภายในพื้นที่คือ พลังความเป็นชาติพันธุ์มอญ หมายถึงพลังของความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เมื่อมีการพัฒนาเข้ามาจากภาครัฐ ในตำบลบ้านม่วงมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงภายในบริเวณวัดม่วง ชาวมอญก็ต่างให้ความร่วมมือในการมอบสิ่งของโบราณที่บรรพบุรุษของตนได้นำคิดตัวมา นำมามอบให้กับพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดแสดงโชว์ไว้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง เพื่อให้ลูกหลานของตนได้รู้จักความเป็นมาเป็นไปของชาติพันธุ์ของตนได้อย่างชัดเจน และเพื่อให้ลูกหลานในอนาคตได้ระลึกถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองและระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเอง

และพลังที่ผู้วิจัยได้พบเห็นอีกประการหนึ่งคือ พลังของผู้นำชุมชนของตำบลบ้านม่วงที่ร่วมมือกับภาครัฐช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ไว้ได้เกือบทุกประเพณี รวมถึงความร่วมมือร่วมใจของชาวมอญภายในชุมชนด้วย ที่ต่างไม่ต้องการให้มรดกเหล่านี้สูญหายหรือเลือนลางไป และเนื่องจากพลังต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้ชาวมอญได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นสื่อ ทำให้บุคคลภายนอกได้รู้จักความเป็นทั้งมอญบ้านม่วงรวมถึงมอญที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งจากการที่ชาวมอญได้พยายามแสดงออกมานั้นไม่สูญเปล่า เพราะการใช้สื่อ การจัดตั้งชมรมต่าง ๆ นั้นก็ทำให้ชาติพันธุ์มอญได้เป็นที่รู้จักในสังคมไทย รวมไปถึงสังคมภายนอก การแสดงออกของมอญในขณะนี้ไม่ได้มีความคิดที่จะกู้ชาติกู้แผ่นดินให้กลับคืนหรือรบบราฆ่าฟันดังเช่นในอดีตแต่อย่างใด แต่ชาวมอญกำลังใช้สื่อเป็นการแสดงถึงการยังมีอยู่ของชาติพันธุ์มอญว่า ยังไม่สูญสิ้นไปไหนและชาวมอญเองก็ยังคงมีบทบาทอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน

สิ่งที่ทำให้ชาวมอญลุกขึ้นมาแสดงความเป็นชาติพันธุ์ของตนนั้นถือว่าเป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งที่เป็นการบ่งบอกว่าประเทศไทยนั้นเป็นชาติไทยมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากคนไทยในชาติและรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทยและทำให้ชาติไทยมีความแข็งแกร่งอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน โดยประเทศไทยมีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็น

ศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งแผ่นดิน งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงประโยชน์เป็นอย่างยิ่งว่าจะ
เป็นฐานข้อมูลที่ดีในการที่จะพัฒนาชุมชนมอญในมิติต่าง ๆ ได้ เช่น ข้อมูลทางประวัติศาสตร์
ข้อมูลทางวัฒนธรรม ประเพณี และงานวิจัยฉบับนี้จะสามารถเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาชุมชน
ไปสู่ความเจริญและการคงไว้ซึ่งความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน และงานวิจัยนี้
สามารถเป็นฐานข้อมูลในเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับชุมชนชาติพันธุ์มอญได้อย่างสมบูรณ์สำหรับผู้
สนใจศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางด้านพิธีกรรมและความเชื่อ
ของชาวมอญในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งการศึกษานี้สามารถลงพื้นที่ที่ชาวมอญอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น
เช่น พื้นที่ชาวมอญอำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. ควรศึกษาเรื่อง ผู้นำชุมชนมอญกับการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง
ความธำรงอยู่ของชาติพันธุ์ของตนเอง เพราะในปัจจุบันนี้การใช้สื่อเทคโนโลยีหรือสื่อประเภท
ต่าง ๆ เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวมอญหันมาร่วมกันอนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์ของ
ตนเอง
3. ศึกษาถึงประวัติของการก่อตั้งและบทบาทของสมาคมไทยรามัญและชมรมเยาวชน
มอญกรุงเทพฯ ที่มีผลต่อสังคมของชาวไทยเชื้อสายมอญในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2538). *มอญที่เกี่ยวกับไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- กรมศิลปากร. (2543). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *นำชมพิพิธภัณฑสถานบ้านม่วง ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรม มอญ เถลวง เมง รามัญ รามัญเมง เถลวง มอญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กาญจนาวัฒน์ คีเลศ. (2554). *ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมและ ประเพณีมอญในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประกอบการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกตุอัมพร ชื่นอินทร์งาม. (2550). *การศึกษาพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของชาวมอญเกาะเกร็ด*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ขจรพรรณ ชนะถาวร. (2554). *การศึกษาความเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดเกี่ยวกับการสืบทอด เอกลักษณ์ของคนมอญในจังหวัดราชบุรี: กรณีศึกษา ชุมชนมอญบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. *วารสารชุมนุมประวัติศาสตร์*, 3, 92-104
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. (2517). *ชาวจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ขวัญยืน ทองอยู่. (2558, 9 มกราคม). ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์.
- ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดราชบุรี*. (ม.ป.ป.). เข้าถึงได้จาก <http://www.ratchaburi.go.th/datass/ratchaburi.pdf>.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2543). *วัฒนธรรม พัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร.
- คมสร จับจุ. (2560, 10 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- จรัสพร พัดชื่น. (2560, 28 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- จวน เครือชฌยาจารย์. (2536). *ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง : พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ พรินติ้ง เซ็นเตอร์.

- จวน เครือวิษณาจารย์. (2548). *ประเพณีมอญที่สำคัญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- จวน เครือวิษณาจารย์. (2559, 15 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- จารุภา จอมงู. (2541). *ราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สาคคี.
- จิตราณูช ปานขาว. (2551). *ผู้หญิงมอญกับพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี: กรณีศึกษาชุมชนมอญบางขันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสตรีศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตอารีย์ กระเครือ. (2559, 28 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- จิรากรณ์ กชเสนี. (2558). พื้นฐานนำชีวิต. *วารสารเสียงรามัญ (Voice of Mon)*, 9(42), 18-25.
- ไฉน สนสกุล. (2535). *การชำระชาติพันธุ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา และมานุษยวิทยามหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิชา สาลิคุปต์. (ม.ป.ป.). *การบริหารธุรกิจไทยในกระแสโลกาภิวัตน์*. เข้าถึงได้จาก <http://elearning2.utcc.ac.th/officialtcu/ECONTENT/bg001/Document/3.pdf>
- ชาติศักดิ์กรินทร์ พาหุกุล. (2548). *ศูนย์มอญศึกษา ชุมชนมอญบ้านม่วง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุติมา วังมะนาว. (2559, 15 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- ณัฐพงศ์ พวงมาลัย. (2559, 27 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2505). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่มที่ 1*. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2546). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ทวี ชีระวงศ์เสรี. (2517). *สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทัศนาศุ บุญทอง. (2528). *ทฤษฎีการพยาบาลกับการนำไปใช้*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี, เจ้าพระยา. (2547). *พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3*. กรุงเทพฯ: โอเดียน สแควร์.

- ชิตา สาระยา. (2541). *ราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- นคร มั่นมาน. (2550). *คู่มือการเรียนรู้ภาษามอญ*. ราชบุรี: พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
- นันทพร ศรีสุทธะ. (2544). *วิถีชุมชนกับการเกิดโรคเบาหวาน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านจั่ว ตำบลสมัย อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2547). *ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ “เครือญาติ” มอญ ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2547). *ลุ่มน้ำแม่กลอง ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ “เครือญาติ” มอญ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. (2531). *วัฒนธรรมสัมพันธ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง มอญ-ไทย*. วารสารสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์, 15, 29-45.
- นิศา ชูโต. (2545). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แม่ท้อปอยท์.
- บัญญัติ บุญเจริญ. (2559, 27 ธันวาคม). นายก อบต.บ้านม่วง. สัมภาษณ์.
- บุปผา ดีสุข. (2541). *สภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนไทยเชื้อสายมอญ ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- บัว พัดชื่น. (2557, 18 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- ปริญญา กุลปรการ. (2559). *เรื่องเด่น วันรำลึกชนชาติมอญ*. วารสารเสียงรามัญ (*Voice of Mon*), 10(45), 25-36.
- ปรียา เลี้ยวเจริญ. (2559, 18 สิงหาคม). สัมภาษณ์.
- ประเสริฐ ทองประสม. (2540). *นโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับผู้อพยพ ชาวมอญ ระหว่างปี ค.ศ. 1952-1995*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา ประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2536). *ลุ่มน้ำแม่กลอง: พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระ โชติปัญญาญกุล. (2554). *โลกทัศน์ของชาวไทยเชื้อสายมอญที่ปรากฏในพิธีกรรมงานบวช: กรณีศึกษาบ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พลาดิษฐ์ สิทธิชัยกิจ. (2537). *มอญผู้พิทักษ์แห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยา ใน วัฒนธรรมไทย* (หน้า 5-64). กรุงเทพฯ: มติชน.

- พันธุ์ แก้วนุ้ย. (2557). สงกรานต์บ้านม่วงเสมือนวันมอญคืนถิ่น. *มติชนรายวัน*, 37(13178), 27.
- พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา. (2542). *เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญ: กรณีศึกษาหมู่บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย อำเภิสามโคก จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา, สาขาวิชามานุษยวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน. (2549). *การศึกษาความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่.ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- พิศาล บุญผูก. (2538). *20 ปี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: ชมรมเยาวชนมอญ
- พิสันธ์ ปลัดสิงห์. (2530). *คนมอญ*. กรุงเทพฯ: แสงแดด.
- พิสันธ์ ปลัดสิงห์. (2543). *คนมอญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชารบัวแก้ว.
- ไพศาล มั่นจิน. (2559, 27 ธันวาคม). รองนายกฯ อบต.บ้านม่วง.
- มรกต งามดี. (2543). *ราชบุรี*. กรุงเทพฯ: ศิลป์สยามบรรจุกภัณฑ์และการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (ม.ป.ป). *ประมวลสาระชุดวิชา การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). *ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาจากมุมมองของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- รินรดา พันธุ์น้อย. (2552). *การดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนทุ่งทะเลแหว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วดีพร จิตต์สถาพร. (2549). *การศึกษารำผีมอญของชาวไทยรามัญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีศักร วัลลิโกดม. (2536). *ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง: พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศรี ประดับ ตั้ง เซ็นเตอร์.

- ศิริรัตน์ แอดสกุล, เสถียร วิพรหมหา และนิภา ธรรมบวร. (2542). รายงานการวิจัย การสร้าง
เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ: กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านโป่ง
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริศักดิ์ คู่รักษา. (2541). คนราชบุรี. ใน สุคารา สุจฉายา (บรรณาธิการ). ราชบุรี (หน้า 231-269).
กรุงเทพฯ: สารคดี.
- ศูนย์มอญศึกษา. (2550). นำชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ส.พลายน้อย. (2553). พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ พระปิยมหาราช. กรุงเทพฯ:
พิมพ์ดี.
- สนฉัตร จารุตามระ. (2551). ประเพณีของชาวมอญปากลัดที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการ
ของเด็กปฐมวัย. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สนอง พัดชื่น. (2559, 14 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- สนิท สมัครการ. (2538). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางสังคม. กรุงเทพฯ:
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมบัติ พลายน้อย. (2515). เล่าเรื่องพม่ารามัญ. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สมโชติ อ่องตระกูล. (ม.ป.ป.). มอญในสยามประเทศ. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมพร เกษม. (2559, 27 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- สมาคมไทยรามัญ. (2547). 80 ปีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สุเอ็ด คชเสนี: 49 ปี สมาคมไทย
รามัญ. กรุงเทพฯ: เท็คโปรโมชัน แอนด์ แอ็คเวอร์ไทซซิง.
- สวัสดิ์ เจริญเครือ. (2558, 9 มกราคม). สัมภาษณ์.
- สวัสดิ์ เจริญเครือ. (2559, 14 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- สอองค์ พรหมอินทร์. (2557, 12 พฤษภาคม). อดีตผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์.
- สอองค์ พรหมอินทร์. (2558, 9 มกราคม). อดีตผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2530). คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ:
เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น
(พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สิทธิโชควิบูลย์, สุเทพบุญซ้อน, และปิยะวรรณ เลิศพานิช. (2554). การศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 5(1), 143-152.
- สิริกัญญา ปิตยานนท์. (2551). *ความเชื่อในการนับถือผีของชาวมอญในสังคมไทย*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ลิโรตม์ ภินันท์รัชต์ธร. (2558). *ไทยคดีสัญจร เยือนถิ่นไทย-มอญ ราชบุรี: เอกสารประกอบโครงการบริการวิชาการแก่สังคม*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุกิจ นิมมานเหมินทร์. (2515). มอญที่ข้าพเจ้ารู้จัก. *แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสาร โบราณคดี*, 6(3), 97-107.
- สุจิตต์ลักษณ์ คีฬดุง, พรทิพย์ อุสุภรัตน์ และประภาศรี คำสอาด. (2542) *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์มอญ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- สุจิตรา เปลียนรุ่ง. (2553). *การสื่อสารเพื่อสร้าง ชำรงรักษา และต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นมอญของกลุ่มชาวมอญพลัดถิ่นในประเทศไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรดุฎีบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา เปลียนรุ่ง. (2558). *40 ปี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ : วิถีไทยมอญในสังคมร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ.
- สุจินต์ พัดชื่น. (2559, 14 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- สุด แสงวิเชียร. (2513). *มอญในอดีตและปัจจุบัน (การศึกษาโครงการกระดูกและเครื่องใช้ในสมัยทวาราวดี)*. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม: ศาสนา: ประเพณี (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภรณ์ โอเจริญ. (2519). *ชาวมอญในประเทศไทย: วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภรณ์ โอเจริญ. (2541). *มอญในเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุภรณ์ โอเจริญ. (2552). *มอญในแผ่นดินสยาม*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. (2547). *ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ “เครือญาติ” มอญ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. (2552). *มอญในแผ่นดินสยาม*. กรุงเทพฯ: ศรีบูรณะคอมพิวเตอร์การพิมพ์.
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. (2554). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ความหลากหลายของผู้คน ชุมชน และวัฒนธรรม บ้านโป่ง-บ้านเจ็ดเสมียน*. ราชบุรี: เอร่าวันการพิมพ์.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2534). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ใน *เอกสารประกอบ การศึกษาวิชา 313-183* (หน้า 38-71). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ อัสวไชยชาย. (2541). *ราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- สุเอ็ด คชเสนี. (2525). *ผู้ว่าราชการรามัญ 7 เมือง: รวมเกตุพงศาวดารและประวัติศาสตร์ชนชาติมอญ*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์ (บรรณานุกรมในงานพระราชทานเพลิงศพรองอำมาตย์โท ขุนอาโภคคัตติ)
- สุเอ็ด คชเสนี. (2527). วัฒนธรรมประเพณีมอญ. *วารสารเมืองโบราณ*, 10(3), 50-63.
- เสน่ห์ ระวังงาน. (2559, 28 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- สำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. (2554). *อาหารพื้นถิ่นชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี*. ราชบุรี: สำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี.
- หนังสือเรียนวิชาภาษาไทย *วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (2560). เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/wrnkhdiwicak1/home>
- องค์ บรรจุน. (2550). *สตรีมอญในราชสำนักสยามสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2475*. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- องค์ บรรจุน. (2557). *ข้างสำหรับมอญ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- องค์ บรรจุน. (2558). *40 ปีชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ วิถีไทยมอญในสังคมร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: แทนคุณ แอดวานซ์.
- องค์ บรรจุน. (2560, 7 เมษายน). สัมภาษณ์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2533). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อมรา พงศาพิชญ์. (2526). กระบวนการทางวัฒนธรรม. ใน *เอกสารการสอนวิชาสังคมศึกษา 4 หน่วยที่ 1-8 สาขาศึกษาศาสตร์* (หน้า 52-58). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมวาลี ยิ้มอำนวย. (2536). *ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง: พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศรีนิตติ้ง เซนเตอร์.
- อรสา เงินฉาย. (2550). *การศึกษาสภาพวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภูมิศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนันต์ เกตุวงศ์. (2533). *การบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุสรณ์มอญรำลึก. (2527). *รามัญญานุสรณ์ ชาวไทยเชื้อสายมอญ*. บำเพ็ญมหากุศลแต่ พระบรมศพ พระนางเจ้ารำไพพรรณี ณ พระที่นั่งดุสิตมหา มหาลาสาท พระบรมมหาราชวัง. วันที่ 2 ธันวาคม 2527.
- อรุณ เกศนรินทร์. (2559, 27 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- อระระโท โอรระจิมมา. (2536). *ชีวิต พิธีกรรม และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย : กรณีศึกษาในเขตอำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อำไพ มัชฌมาน. (ม.ป.ป.). *สงกรานต์ที่บ้านมอญ*. ราชบุรี: สำนักศิลปวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี.
- อำไพ มัชฌมาน. (2552). *มอญในแผ่นดินสยาม*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2545). *ผีบ้านมอญ: อำนาจและพลังแห่งการต่อรอง*. *ศิลปวัฒนธรรม*, 24(2), 104-113.
- Bernard, A., & Spencer, J. (1996). *Encyclopedia of social and cultural anthropology*. London: Routledge.
- Francis, E. K. (1976). *Interethnic relations: An essay in sociological theory*. New York: Elsevier Scientific.
- Keyes, C.F. (1982). *Ethnic change*. Seattle: University of Washington.
- Moerman, M. (1965). Ethnic identification in a complex civilization: Who are the? *American Anthropologist*, 67, 1215-1230.

Phūan Rāmanwong. (2005). *Mon-Thai dictionary: Mon Siam issue*. Bangkok:

Matichon.

Skinner, G.W. (1957). *Chinese Society in Thailand: An analytical history*. Ithaca: Cornell

University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

อาหารมอญ

หนังสือชื่อ “อาหารพื้นถิ่นชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี” ซึ่งหนังสือเล่มนี้ผู้จัดทำคือ
 สำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี เผยแพร่เมื่อปี พ.ศ. 2554
 (สำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, 2554, หน้า 103-130)

แกงขี้เหล็ก

เครื่องปรุง

น้ำพริกแกงเผ็ด ปลาช่อนย่างหรือหมูย่าง ดอกขี้เหล็กที่ต้มสุกแล้ว กะทิ น้ำปลา น้ำตาล

ทราย

ส่วนประกอบน้ำพริกแกงเผ็ด

พริกแกงเม็ดใหญ่ หัวหอมแดง หัวกระเทียม ผิวมะกรูด ข่า ตะไคร้ กะปิ เกลือป่น

กระชาย

วิธีทำ

1. นำหัวกะทิผัดกับน้ำพริกจนหอม เติมกะทิตั้งไฟจนเดือด
2. ใส่ขี้เหล็กที่ต้มสุกแล้วต้มต่อจนเดือด
3. ใส่เนื้อปลาช่อนหรือหมูย่าง ปิดหม้อให้เดือด
4. ใส่น้ำปลา น้ำตาลทรายชนิดน้อยชิมรสตามต้องการ ใส่หัวกะทิและยกลง

ที่มาของอาหาร

ขี้เหล็กเป็นผักพื้นบ้าน มีสรรพคุณเป็นยาระบายอ่อน ๆ สามารถขับพิษร้ายออกจาก
 ร่างกายได้ นอกจากนี้ขี้เหล็กยังมีสารเบต้าแคโรทีน ที่ร่างกายจะนำไปสร้างวิตามินเอ บำรุงสายตา
 ลดความเสี่ยงของการเกิดโรคมะเร็งและยังมีวิตามินอีสูงด้วย แกงขี้เหล็กที่นิยมกันทั่วไปคือแกงกะทิ
 ขี้เหล็ก ใส่น้ำปลา น้ำตาลหรือปลาอย่าง ดอกขี้เหล็กจะมีมากในฤดูฝน ดอกขี้เหล็กอร่อยมาก
 โดยเฉพาะดอกที่ยังตูมอยู่ จะมีรสขม มัน หวาน เมื่อแกงเข้าเครื่องแกงและกะทิรสชาติไปด้วยกันได้
 เป็นอย่างดี

ฤดูที่นิยมกินคือตลอดทั้งปี มีรสชาติเผ็ดนิดหน่อย เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือแกง
 ขี้เหล็กจะต้องใส่กระชาย จะทำให้มีกลิ่นหอมชวนรับประทาน

ข้าวแช่ (เป็ง-ซัง-กราน)

เครื่องปรุง

ข้าวสารอย่างดีเม็ดงาม ๆ และควรเป็นข้าวเก่า

วิธีทำ

ใช้ข้าวสารอย่างดีเม็ดงาม ๆ และเป็นข้าวเก่า นำมาหุงให้สวยที่สุด ครอบเดือดให้ข้าวบานเล็กน้อยรับยกลง รินน้ำออกให้หมดเทข้าวลงในอ่างน้ำเย็นทิ้ง ๆ ที่ร้อน ใส่น้ำเย็นมาก ๆ แล้วสงขึ้นใส่อ่างน้ำเย็นอีกอ่างหนึ่งเพื่อให้ข้าวเย็น จึงวางตะแกรงลงในชามใหญ่ที่มีน้ำเต็มอีกชาม ให้ตะแกรงอยู่ใต้น้ำ เอมือกอบข้าวมาขัดบนตะแกรงที่ตะกอบ ขัดให้เกลี้ยงไม่มีขุยติด ใส่น้ำไว้ แล้วล้างด้วยน้ำดอกไม้อีกครั้งหนึ่ง เอาผ้าขาวปูรองตะแกรงสงข้าวใส่ลงบนผ้า แล้วรวบชายผ้าห่อวางไว้บนตะแกรงให้สะเด็ดน้ำ เวลารับประทานจึงตักใส่ชามครึ่งชาม ใส่น้ำดอกไม้ออบควันเทียนที่เตรียมไว้แล้วให้เต็มชาม พร้อมกับน้ำแข็งทุบละเอียด

ที่มาของอาหาร

ชาวมอญ สมัยโบราณถือว่าวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ อาหารมอญที่นิยมทำกันในช่วงสงกรานต์คือข้าวแช่ เพราะข้าวแช่นั้นเป็นอาหารเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม มีขั้นตอนในการทำค่อนข้างพิถีพิถัน ใช้เวลาในการจัดเตรียมมาก และเมื่อปรุงเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องนำไปถวายบูชาเทวดา จากนั้นจะนำไปถวายพระและแบ่งส่งผู้หลักผู้ใหญ่ ที่เหลือจากนั้นจึงจะนำมาตั้งวงแบ่งกันกินกันเองภายในครัวเรือน การกินข้าวแช่ เป็นการกินอาหารที่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศได้เป็นอย่างดี เพราะช่วงฤดูร้อน การกินอาหารที่มีน้ำเป็นองค์ประกอบมาก ๆ ทำให้ย่อยง่าย ลดอุณหภูมิภายในร่างกาย คลายร้อน สร้างสมดุลภายในร่างกาย ผิวพรรณชุ่มชื้น ลดความเสี่ยงต่อการเจ็บไข้ได้ป่วย เช่น ผิวแห้ง ปากแตก จากอาการร้อนใน ท้องผูก

ฤดูที่นิยมกินคือตามเทศกาล รสชาติหอม เย็นชื่นใจ กลมกล่อม ทานกับเครื่องเคียง เช่น พริกหยวกสอดไส้ กะปิทอด หัวหอมยัดไส้ ปลาแห้งและเนื้อเค็มผัด หัวผักกาดเค็มผัด เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือ ข้าวสารจะต้องอย่างดีเม็ดงาม ๆ และเป็นข้าวเก่า

น้ำปลายำหรือน้ำปลาทรงเครื่อง (ตัด-อาจอม)

เครื่องปรุง

น้ำปลา น้ำตาลปีบ มะขามเปียก มะนาว ตะไคร้ กระชาย หอมแดง กระเทียม พริกชี้หนูสดและแห้ง พริกชี้ฟ้า ไบชะกรูด

วิธีทำ

1. กั้วพริกชี้ฟ้าแห้งและพริกชี้หนูแห้งให้กรอบ ตำให้ละเอียดเล็กน้อย
2. ซอยตะไคร้ กระชาย หอมแดง กระเทียม พริกชี้หนูสด ไบชะกรูด และสับให้ละเอียด
3. ขยำมะขามเปียกในน้ำปลา บีบเอากากออก ใส่น้ำตาลปีบ น้ำมะนาว ชิมรสตาม

ต้องการ

4. ใส่เครื่องปรุงในข้อ 1 และข้อ 2 ผสมให้เข้ากัน

5. หั่นพริกชี้หูสดใส่ลงไป เพื่อให้มีกลิ่นหอมชวนรับประทานผักที่รับประทานกับน้ำปลายำ ได้แก่ ขนุนอ่อนต้ม มะเขือเปราะ ขมิ้นขาว กะทือ จิงอ่อน ผลมะเดื่อทอง เป็นต้น ที่มาของอาหาร

น้ำปลายำเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดราชบุรี เป็นอาหารรับประทานร่วมกับผักต่าง ๆ เช่น ขนุนอ่อน มะเขือเปราะ ขมิ้นขาว กะทือ จิงอ่อน ผลมะเดื่อทอง เป็นต้น

ฤดูที่นิยมกินคือตลอดทั้งปี รสชาติเปรี้ยว หวานนิดหน่อย มีคุณค่าทางโภชนาการคือมีเครื่องเทศที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เทคนิค (เคล็ดลับ) คือใส่มะกรูดแทนน้ำมะนาวก็ได้ หรือใส่มะเขือขื่นและผักชีทำให้รสเข้มข้นยิ่งขึ้น

แกงลูกสั้น (พะ-อะ-ลือด)

เครื่องปรุง

พริกแห้ง กระชาย หอมแดง ผิวมะกรูด ตะไคร้ กะปิ น้ำปลา ปลาสดหรือปลาแห้ง ลูกสั้น
วิธีทำ

1. นำพริกแห้งที่แช่น้ำ ตำพร้อมกับผิวมะกรูด และตะไคร้ให้ละเอียด
2. ใส่กระชาย หอมแดง และกะปิโขลกต่อให้ละเอียด
3. ละลายเครื่องแกงใส่น้ำพอสมควร ใส่ลูกสั้นที่โขลกหรือสับละเอียด
4. ตั้งไฟให้เดือด ใส่ปลาสดหรือปลาแห้งตามต้องการ
5. ลูกสั้นมีรสเปรี้ยว ปรุงรสด้วยน้ำปลา หากรสเปรี้ยวไม่พอเติมน้ำมะขามตามใจชอบ
ที่มาของอาหาร

ลูกสั้น เป็นต้นไม้ยืนต้น ใบจะสากลักษณะเหมือนกับใบมะตาดมาก แต่ใบลูกสั้นจะใหญ่กว่าประมาณ 3 เท่าของใบมะตาด เป็นต้นไม้ที่มีในเขต กาญจนบุรี ราชบุรี ปัจจุบันเป็นต้นไม้ที่หายากมากน้อยคนนักที่จะรู้จัก ผลค่อนข้างกลม สีเขียวปนแดง ผลเป็นกลีบเล็ก ๆ ที่อัดแน่นแบบลูกมะตาด แต่เล็กกว่ามะตาดมาก ผลใหญ่ประมาณเท่านี้วก็ย่อย รสชาติเปรี้ยว มียางลักษณะใสและเหนียว นำผลมาทำแกงส้ม เวลาแกงลูกสั้นตำพอแตกให้มียางด้วย อย่าตำให้ละเอียดจะไม่อร่อย เป็นอาหารพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายมอญ

ฤดูที่นิยมกินคือตลอดทั้งปี มีรสชาติเปรี้ยว คุณค่าทางโภชนาการคือ วิตามินจากลูกสั้น โปรตีนจากปลา สมุนไพรจากเครื่องเทศในพริกแกง เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือ ปลาที่ใช้แกงกับลูกสั้น หากเป็นปลาช่อนหรือปลาหมอจะได้รสอร่อยมากกว่าปลาอย่างอื่น

แกงบอน (พะ-กราว)

เครื่องปรุง

พริกแห้ง ข่า ผีวมะกรูด ตะไคร้ หอมแดง กระเทียม พริกไทย หัวกระชาย รากกระชาย
ใบมะกรูด น้ำตาล น้ำปลา มะขามเปียก ต้นบอน ปลายศด

วิธีทำ

1. ตำพริกแห้งที่ฉีกแช่น้ำพร้อมกับข่า ผีวมะกรูด ตะไคร้ และพริกไทยให้ละเอียด
2. ใส่กระชาย รากกระชาย หอมแดง และกระเทียม โขลกต่อให้ละเอียด
3. ละสายเครื่องแกง ตั้งไฟให้เดือด ใส่บอนที่ลอกเปลือกออกหั่นเป็นท่อน ๆ ต้มให้เดือด

บอนจะยุบลงมาก

4. ต้มให้แกงเดือดผ่าน ใส่ปลา ปล่อยให้เดือด
5. ปรุงรสด้วยมะขามเปียกขยำกับน้ำ น้ำปลา น้ำตาล ชิมรสตามต้องการ
6. โรยใบมะกรูดฉีกเป็นชิ้น ๆ คนให้เข้ากัน ยกลง

ที่มาของอาหาร

บอนเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเขตที่ราบลุ่มของเอเชียอาคเนย์ ซึ่งรวมถึงพื้นที่ของประเทศไทยด้วย บอนจึงเป็นพืชพื้นบ้านดั้งเดิมของชาวไทยอย่างแท้จริง เนื่องจากรู้จักคุ้นเคยกันมาช้านาน จึงทำให้ชาวมอญนำบอนมาใช้ประโยชน์ได้หลายประการ บอนเป็นผักที่มีความพิเศษในตัวเพราะต้องการความชำนาญในการปรุงอย่างถูกต้อง จึงจะกินได้โดยไม่มีผลข้างเคียง เนื่องจากบอนมีคุณสมบัติเด่นอย่างหนึ่งคือความคัน หากนำมาปรุงอาหารโดยปฏิบัติไม่ถูกต้องแล้ว ผู้ที่กินจะเกิดอาการคันปากคันคอ และผู้ปรุงอาหารจากบอนเองก็จะคันมือด้วย แกงบอนเป็นแกงที่จะต้องใช้ฝีมือมาก เพราะปกติแล้วบอนเป็นพืชที่คัน โดยมากแกงกับปลา จึงต้องมีการเติมกระชายลงไปเพื่อดับคาว แกงบอนเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี

ฤดูที่นิยมกินคือตลอดทั้งปี รสชาติจะหวานนำและเปรี้ยวนิดหน่อย คุณค่าทางโภชนาการคือ เครื่องเทศมีประโยชน์ต่อร่างกาย เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือ แกงบอนต้องใช้บอนขาวค่อนข้างอ่อน คือ ทางที่อยู่ต่อจากยอดอ่อนทางที่ 2 และ 3 ถ้าเป็นบอนแก่จะคัน และบอนที่มาแกงมี 2 ชนิด คือบอนขาวกับบอนเขียว ถ้าเป็นบอนเขียวจะต้องต้มน้ำออกก่อน และบีบน้ำแห้งแล้วจึงนำไปแกง หากไม่ต้มน้ำออกจะทำให้คัน

แกงส้ม (พะ-ฮะ-จ๊ะห้) ผักบู้ง ใส่พุทรา เผือกและปลาอย่าง

เครื่องปรุง

พริกแห้ง กระชาย ตะไคร้ ผิวมะกรูด หอมแดง กะปิ ปลาอย่าง น้ำปลา ผักบู้ง พุทราเม็ดเล็ก
เผือกตาแดง มะขามเปียก

วิธีทำ

1. นำพริกแห้งแช่น้ำ โขลกกับตะไคร้ หอมแดง กระชายและผิวมะกรูดให้ละเอียด
2. ใส่กะปิ กระชายและผิวมะกรูดให้ละเอียด
3. ต้มเผือกตาแดงใส่สุก ปอกเปลือกออก
4. ละลายเครื่องแกงตั้งไฟ ใส่ผักบู้งที่หั่นไว้ และเผือก ต้มใส่เดือด
5. โขลกพุทราใส่แตกใส่ลงไป เติมน้ำปลา ปรุงรสตามต้องการ

ที่มาของอาหาร

อาหารมอญ เป็นอาหารมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของตัว
อาหาร เครื่องปรุง รสชาติ วิธีทำ จุดเด่นของอาหารมอญอยู่ที่การใช้พืชผักพื้นบ้านที่มีอยู่ตาม
ธรรมชาติ เช่น ผักบู้ง พุทรา เผือก เป็นต้น โดยนำมาแกงส้ม การทำอาหารมอญนั้น มีเคล็ดลับเล็ก ๆ
น้อย ๆ อยู่บ้าง ถึงแม้ว่าอาหารบางอย่างอาจดูว่าทำง่ายก็จริงแต่ถ้าทำแบบวิธีทั่ว ๆ ไป ก็อาจไม่ได้
รสชาติแบบมอญ

ฤดูที่นิยมกินคือตลอดทั้งปี รสชาติเปรี้ยวนำ คุณค่าทางโภชนาการได้โปรตีนจากปลา
สมุนไพรจากเครื่องพริกแกง เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือ หากต้องการใส่ น้ำแกงขาวต้องใส่
พุทราแก่จัดแต่ยังไม่สุกเป็นสีแดง

แกงมะตาด (พะ-ฮะ-เปรี๊)

เครื่องปรุง

พริกแห้ง กระชาย หอมแดง ผิวมะกรูด ตะไคร้ กะปิ น้ำปลา ปลาสดหรือปลาอย่าง มะตาด

วิธีทำ

1. นำพริกแห้งที่แช่น้ำ ตำพร้อมกับผิวมะกรูดและตะไคร้ให้ละเอียด ใส่หอมแดง
กระชายและกะปิโขลกต่อให้ละเอียด
2. ละลายเครื่องแกงใส่ น้ำพอสมควร ใส่มะตาดที่สับแล้วหั่นตามยาวเป็นชิ้นเล็ก ๆ
3. ตั้งไฟใส่เดือด ใส่ปลาสดหรือปลาอย่างตามต้องการ ถ้าหากต้องการน้ำแกงข้น แบ่งเนื้อ
ปลาโขลกกับเครื่องแกง
4. มะตาดมีรสเปรี้ยว ปรุงรสด้วยน้ำปลา หากรสเปรี้ยวไม่พอเติมน้ำมะขามตามใจชอบ

ที่มาของอาหาร

มะตาด เป็นต้นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งใบโต ผลกลม ๆ มียางเป็นเมือก ใช้เป็นผักประกอบอาหารได้ ชาวมอญนำผลของมะตาดที่แก่พอเหมาะมาสับละเอียดแล้วโขลกรวมกับพริก กะปิ และปลาแห้ง ผลของมะตาดมีความเปรี้ยวอยู่ในตัว นอกจากนี้แกงมะตาดยังมีสรรพคุณทางยาคือสามารถแก้โรคกระเพาะได้ เวลารับประทานมักรับประทานกับปลาเค็มเป็นเครื่องเคียงด้วย แกงมะตาดเป็นแกงที่ชาวไทยเชื้อสายมอญนิยมรับประทานมากอย่างหนึ่ง

ฤดูที่นิยมกินคือตลอดทั้งปี รสชาติเปรี้ยวนำ คุณค่าทางโภชนาการวิตามินได้จากมะตาดโปรตีนจากปลา สมุนไพรจากเครื่องเทศในพริกแกง เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือ ปลาที่ใช้แกงกับมะตาด หากเป็นปลาช่อนหรือปลาหมอจะได้รสอร่อยมากกว่าปลาอย่างอื่น ใช้ปลาอินทรีหรือปลาทุ้มแทนกะปิก็ได้ และหากมีคนใช้สับลูกมะตาดควรเป็นมีดสแตนเลสขาว ๆ ถ้าใช้มีดที่ทำด้วยเหล็กดำ ๆ จะทำให้มะตาดมีสีคล้ำ

แกงใบมะรุมนอ่อนกับถั่วเขียว (พะ-อะ-นะฮ์-อะ-หน่าย-เดิง-บ่อด-กอ-แหมะ-บัว)

เครื่องปรุง

กระชาย หอมแดง ปลาแห้ง กะปิ น้ำปลา กะทิ ถั่วเขียว ใบมะรุมน

วิธีทำ

1. ถั่วถั่วเขียวให้เหลือง บดให้แตก เอาเปลือกออก
2. ล้างใบมะรุมนให้สะอาด รูดออกจากก้าน
3. ตำกระชายและหอมแดงให้ละเอียด ใส่ปลาแห้งและกะปิ โขลกให้ละเอียด
4. ละลายน้ำแกงกับหางกะทิ
5. ใส่ถั่วเขียวคั่วลงในน้ำแกง ต้มถั่วเขียวให้เปื่อย ใส่ใบมะรุมน ปรุงรสตามต้องการ
6. ใส่หัวกะทิแล้วยกลงทันที

ที่มาของอาหาร

อาหารมอญ เป็นอาหารของคนไทยเชื้อสายมอญ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของตัวอาหาร เครื่องปรุง รสชาติ วิธีทำ จุดเด่นของอาหารมอญอยู่ที่การใช้พืชผักพื้นบ้านที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ใบมะรุมน เป็นต้น การทำอาหารมอญนั้น มีเคล็ดลับเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่บ้าง ถึงแม้ว่าอาหารบางอย่างอาจดูว่าทำง่ายก็จริง แต่ถ้าทำแบบวิธีทั่ว ๆ ไป ก็อาจจะไม่ได้รสชาติแบบมอญ แกงใบมะรุมนกับถั่วเขียวเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายมอญ จังหวัดราชบุรี

ฤดูที่นิยมกินคือตลอดทั้งปี รัชชาติจะเป็นรสกลมกล่อม คุณค่าทางโภชนาการจะได้จากปลา ได้วิตามินจากไขมันรวม สมุนไพรจากเครื่องเทศในพริกแกง

แกงหัวตาลกับถั่ว

เครื่องปรุง

พริกแห้งเม็ดใหญ่ 3 เม็ด หอมแดง 3-4 หัว กระจายทั้งรากและหัว 3-4 ราก กะปิ 1 ช้อนชา ปลาทูน้า (ปลาทูน้า) 1 ตัว ปลาอย่าง 7-8 ตัว ถั่วเขียว 5 ช้อนโต๊ะ หัวตาล 5 ลูก กะทิ น้ำปลา (หมายเหตุ ปัจจุบันใช้ปลาทูน้าแทนปลาอย่างเพราะสะดวกและรวดเร็ว)

วิธีทำ

1. ปอกเปลือกหัวตาล สับเป็นชิ้นเล็ก ๆ หั่นเอาเนื้ออ่อน ๆ แช่ไว้ในน้ำมะขามเปียก
2. ถั่วเขียวให้เหลือ หอม บดให้แตก ผัดเอาเปลือกออก (ปัจจุบันใช้ถั่วเขียวที่เอาเปลือกออกแล้วบรรจุถุง นำมาคั่วได้เลย) ถั่วแล้วแช่น้ำให้นิ่ม
3. ตำเครื่องปรุงให้ละเอียด และลงเครื่องปรุงด้วยกะทิใส่หัวตาลและถั่วเขียว ต้มให้สุกใส่น้ำปลา ปรุงรสตามต้องการ

ที่มาของอาหาร

ย้อนหลังไปในราว 100 ปี ตามทุ่งนาของคนไทยเชื้อสายมอญในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีต้นตาลจำนวนมาก ผู้คนเก็บลูกตาลมารับประทาน บางคนใช้ทำน้ำตาล ส่วนหัวของลูกตาลนั้นนำมาแกง ปัจจุบันจำนวนต้นตาลลดลง แต่คนไทยเชื้อสายมอญยังคงนำหัวตาลมาทำเป็นอาหาร

ฤดูที่นิยมกินคือฤดูร้อน ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน รัชชาติมีรสขมเล็กน้อย คุณค่าทางโภชนาการคือ ปลา ถั่วเขียว ให้สารโปรตีนและแคลเซียม กระจาย ปรุงรสความดันโลหิต แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด หอมแดง ป้องกันท้องผูก ริดสีดวงทวาร มะเร็งในกระเพาะอาหาร ถ้าใส่ใหญ่และหลอดอาหาร และลูกตาล ช่วยละลายเสมหะ บรรเทาอาการไอ แก้กระหายน้ำ ลดความร้อนในร่างกาย เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือ เพื่อไม่ให้หัวตาลที่สับแล้วมีสีดำ ควรแช่ลงในน้ำมะขามเปียกแล้วล้างออก เพื่อลดรสขมของหัวตาล นำไปต้มก่อนแล้วจึงนำมาปรุง แต่อาจทำให้รสชาติค่อยลงไป

แกงหอยขมกับกะทือ

เครื่องปรุง

หอยขม 1 กิโลกรัม กะทือ 2 ซ้อนโต๊ะ (ปอกเปลือกทำให้ละเอียด) กระเทียม 1 ซ้อนแกง (ปอกเปลือกออก) กะปิ ครึ่งช้อนชา พริกไทย 1 ช้อนชา น้ำปลา

วิธีทำ

1. ล้างหอยให้สะอาดแล้วตัดจุกก้นหอยออก จะได้รับประทานง่าย
2. ตำกระเทียม พริกไทยให้ละเอียดโขลกกะปิเข้าด้วยกัน รวมทั้งกะทือด้วย ละลายน้ำเตลงในหม้อตั้งไฟให้เดือด

3. ใส่หอยขมลงไป รอให้สุก ปรุงรสด้วยน้ำปลา ชิมรสตามต้องการ

ที่มาของอาหาร

ในท้องถิ่นของคนไทยเชื้อสายมอญ มีแอ่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ สระน้ำ ลำคลอง ซึ่งเป็นแหล่งอาหารโปรตีน หอยขมมีอยู่ในแอ่งน้ำดังกล่าว หาง่ายโดยใช้วิธีงมไม่ต้องใช้เครื่องมือใด ๆ มีรสชาติอร่อยด้วย

ฤดูที่นิยมกินคือฤดูฝน กะทือจะงอกงาม รสชาติเผ็ดร้อนพอสมควร หอมกลิ่นกะทือ มีรสขมเล็กน้อย คุณค่าทางโภชนาการได้จากหอยขมมีสารโปรตีน พริกไทยและเกลือมีรสร้อน บำรุงธาตุ แก้ลม ขับลม แก้ท้องอืด กระเทียมขับเสมหะ ขับปัสสาวะ แก้ท้องอืด เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือ ตัดจุกก้นหอยให้ใหญ่พอสมควร ทำให้ดูดเนื้อหอยได้ง่าย

ส้มตำลูกยอกับกล้วยดิบ

เครื่องปรุง

ลูกยอกแก่จัด (มีผิวสีน้ำตาล) 5 ลูก กล้วยน้ำว้าดิบ 2 ลูก หอมแดง 3 หัว ปลาย่าง 4 ตัว (ใช้ปลาหมึกเกลือ) พริกขี้หนูสด 2-3 เม็ด กะปิ ครึ่งช้อนชา มะขามสด (ถ้าหากไม่มีใช้มะขามเปียก) น้ำปลาน้ำตาลปีบ (ใส่น้อยเพียงแต่ทำให้รสชาติกลมกล่อมเท่านั้น) หมายเหตุ ปลาย่างใช้ปลาสร้อย

วิธีทำ

สับลูกยอกและกล้วยดิบที่ล้างสะอาดแล้วหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ ตำปลาย่างกรอบให้ละเอียด (ไม่ต้องก้างออก) ใส่หอมแดงที่ปอกแล้ว กะปิ โขลกรวมกันกับปลาย่าง ผสมเครื่องปรุงลงในลูกยอกแล้วกล้วยดิบที่สับแล้ว ปรุงรสด้วยน้ำปลา น้ำตาลและมะขาม ชิมรสตามต้องการ โรยพริกลงไป

ที่มาของอาหาร

คนไทยเชื้อสายมอญส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตร เป็นชาวนาชาวไร่ มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงพืชผักที่ใช้ทำอาหารมีอยู่ในชุมชน ต้นขยเป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไป หาง่ายไม่ต้องซื้อ แบ่งปันกัน ทั้งใบขยและลูกขยทำอาหารได้ จากคำบอกเล่าของบรรพชน ทำให้เชื่อได้ว่าลูกขยเป็นยารักษาโรค

ฤดูที่นิยมกินคือลูกขยออกผลเกือบตลอดปี ทำกินได้ทุกฤดู รสชาติเปรี้ยวนำ (พอสมควร) เค็มตาม คุณค่าทางโภชนาการคือ ลูกขย มีสารที่สำคัญมากมาย ทั้งโปรตีน และกรดอะมิโนครบถ้วน อีกทั้งมีวิตามินและเกลือแร่ ส่วนกล้วยน้ำว้ามีคาร์โบไฮเดรต วิตามิน บี 1 บี 2 บี 3 และบี 12 เป็นผลไม้ที่มีโปรแตสเซียมสูง กล้วยดิบรักษาอาการท้องเสียได้ เทคนิคการทำ (เคล็ดลับ) ใช้ลูกขยแก่ และสด กล้วยดิบที่สับแล้ว ควรล้างด้วยน้ำร้อนก่อนปรุงจะทำให้ส้มตำไม่เหนียวข้น

แกงเลียง (พะ-ดัด-ฮะ-กัม)

เครื่องปรุง

ปลาช่อนย่าง (นิยมปลาหมักเกลือ) พริกไทย กระเทียม ใบกะเพรา กะปิ (เล็กน้อย) หัวปลี (บางครอบครัวไม่ใส่) น้ำปลา

วิธีทำ

นำปลาช่อนมาทอดเกลือคั่วกัไว้สักระยะ ล้างให้สะอาดนำไปย่างให้เหลือง ทูบให้ขุ่ยฉีกเป็นชิ้นเล็ก ๆ โขลกพริกไทยให้ละเอียด กระเทียมปอกเปลือก กะปิ ปลาอย่างโขลกรวมกัน (ไม่ต้องให้เนื้อปลาแหลกมาก) ตักเครื่องแกงโขลกแล้วใส่ในน้ำต้มให้เดือด ใส่หัวปลีหั่นฝอยต้มให้เดือด ใส่เนื้อปลาอย่าง ปรุงรสด้วยน้ำปลาใส่ใบกะเพรา

ที่มาของอาหาร

คนไทยเชื้อสายมอญในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี นิยมรับประทานแกงเลียงใบกะเพรามาตั้งแต่บรรพกาล ในยุคที่การแพทย์แผนปัจจุบันไม่มีในหมู่บ้าน เมื่อมีผู้ป่วย หมอพื้นบ้านแนะนำให้รับประทานข้าวกับแกงเลียงใบกะเพรา เพราะเป็นอาหารไม่แสลงต่อโรค

ฤดูที่นิยมกินคือฤดูหนาวและฤดูฝน รสชาติเผ็ดร้อน มากน้อยขึ้นอยู่กับพริกไทยและใบกะเพรา คุณค่าทางโภชนาการ ปลาช่อนให้สารโปรตีน พริกไทยรสร้อน แก้ลมบำรุงธาตุ ขับผายลม กระเทียม แก้ท้องอืด ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ ใบกะเพรา ขับลมแก้ท้องอืด แก้ปวดท้อง ช่วยผายลม แก้อุจจาระแข็ง หัวปลี บำรุงน้ำนม รักษาโรคกระเพาะอาหาร ลดน้ำตาลในเลือด เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) หั่นหัวปลี ควรแช่ในน้ำมะขามเปียก เพื่อมิให้ดำ ก่อนใส่หม้อแกงล้างออกให้สะอาด และใส่ปลาในขณะนั้นที่น้ำแกงกำลังเดือด เพื่อไม่ให้มีกลิ่นคาว

ขนมปลากริมเผือก

เครื่องปรุง

เผือกหอม แป้งมัน เกลือ น้ำตาลทราย แป้งท้าวยายม่อม กะทิ

วิธีทำ

1. ปอกเปลือกล้างน้ำให้สะอาด หั่นเป็นชิ้นนำไปนึ่งให้สุก
2. นวดเผือกกับแป้งมัน แป้งท้าวยายม่อมโดยใช้น้ำร้อน นวดให้เหนียว
3. ทำแป้งให้เป็นแผ่นบาง ๆ แล้วหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ตามแนวยาวไม่ต้องยาวมาก
4. นำแป้งที่หั่นแล้วไปลวกน้ำร้อนให้สุกแล้วตักใส่ในน้ำเย็น ตักออกพักไว้ให้สะเด็ดน้ำ
5. นำน้ำตาลทราย กะทิ เกลือ ต้มพอเดือดชิมรส หวาน มัน เค็มนิดหน่อย
6. นำแป้งที่ต้มสุกที่สะเด็ดน้ำแล้วใส่ลงคนให้เข้ากัน

ที่มาของอาหาร

ขนมปลากริมเผือก เป็นหัตถกรรมความอร่อยที่แสดงออกถึงความอ่อนช้อย ที่สามารถนำวัสดุที่อยู่ในท้องถิ่นมาปรุงแต่งเป็นของหวานได้มากหลายรูปแบบ จัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เพราะขนมแต่ละชนิดล้วนมีเสน่ห์ที่แสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อน ประณีต วิจิตรบรรจงในรูปลักษณ์ ตั้งแต่วัตถุดิบที่ใช้ วิธีการทำที่กลมกลืน ความพิถีพิถันความสวยงาม มีกลิ่นหอม รสชาติของขนมที่ละเมียดละไมชวนให้รับประทาน ขนมปลากริมเผือก ใช้เผือกผสมแป้งเป็นตัวปลากริมแล้วนำมาผสมน้ำตาลทราย กะทิและเกลือ

ฤดูที่นิยมกินคือ ทานได้ตลอดทั้งปี รสชาติหอม หวาน มัน คุณค่าทางโภชนาการ มีคาร์โบไฮเดรต ไขมัน มีประโยชน์ต่อร่างกาย เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) คือ ควรตั้งกะทิพอเดือดเพื่อไม่ให้แตกมัน

ข้าวตอกลอยแก้ว

เครื่องปรุง

ข้าวตอก น้ำกะทิ น้ำตาลปีบ เม็ดแมงลัก

วิธีทำ

1. แช่เม็ดแมงลักลงในน้ำกะทิประมาณเพื่อให้เม็ดพองและนุ่ม
2. ละลายน้ำตาลปีบในน้ำกะทิ ใส่เม็ดแมงลักในข้อ 1 ลงไป ปรุงรสความหวานตามชอบ
3. นำข้าวตอกใส่ด้วยตักน้ำกะทิที่ปรุงแล้วในข้อ 1 ราดลงไป รับประทานได้เลย

ที่มาของอาหาร

ในเทศกาลออกพรรษา คนไทยเชื้อสายมอญจะทำขนมกระยาสาทข้าวตอกเป็นส่วนผสมที่สำคัญ ในขณะที่เก็บกากแกลบออกจากข้าวตอก ก็จะนำข้าวตอกมาทำขนม เรียกว่า ข้าวตอกน้ำกะทิหรือข้าวตอกลอยแก้ว มารับประทานร่วมกัน ทำให้ไม่เบื่อในการเก็บกากเพราะต้องใช้เวลานาน

ฤดูที่นิยมกินคือเทศกาลออกพรรษา เดือน 11 (ปลายฝนต้นหนาว) มีรสชาติหวาน มัน คุณค่าทางโภชนาการได้สารอาหารคาร์โบไฮเดรตจากข้าวตอก ไขมันจากกะทิ เม็ดแมงลักช่วยขับถ่าย ขับสารพิษในลำไส้ เทคนิคในการทำ (เคล็ดลับ) ประุงรสด้วยเกลือเล็กน้อย ทำให้รสชาติกลมกล่อมอร่อยและจากข้อมูลที่ได้มาโดยการสัมภาษณ์นั้น ยังมีอีก 2 รายการอาหารที่ชาวมอญนั้นยังคงทำกินกันภายในครัวนั้นก็คือน้ำพริกแดง และน้ำพริกปลา ซึ่ง 2 เมนูอาหารนี้เป็นอาหารที่อยู่คู่ครัวมอญอยู่คู่วิถีชีวิตของชาวมอญมาตั้งแต่อดีตไปจนถึงปัจจุบัน (บุปผา ดีสุข, 2541, หน้า 152-153)

น้ำพริกแดง (อะร่าจ-สะเก็ด)

เครื่องปรุง

พริกชี้ฟ้าแห้งชนิดสั้น 20 เม็ด มะขามเปียก 5 ฝัก ปลาสร่อยย่างกรอบรมควัน 3 ตัว หอมแดงปอกเปลือกล้างให้สะอาด บางครอบครัวใช้หอมแดงเผาไฟ 5 หัว น้ำตาลปีบ 1 ช้อนแกง น้ำปลาหัว (น้ำปลาที่ผลิตเองซึ่งเป็นน้ำปลาที่ได้จากการหมักปลาครั้งแรก ครั้งเดียว)

วิธีทำ

1. นำพริกชี้ฟ้าแห้งชนิดสั้นมาคัดเลือกพริกสุกออก (พริกที่มีสีเขียวปน) เหลือแต่พริกที่มีสีแดงเป็นมัน (พริกเม็ดสั้นมีเมล็ดมาก ทำให้น้ำพริกอร่อยมากขึ้น)
2. แช่มะขามเปียกลงในน้ำปลา
3. นำพริกคั่วในกระทะพร้อมปลาล้างด้วยไฟอ่อน ๆ จนพริกเหลืองกรอบ (บางครอบครัวใช้พริกเสียบไม้ปักย่างหน้าเตาไฟพร้อมทั้งเผาหอมในเตาไฟ)
4. โขลกพริกที่คั่วแล้วให้ละเอียด
5. ใส่หัวหอมโขลกต่อจนละเอียด
6. ใส่น้ำตาลปีบ โขลกให้น้ำตาลเข้ากันดีกับพริกและหัวหอม
7. ขยำมะขามเปียกกับน้ำปลาให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกัน
8. เอาเส้นที่ฝักมะขามออกและบีบกากมะขามทิ้งไป
9. นำน้ำปลาที่ขยำกับมะขามเปียกเทใส่ครก โขลกหรือคนเบา ๆ ให้น้ำปลาและพริก

เข้ากัน ชิมรสตามใจชอบ ซึ่งมีทั้งรสเปรี้ยว เค็ม หวาน และเผ็ด

ผักที่รับประทานกับน้ำพริกแดง (ผักจิ้ม) ผักบุงุ่นาขอดีเล็ก ๆ ลวกน้ำร้อน แต่งไทยอ่อน แต่งกวาอ่อน มะเขือเปราะ ตำลึงต้มลวกกะทิ ดอกโสน ผักกระถิน ฯลฯ รวมถึงรากกระชาย ขมิ้น ขาว ผักสดต่าง ๆ รับประทานกับน้ำพริกแดงได้ทั้งนั้น บางครั้งอาจจะมีเครื่องเคียง เช่น ไข่ต้ม ปลา ช้อน ปลาสลิดใส่เกลือ เนื้อเค็มหรือถั่วลิสงคั่วใส่เกลือให้เค็มเล็กน้อย เป็นต้น

น้ำพริกปลาย่าง (สระร้าง-กะ-สะ-เต็อ)

เครื่องปรุง

พริกชี้ฟ้าสด 10 เม็ด มะเขือเปราะค่อนข้างแก่เผาให้สุก 1 ผล มะนาว 2 ผล น้ำตาลปีบ เล็กน้อย (บางครอบครัวไม่ใช้น้ำตาล) น้ำปลา ปลาช่อนย่าง หอมแดง 3 หัว

วิธีทำ

1. นำพริกชี้ฟ้าสดเสียบไม้ย่าง นำหอมแดง มะเขือ เผาจนพริก หอมแดงและมะเขือสุก อย่าให้ไหม้ ถ้าไหม้ต้องแกะส่วนที่ไหม้ออก

2. นำพริกย่าง ปลาย่าง หอมเผา มะเขือเผาใส่ครกโขลกพร้อมกันพอแหลกไม่ต้องละเอียด

3. นำน้ำปลา น้ำตาลปีบ มะนาว เทลงไปในครก (ควรใส่น้ำมะนาวลงไปก่อนเพื่อไม่ให้พริกมีสีคล้ำ) คนให้เข้ากันไม่ควรให้เหลวจนเกินไปชิมรสตามชอบ

ภาคผนวก ข

คัมภีร์โลกมุตติ (ประเพณีเกี่ยวกับการตายของชาวมอญ)

คัมภีร์โลกมุตติ (ประเพณีเกี่ยวกับการตายของชาวมอญ)

ผู้แปล: จวน เครือวิชฌยาจารย์

หนังสือ คู่มือแม่บ้านแม่กลอง: พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2536

1. ลำดับเรื่องพระพุทธรูปองค์ทรงจัดการพระศพพระพุทธรูปบิดานั้นให้ได้ทราบโดยสังเขป ซึ่งมาจากชื่อ “โลกสมุตติ” หรือ “คัมภีร์สมุตติ”

พระภิกษุสงฆ์ ๗ ราชาสหายหญิงทั้งหลาย บิดามารดา วงศาคณาญาติ บริวาร ผู้เฒ่าผู้แก่ พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ พระสงฆ์ ผู้มีอายุวุฒิ ศีลวุฒิ เหล่านั้น ควรเคารพบูชา อุปการะโลกสมุตตินี้ พระคุณเจ้ารูปหนึ่ง ท่านเข้ามาจากเมืองสิงหล มาพำนักอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองสาขายาวดี ท่านเป็นผู้สร้าง (แต่ง) คัมภีร์นี้ไว้มีใจความโดยย่อ

2. ลำดับเรื่อง คนตายทั้งครรรค์ (ทั้งกลม)

ในกรุงราชคฤห์ พระคุณเจ้าสังกัจจเอระของเรา เข้าถือปฏิสนธิในครรรค์มารดา ครบสิบเดือนก็ไม่คลอด มารดาก็ถึงแก่ความตาย เก็บศพนั้นไว้ 7 วันล่วงแล้ว นำเอาไปยังสุสานขึ้นตั้งบนกองฟืนที่จัดไว้แล้วเผา

ในเวลานั้นเปลวเพลิงประทุขึ้น มีทารกน้อยหนึ่งกระเด็นออกไปลอยอยู่ในอากาศ ดูพวกเขาเผาศพมารดา เมื่อเผาเสร็จแล้วก็พากันกลับ รุ่งขึ้นพวกญาติพี่น้องทั้งหลายออกไปเก็บกระดูก (อัฐิ) เวลานั้นทารกน้อยลงมาอยู่ในกองเถ้าถ่านที่เผาศพมารดาพวกญาติทั้งหลายได้ออกมเห็นก็นำกลับไปเลี้ยงรักษาพยาบาลไว้จนอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ออกไปบรรพชาสำเร็จเป็นพระอรหันต์ พระราชาผู้เป็นบิดารับอุปการะพระอรหันต์นั้นครบ 7 วัน ช่างแก้ว ม้าแก้วก็มาถึง พระราชาต่างแดนก็มาขอสวามิภักดิ์ ได้ครอบครองเมืองชนบทน้อยใหญ่แผ่ไพศาลออกไป

3. ลำดับเรื่อง คนตายทั้งครรรค์ (ตายทั้งกลม) ทารกมีชีวิตอยู่ แล้วนำเอากลับจากป่าช้า

อีกนัยหนึ่งในเมืองเวสาลีพระคุณเจ้าสังกัจจเอระถือปฏิสนธิในครรรค์มารดาครบสิบเดือนก็ไม่คลอด มารดาก็ถึงแก่ความตาย เก็บศพไว้จนครบ 7 วัน แล้วนำศพนั้นออกไปเผา ในขณะที่เผานั้นไม้เขี้ยวศพไปเขี้ยวถูกตาข้างบน (คิ้ว) สังกัจจเอระทารกนั้นก็ร้องขึ้น บิดาพร้อมกับญาติทั้งหลายดึงเอาทารกนั้นออกจากกองไฟ ไปเลี้ยงอุปการะไว้ ให้ชื่อทารกนั้นว่า “ภูตपालกุมาร”

ในเมืองเวสาลี ทั้ง 16 หัวเมืองน้อยใหญ่ก็มาขอสวามิภักดิ์ขอเป็นเมืองขึ้น บ้านเมืองมีความสุข ความเจริญรุ่งเรือง ช่างแก้ว ม้าแก้ว ม้าอาชาไนย ก็มีมา วิมานแก้วเทียมด้วยสินธพนับพัน บ้านเมืองก็แผ่ขยายออกไปกว้างใหญ่พระราชามือเมืองนั้นมีอายุชยยืนนานถึง 220 ปี

4. เรื่องราวปลาตออีกนัยหนึ่ง

ในเมืองพาราณสี พระราชามีธิดาคองค์หนึ่ง เมื่อเจริญวัยเป็นสาวขึ้น ได้จัดการวิวาห์และตั้งปฏิสนธิ ครบสิบเดือนทารกนั้นไม่คลอด ศึกษานันถึงแก่กรรม ศพศึกษานันเกี๋ยไว้จนครบ 7 วัน พระราชานำเอาศพขึ้นบรรทุกบนวอช่อฟ้า ออกไปเผาไฟที่รุกขันทารกในครุภักปะทุกระเด็นออกมา พระราชาเห็นดังนั้นได้ร่วมกันพิจารณากับเหล่าอำมาตย์ว่า “ดูกรท่านอำมาตย์ทั้งหลาย ทารกนั้นเป็นบุตรของเรา เอาไปอุปการะเลี้ยงดูไว้ในตำหนักเรา” พระราชารับสั่งตั้งว่ามาในขณะนั้นมีอำมาตย์ผู้มีสติปัญญาคนหนึ่งทูลขึ้นว่า “ดูกรบพิท คนหนึ่งตายไปแล้ว เขาไม่นำเอากลับเข้าบ้านเมืองอีก” “คนตายนอกเมืองอย่านำศพเข้าไปในเมือง” “คนตายที่พื้นดินเขาไม่นำศพขึ้นบนบ้าน” “บัดนี้ถึงเชิงตะกอนแล้วเผาปะทุออกมาให้นำกลับเข้าไปในตำหนักอุปการะเลี้ยงดูอีกไม่สมควร”

อำมาตย์ทูลให้ทรงทราบ พระราชาผู้ยิ่งใหญ่ก็ไม่นำพาต่อคำทูลนั้น กลับนำเอาทารกนั้นไปตำหนัก หลังจากทารกน้อยนั้นถึงตำหนักแล้ว เมืองเล็กเมืองใหญ่ขยายใหญ่ออกไป เจ้าประเทศราชทั้งหลายขอสามีภักดิ์ มีช้างแก้ว ม้าแก้ว ตัวเมืองขยายกว้างใหญ่ไพศาลกว่าเก่า มีความสุข ความเจริญรุ่งเรือง อายุขัยพระราชาก็เจริญยิ่งขึ้นไปอีก

5. แบบจัดการศพ คนตายทั้งครุภัก (ตายทั้งกลม)

แบบจัดการศพที่ต้องเป็นเหตุอย่างนั้น ในกาลปัจจุบันนี้เขาผู้ตายทั้งปฏิสนธินั้นผ่าตัดเอาทารกออกแล้วเผาได้ไม่ผ่าตัดออกก็เผาศพนั้นได้ เหตุที่พวกเหล่ามิชฌาติภูติทั้งหลายมีความเกรงกลัวจึงต้องผ่าท้องของมารดา ตัดเอาต้นกล้วยยาวหนึ่งศอกสั้นนี้เอามาแทนตัวทารกนอนเอาไว้ข้างศพมารดาแล้ว สมควรเผาได้

เวลาคนตาย ตายจากเวลาค่ำ อย่าได้เก็บไว้ค้างคืน

6. แบบจัดการนำศพคนตายทั้งครุภัก (ตายทั้งกลม) ออก

ในเวลาผ่าศพออกนั้น ให้สามีของมันแบกคาบเดินนำหน้าถึงป่าช้า แล้วประคองหรือหนทางที่ตรงกับบ้านเมืองให้เอาขวากหนามสะกั้นไว้ประคองหนึ่ง

ในเวลาเผาศพนั้น ให้สามีของมันกล่าวคำว่า “เธอได้ตายจากเราไปแล้ว โดยเฉพาะเสื้อผ้าของเธอก็เอาไปให้ทั้งหมด” “อย่ากลับมาเข้าบ้าน เข้าเมือง อย่างได้มาหลอกหลอน อย่ากลับไปบ้าน อย่ามาขอเสื้อผ้า ลูกของเธอก็ร่วมกับเธอไปแล้ว เมื่อกล่าวจบแล้ว อย่าหันกลับไปดูกลับบ้านได้

เวลากล่าวคำดังว่านั้น มือทั้งสองเท้าทั้งสองของศพ สมควรเอาเข็มผูกไว้ ถ้าไม่มีเข็มก็เอาเหล็ก ตะปู สมควรผูกไว้

ก่อนที่จะจุดไฟเผาให้นับนิมิตมารดา ญาติพี่น้องสมควรให้กลับบ้าน ที่มมโลงทั้งสี่ทิศ ต้องตอกตะปูไว้ ผูกมือผูกเท้าศพได้

สิ่งของที่เขามาช่วยเหลือรับไว้ได้ เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านไม่ได้ วันตายนำศพออกไป
ข้าวสารให้เป็นบุญทานได้

ตายเวลาค่ำ อย่าเก็บศพไว้ข้ามคืน

ปรารถนาอยากจะทำเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในศาลา ในวัด ใน โรงทาน เลี้ยงแล้วกรวดน้ำ
อุทิศไปให้ได้ หรือล่วงเลยเจ็ดวันก็ดี ล่วงเลยเดือนก็ดี ทำบุญกุศลกรวดน้ำอุทิศไปให้ก็ได้

เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านของคนตายนั้น ไม่ได้ เจ้าของบ้านรับโทษไม่ไหว (ความเลื่อม
เสียว)

สร้างปะรำขึ้นแล้ว เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ ทำบุญกุศลกรวดน้ำอุทิศไปให้ก็ได้

7. แบบจัดทำโลงบรรจุศพคนตาย

ในบ้านของพ่อแม่ นั้น ลูกชาย ลูกสาวตายไปทางทิศตะวันออกของบ้าน อย่าได้ทำแคว
ห้ามศพ โลงบรรจุศพ ถ้าขึ้นทำลงไปทรีพีสมบัตินี้จะสูญหาย เกิดความร้อนใจ ทุกข์ใจ อายุขัย
จะสั้น สมควรงดเว้นเสีย

8. แบบจัดการศพเด็ก

เด็กอายุขัยไม่ครบ 10 ปี นั้น ศพนั้นเผาไม่ได้ สวดนวัตรธรรม (อภิธรรม) ไม่ได้ เลี้ยง
พระภิกษุสงฆ์ในบ้านก็ไม่ได้

เวลานำศพออกไปนั้น ข้าวสารให้เป็นลักษณะทางใต้ ถ้าไม่ทราบต้องเผาศพนั้น ต้องเลี้ยง
พระภิกษุในบ้านนั้น เจ้าของบ้านจะได้รับความหายนะ อายุจะสั้น บ้านเมืองเกิดความ โกลาหล
โรคภัยไข้เจ็บมาก ภูต ผี เปรด จะกำเริบเข้ามาใกล้ซัด

ถ้าภายนอกบ้าน ในปะรำ ในศาลาหรืออาศรม ในวัดวา ทำบุญกุศลอุทิศคนตายได้

9. แบบจัดการศพคนตาย โรคลมบ้าหมู โรควิกลจริต (บ้า) และโรคบวม

คนตาย ด้วยโรคลมบ้าหมู เผาไม่ได้

คนตายด้วยโรควิกลจริต (บ้า) เผาไม่ได้

คนตายด้วยโรคบวม เผาไม่ได้

ถ้าเจ้าของบ้านไม่ตาย บ้านเมืองจะรำล่ำระสายได้ทุกข์ยาก เลี้ยงพระภิกษุในบ้านไม่ได้
ข้าวสารให้เป็นบุญทานได้

ใครเล่าสมควรชี้ให้เห็น ในเมืองสาวดี พระนัดดาของพระเจ้าปเสนะนามว่า “จันท
กุมาร” อายุ 7 พรรษาถึงแก่อสัญกรรมไป พระบิดาพร้อมทั้งวงศ์ญาติเผาศพ “จันทกุมาร”

จากเหตุการณ์นั้น พระแสงกฤษของพระเจ้าปเสนะดับรัศมีไป ทว่าบ้านท่อมเมืองโกลาหล
บันปวน วุ่นวาย ได้รับความเสียหาย ช้างแก้วก็ตาย องค์เจดีย์ล้มถล่มทลายไปหมด เหล่าพวก

มีงานชีพ ญาติ พี่ ยักษ์ กุมภันท์ เข้ามาหอลกหลอน เกิดโรคภัยไข้เจ็บมาก เกิดทุกข์ยาก แก่ชาวบ้าน ชาวเมืองทั้งหลายทั่วไป

10. แบบจัดการศพลูก ญาติพี่น้องแยกไปอยู่บ้านอื่น หวนกลับมาอยู่บ้านพ่อแม่แล้วตาย

ถ้าลูกหรือญาติพี่น้องคนใดมันออกไปอยู่ที่อื่นแล้ว ภายหลังเกิดทุกข์ภัยไข้เจ็บ มันกลับมาอยู่บ้านพ่อแม่ด้ว่า พ่อแม่ พี่น้อง พี่ป้า น้ำ อา มีใจแรงกล้าอยากให้กลับมาตั้งขึ้นอยู่บ้านได้ ถ้าญาติพี่น้องทั้งหลายเสียใจ ไม่พอใจก็อยู่ไม่ได้ อยากมาตายในบ้านพ่อแม่ก็ไม่ได้ ถ้าเกิดตาย ญาติพี่น้องทั้งหลายไม่พอใจ ไม่เต็มใจ พ่อแม่จะรับภาระไม่ไหว ต้องเกิดแตกแยกกระจัดกระจายเกิดความเสียหาย

อีกอย่างหนึ่ง มันแยกไปอยู่ที่อื่นแล้ว กลับมาอยู่ในบ้านพ่อแม่ถ้าตายไปอย่าเอาโลงศพขึ้นบนบ้าน ปลุกโรงที่ไม่มีตั้งแขวนเอาศพตั้งในแห่งนั้นได้

11. แบบจัดการศพ แยกหรือที่มาถึงหมู่บ้าน

ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดมาถึงหมู่บ้านของเขาทางใต้ลมหมู่บ้าน มาอยู่ที่โรงหรือปะรำตายไป และประคองอยู่ที่ตะวันออกของหมู่บ้าน จะนำศพออกทางประตูตะวันออกนั้นไม่ได้ ทางทิศอีสาน นำศพเอาออกได้

12. แบบจัดการศพออก

ถ้าเขาอยู่ทางใต้ลมของหมู่บ้าน นำศพออกทางทิศพายัพ

เขาอยู่ทางเหนือลมของหมู่บ้าน นำศพออกทางทิศหริ

เขาเข้าอยู่ในหมู่บ้าน นำศพออกทางทิศพายัพ

13. แบบจัดการศพคนตายที่เอาไว้ค้างคืนไม่ได้

คนที่ตายด้วยโรคท้องร่วงอย่างร้ายแรง (อหิวาต์) นั้นอย่าเก็บไว้ค้างคืนโรคร้ายนั้นจะระบาดมาก

คนตายคลอดลูกรกไม่ออก อย่าเก็บเอาไว้ค้างคืน อย่ารับสิ่งของที่เขามาช่วยเหลือ อย่าเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้าน พ่อแม่ญาติพี่น้องและบริวารอายุจะสั้น ทุกข์ยากลำบาก เกิดเสียหาย ล้มละลาย

มีภูษุกุศลพิเศษมีบุตรอายุห้าปีตายไป เพราะเหตุจากการที่เผาศพลูกนั้น เศรษฐีต้องล้มละลาย ทุกข์ยาก ภรรยาเศรษฐีก็อายุสั้นตายตามไปอีก

ลูกสะใภ้ ออกจากบ้านไปแล้ว ท้องยังไม่คลอดกลับมาอยู่บ้านอีกไม่ได้ ถ้าคลอดแล้ว ขึ้นอยู่บ้านได้ แม้นคนรับใช้ก็แบบนั้น

14. แบบฝันบ้านเมืองเสียหาย

กษัตริย์ ฝันเห็น ดาบกริช อาวุธตกหล่นลงมา
 ฝันเห็น ตำหนักทอง มีควันพวยพุ่งขึ้นมา
 ฝันเห็น เจดีย์ วิหาร ศาลา โบสถ์ วัด ล้มพังทลายไป จะถูกกับบ้านเมือง

พังทลายเกิดความเสียหาย

ฝันเห็น ศาลพระภูมิเจ้าที่มีเสียงขับร้องเพลง พระพุทธรูป วัตถุอารามที่เรา
 เคารพจะเสียหาย หมู่บ้านจะหายนะ เกิดโรคภัยไข้เจ็บมาก ผู้คนจะตายกันมาก ถ้าอยากให้พ้นจาก
 ภัยอันตราย เอาดอกไม้ตรงกับวัน บูชาพระพุทธรูป สรงน้ำทำพระพุทธรูปจิ้งพื่น โทษ ก่อพระเจดีย์ทราย
 เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ 7 วันจึงพ้นภัย

ฝันเห็น ผมหูลุคร่วมจากหัว เกิดโรคภัย

ฝันเห็น เสื้อผ้าในตัวใหม่ไฟ เกิดโรคภัย ปรารถนาจะพ้นภัย ต้องเอาดอกไม้
 ตรงกับวันบูชาพระพุทธรูปเจ้าแล้วจึงพ้นภัย

15. แบบนำศพไปป่าช้า, แบบบ้านหัก

ป่าช้าตั้งอยู่ทางใต้ลมของหมู่บ้านนั้น นำศพออกไปทางตะวันออกของหมู่บ้าน
 ลางร้ายจะเกิดแก่หมู่บ้าน

ป่าช้าตั้งอยู่ทางเหนือลมของหมู่บ้าน คนตายทางใต้ลมของหมู่บ้าน นำศพออกทิศ
 ตะวันออกไม่ได้ ลางร้ายจะเกิดแก่หมู่บ้าน

ในเมืองผู้คนทั้งหลายขึ้นไปอยู่บนบ้านที่มีศพนั้น เคียดหรือสลักบ้านหัก ดงหรือ
 รอดบ้านหักเป็นผลร้ายแก่เจ้าของบ้าน เจ้าของบ้านเสียหาย

คนรับใช้บ้านมันอยู่ทางใต้ลม เหนือลม ตะวันตก ตะวันออก มันสร้างโรงเรือนเอาหน้า
 บ้าน มันไปทางด้านบ้านนายของมัน พวกมันตายตรงกับบ้านของนายของมัน ทางประตูบ้านเอาศพ
 ออกไม่ดีให้นำศพนั้นออกทางทิศพายัพ ถ้าไม่นำศพออกดังว่านั้นหรือออกทางประตู เจ้าของบ้านจะ
 รับโทษไม่ไหว เกิดความเสียหาย อายุขัยสั้น ตกทุกข์ยากลำบาก

16. แบบจัดการศพตั้งไว้ในบ้าน

คนตายแล้ว ไซ้มันกั้นมีดอกดวงลวดลายไม่ดี ไซ้มันสีขาวได้ เอาหัวฝ้ายมัน
 ด้านบนกลับลงข้างล่าง

สำหรับคนตาย ให้ขมิ้น น้ำส้มป่อย จากหรือแฝกจากชายคาบ้าน จากหรือแฝกนั้นห้ามบิด
 หรือดึงเอา สิ่งของที่เหลือจากนั้น อย่าได้เก็บเอาไว้ เมื่อเสร็จธุระแล้วไปทิ้งเสียดกลางทุ่งนา

ที่คนตายนั้นเอาพระพุทธรูปจัดตั้งไว้ด้านบนศีรษะคนตายและให้ขมิ้น น้ำส้มป่อย ให้ศีล
 แล้วสมควรเอาไปส่งได้ (ป่าช้า) ก่อนจะนำศพลงจากบ้านต้องเก็บเอาไว้ด้านศีรษะของผู้ตายไว้

ตรงหน้าแบบคนไหนไว้รับฟังเทศน์ จึงเก็บไว้ได้

ศพเก็บไว้ค้างคืน ให้จุดไฟ (ตะเกียง) ไว้ด้านศีรษะ หรือทางเท้าก็ได้ ศพนั้นต้องมีผู้เฝ้า-
ผูกเท้า ให้เสร็จเรียบร้อย

ถ้าจัดการเก็บศพไว้ไม่เรียบร้อย จะเก็บเสียใหม่อีกก็ไม่ได้ถ้าขึ้นทำลงไป ญาติพี่น้องจะ
ไม่ดี ต้องรับโทษเสียหาย ตกทุกข์ได้ยาก

ผ้าคลุมศพ เช่น ผ้าสาขาว (ผ้าขาว) เหล่านั้น จะคันหรือร้อยเอาก็ได้ ไม่ร้อยก็ได้ หรือเย็บเอา
ก็ได้ เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์สถานที่คนตายนั้นก็ให้หรือเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ที่ป่าช้าก็ได้ ถ้าบ้านนั้นคับ
แคบเกินไป ทิศตะวันออกของบ้านด้านใต้จัดเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ก็ได้ เวลากรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแก่
คนตายขึ้นไปกรวดน้ำบนบ้าน ได้ก็ยิ่งดี

ผ้า หมากรุก น้ำร้อน น้ำชา ที่เหลือจากป่าช้านั้น อย่าเอากลับบ้านไม่ดี

ในหมู่บ้านหนึ่งมีบ้านเรือนตั้งอยู่ใต้ลม บ้านใดตั้งอยู่ที่ศอกเนย์ คราวตั้งอยู่ที่ศรดี
คนตายจะนำลงทางบันไดนั้นไม่ดี ผู้รับสิ่งของช่วยเหลือก็อย่าให้ขึ้นทางบันไดนั้น

โลงบรรจุศพขึ้นบ้าน

ถ้าอยากเอาโลงศพขึ้นบนบ้าน ทางทิศตะวันออกที่ตั้งครว้นนั้นหรือสิ่งกีดขวาง (รั้ว) ออก
และปิดประตู ชักบันไดเสีย แล้วทำบันไดขึ้นใหม่ห้าขั้น พาดบันไดตะวันออกครว้นนั้น ให้ผู้รับ
สิ่งของช่วยเหลือขึ้นไปเก็บสิ่งของด้วยก็ได้ นำศพลงถึงพื้นดิน ในทันทีนั้นให้เก็บบันไดใหม่
ไปเสีย แล้วเปิดประตูเอาบันไดเก่านั้น (ของเดิม) ไปไว้ที่เดิมได้อีก สิ่งของที่ได้การช่วยเหลือ
ภายหลัง นำขึ้นบนบ้านทางบันไดเก่าก็ได้

ถ้าไม่ทำตามอย่างนั้น เจ้าของบ้าน (เจ้าภาพ) จะรับโทษไม่ไหว อายุขัยจะสั้น เกิดภัยพิบัติ
ทุกข์ยาก เป็นเพราะเหตุใด เหตุจากบ้านหลังนั้นตั้งอยู่ทางใต้ลมของหมู่บ้านและบันไดบ้านปักตรง
กับหมู่บ้านด้วย

บ้านหลังเล็ก บันไดตั้งอยู่ที่ศพายัพใต้ลมตะวันออก เรียนบ้านนั้นว่า “เพ็งด้านใต้”
คนตายในบ้านนั้นต้องรื้อสิ่งกีดขวาง (ฝา) ออกไปไว้ทิศตะวันออก จึงเอาศพลงได้ จะเอาศพลงทาง
บันไดก็ได้

เพ็งอยู่เหนือลม ระเบียบต้องอยู่เหนือลม เรียกว่า “เพ็งเหนือลม” หรือ “เพ็งกำพร้า” ถ้า
ระเบียบอยู่ตะวันออกของบ้าน มีคนตาย เอาศพลงทางบันไดใช้ขึ้นลงก็ได้ ถ้าจะใส่ น้ำมันผมคนตาย
ใช้วิธีใส่แบบสวนทางขึ้นไป ระเบียบอยู่ตะวันตกของบ้านเรียกว่า “เพ็งตะวันตก”

17. แบบจัดการศพคนบ้าน 8 จำพวก

ถ้าคนบ้าตายลงไปที่ศพคนบ้านนั้นเผาไม่ได้ รับสิ่งของที่เขาช่วยเหลือไม่ดี เลี้ยงพระภิกษุ
สงฆ์ในบ้านก็ไม่ได้

ทำการเผาศพนั้นก็ดี รับสิ่งของที่ช่วยเหลือก็ดี เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านก็ดี ได้รับความ
หายนะไปตลอดเจ็ดชั่วโคตร

แต่เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในศาลา ในวัดวาอารามได้ ในโรงที่ไม่มีตั้งแขวนพ่อแม่ ยายตาหรือ
ลูกตายในโรงนั้น จะเอาศพออกทางห้องโถงด้านตะวันออกไม่ได้

หมาบ้ากัด งูกัดตาย อาบน้ำชำระไม่ได้ ล้างหน้าศพก็ไม่ได้ อีกอย่างหนึ่ง ถ้าถูกหมาบ้ากัด
แล้ว โรคพิษหมาบ้านั้นเกิดกำเริบจนคลุ้มคลั่งคล้ายกับหมาบ้านจนตาย ศพก็เผาไม่ได้ เลี้ยงพระภิกษุ
สงฆ์ไม่ดี ให้ข่าวสารถวายเป็นลักษณะทานได้

ถ้าล่วงพ้นเดือนไป เลี้ยงพระภิกษุในบ้านได้ รับสิ่งของช่วยเหลือได้ ถ้าไม่ล่วงพ้นเดือน
นั้นไป ขึ้นเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านหรือรับสิ่งของช่วยเหลือต้องได้รับความเสียหายไปตลอดเจ็ด
ชั่วโคตร

18. แบบจัดการศพมรวัส (ชาวบ้าน) ตายในวัด

ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด จะเป็นตัวอุปัฏฐากของวัดก็ดี ลูกหลานอุปัฏฐากก็ดี ศิษย์วัดภายในวัดก็ดี
ตายที่วัด สมควรเก็บศพไว้หน้าวัด

ถ้าหากข้างนอกห้องด้านตะวันตกสมควรจัดเป็นที่ตายได้ แม้จะเป็นศิษย์วัดก็จริง ที่ห้อง
ด้านตะวันออกไม่สมควรให้เป็นที่อยู่ตาย นำศพลงทางบันไดได้

ใคร ๆ ก็ตามตายที่ห้องด้านตัวนอกไซ้ร อุปัฏฐากวัด ภิกษุสงฆ์ ครูอาจารย์อายุจะไม่ยืน
ยาว ต้องล้มหายตายจากแตกแยกกันไป แม้ลูกหลานอุปัฏฐากก็เช่นเดียวกัน

19. แบบจัดการศพ คนตายแบบต่าง ๆ

คนหนึ่งคนใดที่อยู่กินร่วมกัน ตายโดยไม่มีใครทราบ ไม่มีใครรู้เห็น บ้านหลังนั้นจะอยู่
อาศัยอีกไม่ได้ ห้ามเข้าไปอยู่ให้ถวายเป็นบุญทางแก่พระภิกษุสงฆ์เสีย เมื่อนำศพลงแล้วสมควร
ชำระล้างเสีย ถ้าไม่ทราบต้องอยู่อาศัยบ้านหลังนั้น อายุจะสั้น แดกจน กระจัดกระจายถึงหายนะไป
ศพยังตั้งอยู่บนบ้าน ไฟไหม้ลูกหลานมา สมควรดับไฟนั้นเสีย เมื่อดับไฟเรียบร้อยแล้ว นำ
ศพเอาลงได้ ถ้าไม่นำศพเอาลง จะเกิดกลางร้ายแก่บ้านเมือง โรคภัยไข้เจ็บมาก ภูตผี เปรต จะกำเริบ
แข็งกล้า

ศพคนตายยังตั้งอยู่บนบ้าน ทะเลาะวิวาทกัน ทูบตีกับไม่ดี เวลาเที่ยงวัน นำศพเอาลงไม่ดี
จะมีกลางร้ายแก่บ้านเมือง

คนตายในวันอัมวัส (วันพระ) อย่าเก็บศพเอาไว้ สมควรเอาศพออกไปเสีย และศพนั้น เผา
ได้ ข่าวสารให้เป็นทานได้

ถ้าคนใด ตายในบ้านหลังใหญ่ไม่มีใครรู้เป็นเลย บ้านหลังนั้นจะอยู่อาศัยไม่ได้ ถ้าขึ้นอยู่
อาศัย ทรัพย์สินต้องเสียหาย อายุขัยสั้น แดกแยกล้มละลาย

เวลาน้ำศพออกไป ผ้าปิดโลงบรรจุศพพื้นเล็กหรือน้อยไป จะมีกลิ่นออกมา เมื่อลูกหลานทั้งหมด
ทนกลิ่นไม่ไหว ก็ไม่มีโทษแก่ลูกหลานนั้นทั้งสิ้น

ทางประตูน้ำศพเอลงนั้น จำพวกหมากพลู น้ำร้อนน้ำชา และผ้าชนิดต่าง ๆ สมควรเอา
ลงด้วย

และอย่าให้คนใช้อยู่ทางตะวันออกของบ้าน เจ้านายของมันต้องรับความหายนะทุกซีก
ลงไปเรื่อย ๆ

20. แบบจัดการงานชนิดต่าง ๆ

ต้นโพธิ์ ต้นหว้า ต้นหนูนาค ต้นจิว เหล่านี้ ถ้ามันงอกขึ้นข้าง ๆ บ้านอย่าได้เก็บมัน
เอาไว้ร่วมเงาไม้ทับลูกบ้านไม่ดี หรือร่วมเงาบ้านไปทับลูกมันก็ไม่ดี เจ้าของบ้านจะเสียหาย แม้ถึง
ชีวิตก็อาจเป็นไปได้

บางโอกาสถ้ายังงางที่ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกของบ้านมีต้นโพธิ์ ต้นกลาพฤกษ์ งอกขึ้น
เจ้าของยังงางนั้นอาจได้ดิบได้ดี

กล่าวกันว่า ถ้าสุนัขกระโดดลงจากหัวบันไดบ้าน อย่าได้ทุบตีสุนัขตัวนั้น จดจำสถานที่
นั้นไว้ เอาดอกกรั้วเป็นมาลัย ข้าวสุกเจ็ดปั้น น้ำหนึ่งกระบวยถือเอาไว้ เทน้ำนั้นบูชาเจ็ดครั้ง
พร้อมกับกล่าวคำว่า “เคราะห์ห้ามยามร้ายต่าง ๆ ของข้าพเจ้าจงมลายหายไปเถิด” แล้วเทน้ำลงไป จึง
จะพ้นโทษภัยอันตราย

ท่านกล่าวอีกว่า ถ้ารอดหรือล้ม สลัก บ้านหักจะทำการเปลี่ยนใหม่ของเก่าอันนั้น เอา
ข้าวตอก ฐูปเทียนมาบูชา อธิษฐาน ปรารถนา “ขอให้เคราะห์ร้ายโทษภัยอันตรายทั้งมวลจงมลาย
หายไปเถิด” พอตะวันขึ้นก็เอาไปทิ้งน้ำเสีย โทษฐานต่าง ๆ จึงหมดไป

วัดใด ซ่อฟ้า ไบระกา หน้าบันและฝา พังทลายตกลงมา อย่าได้นำเอาขึ้นไปอีก ไม่ดี
ฉัตรองค์พระตกลงมานำเอาขึ้นไปอีกก็ไม่ดี ฉัตรที่ตกลงมานั้นพวกวัยรุ่นจะนำเอาขึ้นไปอีกก็ไม่ได้
ถ้าหากไม่มีคนผู้หลักผู้ใหญ่เอาขึ้นไป ให้น้อมระลึกถึงพระรัตนตรัย แล้วเอาขึ้นไป หรือจ้างวาน
ผู้อื่นก็ได้

ในสถานที่ทำการพุทธภิเษก (ปลุกเสกพระ) ผู้หญิง สุนัข เข้าไปในสถานที่นั้นไม่ดี
หากขึ้นเข้าไป เจ้าภาพ ช่างหล่อ ช่างแกะสลัก อายุขัยจะไม่ยืนยาว

การบรรจุพระภีมา พระธาตุนี้เวลาบรรจุลงหลุมอย่าให้ไปกระทบกระทั่ง อย่าพาดหรือ
พิงในหลุมบรรจุ อย่าหาวิสาขพระเศศ ถ้าบรรจุไม่ถูกต้องตามแบบจะไม่พ้นโทษ

เวลาทำการพุทธภิเษกสมควรทำในพระอุโบสถที่มีกำแพงล้อมรอบมิดชิด ลี้ของ
ที่หน้าองค์พระเหล่านั้นเด็กเล็กไม่สมควรชื้อแย่งเอาเพราะเป็นของพระพุทธ จะไม่พ้นโทษ

21. โทษการเก็บศพในวันสงกรานต์ วันอัมวัส (วันพระ)

ผู้ใดตายในวันสงกรานต์ต้ง (มหาสงกรานต์) ในวันต่อเนื่องระหว่างปี (วันเนา) และในวันสงกรานต์ขึ้น (ปีใหม่แบบไทย) เหล่านั้น เก็บศพเอาไว้ค้างคืน มีโทษ 4 อย่างคือ

พี่น้องวงศาคณาญาติต้องรับภัยพิบัติใหญ่

อายุขัยจะสั้น ไม่ยืนยาว

ทรัพย์สิ้นเสียหาย ล้มละลาย แก่ญาติพี่น้องเจ็ดชั่วโคตร

เกิดทุกข์ยากเข็ญ หายนะ ต้องเก็บศพในวันตายนั้น วันรุ่งขึ้นจะรับวัตถุสิ่งของที่ช่วยเหลือหรือเลี้ยงพระภิกษุในบ้านก็ไม่ได้

จัดข่าวสารออกให้เป็นบุญทานได้ เผลวันนั้น ต้องดับไฟเผาให้ดับหมดสิ้นวันนั้นด้วย

เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านก็ดี ไฟเผาศพดับไฟไม่หมดสิ้นก็ดี คนที่มีฐานะดี มั่งคั่งจะกลับกลายเป็นคนยากจนสืบเนื่องกัน ไปเจ็ดชั่วโคตร

22. แบบจัดการศพคนตายในหมู่บ้านเดียวกันสองคน

ภายในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ ถ้ามีคนตายสองคนตายในวันเดียวกัน คนตายก่อนหรือหลังก็ดี

คนตายทีหลัง ต้องนำศพเอาไปก่อน จนกระทั่งไฟลูกแล้ว คนที่ตายก่อน ต้องนำศพ

ไปทีหลัง

โลงบรรจุศพนั้น ถ้าไม่ชำรุดเสียหาย ศพที่เอาไปทีหลังใช้บรรจุได้ เผาข้างๆ กันนั้นก็

ตายสองคนพร้อม ๆ กัน คนที่เจ็บไข้ได้ป่วยมากที่สุด นำศพเอาไปก่อน

คนสองคน ตายตอนเช้ากับตายตอนเย็นในวันเดียวกันนั้น คนตายก่อน (ตอนเช้า) นำเอา

ไปทีหลัง ถ้าโลงบรรจุศพนั้นไม่ชำรุดเสียหาย คนเอาไปทีหลังใช้บรรจุได้ ใช้บรรจุศพสามศพ

ติดต่อกันก็ได้ แคร่ห้ามกั้นยเดียวกัน

23. แบบจัดการทำแคร่หามศพ

อัดเสตัวล่างยาวหกศอก หน้ากว้างประมาณแปดนิ้ว ใช้ได้อัดเสตัวบนยาวหกศอก ขี่อบน

สี่ศอกสิบหกนิ้วก็ทำได้ อัดเสพื้นบนยาวหกศอก ขี่ยาวสี่ศอก ตรงที่มีดประกบกันนั้น ต้องเผื่อไว้

นิดหน่อย เสาแคร่หามที่ประกบนั้น สมควรวัดเอาให้เป็นเศษศูนย์ (เสมอกัน) ถ้าไม่เป็นเศษดั่งว่า

คนทำจะมีโทษ เจ้าภาพก็มีโทษ แม้ญาติพี่น้องก็ไม่พ้นโทษ

ถ้าเป็นงานการของหมู่บ้าน หมู่บ้านนั้นก็พ้นโทษ

24. แบบจัดการเวลาแต่งงาน

ผู้ใดต้องการจัดงานแต่งงาน เหตุที่มีผู้คนมากันมาก เดือดหรือสลักบ้านหักก็ดี

รอดหรือดงบ้านหักเคาะก็ดี เกิดโทษแก่เด็กทั้งสองคนนั้นอายุจะสั้น

ถึงเวลาประสานมีรดน้ำเด็กทั้งสองนั้นเป็นต้นว่า แก้ว แหวน เงิน ทอง เพชร พลอย ก็ดี

วัว ควาย ที่ไร่ ที่นา สวน เหล่านี้ก็ดี พ่อแม่พี่น้องชายหญิงจะเอาไปใช้สอยจับจ่ายหรือวัวควายไถ หรือลากของเหล่านี้ พ่อแม่พี่น้องอายุจะสั้น ทรัพย์สิ้นจะเสียหาย พ่อแม่ก็ไม่พ้นโทษ

ปรารถนาจะให้พ้นโทษ ต้องตั้งสนราคาซื้อเอาจึงได้ ลูกที่แยกออกจากบ้านพ่อแม่ไป แล้ว หวนกลับมาอยู่บ้านนั้นอีกไม่ได้ ถ้าขึ้นอยู่ ทรัพย์สิ้นสิ่งของจะเสียหาย อายุไม่ยืนยาว

สถานที่อยู่ของพ่อแม่ นั้น เป็นบ้านหลังใหญ่ แล้วรื้อเสีย ปลูกบ้านหลังเล็กอยู่อีกคงว่า เจ้าของบ้านจะอายุสั้น ประสบกับความหายนะ

เวลาจัดงานมงคลให้แก่ลูก รอดหรือตงบ้านหัก ต้องเปลี่ยนใส่ใหม่ ของเก่านั้นต้องบูชา ด้วยเทียน ข้าวตอก อธิษฐานแล้วทิ้งน้ำเสีย เคารพห้ามยามร้ายโทษฐานต่าง ๆ จึงจะหาย

หลานชาย หลานสาว ปรารถนาจะแต่งงาน ต้องปลูกที่อยู่ต่างหาก บ้านต่างหาก จึงทำการ รดน้ำสังข์ได้ ทำในบ้าน ปู่ ย่า ตา ยาย ป้า น้า อา ไม่ได้ ข้าวเกลือ ของกิน เลี้ยงลูกกันได้ ล่วงเวลาเจ็ด วัน ไปแล้วอยู่บ้าน ปู่ ย่า ตา ยาย ได้ ถ้าเป็นน้ำ พ่อแม่ ก็ไม่มีปัญหา

บวชพระ บวชสามเณรในบ้าน ปู่ ย่า ตา ยาย ได้ เพราะป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และเคยอยู่บ้าน ปู่ ย่า ตา ยาย อุปลาระไว้

อยากเปลี่ยนบันไดเก่า ทำบันไดใหม่ ต้องทำให้เกินกว่า (ยาวกว่าของเก่าหนึ่งศอกจึงทำได้) ถ้าทำไม่เกิดกว่าเก่า เจ้าของบ้านจะไม่มีความเสียหายทุกซั๊ก กระจัดกระจาย

ศาลเจ้า ศาลพระภูมิ สร้างขึ้นใหม่อีก อย่าสร้างให้ใหญ่กว่าของเดิม (เก่า) ไม่สมควร สร้างรูปเจ็ดหรือรูปเจ้าของศาล ก็ทำแบบเดียวกัน เสาบ้าน อันเส ชื่อ แป้ ใช้เท้าของเก่า เสาขึงข้าวก็ เช่นเดียวกัน

25. แบบจัดการศพคนถูกฟ้าผ่า

บุคคลใดถูกฟ้าผ่าตายดังกล่าวต้องยกศพขึ้นวางบนรางหมูแล้วอาบน้ำชำระล้างได้

วัดเอาความสูงของคนตายนั้นขุดหลุมฝัง หันหน้าไปทางทิศอีสาน เวลาทำการฝังต้องให้ หน้าผากคนตายพ้นจากหลุมสี่นิ้ว สบายผมให้คนนุ่งขาวห่มขาว คราดบนศีรษะ คนตายนั้นด้วย คราดเจ็ดซี่ ขณะคราดต้องกล่าวคำว่า “ฝนฟ้าให้ดี ถ้าคลองให้ไหลสะดวก” คราดให้ครบเจ็ดครั้ง หากคนนุ่งขาวห่มขาวไม่ได้ ญาติพี่น้องเหล่านี้คราดก็ได้

ถ้าไม่ทำตามแบบนี้ ญาติพี่น้องตลอดเจ็ดชั่วโคตรได้รับเสียหาย อายุขัยสั้น แม่พ่อแม่ ก็ไม่พ้นโทษ

เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านไม่ได้ ให้ศีลก็ไม่ได้ ข้าวสารให้เป็นทานในวันนั้นได้ คนถูก ฟ้าผ่าตายนั้น ต้องฝังสถานที่ตายนั้นถ้ายังไม่ตายนำกลับไปถึงบ้านแล้วตาย นำไปฝังที่ป่าช้าได้

จอบ เสียม มีด พร้า คราด เหล่านี้ คนที่ไปทำการฝังเอาไปไม่ได้ เจ้าภาพศพก็เอาไม่ได้

จำนวนซึ่งคราดหนึ่งซึ่งก็ทำได้ เจ็ด เก้า ซึ่งก็ทำได้ ซึ่งคราดต้องทำตามลำดับ มี เงิน ทอง นาค ทองเหลือง ตะกั่ว ให้จัดการทำเอาเองได้ และขอร้องให้คนอื่นทำให้ก็ได้

26. แบบจัดการศพ คนตกต้นไม้ตาย สายฟ้าฟาดตาย

คนขึ้นต้นไม้ตกลงมาตายในสถานที่นั้น ๆ ผู้เป็นพ่อแม่ญาติพี่น้องต้องเดินข้ามศพนั้น สามครั้ง ถ้าหากเดินข้ามศพไม่ได้ ต้องเชิญคนหนุ่มชวามหรือผู้ใหญ่ให้เดินข้ามศพนั้นสามครั้ง ก็ใช้ได้

ถ้าตกลงมาแล้ว ยังไม่ตายในสถานที่นั้น นำกลับไปตายในบ้าน ต้องเอาศพไปไว้บ้าน สร้างใหม่ที่ระเบียง ก็เดินข้ามศพสามครั้งด้วย

รับวัตถุสิ่งของช่วยเหลือไม่ได้ เลี้ยงพระภิกษุในบ้าน ไม่ได้ ข้าวสารให้เป็นบุญทานได้ สิ่งที่ไม่สมควรแต่ก็ทำไป ญาติพี่น้องเจ็ดชั่วโคตรได้รับความเสียหาย สิ่งที่เกิดสมควรต้องทำแต่ไม่ทำก็ต้องได้รับความหายนะล้มตาย

คนถูกฟ้าฟาดตาย ทำตามนัยที่กล่าวมาแล้วด้วย

27. แบบจัดการศพคนผูกคอตาย

ศพคนผูกคอตายนั้น อาบชำระล้างไม่ได้ เงิน ทอง ข้าวสาร เกลือ มีผู้คนมาช่วยเหลือรับไม่ได้ เชือกผูกมือ เท้าไม่ได้ เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านไม่ได้ ให้ศีลไม่ได้

คนผูกคอตายไม่ตกลงมา ห้องต้องแต่งอยู่ให้ขึ้นไปตัดเชือกผูกคอตายนั้นได้ เวลาตัดเชือกที่ตรงใต้ศพนั้นเอาเสื้อปรองรับได้ ขณะตัดเชือกพ่อแม่พี่น้องอย่าให้อยู่ใกล้ ศพหล่นลงมาอย่าให้พูดจากันไม่ดี ร้องไห้ร้องไห้ไม่ดี และเวลาตัดเชือกต้องให้พ่อแม่พี่น้องให้ออกไปไกลๆ วัตรระยะสองช่วงขวาง ป่า สิ่งของ

คนที่ตัดเชือก คนเฒ่า ชรา หรือคนหนุ่มชวาม จึงเป็นผู้สมควรตัด ตัดสามครั้ง เวลาขุดหลุมฝัง วัตต์ศพแล้วจึงขุดหลุมฝังแบบคนถูกฟ้าผ่าผ่านั้นแหละ โดยฝังทำยื่นหันหน้าไปทางทิศอีสาน สบายผม หัวพ้นจากหลุมฝังนี้ไว้ ให้คราดด้วยคราดเจ็ดครั้ง คนคราดนั้นต้องกล่าวคำว่า “ฝนฟ้าให้ดีล้าคลองให้สะดวก” จึงคราด

ลำดับการจัดการศพแบบนี้ ถ้าไม่ทำพ่อแม่ญาติพี่น้องทั้งหลายเจ็ดชั่วโคตรต้องรับความหายนะ ยากจน อายุขัยจะสั้น

28. แบบจัดการศพคนถูกเสือกัดตาย

คนถูกเสือกัดตาย ศพอาบชำระล้างไม่ได้ รับสิ่งของช่วยเหลือไม่ได้ เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านไม่ดี สวดนวัตรธรรมเจ็ด (อภิธรรม) ไม่ได้ ให้ศีลได้ ผูกมือ ผูกเท้าได้ ให้ทำทานข้าวสารได้

ถ้าขึ้นรับสิ่งของช่วยเหลือ เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้าน สวดนวัตรธรรม (อภิธรรม) เหล่านั้น ต้องรับความหายนะ อายุสั้นและยากจนลงไปเรื่อยๆ

29. แบบจัดการศพ คนจมน้ำตาย

คนจมน้ำตาย จะรับสิ่งของช่วยเหลือไม่ดี สวดนวัตรมเจ็ด (อภิธรรม) ก็ไม่ดี ผูกมือ ผูกเท้าได้ ให้ศีลได้ ถ้าคนตายแบบนั้น ครบเจ็ดวันก็ดี ผัดเดือนไปก็ดี เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านได้

30. แบบจัดการตั้งเสาธง (เสาหงส์) หัวเกวียน หัวล้อเลื่อน

ทางทิศตะวันออกของวัด ทางทิศตะวันออกของบ้านตั้งเสาธงไม่ดี เสาธงนั้นต้องเจาะรูทะลุตรงกลาง ขนบด้วยไม้สองข้างจึงตั้งได้ ตั้งเสาธงแล้วต้องบูชาพระพุทธรูป เจริญพุทธมนต์

ถ้าตั้งสถานที่ไม่ถูกใจแล้ว ถอนขึ้นมา ย้ายไปตั้งที่อื่นอีกไม่ได้ ถ้าทำอย่างนั้นไปเจ้าของเสาธงอายุจะสั้น ทุกข์ยากถึงแก่ชีวิตก็ได้

ถ้าเสาธง เจาะรูทะลุตรงกลาง ขนาดไว้ด้วยไม้สองข้าง ย้ายไปที่อื่นยอมทำได้ แต่ต้องเจริญพุทธมนต์ใหญ่ ผ้าแขวนห้อยที่เสาธงเอาใหม่อีกไม่ได้ ให้พระภิกษุท่านเอาขึ้นได้

ถ้าผู้ใด หัวเกวียน หัวล้อเลื่อนหักหลุดออกไป แยกเทียมหักไม้ไม้คานหักข้าวปลาเหล่านั้นต้องเก็บเอาไว้ต่างหากแล้วถวายแก่พระภิกษุสงฆ์จึงดี

หากเก็บข้าวปลาเหล่านั้นเอาไว้ใช้เองต้องเกิดภัยร่อยความถึงสี่ประการ

31. แบบจัดการศพ คนตายก่อนตายหลัง

คนตายก่อนต้องเผาทีหลัง คนตายตั้งศพไว้ในหมู่บ้านจะทำการเผาศพต้องจัดเตรียมหาฟืนไปกองไว้ในป่าช้า

จะเป็นคนในบ้าน คนในหมู่บ้าน ถ้าตายซ้อนกันอีกคนหนึ่งภายหลัง คนที่ตายทีหลังนั้นต้องนำเอาไปเผาก่อน

ส่วนฟืนที่จัดกองเตรียมไว้สำหรับเผาศพคนตายก่อนนั้น จะเอาไปเผาก็ไม่ดี เมื่อไฟลุกแล้ว จึงสมควรกลับไปนำเอาศพคนตายก่อนออกไปได้

ฟืนสำหรับเผาศพคนตายก่อน คนตายทีหลังเอาไปใช้หมู่บ้านนั้นไม่พิน โทษ ใช้ไม่ได้ คนตายก่อนเผาเสร็จแล้ว สถานที่นั้นใช้เผาอีกได้ ไฟคนตายที่เผาก่อนนั้นยังดับไม่สนิทจะเผาสถานที่นั้นก็ไม่ได้ ในวันเดียวกัน มีคนตายสองคนก็จัดการตามแบบดังกล่าวมา

บ้านหลังหนึ่งตั้งอยู่ทิศตะวันออกของหมู่บ้านมีระเบียบของบ้านอยู่ทิศตะวันตก และระเบียบอยู่ใต้ลม บ้านใดที่ตั้งอยู่ใต้ลมด้วย บ้านนั้นไม่มีตั้งแขวนจึงเป็นแต่โรงคนตายในบ้านนั้นนำศพออกทางบันได ประตูเก่าไม่ดี จากห้องกลางเอาศพออกและนำลงประตูใต้ลมดีมาก ถ้าหากนำลงบันไดประตูเก่าดังกล่าวมา เจ้าของบ้านอายุจะสั้น เกิดเสียหายล้มละลาย ทั้งนี้กล่าวถึงเฉพาะที่ไม่มีตั้งแขวน

32. แบบจัดการเอาศพออกอีกอย่างหนึ่ง

การนำเอาศพลงและออกไปนั้น ในเส้นทางที่ต้องเดินผ่านที่เขาปลูกข้าว ถั่ว งา ไร่ก็ดี พืชผัก ผลไม้ก็ดี ห้ามศพเดินย่ำสิ่งของที่มีเจ้าของก็ไม่ดี จึงห้ามเหยียบย่ำเข้าไป

33. แบบจัดการประคูนำศพออก

ลูกก็ดี ลูกเขยก็ดี ตั้งบ้านอยู่ได้ลม และตั้งบ้านอยู่เหนือลมมีคนตายในบ้านนั้น ทางบันได ประคูนำศพที่ใช้ขึ้นลงเอาศพลงไม่ได้ ทางมุมครัวทิศหรดีตะวันตก เปิดออกแล้วเอาศพลงได้ ถ้าไม่นำศพลงอย่างนั้น จะไม่เป็นผลดีแก่ พ่อแม่ พี่น้องปู่ย่า ตายาย

34. แบบจัดการศพออกและก่อนออกจากหมู่บ้าน

หมู่บ้านใดมีคนตายนำศพออกไป ก่อนออกพ้นจากหมู่บ้านเกิดมีคนตายในหมู่บ้านนั้น อีก ศพที่นำออกไปต้องหยุดพักอยู่สถานที่นั้น เอาศพคนตายที่หลังในหมู่บ้านนั้นให้นำออกไปก่อน ศพคนตายก่อน ให้นำออกไปทีหลัง ถ้านำศพออกนอกหมู่บ้านไปแล้วก็ให้นำไปก่อนได้

ถ้ายังนำศพออกไม่พ้นจากหมู่บ้าน ก็ยังนำศพต่อไปก็ดี นำกลับเข้ามายังหมู่บ้านอีกก็ดี ย่อมทำไม่ได้ ถึงบริเวณหมู่บ้านนั้นก็ต้องคอยอยู่ก่อนถ้าไม่ทำตามดั่งนั้นต้องได้รับความหายนะทุกข์ยาก อายุขัยสั้นรวมเจ็ดชั่วโคตร บ้านเมืองจะเกิดโรค ภัยอันตรายมาก

35. แบบจัดการศพถึงป่าช้าแล้วกลับพื้นอีก

ถ้าผู้ใดตายแล้ว ผูกมือผูกเท้าแล้ว นำศพออกไปถึงป่าช้า กลับพื้นขึ้นมาอีก จะนำกลับเข้าไปบ้านยังไม่ได้ ต้องปลุกโรงนอกหมู่บ้านแล้วเอาไว้สถานที่ตรงนั้น

ถ้าขึ้นนำกลับเข้าไปหมู่บ้านจะเกิดความระส่ำ ระสายเสียหายเกิดโรคภัย เหล่าพวกภูต ผีเปรต กำเริบแข็งกล้า ญาติพี่น้องเจ็ดชั่วโคตรต้องหายนะ ทุกข์ยาก อายุสั้นและล้มตาย

36. แบบจัดการเกี่ยวกับบ้าน วัด

คนถูกฟ้าผ่าตาย คนถูกสายฟ้าคลอกตายในบ้าน ในวัด บ้านหรือวัดนั้นอยู่ต่อไปไม่ได้ ถ้าขึ้นอยู่เกิดตาย หายนะ อายุขัยไม่ยืนยาว

37. แบบจัดการผู้หญิงมีครรภ์ (ท้อง)

หญิงใดมีครรภ์ (ท้อง) จะอยู่บ้านผู้อื่นเขาไม่ได้ นอนค้างบ้านเขาก็ไม่ดี แม้ว่าเป็นวงศาคณาญาติก็จริง ขึ้นนอนบ้านของเขาก็ไม่ดี ปลุกโรงขึ้นข้างบ้านนั้นจึงอยู่ได้

38. แบบจัดการรับสิ่งของช่วยเหลือได้ หรือไม่ได้

ในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ มีคนตาย รับสิ่งของที่เขามาช่วยเหลือไว้แล้ว สิ่งของเหล่านั้นต้องตกเป็นของส่วนรวมของหมู่บ้านนั้น

ถ้ามีคนตายในหมู่บ้านนั้นอีกคนหนึ่ง จะรับสิ่งของช่วยเหลือเป็นส่วนรวมของหมู่บ้าน นั้นอีกก็ไม่ได้ สำหรับสิ่งของช่วยเหลือส่วนรวมในหมู่บ้าน เราได้รับไว้แล้วจะเอาไปใช้ก็ไม่ได้แม่ เจ้าของในหมู่บ้านหรือในเมืองจะมาทางคืนก็ไม่ได้

ถ้ามีคนในหมู่บ้านตาย รับสิ่งของช่วยเหลือ ที่เขานำมาให้เป็นส่วนรวมครบถ้วนทุกบ้าน และศพได้นำออกไปแล้ว จะรับอีกไม่ได้ หมู่บ้านจะประสบความเสียหาย

39. แบบจัดการ โลงบรรจุศพ

โลงใบหนึ่งใช้บรรจุศพคนหนึ่งแล้ว โลงใบนั้นใช้บรรจุศพคนที่หลังได้อีก เมื่อถึงป่า ช้างแล้ว นำลับเข้าไปในหมู่บ้านไม่ดี ต้องเอาไว้นอกหมู่บ้านจึงใช้บรรจุศพได้อีกห้ามนำเข้าเด็ดขาด

40. แบบจัดการศพคนผูกคอตายในวัด ในบ้าน ในยุง-ฉาก

คนผูกคอตายในวัด ในบ้าน ในยุงฉากก็ดี วัด บ้าน ยุง ฉาก นั้น อยู่อาศัยอีกไม่ดี และข้าว ปลาอาหารสถานที่นั้นจะกินจะใช้ก็ไม่ได้ ถ้ายังอยู่อาศัย วัด บ้าน ยุง ฉาก นั้นอีก อายุสั้น เกิดทุกข์ยาก ลำบาก ล่มสลาย

หมู่บ้านใด ตั้งบ้านกันอยู่สามหลัง แบบสามเส้าคล้ายหัวเตาไฟ หากมีคนตายในบ้านสาม หลังวันเดียวกัน มีโทษเท่ากัน ถ้ารื้อถอนออกเสียหลังหนึ่งจึงพ้นโทษ

มีคนตายนำเอาศพออก หมายพลู น้ำร้อน น้ำเย็น ผ้า และวัตถุไทยทานเอาลงถึงพื้นดิน แล้ว แต่ศพยังลงไม่ถึงดิน จะเอาสิ่งของเหล่านั้นกลับขึ้นบ้านอีกไม่ได้ ไม่ได้

ศพยังไม่ถึงดิน จะเอาสิ่งของไทยทางเคลื่อนออกไปไม่ได้ แม้ขอยืมเขามากก็เอากลับคืนยัง ไม่ได้ ถึงที่ไหนต้องหยุดรอคอยที่นั่นก่อน

คนจากหมู่บ้านหนึ่งไปตายในอีกหมู่บ้าน ก่อนคนนั้นจะสิ้นใจ พ่อแม่พี่น้องสมควร จัดแจงเตรียม ไม้ ไม้ไผ่ และวัตถุไทยทานไว้ เมื่อคนนั้นสิ้นใจจะได้จัดการศพตามสมควร

ในเมืองวิษขรุม ท่านเศรษฐีมีบุตรสาวคนหนึ่ง อายุหกเจ็ดปีถึงแก่ความตาย จัดการ เสาศพบุตรสาวนั้น หลังจากเสาศพแล้ว ทรัพย์สมบัติเสียหายยากจนลง อายุก็สั้น

อีกตัวอย่างหนึ่ง ในเมืองสิริลิตตะ เศรษฐีชื่อ อโวกะหะ มีบุตรสาวคนหนึ่งอายุได้แปดปี ก็ตาย เศรษฐีนับเอาจำนวนฟันของบุตรสาวแล้วจัดการเสาศพบุตรสาวนั้น ในเวลาไม่ช้านาน เกิดทุกข์เจ็บช้ำ ยากจนลง เศรษฐีถึงแก่ความตาย

คนตายสถานที่ใด ต้องตั้งศพไว้สถานที่นั้น ถ้าจะทำหลังคา ฝาเพดาน ม่านกันย้อมทำได้ แต่อย่าให้สูงกว่าบ้าน สมควรเอาผ้าหรือม่านกันอย่างยิ่ง จะรับสิ่งของช่วยเหลือบนบ้านก็ได้ อย่านำ ศพขึ้นไปไว้บนบ้าน ถ้าจีนนำศพขึ้นไว้บนบ้านไซร์ จะเกิดทุกข์เจ็บช้ำต่าง ๆ นา ๆ อายุจะสั้นสืบต่อไป เจ็ดชั่วโคตร

ผู้ใดมีบ้านไม่มีใบคั้งถือว่าเป็นโรง เกิดตายในบ้านนี้สมควรนำศพเอาลงได้ ไม่มีโทษ

ชื่อบ้านมีการเจาะหรือสลัก แกะขึ้น ต้องเรียกว่า บ้าน ทางใดเมื่อนำศพลงจากบ้านจะต้องพิจารณาที่ถูกที่ควรจึงจะพ้นโทษภัย

ผ้าโยนข้ามกองไฟ ผ้าคลุมศพ เงินทอง ข้าวสาร เกลือ ที่เขานำมาช่วยเหลือนั้น เก็บกองไว้ไม่ถูกที่ทาง จะเก็บเคลื่อนย้ายใหม่อีกไม่ได้ และถึงบ้านคนตาย จะเอาขึ้นไปไว้บนบ้านก็ไม่ได้ ผูกมัดหรือก่อก้อก็ไม่ได้

ลูกเขยตายในบ้าน คนรับใช้ตายในบ้าน ทางระเบียบบันได ประตูเท่านั้น สมควรเอาศพลงได้ ห้ามเอาโลงศพขึ้นบนบ้าน

สะใภ้เป็นคนบ้านเมืองอื่น ลูกเขยเป็นคนบ้านเมืองอื่น ถ้ามาตายในบ้านห้ามเอาจากหรือห้อยจากชายคนบ้านให้หาเอาหญ้าแพรกมาอาบชำระล้างศพได้

บ้านพี่น้องมาตาย บ้านน้องพี่มาตาย เอาศพลงทางบันได ประตูได้ ห้ามเอาโลงศพขึ้นบนบ้าน

บ้านพี่สาวน้องมาตาย บ้านน้องสาวพี่มาตาย ก็ทำแบบเดียวกันดังกล่าวมา ถ้าเขาอนุญาตด้วยความพร้อมใจกันจะเอาโลงศพขึ้นบนบ้านได้ ลูกพี่น้องที่ทำแบบนั้นเช่นกัน ลูกพี่สาว ลูกน้องสาว ลูกพี่น้ำ อา ก็ทำแบบนั้นเช่นกัน

แต่พ่อตาแม่ยาย ตายที่บ้านตรงกับทิศตะวันออกเอาศพลงไม่ได้ ถ้าตายห้องในบ้านด้านตะวันออกเอาศพลงได้ บ้านอยู่ทางใต้ลมของหมู่บ้าน ระเบียบอยู่ทางเหนือลม และประตูก็อยู่ทางเหนือลม ไม่สมควรนำเอาศพลง

ถ้าบ้านอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้าน ระเบียบอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้าน สมควรเอาศพลงทางด้านตะวันตกได้ แต่ต้องหมุนหรือคว่ำได้ถุนบ้านเสียก่อนจึงเอาศพลงได้

ถ้าบ้านอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้าน และทางเหนือลมของหมู่บ้าน ก็เอาศพลงได้

40. แบบจัดการศพคนตายด้วยไข้ทรพิษ (ฝีดาษ)

ผู้ใดเป็นไข้ทรพิษจะเก็บศพเอาไว้ค้างคืนไม่ได้ ห้ามเผา ต้องฝังดิน ข้าวสารควรให้ทานได้ ถ้าเก็บศพเอาไว้ค้างคืน โรคนั้นจะระบาดลูกหลานต่อไป เกิดล้มตายมากขึ้น

41. แบบจัดการศพ คนเป็นโรคชนิดคุ่มขึ้นหัวมีหนอง ประคดเลือด

คนเป็นโรคชนิดคุ่มขึ้นหัวมีหนอง ประคดเลือดตายไป อย่าเก็บเอาไว้ค้างคืน อย่าเผาให้ทานข้าวสารในวันตายนั้นได้ ตายกาฬโรค อหิวาตกโรค ก็ทำแบบนั้นด้วย คนตายในหมู่บ้านต้องจัดการทำแคร่หามศพออกนอกหมู่บ้านแล้ว

จัดตั้งไว้ไม่ถูกที่ทางจะเคลื่อนย้ายมา ย้ายไป หรือนำกลับเข้ามาในหมู่บ้านอีกไม่ได้ ศพที่อาบชำระล้างแล้ว ตั้งไว้ถูกที่หรือจะตกแต่งใหม่ก็ไม่ได้ หากทำไปอย่างนั้นทั้งเจ็ดชั่วโคตร เกิดแตกแยกทุกซีกและหายนะ

อายุยังไม่ครบสิบปี อย่าเก็บเอาไว้ค้างคืน อย่าเผา เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์สาวกนวัตรธรรมเจ็ด (อภิธรรม) ก็ไม่ได้ ข้อความนี้มาจาก “ปตฺตมทรมิก” “มอฺนตมิก” พ่อแม่ญาติพี่น้อง เจ็ดชั่วโคตรต้อง ล้มหายอายุขัยสิ้น

คนตายในยุ้ง ฉาง ต้องเอาออกพ้นบริเวณหมู่บ้าน ถ้าคนที่อื่นมาตายในบ้านก็ทำแบบเดียวกัน คนใช้ตายในบ้านต้องออกพ้นหมู่บ้าน พ้นจากบ้าน

ถ้าคนตายในยุ้ง ฉาง ที่สร้างตะวันตกกับตะวันออก ให้เปิดด้านตะวันออกแล้วเอาศพลงได้ ที่ปลูกสร้างด้านเหนือลมกับด้านใต้ลม ต้องเปิดด้านใต้ลม เอาศพลงได้

คนเป็นโรคคุดทะราด หรือเป็นเม็ดผื่นกลัดหนองตาย ห้ามเผา ถ้าเผาโรคนั้นจะระบาด ลูกหลานติดต่อกันไป แม้วงศาคณาญาติก็ไม่สมควรเผาข้าวสารให้เป็นบุญทางได้ในวันครบเจ็ดวัน หรือผ่านเดือนไป จะเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ได้ หรือคนตายยังไม่ได้ เผาในวันนั้น เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ได้ ให้ทานข้าวสารได้ การห้ามศพคนตายออกไประหว่างทางเดินอย่ากระทบกระทั่งบ้านเรือนหรือยุ้ง ฉางคนอื่นเขา ต้องชดใช้ค่าเสียหายให้เจ้าของเขาและมีโทษมาก เพราะบ้านเรือนนั้นเจ้าของจะอยู่ต่อไปอีกไม่ดี เกิดความเสียหายต้องถวายพระ ถวายวัด สร้างเป็นโรงทานได้ ยุ้งฉางก็เช่นเดียวกัน

ขณะห้ามศพออกไป ไม้ ไม้ไผ่ อย่าเดินข้าม อย่าเหยียบย่ำ ถ้าเอาไม้ ไม้ไผ่จากพวกนั้นไปใช้อีก มีโทษอย่างใหญ่หลวง ไม่เป็นมงคล เป็นอัปมงคล

42. แบบจัดการศพคนเป็นโรค 5 อย่าง

บุคคฺลใด เป็นโรคปลายนิ้วเท้า นิ้วมือ หลุดหรือหลุดไป

เป็นโรคมุตตกิต

เป็นโรคบวม

เป็นโรคขี้ทูต คุดทะราด

เป็นโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต

โรค 5 อย่างดังกล่าว ตายไป ศพนั้นเผาไม่ได้ ถ้าเผาศพนั้นเกิดทุกข์ยากเสียหาย แม้แต่ถูกคว้นไฟ จะระบาดลูกหลานต่อไป เกิดเสียหายอายุขัยสิ้นจนเจ็ดชั่วโคตร ข้าวสารให้เป็นลักษณะทานได้

อีกอย่างหนึ่ง คนตายสด ๆ ร้อน ๆ ปัจจุบันทันด่วนทำการเผาไม่ได้ เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ไม่ได้ ให้ข้าวสารเป็นทานได้

คนไม่เป็นโรคอะไรเลย แต่ล้มกินมากกินไป ตายทันตาเห็น เรียกว่าตายปัจจุบัน ก็ทำแบบนั้นด้วย

คนที่ไม่ใช่วงศาคณาญาติ พี่น้อง คือคนอื่น ถ้าเกิดมาตายในบ้านของเราลงไปไว้ใต้ถุนบ้านไม่ดี ตั้งไว้กลางบ้านได้ ที่ระเบียงบ้านได้

เวลาน้ำศพเอาลงนั้น ทางตะวันตกของบันไดบ้านขึ้นลงให้เปิดออก ทำบันไดใหม่ขึ้นจำนวนห้าขั้นแทนแล้วนำศพเอาลงได้และผีที่มาช่วยเหลือให้ขึ้นลงทางบันไดใหม่นั้น ถ้าเจ้าของบ้านคิดถึงความสัมพันธ์อดีต อนาคตคนที่ผ่านมาก ปรารถนาจะเผาศพนั้นเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในงานก็เผาได้ ลำดับของลักษณะงาน เช่น ผ้าโยนข้ามกองไฟ ข้าวสาร เกลือ หมากพลู น้ำร้อนน้ำชาอย่าให้เหลือ จะนำลงจากบ้านไม่ได้ แม้โยนจากชายคาบ้านก็เอาไม่ได้ ต้องเอาไปจาก หรืออ้อ พงจากป่าเขาจึงใช้ได้ ตายตอนค่ำอย่าเก็บเอาไว้อีกคืน

คนตายที่เพิ่งด้านตะวันตกของบ้านเราให้เปิดไม้ฟากหอกชี้ ทางใต้ลม จึงสมควรเอาศพลงได้

คนที่มาจากถิ่นอื่น เมื่อมาถึงเกิดโรคตาย ต้องสร้างโรงสูงแค่นั้นเอวกันเสียให้เรียบร้อยให้ตายในที่นั้น ตามนัยดังกล่าวตายแล้วห้ามเอาโลงศพขึ้นบ้าน

คนตายในวันเริ่มสงกรานต์ เก็บศพไว้อีกคืนไม่ได้ เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ไม่ได้ ในวันนั้นให้ข้าวสารเป็นทานได้ รับสิ่งของช่วยเหลือได้

วันรุ่งขึ้นจะรับอีกไม่ได้ สิ่งของที่รับในวันนั้นต้องใช้สอยให้หมดในวันนั้นด้วย อย่าให้เหลือค้างคืน คนตายในวันเนา (วันคาบระหว่างปี) ก็ดี กลางคืนนั้นก็ดี วันสงกรานต์ก็ดี ทำตามนัยที่กล่าวมาข้ามปี เดือน วัน ไปแล้วก็ทำไม่ได้

ภายในบ้าน ภายในวัด มีคนผูกคอตาย ห้ามเผา ห้ามอาบน้ำศพ ภายในยุง ฉาง มีคนผูกคอตาย ห้ามเผา ห้ามอาบน้ำศพ เช่นกัน ห้ามทำการเผา อาบน้ำศพ บ้านวัด ยุง ฉาง นั้นห้ามเข้าอยู่อาศัย ถ้าขึ้นอยู่อาศัย เกิดทุกข์ยาก ถ้าหากไปเจ็ดชั่วโคตร ต้องรื้อบ้าน วัด ยุง ฉาง พวกนั้นไปปลูกเป็นโรงทาน หรือ ศาลาพักคนทั่วไป ตามที่กล่าวมานี้มาจาก “เปตกัมมะ”

ในกรุงสาวดี มีหญิงสาวคนหนึ่งชื่อว่า กิสาโคตรมี ภายหลังได้แต่งงานมีบุตรชายคนหนึ่งชื่อว่า จันทกะ มีอายุสองขวบ ภายในบ้านของพ่อแม่มีเขาโคอุศกะเลี่ยมแหลมอันหนึ่ง เหตุจากวิบากกรรมแต่อดีต โนน เมื่อยังเป็นเด็กได้กับตัวหนึ่งผูกห้องเล่นสนุกสนาน วิบากกรรมนั้นตามมาทันเมื่ออายุได้สองขวบได้เอาบ่วงบาศก์เหล็กผูกคอตายในบ้านของพ่อแม่ที่ช่อกลางบ้าน เพราะเหตุที่แม่มีความรักลูกมาก จึงนำศพลูกของตนไปเผา ขณะนั้นผู้มีปัญญารอบรู้ได้ทันทานว่า “การเผาศพเด็กเล็กนั้นไม่ดี” แต่แม่ของเด็กไม่เชื่อฟังจึงเผาศพลูกของตนเสีย

เพราะเหตุที่แม่เผาศพลูกของตัวเองนั้น ในเวลาไม่ช้าเป็นต้นว่า ข้าวของ เงิน ทอง ต่าง ๆ ค่อย ๆ ร่อยหรอสูญหายไปเรื่อย สืบต่อไปเจ็ดชั่วโคตรไม่เพียงแค่นั้น แม่ยังมีอันเป็นไปกลายเป็นคนยากจน ต้องขอทานอาศัยพักพิงคนอื่นไป

อายุยังไม่ถึงสิบปี ทำการเผาศพมีโทษดังกล่าวนี้มาจาก “มสาบุตรธรรม”

อนุโลมหรือคล้ายตาม อภิญญาหก ต้องปักเสาเชิงตะกอนหกต้น

อนุโลมหรือคล้ายตาม โลกุตตรธรรมเก้า ต้องใช้ฟันจำนวนเก้าท่อน
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ไตรสรณคมสาม ต้องใช้ฟันสามท่อนทับบนศพ
 อนุโลมหรือคล้ายตาม วิมุตติธรรมหนึ่ง เขี่ยอกใส่ผ้าหนึ่งใบต้องเอาไป (ป่าช้า)
 อนุโลมหรือคล้ายตาม อสังขตนิพพานหนึ่ง ผ้าห่อกระดูกเขวนหนึ่งผืน ต้องเอาไป
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ทวัตติงสธรรมสอง ต้องจัดหาไม้ค้ำศพสองอัน
 อนุโลมหรือคล้ายตาม มรรคผลนิพพานสาม ต้องมีการให้ศีล และไตรสรณคม
 อนุโลมหรือคล้ายตาม สมุตติธรรม สมควรรทำแคร่หาม
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ดิสังปัดติ ผ้าโยนข้ามกองไฟต้องถวายพระสงฆ์
 อนุโลมหรือคล้ายตาม สังฆธรรม สมควรต้องจัดให้มีขื่อล่าง 4 ตัว
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ขันห้า ขื่อห้าตัวก็ใช้ได้
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ที ปุ อ วิชาญาณสาม สมควรต้องใช้ขื่อตัวบนสามตัว
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ชาติธรรม-มรณธรรมสอง เชิงชายบนสองตัวสมควรใส่
 อนุโลมหรือคล้ายตาม เอกาธรรมหนึ่ง สมควรทำที่นั้งบนแคร่หาม
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ปฏิสัมภิตาสี สมควรมีพื้นปูที่นั้งสี่อัน
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ตัสสิตธรรมสิบสอง คานแคะหามศพควารใช้สิบสองอัน
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ดิสรณธรรมสาม ผ้าทั้งสามผืนสมควรเย็บเรียบร้อย
 อนุโลมหรือคล้ายตาม อสัมภินนธรรมสอง สมควรเอาหมอนน้ำดับไฟสองใบเอาไปด้วย
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ธรรมเทศนาหนึ่ง สมควรก่อไฟกองเดียว
 อนุโลมหรือคล้ายตาม สัตตังคธรรมสาม สมควรเอาจากหรือแฝกจากชายคาสามครั้งไป

ล้างหน้า

อนุโลมหรือคล้ายตาม กัลยานิมิตร สมควรจัดข้าว สู่ขวัญ (ข้าวสุก 3 ปั้น)
 อนุโลมหรือคล้ายตาม นวสัตตธรรม สมควรมีผ้าคลุมศพสามชั้น เจ็ดชั้น
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ตรีปัญญาสมควรมีผ้าคลุมสามชั้นห้าชั้น
 อนุโลมหรือคล้ายตาม เอกัตถธรรม สมควรเอาผ้าคลุมข้างในด้วย
 อนุโลมหรือคล้ายตาม ฆัมมขันธ กาวนาสามประการเดินตามไปได้
 อนุโลมหรือคล้ายตาม นิสยธรรม กรวดน้ำได้ก่อไฟได้
 ลูกคนหนึ่งแยกออกไปจากบ้านพ่อแม่แล้ว มันไปอยู่บ้านอื่นในบ้านมันโน้น มันไม่ป่วย
 ไข้ มันไม่ตาย หากมันกลับมาตายในบ้านของพ่อแม่ ห้ามเอง โลงศพขึ้นบนบ้าน ถ้าพวกญาติพี่น้อง
 และบริวารทั้งหลายพอใจพร้อมใจกันให้เอาขึ้น ก็ให้เอาโลงศพขึ้นบนบ้านได้

ถูกคนใช้ตายในบ้านหลังใหญ่ย่านำศพไปตั้งไว้ที่นอกชานหรือที่กลางระเบียงหรือบ้านหลังใหญ่ นำเอาศพลงทางห้องกลางบ้านก็ไม่ดี สมควรให้มันสิ้นใจ ที่เก็บครกสากเก็บศพไว้ไม่ดี ที่กินข้าววันออกนั้นยกเลื่อนไปทางตะวันออกแล้วสมควรเอาศพลงได้ นี่ถ้าเป็นศพมีเจ้าของเองไม่ได้ ถ้าศพไม่มีเจ้าของก็เอาลงได้ เพราะเป็นกิจการที่ไม่เป็นมงคล เป็นอัปมงคล ถ้าทำกิจการไม่ถูกไม่ควร ไชว์ ญาติพี่น้องเจ็ดชั่วโคตรต้องเสียหาย มีโทษใหญ่หลวง

แบบจัดการศพคนตายในป่า ทุ่งนา ในน้ำ ไม้ที่ใช้เผาศพ

ผู้ใดตายที่ทุ่งนา ป่าเขา ในพงรกชวากหนาม เอาไฟจากในหมู่บ้านในเมืองไปเผาได้ จะนำกลับเข้าไปในหมู่บ้านในเมืองไม่ได้ ไฟจากบ้านนำออกไปก็ไม่ได้ เรียกไฟในอย่าออก

คนตายในน้ำ เอาดินกับขม้นลูกลี้ศพ จึงพ้นโทษ

พื้นใช้เผาศพคนยากคนจน มีไม้เหียง ไม้มะขาม ไม้ข่อย ไม้กระทุ่ม ไม้พุทรา ไม้พวกนี้ใช้เผาศพได้ พื้นเผาศพ ราชชา กษัตริย์ ไม้พิกุล ไม้จันทน์แดง ฯลฯ จำพวกนี้ใช้เผาได้

แบบจัดการศพ คนผูกคอตายในหมู่บ้าน ต้องนำศพออกไปให้พ้นจากหมู่บ้านและให้พ้นจากป่าช้าแล้วขุดหลุมฝังให้หันหน้าไปทางทิศอาคนย์จึงฝังได้ เผาไม่ได้ เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ในบ้านก็ไม่ได้

คนตายตามชายดงทุ่งนา ป่ารกพงหนามที่ใด ต้องฝังตรงที่ตายนั้น ใช้โลงบรรจุไม้ก็ไม่ได้ ต้องใช้โลงบรรจุด้วยลำแพนจึงได้

คนที่ป่วยด้วยโรคร้ายตายไป แต่เมื่อก่อนตายได้ทำงานคั่งค้างไว้ เป็นต้นว่าไม้ก็ดี ไม้ไผ่ก็ดี ดอกก็ดี ทอผ้าไว้ก็ดี ทำผ้าไว้ก็ดี ที่ยังทำไม่เสร็จพ่อแม่พี่น้องจะทำต่อให้เสร็จก็ไม่ดี จ้างวานคนอื่นทำให้ได้ ถ้าญาติพี่น้องทำต่อหรือแม่จับต้องอายุจะไม่ยืนยาวเกิดหายนะ

ไม้ไผ่ผ่าซีกใส่ในโลงบรรจุศพ ผู้ชาย ใช้จำนวนเจ็ดอัน ผู้หญิงใช้จำนวนหกอัน มักเป็นแบบผู้หญิงถักผมเปียใช้ได้ เวล่านำศพลงอย่าให้กระทบกระทั่ง จะหันเหโลงศพได้แค่หกครั้ง กระตุกหรือดึงได้เจ็ดครั้งทางด้านเท้า ด้านศีรษะไม่ได้ถ้ากระตุกด้านศีรษะพ่อแม่พี่น้องเจ็ดชั่วโคตรต้องเสียหาย บ้านเมืองจะเกิดโรคร้ายมาก

แบบจัดการศพเวลาเผาศพลุกขึ้น ศพที่ตกลงดิน บ้านเมือง จะเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ ผู้คนจะล้มตายมาก ต้องพยายามอย่าให้ศพลุกขึ้น ต้องใช้ไม้ค้ำศพกระทุ้งหรือกดดันศพนั้นไว้ให้ได้

ศพที่นำลงจากบ้านที่ไม่ดี เอาลงมาแล้วลุกขึ้นเพียงครั้งเดียวยังเอาลงได้ ถ้าสองครั้งจะเกิดโทษร้ายแก่ญาติพี่น้องในบ้าน ถ้าสามครั้งจะเกิดโทษร้ายแก่บ้านเมือง เมื่อก่อนโน้นเอาศพลงจากบ้านขณะทำการยกศพลงจากบ้าน ไม้ซีกที่ปูไว้ในโลงบรรจุศพไม่แข็งแรง ศพทะลักตกลงไปได้ถูลบ้านถึงพื้นดิน ศพลงนั่งพึงเสาบ้านล้มตาลถน แขนงมองขึ้นดูหลังคาบ้าน มือข้างหนึ่งยกขึ้นชี้ มืออีกข้างหนึ่งชี้ให้ดูเบื้องบน ผู้คนทั้งหลายเห็นดังนั้น เกิดความหวาดกลัวพากันวิ่งหนีกันไปหมด

เวลานั้น มีปัญญาคนหนึ่งพูดขึ้นว่า “คนที่ตายไปแล้วจะกลับฟื้นคืนชีพอีกเป็นไปได้อะไร หรือจะตัดเอ็นเส้นคอคนตายนั้นอีกหรือคนภายหลังต้องเกิดความเสียหาย” จึงต้องใช้พริกตำยัดใส่ในบ้ำตาให้เต็มป้ายกับดิน มือข้างที่ชี้ขึ้นข้างบนนั้นตัดออกเผาเสีย ทำอย่างนี้ บ้านเมืองจึงจะพ้นโทษ “พระคุณเจ้าสุวรรณ” ท่านได้ประกาศไว้

อีกอย่างหนึ่ง เรานำศพออกไปนระหว่างทาง ไม้ซีกที่บู้ไว้ในโลงบรรจุศพไม่แข็งแรง ศพทะลักตกลงถึงพื้นดิน จึงต้องให้ผู้มีสติปัญญาจัดการให้ เจ้าของบ้าน หมู่บ้าน จึงปราศจากโทษและโทษหนักตกอยู่กับคนทำโลงศพนั้น

ต้องเอาโลงบรรจุศพคร่อมศพนั้นไว้ให้ชาวบ้านมาช่วยกันยกศพขึ้น เอากระดาษอื่นสอดใส่เข้าไปในโลงแทนไม้ซีก แต่อย่ายกศพขึ้นพ้นจากโลง เรียบร้อยแล้วนำศพไปเผาได้ เจ้าของบ้าน และบ้านเมืองจึงพ้นโทษ ข้อนี้พระคุณเจ้าสุวรรณ ท่านได้ประกาศไว้เพื่อลูกหลานได้จดจำนำไปจัดการถูกต้องต่อไป

เด็กที่มีอายุสิบปีตาย สมควรใส่โลงทำด้วยลำแพนนำออกไปเด็กอายุไม่ถึงสิบปีห้ามเอาลงจากบ้านด้านตะวันออก

สามเณรก็ดี นาค (คนกำลังจะบวช) ก็ดี หากกลับไปตายในบ้านสมควรนำศพลงทางทิศตะวันออก แต่เอาศพลงทางบันไดเก่าไม่ได้ เพราะเหตุใด ถ้านำลงทางบันไดเก่าประตูเก่าเกิดความเสียหาย ทุกข์ยากทั้งตระกูล

คนยากจนตาย ทำบันไดขึ้นมาใหม่ก็ไม่ได้ ต้องใช้ไม้ผ่าผ่าซีกบั้งเสียดสามตอนจัดทำจึงใช้ได้ ประโยชน์ศพใช้ฆ้องวงได้ ระนาดเอก ใช้ไม่ได้ โลงศพทาสีแดง ม่วง แสดได้ เฉพาะเจ้านาย พระภิกษุสงฆ์ โลงศพทาสีขาว สีทอง เสเงิน สีคล้ำเพชร พลอยได้

ศพที่ผูกมือผูกเท้าอาบชำระด้วยขมิ้น น้ำส้มป่อยแล้วอย่าเก็บไว้ค้างคืน และศพต้องมัดด้วยด้ายเช็ดเจ็ดเช็ดมันเป็นสามตอน ผ้าโยนข้ามกองไปฟออกจากบ้านชาดวัน แหว่ง ผัดผ่อนถึงป่าช้าก็เปลี่ยนใหม่ได้

ข้อต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ท่านผู้มีวิงศาตญาณูติ เพื่อนฝูง ทั้งหลายก็ดี ท่านผู้มีข้าทาสนบริวาร ทั้งหลายก็ดี ขอให้ท่านทำตามแบบอย่าง อย่าให้ขาดตกบกพร่องและขอให้ท่านทั้งหลายจงถือปฏิบัติ ตามโดยเคร่งครัด ถ้าขาดตกบกพร่องจะเกิดความเสียหาย ฯลฯ จุดตั้งพระจันทร์ข้างแรมทับถมแก่ลูกหลานทั้งหลายสืบต่อไป

ศพที่ไม่เผา อย่าเก็บไว้ค้างคืน

ศพคนผูกคอตาย อย่าเก็บไว้ค้างคืน

ศพคนตกต้นไม้ อย่าเก็บค้างคืน ถ้าเก็บไว้ค้างคืน บ้านเมืองจะมีทุกข์ภัยป่วยไข้มาก

ศพคนเป็นโรค จี๋ทุดคุดทะราด อย่าเก็บไว้ค้างคืน ถ้าเก็บไว้เจ็ดชั่วโคตรต้องรับความเสียหาย เพราะโรคร้ายจะระบาดลูกหลานติดต่อกันไปเจ็ดชั่วโคตรด้วย

ถ้าบุคคลใด เสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องใช้สอย เครื่องประดับ ถูกพายุหมุนหอบเอาขึ้นไปกับลมพายุนั้นลอยสูงขึ้นไปช่วงลำไม้ไผ่ หรือสูงช่วงลำตาล ปลิวหายไปดังว่า บุคคลนั้นจะได้เป็นคหบดี ผู้มั่งคั่ง ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเครื่องใช้ต่าง ๆ มากมาย

ในอดีตกาลโน้น ที่เมืองพาราณสี เจ้าผู้ครองนคร ได้ออกท่องเที่ยวป่า มีผ้าปกกระหม่อม ช้าง มียานพาหนะ มีช้าง ม้า และนักรชัสมุติ อาวุธคู่มือ ธนุของพวกนั้น ในวันหนึ่งมีลมพายุหมุนพัดมาจากทางใต้ นักรชัสมุติ ธนุ เสื้อผ้าอาภรณ์ถูกพายุหมุนพัดลอยหายไป เจ้าผู้ครองนครผู้ยิ่งใหญ่ เกิดความหวาดกลัวเป็นล้นพ้น จากวันที่พายุหมุนพัดหอบสิ่งของต่าง ๆ หายไปเจ้าหัวเมืองต่าง ๆ สามแสนหกหมื่น ขอสวามิภักดิ์ยอมเป็นประเทศราชขึ้นต่อเจ้าเมืองพาราณสี ให้นำเอาช้าง แก้ว ม้าแก้ว และเครื่องบรรณาการถวายมากมาย

หญิงโคมิภรรจ์ (ท้อง) จะเอาสิ่งของไปช่วยเหลืองานศพคนอื่นไม่ได้ แม้เป็นญาติพี่น้องบริวาร การที่เขาจะสิ้นลมหายใจ ให้เงินทองเขาไป ให้เขาจัดซื้อเอาเองยอมทำได้ ถ้าสิ้นลมหายใจแล้วไปทำบุญทางก็ไม่ได้

สถานที่เผาศพในป่าช้าสูงเกินไป จะขุด จะเกลี่ย หรือรื้อให้ต่ำลงยอมทำไม่ได้ การขุดหลุมฝังศพ ถ้าเป็นศพคนใหญ่ หลุมศพยาวสามศอกหกนิ้วใช้ได้ ถ้าเป็นเด็ก หลุมศพยาวสองศอกหกนิ้วใช้ได้ กำหนดนี้มาจาก “พาทุกิจจกัมมะ”

คนใหญ่ก็ดี เด็กก็ดี เอาสิ่งของไปช่วยเหลือคนตายที่เข้าไปฝัง จะเลยไปส่งศพถึงป่าช้าด้วยไม่ดี ถ้าเขาเอาไปเผาร่วมไปส่งศพถึงป่าช้ากับเขาก็ได้ แต่เวลากลับบ้าน ต้องกลับทางที่เจ้านาศพอออกไป

การสร้างสถูปธาตุ เจดีย์ ในการขุดหลุมบรรจุธาตุ ตรงกลางหลุมนั้นต้องสร้างแท่นที่ตั้งหนึ่งสมควรเป็นที่บรรจุธาตุและบูชาด้วยดอกไม้ รูปเทียน ข้าวตอก เครื่องหอม ธงห้องระย้าสมควรบูชา เมื่อบูชาแล้ว ต้องสวดมหานการะ มโนคัส สามเทียว จากวิหารพระพุทธสามศอก สิบหกนิ้ว ปักเสาธงห้องระย้า

ลำดับการทักทายกันนั้น ให้อาจารย์อุปัชฌาย์ทักถามอุปัฏฐาก พระ และอุปัฏฐากพระก็กลับย้อนไปทักทายอาจารย์อุปัชฌาย์ จากพระกับอุปัฏฐากพระห่างกันระยะยี่สิบเอ็ดศอกกว่าหน่อย

ท่านผู้สร้างคัมภีร์นี้ในสมัยกรุงสาวยาดิกำลังรุ่งเรือง พระคุณเจ้ารูปหนึ่งท่านข้ามมาจากเมืองสิงหล มีชื่อว่า “มหาสังฆาต” ฟานักอยู่ทางตะวันออก เมืองสาวยาดิ ในวัดชื่อ (เพี้ยเมียะเรียง) เป็นผู้สร้างคัมภีร์นี้แล

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างวารสารเสียงร่ำไห้ จำนวน 6 เล่ม (จากชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ)

เล่มที่ 1 ฉบับแรกที่ผู้วิจัยได้มาคือ วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม-สิงหาคม 2551 (สถาปนาปี 2549)

วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม-สิงหาคม 2551
(ถ่ายวันที่ 8 กรกฎาคม 2560)

วารสารเสียงรามัญฉบับนี้ ได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นบทความประจำฉบับมี 2 เรื่อง
คือ

1. มอญเมืองชล/ ผู้เขียน องค์กร บรรจุน
2. เสื่อลายมอญ...เล่าเรื่องมอญ/ ผู้เขียน สุกัญญา เบนนิศ
คอมลัมน์ประจำมีการนำเสนอทั้งหมด 10 เรื่องคือ
 1. วัดมอญในเมืองไทย: วัดบ้านเก่า (วัดบ้านมอญ) จังหวัดราชบุรี/ ผู้เขียน องค์กร บรรจุน
 2. มอญลิจิต: พระมอญเมืองชล/ ผู้เขียน ภาสกร อินทุมาร
 3. เรื่องเล่าเพื่อชาวมอญ: ศิบรรพบุรุษจักรักษาคุณ ตราบที่คุณ...ยังรัก (ษา) ศิบรรพบุรุษ/
ผู้เขียน ขนิษฐา กันธะวิชัย
 4. ศิลปวัฒนธรรมมอญ: ผมงูมอญ/ ผู้เขียน ปริญา กุลปรากการ
 5. นิทานมอญ: มะม่วงหิมพานต์/ ผู้เขียน ทวีแก่นคำ
 6. มอญนิวส์อัปเดต: 50 ปี แห่งการเรียกร้องเอกราชชนชาติมอญ/ ผู้เขียน เสกสรรค์
สุนทรี่
 7. ตามบ้านตามไฟ: ร่างใหม่ไว้วิญญาณ/ ผู้เขียน อองมาน แร่ฮัแซ
 8. นิตยานุสาสนี/ ผู้เขียน พระมหาจรัญ ญาณจารี

9. คุณค่าอาหารมอญ (ตอนจบ)/ ผู้เขียน บุษพา ดิสุข
10. เรือนครัว: พะชะ โคงอะนาย แกงคั่วมะเขือจาน/ ผู้เขียน ไพรัตน์ จันทร์แบบ

เล่มที่ 2 ฉบับที่ผู้วิจัยได้มาคือ วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 9 ฉบับที่ 42 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2558 (สถาปนาปี 2549)

วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม-สิงหาคม 2551
(ถ่ายวันที่ 8 กรกฎาคม 2560)

วารสารเสียงรามัญฉบับนี้ ได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นบทความดังนี้

1. รามัญชาติยานุสรณ์ (เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนากรุงเทพมหานคร-วันชาติมอญ)/ ผู้เขียน ผศ.สนั่น มีขันหมาก
2. เสี้ยวหนึ่งของเรื่องราวมอญ ในมุมมองของผู้สืบเชื้อสายมอญ (ตอนที่ 2)/ ผู้เขียน จิรากรณ์ กชเสณี
3. ทวาราวดีมี (คน) มอญ/ ผู้เขียน สุกัญญา เบนานิด
4. เปลี่ยนจากราษฎรพีและวัง ร. 5 มาเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาอนุชน ตอนที่ 6 (ตอนจบ)/ ผู้เขียน ปิยะนุช นาคกง
5. พื้นฐานนำชีวิต/ ผู้เขียน อ่องมาน แทรแซ่
6. สักคมมอญ

เล่มที่ 3 ฉบับที่ผู้วิจัยได้มาคือ วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 9 ฉบับที่ 43 มีนาคม-สิงหาคม 2558 (สถาปนาปี 2549)

วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม-สิงหาคม 2551
(ถ่ายวันที่ 8 กรกฎาคม 2560)

วารสารเสียงรามัญฉบับนี้ ได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นบทความดังนี้

1. เสียงหนึ่งของเรื่องรวมมอญ ในมุมมองของผู้สืบเชื้อสายมอญ (ตอนจบ)/ ผู้เขียน จิราภรณ์ คชเสนี
2. การศึกษาไร้พรหมแดน/ ผู้เขียน อรวรรณ เชื้อน้อย
3. ทายาทปี่พาทย์มอญ/ ผู้เขียน โสมชยา ชนังกุล
4. สืบสานอาหารมอญ “แกงมะตาด” (พะชะเป็ร่า)/ ผู้เขียน ชักเซนเป็งพะ จนะโมน
5. หลักสูตรการทำลูกปัดมอญ
6. ผลกระทบจากการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ต่อชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตพะตึน เมืองเข รัฐมอญ ประเทศพม่า
7. เรียนภาษามอญ แบบเรียนมอญ (ต่อ)
8. กิจกรรมมอญ
9. สังกมมอญ

เล่มที่ 4 ฉบับที่ผู้วิจัยได้มาคือ วารสารเสียงร่ำมัญ ปีที่ 10 ฉบับที่ 44 กันยายน 2558- มิถุนายน 2559 (สถาปนาปี 2549)

วารสารเสียงร่ำมัญ ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม-สิงหาคม 2551
(ถ่ายวันที่ 8 กรกฎาคม 2560)

วารสารเสียงร่ำมัญฉบับนี้ ได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นบทความดังนี้

1. ประวัติศาสตร์มอญ มอญกับเขมรแยกสายกันตั้งแต่เมื่อไหร่ ภาวะพร่องเอนไซม์ G6PD คืออีกหนึ่งหลักฐานสนับสนุน/ ผู้เขียน ขนิษฐา คันธะวิเชียร
2. ชุมชนมอญ ต้นตระกูลมอญในนครศรีธรรมราช/ ผู้เขียน โสมชยา ธนังกุล
3. ประเพณีวัฒนธรรม การเล่นสะบ้ารำ/ ผู้เขียน ปริญญา กุลปรการ
4. ภูมิปัญญามอญ ปัด ๆ ๆ “เส้” บ้านมอญบางกระดี/ ผู้เขียน อรวรรณ เชื้อน้อย
5. อาหารมอญ แกงบอน
6. มอญ-ไทย ไร่พรมแดน “ข้างเผือก อำนาง วาสนา บารมี และความเชื่อ”/ ผู้เขียน เสกสรรค์ สุมนตรี
7. เปิดประตูสู่ประชาคมอาเซียน อาสาสมัครสาธารณสุขแรงงานข้ามชาติ/ ผู้เขียน ดร.ฤดี ปุ้งบางกะดี
8. เรื่องภาษามอญ แบบเรียนภาษามอญ

เล่มที่ 5 ฉบับที่ผู้วิจัยได้มาคือ วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 10 ฉบับที่ 45 กรกฎาคม-ธันวาคม 2559 (สถาปนาปี 2549)

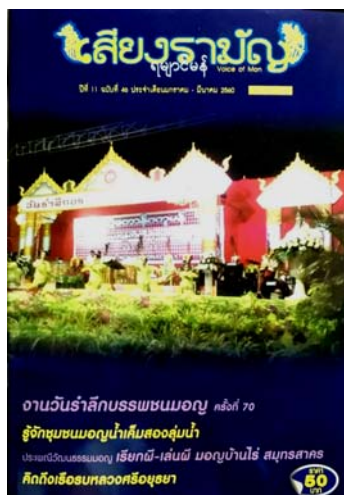

วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม-สิงหาคม 2551
(ถ่ายวันที่ 8 กรกฎาคม 2560)

วารสารเสียงรามัญฉบับนี้ ได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นบทความดังนี้

1. ประวัติศาสตร์มอญ สายสัมพันธ์ระหว่างพระบรมราชจักรีวงศ์กับชาวมอญ/
ผู้เขียน องค์ บรรจุน
2. ประเพณีวัฒนธรรมมอญ เครื่องต้นตำรับสำหรับมอญ/ ผู้เขียน อารีชา จุ้ยจำลอง
3. มอญ-ไทย ไร่พรมแดน รูปที่มีทุกบ้าน (มอญ)/ ผู้เขียน เสกสรร สุมนตรี
4. เมื่อหลวงพ่อดุตตะมาช่วยสร้างโรงพยาบาลสังฆละบุรี/ โสมชยา ชนังกุล
5. ภูมิปัญญาภาษามอญ ผ้าถุงมอญโบราณ/ ผู้เขียน มิโนนเต้เตวี
6. พลังศรัทธาต่อภาษามอญ/ ผู้เขียน ปริญา กุลปรการ
7. ภาษามอญ สุภาษิตมอญ/ ผู้เขียน วาสนา กรานทอง
8. กิจกรรมมอญ

เล่มที่ 6 ฉบับที่ผู้วิจัยได้มาคือ วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 11 ฉบับที่ 46 มกราคม-มีนาคม 2560 (สถาปนาปี 2549)

วารสารเสียงรามัญ ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม-สิงหาคม 2551
(ถ่ายวันที่ 8 กรกฎาคม 2560)

วารสารเสียงรามัญฉบับนี้ ได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นบทความดังนี้

1. สืบเนื่องจากปก งานวันรำลึกบรรพชนมอญ ครั้งที่ 70
2. ประวัติศาสตร์มอญ รู้จักชุมชนมอญน้ำเค็มสองลุ่มน้ำ: ชุมชนวัดสร้าง โศกสมุทรปราการ และชุมชนวัดนาเกลือ ฉะเชิงเทรา/ ผู้เขียน สุจิตรา เป็ลยรรุ่ง/ ผู้เรียบเรียง องค์ บรรจุน
3. วัดสร้าง โศก (วัดมอญ) สมุทรปราการ/ ผู้เขียน ปริญญา กุลปราการ
4. ประเพณีวันธรรมมอญ เรียกผี-เล่นผี มอญบ้านไร่ สมุทรสาคร/ ผู้เขียน พิศาล สมหวัง
5. มอญ-ไทย ไร่พรมแดน คิดถึงเรือรบหลวงศรีอยุธยา รำลึก 65 ปี เหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน / ผู้เขียน พิสิทธิ์ ปลัดสิงห์
6. ภูมิปัญญา มอญ ผ้าถุงมอญ (เก่า) อายุร้อยกว่าปี / ผู้เขียน มิโนนเต้เตวี
7. ผู้สืบสานการสอนภาษามอญ / ผู้เขียน โสมชยา ชนังกุล
8. อาหารมอญ อาหารเพื่อสุขภาพ / ผู้เขียน อารียา จุ้ยจำลอง
9. ภาษามอญ สุภาษิตมอญ / ผู้เขียน วาสนา กรานทอง
10. กิจกรรมมอญ

ภาคผนวก ง
บทสัมภาษณ์

บทสัมภาษณ์บทที่ 2

บทสัมภาษณ์เรื่อง สภาพทางเศรษฐกิจ

“ที่นี่ทำนาเป็นหลัก ทำสวนไม่ค่อยเก่ง ก็ปลูกมะม่วง ปลูกกล้วยทั่ว ๆ ไป ทำโน้นต้น ทำนี่ต้น แต่ถ้าพูดถึงปัจจุบัน ทำสวนนี่มันไม่ใช่รากฐานของคนมอญ ทำสวนคนมอญเขาปลูกเฉพาะกินเขาไม่ได้ปลูกเป็นสวน แต่ถ้าเดี๋ยวนี้คนปลูกเป็นสวน แล้วก็ทำอะไรปกติ แต่อาชีพหลักคือทำนา”

ผู้ใหญ่สำอางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

วันที่ 9 มกราคม 2559

“อาชีพที่ทำกันก็เกษตรกรรมทำนา ทำสวนก็เหมือน ๆ กับคนไทยนี่แหละ แต่คนมอญส่วนมากเขาจะทำนาเยอะ แต่เดี๋ยวนี้ก็มีนะก็ไปทำบริษัท เป็นเจ้าของบริษัท ราชการ เขาเหมือนคนไทยแล้วก็เยอะเลย”

ผู้ใหญ่ขวัญยืน ทองอยู่: สัมภาษณ์ที่บ้านของผู้ใหญ่

วันที่ 9 มกราคม 2559

“มอญที่นี่ทำนาเป็นหลัก ค้าขายไม่ค่อยเก่ง ถ้าคนที่ค้าขายเก่งส่วนมากก็มีสายเลือดจีนมาผสม มอญจริง ๆ ค้าขายไม่เก่ง เก่งแต่ทำบุญทำทาน ทำนา ปลูกผัก ปลูกผักก็ไม่เท่าไร เพราะแจกเขากินหมด มอญเราเวลาทำนาก็จะต้องเลี้ยงพระแม่โพสพ ต้องเลี้ยงเขา น้ำไม่ได้ทำนาไม่มีที่นา คนที่ทำนาก็ต้องเลี้ยง เลี้ยงเป็นพวกนั้นชวานาเขาเลี้ยงเป็นทุกอย่าง เขาสอนตกทอดกันมา ข้าวต้องตอนไหน ทดน้ำตอนไหน ข้าวได้งอกงาม ข้าวแปลงนี้กี่วันเขาจำเอาไว้เลยนะบางที่เขาไม่ได้จด พวกชวานานี้เก่ง เขาจำนะปลูกวันไหน ข้าวจะต้องแก่วันไหน น้ำจะต้องเพิ่มตอนไหนมันถึงจะปล่อน้ำน้อย น้ำมาก รู้หมด

พวกเครื่องมือประกอบอาชีพ ของมอญเราก็มีถ้าพวกเขาปลามาจะมี ไทรยี่น ไทรนอน กระบอกลไม้ไผ่ ไทรดักปลา อีจู้ ลอบดักปลา มีแห อวนลากตาข่ายดักปลานี่มาที่หลังนะ ที่คนเขาตกขายยาว ๆ แต่เดิมไม่มีนะ แล้วก็จวมก แล้วก็มีสระโอก็คือเหมือนสระโอ ที่กวาดขี้เลนอะนะ กวาดซอกแซก ๆ พอปลาไหลเข้าไปในห่วงก็ดึงออกมา เบ็ดปัก เบ็ดราว กระจูดก็มี กระจูดที่มันเอาหว่ายสาน คอยจับปลาซ่อนตัวใหญ่มันจะเข้าเอาไปเสียบฝิ่งน้ำ ปลาจะวิ่งเข้ากระจูดถักด้วยหว่าย ใช้หว่ายถักตาใหญ่ ๆ ปลาจะวิ่งเข้ากระจูดกระจูดก็ปักปลาก็คืนจนหมดแรงออกไม่ได้”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

วันที่ 14 ธันวาคม 2559

“น้ำสนอง...คนมอญสมัยก่อนนะทำจักรสานเก่งมาก ๆ เลยนะ เขาจะไปหาไม้ไผ่มาแกะเข้าป่าไปหาเลย แล้วเขาก็เอามาเหล่า ๆ แล้วก็ถักกันเป็นของใช้ ทำกันเก่งมาก ๆ เลย ที่เขาทำกันนะ เช่น ทำกระบุงบ้าง ทำตะกร้า แล้วก็พวกไซค์ปักปลาอะ ทำไว้ใช้เองหมดแหละสมัยก่อนไม่ได้ซื้อเลย แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ได้ทำกันแล้ว หาซื้อเอาเร็วและง่ายกว่า

แล้วก็อาชีพที่ทำนา สมัยก่อนเขาใช้วัวไถนาเลย แต่ทุกวันนี้ใช้รถไถแทนวัวแล้วเพราะมันเร็วกว่าไง แล้วเนี่ยนะข้าวเปลือกนะ พอได้มาคนในครอบครัวก็ต้องช่วยกันตอกข้าวกันก่อน สมัยก่อนบ้านน้ำมีครกใบใหญ่แล้วใช้ตอกข้าวกินกันในบ้าน สมัยก่อนไม่มีโรงสี แต่สมัยนี้ไม่ต้องตอกข้าวกันแล้วเพราะมีโรงสีข้างง่ายกว่าสมัยก่อนนะอีก สมัยน้ำยังเด็กนะสมัยก่อนเขาเอาของมาแลกกันนะ ยังแลกของกันอยู่เลย เช่นนะใครจะกินหมู ก็เอาข้าวสารมาแลก ก็เนี่ยเพิ่งมาเปลี่ยนตอนยุคสมัยที่ตอนรัฐบาลไทยเข้ามาเนี่ยแหละ ยุคสมัยก่อนจอมพล ป.พิบูลสงครามอีกนะ

สมัยก่อนนะ นอกจากปลูกข้าวแล้ว ที่นี้เขาก็ยังปลูกถั่วเขียว ปลูกงาขายกันเยอะเลย แล้วตอนนี้ที่นี้เขายังปลูกกันอยู่นะ แล้วก็ยังมีปลูกข้าวโพดด้วย ปลูกเยอะเลยนะข้าวโพดเพราะว่าก็ถือเป็นอีกอาชีพหลักของคนที่นี่อีกอย่างหนึ่งนะ ปลูกข้าวโพด แต่ปัจจุบันนี้ อาชีพก็มีพวกรับจ้างทั่วไป บ้าง บ้างบ้านมีที่นาที่ทำนา ทำสวนผลไม้ก็ยังมีนะ เออแล้วก็ยังมีนะบางบ้านตอนนี้ก็มีเลี้ยงโคนนม เพื่وريدนมไปขายก็ยังมีเยอะเลยนะ แต่อาชีพในปัจจุบันคนมอญเขาได้ไปเรียนกันสูงขึ้นที่กรุงเทพฯ บ้าง ที่อะไรบ้างนะ กลับมาก็มารับราชการก็มีนะคนมอญ ก็มาเป็น อบต. บ้าง มาเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้าง เป็นทหาร ตำรวจก็มี อย่างเช่นถ้าอย่างในชุมชนมอญที่นี้เวลาพวกราชการ ก็จะมีคนมอญทำกันเยอะเลย เช่นพวก ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ครูเนี่ยก็เป็นคนมอญเราเป็นส่วนใหญ่”

คุณน้ำสนอง พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณน้ำสนอง
(วันที่ 14 มกราคม 2559)

“อาชีพส่วนใหญ่ก็ทำนากัน แต่เดี๋ยวนี้ทำนายุคไฮเทค มีการจ้างทำนาก็มี จ้างหว่านข้าวมีอะไรเดี๋ยวนี้ทุกอย่างเป็นการจ้างด้วยเงิน แตกต่างจากสมัยก่อนนะสมัยก่อนทุกบ้านจะเลี้ยงวัวเดี๋ยวนี้วัวไม่มีให้เห็นแล้วถ้ามีก็มีน้อย”

อาจารย์จวน เครือวิชมยารักษ์: สัมภาษณ์ที่ร้านค้าข้าง ๆ วัดม่วง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“มอญที่นี้อาชีพก็ทำนา แล้วก็คนมอญที่นี้ทำอาชีพอื่นบ้างนิด ๆ หน่อย ๆ นะก็คือพวกค้าขายก็มี แล้วก็พวกรับจ้างทั่วไป มีครบทุกอาชีพแต่หลักแล้วเขาก็ทำนากัน แล้วพวกเครื่องมือประกอบอาชีพในสมัยก่อนนะทำด้วยหว่าย แต่สมัยนี้ไม่ค่อยมีอะไรนะ แต่สมัยก่อนนี้พวกตะกร้า

เครื่องมือหาปลาทำเองใช้เองหมดไม่ได้ซื้อหรือยก ตอนนี้งามมอญก็ยังไม่หาปลาอยู่นะ แต่พวก
เครื่องมือหาปลาก็ไม่ได้ทำเองซื้อเขาเอา เวลาหาปลาก็จะหาตามคลอง ตามแม่น้ำก็ยังมึนนะ”

คุณน้ำชุตินา วังมะนาว: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วงชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ภาษา

“ตัวหนังสือเหมือนกันนะ แต่ว่าการเขียน ไม่เหมือนกัน ออกเสียงก็ไม่เหมือนกันเลย
ภาษามอญกับภาษาพม่าคนละอย่างกัน เว้นแต่ว่า พม่าคนนั้นเขารู้ภาษามอญ แต่จริง ๆ มอญก็พูด
ภาษามอญ คนพม่าก็พูดภาษาพม่า อาจจะคนมอญที่เมืองพม่าอาจจะสมองกลขึ้นมาพูดภาษาเกี๋ยง
ยะไข่ ลิ่นได้ พวกนี้สมองดี ภาษาอังกฤษเก่ง อาจจะพูดพม่าได้ อันนี้เราไม่ว่านะ เพราะเขาอยู่ใน
สิ่งแวดล้อมนั้น ๆ คือ พม่าก็ส่วนพม่า มอญก็คือ ส่วนมอญ ในอดีตมอญเป็นชนชาติ เรามีประเทศมา
เราพูดภาษามอญ เราแยกด้วยวัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษามอญมันมีตัวพยัญชนะของมัน มันมีตัว
สำคัญของมัน มันก็เหมือนภาษาไทยนั่นแหละ มี ก ข ภาษามอญตัวมันกลม ๆ มันไม่ยาว ๆ เหมือน
ไทย มันก็เป็นของมอญนี่แหละ “กว๋าน โมน แปลว่า หมู่บ้านมอญ” อีกคำ ฝ่ายไหว่ “เมะ-เงอ-ระ-
อาว แปลว่า สวัสดิ์” เรารับการสวัสดิ์ตอบว่า (เมะ-เงอ-ระ) เรารับ/ฝ่ายรับ”

น้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ขวัญชัย..มันตัวเดียวกันนะแต่อ่านออกเสียงไม่เหมือนกัน ทางโน้นผสมอะไรเข้าไปก็
รู้คุณในทีวีของพม่าผมไม่เข้าใจเลย รุ่นเก่า ๆ เล่าให้ฟังนะ พม่าเขาไม่มีตัวหนังสือนะ เขาเอาหนังสือ
มอญมาเป็นหนังสือของเขาแล้วก็เอาไปดัดแปลง ประวัติเขาอย่างนั้นนะ ตัวหนังสือเขาไม่มี

ประพศติ.. แต่อ่านออกเสียงไม่เหมือนกันนะ

ขวัญชัย...สมัยอพยพเข้ามาไทย มาทางเรือไง เขาเลยอยู่ใกล้แม่น้ำ รุ่นก่อน ๆ โนนย้ายมา
ก่อนก็เข้าไปจนถึงกรุงเทพฯ”

นายขวัญชัย เสดลาคุณ และคุณประพศติ วันดี: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ทั้งหมดไปชุดน้ำนี่เอง น้ำอายุ 11 นี้ยังเด็ก ๆ ทั้งหมดพูดมอญหมดพูดไทยไม่ค่อยได้ ถ้า
พูดไทยจะกลัว ๆ กลัว ๆ ก็จะอาย รุ่นที่น้ำอายุ 11 อะนะ พูดมอญกันหมดทั้งนั้นเลยไม่มีพูดไทย แล้ว
แต่เพียงจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ช่วงที่รัฐบาลเข้ามา มีชลประทาน รัฐบาลลดถนนลูกรังให้

พอโรงเรียนเข้ามาเด็กก็จะเริ่มเรียนเป็นภาษาไทย เพราะเด็กพูดมอญกับครู ครูก็เอ็ดว่าสอนไม่รู้เรื่อง เด็กติดทางมอญ คราวนี้แม่บ้านในบ้านก็สอนลูกให้รู้ไทยมากยิ่งขึ้น ๆ สอนมอญแต่คราวนี้จะมาทางไทย มันก็เลยอย่างที่เห็นอะ เพราะว่ามันจำเป็นต้องใช้ภาษาไทย ภาษามอญเป็นภาษารอง ภาษามอญมีน้อยลง ที่จริงก็มอญกันทั้งหมดแหละ เป็นลูกมอญกันทั้งหมดเลย อย่างน้ำนี้ไม่ดื่ม น้ำพูดมอญตลอดแม่เขาก็พูดมอญ

แต่วัยรุ่นก็รู้ภาษามอญเหมือนกัน แต่เขาอายุ และที่เขาพูดจำไม่ได้เพราะเขาอายุ ไม่มีอย่างอื่นบังคับ สมัยเก่าพูดภาษามอญ นุ่งผ้าถุง แต่ตอนนี้สิ่งภายนอกหล่อหลอมว่าต้องทำผม แต่งกายทันสมัย เปิดเครื่องเสียงดัง พ่อแม่เรียกเป็นภาษามอญ ตอบเป็นภาษาไทย มันก็เลยทำให้วิหามอญอ่อนไป”

น้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ผมก็พูดภาษามอญ คนมอญชื่อมอญยังมีอยู่นะ แต่คนมอญไม่พูดมอญลูกหลานผมมาจากกรุงเทพฯ ผมก็บอกว่าให้หัดลูกให้พูดภาษามอญบ้างมันจะได้พูดได้ มันไม่ต้องใช้ก็เก็บเอาไว้เมื่อจำเป็นค่อยพูด”

อาจารย์จวน เครือวิเศษอาจารย์: สัมภาษณ์ที่ร้านค้าข้าง ๆ กับวัดม่วง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ป่ากา...ภาษามอญนี้มีพูดอยู่ แต่เขาไม่พูด แต่เขารู้ แต่เราพูดมอญเขารู้นะเพราะเราพูดมอญกับเขา บางคนนะเขาพูดได้แต่บางคนเขาก็พูดไม่ได้แต่ลูกฉันพูดมอญหลายคน

ยายเทิ้ม...บางทีไม่ได้สอนหรอก สุดแท้แต่เขาไม่พูดแต่เขาเข้าใจบางคนก็พูดไม่ได้”

คุณยายเทิ้ม คำเอก และคุณป้าอำภา เล่ห์สม : สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยายเทิ้ม
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“รองนายกฯ อบต...ทุกวันนี้ผมยังพูดภาษามอญ แต่รุ่นลูกเขาไม่พูด แต่เขาฟังรู้หมด นายกฯ อบต...ฟังได้แต่ไม่พูด เด็กใหม่เด็ยวนี้ไม่พูด
รองนายกฯ อบต...เขาเป็นอย่างนี้ อย่างสมัยของยุคผมเนี่ย เรียนภาษามอญตั้งแต่เล็ก อยู่บ้านก็พูดมอญ พ่อแม่ก็พูดมอญ รุ่นนี้เด็กไปอนุบาลก็ครูสอนไทยแล้ว ลื่นไปทางไทยหมด มอญไปพูดที่ไหนเสียงจะใหญ่เสียงจะดัง ถ้าคนไม่รู้ก็ว่าทะเลาะกันก็ยังมีเลย”

นายกฯ อบต. บัญญัติ บุญเจริญ และรองนายกฯ อบต.ไพศาล มั่นจัน

: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วงชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม (วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง การแต่งกาย

ในเรื่องของการแต่งกายนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ชาวมอญบ้านม่วงในเรื่องของการแต่งกาย หลายท่าน ดังนี้

“การแต่งกายมอญก็เห็นตอนเช้า ๆ คนมอญก็จะนั่งผ้าถุง นุ่ง โสร่งกัน มีผ้าสไบผู้หญิง ผ้าพาดบ่าผู้ชาย แล้วก็ไปทำบุญที่วัด หรือใส่บาตรตอนเช้า ๆ แล้วก็วันวัฒนธรรมวันที่ 16 เมษายน ช่วงสงกรานต์ 13-15 สนุกมาก ทุกคนจะแต่งตัวเป็นมอญกัน และเวลาในงานที่พิพิธภัณฑ์ก็พยายามให้คนมอญที่มาช่วยงานแต่งกายมอญคะ

แต่ว่าผมผมแทบจะน้อยลง เหตุผลบางอย่าง คือบางคนเขาสวยงามคล้าย ๆ กันว่ามีอายุมากขึ้นแล้วหวิไม่ไหว มวยแบบคนมอญเก่า มวยสูง ก็คือ ผมจริงที่สูง ๆ แบบนั้นแต่ว่าเอามาดูการแต่งกายมอญ ปัจจุบัน คนสมัยก่อนก็มีผมปลอมเหมือนกัน สมมุติว่าถ้าเขาผมวดผมแล้วผมเขาบาง เขาจะไปหาผมแท้ ๆ มาทำ ขาวขนาดนี้ แล้วจะใช้หวิ แล้วเขียบเอาปลายผมปลอมผมวดแล้วติดกับ เขามีทำนะ มอญ พม่า เพราะผมน้อย คนอื่น ๆ เขาก็ไม่ได้สังเกต เพราะมันเป็นผมธรรมชาติ”

อดีตผู้ใหญ่สอวงค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“ชาวมอญแต่เดิม รุ่งเก่านุ่งผ้าซิ่น นุ่ง โสร่งทั้งหมด กางเกงนี้มันอาจจะสวมกางเกงขาก๊วยนี้หน่อย หรือกางเกงแพรบางคนก็นุ่งมาวดเหมือนกับของจีน แต่ของมอญโสร่งอยู่แล้ว เขาเล่าให้ฟัง ปลุกฝ้ายเองปั่นฝ้ายนะ เส้นหนา เดินกรอกแกรก ๆ เพราะว่าฝ้ายมันหนา และเขาก็ปั่นเส้นใหญ่เป็นโสร่ง

แม้แต่ผ้าซิ่นก็นุ่งแม่ที่บ้านรุ่มนั้นเขาก็เริ่มทอโจงกระเบน คนแก่มอญเล่าให้ฟัง ช่วงที่เขานิยมใส่ผ้าไทย เขาเรียกว่าผ้าไม่มีลายดอก เป็นผ้าพื้นอะนะ มีคนมอญเขาทอนุ่งโจงกระเบนกัน บางคนก็ยังไว้มวยผม บางคนก็ยังนุ่งโจงกระเบน นุ่งสีชมพู สีเขียวที่เป็นหลัก

เวลาไปสังสรรค์บ้านนอก เข้าไปงานวัดก็จะนุ่งผ้าสวย ๆ คนมอญใส่กำไลข้อเท้า ผมมวยตลอด ผู้หญิงมวยผม และผ้าที่จริงที่ดีกว่านั้นก็มีแต่ว่ามันอยู่ในระดับสูง เสื้อผ้าของชาวมอญที่มีฐานะ ของน้ำมีอยู่ 1 ตัวแกะลายเก่ามา แขนกระบอก และก็ผ่าอกมีลิ้นแล้วมีเชือกผูกเป็นแฉวง แล้วก็มีการเป่าซำซาวา เอวกลม คอจิ้นตั้ง คอกลมก็ได้แต่ของน้ำเป็นคอจิ้นตั้ง เอามาจากกระบุงฝึลเยนะ ที่เก่าตกทอดมาและก็เลียนแบบของเขา แล้วก็มาเขียบจักรแต่เดิมเป็นสีครีมผ้าฝ้ายสมัยเก่าเขาไม่ยอมสีนะ สีครีมหรือสีขาว 2 อย่าง

แต่ ณ ปัจจุบันจะเปลี่ยนเป็นผ้าไหมสีเขียว สีเมงพลับ สีนาค ๆ แล้วก็สีเหลืองสด เหลือง
ไข่ ของน้ำมีน่ะปัจจุบัน เป็นผ้ามอญนะ เลียนแบบของมอญ ผู้ชายโบราณเขาก็มวยผมเหมือนผู้หญิง
กัน แต่สมัยใหม่ก็ตัดผมทรงทรง ส่วนผู้หญิงก็ใส่เสื้อแขนกระบอกเหมือนกัน เอวลอย เหมือน
พม่าละ เอวลอยแขนกระบอก อาจจะมีรางคัมปาย มันมีหลายรูปแบบของมอญนะ แต่ว่าชีวิต
ชาวบ้านฐานะธรรมดาเนี่ย ส่วนมากจะเอวลอย คอกกลม แขนกระบอก และก็มิเชือกผูกสมัยโบราณ
สมัยเก่า ไม่มีกระดุม เขามีวิธีปรับให้แบบไม่ต้องมัน ไม่มีกระดุมฝรั่ง ใช้เชือกผูกเอา และกาลต่อมา
ก็ใส่โสร่งมีลายนี้อยู่แล้วแหละ ลายบางลายเป็นลายของฝั่งพม่า เขาทอเครื่องจักรยาว เพราะน้ำตัวสูง
จริง ๆ มอญเราก็ทออยู่แล้วลายนี้ ผ้าฝ้ายเหมือนกัน ที่เหลือทอผ้ามอญอยู่ที่บ้านม่วง ทอขึ้นมาใหม่ที่
บ้านอาเขาขามมี คนมอญที่นี้ นุ่งตาใหญ่ ตาหมากรุกกัน

วันที่เด่นชัดการแต่งกายเหมือนกับการรณรงค์และส่งเสริมวัฒนธรรม คือวันที่ 13
เมษายน จะแต่งกายแบบมอญ หลากหลายมาก ๆ สวยงาม แล้วก็อีกวันก็คือ 15 เมษายน คือวัน
วัฒนธรรมของมอญบ้านม่วง ก็จะแต่งชุดมอญ เสื้อผ้าที่ทอเรียบ ๆ ไม่มียกดอก มันก็คือตัดทอติดกัน
มา แต่เราก็นำมาเปลี่ยนสี มีสีเขียว สีแดง เสื้อก็เอาผ้าลูกไม้มาตัดก็ได้ทำเป็นแขนกระบอก ให้
เหมาะสมให้เข้ากับชุด การทำผม ก็อาจจะเกล้าสมัยใหม่ขึ้น และมีการประดับดอกไม้ การมวยผม
สมัยเก่าก็บางคนก็ยังมีมวย มวยแบบเก่า แต่บางคนสมัยใหม่ไม่มีขอบเขตมันทำผมสมัยใหม่แบบฝรั่ง
ได้ คือ ย้อมสีกัน แล้วก็แต่งหน้ากัน สมัยเก่าเราแค่ทาแค่สมุนไพร ในกาลต่อมาก็คือการแต่งหน้า
แบบสากล”

นายสวัสดิ์ เจริญศรี: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“เมื่อก่อนก็นุ่งผ้าถุง นุ่งอะไรพวกนี้ละ นุ่งผ้าถุงทั่วไป แต่ปัจจุบันก็คนสมัยนี้ก็นุ่งกางเกง
ใส่เสื้อผ้าเหมือนคนไทยทั่ว ๆ ไป เมื่อก่อนแต่งกายนุ่งผ้าถุงนุ่งโสร่งอยู่บ้าน ไปไหนก็นุ่งโสร่งนุ่ง
ผ้าถุง เดี่ยวนี้เวลาจะไปข้างนอกก็แต่งกายเหมือนคนไทย จะแต่งกายมอญจริง ๆ ก็จะไปทำบุญ หรือ
งานประเพณี งานบุญ ถ้าที่นี้เขาจัดงานทุกคนก็จะแต่งกายมอญออกมาจะ”

คุณยายเอื้อง ม่วงงาม: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ในอดีตชาวมอญก็แต่งกายแบบมอญนี้แหละ คือถ้าเปลี่ยนแปลงไปคือว่าอยู่ตามบ้านจะ
แต่งตัวธรรมดา แต่ถ้าไปวัดเนี่ยชาวมอญจะแต่งกายเต็มยศเลยนะ ผ้าสไบ นุ่งผ้าถุง ใส่เสื้อแขน
กระบอกมั้ง แขนสั้นมั้ง อะไรสุดแท้แต่ยังงี้ก็ต้องมีสไบไปวัด และต้องนุ่งผ้าถุง ไม่ว่าจะสาวหรือหนุ่ม

นะต้องนุ่งผ้าถุง นุ่งโสร่งไปวัด ส่วนมากสาว ๆ แถวนี้นะเขาก็ไปนุ่งผ้าถุงไปวัดกันนะ ตอนนี่ก็ยังนุ่งกันตลอดเลยนะ วัยรุ่นนะยังงี้ก็ต้องนุ่งโสร่งยังนุ่งผ้าถุงไปวัด จะมีเอกลักษณ์นะคือผ้าถุงมอญ

พวกงานประเพณีของมอญ เขาก็แต่งชุดมอญกันทั้งนั้นแหละ เวลาถ้ามีงานสำคัญ ๆ แต่งกันสวยงาม ลองมาวันลอยกระทง กับวันสงกรานต์อะ ถ้าสงกรานต์นะมาดูได้เลยทุกบ้านจะพร้อมใจกันแต่งตัวมอญเลย ทั้งหนุ่มสาวอะ ผู้ชายก็นุ่งโสร่งไปวัดเป็นผ้าขาวม้า เอาพาดบ่าไป แต่สุดท้ายผู้ชายต้องมีผ้าขาวม้าก็แล้วกันนะ”

คุณน้ำชุตินา วังมะนาว: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วง ชั่วครวญ โรงเรียนวัดบัวงาม
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คุณสมชาย...เวลามีงานอะไร ๆ นะที่นี้ชาวบ้านช่วยกัน ใส่ชุดมอญกันไปสวยงาม ถ้าใครไม่มีก็หยิบยืมกันทำเพื่องานมอญ ผมเองเนี่ยก็ทอผ้าเป็นนะ แต่ผมไม่มีเวลาเลย

คุณคมสร...เวลาผมอยู่บ้านก็ใส่เสื้อธรรมดา ๆ นุ่งโสร่งอยู่บ้านนี่แหละ ไปกางนอกก็ใส่กางเกงพวกผ้าม่อฮ่อมประมาณนี้

คุณสมชาย...ถึงเวลานะก็นุ่งโสร่งไปวัด

คุณคมสร...ในอดีตสาวมอญเนี่ยนะต้องนุ่งผ้าถุงปิดตาตุ่ม ไม่ให้เห็นขาอ่อนเพราะคนมอญเขาเก็บเนื้อเก็บตัว เขาสอนมาให้รักนวลสงวนตัว โขว์ได้ก็เมื่องานโขว์ ห่มสไบไปก็ป็นงานบวช”

คุณคมสร จับจ และคุณสมชาย ปรีชาชาญ: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณคมสร
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ผ้าที่ทอเป็นผ้าฝ้าย ผ้ามอญเขาทอลายหมากรุกแบบนี้มานานแล้ว ตาเล็ก ๆ ก็ทอแต่เป็นส่วนน้อย มอญและพม่านุ่งผ้าลายเหมือนกัน มอญเขาก็นุ่งลายตาเล็ก บางคนเขาต้องไปซื้อของชายแดนที่มาขายในเมืองไทยสลับกันไป ผ้าที่เราทอสำหรับโอกาสพิเศษ ทอด้วยน้ำมือชาวบ้านมอญบ้านม่วง เสื้อทอสมัยก่อน บรรพบุรุษเขาเอาไว้ในกระบุงผี เขาออกมาตัดได้แต่ต้องตะวันตกดินนะ”

ผู้ใหญ่สำอางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“ชาวมอญแต่เดิม รุ่นเก่านุ่งผ้าชิ้น นุ่งโสร่งทั้งหมด กางเกงนี่มันอาจจะสวมกางเกงขาก๊วยนี่น้อย หรือกางเกงแพรบางคนก็นุ่งมาวัดเหมือนกับของจีน แต่ของมอญโสร่งอยู่แล้ว เขาเล่า

ให้ฟัง ปลุกฝ้ายเองปั่นฝ้ายนะเส้นหนา เพราะว่าฝ้ายมันหนา และเขาก็ปั่นเส้นใหญ่เป็นโสร่ง แม่แต่ฝ้ายชิ้นนี้ นี่รุ่นแม่ที่บ้านรุ่นนั้นเขาก็เริ่มทอ โจงกระเบน คนมอญ เวลาพาไปงานเนียไปสังสรรค์บ้านนอก เข้าไปงานวัดก็จะนุ่งผ้าสวย ๆ คนมอญใส่กำไลข้อเท้า ผมมวยตลอด ผู้หญิงมวยผม”

นายสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ขวัญชัย..ตั้งแต่บรรพบุรุษ เขาก็ทำมาอย่างไรเราก็ทำตามมา เดียวนี้เครื่องเก่า ๆ เครื่องทอผ้าโบราณมันหายหมดแล้ว ตอนทอนะเขาต้องดัดยั้งใจก็ไม่ว่าเขาเล่าให้ฟังผมไม่ทันรุ่นนั้น เขาดีแล้วมาทำเป็นเส้นด้ายเอง ต้องปลุกด้วยนะฝ้ายเนี่ย

ประพศิต...แต่เดี๋ยวนี้นี้ด้ายทอมันจะทันสมัย แต่พอมายุคสะดวกหน่อยก็เป็นด้ายคืบใช้ด้านโทเร ด้ายคืบแล้ว สมัยก่อนนะตอนเป็นผ้าฝ้ายกว่าจะได้ทอก็ยากเหมือนกัน เขาจะต้องเอาด้ายไปแช่น้ำข้าวก่อนขยี้ ๆ มันจะได้แข็งขึ้น แล้วก็เอาไปตาก แล้วก็มาทอไหม้นิมแล้วก็เอามาปั่นใส่หลอดใหญ่ ๆ นี่สมัยผ้าฝ้ายนะ เดียวนี้เป็นโทเรมันไม่ขาดง่ายเป็นสมัยใหม่แล้ว

ขวัญชัย..ที่นี้จะหลากสีหน่อย แต่ลายที่นี้ส่วนมากก็จะเป็นลายเดียวกันของในบ้านม่วง

ขวัญชัย..เราทอผ้าใช้เอง ปัจจุบันเราก็ทอใช้เองอยู่ แล้วก็ขายมั่งใช้เองมั่ง ลูกค้าส่วนใหญ่จะเขารู้ว่าบ้านหลังไหนทอผ้า ก็ไปถึงบ้านเลย บางทีตามตลาดนัดประจำหมู่บ้านทุกวันพุธ เขาก็ตั้งขาย ราคา 400-450 บาท ตอนนี้นะชาวบ้านทอขายกันไม่ทันเลย ขายดี เราจะมีคนสั่งกันเยอะกว่าจะได้กันก็หลายเดือน

ประพศิต...ชาวบ้านแถวนี้ทอกันหลายบ้าน มีเครื่องทอกันในบ้านเลย ที่ทอตอนนี้ใช้เป็นที่กระตุกนะ ก็กระตุกนี้เป็นยุคใหม่แล้ว

คุณขวัญชัย เสดลาคุณ และคุณประพศิต วันดี: สัมภาษณ์ที่ได้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“ในอดีตนะ ทอใส่เอง ทอใช้เอง เป็นผ้าปูที่นอนบ้าง ผ้าปูที่นอนนี่คือ ทอใช้เอง แล้วก็ทำยามใส่ของ แล้วก็ทอใช้เป็นเสื้อผ้านุ่ง สมัยก่อนนะไม่ต้องซื้อ เขาทำเป็นปลอกหมอน เขาทอใช้เองทุกอย่างเลย แต่ปัจจุบันก็เปลี่ยนไปมาก เพราะช่วงนี้คนสนใจเยอะ เขาเห็นเขาก็ซื้อไปนุ่งบ้าง เพราะมันสวย แต่เมื่อก่อนนี้ทำขึ้นเพื่อใช้เองทั้งนั้นเลย”

คุณญาณีสา สอสะอาด: สัมภาษณ์ที่ร้านค้าของคุณญาณีสา

(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ประเพณีการเกิดและโกนผมไฟ

“การอยู่ไฟนะไม่เหมือนคนไทยเลยของโบราณ แต่เดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปแล้ว ชาวบ้านก็คลอดที่โรงพยาบาล แต่สมัยก่อนคลอดกับหมอดำแย หมอดำแยบอกและช่วยจัดแจงให้ แต่การอยู่ไฟตอนนี้ก็เอาสะดวกง่าย ๆ เหมือนคนไทย ไม่ได้ทำพิธีอะไรเหมือนกับสมัยก่อนแล้ว”

ผู้ใหญ่อ่างค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“น้ำตองตั้งห้องนึ่งปอนคนโต แล้วก็มานึ่งคนที่สองก็คลอดที่โรงพยาบาลหมดเลยทั้งสองคน ไม่ได้คลอดกับหมอดำแยแล้ว แต่ตอนอยู่ไฟน้ำก็อยู่ไฟแบบสมัยก่อนเลย แม่สามมีน้ำสมัยเขาอยู่เขาทำให้จัดแจงทำกระโจมอะไรให้น้ำเลย น้ำก็อยู่ 10 วันขึ้นไปนะ ทำวิธีขึ้นตอนแบบมอญทั้งหมดเลย แต่ทุกวันนี้เห็นบางคนเขาก็ไม่ได้ทำแบบสมัยที่น้ำทำแล้ว ทำง่าย ๆ เปลี่ยนไปตามยุคแล้ว”

น้ำสุจินต์ พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้าน
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“โกนผมไฟยังมีอยู่คนมอญนะเด็กผู้ชายต้องไว้ผมจุกหมด ผู้หญิงก็ต้องไว้เปียเหมือนกันถึงเวลานะต้องนิมนต์พระมาทำ ถ้าจะ โกงก็ต่อเมื่อวันที่เลี้ยงผีนี้แหละ ใ้คนทรง โกงให้เลย คนที่ไว้จุกต้องรอ โกงวันที่เลี้ยงผี หรือไม่ก็ต้องทำพิธีเลี้ยงพระให้พระ โกงนนะ”

คุณลุงบัว พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้าน
(วันที่ 18 พฤษภาคม 2557)

“โกนผมไฟยังมีอยู่ เด็กที่ไว้จุกคนมอญเรายังมี เขาเรียกว่าประเพณี โกนผมไฟ ที่เห็นอู่ม ๆ หลานก็ยังมีนะคนไทย ที่จริงของมอญเราไว้จุกตลอด ตอนบวชก็ต้องไว้จุก จุกยาว แล้วบางทีเอาไว้โตเป็นหนุ่มก็ยังไม่โกนนะ คนมอญรุ่นเก่าเขาไว้จุกกันจริง ๆ จัง ๆ แต่ถ้าจะ โกนผมไฟก็โกนกันวันเลี้ยงผี ส่วนใหญ่จะเป็นเดือน 4 และ 6 เขาก็จะไม่ห้ลูกหลาน โกงวันนั้น”

ผู้ใหญ่อ่างค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“ประเพณีของคนมอญนี่จะมีโกนผมไฟด้วยนะ แต่คนไทยไม่มี แล้วคนมอญเวลาเกิดมาถ้ารู้ว่าเด็กเกหรืออะไรเขาจะไว้จุก คนไทยไม่มี แล้วเขาก็จะมีพิธี โกงจุกอะไรแบบนี้ เพราะตอนนี้

คนมอญก็ยังมีจุกอยู่ คนไหนที่มันเลี้ยงยากเลี้ยงอะไรเนี่ยเขาก็จะไว้จุก การไว้จุกไว้เปียยังมี
อยู่คนมอญนะ”

ผู้ใหญ่ขวัญยืน ทองอยู่: สัมภาษณ์ที่บ้านผู้ใหญ่
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“ประเพณีชีวิตเรา เมื่อเกิดมาเขาก็ให้ไว้ผมไฟ แล้วก็ต้องให้คนทำพิธี โคนผมจุก ต้อง
นับวันด้วยนะว่าเด็กกี่เดือนต้อง โคนผมไฟ ไว้ผมจุกอะเนี่ยเขานับเดือน แล้วพวกเด็กหัวจุกให้ขึ้น
บ้านก็ไม่ได้ สมัยก่อนเขาเรียกผมเปีย ต้องทำพิธี โคนจุกให้ครบถ้วน เด็กผมจุกไม่ให้ขึ้นบ้านเลย”

น้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“พวกงานประเพณีต่าง ๆ เช่น เด็ก ๆ นะลูกน้ำทั้ง 2 คน ก็ต้องไว้ผมจุก ถ้าจะติดจุกก็ต้อง
ไว้ไปประมาณ 3 ขวบถึงจะตัดได้ เวลาตัดจุกเขาเรียกการ โคนจุก ก็ต้อง โคนออกที่บ้านของต้นผี คือ
บ้านของปู่ ย่า ตา ยาย แล้วถ้าจะ โคนจุกเขาก็จะมีช่วงของเขานะ ต้องรองจนกว่าจะถึงเวลาไหว้ผี
บรรพบุรุษแล้วค่อย โคนออกในวันนั้นเลย เป็นประเพณี โคนจุกมอญ”

น้ำสนอง พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้าน
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ประเพณีการบวช

“ที่บ้านม่วงเราก็มีคนบวชอยู่ตลอด การบวชก็สุดแท้แต่จะมีเงิน ถ้ามีเงินก็บวชตาม
ประเพณี ถ้าไม่มีเงินก็เข้าโบสถ์ได้เลย อาจจะแต่งตัวตามประเพณีมอญตอนเช้าแปดโมง แล้วก็เลี้ยง
พระ แต่ถ้ามีเงินเยอะก็บวชสามวันเลย วันแรกเราจะเอานาคไปลาผู้ใหญ่ วันที่สองคือแต่งตัวนาคแห่
ไปรำไปด้วยที่บ้านม่วงเรามีขย โสน แต่งตัวนาค แต่ปัจจุบันนี้คุณยายอายุมากแล้วเดินไม่ค่อยไหว
แล้วก็เลยไม่ค่อยได้ร่วมพิธี แล้วก็ไปไหว้ศาลกลางบ้าน ไหว้ศาลในวัด แล้ววันที่สามก็บวช แห่เช้า
แล้วก็บวชวันนั้น เป็นแสนบาท คนมากินเยอะถ้าตามประเพณีขึ้นอยู่กับบเป็นส่วนใหญ่เพราะ
ปัจจุบันอะไรก็แพง”

ผู้ใหญ่สง่างค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 12 พฤษภาคม 2557)

“เวลาใครบวชอะไรนะก็ต้องมาไหว้ที่ต้นโพธิ์วัดม่วงนี่ เป็นต้นโพธิ์ที่สำคัญ มอญเราก่อนบวชก็มาอยู่กับพระก่อน มาฝึกท่องบทสวดก่อน พอถึงเวลาบวชนะได้ท่องได้ จำได้ คนมอญเราบวชก็ 3 วันแต่งกายใส่ชุดาจี๋มาด้วยแล้วก็แห่ประมาณนี้นะน้ำบวชมานานแล้วจำไม่ได้ได้ทำอะไร แต่มอญเรางานบวชที่ถือเป็นงานใหญ่เลย งานสำคัญของที่นี่เลยนะ”

คุณงาม ขาวบาง: สัมภาษณ์บนถนนนากระเหรียง

(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“เวลามีงานเทศกาลหรืองานอะไร กรณี บวชนาค ก็แห่ที่วัดบัวงาม แล้วก็ไปหยุดเคารพที่ศาลากลางบ้าน ถ้าบวชตำบลบ้านม่วงก็ต้องลงตรงศาลตรงนั้นทุกคน แล้วก็ไปวัดม่วงรอบหนึ่งจี๋มาบ้างคนก็จี๋มา ประเพณีของเราจะโกนผมในวันแห่ ไม่เหมือนที่อื่น ที่อื่นเขาจะโกนผมแล้วแห่นาค แล้วงานสมัยก่อนเต็นท์ไม่มี ถ้าจัดงานเขาจะป้อง ที่ทำนมจิ้น หุงข้าว แล้วดำ แล้วถ้าไม่มีมะพร้าวใครขึ้นต้นมะพร้าวได้ก็ต้องขึ้นต้นมะพร้าว ตัดไม้ไผ่ทำเป็นหลังคา แล้วเอาไม้ไผ่มาคลุมมันร่มเย็นดี สมัยก่อนนะช่วยกันไม่ต้องเรียก สมัยก่อนพวกผมกินกัน 3 วัน 3 คืน สุกดิบน้อย สุกดิบใหญ่ แล้วก็วันเข้าโบสถ์ 3 วัน แต่สมัยนี้มันเปลี่ยนแปลงไป เพราะว่าบางคนบวชใช้บเยอะ เพราะในเรื่องของเศรษฐกิจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง”

ท่านไพศาล มั่นจิ้น รองนายกอบต.บ้านม่วง: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วงชั่วคราว

โรงเรียนวัดบัวงาม (วันที่ 27 ธันวาคม 25589)

“บวชมอญเรานี้เปลี่ยนไปเยอะ แต่ที่นี้เขาก็พยายามไม่ให้เปลี่ยนมาก วันแรกขอขมามีเหมือนกัน วันที่สองจี๋มาแห่ แต่เดี๋ยวนี้เขาประหยัดขึ้น แล้วเข้าวันที่สาม เขาก็จะเข้าโบสถ์ เขาเรียกแห่เหยียบน้ำค้ำ ปัจจุบันก็เหลือแค่สองวันก็คือเพราะจัดแบบประหยัด นาคก็ต้องโกนผมใส่ชุดาอยู่นะเหมือนเทวดาชาวบ้านก็จะมาช่วยกัน สมัยน้ำบวชก็จัดกันสามวันเลยปัจจุบันค่าใช้จ่ายสูงก็เหลือสองวัน”

คุณน้ำแสนห้ ระวังงาน: สัมภาษณ์ที่ศาลากลางบ้าน

(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ประเพณีการจัดงานศพ

“เวลามีคนตายจากการเกิดอุบัติเหตุเผาไม่ได้ ต้องไว้ 3 ปีจึงจะเผา ต้องนำศพไปฝังก่อน แล้วจึงขุดมาเผาที่หลัง แต่ว่าถ้าตายจากโรงพยาบาลก็เอาไว้ที่บ้านไม่ได้นะ ถ้าตายที่บ้านถึงจะเอาไว้ที่บ้านได้”

ผู้ใหญ่อ่างค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง

วันที่ 9 มกราคม 2558

“บ้านเราเวลามีคนตายโหงก็ต้องฝังดิน ถ้าคนที่ตาบอดฝังชัวนิรันดร์ คนเป็นใบ้หรือพิการทางสมองก็ฝังชัวนิรันดร์ แล้วก็ต้องทำบุญ 7 วันให้เขาด้วยนะ แต่ถ้าแก่ตายก็ทำพิธีกรรมแบบมอญครบถ้วนก่อนแล้วค่อยเผาที่วัด

แต่พวกที่ต้องฝังชัวนิรันดร์ เดี่ยวนี้ให้พวกปอเต็กตึ๊งไปก็ได้ถ้าเราไม่คิดอะไรมากอะนะ ฝังชัวนิรันดร์ก็ต้องขุดดิน ขุดหลุมฝัง เขาจะมีวิธีบอกขุดดิน เพราะฝังแบบนี้เช่น ปูที่บ้านแกดาบอดจนแก่ก็ต้องฝังชัวนิรันดร์ การขุดลงดินต้องทำพิธีขอเจ้าป่าช้านะให้หลีกกัน ไม่งั้นก็ไปเข้าศพอื่น เขามีวิธีขอ คนเก่า ๆ เขารู้ขอขง ใจ ขอขรณีย่าได้เจอใครนะขุดไปถึนี้ ขอให้ฝังให้เรียบร้อยขอให้แคล้วคลาดอย่างได้เจอศพอื่น แต่ถ้าไปเจอศพอื่นก็ต้องไปขุดหลุมใหม่อีก เสียเวลาฝังในวันอะนะ แต่สมัยก่อนก็ไปฝังที่เชิงเขาก็ได้ที่ชาวบ้านเขาจัดเอาไว้สมัยก่อนไปฝังไปเผาที่เชิงเขาโน้น ไม่นั่นวัดหอรก

พวกคนตายเป็นคนตาบอด พิการ ไม่สมประกอบ ผูกคอตาย ท้องทิ้งกลม แต่ถ้าตายทั้งกลมต้องผ่าเอาลูกออกอีก มันมีพิธีอยู่ในการผ่าแยกลูกแยกแม่กัน หรือฟ้าผ่าตายก็ต้องฝังทั้งยืน เอากระทะคลุมหัวเท่านั้นที่น้ำจำได้นะ เราก็ไม่อยากจะรู้รายละเอียดมาก ๆ เขามี เช่น คนที่มาเดินแล้วล้มถือว่าตายโหงตายไม่ดี ตายโหงนี้ รถชน ตกต้นไม้ตายนี้ตายไม่ดี เราต้องว่ากันตามประเภทไป คนมอญเชื่อแบบนี้

พูดถึงว่าคนพิการอะนะ ถ้าไม่ฝังชัวนิรันดร์ก็ยกให้กับมูลนิธิแล้วเราก็ให้เงินเขา 5 พันบาทหรือเท่าไรก็ให้เขาไป โทรบอกรบอเต็กตึ๊งว่าญาติเนี่ย เงินน้อย ฐานะยากจนให้เงินเขาไป มีนะ ในหมู่บ้านสติไม่ดีเวลาตายญาติก็โทรไปให้เงินเขาไปก็จ็อบไม่ต้องทำพิธี แต่ธรรมดาเขาก็ไม่เอาเงินนะพวกมูลนิธิเขาเอากุศลมากกว่าเพราะมันเป็นการเกิด แก่ เจ็บ ตายมันก็ต้องทำใจกันนะ”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง

วันที่ 14 ธันวาคม 2559

“น้ำสนอง...เวลามีงานศพนะ อย่างเช่นงานศพของพ่อน้ำนะ ผู้หญิงก็คือคนในครอบครัวนะ ผู้หญิงจะต้องนุ่งผ้าสีขาว ส่วนผู้ชายก็ต้องเอาผ้าขาวมาคาดเอว งานศพคนมอญเขาทำกันมาแบบนี้ เพราะเขาถือว่าเป็นการไว้ทุกข์กับคนตาย

น้ำจิ้น...น้ำก็เป็นสะใภ้แต่งเข้า น้ำก็ต้องไว้ทุกข์ ทำตามประเพณีของคนมอญล่ะ น้ำก็สามารถปรับตัวอยู่ได้นะ เพราะเป็นการไว้ทุกข์ปกติเลยล่ะ

น้ำสนอง...งานศพของคนมอญ ก็ต้องนิมนต์พระมาสวดนะ แต่พระก็สวดได้ทั้งภาษาไทย ภาษามอญเลย อย่างงานศพของพ่อน้ำก็สวดแต่ภาษามอญ แล้วก็เวลาเผาสมัยก่อนก็เผาศพแบบใช้ฟืนกัน เผาแบบฟืนกันเลย

น้ำสนอง...รูปแบบงานศพเขาก็ยังเคร่งครัดนะ แต่ก็มีเปลี่ยน ไปบ้าง สมัยก่อนนะงานศพคนมอญจะต้องมีบรรเลงระนาดด้วย สมัยก่อนน้ำกลัวมาก แล้วก็เวลาจะนำศพไปเผาที่วัดนะ เขาใช้หามกันไปโน้นจนถึงวัด แต่สมัยนี้ใช้รถเข็นของวัดเข็นเอาไม่ค่อยน่ากลัวเท่าไรแล้ว

น้ำสนอง...แล้วเนี่ยเวลาจัดงานศพคนมอญเขาเอาศพไว้ที่บ้านนะ สวดที่บ้าน แต่พอวันจะเผาก็จะมีพิธีกรรมของเขานะ ทำบันไดไม้ไผ่ เพื่อเป็นประตูหนึ่ง เป็นการบอกทางให้เขาไปจากบ้านนี้ ก็ทำบันไดไม้ไผ่เพื่อให้เขารู้ว่าเขาเสียชีวิตแล้ว แล้วก็ลอดไม้ไผ่ไปแล้วก็ไปเผาที่วัด พอถึงบันไดขั้นสุดท้ายก็ทูปหม้อข้าว ที่เป็นหม้อดินที่ใส่ข้าวสารของคนตายไว้ เพื่อเป็นการบอกเขาว่า จบสิ้นแล้ว หมดกันแค่นี้ หมดกันแล้วชาตินี้

น้ำสนอง...แล้วคนตายถ้าตายเพราะอุบัติเหตุ หรือคิดสั้นฆ่าตัวตาย ศพเขาก็ต้องฝังเลย ใช้เวลา 3 ปีก็ค่อยขุดออกมา แล้วสวดปกติ แล้วก็เผา ที่ทำแบบนี้เพราะคนมอญเชื่อกันว่า เวรกรรมจะได้ตามไม่ทันเขา เพราะไม่งั้นนะชาติหน้าเกิดมาต้องรับเวรกรรมต่ออีกก็เลยต้องฝังก่อน เวลาขุดมาสวดก็สวดที่วันนั้นแหละ อย่างเวลาตายใหม่ ๆ เขาไม่ให้เอาเข้าบ้านเลยนะไม่ได้เลย ต้องพาศพไปวัดไปฝังอย่างรวดเร็วเลยนี่เป็นธรรมเนียมของเขา

น้ำจิ้น...แล้วเวลาไปงานศพ พวกกับข้าวที่งานศพเราเอากลับบ้านได้นะแต่ไม่ให้เอาไว้ข้ามคืนเด็ดขาดมันไม่ได้ คนมอญเชื่อแบบนี้ ถ้ากินไม่หมด ก็ต้องรับทิ้งเลย เขาไม่ให้เอาไว้ข้ามคืน”

คุณน้ำสนอง พัดชื่นและคุณสุจินต์ พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณน้ำ

วันที่ 14 ธันวาคม 2559

“ท่านนายก อบต...คนมอญไม่ว่าจะแถบบ้านม่วง หรือนครชุมน์ เขายึดประเพณีเดิมอย่างเวลามีคนตาย ถ้าตายนอกบ้านเช่น เป็นลมกลางทุ่งนาไม่เป็นไรถือว่าตายปกติตายแบบธรรมชาติก็พาไปที่วัดเลย แต่ถ้าพวกตายเพราะอุบัติเหตุรถชนตายคาที่ก็ฝังเลย

ท่านรองนายก อบต...ไม่มีการสวดอะไร เก็บศพฝังเลยรอเวลาถึง 3 ปี พอปีที่ 3 ถึงจะเอาออกมาทำพิธีแล้วก็เผา

ท่านรองนายก อบต...เวลามอญเราสวดศพ ถ้าศพมาที่วัดก็สวดที่วัดเลย ถ้าตายที่บ้านก็สวดที่บ้าน แล้วแต่ใครจะบยเยอะสวด 3 คืน 5 คืน การสวดปัจจุบันก็ยังสวดเป็นมอญ ถ้าคนไทยมาฝังเยอะก็สวดแบบไทยให้ฟัง พระก็จะสวดได้ทั้งไทยทั้งมอญ”

ท่านบุญญวัติ บุญเจริญ นายก อบต.และท่านไพศาล มั่นจิน รองนายก อบต.บ้านม่วง

: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วงชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม

วันที่ 27 ธันวาคม 2559

“งานศพมอญแล้วแต่เจ้าภาพว่าสวดกี่คืน ก็นิมนต์พระใกล้ ๆ มาสวดที่บ้าน ก็สวดเป็นภาษามอญหรือภาษาไทยก็ได้ แล้วพอวันจะเผาก็เนี่ยอย่างที่นี่ก็มีเครื่องเสียงลำโพงเครื่องใหญ่ แล้วก็ไปจ้างวงดนตรีเป่าพาทย์มอญมาบรรเลงให้กับงานศพในวันที่เผา แล้วก็มีการทำอาหารกัน อะไรแบบนี้แหละถือว่าเป็นการทำบุญร่วมกันนะ แล้วเดี๋ยวพอถึงเวลาต้องเอาศพลงจากบ้าน ก็ต้องมีไม้ไผ่ด้วยเหล่า ๆ แล้วทำเป็นเหมือนกับประตู แล้วก็เอาศพลอดออกตอนลงจากบันไดนะ ที่ทำแบบนี้ก็เพราะว่า ถือว่าเป็นการส่งคนที่ตายไปอีกโลกหนึ่งแล้ว ไม่ได้อยู่บนโลกของมนุษย์อีกแล้วนะ น้ำก็รู้ประมาณนี้แหละนะ”

คุณสมพร เกษม: สัมภาษณ์ที่งานศพ

วันที่ 27 ธันวาคม 2559

“เวลารู้ว่าคนบ้านไหนตายก็ไปช่วย ประเพณียังมีอยู่แต่ถ้างานอื่นไม่เชิญจะไม่ไปงานนี้ไม่ต้องบอกให้ไปเราไปร่วมพิธีเพราะต้องไปช่วยอยู่แล้วเชื่อว่าจะได้บุญ คนมอญพระก็จะสวดภาษามอญ ส่วนคนไทยก็สวดภาษาไทย พระที่นี้สวดได้ทั้ง 2 ภาษา

แต่การช่วยเหลืองานศพเขาช่วยกันหมด อย่างบ้านนั้นมึงงานเขาก็จะช่วยกัน บ้านนี้มึงงานเขาก็ช่วยกันสลับกันช่วยไปมา เคยไปงานศพที่กรุงเทพฯ ตรงนั้นก็เสียเงิน ตรงนี้ก็เสียเงินช่วยเหลือกันน้อย”

ผู้ใหญ่สำอางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง

(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“คุณสมชาย...คนมอญเขาไปช่วยงานศพกันนะ แล้วเวลาไปงานศพ ผู้ชายก็ผ้าขาวม้าพาด
หมด นุ่งโจรงกันหมดมางานศพ มาฟังพระสวด

คุณคมสร...เวลามีงานศพก็จะนุ่งผ้าโจรงไปเลย เพราะโจรงผ้าของผู้ชาย ผู้หญิงก็นุ่ง
ผ้า นุ่ง ผู้ชายก็จะนุ่งผ้าโจรงสีทึม ๆ หน่อยไม่จำเป็นต้องเป็นสีดำนะ แล้วก็ผ้าขาวม้า แล้วก็ใส่เสื้อ
ยี่ดสีดำหรือเสื้อสีขาวก็ไปงานศพ ไปช่วยงานเขาได้แล้ว”

คุณคมสร จับจและคุณสมชาย ปรีชาชาญ: สัมภาษณ์ที่บ้าน

(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ที่นี้เวลามีงานศพช่วยเหลือกันสุด ๆ ในวันที่ตายเขาก็มาเอาเก้าอี้ที่วัด โตะกลม ยี่มวัด
เอาขามเลี้ยงคน มักทายก็จะจัดพิธีหน้าศพว่าตั้งยังงัยอะไรยังงัย เรียกญาติพี่น้องมาเตรียมทำกับข้าว
เลี้ยงคน จะมีอาหารกับน้ำไม่มีขนม ญาติ ๆ จะมาช่วยคอยต้อนรับคนมาฟังสวดคอกิธรรม อันนี้ต้อง
ต้อนรับสำคัญมากถ้าต้อนรับไม่ดีจะถูกตำหนิติเตียนถ้าไม่เอาใจใส่คนไปคนมา คนที่มงานเขาจะ
สำรวจกันใส่เสื้อขาว-ดำ แต่ถ้าขาวมอญแท้ ๆ เขาไม่กำหนดการนุ่งเสื้อสีแดงสีเขียวอะไร
ก็ได้ แต่เดี๋ยวนี้เขาต้องตามยุคกันแล้ว เพราะรัฐบาลเขากำหนดให้ใส่เสื้อขาว-ดำไว้ทุกข์ให้เกียรติ
คนตาย แต่จริง ๆ มอญเขาไม่ถือ

แล้วเนี่ยนะเวลาคนมอญเขากล่าวเขาจะไม่บอกว่าไปงานศพ เขาจะพูดว่า “บ๊วกัมมฐาน”
ไปงานกัมมฐาน คนตายเราต้องปลงว่าเป็นกรรมฐาน เราจะไม่พูดว่า “บ๊วกัมมฐาน” เป็นภาษามอญ
แปลว่า “เนาพะ ละ” อะไรแบบนี้ เราจะไม่พูด แล้วก็คือให้ไปดูไว้เป็นตัวอย่างแล้วกัน คุณเป็น
ตัวอย่างไปช่วยเขา เราก็ปลงด้วย สำรวมไว้ด้วย ได้คิดได้สติปัญญาเขาบอกไว้ในตัวแบบนั้นแก้มคิดนี้
มาจากพุทธศาสนาชนชาติมอญนั้นละเอียดมาก”

น้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง

(วันที่ 9 มกราคม 2558)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ประเพณีการนับถือผีบ้าน

“คนมอญมีการนับถือผี มีผีบรรพบุรุษหรือเรียกว่าผีบ้านก็เป็นผีเดียวกัน อย่างเช่นบาง
บ้านก็ถือผีเต่า บางบ้านก็ผีงู หรือผีม้า เช่น ถ้าอย่างบ้านที่นับถือผีงู ก็ห้ามตุง บ้านที่นับถือผีเต่า ก็ห้าม
กินเต่านอกจากเต่าจะเดินเข้าบ้านเอง ส่วนผีม้าก็ตอนบวชนาคห้ามขี่ม้า บางบ้านไม่เหมือนกัน ส่วน
ใหญ่ผีจะไปตามผู้ชาย เขาจะไม่ตามผู้หญิง ถ้าผู้ชายเลี้ยงผี ก็จะเลี้ยงไปตลอด”

ผู้ใหญ่สำอางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง

(วันที่ 12 พฤษภาคม 2557)

“การนับถือบรรพบุรุษแล้วก็มีที่แบบว่า เช่น ผีเต่า นี่หมายถึงว่า ถ้าเรานับถืออยู่แล้วยังไม่ครบกำหนดเลี้ยงผีเราจะจะต้องเต่าไม่ได้ เราจะไม่กินเต่ากัน จะกินได้เฉพาะวันที่เลี้ยงผี เราจะไว้ชีวิตเต่า แต่เดี๋ยวนี้เขาเปลี่ยนไปหมดแล้ว เป็นผีไก่หมดแล้วเมื่อก่อนนะเป็นเต่าหมด แต่เดี๋ยวนี้เป็นไก่หมดเลยมันสะดวกหน่อย เพราะเต่าเดี๋ยวนี้หายาก หาลำบาก แล้วที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยด้วย แล้วเวลาเห็นเต่าต้องพูดว่า เต่าเหม็น เป็นภาษามอญ

อย่างเมื่อก่อน ถ้าเลี้ยงผีสมมติว่าเลี้ยงวันนี้ละ ก่อนสูกสองสามวันเต่าเขาก็จะมาแล้ว เมื่อก่อนผมจำได้ว่าเวลาหมามันเห่า อาผมลงไปข้างล่างก็จับเต่าได้แล้ว

แล้วยังมีผีตุ๊กตานะ เล่นไม่ได้เด็ดขาดเพราะคนมอญเขานับถือผีมอญ แล้วตุ๊กตาทุกอย่างเลย ไม่ว่าตุ๊กตาอะไรก็แล้วแต่ เอาเข้าบ้านไม่ได้เลยห้ามเล่นเหมือนกันหมดทั้งตระกูล ถ้าตระกูลนี้นับถืออะไรก็จะเหมือนกันทั้งตระกูล

การนับถือผีนะคนมอญเขาไม่เปลี่ยนหรอก แต่ถ้านับถือเต่าเขาก็เปลี่ยนมาเป็นไก่หมด เพราะสมัยก่อนต้องใช้เต่าหมด แต่สมัยนี้เต่ามันไม่กล้ากินเต่า”

คุณลุงบัว พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณลุง

(วันที่ 18 พฤษภาคม 2557)

“น้ำนับถือผีเต่าครับ ผีเต่า ผีไก่ กับผีบรรพบุรุษมันมีวิธีการอย่างเดียวกัน แต่ว่าผีงูไม่ให้ฆ่างู ตระกูลที่ถือผีงูไม่ให้ฆ่างู ไม่ฆ่างูพิษหรือไม่พิษ เขาหลีกเลี่ยง ผีเต่า เขาก็ไม่ให้ฆ่าเต่า กินเต่าได้ แต่เราต้องเช่นเพราะว่าเราไม่มีอะไรจะกิน อยู่บ้านป่า ก็คือแกงเต่าเสร็จแล้วก็ต้กใส่ถ้วยแล้วก็ข้าวเปล่า แล้วก็บอกว่า “ป่า โหนก เจ็ะปะเค็ง คะเค็งคะ” แปลว่า กินแกงอร่อย แล้วก็ทำทำตั้งไว้ตรงนั้น แล้วเราก็กินได้ คือเต่าฆ่าได้แต่นี้ที่ไม่ฆ่าเพราะว่าหลีกเลี่ยงไม่ฆ่ามันเป็นบาป เวลาเจอเต่านะ ต้องพูดว่า “หรรุค โอ้ยย” แปลว่า เต่าเน่า เรียกคนอื่นมาดูเต่า “มาดูเร็ว มาดูเต่า” ดูแล้วตัวใหญ่ เราก็อพูดว่า “โอ้ว อะหรรุค โอ้ยย” แปลว่า เต่าเน่า เหม็น ไม่เป็นไรนะเป็นการแก้เคล็ด แล้วเราก็เอาไปปล่อย เราก็ทำทำกินหญ้าอยู่นะ เราไปปล่อยมัน แล้วเราก็กินมัน ให้มันไปทางไหนก็ไป

พวกผีเต่า ผีงู กับผีก็เหมือนกัน ผีบรรพบุรุษกับผีเต่ามันอยู่ที่เดียวกันนั่นแหละ ไม่เคยได้ยินบอกว่าแยกกัน ผีบรรพบุรุษกับผีเต่า บรรพบุรุษนี้มันก็ผีเต่าคกทอดกันมาแล้วก็เป็นวิญญาณบรรพบุรุษ เลี้ยงคกทอดกันมา ท่านรับรู้รับไหว แล้วบรรพบุรุษถือผีเต่า ก็สอนให้ทำแบบนี้แบบนี้ นะ แต่เดี๋ยวนี้เต่ามันก็หายากอะนะ บางทีต้องเอามาต้มเลี้ยงนะ ต้มน้ำให้เดือดแล้วก็โยนเต่าลงไปเสร็จแล้วก็ชำระเนื้อ แล้วก็มาหั่นแล้วก็เอามายำ ๆ ยำเต่าแล้วก็เอาไปเลี้ยงผี

เดี๋ยวนี้บางบ้านบอก เอาไก่แทน ถ้าใครฆ่าไก่ เช่น อย่างถ้าบ้านน้ำฆ่าไก่ แกงกินได้แต่ ต้องเช่นไก่ นะ ไปฆ่าบ้านคนอื่นได้แต่อย่าฆ่าบ้านตัวเองนะ ไปเชือดคอไก่เสร็จเราก็ต้องเช่นทุกครั้ง หุ้งข้าว แล้วก็เอาข้าวใส่เนื้อไก่หน่อยหนึ่ง แล้วก็บอกว่า “ปาโหนดก เจ็ยะ” ปาโหนดก แปลว่า พ่อใหญ่

แล้วมันมีผีข้าวเหนียว ผีกระบอก ผีผ้า ผีมะพร้าว ผีงู ผีม้า ผีไข่ ผีเต่า (ผีข้าวเหนียว) สมัยเก่ามี ข้าวเหนียวที่เรากินนั่นแหละ เขานับถือข้าวเหนียว ถ้าจะไปเอาข้าวเหนียวที่บ้านน้ำเนี่ยจะ เอาไปดำและไปหุงกิน มาขอไม่ได้ จะมาขอผมไม่ได้ เวลาผมเผลา คุณก็ไปเอามาหุงกินได้ ผมก็ ทำทำเป็นไม่รู้จริง ๆ ก็รู้นั่นแหละว่าขโมยข้าวเหนียวจะไปทำข้าวหุงจะเอาไปทำกินไม่ได้เอาไป ขาย มันต้องใช้ขโมยมากกว่าเอาไป เราก็ต้องทำเป็นไม่รู้นะ เพราะว่าเอาไปไม่มากไปหุงกิน แล้วอีก อย่างมันเป็นเครื่องญาติกันสนิทกันมันเองง่าย

ผีบรรพบุรุษจะต้องมีกระบอกน้ำด้วย กระบอก 7 กระบอก ในป่าสมัยเมืองมอญมันมี ป่าไผ่เยอะ อุดมสมบูรณ์ กระบอกเล็ก ๆ ยาวไม่มาก แล้วก็เอามาฐานมันไว้ แล้วเอาน้ำใส่ เอาเชือก ร้อยแขวนไว้ ใส่ 7 กระบอกไปแขวนที่ต้นผี เอามาแขวนไว้ที่ต้นผี 7 กระบอก แล้วเจ้าของบ้านต้อง คอยดูว่าน้ำอย่าให้ลดลง ไปไหว้อย่าให้เน่า ต้องเตรียมให้เขา กระบอกแตกก็ต้องหากระบอกใหม่ แล้วก็แขวนเอาไว้อย่างนั้นแหละต้องดูแลให้ดี

บ้านน้ำ มาโดนผีเต่า กับผีม้า ผีงู ที่เห็นอะนะ ช้างบ้านน้ำผิง แล้วก็ผีไข่ด้วย ก็ไข่อะไร ก็แล้วแต่ที่ดัมสุกแล้ว ห้ามเอาขึ้นบ้าน เขาห้ามเอาขึ้นไปเลยบ้านที่นับถือผีไข่ ถ้าขึ้นแล้วเกิดเรื่องเลย นะ ส่วนผีมะพร้าว บ้านนั้นจะต้องเอามะพร้าวที่มีหนวดมาแปะ หรือแปะหนวดขึ้นมา แล้วก็ผ้าแดง มัดไว้ที่ต้นผีลูกเดียว มัดไว้ที่กระบุงผี ที่เสาเอกนะ เจ้าของบ้านคอยดูอย่าให้มะพร้าวออก มะพร้าว น้ำแห้ง หนวดมะพร้าวหล่น อันนี้หนักมาอันนี้ ต้องเปลี่ยนให้เขา หนวดมะพร้าวหล่น มะพร้าวออก มะพร้าว น้ำแห้ง หากถ้าไม่ดูแลให้ดี จะมีเหตุที่ว้าเจ็บป่วยเพิ่ม พลั้งเพ้อ ที่ว่าผิดปกติไม่ถึงกับรำผีแต่ว่า ต้องมีการบอกขอขมา เพราะเราไม่ได้ระวัง ไม่ได้ดูแล แล้วผีผ้าก็มีนะ ผ้านุ่งผู้ชาย เสื้อผู้ชาย ผ้าชั้น ผู้หญิง ผ้าสไบ แวนพลอยแดง 1 วง ส่วนประกอบของผีผ้า แหวนใส่กระบุงไว้ สมัยโบราณเขา สาน หีบด้วยไม้ไผ่ ด้วย ไม้จริง ๆ นะ ไม้ไผ่แบบพลาสติกเหมือนปัจจุบัน กระบุงก็ต้องสานด้วยกระบุง จริง ๆ เดี่ยวนี้ที่สานไม่เป็นก็เอาจำลองที่ใส่เพื่อไม่ให้ผ้ามันขาด เขาถือมายังไงเราก็รู้ไม่หมดว่าเราจำ ๆ เอาข้อมูล”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ถ้าจะไหว้ผีต้องใช้คนทรงผี มีความสำคัญมากเลย เพราะเขาเป็นผู้ทำพิธีไหว้ผี พิธีเลี้ยงผี แล้วก็รำผีเขาก็ต้องมารำผีกันนะ ทำพิธีไหว้เพราะเวลาคนทำผิดร้ายแรงก็ต้องทำพิธีไหว้ผี ขอขมาผี

บรรพบุรุษ ทุกบ้านที่เป็นต้นฝักต้องมีเสา มีกระบุงฝักในบ้าน ที่เสาเอกของบ้านนั้นก็จะมีการบุงฝัก
แขวนข้างบน แล้วถ้าทำพิธีไม่ถูกต้องก็แยเหมือนกันนะ ถ้ามีลูกชายก็ต้องสืบต่อฝักบรรพบุรุษ ที่บ้านผม
ทำอยู่ 50 ปีมาแล้วผมก็มาทุกปี”

คุณเสนทร์ ระวังงาน: สัมภาษณ์ที่ศาลากลางหมู่บ้าน
(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

“เวลามีคนในบ้านหรือลูกหลานทำผิด ก็จะเจ็บป่วยไม่รู้สาเหตุ รักษาหาหมออย่างไรก็ไม่
หาย ปวดตามตัวพวกนี้ ถ้าคุณแล้วมีคนทำผิดต้องทำพิธีรำผีขอมาเลยนะ

ผิดฝักแล้วเพราะเรามองไม่เห็น แต่บางทีนะคนสมัยนี้นะถ้าเวลาเจ็บป่วยมองความ
เชื่อเขาเปลี่ยนไปแบบนั้นแล้วเขาคงไม่คิดมากอะไรเพราะทำผิดฝักไปแล้ว”

ผู้ใหญ่สอาดค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(วันที่ 12 พฤษภาคม 2557)

“เด็ก ๆ สมัยใหม่ที่พาแฟนมาที่บ้านก็ยังผีดอยู่นะ เขาทักท้วงเอา ก็จะเกิดเรื่องวุ่นวาย หรือ
ถ้าทำอะไรผิดกัน เช่น หลายคนนั้นพาผู้หญิงขึ้นมา ทำอะไรในบ้านเองหรือเปล่า ก็ต้องไปถามเด็ก
คนนั้น มันทำอะไรหรืออะไรเปล่า ถ้ามันบอกมันทำ อยู่ ๆ ก็จะมีคนเจ็บป่วยขึ้นมา พรังเพื่อ เพื่อฝัก
อะไรแปลก ๆ ก็ต้องถามคนในบ้านอะไรเป็นยังไง ถ้าแก้ได้ก็เบา ๆ โดยการแก้จตุรูปบอก
บอกว่าเด็กมันไม่รู้

แต่ถ้าหนักมาก ๆ ก็จะต้องมีการรำผีมอญเพื่อเป็นการขอขมา การที่จะรำผีมอญจะต้องผีด
มาก ๆ เช่น สามภรรยาคนอื่นไปนอนแล้วมีเพศสัมพันธ์บ้านของตนนั้น เข้าจะยอมหรือไม่ยอมก็
ต้องไปดูทรง ถ้าเขาไม่ยอมต้องเลี้ยงผีทำพิธีใหญ่ ชุดใหญ่ คือการรำผีมอญ “อยู่อะนะ” หรือ
“ปรกอะโหลก” แปลว่า ผิดฝัก

อย่างที่บ้านน้ำเป็นร้านตัดผมด้วย มันจะมีผู้หญิงกับผู้ชายมาตัดผมมาเล็มผม เล็มไปเล็ม
มามันเกิดชอบกัน เราก็ไว้ใจ มันก็ไปมาหาสู่กันบ่อยที่บ้าน เวลาเราผลอ มันแว็บขึ้นไปบนบ้าน
โน้นนะ มันไปกอดกันอยู่บนบ้าน เพราะว่าห้องน้ำอยู่กลางบ้าน ที่นี้ก็เฉยอยู่ที่นี้พ้ออยู่ที่บ้านข้าง
นอกโน้น บ้านพ้อแม่อยู่ข้างนอก ไม่สบายปวดเขา ปวดขา พาเข้าโรงพยาบาลรักษา หมอบอก
ลุงไม่ได้เป็นอะไรเวลากินลุงนั่งกินไม่ได้ หมอบอกให้นั่งกินดี ๆ หมอบอกหมดแล้วทำไมไม่นั่ง
กินให้ดี ลุงบอกมันนั่งไม่ได้ หมอบอกนั่งไม่ได้ได้ยังไงลุงไม่ได้เป็นอะไร ลุงบอกมันปวด ปวดที่ขา
มาก ๆ หมอบอกลุงไม่เห็นเป็นอะไรเลยเอ็กซ์เรย์แล้วอยู่ตั้ง 15 วัน น้ำก็ไปเยี่ยม น้ำก็ไปให้หมอพระ
ดู หมอพระบอกว่าผิดฝัก มันผิดฝักอะไร เอ็งไปจตุรูปบอกต้นฝักว่าผิดฝักหน่อยหนึ่ง น้ำสวัสดิ์ไม่ได้บอก

ว่ามีคนมันจุกอดกันที่บ้าน ต้นผีว่ามันผิดผืออะไรฉันก็ทำถูกต้องแล้ว แต่หลังจากจุกอดรูปบอกขอขมา ต้นผี หลังจาก 15 วันไปเยี่ยมพ่อถามพ่อหายหรือยังพ่อบอกหายแล้ว คู่มืออย่างนี้เจอกับน้ำเองเลย เรื่องผีนี้นับหลูกันได้หรือ พ่อพ่อบอกหายป่วยกลับบ้าน

คนที่อื่นเขาไม่ให้ขึ้นบ้าน ยังไม่รู้จักกันเขาไม่ให้เอาขึ้นบ้าน มันผิดผือด้วยเหตุจุกไหน เราไม่รู้ แต่เขาห้ามขึ้น ห้ามผัวเมียคู่อื่นขึ้นไปนอนบนบ้าน แต่ถ้าเราท้องอ่อน ๆ เจ้าบ้านไม่รู้ไม่ เป็นไร เราเองถ้าท้องเราก็คงบอกเจ้าบ้าน บางทีเราก็คงถามว่ามีแฟนหรือยัง มีลูกหรือยัง ถ้าเราถามเราก็คงรู้และให้แยกไปนอนอีกที่ได้ แล้วเด็กหัวจุกขึ้นบ้านก็ไม่ได้ สมัยก่อนเขาเรียกผเมีย ต้องทำพิธีโกนจุกให้ครบถ้วน เด็กผเมียจุกหัวจุกไม่ให้ขึ้นบ้านเลย ผู้หญิงท้อง ผัวเมียคู่อื่นไม่ให้มา นอน เดี่ยวมาพอรอดรักที่บ้านของเราไม่ได้เลย เพราะเดี๋ยวเขามาจับกับเจ้าของบ้าน เขาไม่จับคนนั้น หรือเขาจับเจ้าของบ้าน จริง ๆ แล้วเขาให้รักษาวัดนธรรมให้ถูกให้ต้อง เขาไม่มีอะไรหรือ ทำ ให้ถูกให้ควร ”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ยายเทิ้ม...บ้านคนมอญ คนที่ไหน เป็นผัวเมียมานอนไม่ได้นะถ้ามีผียู่ที่บ้านนอนไม่ได้ ท้องก็นอนไม่ได้นะ

ป้าภา...ถ้านอนนะ เขาลากขาลงมาที่บันไดเมื่อไรก็ไม่รู้ ต้นขึ้นมาอยู่ตรงบันไดโน้น
ยายเทิ้ม...แต่ที่บ้านนี้ไม่เคยมีทำผิดเขา

ป้าภา...ผีบ้านบางบ้านดู แบบข้าวเหนียวทำใหม่ ๆ นะ ต้องถวายเขาก่อนไปไหว้บรรพ
บุรุษให้เขาก่อน ถึงจะแจกจ่ายได้ถ้าไม่ให้ไหว้เอามาแจกไม่ได้”

คุณยายเทิ้ม คำเอก และคุณป้าอภา เล่ห์สม: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยายเทิ้ม หมู่ 4
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คุณขวัญชัย..แหวนและเสื้อผ้าให้ผีบรรพบุรุษต้องให้เขานะ แล้วถ้าพวกแหวนทอง
ปลอม หรือของปลอมเขารู้เขาไม่เอาเลย

คุณประพตติ...ชาวมอญเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ในบ้านก็จะมีเสาเอก มีกระบุงใส่เสื้อผ้าของ
ผีบรรพบุรุษ มีแหวนทองวงหนึ่ง แล้วก็เสื้อผ้า แล้วก็มีการทำบุญเลี้ยงผี บางบ้านก็ 3 ปีครั้งหนึ่ง บาง
บ้านก็ปีละครั้งเขาก็เลี้ยงผีบรรพบุรุษ เช่น นะเมื่อประมาณ 5-6 ปีที่แล้ว น้องของเราไปขโมยแหวน
จริงแล้วเอาแหวนปลอมมาใส่ ต้องทรงผีนะ เขาเหวี่ยงแหวนปลอมทิ้งเลย เขาบอกว่าไม่ใช่ของเขา
ไปเอาของเขาเขาบอก ตอนนั้นเหตุการณ์นั้นผมก็อยู่

คุณขวัญชัย..เนี่ยนะคนที่งออย่างนี้เขาก็ไม่ให้ขึ้น ไปนอนบนบ้านเลยนะ
 คุณขวัญชัย... ถ้าเวลาทำผิดอะไร แล้วให้ผีบรรพบุรุษโกรธนะ ถ้าไม่จัดพิธีให้เขา เขาก็จะ
 ไม่ยอมเขาไม่ยอมต้องร่ำอย่างเดียว เขาไม่ปล่อย บางคนก็เจ็บป่วย บางคนนะก็พิการ ไปก็มี
 คุณประพศติ..ก็จะเจ็บ ไข้ออก ๆ แอค ๆ ถ้าทำพิธีรับมาราแล้วหาย”
 คุณขวัญชัย เสลาคุณและคุณประพศติ วันดี: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
 (วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“ท่านรอง...ผีบ้านนะถ้ามีความคิดทำผิดนะ ถ้าไม่ขอมาเขาต้องไปทำพิธีใหญ่เลยนะ
 หมดไปหลายหมื่นเลย มาร่าผี บางทีลูกหลานไปทำผิดไว้ที่อื่น พวกพ่อแม่ไม่รู้ เช่น ปวดท้อง
 ไปหาหมอที่โรงพยาบาลหมดไปสองหมื่น สามหมื่นก็ไม่หาย เพราะไปย้ายศาลพระภูมิไว้แล้วไม่ได้
 บอกกล่าวไว้

ท่านนายก...เหมือนกับว่าบ้านนี้วันนี้ตาย เกิดจะทำงานมงคลไม่ได้อีกแล้วต้องเลื่อน
 ออกไป หรือเกิดตายในลักษณะที่ไม่ดี มันมีหลายอย่างนะมอญ มันคือความเชื่อของเขา มา เขาจะไม่
 ทำประเพณีตรงนี้เขาไม่ทำเลยถ้ามีคนตาย

ท่านรองนายก อบต...ชาวมอญก็ได้รับการปลูกฝังจากบรรพบุรุษ ก็ยึดปฏิบัติตามกันมา
 สมมุติว่า บ้านผมมี 2 คนผมมีลูกผู้หญิงและลูกผู้ชาย ถ้าลูกผู้ชายเขาให้ไปรับผีบรรพบุรุษต่อแล้ว
 ถ้าเขามีลูกเขาก็ต้องรับต่อเนื่องไป”

ท่านบัญญัติ บุญเจริญ นายก อบต.บ้านม่วงและท่านไพศาล มั่นจิน รองนายก อบต.บ้านม่วง
 : สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วงชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม
 (วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“ผีบรรพบุรุษก็จะนับถือทางผู้ชาย ถ้าผู้หญิงแต่งเข้าต้องนับถือผีตามฝ่ายชาย เขาเรียกว่า
 ต้นผี คือว่า แต่เดิมต้นผีปู่ย่า ตาทวดเราอยู่บ้านหลังนี้ เราไม่ได้แยกมาไว้บ้านน้ำ ถ้าเราแยกมาละก็เรา
 ไหว้ เราเลี้ยงที่บ้านเราได้ แต่ที่บ้านน้ำไม่ได้แยกอยู่บ้านมะขามอะนะ อยู่บ้านน้ำเวียง น้ำเวียงตาย น้ำ
 เวียงนั้นคือต้นผีแต่เดิม กระบุงผีอยู่ที่นั่น เวลาถึงเดือน 4 หรือเดือน 6 น้ำเขาเลี้ยงผี แล้วเขามาบอกน้ำ
 แล้ววันนั้นเขาเลี้ยงผีน้ำก็ไป บางทีก็ไปก็ให้เงินเขารับซื้อของเลี้ยงผีในวันนั้น นั่นแหละแล้วเขาก็มี
 พิธีของเขา จะมีห้องหนึ่งเป็นห้องของผี จะมีห้องนอนของพ่อแม่ แยกต่างหาก ห้องลูก เขากำหนด
 ไว้ มันต้องมีอยู่แล้วเข้าจัดไว้แล้ว เขารู้ด้วยว่า ผัวเมียคู่นี้ย่านอนห้องนี้ ต้องไปนอนห้องนั้น เขา
 บอกเลยนะ ไม่ไว้จะไปนอนมั่ว ๆ ได้ ขึ้นไปนอนบ้านตัวเองก็จริงแต่ตัวเองไปได้สามีที่อื่นมา

กลับมาพักบ้านพ่อแม่ที่เขว จะบอกไว้เลยว่า เอ็งนอนตรงนี้ ไปนอนตรงโน้น เขากำหนดไว้เลย เรามีวัฒนธรรม เรื่องผี

อะลุ่มตา ภาษามอญ ที่จริงเมื่อก่อนเรียกกันว่า หลวงตา ๆ น้ำบอไม่ใช่ เข้าเรียก อะลุ่มตา ที่ถูกต้องเป็นภาษามอญ แล้วก็ให้เด็กสาวหอบกระบุงไป 3 กระบุง กระบุงมอญนะ ในนั้นก็มียี่เพ็ก มีพริก มีเกลือ มีกะปิ มีน้ำปลา มียอดหวาย มีกล้วยสุก มีมะพร้าว น้ำหอม อย่างละลูก กล้วยก็ 2 หวี แล้วก็มียี่ปลาซ่อนเป็น ๆ 1 ตัว อย่าให้มันตายนะ น้ำเป็นคนส่งเอง ส่งแทนน้องสาว ส่วนพี่สาวคนโตไม่รู้ใครพาไปส่งให้ไม่รู้ แต่ว่าน้องสาวมันแต่งงาน 2 คน น้ำก็ต้องไปส่ง 2 คน

คนที่อยู่บ้านอะ จัดแบบเก่าของไม่มีอะไรมากหรอก มีข้าวเจ้าห่อหนึ่ง น้ำพริกแดงห่อหนึ่ง เอาใบตองห่อ ที่จำได้นะ มันมีวิธีลากลากปลาซ่อนอีก แต่น้ำจำไม่ค่อยได้ มัน 10 กว่าปีแล้ว เดี่ยวนี้ นะมันลากลากปลาซ่อนไม่ได้หรอกบ้านมันปิดกันหมดแล้ว เมื่อก่อนต้องลากลากปลาซ่อน แยกไห แยกข้าว เดี่ยวก็แยกขวานขวามือของเขา เคล็ดขวานเขาหมายความว่าไง พลับ เขาหมายความว่าไงอะไร ยังเงี้ย เขาเป็นคนนำ เขาลากลากปลาซ่อน แล้วน้ำก็เดินตามรอบบ้าน 3 รอบ เขามีวิธีถามตรงช่องห้องต้น ผี เขาถามเป็นภาษาไทยอะนะ น้ำจำไม่หมด น้ำไม่ช่างจำ เพราะว่าวิธีมันหลายขั้นตอน เราจะจำได้ไม่หมด นี่แหละคือการส่งอะลุ่มตา ไม่รู้จะถ้าคนเก่าแต่งอีกคนที่ 3 ก็ต้องส่งอะลุ่มตาอีก

ถ้าลูกผู้ชายคนหัวปี ที่บ้านน้ำจะต้องมีกระบุงผีโดยตรงเลย แต่น้ำพี่สาวเป็นคนโต แต่น้ำเขาก็ไม่ได้ติดขัด คนโตหัวปีเป็นผู้หญิง คนที่ 2 ผู้หญิง คนที่ 3 เป็นน้ำ น้ำก็ต้องรับอีก แต่น้ำก็ไม่ได้แต่งงาน น้ำจะรับมาที่บ้านไม่ได้เพราะว่าไม่มีลูกชายแล้วไม่ได้แต่งงาน ถ้าเกิดว่าน้ำหมดอายุไปเนี่ย นะ ก็คือสูญตระกูลเลย ไม่ได้น้ำก็เลยไม่รับเขาก็บอกเหมือนกันให้เอาคนเล็กที่บ้านมีอยู่คนหนึ่ง มีลูกชาย คนเล็กมันก็ไม่เอา มันเมา ๆ ทางโน้นเขาก็บอกเขาไม่กล้ารับเขาบอกแยกไปลิแยกไป เลี้ยงง่ายไม่ยากหรอกเขาว่าอย่างนั้นนะ ได้รวมญาติโยมกันด้วยว่าจ้าง น้ำก็ไม่ตัดสินใจเขาก็ส่งเงินให้หัวปีไป 400-500 บาท เอาไปช่วยยกของ ทำกับข้าว เพราะบ้านอยู่ไกลนะ อยู่ท่ามะขาม น้ำไม่รับเพราะน้ำไม่ได้แต่งงาน ไม่มีลูกชาย ก็เลยรับไม่ได้”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“น้ำสนอง...ก็ไหว้ผีบรรพบุรุษ ก็ตระกูลน้ำเนี่ยก็ไหว้ทุกปีนะ ก็จะมีบ้านหลักที่มีเสา กระบุงผีไว้ แล้วก็ไหว้ทำพิธีกันทุกปีเลย ก็ไหว้ช่วง ๆ เดือน 6 นะ ลูกหลานอะไรถ้ามาได้ก็จะต้องมาไหว้กัน เราปฏิบัติแบบนี้มานานแล้ว บรรพบุรุษเรามาแบบนี้ เราก็ต้องทำตาม ตัวน้ำเองเนี่ยเป็นลูกชายคนที่ 3 พี่ชาย 2 คนตายหมดแล้ว คราวนี้น้ำก็ต้องรับเป็นต้นผีต่อไป แต่บ้านไม้ที่มีกระบุงผีตอนนี้ น้ำรื้อไปแล้ว น้ำเอาไปถวายวัดแล้ว คือเอาเสาเอกอะนะไปถวายวัดแล้ว เวลาเอาไปถวายวัด

นะต้องมีการทำพิธีให้ถูกต้องเลยนะ น้ำจะต้องหาผู้ทำพิธีมาทำให้ แล้วก็ต้องให้คนอื่นยกไปวัดให้ น้ำด้วย เพราะเขาห้ามเด็ดขาดเลยห้ามให้คนที่ เป็นต้นฝอย เขาเคร่งมาก ๆ เลย

น้ำจิ้น...น้ำเองก็แต่งงานกับน้ำสนอง ก็จะต้องเข้าร่วมพิธีกรรมไหว้ผีตามน้ำสนองเลยคะ พอถึงเวลาน้ำก็ไปช่วยเขาทำโน่นนี่นะ เพราะเราเป็นสะใภ้แต่งงานเข้า ก็ถือว่าเรามีผัวเดียวกัน เราเป็นญาติพี่น้องกันคะ ก็ไหว้ผีทุกปีเลนคะตระกูลของเรา

น้ำสนอง... แต่การไหว้ผีบรรพบุรุษของคนมอญนี่เป็นสิ่งที่สำคัญมาก บางตระกูลบางบ้านเขาก็เลี้ยง 3 ปี ครั้งหนึ่งนะ และผีที่คนมอญให้ความสำคัญก็ผีบ้านผีเรือน อย่างเวลาเอี่ยมมานอนที่บ้านน้ำ น้ำก็ต้องจุดธูปบอกกล่าวเพื่อให้ถูกต้อง บอกกล่าวผีบรรพบุรุษด้วยแล้วก็บอกกล่าวผีบ้านผีเรือนด้วยนะ”

คุณน้ำสนอง พัดขึ้น และน้ำสุจินต์ พัดขึ้น: สัมภาษณ์ที่บ้านน้ำสนอง หมู่ 8

(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ที่บ้านน้ำเลยอะนะเป็นผีมอญ ส่วนตัวน้ำนะเป็นผีไทยพอดีแฟนน้ำเป็นคนไทยพอแต่งงานแยกออกมาก็ต้องเป็นผีไทย แต่ว่าญาติ ๆ พี่น้องเป็นผีมอญ ก็พอเราแต่งงานเสร็จแล้วเราก็ตัดขาดเลย แล้วก็ส่วนทางที่ผู้ชายเขาจับไป ญาติที่เป็นผู้ชายเขาก็จับไป เราเป็นผู้หญิงเราก็ไม่ต้องรับ เขาเรียกว่า “ต้นผี” อะ สมมติว่านะลูกเป็นผู้ชายต้องจับไปที่นี้เราเป็นผู้หญิงก็ไม่ต้องรับ”

คุณน้ำชุติมา วังมะนาว: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วง ชั่วครวญ โรงเรียนวัดบัวงาม

(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คุณประพุดิ...ผู้ชายนะถ้าแต่งงานไปแล้วก็ต้องสืบทอดผีบรรพบุรุษแต่ต้องเป็นลูกชาย คนโตนะที่ต้องสืบทอด สมมติว่าพ่อแม่ตายไปแล้วเนี่ย ลูกชายคนโตต้องรับช่วงต่อเลย แล้วถ้าคนมอญที่เป็นผู้หญิงไปแต่งงานกับคนอื่น ต้องส่งหลวงตา แต่งงานใหม่ก็ต้องส่งใหม่ แต่ง 5 ครั้งก็ต้องส่ง 5 ครั้ง

ประพุดิ...แล้วถ้าลูกคนโตไปทำงานที่อื่นนะบางคนเขาก็ไม่กลับก็ได้ แต่ว่าบอกให้รู้คนทางนี้ก็ต้องจัดการเลี้ยงผีไป แต่ถ้าทางที่คิดกลับได้ก็คิด ถ้าทำผิดผีนะสกปรกกันมาก ๆ ขึ้นมันสะสมกันจนไม่รู้กี่ครั้งก็ ที่นี้ต้องรำผี รำผีนี้เป็นพิธีใหญ่ที่สุดเลยผีมอญนี่รำผีนี้นะ หมายความว่าผิดผีหนัก แหละไม่มีที่จะให้อภัยกันได้ต้องรำผีเท่านั้น

ขวัญชัย... ถ้าไม่จัดพิธีให้เขา เขาก็จะไม่ยอมเขาไม่ยอมต้องรำอย่างเดียว เขาไม่ปล่อย บางคนที่เจ็บป่วย บางคนนะก็พิการไปก็มี

ประพุดิ..ก็จะเจ็บไข้อยอด ๆ แอด ๆ ถ้าทำพิธีรับมารำแล้วหาย

ขวัญชัย..ทำพิธีไหว้ผีที่ต้องไปที่โน้นเลขแถววัดเกาะ มีคนทรงต้องไปเชิญเขามาทำพิธี
 ประพฤติ...ที่ที่บ้านม่วงเราไม่มีคนทรงครับ แต่ถ้าพิธีรำก็ต้องวัดเกาะ โน้นเขามี แต่ถ้า
 เลี้ยงผีก็มีคนเลี้ยงผีมีอยู่ 2-3 คนที่นี้ที่รับเลี้ยงอยู่ สมมติว่าบ้านผมกำลังจะเลี้ยงผี ก็ต้องไปหาคนเลี้ยง
 มาทำพิธี ของเขาคิวะวัน ไหนเขาวางไม่ว่าง ช่วงเดือน 6 นี้แทบจะไม่ว่างเลยผีมอญเยอะต้องเข้าคิว
 บางบ้านเขาทำเป็นเขาก็เลี้ยงเอง การไหว้ผีมันมีการเปลี่ยนเป็นบางอย่าง เมื่อก่อนเขาจะต้องทอด ใช้
 ขนมหักทอดเอง เดี่ยวนี้ก็เปลี่ยนเป็นขนมซื้อพวกจันท์ธ้อบ พวกขนมกำไลพวกนี้มันทดแทนกันได้
 ขวัญชัย..แต่บางอย่างก็ต้องทอดเองนะ เพราะที่ร้านค้าไม่มี ก็เพราะว่าเขาเอาสะดวกครับ
 แล้วของที่เอามาไหว้ไม่คลงนะ พวกกล้วยก็มีเท่าเดิม สมัยก่อนถ้าจะต้องรำผี เขาต้องมาสวดส่ง
 เจ้าของผีหลังนั้น ต้องไปเหมือนกับนิมนต์พระก็ต้องไปเชิญ มีพลูให้เขา เหมือนกับนิมนต์พระแล้วก็
 ทำกันวันเดียวจบ ห้ามทำส่งเทศนะ มีสูตรมีอะไรต้องให้ผู้รู้มาช่วยทำ”

คุณขวัญชัย เสลาคุณ และคุณประพฤติ วันดี: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
 (วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“ท่านรอง...ประเพณีของชาวมอญนี่เขาจะถือโบราณเก่าอยู่ เช่น ว่ามีผีบ้านผีเรือนเขาก็
 เชื้อ แต่พอสมัยใหม่เขาไม่ค่อยเชื่อ คนมอญเราเนี่ยเชื่อว่าทำผิดไปตกนรกยังมีอยู่ถ้าบ้านมอญเราเนี่ย
 วัยรุ่นก็ยังเชื่ออยู่ แม้จะค่อย ๆ น้อยลงบางคนไม่เชื่อแล้วก็มี แต่ในคนอายุ 70-80 ถือว่ายังมีอยู่และก็
 ยังปฏิบัติตามประเพณีมอญอยู่ ความเชื่อเรื่องผีของชาวมอญ สมมติว่ามีลูกเป็นผู้ชาย ต้องสืบสกุล
 ต่อไป ถ้ามีเป็นผู้หญิงก็เขาจะต้องตามสามีก็ไป แต่ก่อนที่เขาจะตามสามีเขาไปเวลาถึงประจำปี เขา
 จะมีพิธีจะแยกเลยนะ เขาต้องมีปลา 1 ตัว ทำอะไร แกงอะไรก็ลากปลา ไปสามรอบแล้วก็ตีหัวปลา
 สามรอบก็ตี 3 ครั้งแล้วก็แกงให้บรรพบุรุษกิน บรรพบุรุษของเราเนี่ย ถ้าจะทำอะไรก็แล้วแต่ จะบวช
 จะแต่งงานก็ต้องไปไหว้ตรงที่เสาที่อยู่ในบ้าน เป็นเสาเอก เขาจะแขวนกระบุงไว้ เขามีเสื้อผ้า มีแหวน
 ผู้ชายก็มีโสร่งกับผ้าขาวม้า ผู้หญิงก็มีสไบ มีเสื้อ แล้วก็ผ้าถุง วันดีคืนดี ถ้าลูกหลานทำผิดไปค
 หมอแล้วเขาทักมา ผ่านนั้นรื้อหรือขาดใส่ในหีบมีกุญแจล็อก ไปเปิดดูขาดจริงๆ ถ้าเขาไปที่ขยจะมี
 เม็ด ดิคมจริง ๆ มีจริง ๆ ของจริง

ท่านนายก...พวกหญ้าพวกอะไรบางที่มันติดมาชายผ้ามา แต่ที่นี้พอเขาทักมานับไอ้ต้น
 ที่ว่าคิดว่าเอ๊ะ ผ้ามันอยู่ในตะกร้า อย่างนี้มาอยู่ในห้องมันจะเป็นไปได้ยังไง เขาก็ต้องไปดู พอดูอ้าว
 มันมีจริง ๆ คือมันก็แปลกอยู่นะ”

ท่านบัญญัติ บุญเจริญ นายก อบต.บ้านม่วงและท่านไพศาล มั่นจัน รองนายก อบต. บ้านม่วง:
 สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วงชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม
 (วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“ผีบรรพบุรุษตอนนี้ก็ยังนับถือกันอยู่ คือว่านะลูกหลานไปทำงานที่กรุงเทพฯ นะ แล้วพ่อแม่ยังอยู่พ่อแม่ก็ต้องทำพิธีแต่ถ้าพ่อแม่ไม่อยู่ลูกต้องสานต่อต้องเป็นผู้ชายนะสานต่อ ถ้าอยู่กรุงเทพฯ เขาก็ต้องกลับมา คนมอญเราปลูกฝังเรื่องนี้ตั้งแต่ยังเด็ก”

คุณป้าอำพร มัจฉาน: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณป้า หมู่ 3

(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

“ถ้ามีไหว้ผีบรรพบุรุษน้ำกลับมาไหว้เลย ทุกปีนี่น้ำจะรู้เลย รุนเก่า ๆ ก็ต้องมาไหว้กัน แล้วลูกผู้ชายต้องสืบต่อนะ แล้วที่บ้านน้ำก็มีเสาศี เขาจะเลี้ยงผีพอเดือน 6 เขาก็ต้องมาเลี้ยงผีกันแล้ว แล้วพอเดือน 4 สงกรานต์ก็ทำบุญกันแบบนี้ แล้วไหว้ผีต้องใช้คนทรงผี มีความสำคัญมากเลย เพราะเขาเป็นผู้ทำพิธีไหว้ผี พิธีเลี้ยงผี แล้วก็รำผีเขาก็ต้องมารำผีกันนะ ทำพิธีไหว้เพราะเวลาคนทำผีดร้ายแรงก็ต้องทำพิธีไหว้ผี ขอขมาผีบรรพบุรุษ ทุกบ้านที่เป็นต้นผีก็ต้องมีเสาศี มีกระบุงผีในบ้านที่เสาศีเอกของบ้านนั้นก็จะมีกระบุงผีแขวนข้างบน แล้วถ้าทำพิธีไม่ถูกต้องก็แยะเหมือนกันนะ ถ้ามีลูกชายก็ต้องสืบต่อผีบรรพบุรุษ ที่บ้านผมทำอยู่ 50 ปีมาแล้วผมก็มาทุกปี”

คุณเสน่ห์ ระวังงาน: สัมภาษณ์ที่ศาลากลางหมู่บ้าน

(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ประเพณีสงกรานต์

“ประเพณีมอญยังทำอยู่ค่ะ จะอนุรักษ์อยู่ทุกประเพณี คนแก่เขาสั่งไว้ วันที่ 15 เมษายน เราก็ทำประเพณีแห่ปลา เล่นผีกระด้าง เล่นสะบ้า เราทำย้อนอดีตทุกปีที่วัดม่วง

ประเพณีสงกรานต์เราจัดที่นี่ประจำ เพราะที่นี่มีพิพิธภัณฑสถาน ก็จะได้ออกไปเล่นภาพเด็กเล่นสะบ้ากัน และเด็ก ๆ ได้เรียนรู้ด้วย สงกรานต์ที่นี่มีครบนะแต่มันก็ไม่เหมือนเมื่อก่อนแล้ว สมัยก่อนสงกรานต์สนุกมากกว่านี้ ที่นี้เขาจะเล่นกันเป็นประเพณี เล่นสะบ้ามอญ เล่นผีกระด้าง เขาช่วยกันอนุรักษ์ทั้งหมด”

ผู้ใหญ่สำอางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง

(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“ประเพณีที่บ้านม่วงก็ที่มีกันทุกปีมีสงกรานต์ ลอยกระทง ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เจ้าพรหมามีตลอด ประเพณีออกพรรษาทุกปีก็มี ทุกประเพณีก็อนุรักษ์ไว้ ชาวมอญก็แต่งมอญกันนะ วันงานก็จะแต่งตัวสวย ๆ กันเลย”

คุณน้ำชุตติมา วังมะนาว: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต. ชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ท่านนายก...แต่ถ้าพูดถึงในด้านเข้มแข็ง เรื่องประเพณี เรื่องวัฒนธรรม เขายังเข้มแข็งอยู่ เพราะว่า เขายังมีความเป็นมอญอยู่ ถ้าเราสังเกตดูอย่างปัจจุบัน อย่างมีงานสงกรานต์ หนุ่มสาวที่ กรุงเทพฯ ก็จะนุ่งกางเกงยีนอวดกัน แต่ปัจจุบันกลับมานุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อแขนยาว สวมผ้าถุงแล้ว เดี่ยวนี้มันกลายเป็นว่าเขารักษาประเพณีกัน นุ่งโจงกระเบนไปวัดนะ ไปส่งข้าวแช่ เดี่ยวนี้จะนุ่งโจงกระเบน ผ้าขาวม้าพาด ผู้หญิงก็นุ่งชุดมอญกัน เดี่ยวนี้กลับมาเริ่มดีขึ้น”

ท่านบัญญัติ บุญเจริญ นายก อบต. บ้านม่วง: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต. ชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม
(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“ประเพณีที่เด่น ๆ ของบ้านม่วง ก็มีประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสงกรานต์ที่นี้ยังเหนียวแน่น ก็ส่งข้าวแช่ ส่วนมากมอญจะส่ง ที่มอญบ้านโป่งก็จะส่ง 3 ตำบลนี้ คุ้มพยอม นครชุมมน แล้วที่นี้บ้านม่วงก็ยังส่งข้าวแช่กันอยู่ 3 ตำบลมอญบ้านโป่ง ก็ยังส่ง มอญบ้านโป่งก็หมายถึง มอญ 3 ตำบลนี้ก็ยังส่งข้าวแช่กัน”

คุณครูจิตอารีย์ กระจี: สัมภาษณ์ที่โรงเรียนวัดม่วง
(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

“ในช่วงวันที่ 13-15 เมษายน สนุกมากทุกคนจะแต่งตัวเป็นมอญกัน คนมอญก็จะนุ่งผ้าถุง นุ่งโจงกระเบนมีผ้าสไบเฉียงของผู้หญิง ผ้าพาดบ่าของผู้ชายแล้วก็ไปทำบุญที่วัดและร่วมประเพณีวันสงกรานต์กัน”

ผู้ใหญ่สองรงค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“วันที่เด่นชัดการแต่งกายเหมือนกับการรณรงค์ และส่งเสริมวัฒนธรรม คือวันที่ 13-14 เมษายน จะแต่งกายแบบมอญ หลากหลายมาก ๆ สวยงาม แล้วอีกวันก็คือ 15 เมษายน คือวันวัฒนธรรมของมอญบ้านม่วง ก็จะแต่งชุดมอญ เสื้อผ้าที่ทอเรียบ ๆ ไม่มียกดอกมันก็คือดอกทอกันมาตั้งแต่อดีต”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจิมกระจี: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“พวกงานประเพณีของมอญ เขาก็แต่งชุดมอญกันทั้งนั้นแหละ เวลาถ้ามีงานสำคัญ ๆ แต่งกันสวยงาม ลองมาวันลอยกระทง กับวันสงกรานต์ต่อะ ถ้าสงกรานต์นั้นมาดูได้เลยทุกบ้านจะพร้อมใจกันแต่งตัวมอญเลย ทั้งหนุ่มสาวอะ ผู้ชายก็นุ่งโสร่งไปวัดเป็นผ้าขาวม้า เอาพาดบ่าไป แต่สุดท้ายผู้ชายต้องมีผ้าขาวม้าก็แล้วกันนะ”

คุณน้ำชูติมา วังมะนาว: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต. ชั่วครราว โรงเรียนวัดบ่วงาม
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คุณขวัญชัย..ประเพณีของมอญที่ทำทุกปีก็มี ประเพณีที่พวกวันสงกรานต์ที่ยังมีอยู่ คุณประพุดติ...คือวันสงกรานต์ของชาวมอญ เขาจะเป็นหลักของคนมอญเลยถึงเวลาที่ส่งข้าวแช่ ก็เป็นพวกย่ามะม่วง แล้วก็ผัดไทย ก๋วยเตี๋ยวผัด ปลาคั่ว นี่เขาตัดแปลงมาแล้ว ก่อนจะถึงสงกรานต์เขาก็มีผ้าขาวหาลามเดือน 3 ในวันมาฆบูชา ประเพณีเผาข้าวหลาม”

คุณขวัญชัย เสลาคุณและคุณประพุดติ วันดี: สัมภาษณ์ที่ได้อาคารพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“คนมอญเขาช่วยกัน ร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ รักษาเอาไว้ เนียนะมาดูได้เลยเวลามีงานประเพณีเช่นสงกรานต์นะ เขาก็มีกิจกรรมเยอะมาก ๆ วันที่ 13-14 เมษายนเขาก็ส่งข้าวแช่กัน พอวันที่ 15 เขาก็มีกิจกรรมกันน้ำก็ไปร่วมกับเขาด้วย สามีน้าเป็นมอญ น้าก็แต่งมอญด้วย ส่งข้าวแช่ด้วยเหมือนคนมอญนี่แหละ ชาวบ้านทุกคนเลยนะจะแต่งกายเป็นมอญกันหมด ดีมาก ๆ เลยนะ”

คุณน้ำจำเนียร เอียดศิริ: สัมภาษณ์ที่ร้านกล้วยทอดหน้าวัดม่วง
(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

“ประเพณีที่เขาอนุรักษ์กันส่วนใหญ่ก็ประเพณีสงกรานต์ คนมอญก็จะส่งข้าวแช่กันที่วัด และก็มาร่วมงานสงกรานต์ที่วัดวันที่ 15 อย่างยากก็ไปวัดม่วงบ้านอยู่ใกล้ ยาก็แต่งมอญไป เพราะเขาแต่งมอญกันหมด”

คุณยายเอื้อง ม่วงงาม: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“น้านะได้ร่วมอยู่ปีหนึ่งเช่นสงกรานต์อย่างนี้ละ เขาจะส่งข้าวแช่ ไปส่งที่วัดวันที่ 13-14 เมษายน และวันที่ 15 เขาก็มีงานกิจกรรมมอญกัน ทั้งหมู่บ้านเขาก็ทำกันทั่วไปหมดเลย มอญ

ทั้งหมดก็ทำกัน คนมอญเต็มวัดเลย ฟังนครชุมน์เขาก็ทำเหมือนกัน น้ำทำงานที่กรุงเทพฯ บาง
ประเพณีน้ำก็กลับมาเช่น งานสงกรานต์ งานเข้าพรรษา ออกพรรษาน้ำมาตลอดทุกปี”

คุณน้ำเสนีย์ ระวังงาน: สัมภาษณ์ที่ศาลากลางหมู่บ้าน

(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ประเพณีถวายพินทาน (วันมาฆบูชา)

“ประเพณีของชาวมอญเรายังชัดเจนอยู่ค่ะ การบวชนาคที่นี่เราก็ทำแบบมอญ แล้วก็จะมีจอง
โอะตันด้วยค่ะ มีเดือน 3 มีแต่ที่บ้านม่วงนี่แหละค่ะ

ประเพณีจองโอะตัน มีเดือน 3 คือยังหน้าหนาวอยู่ ต้น โอะตันมันจะมีพุ่มแล้วจะมีที่ไว้
เสียบดอกทองกลางค่ะ ประเพณีนี้เป็นประเพณีการทำบุญเราจะเสียบดอกทองกลางแล้วเอามาที่วัด
เวลาเช้ามีคของวันมาฆบูชาที่จะเผา และพระจะต้องลงมาฉันตรงบริเวณที่วัดจัดไว้ ตรงโอะตัน
และพระจะฉันข้าวหลามที่ชาวบ้านเตรียมไว้ด้วยอันนี้ต้องมีเพราะเป็นครีกับชีวิตของมอญเราค่ะ”

ผู้ใหญ่สำอางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง

(วันที่ 9 มกราคม 2558)

และยังมีชาวมอญบ้านม่วงท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีการถวายนพินทาน
หรือจองโอะตันอีกครั้งนี้

“คนมอญเคร่งครัดในพุทธศาสนา เข้ามาก็ทำบุญใส่บาตรแล้วมอญนี่กลัวเรื่องบาปมาก
กลัวที่สุดเลย และเวลาที่มีประเพณีทางพุทธศาสนาจะทุกคนก็จะพร้อมใจกันทำเกี่ยวกับกิจของ
พุทธศาสนา ญาติโยมก็อ่อนน้อมในพุทธศาสนา เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา มาฆบูชาที่ทำบุญ ช่วง
ไหนต้องทำอะไรบ้าง แต่เดิมเขาเล่ากันนะมันคงเป็นความจริง อย่างเช่น วันมาฆบูชาที่จะถวายพิน
ทานกันในเดือน 3 ช่วงนั้นเป็นฤดูหนาวหูกุ ชาวบ้านก็เลยถวายพินทานหรือจองโอะตัน เพื่อให้
ร่างกายพระอุ่น เพราะสมัยก่อนหนาวมาก แล้วชาวบ้านเขาก็มาเผาข้าวหลามกันด้วยนะเพื่อให้พระ
ในได้ฉันในเช้ามีควันมาฆบูชา มอญเราถือว่าเป็นการทำบุญให้พระสงฆ์และผลบุญนี้ให้บรรพบุรุษ
ด้วย ชาวมอญเราชอบทำบุญมาก”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจริญเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง

(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ประเพณีของชาวมอญที่ยังอนุรักษ์ไว้ก็มีมาฆบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษาพวกนี้แหละ
จ๊ะ เพราะว่าชาวมอญให้ความสำคัญกับการทำบุญ เช่น วันมาฆบูชาหรือจองโอะตันคนมอญเราก็

ยังทำทุกปีตั้งแต่ยายยังเด็ก ๆ เขาก็จะเผาข้าวหลามกันทั้งหมู่บ้านเลยนะ และก็ไปส่งข้าวหลามกันที่วัด เขาทำกันในฤดูหนาว เดือน 3 ขึ้น 15 ค่ำทุกปีเลย”

คุณยายเอื้อง ม่วงงาม: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“น้ำซุติมา...ประเพณีที่นี้มีทุกปีลอยกระทง สงกรานต์ ประเพณีถวายไฟทาน เข้าพรรษา ออกพรรษา ชาวมอญก็จะแต่งมอญมาทำบุญกันนะ มอญนี่เขาชอบทำบุญเขาไม่ชอบทำบาป น้ำก็เข้าร่วมทุกประเพณี งานบุญอะไรนี่คนมอญร่วมมือร่วมใจกัน

คุณน้ำสำเนา... ก็อย่างเช่นเดือน 3 ที่อีก 3 เดือนคนมอญเขาก็จะถวายไฟทานกันเขา เรียนจอบโอะตัน วันนั้นเขาก็เตรียมทำฟันทานกันก็เพื่อเราจะเอาไปเผาไฟนี้แหละ ทำกันก่อนวันมาฆบูชานะ แล้วก็เตรียมเผาข้าวหลามไปถวายพระกันด้วย

คุณน้ำซุติมา...พอเข้ามื่อควันมาฆบูชาเราก็ไปวัดกันไปเผาถวายฟันทานแล้วก็ไปถวายข้าวหลาม อาหารต่าง ๆ เพื่อถวายพระกัน

คุณน้ำสำเนา...เราทำแบบนี้ทุกปี ชาวบ้านร่วมมือกันมาก ๆ น้ำเองก็ไปร่วมทุกปีเลย”

คุณน้ำซุติมา วังมะนาวและคุณน้ำสำเนา ส่งงาม:
สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต. บ้านม่วง ชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ประเพณีนี้เรียกอีกชื่อว่า ถวายไฟทาน จะจัดเดือนกุมภาพันธ์ เพราะว่า มันยังหนาวอยู่ สมัยก่อนก็ไม่รู้จะทำยังไงก็เลยถวายไฟทานให้กับพระที่วัด ที่นี้คนเราจะผิงแต่ไฟมันก็ไม่สนุก ก็เลยเอาเผือก เอามันไปเผา ก็เล่นกันคุยกัน แต่พอตอนหลังประยุกต์เป็นข้าวต้มข้าวเหนียว เป็นเต้าหู้ แล้วก็นำมาถวายพระด้วย เรียนว่าถวายไฟทาน คือ ถวายไฟทานให้กับพระพุทธเจ้า เพราะว่าวันที่ถวายนั้นเป็นวัน มาฆบูชาวันนั้น เพราะว่าชาวมอญจะยึดมั่นเรื่องพุทธศาสนา มาก ๆ คนมอญนะ สมัยก่อนนะเข้าไปในโบสถ์ไม่ได้เลยนะ แล้วถ้าผู้หญิงมาที่วัดนะก่อนจะกลับก็ต้องเก็บใบไม้ในวัดไปทิ้งก่อนนะ ทำความสะอาดวัดก่อน เพราะคนมอญเกรงว่า เราเนี่ยมาทำสกปรกที่วัด นี่ก็คือความยึดมั่นของเขา แล้วก็เข้าวัดก็แต่งกายแบบมอญเนี่ยแหละเข้ามาทำบุญที่วัดกัน

แล้วคนมอญนะวันพระเนี่ยไม่ทำบาปเลยนะ เพราะเคร่งศาสนา มาก ไม่ทำบาป ไม่ฆ่า สัตว์ตัดชีวิตเลยนะวันพระนี่เรื่องจริง เพราะเขาคิดว่าเป็นวันพระ ไม่อยากจองเวรจองกรรม”

คุณน้ำงาม ขาวบาง: สัมภาษณ์บริเวณถนนนากระหรั่ง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คุณขวัญชัย...ประเพณีพวกสงกรานต์ หรือพวกงานศาสนาก็ยังมีอยู่ งานเข้าพรรษา ออกพรรษา แล้วก็งานเผาข้าวหลามวันมาฆบูชา

คุณประพฤติ...ประเพณีวันสงกรานต์ก็ยังมีอยู่ก็จะสงข้าวแช่กัน แต่ว่าก่อนจะถึงวันสงกรานต์เขาก็จะมีเผาข้าวหลามกันในเดือน 3 คือวันมาฆบูชา เป็นประเพณีเผาข้าวหลามทำกันทุกปี ชาวบ้านม่วงเราก็มาเผาข้าวหลามถวายพระกัน

ขวัญชัย...สมัยก่อนนี่ตอนผมเด็ก ๆ เขามาส่งโหว่दान เขาจะเตรียมดอกไม้ ดอกทองหลวง สมัยก่อนที่ทุ่งนามิเยอะเดือนประมาณกุมภาพันธ์ ดอกไม้ก็ออกดอกเต็มไปหมด แต่ปัจจุบันแถวบ้านไม่ค่อยมีแล้วจะสมัยก่อนมีป่าเป็นพืชไร่ ชาวบ้านก็ไปตัดฟันกันทุกวันแล้วก็เอามาวางเป็นชั้น ๆ ให้มันสูงแล้วก็เอาไม้ลอกเปลือกทากมันให้เหลืองแล้วก็มีเชื้อไฟ เด็ก ๆ ทุกคนต้องเอามาส่ง วันนั้นก็เป็นวันเผาข้าวหลามด้วยนะ

ประพฤติ...แล้วพอเช้ามีคของอีกวัน วัน 15 คำนี่แหละ เขามาส่ง ข้าวหลามกันหน้าวัดนี้ เต็มไปหมดเลยเต็มลานหน้าวัดเลย บางคนอาจจะทำอะไรก็ทำไปคนละนิดคนละหน่อยช่วยกัน เดี่ยวนี้อะไรมันก็น้อยลงเด็ก ๆ ที่มันจะมาส่งข้าวหลามก็ไม่ค่อยมี อยู่ในเดือนกุมภาพันธ์ วันมาฆบูชา บางบ้านนะก็เผาเอง บางคนก็ซื้อเอา เพราะเอาสะดวก พวกเทศกาล ทั้ง 2 สิ่งก็ทำเหมือนกันนะ ข้าวหลามก็ข้าวหลามปกติแบบเดียวกับข้าวหลามหนองมนนี่แหละแบบเดียวกัน”

คุณขวัญชัย เสดลาคุณและคุณประพฤติ วันที่: สัมภาษณ์ได้อาคารพิพิธภัณฑที่พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ประเพณีของชาวมอญในรอบ 1 ปีก็ยังมีอยู่กะ กวนข้าวยาตุลเขาก็ยังกวนกันอยู่บางหมู่บ้านแต่น้อยแล้ว กวนข้าว น้ำนมข้าวก็ยังทำอยู่

โอะदान เดือน 3 ทำบุญข้าวหลามนี่ก็ยังอยู่ ทำกันอยู่ทุกปีก็คือก่อนวันทำบุญก็จะจัดเตรียมพืทานตกแต่งด้วยดอกไม้ ดอกทองหลวง เวลาเย็น ๆ ก็เอาไปวางเป็นพุ่ม ๆ ตรงบริเวณที่วัดจัดที่ทางไว้ให้และชาวบ้านก็เตรียมเผาข้าวหลามเพื่อไปถวายเพราะในวันมาฆบูชาไปกันตั้งแต่เช้ามีคเลย ก็ถือว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งที่สำคัญของชาวมอญคะ”

คุณครูจิตอารีย์ กระศรีอ: สัมภาษณ์ที่โรงเรียนวัดม่วง
(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา

“มอญที่นี้ยังอนุรักษ์อยู่ทุกประเพณี วันสงกรานต์ แห่ปลา บวชนาค เข้าพรรษา เล่นผี กระดิ่ง แต่บางประเพณีก็เปลี่ยนแปลงเยอะค่ะ ที่หลัก ๆ สำคัญเลยคือเด็ก ๆ ไม่ค่อยอยู่เด็กรุ่นใหม่ ๆ ก็เรียนหนังสือในเมือง แต่ตอนนี้พยายามจะอนุรักษ์ จะพยายามจัดประเพณีมอญทุกปี
อย่างเวลามีงานทำบุญชาวมอญเราก็จะมาทำบุญกันเยอะงานบวช เข้าพรรษาอะไร
เขาก็มากัน”

ผู้ใหญ่สงาค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“เวลามีประเพณีทางพุทธศาสนาอะไรชาวมอญที่นี้จะพร้อมใจกัน ชาวมอญต้องทำ
เกี่ยวกับกิจของพุทธศาสนา ญาติโยมที่อ่อนน้อมในพุทธศาสนา เข้าพรรษา ออกพรรษา ช่วงไหน
ต้องทำอะไรมั้งเขารู้หมด”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“บ้านม่วงที่นี้เขาพยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไว้ ประเพณีก็มีประเพณีสงกรานต์
แล้วก็มีมาฆบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษาพวกนี้แหละเพราะว่าชาวมอญให้ความสำคัญกับการทำบุญ
ชอบทำบุญ ยายก็ไปทำบุญทุกปีเลามีวันสำคัญอะไร”

คุณยายเอื้อง ม่วงงาม: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยายเอื้อง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ประเพณีที่ลูกบันทึกไว้นะ มันเป็นประเพณีที่อิงตามลักษณะของชาวพุทธ วิสาขบูชาทำ
อย่างนั้น มาฆบูชาทำอย่างนั้น เข้าพรรษาออกพรรษาทำอย่างนั้น เราเกิดมาเราก็เห็นอย่างนั้นอยู่แล้ว
แต่ถ้าเขาถามเราอ้างอิงจากอะไร ลูกก็บอกว่าอ้างอิงจากพุทธศาสนา”

อาจารย์จวน เครือวิเศษอาจารย์: สัมภาษณ์ที่ร้านค้าข้าง ๆ วัดม่วง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ประเพณีที่มีทุกปีมีลอยกระทง แล้วก็สงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษามีตลอด ประเพณี
ออกพรรษา ทุก ๆ ปีก็มี ชาวมอญเราเวลามีงานบุญก็ต้องทำบุญกัน มอญเราชอบทำบุญจ๊ะ”

คุณน้ำชุตีมา วังมะนาว: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วงชั่วคราว วัดตาผา
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“น้ำเข้าร่วมประเพณีชาวมอญทุกปี อย่างเช่น ประเพณีสงกรานต์มีสงฆ์น้ำพระ มีส่งข้าว
แช่ ก็เข้าร่วมทุกปีนะ แล้วก็ปีประเพณีทำบุญพวกเข้าพรรษา ออกพรรษา โอะตั้นแล้วก็ลอยกระทง
สายด้วย”

คุณน้ำงาม ขาวบาง: สัมภาษณ์บนริมถนนนากระเหรียง
(15 ธันวาคม 2559)

“ชาวมอญเราถูกสอนเรื่องการเข้าวัดทำบุญ เราถูกสอนมาอย่างนี้ไปวัดทำไมไม่ทำสำหรับ
หรือทำไมไม่เทินสำหรับฝาจิบไปวัด และเวลาวันเข้าพรรษา ออกพรรษนะเป็นงานบุญใหญ่ พระทั้ง
7-8 วัดในกลุ่มน้ำบ้าน โป่งเนี้ย ต้องมาร่วมตัวกันที่ วัดใหญ่นครชุมน์ มอญเราาร่วมกันทำบุญใหญ่”

คุณคมสร จับจุ: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณคมสร
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์บทที่ 3

บทสัมภาษณ์เรื่อง การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญ ตำบลบ้านม่วง

“ในช่วงอายุเราเราไม่ได้หมายความว่าเราอพยพมาจากเมืองมอญนะ แต่บรรพบุรุษของ
เราต่างหากที่อพยพมาก่อน ก่อนหน้านี้อาจจะอยู่อีกพื้นที่หนึ่งก็ได้ เขาเล่ากันนะว่า มอญเราอพยพ
มาตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว ก็สมัยสมเด็จพระนเรศวรเลยนะ”

ผู้ใหญ่สอาดค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“มอญอพยพมานานแล้วสมัยสมเด็จพระนเรศวร แล้วก็รัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 เวลาว่า
200 กว่าปี อพยพมาแล้วก็มาอยู่บ้านม่วงก็เยอะเหมือนกัน”

นายขวัญชัย เสลาคุณ: สัมภาษณ์ที่ได้อาคารพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง การสร้างทางรถไฟ

“คนมอญสมัยก่อนนี่นะ เขาก็เดินทางกันโดยใช้การเดินทางเท้าบ้าง หรือใช้เรือบ้างในการเดินทางออกไปค้าขาย หรือซื้อข้าวของเครื่องใช้ ซื้ออาหาร ถ้าเขาไม่นั่งเรือเขาก็ไปนั่งรถไฟที่ฝั่งนครชุมน์เลย เพราะมันใกล้ที่สุด ข้ามเรือไปฝั่งโน้นแล้วก็เดินไปขึ้นรถไฟสถานีนครชุมน์ บางคนก็ไปขายของ บางคนก็ไปซื้อของกัน ในอดีตนะ แต่ปัจจุบันนี้ก็ใช้รถกันหมดแล้ว มีรถมอเตอร์ไซด์ รถยนต์บ้าง คนก็ใช้รถไฟตรงนครชุมน์น้อยลงหมายถึงคนบ้านม่วงแรนะ”

ผู้ใหญ่สวางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัด
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“ในอดีตตั้งแต่ผมยังเป็นเด็กนะ ผมก็เห็นเขาก็เดินทาง ทางเรือกัน เพราะสมัยก่อนถนนมันยังไม่ดีแบบนี้ คนสมัยก่อนบางคนเขาก็นั่งรถไฟไปค้าขายกันนะอย่างที่นครชุมน์นี่ มีสถานีรถไฟด้วย คนที่นี้ไม่ต้องเดินทางไปถึงสถานีบ้านโป่ง เขาก็ขึ้นรถไฟกันที่นครชุมน์กันเนี่ยแหละ บางคนไปค้าขาย บางคนเดินทางไปโน้นนี่ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ต้องมีรถแล้วสะดวก”

ผู้ใหญ่ขวัญยืน ทองอยู่: สัมภาษณ์ที่บ้านผู้ใหญ่ ตำบลนครชุมน์
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“คนมอญที่นี้ตั้งแต่ยายังเด็ก คนที่นี้ก็เดินทางกันทางเรือเวลาเขาจะไปไหนมาไหน แต่ถ้าใกล้ ๆ ก็เดินเอา ถ้าไกลก็ต้องเรือ หรือไม่ถ้างั้นจะไปจังหวัดอื่น ๆ เขาก็เดินทางที่สถานีรถไฟนครชุมน์กันออกกันตั้งแต่เช้า นั่งเรือข้ามฟากแล้วก็เดินไปนั่งรถไฟที่นครชุมน์ บางคนก็ไปขายของ บางคนก็ไปซื้อของกันที่นครปฐม คนบ้านม่วงแรนะไม่ต้องไปไกลถึงสถานีบ้านโป่งมันไกลมากสมัยก่อน แต่เดี๋ยวนี้พอถนนคืออะไรดีก็ใช้รถกันเดินทางกันเข้า-ออกหมู่บ้าน”

น้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“สมัยที่ยายังเด็กคนนครชุมน์ คนบ้านม่วง เขาเดินทางไปมาก็ใช้เรือข้ามฟากกันนะ แล้วก็มียะคนที่นี้ต้องตื่นแต่เช้าเลย นั่งเรือข้ามฟาก แล้วก็เดินไปสถานีรถไฟนครชุมน์ ใกล้บ้านน้ำเนี่ย คนสมัยก่อน เข้าฟ้ายังไม่สว่างเลยก็มาขึ้นรถขึ้นรถไฟที่สถานีนครชุมน์กัน บางคนก็ชอบของมาขายบนรถไฟ บางคนก็ไปกรุงเทพฯ บางคนก็ไปไหนต่อไหน คนที่นี้ส่วนใหญ่เขาก็ไปค้าขายไม่ไกลหรือไปนครปฐมบ้าง หรือไปใกล้ ๆ เลยก็สถานีบ้านโป่งกัน ไปซื้อข้าวของ ของกินอะไรพวกนี้

สมัยก่อนมันใกล้มากนะถือว่าใกล้กว่าสถานีรถไฟบ้านโป่ง เขาก็เลยเดินทางกันที่นี้เป็นหลัก สมัยก่อน เดินทางโดยเรือนี้เป็นหลักอยู่แล้วตั้งแต่อดีตเลย แล้วก็มีการไฟ ตอนนี่ก็มีรถเครื่อง”

น้ำสนอง พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้านน้ำสนอง ตำบลนครชุมน์

(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“สมัยก่อนถนนไม่มี มันเป็นถนนดิน สมัยก่อนก็ไม่มีสะพานนะ ใครขายอะไรก็ใช้เรือ แพก็มีขายไม้ ล่องมาจากเมืองกาญจน์ ใครจะซื้อสักท่อนสองท่อนก็ซื้อขายกันทางเรือ”

“สถานีรถไฟมีมานานแล้ว สมัยก่อนใครจะไปกรุงเทพฯ ต้องมาขึ้นสถานีนครชุมน์ สมัยก่อนรถยังไม่มี ใครจะไปตลาด หรือถ้าจะกินหมูก็ต้องนั่งรถไฟไปบ้านโป่ง ถ้าไม่มีคนขายแถว บ้านก็ต้องไปบ้านคปงอย่างเดียว เพราะสถานีบ้านโป่งใกล้ชุมชนบ้านม่วงที่สุด จากนครชุมน์ ก็นั่งไปลงสถานีบ้านโป่ง”

“ถ้าจะลงไปก็ได้ ก็ไปขึ้นสถานีนครชุมน์ได้”

ท่านบุญญวัติ บุญเจริญ นายก อบต.บ้านม่วง และ ท่านไพศาล มั่นจีน รองนายก อบต. บ้านม่วง:

สัมภาษณ์ที่โรงเรียนวัดบัวงาม (ที่ทำการ อบต.บ้านม่วงชั่วคราว)

(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์บทที่ 4

บทสัมภาษณ์เรื่อง การสร้างบ้านเรือน

“บ้านมอญจริง ๆ ดั้งเดิมของเราไม่ทันได้เห็นหรอก แต่ว่าที่ทันเห็นคือ เรือนไทยเนี่ยแหละ คือเรือนมอญ ทว่ามอญบรรพบุรุษเราอยู่เมืองไทยนาน ๆ ก็นายช่างมันสูญสิ้นกันไป ที่นี้ของคนไทยมันยังอยู่ฝีมือช่างเขาคงทอดกันมา บ้านเรือนไทย ยอดแหลม แล้วมอญเขาก็ว่าสวยงาม นี่ก็คือบ้านมอญเหมือนกัน บ้านมอญเขาก็สร้างแบบไทย ฝาสกกล เป็นเรือนไทยนั่นแหละ แต่ว่าการอยู่ในบ้านนั้นจะจัดสัดส่วนแบบของมอญ ห้องไหนเป็นของพ่อแม่ ห้องไหนเป็นลูก จะมีบอกเลขนะแต่น้ำไม่ทันได้อยู่เรือนไทย บ้านมิได้ดู สมัยเก่าบ้านคนมีฐานะหรือฐานะดีขึ้นบ้านจะต้องมิได้ดูได้ดูก็ไว้เป็นที่พักผ่อนยามหน้าแล้งแล้วก็ให้ลูกหลานอยู่พักผ่อนกัน เป็นที่โล่ง ทำงานอะไรมันก็ไม่แออัด สมัยเก่าหมู่บ้านเขาจะไม่กั้น แต่ปัจจุบันไม่ได้ที่ใครที่มัน เด็กรุ่นใหม่มันรู้จักกฎหมาย คนสมัยเก่าเขารักกัน เขาจะไม่มีการกั้น เดินทะเลถึงกันหมด แต่ปัจจุบันก็รักกันแต่ว่ามีขอบเขตเกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม กฎหมายมันหนักแน่นขึ้น เราก็ต้องทำตามกฎหมายแบ่งที่กันว่าของใคร

ที่แน่ ๆ ต้นผี กระจุงผีต้องมี ถ้าบ้านใครรักษากระจุงผีเอาไว้ละนะ ต้นผี ภาษามอญเรียก “ตะมาเล็ก” ต้นผีบางต้นผีจะต้องมีห้องผีเขาอยู่ห้องหนึ่งบุคคลภายนอกเข้าไม่ได้ นอกจากมีงานเขา

จะจุดธูปบอก มอญต้องมีพิธีลูกบ้าน ต้องขุดหลุม คมกลั่นดิน ดินดีไม่ดีได้กลิ่นอะไร กลิ่นเหม็น กลิ่นหอมอะไร อย่างว่าเขาทายออกนะ

ห้องนอนหนึ่งเป็นห้องของผี จะมีห้องนอนของพ่อแม่ แยกต่างหาก ห้องลูก เขากำหนดไว้ มันต้องมีอยู่แล้วเข้าจัดไว้แล้ว เขารู้ด้วยว่า ผัวเมียคู่นี้ย่านอนห้องนี้ ต้องไปนอนห้องนั้น เขาบอกเลยนะ ไม่ใช่จะไปนอนมั่ว ๆ ได้ ขึ้นไปนอนบ้านตัวเองก็จริงแต่ตัวเองไปได้สามที่อื่นมา กลับมาพักบ้านพ่อแม่มาเที่ยว จะบอกไว้เลยว่า เอ็งนอนตรงนี้ อย่างไปนอนตรงโน้น เขากำหนดไว้เลย เรามีวัฒนธรรม เรื่องผี”

น้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“บ้านของคนมอญสมัยก่อนนะ ก็เอาใบจากมาสาน ทำเป็นหลังคาบ้าน ทำเป็นบ้านเลย สมัยก่อน เพราะคนมอญสมัยก่อนสานกันเก่งมาก ๆ เลย บ้านสมัยก่อนสวยงาม เป็นแบบมอญ ส่วนใหญ่บ้านก็ทำจากไม้ไผ่ที่หาได้ตามท้องถิ่น แล้วก็ทำบ้านเหมือนกับบ้านทรงไทยเนียแหละ แต่คนมอญเขาจะมีหลักว่า ในบ้านใครต้องอยู่ห้องไหน ๆ เสากะบุงผีต้องอยู่ห้องไหนแค่นั้น ที่เหลือก็เป็นบ้านทรงไทยเหมือนกับคนไทยพอมาสมาสมัยหลัง ๆ น้ำ บ้านทรงมอญ”

น้ำสนอง พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้านน้ำสนอง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“บ้านของยายก็สร้างเหมือนบ้านไทยจะ บ้านนี้สร้างตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ของฉัน แล้วบ้านมอญกับไทยก็เหมือนกันได้ดูสูง บ้านยายไม่มีต้นผี ยายเป็นผู้หญิงก็เลยไม่มี ถ้าใครเป็นบ้านต้นผีก็จะต้องมีห้องให้ต้นผีเลยหรือเสากะบุงผีอยู่ในบ้านเลยจะ และคนมอญก็จะต้องมีพิธีกรรมของเขา นะต้องทำเลยจะ”

คุณยายเอื้อง ม่วงงาม: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“บ้านยายสร้างแบบชาวมอญสมัยเก่าจะ บ้านนี้มีได้ดูบ้าน แต่เมื่อก่อนนะเป็นพื้นดิน แล้วก็โบกปูน เพราะฝนมันตกแล้วมันแฉะ บ้านนี้ก็ไม่มี เสากะบุงผีอยู่บนบ้านเลย จะสร้างบ้านต้องดูหลายอย่างเลยจะ ต้องทำตามแบบพิธีของมอญเขาจะ”

คุณยายเทิ้ม คำเอก: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ลักษณะครอบครัว

“ครอบครัวพวกเรากันมอญเราชอบอยู่รวมตัวกันเป็นญาติ ๆ กัน อย่าสมัยก่อนถ้าลูกบ้านใครแต่งงานกันก็จะไม่ค่อยไปอยู่เป็นครอบครัวข้างนอกพื้นที่หอรอก ก็จะปลูกบ้านใกล้ ๆ ไม่ไกลบ้านพ่อแม่ ไม่ใกล้บ้านฝ่ายหญิงก็ใกล้บ้านฝ่ายชาย อย่างบ้านผู้ใหญ่เนี่ยถึงจะปลูกบ้านคนละหลังเราก็ออยู่บริเวณเดียวกัน เพราะคนมอญเราต้องดูแลพ่อแม่ด้วย ในสมัยก่อนคนมอญไม่ค่อยไปแต่งงานกับคนข้างนอกหอรอกก็จะแต่งงานกับคนมอญด้วยกันเนี่ยแหละ ครอบครัวไหนมีลูกโดยเฉพาะลูกคนโตเป็นหัวปีผู้ชาย ต้องมีต้นผี ต้องรับผีจากพ่อแม่มารักษา”

ผู้ใหญ่สวางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(วันที่ 12 พฤษภาคม 2557)

“ผีบรรพบุรุษก็จะนับถือทางผู้ชาย ถ้าผู้หญิงแต่งเข้าต้องนับถือผีตามฝ่ายชาย เขาเรียกว่าต้นผี ก็คือว่า แต่เดิมต้นผีปู่ย่า ตาทวดเราอยู่บ้านหลังนี้ เราไม่ได้แยกมาไว้บ้านน้ำ ถ้าเราแยกมาละก็เราไหว้ เราเลี้ยงที่บ้านเราได้ แต่นี่บ้านน้ำไม่ได้แยกอยู่บ้านมะขามอะนะ อยู่บ้านน้ำเวียง น้ำเวียงตาย น้ำเวียงนั้นคือต้นผีแต่เดิม กระบุงผีอยู่ที่นั่น เวลาถึงเดือน 4 หรือเดือน 6 น้ำเขาเลี้ยงผี แล้วเขามาบอกน้ำแล้ววันนั้นเขาเลี้ยงผีน้ำก็ไป บางทีก็ไปก็ให้เงินเขาซื้อของเลี้ยงผีในวันนั้น นั่นแหละแล้วเขาก็มีพิธีของเขา”

น้ำสวัสดี เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ที่บ้านเป็นผีมอญ ที่นี้คือว่า อีกฝ่ายเขาจะเป็นผีมอญ ส่วนตัวพี่น้องเป็นผีไทย พอดิแพนที่ เขาแยกออกมาพี่ก็ต้องเป็นผีไทย บ้านญาติที่เป็นผีมอญ ก็พอเราแต่งงานเสร็จแล้วเราก็จะตัดขาดเลย แล้วส่วนทางที่ผู้ชายเขาจับ ไปญาติที่เป็นผู้ชายเขาก็รับผีไป เราเป็นผู้หญิงเราไม่ต้องรับ เขาเรียกว่าต้นผี สมมติว่าลูกเป็นผู้ชายต้องรับไปทีนี้เราเป็นผู้หญิงก็ไม่ต้องรับ”

น้ำชุติมา วังมะนาว: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วง ชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“ผู้ชายถ้าแต่งงานไปแล้วก็ต้องสืบทอดผีบรรพบุรุษ แต่ต้องเป็นลูกชายคนโตนะที่ต้องสืบทอด สมมติว่าพ่อแม่ตายไปแล้วเนี่ย ลูกชายคนโตต้องรับช่วงต่อเลย แล้วถ้าคนมอญเป็นผู้หญิงไปแต่งงานกับคนอื่น ต้องส่งหลวงตา (อะลุมตา) แต่งงานใหม่ก็ต้องส่งใหม่ แต่ง 5 ครั้งก็ต้องส่ง 5 ครั้ง”

คุณขวัญชัย เสดลาคุณ และคุณประพุดติ วันดี: สัมภาษณ์ที่ได้พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง อาหาร

“ของเราอาหารมอญยังอยู่ อาหารมอญเรายังทำเลี้ยงคนในวันสงกรานต์ในชีวิตประจำวัน ก็หุงแกงมอญกัน คนมอญเขาชอบรสเปรี้ยวมากกว่า แกงจากความเปรี้ยวของลูกขโมย คือว่าอยู่ในป่าแล้วเป็นช่อ ๆ เขาก็อยากได้ เขาก็ขึ้นไปตัดเอา หักเอา ขมขมมาทำเป็นอาหาร เขาเรียกว่าลูกขโมย”

“อาหารของชาวมอญกับไทยมันก็กลมกลืนกัน แต่ชาวมอญจะพยายามแยกแยะว่าอันนี้ อาหารไทย นี่อาหารมอญ คนที่นั่นนะเขายังแกงคล้ายกับใบมะขามกับปลาช่อนนี่ยังมี เขายังหุงหาที่บ้านเขา แต่ถ้าเกิดว่าต้องเลี้ยงคนก็ต้องทำเป็นชุด”

ผู้ใหญ่สอาดค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่ได้พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“อาหารมอญในอดีตกับปัจจุบันก็กินเหมือนกันเนี่ยแหละ อาหารมอญตามทุ่งนาเราก็ยังหาผักบุ้งเอามาแกงปลาช่อนนาอยู่ ส่วนมากก็จะเป็นแกงส้ม แกงกะทินี่น้อย ชาวมอญก็ยังชอบกินอาหารมอญ ทุ่งนาเราชาวมอญก็ยังชอบหาปลา หาปลาไหล หาหนุนา คือ คนบ้านป่าเขาก็ยังหามากินกันเพื่อเลี้ยงครอบครัว

การปลูกผักก็ยังมี ก็ยังมีปลูกยังขยันอยู่ เช่น ใบมะขามเนี่ยขาดไม่ได้ ต้องปลูกใบมะขาม เพราะว่าแกงพวกแกงเปรี้ยว ๆ ก็ยังใส่ใบมะขาม แกงรวมก็ใส่เปรี้ยว ๆ ใส่ใบมะขามไป ใส่ปลา ใส่กุ้งตัวเล็ก ๆ ตามท้องถิ่นเลย

เมนูที่ว่าที่อาหารรสเปรี้ยว ช่วงนี้จะถึงแล้ว (ลูกชาน) จวนจะถึงเวลาแล้ว คือ แกงลูกชานกับกุ้ง หรือว่ากับปลาช่อนท้องถิ่น ปลาเล็กปลาน้อย ปลาอร่อยมาก ๆ แล้วก็แกงในชีวิตประจำวันคือแกงบอนที่ไม่ใส่กะทิ ยังกินยังยึดแน่นอยู่ แกงบอนเขาจะใส่แต่พวกปลาเป็นหลัก ถ้าไม่มีจริง ๆ ก็ปลาหนึ่งอย่าง เอาเนื้อปลาหนึ่งอย่างใส่ลงไป ไม่ห่างจากท้องถิ่นจริง ๆ หรือเอาปลาอย่างที่เรายังเอาไว้เอาปลาช่อน ปลาช่อนอย่างกะเนื้อใส่ อร่อยมาก และที่ปลาเค็มเหมือนกับทุกภาคนั่นแหละ

แล้วเราก็มีการทำพวกปลาแห้ง ปลาจ๋า ปลาแจ่ว เดี่ยวนี้ปลาเล็กปลาน้อยมันไม่มีให้ทำ น้ำปลาเป็นโองแล้ว สมัยเก่าที่รუნ้ำที่ยังเล็ก ๆ อะนะ ที่จำความได้ เขาจะดักปลาชิวปลาสร้อยตัวเล็ก หมักลงในโอง ทำน้ำปลาเอง นั่นแหละคือวิถีเก่า ๆ นะ ปลาเค็ม ถ้าสมัยใหม่ เข้าตลาดก็ต้องเป็นอาหารทะเล ก็พวกคนมอญเราฐานะไม่ค่อยจะดีต้องซื้อที่หลาย ๆ โหล 10 โหล เอาไปใส่ไหหมัก ปลาเค็ม

เอาเก็บไว้ที่บ้านเพราะว่าเราจะต้องเอามาทำอาหารที่ง่าย ๆ แล้วเขาก็ต้องผักกุ่ม ยอดผักเข็ญ และ ผักหนาม สมัยเก่าน้ำพริกแดง น้ำพริกตาแดงนั้นแหละมีปลาอย่างด้วย รอดชีวิตมารุ่นต่อรุ่นนะครับ คุณ เขาไม่สรรหามาพวกมอญ”

นายสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“น้ำสนอง..อาหารมอญที่คนมอญชอบทำกินนะ น้ำกินมาสมัยเด็กจนโตก็อาหารเหมือน คนไทยเนี่ยแหละ พวกน้ำพริกปลาอย่าง แกงบอน แกงใบมะรุ้ม แล้วก็ใช้วิธีการถนอมอาหารด้วยนะ ตอนหน้าแล้วเขาก็จะทำปลาอย่างเก็บไว้กินกันด้วย

น้ำจิ้น...อาหารมอญนี้ทำไม่ค่อยเป็นหรอกแต่กินเป็นนะ มาอยู่ที่นี้เรื่องอาหารน้ำเองก็ต้องปรับเหมือนกัน ถ้าเป็นอาหารมอญ เพราะน้ำเป็นคนใต้ กินอาหารใต้มาตั้งแต่เด็กนะ แต่ก็ยังดีที่อาหารของคนมอญก็คล้าย ๆ กับคนไทยเหมือนกันนะ เขาก็กินคล้าย ๆ กันแหละ

น้ำสนอง...อาหารมอญสมัยก่อนกินยัง ใจปัจจุบันคนมอญก็กินกันอยู่นะ ส่วนใหญ่ก็เป็น พืชผักที่ปลูกกินกันตามบ้านเนี่ยแหละ ก็เป็นพวก แกงบอน (นี่คือกินกันเป็นหลักเลย) แกงมะตาด บ้าง แกงลูกช่าน แกงผักบุงดอกจิวก็แกงกินกัน ใ้ปลาอย่างด้วยนะแกงผักบุงดอกจิวเนี่ย แต่ถ้าไม่มี ปลาอย่างก็ไม่ได้ เพราะคนมอญอยู่ง่าย กินง่าย หากินในท้องถื่นเนี่ยแหละ แล้วพวกปลานะ ก็หาได้ ตามคลองตามแม่น้ำ แล้วก็มีแกงกล้วยใบมะขามอ่อน อันนี้รสชาติออกเปรี้ยว ๆ หน้อย แล้วก็มิเนะ แกงกระเจียบใ้ปลาอย่างด้วย แกงของมอญบางอย่างจะมีใ้ใบกระเพราด้วยนะ อร่อย น้ำกินมา ตั้งแต่เด็กพวกอาหารพวกนี้เนะ แต่ปัจจุบันก็เปลี่ยนไป ปัจจุบันนะเน้นใ้หมู ใ้ไก่ใ้มากขึ้น กินผัก กันน้อยมากคนสมัยนี้เนะ ไม่เหมือนสมัยก่อนเรานั้นผักกัน

น้ำจิ้น... ปลาอย่างที่คนมอญนำมาถนอมอาหาร ก็เป็นพวกปลาชิว ปลาสร้อยที่หากันตาม คลองแม่น้ำ เวลาหาปลามาได้ คนมอญเขาก็จะเอามาอย่าง เก็บไว้ใ้เป็นปีเลยนะ ถือเป็นการถนอม อาหารดีมาก ๆ เลย นี่น้ำก็ทำนะถนอมอาหารดี ปลาอย่างก็เอามาใ้ในแกงส้มบ้าง แกงรวม กินกับ น้ำพริก หรือทำเป็นน้ำพริกปลาอย่างก็ได้ แล้วก็อีกอย่างคือส้มตำมอญเขาก็ใ้ปลาอย่างเหมือนกัน อร่อยมาก

น้ำสนอง.. อย่างเวลาหน้าแล้ว คนมอญก็จะเริ่มหาปลาชิว ปลาสร้อยมาทำปลาอย่างไว้ก่อน เลย เพราะหน้าแล้งมันไม่มีน้ำเลยนะ คนมอญก็จะไปทำอย่างอื่นกัน สมัยก่อนผู้ชายก็จะจักรสานกัน ผู้หญิงก็ทอผ้า ประมาณนี้เนะ คนมอญจะเอาของในฤดูกาลมาทำกินเป็นอาหาร คนมอญสมัยก่อนทำ กันแบบนี้ เอาของที่ปลูกเองมากิน พวกปลาอย่างก็ทำเป็นป๊อบ ๆ เลย ทำเยอะมาก ทำไว้กินกันปีชนปีก็

มี ในช่วงหน้าแล้งจะได้ไม่ต้องหาอาหารให้ยุ่งยาก พอถึงหน้าแล้งทีหนึ่ง ก็เอาพืชผักปลูกในบ้าน ไล่ปลาข่างนำมาแกง ก็ส่วนใหญ่ก็เป็นของปลูกเองหรือบางทีพวกผักที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ

น้ำสนอง...คนมอญเนี่ยนะ อายุยืนมาก ก็เพราะกินอาหารท้องถิ่นเนี่ยแหละ เพราะว่า สมัยก่อนไม่ฉีดยากด้วย ไม่มีพิษอะไร กินผักกันเยอะมาก พวกหมู พวกไก่ นาน ๆ ถึงจะกินสักที ปลาข่างก็เป็นหลักของเขาเลย

น้ำสนอง...คนมอญนะ เอาปลาที่หาได้ เอามาหมักทำเป็นน้ำปลากินเองด้วย ไม่ได้ซื้อเขา หรอกสมัยก่อน ก็เอาพวกปลาชิวปลาสร้อย ปลาตัวเล็ก ๆ เนี่ยแหละมาหมักเกลือ แล้วก็ทำเป็น น้ำปลา นี่ถือเป็นภูมิปัญญา ทำน้ำปลากินกันเอง ก็น้ำปลาทุกชนิดเนี่ยแหละ มาหมักกับเกลือ เป็น ปลาน้ำจืดนะเพราะเราอยู่น้ำจืด หรือบางทีนะก็เอาหัวปลามาหมักใส่เกลือทำเป็นน้ำปลาก็มี รสชาติ ก็เค็มเหมือนกับน้ำปลาทั่วไปเนี่ยแหละ แต่ก็ต่างกันตรงรสชาติ เพราะรสชาติอร่อยกว่าน้ำปลา ปัจจุบันนะ น้ำชอบมากกว่า”

นายสนอง พัดชื่น และนางสุจินต์ พัดชื่น: สัมภาษณ์ที่บ้านน้ำสนอง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“คนมอญกินอะไร ก็กินแกงเลียง แกงเผ็ด กินตามพื้นบ้านเนี่ย พวกผักพวกอะไรปลูกแล้ว ก็เอามาแกงกิน อาหารมอญแกงใบมะขามขี้เหล็ก แกงรวมพวกกระเจี๊ยบพวกนี้ พวกที่มอญ ๆ เขาปลูก กินกันนะ กระเจี๊ยบกิน แกงบอนกินอยู่ตามท้องร่อง ท้องนา บอนพวกนี้มันขึ้นเอง”

คุณยายเอื้อง ม่วงงาม: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“อันนี้ก็มีคนเคยถามว่า อาหารมอญกับอาหาร ไทย อาหารทั่ว ๆ ไป จริง ๆ ผมว่ามันก็อัน เดียวกันแหละ เราไม่เห็นว่ามันเป็นอาหารของมอญ ที่ไทยก็กินกัน ไทยกินแกงบอน มอญเขาก็ กินแกงบอน แยกไม่ออกว่าอย่างงี้คนไทย กินอย่างนี้คนมอญกิน ไม่มี มันกลมกลืนกันหมด

ผมยังบอกว่า คนเดิวนั้นนะใช้วัตถุดิบมันมากเกินไปจึงทำให้คนแก่เร็ว ไม่สดชื่น ฟัง ธรรมชาติมันน้อย เดิวนั้นเปิดตำรับมามีหมูผัดเผ็ด มีเครื่องใน ไม่มีของกินที่เป็นธรรมชาติเลย พวก ขอดตำลึง ขอดผักบุงอะไรต่ออะไร มาแกงมาผัด ผักคะนั้นนี่ไม่เคยกินกัน อันนั้นมันทำให้จุกอ่อน มันทำให้แก่เร็ว เป็น โรคไขมัน ความดัน แล้วมีคนมาบอกว่าคนบ้านนอกกินผักกินหญ้า”

อาจารย์จวน เกรือวิชฌยาจารย์: สัมภาษณ์ที่ร้านขายของชำข้าง ๆ วัดม่วง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คนมอญเรากินแกงบอน แกงส้มมะละกอ หรือแกงมะรุมาก็ได้ถ้ามีต้นก็แกงมะรุมได้ คนมอญเขาก็ยังกินอาหารมอญกันอยู่ มันไม่ได้หายไปไหนหรอก มอญที่นี่ทุกวันนี้กินกันเหมือนเดิม”

คุณยายเต็ม คำเอก: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย

(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“อาหารมอญหลัก ๆ ละก็ ก็แกงใบมะรุมใส่กะทิ ใส่ถั่ว ใส่ปลาอย่างด้วยนะ แล้วก็แกงมะตาด แล้วก็แกงลูกช่าน อดีตเราก็กินนะมาถึงปัจจุบันเราก็กินกันอยู่ ถ้าสมมติว่า ที่ว่าเขามาทางอื่นเขามาที่บ้านม่วงแล้วอยากกินอาหารมอญก็จะทำให้กินเลย แล้วถ้าอยากกินนะมาติดต่อท่านนายก อบต. ท่านนายก ก็จะติดต่อคนให้ทำให้กินนะ แล้วก็มือน้ำปลาฯ พวกขนุนน้ำปลาฯ”

คุณชุติมา วิ่งมะนาว: สัมภาษณ์ที่ด้านหน้าสำนักงานที่ทำการ อบต.บ้านม่วง ชั่วคราว

โรงเรียนวัดบัวงาม (วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คนมอญก็กินคล้าย ๆ คนไทยนี่แหละ อาหารคนมอญนี่แกงเขาจะติดกระชาย แกงเลี้ยงก็ใส่กระชาย แกงส้มก็ใส่กระชาย อย่างคนไทยคนกรุงเทพฯ เขาไม่ใส่ จะแกงก็แกงใส่แต่หอม นี่ก็ต้องใส่หอม ใส่กะปิ ใส่กระชายด้วย เพราะกระชายนี้ช่วยดับกลิ่น แล้วก็ทำให้หอม ทำให้น้ำแกงอร่อย มันจะมีกลิ่นกระชายออกมาเลย คนกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่กระชายจะฝัดเผ็ด”

คุณยายอำพร มัฒมาน: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย

(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

“น้ำก็กินพวกแกงบอนใส่ปลา แกงบอนเป็นแกงที่มีชื่อเสียง พวกนักท่องเที่ยวมาที่วัดวัดก็จะจัดอาหารมอญให้นักท่องเที่ยวกิน”

คุณเสน่ห์ ระวังงาน: สัมภาษณ์ที่ศาลากลางหมู่บ้าน

(วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

“ชาวมอญที่นี่เขาก็กินกันเหมือนเดิม แต่ก็มีนะบางอย่างเปลี่ยนไปหรือหายไปแล้ว เพราะพวกวัดอุทิศมันหายากไป ตัวผมเองนี่ปลูกทุกอย่างทำการเกษตรอินทรีย์ ทำตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 เลย บ้านผมมีพวกพืชพันธุ์หลายอย่างนะ ไม่ค่อยไปซื้อหรือปลูกกินเองนี่แหละ จะทำอะไรละ อาหารก็มีให้ทำให้กิน อาหารมอญก็เป็นพวก แกงมะรุม แกงมะตาด แกงผักบุ้งใส่ปลาอย่าง มีหลายอย่างแต่ที่ทำกินกันก็ไม่มากแล้ว และพวกอาหารหวานก็ไม่ค่อยมีกรอกกินขนมในเมืองกันหมด ขนมหวานก็มีปลากักริมฝักเนื้อของที่นี่ต้นตำรับเลย

ผมมีเอกสารเกี่ยวกับอาหารที่ทางจังหวัดเขาทำไว้ก็เป็นอาหารที่คนมอญเขาทำกินกันอยู่ ไม่มีแล้ว เขาไปบอกต่อได้โดยนะ อาหารมีแค่นี้แหละ ที่เหลือเขาไม่ค่อยทำกัน ไปดูนะ”

คุณงาม ขาวบาง: สถานที่ให้สัมภาษณ์ ม้านั่งบริเวณวัดม่วง

(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง ความศรัทธาในศาสนาและความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ

“การแต่งกายมอญก็เห็นตอนเช้า ๆ คนมอญก็จะนุ่งผ้าถุง นุ่งโสร่งกัน มีผ้าสไบผู้หญิง ผ้าพาดบ่าผู้ชาย แล้วก็ไปทำบุญที่วัด หรือใส่บาตรตอนเช้า ๆ แล้วก็วันวัฒนธรรมวันที่ 16 เมษายน ช่วงสงกรานต์ 13-15 สนุกมาก ทุกคนจะแต่งตัวเป็นมอญกัน และเวลามีงานที่พิพิธภัณฑ์ก็พยายามให้คนมอญที่มาช่วยงานแต่งกายมอญค่ะ”

ผู้ใหญ่สอางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“ชาวมอญเวลาไปทำบุญที่วัดก็จะแต่งกายแบบมีสไบก็คล้าย ๆ ของลาวเหมือนกันมาคิดเองนะ แต่งลาวเขาเรียกว่าผ้ารับบุญ มอญกับไทยก็เหมือนกันน่าจะจุดประสงค์อันเดียวกันคือ เป็นผ้ารับบุญ แสดงความว่านอบน้อมพุทธศาสนา แล้วก็สไบประดับไปในตัว เพราะว่าการทำบุญกุศลอะไร เข้าวัดเนี่ยเราต้องเคารพสถานที่ แต่งตัวให้สุภาพเรียบร้อยเป็นวัฒนธรรม เหมือนผ้ารับบุญนะผ้าสไบ ชนชาติมอญนับถือศาสนาพุทธมาโดยตลอดนะครับ แต่ภายหลังจะแบ่งปันด้วยเหตุใดไม่รู้ถือศาสนาคริสต์ก็มี ศาสนาอิสลามก็มี เพราะเราเชื่อว่าชนชาติมอญเนี่ย อยู่ตั้งแต่พระพุทธเจ้ายังมีพระชนชีพอยู่ พระพุทธเจ้าประทานเส้นผม (พระเกศา) ให้กับชาวมอญ และเป็นจุดที่มาของเจดีย์ชเวดากองที่พม่า ชนชาติมอญค้าขายในอินเดียและบางอย่างได้รับวัฒนธรรมจากอินเดียมาหลายพันปีแล้ว

คนมอญเคร่งครัดในพุทธศาสนา คนนับถือศาสนาพุทธเข้ามาทำบุญใส่บาตร กลัวเรื่องบาปกลัวที่สุดนะเรื่องบาป คือทำไปแล้วทำได้แต่กลัวว่าผลกรรมมาถึงตัว เขากลับ เขาจะเล่ากันตั้งแต่ผู้ใหญ่ถึงลูกหลานทำเล็ก ๆ น้อย ๆ ธรรมดา คนเราแต่อย่าสร้างกรรมหนักเขาไม่ให้ทำเลยมันจะได้กับตัว

ชาวมอญจะพร้อมใจกันทำเกี่ยวกับกิจของพุทธศาสนา ญาติโยมก็อ่อนน้อมในพุทธศาสนา ออกพรรษาทำบุญ ช่วงไหนต้องทำอะไรบ้าง แต่เดิมเขาเล่ากันนะมันคงเป็นความจริง แต่เดิมละเอียดอ่อนกว่านี้หลายเท่า คนสมัยเก่าถึงได้สมาธิไว้ เข้าวัดนี่นะต้องเดินเท้าเปล่า ถ้าใส่รองเท้าต้องปิด ๆ ของวัดเอาทรายออกจากรองเท้าให้หมด ช่วงลงจากวัดต้องเก็บใบไม้มารวมไว้อีกที่หนึ่ง

เพื่อทำความสะอาดวัด เตียนไม่มีแล้ว เพราะยุคสมัยมันเปลี่ยนไปแล้ว สมัยก่อนพระเดินมานี่ต้องกราบกับพื้นดิน เตียนนี่พระขึ้นรถ รถมารับเราก็ไม่รู้สึกรู้ว่าจะต้องกราบพระกลางทางแล้ว ”

คุณน้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง

(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“คุณขวัญชัย..แต่ถ้ามาวัดก็นุ่งโจรงมาวัด มีผ้าขาวม้าด้วย

คุณประพจน์...เขาจะนุ่งโจรงบ้าง หรือถ้าวันนี้ไม่ไปไหนก็นุ่งโจรงอยู่บ้าน อยู่บ้าน

ส่วนมากก็นุ่งโจรง”

คุณขวัญชัย เสลาคุณ และคุณประพจน์ วันที่: สัมภาษณ์ที่ได้พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง

(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“ผู้หญิงนะทอผ้าถุงนุ่งเอง แต่งกันตอนพอไปวัดที่หนึ่งก็นุ่งผ้าถุงมอญ แล้วก็สไบเฉียงใส่ผ้าสไบด้วยนะ ป้าเองก็ทอสไบใช้เอง ป้าไม่ได้ซื้อ”

คุณป้าอำพร มัชฌมาน: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณป้าอำพร

(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“คุณสมชาย...เมื่อเวลาที่จะนุ่งโจรงไปวัด

คุณคมสร...เพราะผู้ใหญ่จะพูดว่า ไปวัดทำไมไม่นุ่งโจรงไปวัดทำไมไม่นุ่งซิ่นไป

เราถูกสอนมาอย่างนี้ ไปวัดทำไมไม่ทำสำหรับ หรือทำไมไม่เทินสำหรับผ้าจีบไปวัด และคนมอญเวลาไปวัดผู้หญิงต้องมีสไบผู้ชายต้องมีผ้าขาวม้าพาดบ่าทำเป็นสไบ”

คุณคมสร จับจุและคุณสมชา ปรีชาชาญ: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณคมสร

(เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คนมอญหนูเห็นไหม ศาลพระภูมิจะไม่มี เพราะว่า คนมอญมาอาศัยบารมีของพระเจ้าแผ่นดินของประเทศไทย ก็เลยทำให้ศาลมอญจะต้องก้มหน้าทีถู่กนะ เพราะว่าเหมือนไปอยู่บ้านเขาอะ มันเป็นอย่างนั้น ก็เลยที่นี้ไม่มีศาลพระภูมิ ที่นี้ก็จะมอญปุกกุกกลี ที่อยู่ตรงต้นโพธิ์ใหญ่ๆ ที่นั่นมีอยู่ 3 องค์นะ แต่ปัจจุบันเขาก็อาจจะมศาลพระภูมิแล้วมั้งนะ ยุคสมัยเปลี่ยนไป

ต้นโพธิ์ตรงนั้น เรียกต้นโพธิ์กลางบ้าน แล้วก็ต้นโพธิ์กลางนา มีอีกทีหนึ่ง แล้วเขาก็เชื่อกันว่า เวลาเดือน 6 เขาจะมีการบวงสรวง ชาวบ้านก็ต้องมาบวงสรวงที่นี้ด้วย เพราะว่ามันมีนัยยะคือ 1. เรื่องของความเชื่อ นัยยะที่ 2 คือ พระพุทธเจ้าไปตรัสรู้ได้ที่ตรงต้นโพธิ์อะนะ แล้วก็เดือน 6 พื้นที่

ชาวมอญ ก็จะเริ่มทำนา ทำไร่แล้ว ก็เพื่อให้ฝนได้ตกต้องตามฤดูกาล ก็เลยมาบวงสรวงเทวดาแล้วก็ เช่นไหว้กัน เขาก็มีเครื่องเซ่นด้วยนะพิธีกรรม คือเดือน 4 กับเดือน 6 เพราะคือแต่เดิม จะมีแต่แค่เดือน 4 นะ แต่ที่มันมีเดือน 6 มาเนื่องจากว่าต้นโพธิ์กลางทุ่งเนี่ย มันโดยตัดไป ก็เลยมาใช้ที่เดียวกัน คือตรงต้นโพธิ์กลางบ้าน คือเขาเชื่อกันว่า ถ้ามาทำตรงนี้แล้วเนี่ย ฝนจะตกตามฤดูกาล ทำมาหากิน ร่ำรวย อ้อ อันนั้นคือศาลประจำวัดม่วง เป็นศาลของวัด แต่ศาลนี้คือ เป็นศาลกลางบ้าน พอเดือน 4 ชาวบ้านจะมาบวงสรวง พ่อคลุกคลี แล้วก็พระยาช้างพัน เพราะว่าเรามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าแผ่นดินไทย ในการทำพิธีก็จะมิกล้วย มีอ้อย มีมะพร้าว แล้วก็มิกหัวหมู ถวาย พระยาช้างพัน แล้วก็จะมีคนทรงเพื่อบอกว่า ทำแล้วรู้สึดีใจหรือรู้สึกอย่างไร ถ้ามาเดือน 4 กับเดือน 6 ก็จะเห็นแล้ว ก็เดือน 4 เขาจะเลี้ยงผีกันเลขนะ

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มี 2 ที่ ก็มีต้นโพธิ์ กลางบ้านตรงนั้นท่านเป็นเจ้าของที่ พ่อปู่กลาง พ่อปู่คลุกคลี แล้วก็พระยาช้างพัน ตรงนั้น ส่วนต้นโพธิ์ที่วัดม่วงนี้ ก็เป็นต้นโพธิ์ที่สำคัญ เพราะเวลาใครจะบวชอะไรก็ต้องมาไหว้ที่นี้มาขอพระ เช่นจะไปสอบเข้าที่ไหน ถ้ามาขอไว้ก็จะได้รับความสำเร็จ ส่วนมากเขาว่าอย่างนั้น ส่วนโบสถ์ ที่วัดม่วงนี้ก็หลายร้อยปีนะ แต่ปัจจุบันนี้เป็นวิหาร แล้วก็เจดีย์ วัดม่วงนี้สามารถเคลื่อนย้ายได้นะ เคยย้ายหนีตลิ่งพังมาแล้ว วัดม่วงนี่นะเป็นวัดที่ วัดน้องกับวัดบัวงาม ส่วนวัดขุนสีห์มาทีหลัง วัดม่วงนะในแถวนี้ เป็นวัดที่สร้างมาแล้วนานที่สุด มานานที่สุด สร้างก่อนวัดใหญ่นครชุมนี้อีกนะ แล้วเนี่ยนะวัดทุกวัดก็เป็นชื่อมาจากเมืองมอญเลย เนี่ยชื่อวัดม่วง ก็คือ เขามีมาจากเมืองมอญเลย อย่างวัดคงคาเนี่ยเขาจะเรียกอีกชื่อหนึ่งคือ เกียะโด้ คือทุกคนพูดง่าย ๆ แบบว่า เราก็ไม่รู้จะคุยกันที่ไหนสมัยก่อน เราก็มาคุยกันที่วัดนี้แหละ เป็นวัดศูนย์กลาง

แล้วเจดีย์เนี่ยที่วัดม่วง จริง ๆ ไม่ใช่คนมอญสร้างนะ เป็นกระเหรี่ยงสร้าง เพราะแต่เดิมเขาอยู่มาก่อน แล้วเจดีย์เนี่ยสามารถเคลื่อนได้นะเคลื่อนหินน้ำได้ เจดีย์เคลื่อนหินตะลิ่งที่โดนน้ำเซาะได้ ผมเป็นเด็กวัด ใจผมเลขรู้”

คุณงาม ขาวบาง: สัมภาษณ์ที่ภายในบริเวณวัดม่วง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คุณคมสรร...ที่นี้มีศาลพระยาช้างพันด้วย

คุณสมชาย...เวลาลูกหลานมอญในยุคปัจจุบันเวลาทำพิธีการ เวลาทำบุญทำอะไรเขาก็จะเลี้ยงกลางแจ้ง เชิญเจ้าพ่อช้างพัน และบริวารท่าน เหมือนกับว่าท่านได้มาถึงและมาก่อร่างสร้างเมืองตรงนี้ในจุดนี้ถือว่าพระยาช้างพัน ช้างพันนี่คือเขามาด้วยช้างพันตัวนะแต่ไม่รู้ชื่อทัพ ไม่รู้ชื่อแม่ทัพ ก็เลยตั้งท่านว่าช้างพัน เพราะมาด้วยช้างพัน

คุณคมสร...คนมอญคืออย่างนะมาแล้วพวกเรามีเจ้านาย เพราะว่าเรามีเจ้าพระยารามัญ 7 หัวเมือง เป็นการบอกเล่าเรื่องของมอญราชบุรี เจ้าพระยาตรงนครชุมน์ก็เป็นหนึ่งในนั้น”

คุณคมสร จับจูและคุณสมชาย ปรีชาชาญ: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณคมสร
(เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ศาลากลางหมู่บ้านเขาเลี้ยงเดือน 4 กับเดือน 6 นำรับช่วงดูแลต่อ รับดูแลกันหลายคนนะ ศาลนี้เขาเรียกว่าศาลากลางหมู่บ้าน เวลางานบวชนะเขาจะแห่ จนมาถึงต้นโพธิ์นี้ แล้วเขาจะเอานาค มาไหว้ตรงนี้ มาขอมาตรงนี้ทุกองค์เลย ถ้าไม่ขอมาไม่ได้ต้องมาไหว้ทั้ง 2 ศาลเลยนะ ไหว้ศาลละ 9 ดอกนะ เพราะว่าท่านเป็นเทพต้องไหว้ 9 ดอกนะ

เนี่ยนะเมื่อก่อนนี้คือ สมัยก่อนนี้ระรอกมากยังไม่ได้มีอะไรนะ เขาเจอกันนะ ที่ต้นโพธิ์ต้นนี้เลย สมัยก่อนเกิดมาก็เจอเขาอยู่ตรงนี้แล้ว ปู่ย่าตายายเดมาก็เจออยู่ตรงนี้นะ ไม่รู้ก็ร้อยปี ปู่ย่าตายายที่เขาตายไปหลายช่วงอายุคน เกิดมาเขาก็เจอแล้ว ตอนที่แม่คุณที่บ้านนะ ที่เขาตายอายุ 90 ปี ถามว่าต้นโพธิ์นี้อายุเท่าไรเขาบอกเกิดมาเขาก็เจออย่างนี้แล้ว ต้นโพธิ์นี้ 10 กว่าคนโอบเลยนะ

ที่วัดม่วงก็มีต้นหนึ่ง มีศาลปู่ย่าเสริม ปู่ทรัพย์ เออ ปู่ให้ทรัพย์ (คุณตาบุญส่ง คุณยายบุญช่วย) ก็จะมี 2 ศาลนี้นะที่ชาวบ้านเขาเคารพ เวลามิงานอะไรนะเขาจะต้องไปเลี้ยง แบบว่าเออบอกให้ปู่ดูแล งานก็อย่าให้มีอุปสรรค แต่ก็ไม่เคยมีอะไรนะ เขาก็จตุรปูชากัน 9 ดอกเหมือนกัน

เชื้อไหมศาลากลางบ้านนี้ เวลาที่กิ่งโพธิ์หล่นเมื่อไรนะไม่เคยโดนศาลเลยนะ แล้วก็ตรงที่ทำขึ้นมาะ ช่าง ๆ ศาลที่มีหลังคา ก็เอาไว้ให้พระสวด คือตรงนี้นะคือว่า เดือน 6 เขาจะเลี้ยงพระตรงนี้เขาจะนิมนต์พระมาสวด ตรงต้นโพธิ์ตรงนี้ อบต. มาสร้างให้ แล้วพวกกิ่งของต้นโพธิ์ที่ใหญ่ ๆ นะ เขาไม่เคยหักเลยนะตอนที่มีคนอยู่ เขาจะมาหักตอนกลางคืน ประมาณ 3 ทุ่มทุกครั้งเลย แต่เวลาที่คนอยู่นี้เขาไม่หักลงมาหรือกะ หักช่วงคนหลับนอนแล้ว พวกน้ำก็มาทาสีศาลใหม่ ปูกระเบื้องใหม่ แล้วก็มาจัดข้างม้าในศาลใหม่ด้วยนะ เพราะน้ำเป็นคนดูแลศาล”

คุณน้ำชอบ พงศ์ปวน: สัมภาษณ์ที่ศาลากลางหมู่บ้าน
(เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง การรักษาโรค

“คนมอญเราเวลาเจ็บป่วยไม่สบายก็จะใช้ เป็นสมุนไพรในป่ารักษา สมัยก่อนนะ คนแก่ ๆ รุ่นเก่าที่เขาเก่ง รู้ต้นพันธุ์ยาเนี่ยนะ เขาจะพาเข้าไปในป่า อย่างเช่น ปอบิด ที่บ้านคุณแม่อยู่ใกล้เชิงเขา ได้ชิมชับและหาสมุนไพรแถวนั้น นะ ต้นกระบิด หรือต้นปอบิด เนี่ยนะ เอามาต้มแก้ปวดท้อง แก้ถ่ายเป็นมูกเลือด นั้นแหละเรียกไม่ถูก แม่ที่บ้านจะไปขุดต้นปอบิดมาต้มให้สุกแล้วก็ดื่มน้ำมัน

แล้วมันจะฆ่าเชื้อบิด โรคบิด ยาอื่น ๆ ก็ยังมี มะขามป้อมมันอยู่เชิงป่า บางทีก็มะขามป้อม สมอไทย
เมื่อก่อนมันอยู่ทุ่งนาพวกสมออะนะ สมัยที่ใช้วัวไถอะนะเดี๋ยวนี้คนเป็นอะไรก็ไปหาหม้อที่อนามัย
กันหมดรุ่นสมัยใหม่”

น้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“คนมอญเราเวลาในสมัยก่อนเจ็บป่วยไม่สบายก็รักษาตัวเอง ก็เอาพวกสมุนไพรเนี่ย
แหละจะรักษาตัวเอง เพราะไปหาหม้อมันไกล เขาก็เลยรักษาตัวเอง แต่ถ้าเป็นหนัก ๆ ไม้ไหวจริง ๆ
ก็ค่อยไปหาหมอ คนมอญเวลากินอะไรก็ชอบกินพวกพืชผักไม่ค่อยเจ็บป่วยกันหรอก แต่ถ้าไม่สบาย
ก็จะใช้สมุนไพรรักษาเอาจะ แต่เดี๋ยวนี้สะดวก คนสมัยใหม่เขาก็ไปหาหม้อกันหมด ไปอนามัยใน
หมู่บ้าน ไปหาหม้อที่บ้าน ไปงเพราะเดินทางสะดวกแล้วมีรถมีอะไรกันแบบนี้”

คุณยายเทิ้ม คำเอก: สัมภาษณ์ที่บ้านคุณยาย
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ในอดีตเนี่ยชาวบ้านก็รักษาตามพื้นบ้านนะ หมอชาวบ้านแบบเนี่ยแหละ ใช้พวก
สมุนไพรที่ปลูก เพราะว่าสมัยก่อน ไม่มีรถไม่มีราเขาก็อาศัยรักษากันตามบ้าน คนแก่คนเฒ่าก็รักษา
ได้ สมัยก่อนมันไม่มีรถอะ มันมีแต่เรือ พายเรือกันมาอะไรเนี่ยแหละ สมัยก่อนเดินทางด้วยเรือกัน
เป็นหลักนะ ทางรถสมัยก่อนมันก็ไม่ได้สะดวกเท่าสมัยนี้นะ พวกสมุนไพรท้องถิ่นอะจริง ๆ มันมี
นะ แต่พื้จำไม่ได้หรอก ไม่ค่อยได้รู้เพราะเป็นสมุนไพรคนแก่”

คุณน้ำชุติมา วังมะนาว: สัมภาษณ์ที่ด้านหน้า อบต.บ้านม่วง ชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“บ้านน้ำจะปลูกพวกสมุนไพรด้วย เช่น ปลูกมะม่วงหาวมะนาวโห่ ถ้าเป็นไข้หวัด
หรือหวัดลงคอ เป็นบิด เกี่ยวกับท้องเสียลงกินดู มันจะไม่เป็น นี่เป็นการรักษาด้วยสมุนไพร
เบื้องต้นก่อนนะ เพราะถ้าเป็นเยอะก็ต้องไปหาหมอแหละ ตั้งแต่ยายยังเด็กคนมอญเราก็รักษา
สมุนไพรกันก่อน แต่พอยุคสมัยเปลี่ยนไปก็ถ้าสมุนไพรเอาไม่อยู่ก็ต้องไปหาหม้อที่อนามัยกัน”

คุณน้ำงาม ขาวบาง: สัมภาษณ์ที่ภายในบริเวณวัดม่วง
(วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“คุณขวัญชัย...เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็ใช้สมุนไพรรักษาก่อน แต่ถ้าเป็นหนัก ๆ ก็ไปหาหมอ คุณประพจน์...หรือว่าในหมู่บ้านก็จะรักษาแบบแพทย์แผนไทย ก็จะมีคนที่เขามีความรู้ มาใช้สมุนไพรรักษา”

คุณขวัญชัย เสลาคุณ และคุณประพจน์ วันดี: สัมภาษณ์ที่ได้อาคารพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์บทที่ 5

บทสัมภาษณ์เรื่อง การมีบทบาทในชุมชน

“ชาวมอญตำบลบ้านม่วงที่นี่มีทั้งหมด 8 หมู่บ้านค่ะ ทั้ง 8 หมู่บ้านส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนมอญกัน คนที่อื่นมาอยู่มาจากท้องถิ่นอื่นก็มาอยู่น้อยกว่ามอญ ตัวผู้ใหญ่เองก็เป็นคนมอญนะ ก็เกษียณมา 13 ปีแล้วแต่ตอนนี้ก็ยังทำงานเป็นผู้ใหญ่อยู่ ก็ดูแลหมู่ที่ 5 แล้วก็ดูแลพิพิธภัณฑสถานด้วยค่ะ ก็ผู้ใหญ่ก็ทำงานเวลามีอะไรก็จะประสานกับชาวบ้าน หรือชาวบ้านมีอะไรก็มาหาเรา ผู้ใหญ่ก็ไปหากำนันอีกทีค่ะ

คนที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนันที่นี่ก็เป็นคนมอญทั้งหมดนะคะ เป็นลูกหลานมอญกันก็พูดภาษามอญได้กันทั้งนั้น ส่วนคนที่มาจากข้างนอกจะมาดูแลตำบลบ้านม่วงนี้ถ้าไม่ใช่มอญก็ยากค่ะ”

ผู้ใหญ่สำอางค์ พรหมอินทร์: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 9 มกราคม 2558)

“ท่านนายก..การปกครองท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่เกิดที่นี่เป็นมอญ อย่างน้อยคือพูดได้หมดแหละ ตาของผมจะบอกว่าคนที่อื่นมาอพยพมาอยู่พูดง่าย ๆ ว่า มาเป็นกาฝากมาอยู่แล้วมาลงสมัครไม่ได้

ท่านรอง...ยังไม่มียะคนนอก มีแต่คนที่ได้ทำงานดูแลชาวบ้านเป็นคนในตำบลนี้เท่านั้น ชาวบ้านเขายังเอาคนในถิ่นอยู่”

ท่านนายกอบต.บุญญาวดี บุญเจริญและท่านรองนายกอบต. ท่านไพศาล มั่นจิน
: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต. บ้านม่วง ชั่วคราว วัดตาผา

(วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

“การปกครองที่นี่มี อบต. ตามกฎของรัฐ แต่เดิมนั้นพระเป็นผู้ตัดสินที่วัด ชาวบ้านทะเลาะกันเรื่องอะไรให้พระตัดสิน แต่เดิมนั้นคนเองก็ได้ เอามาสาบานว่าทำจริงหรือเปล่าให้สาบานต่อหน้าพระ จุดธูปสาบานเพราะมอญกลัวเรื่องนี้ แต่จริง ๆ ที่นี่ก็มีตำรวจนะ”

น้ำสวัสดิ์ เจิมเครือ: สัมภาษณ์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
(วันที่ 14 ธันวาคม 2559)

“น้ำซุติมา...คนในชุมชนนี้เป็นคนมอญหมดเลยจะมาจากที่อื่นก็น้อย คนทำงานภาครัฐ
คุณเหล่านี้ก็ต้องเป็นมอญ เพราะจะได้เข้าใจมอญด้วยกัน

น้ำสำเนา...คนทำงานก็ลูกหลานบ้านม่วง ก็มาทำงาน อบต. กันนะ เช่น ท่านนายกอบต.
รองนายกอบต. ก็เป็นคนมอญกันทั้งนั้น น้ำเองก็ลูกหลานมอญ ชาวมอญที่นี่ก็มีบทบาทเป็น อบต.
เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนันกัน ทุกอย่างี่ปกครองที่นี่ก็เป็นคนมอญทั้งหมด”

คุณน้ำซุติมา วังมะนาวและคุณน้ำสำเนา สว่างาม: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต.บ้านม่วง ชั่วคราว
โรงเรียนวัดบัวงาม (วันที่ 15 ธันวาคม 2559)

“ท่านรองนายก..อบต.จะดูแลฝ่ายบริหาร ส่วนผู้ใหญ่บ้าน กำนันก็ฝ่ายปกครอง จะทำ
ถนนหนทางอะไรในชุมชนทั่วไป ก็จะเป็นฝ่ายปกครอง แต่ถ้าทะเลาะกันอะไรกันก็จะเป็น ผู้ใหญ่
ต้องมาอยู่ก่อนดูแลก่อน เวลาทำงานอะไรก็จะร่วมมือกัน

ท่านนายก..ก็คือหน้าที่ถ้าการชุมชน สมมติผู้ใหญ่ กำนันนี่มันเป็นฝ่ายปกครอง ฝ่าย
ปกครองคือ มันจะเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบวินัย แล้วแต่ที่มีผู้กระทำความผิดหรืออะไร ต้องขึ้นอยู่กับ
ผู้ใหญ่กำนัน แต่ถ้าฝ่าย อบต. นี่มันเป็นฝ่ายบริหาร การบริหารก็ต้องดูแลความทุกข์ สุขของชาวบ้าน
หรือว่าพวก น้ำ ไฟ หรือ ถนนหนทางที่ว่าจะต้องได้รับการดูแล ซ่อมแซม หรือเดือดร้อนเรื่อง
น้ำเรื่องอะไรก็รวม ๆ หมด

นายก...ตำบลบ้านม่วงมีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ อย่างที่เขามาจากดั้งเดิมของเขา
วัฒนธรรมดั้งเดิม แต่เกี่ยวกับพัฒนาขึ้น ก็ต้องดูตามยุคตามสมัยขึ้นมา เช่น สมัยโบราณอพยพมาทาง
เรือ แล้วก็มายุคเดี๋ยวนี้ไม่มีเรือ ไม่มีแพแล้ว สมัยก่อนต้องอิงแม่น้ำต้องมาตามแม่น้ำ ไม่ว่าทั้งสองฝั่ง
ถ้าอพยพมา คนโบราณส่วนมากจะมานะแบบดั้งเดิม ถ้าจะตั้งชื่อชุมชนของเขาว่าชุมชนอะไร
ๆ ส่วนมากเขาจะล้อหรือเลียนชื่อมาจากที่เมืองมอญ

ท่านรองนายก...เวลาประเทศมีการพัฒนาที่นี้ก็จะได้รับประโยชน์ไปด้วย แต่ก่อนนะ
ถนนหนทางไม่มี แต่พอมา มี อบต. ขึ้นงบก็มาแล้วก็ค่อย ๆ พัฒนาจากถนนดิน เป็นถนนลาดยาง
ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเดินทางสะดวกมากขึ้น

ท่านนายก...มันก็สะดวกมากขึ้น เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การขนส่งสินค้าหรืออะไร ๆ ต่ออะไร
เช่น การเกษตรมันก็ขนส่งสะดวกขึ้น มันก็เร็วขึ้น มันก็ชีวิตในการเป็นอยู่มันก็ดีขึ้นตามลำดับของ
มัน

ท่านรองนายก...และเวลาชาวบ้านจะจัดงาน วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ อบต. ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น ประเพณีสงกรานต์นั้น ก็ไปรวมตัวกันที่วัด

ท่านนายก..คืออย่างนี้ ถ้าจะพูดถึงตอนนี้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ มันขึ้นอยู่กับ อบต. อยู่แล้ว เพราะ อบต. ต้องไปดูแลเรื่องประเพณีท้องถิ่น แล้วก็ถ้าเกี่ยวกับเรื่องประเพณีที่บพทบาทที่เราต้องริเริ่มคือ อบต. เราก็ต้องเริ่ม เพราะว่า หนึ่งถ้าเราดูเกี่ยวกับวัฒนธรรม เราก็มีงบประมาณให้ แล้วชาวบ้านก็มีส่วนร่วม ผู้ใหญ่กำนันก็มีส่วนร่วม เข้ามาร่วมกัน เรามีงบมาจากกระทรวงวัฒนธรรม เพราะการประสานงานอย่างวัฒนธรรมจังหวัด อำเภอ ถ้าเขาช่วยเหลือเรื่องงบประมาณสมทบเรา ก็ต้องผ่าน อบต. เพราะการเบิก การใช้จ่าย มันต้องผ่านเป็นระบบราชการ”

ท่านนายกอบต. บัญญูวิติ บุญเจริญและท่านรองนายกอบต. ท่านไพศาล มั่นเงิน
: สัมภาษณ์ที่ทำการ อบต. บ้านม่วง ชั่วคราว โรงเรียนวัดบัวงาม (วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

บทสัมภาษณ์เรื่อง การสร้างผลงานด้านวิชาการ

“วารสารเสียงรามัน มีมาประมาณปี 2547-2548 ประมาณนี้ ถ้าอยากได้วารสารต้องเป็นสมาชิก สมัครสมาชิกและถ้าวารสารจะออกทุก ๆ 3 เดือน คือเมื่อก่อนรัฐก็จะส่งไปตามสถาบันการศึกษาด้วย แต่ตอนนี้ น่าจะออกทุก 6 เดือนปัจจุบัน ตอนนั้นก็สมัยเป็นประธานชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ พร้อมกับเป็นบรรณาธิการวารสารเสียงรามัญ คือแต่เดิมชมรมมันจะมีวารสารของมันอยู่แล้วนะครับ เช่น ข่าวสารมอญ อย่างเช่น อาฟิสิกส์ ปลั่งสิงห์ทำ อาฟิสิกส์ก็จะทำตั้งเป็นกลุ่มสำนักข่าวสารมอญ ก็จะสื่อสารแล้วก็จะมีความคิดเรื่องภูชาตินิรันดร์เก่า จะติดต่อประสานงานมอญในไทยกับมอญเมืองมอญ ในประเทศพม่า ก็จะมีสำนักข่าวสารแต่ก็จะมีช่วงที่หยุดไป และหลังจากนั้นก็จะเป็นวารสารที่จะเป็นกระบอกเสียงที่สำคัญในการเชื่อมประสานคนมอญทั่วประเทศ เพราะยุคนั้นมันยังไม่มีสื่อสังคมออนไลน์อะไร

ที่นี้ก็ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ ก็ทำเป็นวารสารเสียงรามัญขึ้นมา เพื่อจะได้เชื่อมชุมชน ข่าวสาร เป็นกระบอกเสียงต่าง ๆ แล้วผมก็เลยรับหน้าที่เป็นบรรณาธิการ เพราะไอ้เราก็ถนัดเรื่องเขียนเรื่องอะไรอยู่ ก็ทำมาจนหมดตำแหน่งประธานนั่นแหละและมาคิดเรื่องเรียนพอดี ก็เลยให้น้อง ๆ ขึ้นมาต่อกันเรื่อย ๆ ตอนนั้นวารสารผมทำแค่ 19 ฉบับเอง แต่ตอนนั้นรัฐก็จะ ฉบับที่ 45-46 แล้ว เนื้อเรื่องในวารสารนี้ก็กำลังทบทวนกันอยู่ว่าจะไปยังไงดี เพราะหนังสือเล่ม ฮาร์ดคอปปี รู้ว่ามันไม่ค่อยตอบโจทย์สังคมแล้ว คนเราก็เล่นแต่เฟซบุ๊ก สื่อสังคมออนไลน์ ก็กำลังคิดว่ามันก็ยังดี ผู้หลักผู้ใหญ่จำนวนหนึ่ง ซึ่งยังไม่ถึงเทคโนโลยี ก็อาจจะต้องกำลังคุยกันอยู่น้อง ๆ ก็มาปรึกษาอาจจะทำเป็นราย 6 เดือน หรือราย 1 ปีใหม่ จะทำให้มันคุณภาพดีขึ้น เพราะว่าจะได้เป็นแฟนคลับ

ผู้สูงอายุไว้ที่ยังเข้าไม่ถึงเฟสบู๊คส์ รุ่น 60-70 ก็ยังเล่นเทคโนโลยีไม่ค่อยเป็น จากมีวารสารแล้ว ก็ค่อย ๆ มาสร้างพื้นที่ในสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นแทนดีไหมกำลังคุยกันอยู่ เพราะพวกสื่อสังคมออนไลน์ เวลาที่มีกิจกรรมอะไรก็ส่งข่าวกันเร็ว สด ส่วนพวกฮาร์ดก็อปปี๋ หนังสือเล่มมันเลยกว่าจะพิมพ์ กว่าที่จะผ่านกระบวนการส่งไปรษณีย์ถึงมันก็ใช้เวลา แต่มันก็อาจจะเป็นเรื่องของการทำงาน อ่างอิงทางวิชาการ ที่ตอนนี้อาจจะยังให้น้ำหนักมากกว่า อ่านอินเทอร์เน็ตบางทีมันก็ยังมีข้อตำหนิว่า เอ๊ะมันแม่น ตรง หรือเปล่า

เนื้อหาที่เสนอในวารสารเสียดราม่าญะคือตอนที่ผมทำ ผมก็ทั้งทำเอง ลงพื้นที่เอง เป็นบรรณาธิการเอง เขียนเองด้วย ผมวางติ่มเอาไว้ว่า เป็นชุมชนมอญ 2 เดือนฉบับหนึ่ง ก็เป็นชุมชน 1 ชุมชน ที่คนมอญ หรือคนไทยยังไม่รู้จัก ไปจุดไปคุ้มมาน่าเสนอ 1 ฉบับ 1 ชุมชนให้รู้มันมีมอญพื้นที่อื่น ๆ เพื่อความเชื่อมโยงถึงกัน ก็ทำเป็นติ่มนี้เรื่อยมา

แต่พอภายหลังมันมีคนอื่นเข้ามาทำ เพราะผมไม่ค่อยว่างแล้ว แต่เขาก็พยายามจะรักษาติ่มนี้ไว้เพราะว่าหนังสือมันเป็นที่ยอมรับ เขาก็ทำได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ก็แล้วแต่เขา บางช่วงก็อาจจะไม่สามารถลงพื้นที่ได้ก็อาจจะเป็นติ่มอื่น ๆ เช่น พูดเรื่องอาหาร หรือ เรื่องทั่วไป แล้วแต่ว่าเขาจะทำได้ ตามศักยภาพของแต่ละคน แต่โดยรวมเขาก็อยากรักษาติ่มที่ผมเริ่มไว้นั้นแหละ เขาก็พยายามทำทำ ได้บ้างไม่ได้บ้าง

วารสารเสียดราม่าญะ คือเป็นนโยบายชุมชนสัมพันธ์นั้นแหละ คือการไปจุดชุมชนใหม่ขึ้นมาที่ยังไม่มีใครรู้จัก เขาไม่เคยเข้าร่วมงานกับส่วนกลางเลยในกรุงเทพฯ พอมีการนำเสนอเนื้อหาขึ้นมาทำให้ทุกคนรู้จักเขา เขาเองได้ประโยชน์ การแลกเปลี่ยนเครือข่าย ชุมชนมอญที่สุพรรณฯ เนี่ย เขาก็ไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่ามิมอญอยู่ที่อื่น ส่วนอื่นของประเทศไทยด้วย เราก็เชื่อมโยงเขาเข้ามา ชุมชนอื่นก็ได้ประโยชน์ เวลาที่มีกิจกรรมก็ดึงเขาเข้ามาช่วย เขาเองก็ดึงชุมชนอื่น ๆ ให้เข้ามาช่วยฟื้นฟูของเขาที่สุพรรณฯ เหมือนกัน ต่างคนก็ต่างได้ผลประโยชน์กัน

ในวารสารที่นำเสนอเนื้อหา มีมอญในชลบุรีด้วย และคนมอญก็มีอยู่ที่ จังหวัด นครศรีธรรมราชด้วย อันนี้มันก็หลายยุคมาแล้ว ตั้งแต่ยุคโบราณเลยทวาราวดี อะไรนั้นก็มียู่ ที่ได้จุดเจอจารึกภาษามอญที่นครศรีธรรมราช ก็ตั้งหลายหลัก มอญรุ่นปัจจุบันก็มีนะ เช่น มอญจากเกาะเกร็ดลงไปได้ภรรยาที่นครศรีธรรมราช ก็สร้างบ้านเป็นหมู่บ้านช่างปั้น อยู่จนทุกวันนี้ บ้านมะหยี่ ตำบลมะรวน เป็นหมู่บ้านช่างปั้น ช่างฝีมือมาจากเกาะเกร็ด นนทบุรี

ในวารสารผมก็ทำฉบับเรื่องมอญนครศรีธรรมราชอยู่ ผมก็พยายามเชื่อมโยง เพื่อให้คนได้รู้จักมากขึ้น ที่สุราษฎร์ฯ ก็มีมอญ ชุมพรก็มี ส่วนใหญ่จะเป็นมอญจากราชนบุรี แต่ปัจจุบันเขาก็ยังไปมาหาสู่กันอยู่ อำเภอพุนพิน แถวอำเภอพวกนี้มอญเยอะ เขาก็ลงไปตามเส้นทางรถไฟสาย

ตะวันตกอะ เพราะราชบุรีคนจะเยอะ แล้วพวกเขาก็ต้องการแสวงหาที่ทำกินใหม่ ๆ ช่วงสมัย สงครามโลก พอมีการสร้างทางรถไฟก็ลงไปเรื่อย ๆ ไปจับจองที่ทำกินที่นั่น

ในวารสารที่ผ่านมามีเนื้อหาเกี่ยวกับมอญบ้านม่วงเหมือนกันนะ มีเรื่อย ๆ อยู่ อย่าง ประธานชมรมคนก่อนผมก็มี อาจารย์อำไพ มัชฌมาน เป็นประธานชมรมคนที่ 9 หรือ 10 แล้ว ลองไป ดูในหนังสือ และผมก็เป็นคนต่อไป ยุคนั้นก่อนเป็นประธานผมก็เป็นเลขาให้ อาจารย์อำไพ มัชฌมาน เป็นคนค้ำพยอม ซึ่งอยู่ติดกับบ้านม่วง แต่อาจารย์อำไพก็เข้ามาช่วยกิจกรรมในวัดม่วงในอดีตนะ ครับ แต่ปัจจุบันอาจารย์ไม่ค่อยสบายครับ”

คุณองค์ บรรจุน: สัมภาษณ์ที่วัดชนะสงคราม
(วันที่ 7 เมษายน 2560)

“หนังสือที่ระลึกในวาระครบรอบ 30 ปี เล่มนี้พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2548 ในปีที่ชมรมเยาวชน มอญกรุงเทพฯ ก่อตั้งครบ 30 ปี (พ.ศ. 2518-2548) โดยมีผมเป็นประธานชมรมฯ ในตอนนั้นชมรมฯ มีคนทำงานและงบประมาณทำกิจกรรมค่อนข้างจำกัด หรือกล่าวให้ชัดกว่านั้นก็คือ “ไม่มีเลย” แต่ ละกิจกรรมจึงเป็นไปในลักษณะทำกันไปหาเงินกันไป ทำงานพอเห็นเป็นรูปร่างแล้วก็เอาความคิด นั้นไปเร่ขาย ขอเงินสนับสนุนจากบรรดาพระมอญ คนมอญที่พอมีฐานะ เป็นความสนุกและท้าทาย ระหว่างการทำงานที่ต้องลุ้นกันวันต่อวัน โดยเฉพาะหนังสือเล่มนี้ ที่ไม่ได้คำตอบชัดเจนว่าหลังยก รางจัดรูปเล่มเสร็จแล้วจะมีเงินพอส่งต้นฉบับเข้าโรงพิมพ์หรือไม่

ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของชมรมฯ ตั้งแต่แรกก่อตั้ง จนถึงวันที่มีคนรุ่นใหม่เข้าสานต่อ ในวันนี้ ไม่มีเลยมีงบประมาณ ไม่มีผู้สนับสนุนประจำ คนทำงานนั่นคือแหล่งทุนหลัก ทุกคนที่อาสา ก้าวออกมา นอกจากต้องออกความเห็น ออกแรง และยังต้องออกเงินด้วย เพื่อให้กิจกรรมของชมรมฯ เดินหน้าไปได้...เป็นเช่นนี้ทุกยุคทุกสมัย ทันทีที่สมาชิกเห็นว่า ชมรมฯ ควรจะมีกิจกรรมในวันที่ ชมรมฯ อายุครบ 30 ปี แผนงานถูกถ่ายแจก กิจกรรมถูกกำหนด และดำเนินงานในขณะที่ยังมองไม่ เห็นงบประมาณ งานส่วนอื่น ๆ มีสมาชิกร่วมกันรับผิดชอบครบถ้วน เว้นในส่วนของหนังสือ ที่ผม รับผิดชอบแล้วด้วยตนเองเพราะพอจะมีพื้นฐานการเขียนและการออกแบบอยู่บ้าง

ด้วยขาดงบประมาณอย่างที่ว่า ผมในฐานะประธานชมรมฯ จึงลงมือทำหนังสือเล่มนี้ด้วย ตนเอง เริ่มจากเอ่ยปากขอต้นฉบับจากนักวิชาการและผู้รู้ บรรณาธิการต้นฉบับ คัดเลือก ภาพประกอบ จัดหน้า (สมัยนั้นใช้โปรแกรมเพจเมคเกอร์ Page Maker ผสมโครเลดรอว์ Corel Draw) รวมทั้งออกแบบปก หลังจัดหน้าทำอาร์ตเวิร์คเสร็จ โชคดีได้หลวงพี่จรรยาช่วยพิสูจน์อักษร ดิกริปริญาโทจารึกภาษาไทย คณะโบราณคดีของหลวงพี่ช่วยผมไว้ได้มาก ทั้งภาษามอญ ไทย และคำบาลีสันสกฤตที่ไม่กระดิกหูเท่าไร

ในส่วนหนังสือหลายคนเข้าใจผิดมาตลอดว่าเป็นคำที่ผมนึกขึ้นนั้น ต้องบอกว่าไม่ใช่ของผม เป็นคำที่ขอยืมมาจากศาสตราจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ ซึ่งกล่าวปาฐกถาไว้ในงานเสวนาเรื่อง "มอญศึกษาในสยามประเทศ" ณ โรงละครแห่งชาติ (โรงใหญ่) เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2546 ในงานฉลองกฐินสามัคคีมติชน สมทบทุนสร้างห้องแสดงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงและศูนย์มอญศึกษา จัดโดยศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพฯ และ กรมศิลปากร ซึ่งผมได้นำมารวมตีพิมพ์ไว้ในเล่มนี้ด้วย

ภายในหนังสือ 40 ปี ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ได้มีการปาฐกถาของอาจารย์นิธิแล้ว ยังมีปาฐกถาของนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรืเชื้อสายมอญ และ ผศ.สนั่น มีชั้นหมาก อดีตข้าราชการอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประธานมิตรชาวมอญลพบุรีแล้ว ยังประกอบด้วยบทความว่าด้วยเรื่องมอญศึกษาชนิดเข้มข้นทั้งภาษาไทยและมอญ รวมทั้งสิ้น 22 บทความ

หนังสือเล่มนี้พิมพ์จำนวนจำกัดตามงบประมาณที่มี จึงไม่สามารถหาได้แล้วในตอนนี้นอกจากที่เป็นสมบัติส่วนตัวของสมาชิกชมรมฯ รุ่นเก่า ที่หลายคนอาจเก็บไว้มุมใดมุมหนึ่งของบ้าน และถูกทับซ้อนด้วยสิ่งอื่น ๆ จนยากที่จะรื้อค้นมันออกมาได้ ท่านที่ยังมีเรี่ยวแรงและจดจำได้ก็โปรดรื้อมันออกมาส่งมอบให้ลูกหลานรุ่นต่อไป ก่อนที่เรื่องเล่าจะถูกกลบหายไปกับโลกใบนี้พร้อมตัวท่าน เพราะหากพวกเขาค้นพบมันด้วยตนเองภายหลัง พวกเขาอาจไม่รู้ว่า ตัวเขาเกี่ยวข้องกับ “มอญ” ที่อยู่ในหนังสือตรงหน้าอย่างไร...วันนั้น “มอญ” จะสิ้นทั้งแผ่นดินและชาติโดยสมบูรณ์”

คุณองค์ บรรจุน: สัมภาษณ์ที่วัดชนะสงคราม
(วันที่ 7 เมษายน 2560)

“วิถีไทยมอญในสังคัมร่วมสมัย เล่มนี้พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2558 ในวาระที่ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ก่อตั้งครบ 40 ปี (พ.ศ. 2518 - 2548) เป็นยุคที่มีประธานชมรมฯ มาถึง 15 คนแล้ว ผมอาสาทำหนังสือเล่มนี้ด้วยความรักชอบและเต็มใจ ครั้งนี้อยู่ในตำแหน่งที่ปรึกษาชมรมฯ ไม่ได้เป็นประธานชมรมฯ อย่างที่เคยเหมือนเมื่อคราวทำหนังสือ “สิ้นแผ่นดินแต่ไม่สิ้นชาติมอญ” ในปีที่ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพฯ ก่อตั้งครบ 30 ปี (พ.ศ. 2518-2548) แม้ดูเหมือนจะเป็นตำแหน่งลอย ๆ แต่ก็ได้ทำหน้าที่ที่ปรึกษาบ้างตามโอกาส และงานที่ทำก็ลดน้อยลงตามลำดับอาวุโสที่เพิ่มขึ้น เพียงแต่เขียนต้นฉบับ ทาบตามนักเขียนท่านอื่น ๆ ตรวจต้นฉบับ เลือกรูปประกอบ ออกแบบปก แต่ไม่ต้องจัดรูปเล่ม หรือติดต่อโรงพิมพ์อย่างที่เคย ปล่อยให้มืออาชีพเขาไปทำ

ที่น่ายินดีก็คือ มีคณะทำงานคนรุ่นใหม่อาสาเข้ามาทำงานมากขึ้น คุณมีความหวังกับอนาคตของชนชาติมอญ นับว่าน่ายินดีที่ไม่เป็นไปตามคำพยากรณ์ของ ศศ.สุภรณ์ โอเจริญ อดีตผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เจ้าของวิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรศาสตร์จุฬาฯ เมื่อปี พ.ศ. 2519 เรื่อง “ชาวมอญในประเทศไทย : วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น” ที่คนทำวิจัยเรื่องมอญทั้งไทยหรือฝรั่งก็ต้องอ่าน ทิวา “คนมอญมีแนวโน้มที่จะผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับสังคมไทย สิ่งที่ยังบอกความเป็นมอญจะหายไปในบางพื้นที่ ความเป็นมอญจะลางเลือนเมื่อเวลาผ่านไป” และถ้อยคำที่อาจารย์บอกกับผมด้วยตนเองวันที่ไปพบท่านที่ มรภ.นครสวรรค์ว่า “ผลการค้นพบในงานวิจัยตอนนั้นทำให้ได้ผลสรุปว่า ความเป็นมอญจะถูกกลืนหายไปกับสังคมไทยในระยะเวลาไม่เกิน 30 ปี และอาจารย์ก็ยอมรับว่า เป็นการคาดการณ์ที่ผิด เนื่องจากมีปัจจัยโลกาภิวัตน์เข้ามา ส่งผลให้กระแสเรียกร้องอัตลักษณ์ตัวตนพื้นถิ่น ทำให้ความเป็นมอญยังคงอยู่มาได้จวบจนทุกวันนี้”

คุณองค์ บรรจุน:

(วันที่ 22 มิถุนายน 2560)

บทสัมภาษณ์เรื่อง การใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง

“อย่างสมัยก่อนมีเว็บไซต์ แต่ตอนนี้เว็บไซต์ไม่มีแล้วครับ ถ้าจะมีก็เป็นรูปแบบแฟนเพจ เช่นในเฟซบุ๊กนั้นแหละ แต่รู้สึกว่าคุณจะไม่มีคนดูแล เป็นแค่ประกาศข่าวสารธรรมดา แต่สิ่งที่ผมทำอยู่ ผมจะทำอยู่ในเฟซบุ๊กแฟนเพจ (รามัญคดี-Mon Studies) ผมใช้ชื่อว่า วาชาดี ผมก็จะดูแลอยู่ ในเพจจะมีแอดมินอยู่ 7 คน ดูแลเขียนบทความคนละวัน วันละบท ครบ 1 อาทิตย์พอดี คนเดียวไม่ไหวเหนื่อย

ในเพจ จะต้องโพสต์ทุกวัน ต้องโพสต์วันละ 1 บทความ คือมี 7 คนคนละวัน อย่างผมผมรับผิดชอบวันอังคาร เนื้อหาที่แล้วแต่สะดวก

ผมคิดว่าการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย แฟนเพจในเฟซบุ๊กเนี่ย มันเป็นพลังอย่างหนึ่งครับ ซึ่งมันเข้าถึงง่าย แล้วก็มันทั่วถึงนะครับ มันถึงกันหมด ทุกวันนี้โลกออนไลน์มันก็มีอิทธิพลกับคนสูงคนเลือกไม่อ่านหนังสือ แต่ไปอ่านอะไรที่มันสั้น ๆ เราก็ต้องปรับตัว เช่น การเขียนบทความขึ้นเฟซบุ๊กส์ เราก็จะเขียนที่ไม่ยาวมาก มันก็ต้องมีลูกเล่น ดึงคนเข้ามาอ่าน การตั้งชื่อ หรือมีรูปประกอบที่มันดึงดูดความสนใจ แต่จริง ๆ แล้วคนมันก็ไม่ค่อยอ่านเหมือนเดิม เพราะฉะนั้นเราก็ต้องอาศัยรูป อาศัยหัวข้อดึงดูดความสนใจเข้ามา

บางคนกดไล้ อย่างเดียว กดไล้เป็นพันแต่ว่า คุย ๆ ไปก็รู้แล้วว่าไม่ได้อ่าน เพราะเนื้อหา
อยู่ข้างล่าง ๆ ทั้ย ๆ เขาไม่ค่อยอ่านกัน

ผลตอบรับถือว่าทุกครั้งทีลงบทความก็ถือว่าดีมาก แต่ก็ส่วนใหญ่เขาจะสนใจเรื่องที่ใกล้
ตัวเขา คือเราก็พยายามพูดถึงชุมชนมอญทุกชุมชนภายในประเทศนี้ เรื่องเกี่ยวกับใครเขาก็จะอ่าน
เรื่องของตัวเอง ของคนอื่นเขาก็จะอ่านน้อย เช่น วันนี้เขียนเรื่องชุมชนมอญพระประแดง คนก็เข้ามา
กดไล้ เต็มเลขอ่านแล้วก็เซ็ค บางทีเออผิตตรงนั้น ก็จะสนใจเรื่องตัวเอง แต่พอพรงนี้โพสต์เรื่อง
ชุมชนมอญ ราชบุรี พระประแดง เขาก็จะไม่มาอ่านแล้ว รู้แต่เรื่องตัวเอง เข้ามาติ วิจารณ์เฉพาะเรื่อง
ที่เขียนถึงตัวเอง ถ้าผมเขียนราชบุรีผิตคนพระประแดงก็ไม่มาอ่าน แต่เป็นคนราชบุรีมาอ่าน
แทน เรื่องของเขา มันก็เป็นข้อเสียเออ อ่านแต่เรื่องของตัวเอง แทนที่จะรู้เพื่อนด้วยเราจะได้เข้าใจ
เพื่อน จะได้รู้เทียบเคียงว่าเหมือนของเราไหม แต่ก็ไม่ทั้งหมดหรอกนี่ก็ยกตัวอย่างให้ฟังว่าส่วนใหญ่
เขาจะเป็นอย่างนี้”

คุณองค์ บรรจุน: สัมภาษณ์ที่วัดชนะสงคราม
(วันที่ 7 เมษายน 2560)

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. คุณสวัสดิ์ เจิมเครือ	อายุ 59 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
2. คุณสนอง พัดชื่น	อายุ 56 ปี	(หมู่ 8 ตำบลนครชุมน์)
3. คุณสุจินต์ พัดชื่น	อายุ 49 ปี	(หมู่ 8 ตำบลนครชุมน์)
4. คุณยายเอื้อง ม่วงงาม	อายุ 80 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
5. อาจารย์จวน เครือชฌาจารย์	อายุ 93 ปี	(หมู่ 4 ตำบลบ้านม่วง)
6. คุณยายเทิ้ม คำเอก	อายุ 80 ปี	(หมู่ 4 ตำบลบ้านม่วง)
7. คุณป้าอำพา เล่ห์สม	อายุ 65 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
8. คุณชุติมา วังมะนาว	อายุ 52 ปี	(หมู่ 4 ตำบลบ้านม่วง)
9. คุณสำเนาวิ์ สง่างาม	อายุ 58 ปี	(หมู่ 1 ตำบลบ้านม่วง)
10. คุณงาม ขาวบาง	อายุ 65 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
11. คุณคมสรร จับจุ	อายุ 49 ปี	(หมู่ 4 ตำบลนครชุมน์)
12. คุณสมชาย ปรีชาชาญ	อายุ 50 ปี	(หมู่ 9 ตำบลคิ่งพยอม)
13. คุณขวัญชัย เสลาคุณ	อายุ 63 ปี	(หมู่ 4 ตำบลบ้านม่วง)
14. คุณประพตติ วันดี	อายุ 65 ปี	(หมู่ 4 ตำบลบ้านม่วง)
15. คุณบัญญัติ บุญเจริญ	อายุ 58 ปี	(หมู่ 2 ตำบลบ้านม่วง)
16. คุณไพศาล มั่นเงิน	ไม่ระบุ	(หมู่ 4 ตำบลบ้านม่วง)
17. คุณชอบ พงศ์ป่วน	อายุ 55 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
18. คุณสมาพร เกษม	อายุ 43 ปี	(หมู่ 8 ตำบลนครชุมน์)
20. คุณป้าอรุณ เกตุรินทร์	อายุ 65 ปี	(หมู่ 8 ตำบลนครชุมน์)
21. คุณฉัฐพงศ์ พวงมาลัย	อายุ 22 ปี	(จังหวัดกาญจนบุรี)
22. คุณบุญธรรม พัดชื่น	อายุ 57 ปี	(หมู่ 8 ตำบลนครชุมน์)
23. คุณตาบัว พัดชื่น	ไม่ระบุ	(หมู่ 8 ตำบลนครชุมน์)
24. คุณญาณิศา สอสะอาด	อายุ 52 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
25. คุณจำเนียร เอียดศิริ	อายุ 55 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
26. คุณป้าอำพร มัฆมาน	อายุ 71 ปี	(หมู่ 3 ตำบลบ้านม่วง)
27. คุณเสน่ห์ ระวังงาน	อายุ 66 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
28. คุณครูจิตอารีย์ กระเครือ	อายุ 58 ปี	(หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
29. คุณจรัสพร พัดชื่น	อายุ 21 ปี	(หมู่ 8 ตำบลนครชุมน์)

30. คุณบุญทรง ปันปี ไม่ระบุ (หมู่ 8 ตำบลนครชุมน์)
31. ผู้ใหญ่สอางค์ พรหมอินทร์ อายุ 75 ปี (หมู่ 5 ตำบลบ้านม่วง)
32. คุณองค์ บรรจุน ไม่ระบุ (จังหวัดสมุทรสาคร)
33. คุณปรีชา เลี้ยวเจริญ ไม่ระบุ (หมู่ 7 ตำบลนครชุมน์)